SVMMA DIANA.

Digitized by Google

SVMMA DIANA

In qua

A. R. P. D. ANTONINI DIANA

PANORMITANI CLERICI REGVL.

Coram S. D. N. Vrbano VIII. Epiſcoporum Examinatoris, & S. Officij Regni Siciliæ Conſultoris,

OPERA OMNIA SEX PARTIBVS COMPREHENSA,

DIANA ipſo committente & approbante,

AVSONIO verò NOCTINOT SICVLO
Tertij Ordinis S. Franciſci operam dante,

In vnicum Volumen arctantur,
Alphabetico ſimul & doctrinali ordine digeſtum, & bipartitum.

Cum additionibus Cruce notatis eorum, quæ vel ad Summæ integritatem neceſſaria, vel ad explicationem, aut confirmationem doctrinæ, vel aliter, vtilia viſa ſunt.

Acceſſit in marginibus Breuiarium, quod pro rerum quà Indice, quà Summario abundè ſupplet, & index verborum locupletiſſimus.

ROMÆ, Apud Franciſcum Caballum. M. DC. XLIV.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

EMIN.MO ET REVER.MO PRINCIPI

CAESARI

S. R. E. CARD.

FACCHENETTO

ARCHIEPISCOPO DAMIATENSI,

Epiſcopo Senogallienſi.

ANTONINI DIANA, celeberrimi noſtro ſæculo Viri, Opera omnia breuiora & ordinatiora ſtudioſis in hac Summa reſtituens, EMIN.ME RINCEPS, religionem offero in li-
ine,ne Te inſalutato Volumen euoluat.
xigebat hoc meum, hoc ſuum, deuoti
bſequij penſum, non altitudo nobiliſſi-
æ ſtirpis, aut Eminentia celſiſſimæ digni-
atis; ſed quæ Tibi proprior, quę intimior,
uæ carior; & cui omnem debes nobilita-

tem

tem & dignitatem, Virtus ipſa dignior & nobilior. Viuaciſſimum ingenium, omni eruditionis genere excultum, in rebus maximis gerendis rara dexteritas, & ſolertia; integerrima fides, ſincerus animi candor, oris candori ſimillimus: vt pietatē in Deū reticeam, ſilentio magis, quàm calamo venerādam. Reſplenduere hæc ſydera Romæ, reſplēduere & Hiſpaniæ: dum Illa Te S. Cōgregationis, quà ſacrorum Rituum, quà Epiſcoporum & Regularium, à Secretis; Hæc apud Regem Catholicum Nuntium ſuſpexit, tantæ Virtutis ſpecimina vtrobique exhibentem, vt perſuaſum Vtrique ſit, nihil tam magni ponderis eſſe, quod Tuæ fidei credi; nihil tam arduum, quod Tuæ commiſſum induſtriæ, ad felicem exitum perduci, non poſſit. Et hæ quidem ſpectatæ animi dotes, egregia in his Prouincijs nauata opera, præclaræ artes fuere, quibus apud S. D. N. VRBANVM acerrimi iudicij Principem, (Cui felix ſit & diuturnum Imperium) non Pallium ſolùm, ſed & Galerum

&

& Purpuram demeruiſti. Quam tamen dignitatem, quàmuis Eminentiſſimam, & ſolis Regibus comparabilem, Tuæ Virtutis admiratorum pleriq; vnà Tibi cum lanugine deſtinauerant. Neq; verò tam magna, tam omnis, Tibi Virtus potuit nō ineſſe, cui in tot Maioribus ad imitationē prȩluxit. Quis enim FACCHENETTOS recenſeat, vtriuſque militiæ Proceres, quorum etiam nunc viuit in tumulis fama virtutum, & vita meritorum? Vnus certè Sanctiſsimus Pontifex, re & nomine INNOCENTIVS, doctrina priùs & virtute, quàm Imperio & dignitate, ſui ſæculi SVMMVS, orationis anguſtias dedignatur: Qui, licèt in ſupremo mundi ſolio inſtar fulguris coruſcauerit; plus tamen Ipſe beneficij Romæ, & Hiſtorijs materiæ ſuppeditauit duum menſium Principatu, quàm multi multorum annorum. Cui, vt alios reticeam, recentiſsimæ memoriæ Marchio LVDOVICVS, Eminentiæ Tuæ Parens, quà eruditionis & morum præſtantia, quà intempeſtiui fati

ſimilitudine, iungi debet: cui legationem patriam apud Regnantem Pontificem obeunti, maximo proborum virorum luctu, nec tam citò tergendis lacrymis, nuperrimè parentaſti. Vir tam patriæ ornamentum ſuæ, quàm ſæculi; & qui parem habiturus erat neminem, niſi Te genuiſſet, cuius incomparabilis Virtutis, præclara ex paterna virtute indoles, & egregia paternæ virtutis exempla, non aliud fuere, quàm ſemina. Verùm (vt ad rem propiùs accedam) inter omnes virtutes, quæ, quamuis diſpares, in Te vno excolendo conſentiunt, luculentiori radio meos oculos ferit, Genius ad omnem comitatem, facilitatemque procliuis, & leniſſima morum manſuetudo: nullus in tantæ dignitatis faſtigio faſtus, nullus in tot generoſorum eleuatione ſpirituum tumor. Patent enim magnis & paruis Tuæ Benignitatis fores, nec vllus vnquã in Tua Humanitate ſperauit inaniter. Age ergò EM.ME PRINCEPS, & tam glorioſum immortalitatis iter perge proſequere. Manet enim Te

in

in ſenio ex optimorum præſagio ſacrum orbis Imperium, contracta olim hoſpitij fœdera cū FACCHENETTORVM familia renouaturum contubernio longiori. Interim verò patere, vt hic liber Tuo ornatus nomine, lectorem humaniorem, ſcilicet à Tua ad illum Humanitate deflectentem, experiatur: & quam ex non omnibus abſoluta numeris morali doctrina Summa iſta non ſperat, in Te, in quo abſolutiſsima morum & virtutum omnium Summa eſt, laudem inueniat. Patieris autem facillimè, ſi in duos Tibi cariſsimos viros reſpicias: Bottonium, ſupremum mei Ordinis Moderatorem; & Dianam, huius operis præcipuum auctorem & promotorem. Illi equidem adoptionis & ſubiectionis, huic vetuſtæ neceſsitudinis, vtrique ſeruitutis & obſeruantiæ, titulo ſum addictus. Vale felix & ſoſpes Neſtoreos annos.

QVAM ſuis libris Auctores in præfationibus captare ſtudent, tuam meo huic operi, benignè lector, reconciliare potiùs beneuolentiam debeo, non iniuſtè querentis, quòd longiſſimo puerperio traduxerim tua vota. Ea ſiquidem, in celeberrimum DIANA nomen ſpontè propenſa; ad mei inſtituti rationem allicere, tam facile mihi fuit, quàm me illis ſatisfacere maturioribus typis, ob multa & varia impedimenta difficile. Etenim, dum has lucubrationes, octimeſtri labore abſolutas, typis ſubÿcio, dum pergo, tam multa, tam varia in dies impedimenta emerſere; tot caſuum, tot rerum malè ſuccedentium ſeries partui lucem inuidit, vt ex integro prodire non, niſi poſt quadriennium, quiuerit: deficientibus mihi penè verbis & fronte, quibus ſtudioſorum poſtulationibus ſatisfacerem, exemplaria cominus & eminus, verbis & litteris flagitantium, etiam mercatoribus ex Gallÿs & Hiſpanÿs, ad copioſiorem ſubinde meſſem nouo prælo multiplicanda. Piget prolixam & parum iucundam narrationem attexere. Scias tamen præcipuam eius partem typographos facere, ob lubricam ipſorum fidem, multis ſimul oppignoratam auctoribus, ſupra operariorum numerum, & prælorum ſufficientiam. Et verò, quàm ingrata tibi fuit expectatio diutiſſima, gratior vt ſpero ſuccedet conſecutio: non ſolum quia, quæ diutius deſiderantur, iucundiora probantur obtenta: ſed eo præcipue, quòd in tanto molimine opus SEXTAE PARTIS adiectione augeri contigit, ſuis locis inſerta.

Meorum autem laborum cauſam & inſtitutum, (quamuis in tanta expectatione paucis ignotum) aperituro, initium ſumendum foret ab elogio P. DIANA, de cuius floribus hanc corollam intexui. Sed hoc ipſum, quod ingenium & operam in eius operibus compilandis inſumpſi, maximum elogiũ eius eſt, quod tantillo ingenio præſtare potui. Quicquid dicerem, vel ſcriberem, ſemper minus foret & ſuo merito, & mea de eius doctrina ſententia. Vir præterea modeſtiſſimus, quamuis omni elogio maior, neceſſarÿ & ſuſpecti hominis elogiũ non admitteret. Satis denique gloriæ ſuo accedit nomini ex communi doctorum virorum plauſu, verbis & ſcriptis honorificam de eo mentionem habentium, quorum aliquos, quos caſu inter legendum notaui, infra ſubÿciam. Satius porrò ex quartadecima ſuorũ operum lu-

ce, quæ in multas exemplariorum myriades ſolo decennio multiplicata, ſtudioſorum auiditati nondum ſufficiunt. Satiſſimè ex acerrimo Romanæ aulæ iudicio, in qua examini Epiſcoporum præfectum, maiora in dies onera & honores manent: Id ſolùm calamo permittam, quod mihi D I A N A *nomen in familiaribus colloquijs non ſemel ſubminiſtrauit. Equidem, ſiue ipſum conſideres, ſelectiora quæque DD. placita, in magnis voluminum ſyluis, velut inter ſaltus & nemora, deliteſcentia, curioſa indagatione prædantem, ac de luco in lucem eruentem; ſiue in obſcura moralium perplexitatum caligine ſuam admouentem plauſibilis ſententiæ facem, ac veluti in concubia mentis nocte facile, ac tutum iter monſtrantem;* D I A N A M *vtique dices, nunc ſylueſtrem, nemoroſam, & venatricem; nunc cæleſtem, luminoſam, & nocturnarum caliginum propulſatricem, à ſuperſtitioſa vetuſtate cultam, & poetarum fabulis decantatam. Neq; verò eius gloriæ quicquam detraho, quòd inter altiores, & primæ magnitudinis ſtellas non recenſeam. Ego enim, vel toto cœlo errare mathematicos puto, dum erroris ſenſum accuſant, Lunam maiorem reliquis à Sole ſyderibus iudicantem; vel, ſi rectè eos philoſophari concedam; certè iſtorum magnitudinem illius ſplendor imminuit, dum viciniori obtutu, clarioríque, res oculis obiectas diſtinctè demonſtrans, inter primarias mundi lampades, non hominibus ſolùm, ſed Deo ipſo nomenclatore, meruit recenſeri. Laudo itaque ſapientum virorum conatus, qui regulari, integroue doctrinæ curſu, nec vnquam ab orbita declinante, lumen velut altiores ſtellæ promicant in faſtigio. Sed his præferendum* D I A N A M *exiſtimo, qui ad peculiares caſus deſcendens, commodiore conſcientijs doctrina, velut præſentiori radio mentis noctem illuminat, cordiſque nebulas longè latèque propellit. Quamquam verò vnus, vel alter Eraſtrotus non defuerit, qui obſcurũ aliàs nomen illuſtrare ſtuduerit incendio Tẽpli, quod* D I A N Æ *noſtra meritum, & fama conſtruxit: hi tamen ſycophantæ mordaculi, cornices Dauliæ, Rinocerontes naſidieni, ſilentij, quàm paræneſis, fuſte digniùs vapulant,* Dum *(litteratorum præcipuis genu de elephantum more flectentibus, ipſis quoque ſuis latratibus triumphi ſpeciem implentibus, glorioſas in immortalitatis curru).*

Peragit curſus ſurda D I A N A ſuos.

Sed reuertamur ad ſcopum.

Tanti ergò viri monumenta, vt primùm vulgari, & per ſtudioſorum manus tam felici exitu circumferri cœpere, deſiderium omnes ſubijt, vt, celebriorum auctorum more, in compendium redigerentur; quo ſub mole paruiori faciliùs teri, & præ manibus frequentius haberi poſſent. Multiplicato quoque tomorum numero, multi ſum-

ptus.

nius formidare: multi etiã Tractatus Miſcellaneos ſub proprijs materier um titulis diſpoſitos velle: nonnulli Reſolutiones ipſas connexas inter ſeſe. Pleriſque incommodum erat, eandem quæſtionem pluries repeti: quod tamen Auctori neceſſarium fuerat, vt ſi quæ opinio in priori parte excuſſa oppugnata fuiſſet, in poſteriore confirmaret; aliquas nouis augeret inuentis: in alijs iudicium, prius ſuſpenſum, determinaret: in alijs demum modificaret, vel ſuperuenientibus Sacræ Congregationis oraculis reuocaret. Commune hoc eſt omnibus harum doctrinarũ Scriptoribus, ſuas lucubrationes non ſimul & eodem tempore in lucem edentibus. non ſolùm ob ea, quæ à Veritatis Interpretibus manant in dies reſponſa, quibus ceruicem flectere neceſſe eſt: ſed ob temporum etiam, aliorumue accidentium viciſſitudinem, noſtrique flexibilitatem ingenij, quæ nos pro diuerſo temporum ſtatu rapiunt in diuerſa. Quamuis autem Ioannes primùm de la Val, dein Matthæus Defendi, alijque pauci, ſuam huic lapidi manum admouerint, ac multa compendia ſtruxerint; illa tamen tenuia, mutila, & parum fida: nec congruenti methodo concinnata, & omnino non talia, vt tam varijs lectorum placitis ſatisfacerent. Ex his ergò ipſemet DIANA conſilium inijt, ſummam ſuorum operum marte proprio colligendi, vt vnà omnes ſui nominis ſtudioſos voti compotes faceret. Sed obſtiterunt grauia & quotidiana negotia & ſtudia, quæ illum pro ingenij aptitudine & ſufficientia occupare non deſinunt, ſuum quoque ſcribendi genus ſucceſſiuis lucubrationibus proſequentem. Etſi porrò non defuiſſent, quibus id negotium committere potuiſſet, ſui Ordinis viri, peritiores & aptiores; in me tamen reſpicere ideo fortè ſibi complacuit, quia inter paucos agnouit, ſui nominis ſtudioſos & amatores.

Cœpi igitur opus, & abſolui. Eo quidem labore, vt herculeum facilè iudicaturus ſis, vbi ſtructuræ compagem & nexum perpendes: conſiderabiſque, me, vt vnà omnibus morem gererem, ſex magna Volumina in vnum coegiſſe, & in tanta breuitate, nec ſtyli facilitatem oblitum, nec aliquid prorſus doctrinæ omiſiſſe, quod huc non retulerim. Neque enim ſingulas opiniones referre, aut quibus ſingulæ innituntur rationibus, quoue ab Auctore nomine cenſentur Quod vt fideliùs præſtarem, iiſdem ipſius verbis ſæpe locutus ſum, & ſemper æquiualentibus. Quòd ſi qua in re varias pro temporum diuerſitate ſententias docuit, poſtremam appoſui, cum mentione loci, in quo oppoſitum ſenſerat. Et ſic, quotquot loca eandem continen doctrinam, refero, citando Partem, Tractatum & Reſolutionem, vt ad cuiuſuis editionis exemplaria recurſus haberi poſſet. Ne verò quis Magnis illis Voluminibus poſthac opus habeat, etiam ex Docto

ri-

ribus aliquos prius recognitos citaui, vtriuſque opinionis Patronos, qui inſtar omnium eſſent, & apud quos alij haberi poſſent. Adieci aliquando iudicium proprium, aliquas ſententias limitaui, & in nonnullis locis nouos Doctores adhibui: in ijs præſertim, in quibus aliquem habemus calumniatorem. Ne autem iniucunda tibi lectio caſuum foret, caſuali ſerie digeſtorum, materias omnes, ſub proprio verbo locatas, doctrinali ordine diſpoſui, & pro molis quantitate in varia membra & articulos diſſecaui. additis etiam definitionibus, explicationibus terminorum, regulis generalibus, & doctrina alicubi præmittenda ad intelligentiam dicendorum. Et ne quid exactius optare poſſes, addidi in marginibus Breuiarium itâ ordinatum, vt paucis tota doctrina comprehenderetur, cum ſua etiam cõtinuatione & vnitate. Denique abſolutum tanto ſtudio opus ad DIANAM tranſmiſſi, vt probaret, num genuinus partus eſſet, magnis ſuis volu-minibus, & publica ſui nominis luce dignus. Approbauit ipſe humaniter, litteris ad me reſcriptis in hunc tenorem.

REmitto M.S. SVMMÆ DIANA, quam non ſine multa delectatione percurri. Inueni namq; fidelem & integram: non mutilam, non redundantem; concinna methodo, breui ac dilucido ſtylo compoſitam, & omninò qualem deſiderabam. Quapropter meorum operum ſtudioſis non mediocriter auguror placituram. Ego verò me tibi multum debere confiteor, qui multigenæ eruditionis refertum ingenium, & maioribus aptum ſtudijs, meis illuſtrandis operibus impendere non recuſaueris, &c.

D. Antoninus Diana.

De tuo iam ſuffragio poſt Dianæum *augurium amice Lector non dubitabam. etiam ſi poſt vulgatum intentum eam ſitim, quæ mihi ſæpè rubori fuit, non oſtendiſſes. Sed nec multùm fuiſſem de eo ſollicitus, vbi ſemel opus illi placuerat, cui vt obtemperarem, hos labores inſumpſi. Hæc habui, quæ te hoc loco monerem. Reliquum eſt, vt tuo Diana commodiùs fruaris, & me tuæ commoditati ſtudentem amare pergas. Vale.*

AVCTORES QVI HONORIFICE de P. Diana locuti ſunt.

EMinentiſſimus Cardinalis Lugo. De Torturæ materia videre poteris Dianam Tractatu de Tortura, vbi omnia fere, quæ ad torturam ſpectant, copioſe & docte collegit ex Auctoribus antiquioribus, & recentioribus, qui tractatus vtiliſſimus omnibus eſt.

De Iuſtit. & Iure To. 2. diſp. 37. ſect. 13. nu. 181.

Idem Cardinalis Lugo. Quādo eſt mera confeſſionis reuelatio Inquiſitores non ſe ingerere, teſtatur, Diana, in eo Tribunali per multos annos verſatus.

De ſacram. Pœnit. diſp. 23. ſect. 1. num. 148.

Cæſar Carena. Videatur de tota hac materia Pater Diana, de hoc noſtro Tribunali Sancti Officij optime meritus.

In Tractatu de Officio Sāctiſſimæ Inquiſitionis tit. 1. §. 11. num. 63.

Martinus Brefferus Societatis Ieſu. Antoninus Diana citat pro more ſuo diligenter Auctores aliquos.

De Conſcientia lib. 3. cap. 8. num. 98.

Andreas Lanfranchius. Quam plures refert accuratiſſimas in recenſendis auctoritatib. P. Diana

In Opuſculis Tom. 2. opuſc. 1. cap. 4. n. 35.

Didacus Narbona. Quam plurimos Auctores enumerat ſolertiſſimus vir Antoninus Diana.

In tr. de æt. ad oēs bū act. req an 11. q vn. n. 3

Auguſtinus Barboſa. Ita tenet Layman & nouiſſimè amicus meus doctus Diana.

De pot. Ep. edit. Lugd. anno 1641. par. 2. alleg. 6. nu. 4.

Ioannes Franciſcus Sanna. Quod eſſe valde notandum a Iudicibus laicis, quando excōmunicantur ab Epiſcopis, licet pro ſe habeant opinionem probabilē aduertit doctus & pius Pater Diana.

In Patroc. immunit. Eccleſ. pro Epiſc. Algaren. ar. 3. n. 35.

Et infra. Quinimmo ſi credimus Azorio, Fillitucio, & alijs viris longe doctiſſimis, quos refert Dianæ vir æquè non mediocriter doctus.

Artic. 5. num. 61.

Remigius Scophra Dominicanus. Hæc omnia docet doctiſſimus Diana.

In ſolutionib. quæſtionū Moral. q. 35. n. 16.

Ex noſtris, Ioannes Alberghini Panormitanus, & S. Officij Regni Siciliæ Cōſultor Antoninus Diana meus cōcius & conſultor noſtræ Siculæ Inquiſitionis.

In man. quaſ. S. Inquiſit. cap. 4.

Item, Cæleſtinus Sueſſionenſis Gallus. De hac materia multa ſcitu digna refert Diana vir doctiſſimus, ex cuius doctrina quæ hic trademus deſumpturi ſumus.

In Compend. Theol. moral. Tract. 3. c. 10.

Illuſtriſſimus Inquiſitor Didacus Tramiera. Quam rationem attingit doctiſſimus Diana.

De Polygamia li. 3. q. 2. n. 49.

Franciſcus Salernus. Quam ſane rē tetigit doctiſſimus Diana, cuius Codex poſtquam hæc ſcripſeram ad manus meas peruenit.

Lib. 1. Conſiliorū conſ. 12. §. 3. num. 16.

Alphonſus de Leone. Vnde doctiſſimus Diana neceſſe eſt, vt intelligas id eſſe prohibitum in Decreto.

Tract. de Cappellanijs q. 6. sect. 10 n. 100

Bartholomæus à Sācto Fauſto. Pœnitens quando bona fide maiorem numerum peccatorum expreſſit, non tenetur repetere cōfeſſionem; & ita tenet Sapientiſſimus Diana.

De Sacram. Pœnit. lib. 4 q. 173.

Carolus Baucius. Reſpondetur ex Caietano & alijs, citatis à ſapientiſſimo Diana.

In 2. edit. ſuæ Praxis Cōfeſſariorū fol. 123

Franciſcus Torreblanca. Cōmunis Auctorum ſententia terruit, ne in meam veniret opinionem, ſtudioſiſſimum Antoninum Dianam S. Inquiſitionis Regni Siciliæ Conſultorem.

In Pract. Iuris ſpiritualis lib 15. c. 5 n. 54

Zaccharias Paſqualigus. Antonini Dianæ Clerici Regularis Reſolutiones morales. Auctor ſuo nomine celebris.

In Indice Doctorū, āte ſuas deciſiones morales lit. A.

Caſtillus Sotomaior. Antonini Dianæ ſcripta & Reſolutiones morales vtiles & neceſſarias eſſe, & ſingulari eruditione, Authorumque lectura editas, fatemur libenter.

De Tertijs debitis Hiſpaniarū Regibus c. 41. nu. 181.

Andreas Capanus. Fateor tamen, quod Pater Diana omnia ſere optime reſoluit, maxima cum ingenij perſpicuitate & acumine, prout in præſenti caſu, in quo largam opinionem profert, & hoc cum maximo iudicio, propter euitanda peccata

De Iure Adoh. hac quæſt. 62. num. 11.

Ioannes Caramuel Albas Ciſtercienſis. Ingenium Dianæ viri doctiſſimi veneror, cuius induſtria multas opiniones eſſe ſ probabiles, quæ antea non erant, inuidus ſit, qui nō affirmet.

In Commen. ad Regul. D. Benedicti diſp. 60. n. 1053.

Paulus Rubeus. R. P. Antoninus Diana, vir admirabili doctrina conſpicuus, cuius opera iam decimamquartam aſpexerūt lucem, affirmat hoc communiter tenere Theologos.

In Annotationibus ad Deciſiones Rotæ, par. 3. deciſ. 2. num. 23.

Iulius Cæſar Borea, Vicarius Eminentiſſimi Duratij Archiepiſcopi Genuen. Clericis ſuffragatur auctoritas non ſolùm Patris Dianæ, ſed etiam aliorum quamplurimorum Auctorum. & in omnem euentum plus ſoli Dianæ deferrem, quam Lagunæ, & cæteris eius ſequacibus, tùm propter egregiam viri, quem noui, literarum; tùm propter vitæ, morumque candorem, & integritatem.

In Reſponſo pro immunitate Eccleſiaſtica contra Lagunam c. 3 nu. n. 117.

SERIES TITVLORVM PRIORIS PARTIS.

A

ABBAS. 1
Abbatiſſa. 2
Abiurare. 4
Abortus. 9
Abſolutio. 10
Abſolutio A reſeruatis. 11
V. etiã Reſeruata
A cenſuris. 16
Ab hæreſi, &c. 23
Acceſſus ad Moniales. 27
Accuſare, Vide Inquiſitorũ, à num. 180.
Actus inducentes conſuetudinem. Vide Vſus.
Adulterium. 27
Aduocatus. 29
Ægrotus. 31
Ætas. 31
Affabilitas. 31
Affinitas. 32
Aggreſſus. V. Occidere inuaſorẽ.
Agnus Dei. 33
Alienare. 34
Alimenta Rei confugientis ad Eccleſiam, Vide Immunitas Eccleſiarum, n. 4.
Filij. Vide Pater.
Alloqui Moniales. 34
Altare. V. Celebrare, n. 28. & 29 Miſſarum, n 16. & Sacerdos, num 7.
Anniuerſaria Vide Reductio.
Apoſtata A Fide,
A Religione. V. Inquiſitorũ, n 63. & 64
Appellatio. 35
Approbatio ad Confeſſiones. V. Cõfeſſarius quoad iuriſdictionẽ, & Sacerdos, à nu. 0.
Aqua benedicta. 39
Aſpectus turpis. Vide Tactus.
Aſſaſſiniũ. Vide Immunitas Eccleſiarũ, n. 29.
Aſtrologus. V. Inquiſitorũ, n. 75
Attritio & contritio. 39

B

Bannitũ Occidere, V. Occidere Bannitum.
In Eccleſia tueri. Vide Immunitas Eccleſiarũ, n. 36.
Baptiſmus. 42

Baptiſmi Neceſſitas, 42
Materia. 45
Forma. 48
Vide etiam *Sacramentum*.
Subiectum, 49
Miniſter, 52
Effectus. 56
Barbaries. Vide *Pugna,n.*18.
Bellum. Vide *Pugna*.
Beneficium. 57
Beſtialitas. Vide *Circumſtantia, n.* 17.
Bigamia, bigamus. 65
Vide etiam *Inquiſitorũ,ã n.*85.
Blaſphemia. 65
Vide etiã *Suſpectus de fide*.
Blaſphemus cõſuetudinarius. V. *Cõfeſſarius, ãn.*30 & *Pœnitentiã,n.*9
Bulla Cænæ. 66
Bulla Compoſitionis. 71
Bulla Cruciatæ, Quoad Indulgentus, 72
Quoad Confeſſarium, 75
Quoad Reſeruata, 77
Quoad Cenſuras, 79
Quoad Vota, 82
Quoad Carnes & lacticinia, 84
Quoad Reliqua priuilegia, 85
Quoad Suſceptionem, 86
Quoad Durationem, 87
Quæ priuilegia ſuſpendit. 88
Quoad alia. 89
Bulla, Greg. XIII. de datis, & promiſſis. V. *Pœna,n.*4
Sixti V. contra Aſtrologos, V. *Lex,n.*45. & *Inquiſitorũ,n.*75. & 163
Greg. XIII. *cõtra ingredientes in monaſteria* Monialium. Vide *Ingredi monaſteria*.
Pij V. cõtra Clericos ſodomitas. Vide *Clericus ſodomita*.
Eiuſdẽ, de egreſſu monialium cauſa epidemiæ, &c. Vide *Clauſura*.
Clem. & *Vrb.* VIII. *de largitione munerũ religioſis interdicta*. V. *Paupertas Religioſa*.
Greg. XIV. de immunitate Eccleſiarũ. V. *Immunitas Eccleſiarum*.
Greg. XV. cõtra cõfeſſarios ſollicitantes. V. *Denunciare Cõfeſſarium*, & *Inquiſitorum, num.*79.
Pij V. Et ſi mendicantiũ, Vide *Regulariũ,n.*17
*Clem. V*III. *de Caſuum reſeruatione*. Vide *Caſus reſeruati*.

C

Calix. 90
Cambium. 90
Campana. Vide *Reus,n.*20.
Canonici. Vide *Beneficiũ*, & *Hora Canonicæ*.
Capellanus. 93

Capituli. V. Vicarius Capituli.
Cardinalatus. 93
Cardinales. 95
Cardinales In eligendo Pontifice, 101
In ſuis Titulis, 103
Epiſcopi, 105
Religioſi, 107
Cardinalium familiares. 108
Carthuſiani. 109
Caſtrare, Vide Pater.
Caſus reſeruati. 109
Vide etiã Reſeruata.
Caupones V. Ieiuniũ, à n. 39.
Celebrare Miſſã Quoad obligationem, ab intrinſeco, 112
Ex eleemoſyna. Vide Miſſam applicare, & Sacerdos.
Quoad Ritum, 113
Tempus, 117
Locum, 118
Diſpoſitionem, 119
V. etiã Sacerdos, n. 9.
Cenſura. 124
Charitas. V. Præceptũ, à n. 9.
Chorus. Vide Horæ canonicæ, a n. 48.
Chriſma. V. Confirmationis.
Chriſtianus, Apud Turcas. V. Metus, & Furtũ.
Rebaptizatus. Vide Suſpectus de fide.
Circunſtantiæ peccatorum. 131
Circunſtantia Quis, 132
Quid, 136
Vbi, 138
Per quæ, 139
Quoties, 141
(Vide etiam Ver. Cõfeſſarius, n. 38)
Cur, 147
Quomodo, 147
Quando, 149
Vide etiã Pœnitẽs.
Citare, Vide Epiſcopi, n. 50.
Clauſura. 150
Vide etiam Ingredi Monaſteria.
Clericus Quoad forum. 151
V. etiã Immunitas, & Statutũ laicale.
Negotiator, Vide Negotiari.
Sodomita. 156
Quoad Bellum. Vide Pugna, à n. 36.
Quoad Horas canonicas, Vide Horæ canonicæ.
Quoad Alia. 157
Cliens. 158
Cæcus. 158
Cœmeterium. V. Immunitas Eccleſiarũ quoad loca.
Cognatio. V. Impedimẽta, à n. 7
Collatio. Vide Ieiunium quoad collationẽ.
Cõmenda Religioſorũ militũ. Vide Religioſi milites.
Commiſſary. 159
Commiſſarius Cruciatæ. 159
Communicatio, Vide Regularium, à n. 1[illegible].
Communionis Neceſſitas, 161
Vtilitas, 164
Diſpoſitio. 165
Vide etiam Ieiuniũ.
Tẽpus & locus. 17[illegible]

Miniſter. 175
omœdia, 179
ompenſare. 180
Vide etiã *Salariũ n.* 5
õplic ẽreuelare In Cõfeſſione, V. *Cõfeſſarius, n.* 39. & *Pœnitens, n.* 3.
In iudicio. V. *Reus, n.* 14.
oncionator. 181
õcubinarius. Vide *Confeſſarius quoad examen.*
Cõdemnatus Vide *Reus condemnatus*.
Conductor. Vide *Salarium.*
Cõfeſſariũ eligere. V. *Bulla Cruciatæ*, & *Iubileũ Quoad Cõfeſſarium. Prælati, n.* 44. & *Vicarius conuentus*.
Confeſſariũ cõcedere. V. *Prælati n.* 43. & 44.
Cõfeſſarius Quoad Ordinẽ, 181
Quoad iuriſdict. 182
V. etiã *Sacerdos.*
Quoad proprietatem, 186
Quoad ſciẽtiam, 187
Quoad examen, 188
Quoad abſolutionẽ. V *Abſolutio.*
Quoad Pœnitẽtiã. Vide *Pœnitentiã Sacramẽtalẽ.*
Quoad ſigillum. Vide *Sigillum ſacramentale.*
Quoad alia. 192
Confeſſarius Regularis. 193
Vide etiã *Regularium priuilegia*.
Confeſſionis Neceſſitas, 196
Modus, 199
Requiſita, 204
Vide etiã *Cõfeſſarius, n.* 38
Repetitio. 209
Confirmatio. 210
Cõfirmationis Neceſſitas, 210
Materia, 211
V. etiã *Sacramẽtũ*.
Forma, 212
Subiectum, 212
Miniſter, 213
Effectus. 213
Confiſcatio. V. *Hæreticorum pœna*.
Confricatio. Vide *Tactus*.
Congregatio Cardinalium. Vide *Cardinales*.
Cõiugati. V. *Copula, Debitũ, Tactus, Vxor*.
Conſcientia Dubia, 214
Erronea. 215
Conſecrare. Vide *Celebrare, Eucharistiæ, Sacerdos*, & *Sacramentũ*.
Cõſtruator. V. *Regulariũ n.* 11
Cõſiliũ, Cõſulens. V. *Abortus, n.* 6. *Duellũ, n.* 12. & *Reſtituere*, à *num.* 12.
Conſtitutio. Vide *Bulla, Lex*, & *Statutum*.
Conſuetudo. 215
Vide etiã *Vſus*.
Conſuetudinarius. Vide *Confeſſarius quoad examen*.

Contractus. 218
Contractus cenſus. 220
Contritio, Vide *Attritio*.
Contumelia. 221
Copula coniugalis. 222
Correctio. 223
Creditor. 225
Crimen *Hæreſis*. V. *Hæreſis*.
Nefandum. Vide Sodomia.
Crimina mixti fori. 226
Curator, Vide *Tutor*.
Curatus. Vide *Parochus*.
Cuſtodes. V. *Reſtituere*, *à n*. 17 & Statutum *laicale*, *n*. 15.

D

Debitor. 227
Debitum coniugale. 229
Decima. 231
Declarationes Cardinalium. V. *Cardinales*, *n*. 23
Decretū. Vide *Bulla*.
Defenſio. V. *Occidere inuaſorē*.
Delectatio moroſa. 232
Delinquens. Vide *Reus*.
Denunciare *Hæreticum*, *&* *alios criminoſos*, 234
Confeſſariū *ſollicitantem ad turpia*. 239
Depoſitum. 243
Deſiderium prauum. 244
Detractio. 245
V. etiā *Reſtitui n*. 32.
Diaconus. Vide *Ordines*.
Diſpenſare. 248
Diſpenſatio. 251
Diſtributiones. Vide *Horæ Canonicæ ſub quo onere*, *&c*.
Diuinatio. Vide. *Inquiſitorū à num*. 69.
Diuites. Vide *Eleemoſyna à quibus*, *ex quibus &c*.
Donatio, Vide *Promiſſio*.
Donatiua. Vide *Parlamentū*.
Dos. Vide *Pater*.
Dubiū. Vide *Conſciētia dubia*.
Duces exercitus Vide *Pugna quoad* Duces.
Duellum. 254

E

Ebrietas, *Ebrius*. V. *Inebriari*.
Eccleſia. 257
Vide etiā *Immunitas Eccleſiarum*, & *Pollutio Eccleſiæ*.
Eccleſia Rom. V. *Præſcriptio*.
Edictū. Vide *Lex*, *&* Statutū.
Electio. 258
Eleemoſyna Quibus præbēda. 260
A quibus, *& de quibus*. 263
Eleemoſynæ Effectus. 269
Emere, *Emptor*. 269
Enſalmus. 272
Epiſcopus. 273
Epiſcopus Religioſus. 275
Epiſc. Iuriſd. In Regulares, 276
In Cōfeſſ. ſollicitantes, 278
In ſuos familiares. V. *Immunitas Eccleſiaſt. à n*. 19.
In Irregulari-

tates. 278
In Vota & iuramenta, 281
In Reliquias. 284
In Vsū Pōtificalium. 285
In Conferendis Ordinibus. V. *Ordinis Miniſter*.
In Reductionē Miſſarū, V- *Miſſarū reductio*, & *Reductio Miſſarum*.
In Reliquis. 286
Palatiū. V. *Immunitas Eccleſiarū*, *n*.7
Familiares. 288
Equites Religioſi. Vide *Religioſi milites*.
Eucharistia 288
Eucharistiæ Materia, 289
Forma, 192
Miniſter, 2,3
Cuſtodia, 293
Suſceptio. Vide *Communionis*.
Eunuchus. Vide *Circunſtantia*, *n*.14. & *Impedimenta*, *n*.20
Examinatores. Vide *Beneficium*, *à n*.3.
Excommunicatio. 293
Excōmunicationes aliquot. 294
Excōmunicationis effectus. 295
Executor teſtamenti. Vide *Teſtamēti executor*.
Exēptio. Vide *Clericus quoad forū*, *Immunitas*, & *Regularium Priuilegia*..
Extrahere Reū *de loco ſacro*. V. *Immunitas Eccleſiarum*.
Victualia à ciuitate. Vide *Statutū laicale*, *num*.15
Extrema Vnctionis
Neceſſitas, 309
Vtilitas, 310
Materia, 310
Forma, 312
Subiectum. 313
Miniſter. 314
Exiliū. Vide *Reus cōdēnatus*.

F

Falſam monetam expendens. V. *Reſtituere*, *n*.28
Falſarius. 315
Falſus teſtis. Vide *Teſtis*.
Fama. Vide *Detractio*.
Familia Card. V. *Cardinaliū Familiares*.
Epiſcoporū. Vide *Epiſcopi Familiares*.
Nūtij Apoſtolici. Vide *Immunitas Eccleſiaſtica*, *n*.20.
Inquiſitorum. Vide *Inquiſitorū*, *à n*.25
Famulus. Vide *Salarium*, & *Seruus*.
Feſtum Seruare, 316
Statuere. 318
Fides. 319
Filius. Vide *Denūciare*, *n*.4.

Inquiſitorũ, n. 207

Pater, & Salarium, num. 5.

Filius Hæretici. Vide Hæreticorum filij.

Spurius. Vide Teſtator, à num. 3.

Fornicatio. 322

Frater. V. Denunciare, n. 4.

Fraudantes Gabellas, Vide Gabellas fraudare.

Pondera & menſuras, Vide Reſtituere, num. 19.

Merces. Vide Vẽdere, & Pugna quoad Officiales.

Furtum. 322

G

Gabellas Imponere, 326

Soluere, 331

Fraudare. 333

Generales. Vide Prælati.

Gula. 334

H

Hæreſis. 334

Hæreſis Abſolutio, Vide Abſoluere ab hæreſi.

Suſpicio. Vide Suſpecti de fide.

Hæreticorum Pœnæ, 337

Filij, 343

Libri. 344

Heres. 347

Homicidium. Vide Occidere.

Horæ Canonicæ Quid, et à quibus recitãda, 348

Sub quo onere, 351

Qualiter, 354

Quibus de cauſis omitti poſſint. 361

Hoſpitale. 363

I

Iactantia. 364

Idolum Conſtruere,

Vendere. Vide Peccato cooperari.

Ieiuniũ, Quid & quotuplex, 364

Quando obliget, 368

Quos obliget, 369

Quibus cibis explendum, 374

Quoad collationem. 377

Ientaculum. Vide ibid.

Ignorantia. 379

Illegitimus. Vide Irregularitas, à nu. 13.

Princeps, n. 17. &

Teſtator, à n. 3.

& Pater, n. 5

Immunitas Eccleſiarum.

Quoad loca, 382

Quoad perſonas, 386

Quoad delicta, 388

Quoad effectus. 400

Immunitas Eccleſiaſtica. 403

Impedimenta matrimonij. 413

Incendiarij. Vide Immunitas Eccleſiarũ, n. 32

Inceſtus. 419

Indicia. Vide Inquiſitorum iuriſdictio quoad torturam.

Indigentia. Vide Eleemoſynæ, n. 2. & Pauper.

Indulgentiæ. 419

Indulgentiæ Requiſitæ. 421

neb riari. 425
nfamare. Vide *Detractio*.
nfames. Vide *Inquiſitorũ*, *num*.204.
nfans. Vide *Puer*.
nfirmus. 426
Vide etiã *Sumere medicinam*.
Ingredi Monaſteria. 426
Ingredi Religionem. 429
Inimicum Salutare. Vide *Affabilitas*.
Occidere. V. *Occidere inuaſorem*.
Debellare. Vide *Pugna*.
Iniuriare. 431
V. etiã *Cõtumelia*.
Innocentem Occidere. Vide *Occidere innocentẽ*.
Debellare. Vide *Pugna*.
Tueri. V. *Occidere, inuaſorẽ*.

Finis Titulorum Prioris Partis.

Reliqui habentur in calce Poſterioris Partis.

ERRORES OB AVCTORIS ABSENTIAM

multi irrepſere. quos, præſertim in numeris, corrigere ne pigeat.

P*Agina* 11.*linea deorſum verſus* 24.n.73.corrige 72.*pag*.17.*lin*.47.patere,petere.*pag*.27.*lin*.*vlt*.Reſ.5.Reſ.1 *pag*.29.*lin*.24.n.74.& 73.n.42.*pag*.31.*li*.19 n.42.n.39.*pag*.40.*lin*.19.n.54.n 33.*pag*.41.*l*.25.n.35.n.31.*pag*.42.*l* 26.ahibeat.adhibeat.*pag* 60.*l*.15.P.5.P.3 *pag* 69.*l*.24.n.50.n.8.*p*.71.*l*.32.qua,quo *pag*.107 *l*.12.& 33.Epiſcopus n.10.Epiſcopus Religioſus.*p*.121.*l*.12. quã,quod. *p*.123.*l*.44.Reſondet,reſpondet.*p*.132. *l*.46.irreparbailiter,irreparabiliter. *p*.135.*l*.30.n.9.n 10.*p*.153.*l*.9 n.17.n.20.& 24.verè,verò.& *ibid*.n.5.n.11.*p*.157.*l*.4.n.63.n.3 *p*.162 *l* 19.decet,docet *p*.164.*l*.49.contritus,attritus.*p*.167.*l*.26.vitam,mortem,*p*.169.*l*.27 Lyman,Layman.*p* 172.*l*.22.n.55.n.34.*p*.180 *l*.31.Principes,Princeps *p* 187.*l*.7.cap.pro,cap.ne pro.*p*.195.*l*.3.*l*.1.*l*.c.*p*.202.*l*.40.adhoc,adhuc. *p*.216 *l*.29.in hac,in hac re caute.*p*.228.*l* 39.negare,negant *p* 229.*l*.13.opẽ,ſpẽ.*p* 233 *l*.17.maius,mauis *p*.238.*l* 11.propterea,prӕterea.*p*.243.*l*.29. patere,pateret.& *l*.41.&,eſt *p*.248.*l*.34 ait ipſӕ,ait ipſe.*p*.249.*l*.19. requiritur,reperitur.*p*.250. *l*.34.lex,ly.*p* 258.*l*.48.hoc,hӕc.*p*.265.*l*.35 conditionis,ſupple varietati. *p*.272. *l*.21.quia,qui.p.273.*l*.13.dęmonum,dęmonium.*p*.274.*l*.4.igens,ingẽs.*p*.285.*l*.22 baculum,baculo.*p*.293 *l*.32.V Vide V.*p*.300.*l*.5.&,eo &*l*.15. ſi aliqua, ſi in aliqua.*p*.301.*l* 38.in caſu,ſi caſu *p*.305.*l*.13.iure,vix *p*.315.*l*.24.cõmitti, cõmittit. & *l*.38 doceri,docui.*p*.316.*l*.28.& non,& non facit opus.& *l* 33.At vero *vſq; ad* n.62.*pone in fine paragr* *p*.320.*l*.42.quando,quando ſimulatio *p*.323.*l*.5.ceſſante, lucro ceſſante.*p*.325.*l* 15.nobilem,notabilem. *p*.327.*l* 42.probet,prӕbet. *p*. 328 *p*.43.Vicarijs,Vicarij *p*.330 *l*.10.onerum,merum.& *l*.*vlt*.relinquere,relinqueret *p*.331.*l*.31.colrecta,collecta *p*.333.*l*.37.&,*redundat*.*p*.334.*l*.38.ſpectans,putans *p*.335.*l*.14.Inquiſitionis,Inquiſitoris.*p*.358.*l*.32.ſum,ſub *p*.365.*l*.6.Cũ,Eũ.*p*.366 *l* 42.ſic,& ſic.*p* 371.*l*.26.poſſunt,poteſt.& *l*.27.laborabãt,laborabat.*p*.373 *l*.10. ſub,& ſub.*p* 377.*l* 30.etiã,eã.*p* 378.*l*.28.in bellarijs,in acidarijs, bellarijs. *p*.379 *l*.25.quod,quando. *p*.381.*l*.45.*T*.3.*T* 6 *p*.386.*l*.24.addit,vbi addit.*p*.398 *l*.41. conſiliaribus,conſiliarijs *p* 428.*l*.23 Reſpondet,Reſpondeo.

SVMMAE DIANA
PARS PRIOR.

A B B A S.

ABBAS Sacerdos & benedictus poteſt

1 † HOC nomen Abbas eſt nomen iuriſdictionis cum dignitate. De eius origine, vide Tamburinum *de iure abb. tom. 1. diſp. 1. initio*, in qua *per totam* multa congeritue Abbatum appellatione. Et ſignanter *q. 6.* obſeruat, Abbates Sacerdotes & benedictos in fauorabilibus venire nomine Pontificum, quia participant Epiſcoporum inſignia, baculum, mitram, &c. habentque aliqualem Epiſcopalis Ordinis poteſtatem.

Conſecrare altaria, & calices, Benedicere vaſa & veſtes ſacras. Etiam aliarum Eccleſiarum.

2 In primis ergò Abbas Sacerdos, & benedictus conſecrare poteſt altaria & calices, benedicere campanas, pyxides, & alia vaſa ſacra ſuæ Eccleſiæ †. Aliarum Eccleſiarum, de iure communi non poteſt. Suarez *de relig. to. 4. lib. 2 c. 30. n. 8.* cum alijs. Poteſt tamen ratione conſuetudinis fundatæ in priuilegijs Innocent. VIII. Vrbani II & Pauli III. de quibus Barboſa *de pot. Epiſ. p. 2 alleg. 26. n. 36.* Sic declarauit Sacra Congregatio *an. 1614.* apud Naldum *v. Abbas n. 4.* Etiam quoad eas benedictiones, quæ vnctionem requirunt, ſi alias ad id priuilegium habeat, vt habent Abbates Regulares &c. *Parte 3. Tractatu 2. Reſolut. 15.*

In quo, quantum ad ea, quæ vnctionē requirunt, non communicare alij Religionum Prælati.

3 Hoc autem priuilegio († ſicut & alijs nonnullis †) non gaudent alij Religionum Prælati etiam communicantes: quia Abbates benedicuntur, & habent in ſuis domibus iuriſdictionem quaſi epiſcopalem, quā alij Prælati non habent. Miranda *to. 2 q. 40. ar. 4. ibid. §. Notandum.* † Hoc autem procedit de benedictionibus, requirentibus vnctionem; nam alias Prælati quicunque præſtare poſſunt, etiam corporalium & vaſorum ſacrorum, etiam aliarum Eccleſiarum, vt Suarez *l. c.*

Poteſt etiam cōcedere dimiſſorias ad Ordines ſuis ſubditis. Etiam laicis.

4 Deinde, Abbates concedere poſſunt ſuis ſubditis Regularibus dimiſſorias, vt ordinentur †. Subditis autem laicis, vel clericis, ſecundùm Tamburinum *to. 2. diſp. 2. q. 26. n. 1.* non poſſunt, niſi ſint ordinarij priuatiue quoad Epiſcopum, & habeant ius viſitandi & ſynodum congregandi. Secundùm Villalobos *to. 1. tr. 11. diff. 9. num. 4.* & alios, poſſunt, etiam ſi tale ius non habeant. nam his dimiſſorias non poteſt concedere Epiſcopus, cum non ſint eius ſubditi. *P. 3. T. 2 Reſ. 95* & *P. 4. T. 4. Reſ. 147* in fine.

Et conferre tonſura & minores Ordines ſuis ſubditis. Et alijs.

5 Tertiò, licet Enriquez *lib. 14. c. 18 nu. 2 in gloſſ lit. P.* & alij aſſerant, priuilegium conferendi minores Ordines, etiam non ſibi ſubditis († conceſſum quibuſdam Abbatibus in 7. Synodo generali *c. 14.* quod etiam habetur in cap. *quoniam, diſt. 69.* †) reuocatum eſſe per Tridentinum *ſeſſ. 23. c. 10.* idque declaraſſe ſacram Congregationem. Interpretum apud Quaranta *v. ordo.* Sanchez nihilominus non eſſe reuocatum ſuſtinet *in opuſ. tom. 2. lib. 7. c. 4. dub. 19. n. 20.* eo præcipuè

ductus argumento, quod priuilegia Conciliorum generalium, & inſerta in corpore iuris non reuocantur per clauſulas reuocatorias generales, ſed debet fieri expreſſa de eis mentio, vt colligitur ex c. *ex parte*, et c. *vltimum*, *de capell. monach.* c. *eam te*, *de ætat. & qual.* et c. *nonnullis de reſcript.* & tenet Couarruu. 4. *var. c.* 16. *n.* 6. & alij. Quæ opinio ſatis probabilis eſſet, ſi non obſtaret declaratio ſacræ Congregationis. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 147. Imo, quia eam docet nouiſſime Lezana impreſſus Romæ *an.* 1634. *tom.* 1. *c.* 18. *n.* 13. & alij recentiores cum Præpoſito *in* 3. *p. q. vn. de ſacr. ord. dub* 13. *n.* 127 vbi adducit aliam declarationem ſacræ Congregationis, dici poſſet, vtramque opinionem probabilem eſſe, & Eminentiſſimis Cardinalibus probatam: vel aliquibus vnam, alijs alteram, vt in ſimili Hurtad. *in* 2. 2. *vol.* 1. *diſp.* 84 *ſec.* 2. §. 25 vel vtramque omnibus in diuerſo ſenſu: quatenus prima negat, Abbates ordinare poſſe non ſubditos propria auctoritate, & ſecunda affirmat poſſe, ſtante dimiſſoria proprij Epiſcopi, & licentia Ordinarij loci. quo etiam pacto Rotam explicat Tiberius *de iur. ord c.* 7. *q.* 48. pro prima ſententia decidentem. Sed ipſa Sacra Congregatio id decernat. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 93.

Habentibus dimiſſorias ſuorum Epiſcoporum.

6 Petes: An, data ſententia Enriquez, Abbas ordinans non ſubditum incurreret ſuſpenſionem? & is deberet iteratò ordinari, ſaltem ſub conditione, ad cautelam? Negatiuè ad vtrumque quæſitum reſpondeo. Ad primum, quia ſuſpenſio Concilij lata eſt contra concedentes dimiſſoriam non ſubdito, non contra enim ordinantem, vt docet Bonacina *de cenſ. diſp.* 5. *pun. vlt. n.* 12. Et multò minus, ſi ordinaret nouitium, vt Enriquez *c.* 38. *n.* 2. *in gloſſ lit. A. P.* 5. *T.* 10. *Reſ.* 42. Ad ſecundum; quia Ordines ſic collati validi ſunt, & imprimunt caracterem, vt declarauit ſacra Congregatio. Concilium enim talem ordinationem non irritat, nec vtitur verbo *non poteſt*, ſed verbo *non licet*. Adde, Ordines minores nulliter collatos reualidari per Presbyteratum. Et præterea eorum munera (ſicut etiam Diaconatus & Subdiaconatus,) non habere aliquem actum abſolute neceſſarium ſaluti fidelium, aut defectu cuius proueniat Eccleſiæ notabile detrimentum; vnde ſuſcepta cum probabili validitate, debeant, vel ſub conditione, iterari. *Reſ.* 93. cit. à §. *Quoad ſecundum*.

Saltem abſque periculo ſuſpenſionis.
Et cū validitate.

Ità quod tales Ordines nō deberent iterari ſub conditione.

7 Petes iterum. An Abbates & Prælati ſimiles gaudeant facultate data Epiſcopis a Tridentino circa cenſuras & caſus papales occultos? Reſpondeo id inter DD. vtrinque probabiliter controuerti. *P.* 4 *T.* 4. *Reſ.* 211.

Abbates & ſimiles Prælati an gaudeāt Priuilegio Epiſcoporum?

ABBATISSA.

ABBATISSA non habet iuriſdictionem ſpiritualem in Moniales, vnde nō poteſt eis præcipere ſub excommunicatione.

1 ABBATISSA non habet poteſtatem ſpiritualē in Moniales, ſed ſolùm domeſticā, quā habet materfamilias in filias & ideò nō poteſt præcipere aliquid ſub pœna excommunicationis: ſunt enim mulieres incapaces iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ex cap. *noua, de pœn. & remiſſ.* ità vt ex D. Thoma *in* 4. *q.* 1. *ar.* 1. *dub.* 19. § 3. *ad* 4. nec ſummus Pontifex poſſit illis committere hanc poteſtatem. quod etiam docet Coninch *de ſacr. diſp.* 13 *dub.* 3 *n* 35. quicquid contra ſentiat Cornejo in 3 *p. tr.* 5 *diſp.* 2. *dub.* 3 Probabilius item eſt, nec poſſe præcipere in virtute obedientiæ, ſicut poſſunt Prælati regulares: ſed tantùm imponere præcepta inſtar

Neque in virtute obedientiæ.

matrisfamilias, quæ ad monaſterij pacem, & domeſticam gubernationem conducunt. quæ præcepta obligant iuxta leuitatem aut grauitatem materiæ, ſicut etiam præcepta parentum. Ità Sanchez *ſum to.2.l.6.c.1. num.21.* & alij contra Rodriquez *ſum. tom. 1.c.3.n.9.* cuius etiam ſententia eſt probabilis. *P.5.T.9.Reſ.16.*

ABBATISSA an poſſit eſſe vidua?

2 In Abbatiſſam & Prioriſſam eligi poteſt vidua ſecundum Portellium *dub.Reg. v. Abbatiſſa, n.10.* Et hoc ratione conſuetudinis antiquæ, quæ, ſi aliquod ſtatutum in contrarium eſt, iam aboleuit. Hanc opinionem probabilem putat eſſe Suarez *de Relig. to.4 l.2.c.6.nu.16.* maxime, vbi talis conſuetudo viget. Ita etiam Sanchez *ſum.to.2.l 5.cap.5 n.22.*

Sed negat cum alijs Caſtellinus, adducitque pro ſe Sacræ Congregationis declarationem, *P.3.T.2.Reſ.99.*

An illegitima?

3 Idemque docet de illegitima. In quo eum ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſ.p.3.alleg.100.n.13.* & alij. probantque ex cap. *indemnitati §. ſane ver. verum ſi quæ.de elec. in 6.*

Sed contrarium tenent multi cum Rodriquez *comp. qq. Reg.reſol.2 n.21.* qui ad citati capitis auctoritatem reſpondet. Et Lauorius *tit.4.c.24. n 38.* teſtatur, Sacram Congregationem pro hac ſententia declaraſſe, quod conſtitutio Sixti V contra Regulares illegiti[illegible] compræhendat fæminas; quia eas non exprimit, ſicut neque expri[illegible].1.*de filijs Præsbyter.* fæminæ verò in odioſis non veniunt ſub nomine [illegible]culorum, ex regula. *C. Generali, de elec. in 6.*

Aduerte etiam, quod ſtando in prima ſententia, poſſunt Prælati Monialium ad dignitates cum illegitimis diſpenſare. Ita Portellius *dub. Reg. v. Abbatiſſa, nu 6.* & apud illum Rodriquez. *P.3. T.2. Reſ.101.*

ABBATISSA non poteſt accipere à parentibus nouitiæ, niſi victū & veſtitum. Sed an poſſit mutuum, vel accommodatum?

4 † Ex Tridentino *ſeſſ.25. cap 16.* non poteſt Abbatiſſa à parentibus nouitię aliquid recipere pręter illius victum & veſtitum. In quo decreto dubium eſt, an compræhendatur mutuum vel accommodatum? Negat Miranda *to.2.q.8 ar.9.* Quia Tridentinum vitare ibi voluit, nè Monaſterium aliquid debeat parentibus nouitiæ, vnde opus aliquando ſit, nouitiam inuitè manere, adhoc vt debitum computetur in dotem. Sed hic finis ceſſat adhibita cautione. Ergo.

At Suarez *de Relig.to.3. tr.7.lib.5. c.9.n.16.* & Villalobos *to.2.tr.35d iff. 19.n 4.* contrarium ſuſtinent. *P 3.T.2. Reſ.102.*

Certum eſt, non poſſe ad compenſandam vilitatem conditionis, infamiam, &c.

5 Abbatiſſa non poteſt aliquid vltra dotem nouitiæ recipere ad compenſandam vilitatem conditionis, infamiam, vel defectus corporis. Nam hæc eſset Simonia, & teneretur hunc exceſsum reſtituere. Ità Miranda *de Monial.q.8.ar 6.* & alij. *Ibid. in fine. § Notandum.*

Poteſt tamen paciſci de certa ſumma pecuniæ annuali donec ſoluatur dos, ratione damni emergentis.

Poteſt tamen paciſci de certa ſumma pecuniæ, donec dos Monialis ſoluatur. ratione damni emergentis, etiam ſi monaſterium ſit opulentum. Ità cum alijs vterque Rodriquez. *Eman. ſum.to.3. c.144.n.8 Hieron.comp. reſol.98.n.20.* Et probat Hieronymus ex paritate; quia, dum dos nuptæ non ſoluitur, ſumi poſsunt fructus poſseſſionis pignori obligatæ pro illa, nec computandi ſunt in ſortem principalē, ex *c.ſalubr.de vſuris.* Cum enim dos Monialis pro eius alimentis detur, eſt eadem ratio. *P.3. T.2. Reſ.97. & 100. §. Notandum.*

ABBATISSA poteſt concedere licentiam Monialibus quoad larg[illegible].

6 Abbatiſſa poteſt cōcedere Monialibus licentiam circa munerum largitiones, quam dare poteſt Prælatus Religionis ſuis Religioſis. Quia habet liberam bonorum Monaſterij diſtributionem, ſicut Abbas. Vnde ſecun-

tiones munerum, quam poſſunt Prælati Regularium ſuis ſubditis.
Niſi talis facultas ſit ipſi limitata conſtitutione, conſuetudine, &c.
Cum qua limitatione poteſt concedere licentiam præbendi aliquid Confeſſario vltra iuſtum ſtipẽdium.
LOQVENS cum Abbatiſſa, non incurrit excommunicationem.

d..m aliquos dare poteſt licentiam expendendi decem aureos: quia hanc licentiam dare poteſt Prælatus ſecundum eos. Poteſt etiam concedere licentiam habendi peculium, & conuertendi in proprios vſus, quæ proprijs operibus acquirunt. Aduertit Sanchez *Sum.to.2. lib.7. c.19. n.44.* niſi ex conſuetudine, conſtitutione illius Religionis, aut præcepto Prælati talis facultas illi limitata eſſet. *P.1. T.6. Reſ.22.*

Et cum eadem limitatione, poteſt Abbatiſſa concedere licentiam Moniali, aliquid Confeſſario præbendi vltra iuſtum ſtipendium aſſignatum, ſi ſeruiat cum magna charitate, patientia, aſſiduitate &c. Ità Scortia *in Bull. Pontif. epit.* 158. *theor.* 395. & alij. P. 1. T.6. *Reſ* 17.

8 Loquens cum Abbatiſſa, non incurrit excommunicationem Gregorij XIII. quia Abbatiſſa non venit nomine Monialium, ſicut nomine Monachorum non venit Abbas. Sed Graſſius *de caſ. reſ. l.2. c. 5. n.34.* contrarium tenet. *P.3. T.2. Reſ. 48. §. Nota tertiò.*

ABIVRARE.

ABIVRATIONIS deſcriptio, finis,

1 ABIVRARE eſt, deteſtari cum iuramento. Abiurant autem hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti; ad excludendam ſuſpicionem, vel infamiam hæreſis, deteſtando hæreſim, de qua conuicti, vel indiciati ſunt; promittentes ſe nunquam in illam lapſuros ſub pœna, quæ in ſacris Canonibus contra hæreticos decernitur. Et hoc cum iuramento ſuper Euangelia, vel ſi Iudæus ſit, ſupra vetus teſtamentum.

Species,

2 Quoniam vero triplex eſt ſuſpicio, leuis, vehemens, & violenta, triplex ab Inquiſitoribus indicitur abiuratio, quæ aut de leui dicitur, aut de vehementi, aut de violenta. Præter quartam, quæ eſt de formali.

Forma pro Chriſtianis,

3 Abiurationis cuiuſcunque formam ponit Eymericius *p. 3. rubr. de 4. modo termin. n.126. 167. & 175.* †

Pro Iudæis,

4 Quando abiurat Iudæus, hæc eſt eius forma. *Ego N. Sacroſanctæ Dei lege poſita coram me & meis manibus tacta, iure me credere corde & ore profiteor illam veritatem, ac fidem, quam lex Dei ſacroſancta docet, ac inprimis, Deum eſſe inuocandum, ſolumque adorandum; & per conſequens deteſtor eum errorem, qui dicit, Dæmones inuocandos, eiſque diuinos honores tribuendos;* aut ſimilia, iuxtà qualitatem erroris commiſſi. Ita Pegna *p.2. comm.* non enim abiurare debet hęreſim, quę in ipſum non cadit. *P.4. T.7. Reſ. 2. §. Ego.*

Et fautoribus,

5 Abiuratio fautoriæ ſecundum Zanardum *p. 3. c.* 134. dupliciter fieri poteſt. Primò in genere, abiurando omnes hæreſes, quando fautor omnibus hæreſibus indiſcriminatim fauorem tulit. Secundo in ſingulari, quando Caluiniſtis, v.g. vel Lutheranis. At Pegna *p.2. comm.* 79. ait, tunc abiurationem fautoriæ indicendam in generali, quando auxilium exhibitum eſſet perſonę potius, quam errori; nam, ſi adeſſet ſuſpicio de profitendis erroribus illius, cui fauet, indicendam eſſe illius erroris in particulari. *P.4 T.7. Reſ.21. §. Hoc ſuppoſito,* poſt initium.

† An abiuratio hęreſis de leui poſſit indici quo ad omnes hęreſes; quę ſint abiurationis requiſita, & quando poſt abiurationem quis dicatur relapſus, dicemus infra. †

[illegible]

6 Nunquam verò indici poteſt abiuratio, etiam de leui, niſi indicium

vel

vel delictum, ex quo naſcitur indicium, ſit plenè probatum. Ita Menochius *lib. 1. conſ. 82. n. 155. P. 4. T. 8. Reſ. 39. §. Notandum*. Quamuis Pegna *p. 2. comm. 92.* doceat, ſolam infamiam cunctis adminiculis ſuffultam ad abiurationem ſufficere. *P. 4. T. 8. Reſ. 82. §. Reſpondeo.*

bet requirit delictum plenè probatum.

7 Abiurant ergo de leui leuiter de fide ſuſpecti; de vehementi, qui vehementer. Qui nam dicantur leuiter, qui vero vehementer ſuſpecti, vide Farinacium *de hær. q. 187. à n. 23.*

ABIVRANT de vehementi vehementer, de leui leuiter de fide ſuſpecti.

8 Aduertant verò Inquiſitores perſonarum & cauſarum circunſtantias. Nam interdum ſuſpiciones leues conuertuntur in graues, & vehementes in leues. Ita Zanardus *p. 2. pr. 1. c. 1. §. 25.* Vnde aduertit Souſa *lib. 2. c. 40. n. 15.* proceſſus minorum in cauſa fidei, quando de hæreſi formali non conſtat, regulariter terminari per abiurationem de leui, quia circunſtantia ætatis quamcunque ſuſpicionem facit leuem. *P. 4. T. 7. Reſ. 1. §. Quæritur ſecundò.*

Sed ſuſpicio alteratur pro circunſtantiarum diuerſitate.
Præſertim ætatis.

9 Neque valet generaliter & in omni caſu, quod abiuratio de vehementi indici poſſit, quoties ſunt ſufficientia indicia ad torturam, vt videtur colligi ex inſtruct. Madriliana *an. 1561. c. 46. 47. 48.* Nam aliquando dantur ſufficientia indicia ad torturam, & non poteſt indici abiuratio de vehementi, vt aduertit Pegna *p. 3. comm. 39.* Quia abiuratio, ob periculum relabendi, eſt pœna grauiſſima. Inſtructio verò loquitur de eo, quod communiter accidere ſolet. Adde quod, licèt reus fuerit tortus, poteſt ei imponi abiuratio tantum de leui, vt videre eſt apud Canteram *qq. crimin. c. 1. de hær. n. 95. P. 4. T. 8. Reſ. 110.*

Nec quoties datur, aut dari poteſt torturæ, indici poteſt generaliter abiuratio de vehementi.

10 Igitur deſcendendo ad particularia regulariter abiurant de vehementi apoſtatæ à fide, vulgò, *renegati* ad quamlibet ſectam tranſeuntes, & fidem abnegantes, ſi ſponte redeant, & negent intentionem. Niſi ſint paruuli, qui abiurant de leui. Ita Pegna *p. 2. comm. 59. P. 4. T. 7. Reſol. 3. §. Ad pœnas.* Et ita practicatur in Tribunali huius Regni cum Mauris factis Chriſtianis, ad terras Turcarum fugientibus, etiam ſi torti negent intentionem. Nec excuſantur metu, niſi metu ceſſante, ſtatim ad fidem reuerſi ſint. *Ibid. §. Et tandem.* Imò ſi metus non ſit mortis, vel tormentorum: ſed famæ, exilij, fuſtigationis, famis &c. non cadens in virum conſtantem, aut metus reuerentialis, & perſo na ſit grauis, vt Prælatus, Monachus, Theologus, abiurare debet de vehementi. Secus ſi talis timor incuſſus fuit perſonis non benè inſtructis in fide, & delicti grauitatem ignorantibus. Ita Ricciullus *lib. 6. c. 5. n. 7. P. 4. T. 7. Reſ. 3. §. Sed quia.*

REGVLARITER ergò abiurant de vehementi apoſtata à fide, vulgò [renegati],

11 Abiurat item de vehementi ſortilegus, quando ſortilegium ſapit hæreſim manifeſte, vt ſi admiſceantur ſacramenta, ſacramentalia, res, orationes, aut verba ſacra. Nam ſignificat, ſe credere, quod res illæ ſacræ habeant efficaciam ad maleficia peragenda. Et hoc, etiam ſi tortus, id non fateatur ſe credere. Ita Raphael de la Torre *in 2. 2. q. 96. ar. 4. diſp. 2. P. 4. T. 7. Reſ. 11. §. Ideo.* Si verò ſortilegus inuocaret Dæmonem ad flectendum animum meretricis, vel ad alium effectum, qui eius vires non excedit, nullum habens errorem in intellectu, adhuc eſſet aliqualiter de fide ſuſpectus, propter commercium, quod habet cum hoſte Dei ſui. Et quamuis in Inquiſitione Romana, in qua leuiter ſuſpecti torquentur, talis ſuſpicio purgari poſſit per torturam, vt ait Zanardus *p. 3. c. 64.* in noſtra tamen Hiſpanica, vbi tales non torquentur, debet abiurare ſaltem de leui. *P. 4. T. 7. Reſ. 10. §. Huic.*

Sortilegi, quorum ſortilegia ſapiunt hæreſim manifeſte.

Abiu-

Et aſſiſtentes conciones hæreticorum in terris Catholicorum.

12 Abiurant rurſus de vehementi, tanquam hæreticorum credentes, qui illorum concionibus & conuenticulis aſſiſtunt in terris Catholicorum, etiam ſemel; niſi ignorantia vel alia circunſtantia excuſentur. Ita Pegna *p.2, q.50. V. Si & plurimum*. At aſſiſtentes concionibus hæreticorum in terris Infidelium per duas vices, ſunt ſuſpecti leuiter, & abiurare debent tantum de leui. Ita Souſa *in Bull. Cœn. c.2. diſp. 8. n.10.* contra Zanchinum *de hær. c 3. n. 5. P.4. T.8. Reſ 93.*

ABIVRANT de leui Religioſi & ſacris initiati matrimonium cõtrahentes. Et coniugati ſine conſenſu vxoris Religionem intrantes.

13 Abiurant autem regulariter de leui Religioſi & ſacris initiati, Matrimonium contrahentes, (ſicut è contra, coniugati ſine licentia vxoris manentis in ſæculo ſacros Ordines ſuſcipientes, aut Religionem intrantes. *P.4. T.7. Reſ 4. in fine*). Niſi qualitas perſonæ & aliæ circunſtantiæ, abiurationem de vehementi requirerent præcedente tortura, vt ſi quis eſſet de Prouincia infecta hæreſis Lutheranæ; nam in tali caſu ſeruanda eſſet opinio contraria Canteræ. *qq. crim. c.1. de hær. n.71. P.4. T.7. Reſ 5. §. Verum hodie.*

Laici & Clerici non Sacerdotes audientes confeſſionem,

14 Abiurant item de leui laici, vel eccleſiaſtici non Sacerdotes, audientes Confeſſionem. Et ita practicari in Hiſpania, docet Souſa *lib. 1. c.* 33. Niſi tamen eſſent de Prouincia infecta hæreſis Lutheri, quod omnis homo ſit miniſter huius Sacramenti. Nam tunc abiurare deberent de vehementi. *P.4. T.7. Reſ. 11. §. Verum, in fine.*

Aut celebrantes.

15 Item de leui abiurant laici & Eccleſiaſtici non Sacerdotes, celebrãtes. Acugna *de Conf. ſolicit. q.13. n.10. P.4 T.7. Reſ. 12. §. Verum quando, ante medium.*

Aſtrologiam iudiciariam frequenter exercentes.

16 Item de leui abiurant ſecundum Souſam *lib. 1. c. 48. n. 15.* Aſtrologiam iudiciariam frequenter exercentes; maximè cum aliorum detrimento. Quod ſi tales affirment, aſtra inclinare nos poſſe, non cogere, Zanardus *p.1. pr. 1. c.5 q.16.* ait, non debere abiurare. Sed aduertant Inquiſitores; nam, cum tales non torqueantur, facilè ita reſpondebunt ad pœnas vitandas. *P. 4. T. 7. Reſ. 17. §. Quibus, vſque in fin.*

Et retinentes ac legentes libros hæreticorum. Necromanticorum pentacula &c.

17 Item de leui abiurant retinentes & legentes libros hæreticorum, Necromanticorum pentacula &c. Et ſic teſtatur practicari Suarez *de fide diſp. 24 ſect. 2. n.4.* In aliquo tamen caſu raro ſequi poterit opinio Fariuacij *de hær. q.180 n 9.* & illis indici abiuratio de vehementi, quando ſuſpicio ex circunſtantijs redderetur vehemens. *P.4. T.7. Reſ. 6. §. Verum, & infra.*

PRO qualitate autem ſuſpicionis de leui, aut de vehementi abiurant conſpurcantes & percutiẽtes ſacras Imagines.

18 Pro qualitate autem circunſtantiarum, de leui, aut de vehementi abiurant ſecundum Zanardum *p. 3 c. 64.* conſpurcantes & percutientes ſacras Imagines; quia malè videntur ſentire de iuſtitia Dei. Non tamen de formali, ſi ſunt Catholici. *P.4. T.7. Reſ. 9. §. Verum.*

Impedientes S. Inquiſitionis officium,

19 Eodem pacto, pro qualitate ſuſpicionis abiurant impedimentum & fautoriam impedientes officium S. Inquiſitionis, modo quo cum Pegna ſupra diximus n. 5. Quamuis Palaus *to.1. tr.4. diſp. 8. punct. 5. §. 9. n. 1.* putet, tales abiurare debere tantùm de leui. *P.4. T.7 Reſ. 13. §. Verum his omnibus.*

Teſtes falſi, negantes hæreſim, quam reum commiſiſſe ſciunt,

20 Similiter, pro qualitate ſuſpicionis abiurare fautoriam debet teſtis, qui in fauorem inquiſiti falſum depoſuit, negando hæreſim, quam eum commiſiſſe cognouit. Ità Palaus *ſum to.1. tr.4. diſp.8 punct. 15. §. 6. n 9.10.* In alijs caſibus falſi teſtes nunquam abiurant. *P.4. T.7. Reſ. 16 §, ſed audiamus, circa medium.*

Idem

21 Idem dic de transferentibus arma, equos &c. in terras Infidelium, animo illis adiuuandi in bello contra Chriſtianos: nam contra tales Inquiſitores poſſunt, tanquam fautores hæreticorum, inquirere, & pro gradu ſuſpicionis, torquere, & abiuratione imponere. Secus, ſi animo negotiandi hoc faciant. *P.* 4. T. 7. *Reſ.* 19. §. *non deſinam.*

Transferentes arma, equos &c. in terras Infidelium.

22 Fautores verò, defenſores & receptatores hæreticorū, cum pro qualitate circumſtantiarum & indiciorum leuem, vel vehementem ſuſpicionem incurrant, de leui, aut vehementi abiurabunt Inquiſitorum arbitrio. Ità Pegna *p.* 2. *comm.* 76. *lit.* C. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 21. §. *Hoc ſuppoſito.*

Fautores, defenſores & receptatores hæreticorum.

23 Schiſmatici ſimiliter, pro temporis diuturnitate, perſonarum qualitate, & alijs circumſtantijs, de leui, aut de vehementi abiurabunt: & ſi errorem habuerint in intellectu, abiurabunt vt hæretici de formali. Ità Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 3 *can.* 1. *q.* 156. *n.* 12. Abiurabunt autem non ſolum hæreſis ſuſpicionem, ſed etiam ſchiſma. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 29. §. *Hoc ſuppoſito*, & infra.

Et Schiſmatici.

24 Porro in abiuratione indicenda Inquiſitio Hiſpanica in aliquibus caſibus propter opinionum varietatē diſcrepat à Romana. Atque ita, vbi Inquiſitio Romana, putans cum Piaſecio *pr. p.* 2. *c.* 4 *ar.* 6. *n.* 10. & alijs, Confeſſarios ſolicitantes eſſe vehementer de fide ſuſpectos, eos torquet, & cogit abiurare de vehementi; Inquiſitio Hiſpanica, ſequens contrariam ſententiam Acugnæ *tr. de Conf. ſolic. q.* 2. *n.* 20. & aliorum, illos non torquet, & cogit abiurare tantùm de leui. *P.* 4. T. 7. *Reſ.* 7. §. *Difficultas.* Verùm Confeſſarij abiurare debent in omnibus caſibus ſolicitationis expreſſis in Bulla Greg. XV. quidquid afferat Souſa *Aph. lib.* 1. *c.* 34. *num.* 68. P. 4. *T.* 5. *Reſ.* 50. §. *Quoad alios.*

IN diuerſo item Tribunali, Romano ſcilicet, aut Hiſpan. de leui aut de vehementi abiurant Confeſſarij ſolicitantes.

25 Similiter, conſuetudinarij in blaſphæmando in Inquiſitione Hiſpanica, vt teſtatur San Vincente *manuſcrip. t.* 1 §. 3. abiurant tantum de leui; in Romana verò de vehementi. Ideo Inquiſitores in hoc crimine ſequantur praxim ſuæ Inquiſitionis. Aliquando tamen ex qualitate blaſphæmantis & blaſphæmiarum, etiam in Tribunali Hiſpanico imponenda erit abiuratio de vehementi. P. 4. *T.* 7. *Reſ.* 8. §. *Notà tamen.*

Cōſuetudinarij in blaſphemando.

26 Denique, in Inquiſitione Hiſpanica inſordeſcentes per annum in excommunicatione non ex cauſa fidei, Inquiſitores non cognoſcunt. At in Romana Genuenſis *pr. archiep. c.* 68. *n.* 8. afferit tales abiurare de leui, quamuis Souſa *Aph. l.* 1. *c.* 27. *num.* 6. & alij negent. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 18. §. *Verum.*

Et inſordeſcentes in excommunicatione per annum nō ex cauſa fidei.

27 Sodomitæ in Regno Portugalliæ (vbi ab Inquiſitoribus cognoſcuntur) non abiurant, neque de leui, vt teſtatur Moura *de incant. opuſ.* 1. *ſec.* 3. *c.* 1 *n.* 16. *P.* 4. *T.* 7. 20. §. *Notandum.*

NON abiurant ſodomitæ.

28 Abiurantes de leui cogi poſſunt ad abiurandum generaliter omnem hæreſim. Et ita obſeruari in Inquiſitione Romana, teſtatur Pegna *par.* 3. *comm.* 4. quod etiam de Tribunali Inquiſitionis Hiſpanicæ, teſtatur Acugna *de Conf. ſolicit. q.* 24 *n.* 22. *P.* 4. *T.* 8 *Reſ.* 68.

ABIVRANTES de leui cogi poſſūt abiurare omnem hæreſim.

29 Abiuratio ex textu in cap. *ad abolenda* § *præterea, de hæret.* debet fieri publicè. Et ità habetur in Inſtructione Hiſpalenſi *an.* 1484. *num.* 5. & docent Barboſa *collect. to.* 2. *l.* 5. *tit.* 7. *c.* 9. *num.* 11. & alij. Quando abiuratio dicatur publicè facta, vide Decianum *tr. crim. l.* 5. *c.* 47. *n.* 5. Sed, his non obſtantibus, ex cauſa Inquiſitoribus benè viſa, abiuratio fieri poteſt ſecretò. Ita Zechius *ſum. to.* 1 *tit. de fide c.* 11. *n.* 17. Vnde

ABIVRATIO quæ publica, quæ ſecreta?

Et quando non publicè in licet ſed, quando ſecretò?

Sir

Simanca *tit.* 1. *n.* 24. ait, non debere abiurare publicè, qui hæreſim occultam ſponte confeſſi ſunt, & eos, qui leuiter de hæreſi ſuſpecti ſunt, ſed priuatim in auditorio Inquiſitorum. P. 4. T. 8. Reſ. 81. §. *Verum*, vſque ad finem.

Publicè, quādo ſuſpicio eſt publica; Secretò, cùm ſecreta.
Stādum igitur Inquiſitorum arbitrio
Etiā in abiuratione de vehementi.

Verum hoc in aliquibus criminibus non ſeruatur: Nam contrahentes binas nuptias, ſunt leuiter ſuſpecti de hæreſi, & de leui abiurant, & tamen dicta abiuratio efficitur publicè. Et idem faciunt quandoque blaſphæmi, legentes libros hæreticorum, & Aſtrologi iudiciarij. Ideo libenter adhæreo ſententiæ Eymericij *par.* 3 *n.* 161. quod ſi reus eſt ſuſpectus publicè de leui, abiurare debet de leui publicè. ſi autem non, abiurabit ſecreto in audientia Inquiſitorum, ſecundum quod apud plures, vel pauciores ſuſpectus fuerit, Inquiſitorum arbitrio.

Aduerte etiam, quod abiuratio de vehementi, rationabili cauſa id ſuadente, fieri poteſt ſecreto. Pegna *p.* 3. *comm.* 40. *num.* 161. *P.* 4. T. 7. Reſ 33.

ABIVRATIO requirit ætatem,

30 Requiritur in quauis abiuratione ætas. quæ in maſculis eſt annorum 14. in fœminis 12. vt patet ex Concilijs Toletano *c.* 11. & B.turicenſi *c.* 31. Ante hanc ætatem, etiam ſi doli capaces ſint, non abiurant, niſi raro. Souſa *Apol* 1. *c.* 40 *num.* 4. P 4. *T* 7 Reſ. 33. §. *Notam etiam*.

Præſentiam Epiſcopi,

31 Requiritur item præſentia Epiſcopi, vel eius vices gerentis. Vnde ſi Inquiſitores ſine Epiſcopo abiurare reū cogerent, non remaneret ſubiectus pœnæ relapſi, ſecundum Caſtrū *to.* 1. *tr.* 4. *diſp* 8 *pun.* 13. *n.* 18. Quāuis cum Farinacio *de hær. q.* 186. *n* 79. contrariū tenendū ſit. *P.* 4 *T* 8. *Reſ* 49.

Et ſubſcriptionem

32 Pegna *vbi ſup.* docet, requiri etiam in abiuratione ſubſcriptionem, quando reus pœnitens ſcit ſcribere: ſi verò neſciat, debere Inquiſitores & Notarium ſubſcribere, quod eſſe tutiſſimum, ait Decianus *tr. crim. lib.* 5. *c.* 41. *n.* 6. 9 *P.* 4. T. 8. *Reſ.* 77. §. *Sed ad ornatum*.

ABIVRANS non incurrit irregularitatem:

33 Porro abiurans, ſiue de leui, ſiue de vehementi, non incurrit irregularitatem: quia in iure nulla imponitur, niſi hæretico. Villalobos *in ſum to.* 2. *tr.* 21. *diff.* 15. *n.* 2. & alij contra Azorium *to.* 1. *l.* 6 *c.* 21. *q.* 8. *P* 4. *T.* 8. *Reſ.* 64 & 85. §. vtrobique *Notandum*.

Sed, ſi eſt Regularis, fit inhabilis ad officia & dignitates,

34 Sed Regulares per quamcumq; pœnitentiā redduntur inhabiles ad officia & dignitates, ex decreto Sacræ Cōgreg S. Officij, annuente S. D. N. Vrbano VIII. niſi pœnitentia fuerit ſalutaris, quod obſeruat Leone *de off. & pot. Conf p* 2. *recoll.* 1. *n* 211 *P* 4 *T.* 5. Reſ. 48. & T. 8. Reſ. 64. *Sed an*

Et Confeſſiones audiendas.

35 Ad Confeſſiones audiēdas, ſi quis abiurauit de vehementi, admitti non poteſt, ex declaratione eiuſdem Congregationis apud Locatum *pr. Inquiſ in fine*. Idemq; teſtatur Genuenſis *pr. archiep. c.* 45. *n.* 2. practicari in Curia Archiepiſcopali Neapolis. Abiurans autem de leui, admittitur, ex eadem Sacra Congregatione apud Genuenſem *lo d. P.* 4. *T.* 8 *Reſ.* 64.

BIS abiurans, non eſt relapſus.

36 Qui poſt abiurationem de vehementi iterum abiurat, non eſt relapſus, quia redditur de nouo ſuſpectus de hæreſi. Ita declarauit Pius V. apud Locatum *pr. inqu. v. vehemens ſuſpicio n* 1. Vnde hæreſim abiurans, ſi iterum illis fauet, non eſt relapſus. Decianus *tr. crim lib* 5 *c.* 56. *n.* 16. *P.* 4. T. 8. *Reſ.* 30 §. *Notand. m eſt*.

Sicut nec, qui poſt abiurationem de leui, conuincitur de hæreſi.

37 Rurſus non eſt relapſus, qui poſt abiurationem de leui, de hæreſi conuincitur. Secus ſi poſt abiurationem de vehementi. Ita habetur in cap. *ſi accuſans, de hæret. in* 6. & docent multi DD. apud Barboſam *in collect. to.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 8. *n.* 2. *Ibid.* initio.

Eſt

38 Eſt etiam relapſus, qui in ſecundo lapſu plene conuincitur, & præterea plene probatur, quod vere commiſerit illud crimen, de quo leuiter indiciatus, abiurauerat tantum de leui. Ita Squillacenſis *de fide cathol. c. 31. n. 2. Ibid. §. Nota verò*.

Niſi primum crimen plene probetur.

39 Non eſt tamen relapſus, qui poſt abiuratam hæreſim realem, redditur de ſecundo lapſu vehementer ſuſpectus, quando de hæreſi non plene conuincitur, idque defectu qualitatis delicti, non defectu probationis. Ita Rojas *de hæret. par. 2. num. 333.* Quamuis Palaus *tract. 4. diſp. 6. punct. 2. n. 9* etiam in primo caſu putet eſſe relapſum, & Conſilium ſupr. Inquiſitionis apud Canteram *qq. crim. cap. 1. de hæret. n. 58.* in vnico caſu tanquam relapſum punierit. *P. 4. T. 7. Reſ. 26. §. Solum*.

Nec etiam, qui poſt abiuratam hæreſim redditur vehementer ſuſpectus de ſecundo lapſu, quando plena probatio deficit in quæſtione iuris.

40 Abiurare recuſans, habetur pro conuicto, & Curiæ ſæculari tradendus eſt, ex Conſt. Martini V. quæ procedit, quando quis confeſſus, conuictus, aut in hæreſi manifeſte depræhenſus fuerit. Nam, ſi ſolùm ſit ſuſpectus, ſiue leuiter, ſiue vehementer, & abiurare nolit, excommunicari prius debet, &, ſi in excommunicatione per annum ſteterit, tanquam hæreticus condemnari. Ita Locatus *pr. Inqu. V. Suſpicio, n. 8. P. 4. T. 7. Reſ. 14. §. Nota etiam*, poſt initium.

CONVICTVS de hæreſi abiurare recuſans, tradendus Curiæ ſæculari.

At ſolùm ſuſpectus, prius excommunicandus.

ABORTVS.

1 SI prægnans poſt fœtus animationem in periculoſum morbum inciderit, nec aliud remediũ eſſet, poſſent illi adhiberi medicamenta directe tendentia in curationem illius, vt ſectio venæ, pharmaca purgatiua, balnea, &c. licèt per accidens ſequatur abortus: quia mater habet ius ad ſeruandam vitam talibus remedijs. Ità DD. communiter contra Pontium *de matr. lib. 10. c. 13. n. 6.*

PRÆGNANS infirma poteſt adhibere medicamẽta directè curatiua, etiam ſi indirecte ſequatur abortus.

2 Item, ſi de vita matris & fœtus omninò deſperatum ſit, licitum erit medico, imò & debitum ſecundum Sanchez *de matr. to. 3. lib. 9. diſp. 20. n. 19. & 20.* applicare medicinas matri æquè primò directas ad ipſius ſalutem, ac ad fœtus abortum. Idque etiam procedere in dubio, an medicamenta vitam, an verò mortem, ſint allatura. Quia melius eſt, dubium auxilium experiri, quam omni remedio deſtitutam ſinere perire.

Et ſi matris, & fœtus ſalus deſperata ſit, adhiberi poſſunt remedia æquè directa ad matris ſalutem, & fœtus abortum.

Quod ſi certum ſit, aut valde probabile, prolem ſine tali medicamento viuam edendam, illicitum erit illud adhibere cum notabili prolis periculo. Ita Leſſius *lib. 2. c. 9. dub. 10. n. 63.* & alij communiter. Sed Sanchez *vbi ſup. n. 17.* putat, hunc caſum raró contingere, ob communicationem humorum matris in filiam. *P. 3. T. 5. Reſ. 11. §. Notandum* vſque ad finem.

Niſi valde probabile ſit, fœtum è matre mortua viuum extrahendũ.

3 Sed, an liceat, procurare abortum fœtus nondum animati ad tuendam vitam, vel honorem alicuius puellæ prægnantis? Sanchez *vbi ſup. n. 11.* negat, licet admittat abortum fœtus inanimati licere in periculo mortis ex infirmitate. Pontius *lib. 10. c. 13. n. 2.* dicit, hæc duo non cohærere; nam, ſi licitum eſt in ſecundo caſu, licitum etiam erit in primo. Et ſic in vtroque caſu affirmat Torreblanca *de magia lib. 2. c. 43. n. 10* Mihi tamen hoc ſecundum non placet, quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. *P. 3. T. 5. Reſ. 11.* Quamuis in caſu infirmitatis probabilem exiſtimem ſententiam Sanchez. *P. 5. T. 14. Reſ. 90. §. Sed quia*.

NON licet procurare abortum fœtus inanimis ad tuendum honorẽ matris, aut vitandum vitæ periculum remotum.

4 Et eodem modo illicitum omninò eſt, procurare in vxoratis ſterili-

Sexus: nec in eundem finem procurare ſterilitatem.

tatem ex quacunque cauſa. Nam impedire generationem, quæ nata eſt ſequi ex copula carnali, eſt contra naturam, & ideo intrinſecè malum, ac nullo pacto honeſtabile. Et ſic prohibetur in Bulla Sixti v. *de abortu* §.5. & in c. *ſi aliquis,de homicidio*. Ita Turrianus *to.2.diſp.26.dub.2.n.45.* & alij contra Torreblancam *lib.12.c.13.n.31.& 56.* exiſtimantem, id licere, ſi mulier cum vitæ diſcrimine pariat. Nec valet paritas, quod ex Sanchez *to.3. de matr. lib.9.diſp. 20.n.2. 8.& 10.* licitum eſt, procurare abortum fœtus nō animati ad eripiendam matrem infirmam de vitæ diſcrimine. Nam in hoc caſu fœtus aggreditur matrem, & periculum eſt præſentaneum: quando vero præbetur poculum ſterilitatis, fœtus nondum eſt conceptus, & periculum eſt remotum. *P.5.T.14.Reſ.70.*

ABORTVM cauſantes fiunt irregulares, ſi fœtus ſit animatus, aut dubium de eius animatione.

5 † Abortum faciens, fieri mandans,aut conſulens poſt fœtus animationem, fit irregularis † Quod etiam dicendum cum Farinacio *fragm crim. p.2 n.444.* & alijs, ſi de fœtus animatione dubium ſit. Nam dubius de homicidio eſt irregularis.

Sed probabilis etiam eſt ſententia Præpoſiti *in 3.p q.5. dub. 8.n.58.* quod in tali dubio nō incurratur irregularitas,nā non incurritur ex eo, quia irregularitas appoſita eſt homicidio;quia hic & nunc dubium eſt, an commiſſum ſit homicidium; neque ex eo,quod in dubio homicidij debet quis ſe tanquam irregularem habere: nam hoc iura decernunt, quando certum eſt de morte illata, & dubitatur,quinam ex multis concurrentibus ſit homicida,in noſtro autem caſu dubium eſt, num homicidium commiſſum ſit, nec ne. Vnde diſpoſitio iuris non facit pro caſu noſtro. *P.4.T.2 Reſ.16.*

Quod probabile eſt ... conſilente, qua nuis conſilium conatus ſit retractare.

6 Qui conſilium abortus remouere non potuit, quin ſequeretur, remanet nihilominus irregularis. Ita Cornejo *in 3.p. tr 5.d ſp.1. dub.2.q.2. n.3.* & alij, quorum opinio eſt tutior & probabilior.

Sed probabilis quoq. eſt ſententia negatiua Villalobos *to.1.tr.21.diff.20. n.8.* & aliorum. Nam is fecit quod potuit, neque vero conſilium influit phyſicè, ſicut venenum, vnde debeat impediri phyſice, ſed ſatis eſt, vt impediatur ſuaſionibus, precibus &c. quæ ſi non iuuant, non imputabitur conſiliario. *P.4.T.2. Reſ.15.*

ABSOLVTIO.

ABSOLVTIO conſiſtit in illis verbis,(Abſoluo te) Vel alijs æquiualentibus, Modi indicatiui, vel imperatiui.

1 † Abſolutio eſt forma Sacramenti Pœnitentiæ. Conſiſtit eſſentialiter † in illis verbis, *Abſoluo te*,vel in alijs æquiualentibus, † quæ tamen abſolutionem ſignificent modo indicatiuo, non autem deprecatiuo: nam ſi quis v.g. dicat, *Abſoluat te Deus*, Sacramentum erit inualidum. Si vero ſignificent modo imperatiuo, vt ſi dicatur, *Abſoluaris*, vel, *Abſoluatur Petrus*, abſolutio erit valida; quia hoc modo conuenienter adhibetur ſententia deciſiua. Imò docet Scotus *in 4. diſt.14. q.4.* quotieſcunque verba abſolutionis ſignificant actum iudicialem & ſententiam deciſiuam abſolutionis à peccatis,Sacramentum eſſe validum, vt ſi dicatur, *volo abſoluas*, *libet te abſolui* &c. Quidquid contra dicat Caietanus.

Quod ſi hoc modo proferatur abſolutio, & relinquatur modus indicatiuus Eccleſiæ conſuetus, Hurtadus *de pœn. diſp.5. diff.3.* putat, eſſe ſolum veniale. *P.5.T.13.Reſ.34.*

Abſolutio ... forma ... eſt ... Nec debent omitti reliqua verba; quia traducta.

2 † Reliqua verba, *à peccatis tuis &c.* non ſunt de eſſentia abſolutionis & multo minus deprecatio, quæ additur, *Paſſio Domini noſtri* &c. † Addi tamen debent, quia illa clauſula, *quidquid boni feceris, aut mali* ſuſti-

ſuſtinuerit, excuſat Confeſſarium, ſi pro magnis peccatis leuem fortè pœnitentiam impoſuiſſet. Vide V. *Pœnitentiam, num.* 2. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 97.

3 Abſolutio peccatorum facienda eſt in Confeſſione. Quod ſi Confeſſarius pœnitentem ritè diſpoſitum ſine abſolutione dimiſiſſet per inaduertentiam, docet Ochagrauia *de ſacr. tr.* 2. *q.* 41. *n.* 2. quod ſi poſſet, ſine graui incommodo, deberet illum reuocare & admonere. Si verò non poſſet ſine ſcandalo, & pœnitens expectaret Communionem, deberet abſoluere etiam aliquantum remotum, aliàs expectare commoditatem & admonere. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 56.

ABSOLVTIO dari debet in Confeſſione.
Vide an in aliquo caſu dari poſſit extrà eam.

ABSOLVERE A RESERVATIS.

Quæ ſint reſeruata, vide V. *Caſus reſeruati*.

1 ABSOLVERE à caſibus reſeruatis Papæ poteſt in primis Ipſe, † vel Eius vices gerens, vel habens poteſtatem vigore Cruciatæ aut Iubilæi, vt ſuo loco dicetur. †

A CASIBVS papalibus abſoluit Papa, vel Eius delegatus.
An etiam Prælati Regulares?

2 Poteſt item a caſibus papalibus Bullæ Cœnæ ſecundum Suarez. *de Relig. to.* 4. *tr.* 8. *l.* 2. *c.* 21. & Peyrinum *priu. minim. tom.* 1. *conſt.* 4. *Sixti IV.* §. 5. *nu.* 6. abſoluere Prælatus Regularis ſuos ſubditos, non obſtante eorum reſeruatione, quæ fit ſingulis annis. Sed Bononia *de elect. dub.* 69 *num.* 13. & alij id negant. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 72.

3 † Si vero caſus papales ſint occulti, abſolui poſſunt ab Epiſcopo, id decernente Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 6. Quæ facultas an quoad hæreſim derogetur per Bullam Cœnæ, vide infrà *num.* 73. Abſolui etiam poſſunt ab Epiſcopo & Sacerdote inferiori caſus papales publici, ſi vrgeat neceſſitas, ſeu adſit impedimentum legitimum adeundi Pontificem, vt eſſet v. g. Monialis. †

Si ſint occulti, poteſt Epiſcopus.
Sicut etiam in publicis vrgente neceſſitate.

4 In quo caſu papali Epiſcopus poteſt abſoluere alios, poteſt delegare alteri facultatem, vt abſoluatur & ipſe, ſi in idem peccatum inciderit. Sic Sacra Congregatio Cardinalium declarauit Concilium, & docent Maiolus *de irreg. lib.* 5. *c.* 21. *num.* 7. ac DD. communiter. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 142. §. *His tamen*.

Quando autem poteſt abſoluere alios, poteſt etiā dare alteri facultatem, vt abſoluatur ipſe.

5 † A reſeruatis Epiſcopo, præter Epiſcopum, cui id competit iure ordinario, poteſt abſoluere eius delegatus †. qui, ſi non habet facultatem ſubdelegandi, non poteſt alteri eandem facultatem concedere, niſi pro vna vice, ſi illi à Confeſſario petatur in caſu particulari. Ità Riccius *p.* 1. *reſol.* 479. *num.* 1. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 53.

A RESERVATIS Epiſcopo abſoluit Epiſcopus, eiuſq. delegatus.
Qui ſi non habet poteſtatem ſubdelegandi, non poteſt alteri facultatem in generali concedere.

6 Si vero habet poteſtatem ſubdelegandi, poteſt illam concedere alteri, vt abſoluatur ipſe, ſicut ſupra dictum eſt de Epiſcopo circa caſus papales. Neque dicas, in tali caſu delegatum abſoluere ſeipſum. Nam hoc verum eſſet, ſi ipſe haberet poteſtatem ordinariam; ſubdelegatus enim fungitur vice primi delegantis habentis iuriſdictionem ordinariam, & ſe habet, ac ſi à primo delegante facultatem accepiſſet. Ità Vgolinus *de pot. Epiſc. c.* 39. *nu.* 2. & alij contra Graffium *append. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 142.

Si verò habet, poteſt, & poteſt delegare vt abſoluatur ipſe.

7 Ab Epiſcopalibus poteſt item abſoluere Confeſſarius virtute Cruciatæ, & Iubilæi. Vide ſub ſuis nominibus. An item abſoluere poſſint Confeſſarij Regulares, dicemus infrà *n.* 30.

Item abſoluere poteſt Cōfeſſarius per Bullam, aut Iubilæum.

8 Si non pateat aditus ad Epiſcopum pro abſolutione alicuius caſus ſibi

IN caſu neceſſita-

*r. abſoluere poteſt quilibet Confeſſarius

ſibi reſeruati, niſi cum magna difficultate, aut mora, poteſt illum abſoluere quilibet Confeſſarius, ſicut ſuprà dictum eſt de papalibus: fieri enim poteſt, vt non minus difficilis ſit aditus ad Epiſcopum, quàm ad Papam, & nihilominus adſit neceſſitas communicandi, aut celebrandi. Ità Granado *in 3.p.contr.7.tr.10. diſp.7.num.12.*contra Suarez *in 3.p.to 4.diſp.30. ſect.3.num.13. P.5.T.14.Reſ.58.*

Quid de peregrinis?

9 A reſeruatis Epiſcopo domicilij abſolui poteſt peregrinus à Confeſſario diœceſis, in qua reperitur; ſi ibi non ſint etiam reſeruata, & ipſe non accedat in fraudem reſeruationis: quia poteſt ibi ſe gerere more incolarum. Et in hoc ſenſu intelligenda eſt conſuetudo approbata ab Eugenio IV. Ità Suarez *in 3.p.to.4. diſp.30. ſect.1.n.4.* contra Sotum *in 4.diſt. 18.q.2.ar.4. P.2.T.17.Reſ.56. & P.4.T.4. Reſ.109.* in fine.

A RESERVATIS Regularium abſoluunt Prælati maiores, eorũque delegati, Priores, Guardiani, Pœnitentiarii.

10 A reſeruatis Regularium, de iure ordinario abſoluere poſſunt Prælati Generalis, & Prouincialis; ex delegatione verò Priores, Guardiani, aut quouis alio nomine nuncupati, & alij vulgò dicti Pœnitentiarij.

Et quidem Prior † vel pœnitentiarius † ſi habet poteſtatem ſubdelegandi, ſubdelegare poteſt, vt abſoluatur ipſe, ſi opus erit, ſicut ſupradictum eſt de Vicario Epiſcopi *num. 6. P. 3. T. 4. Reſ. 142. §. Nec valet* in fine.

† Alij verò Religionis Confeſſarij abſoluere non poſſunt, niſi de licentia Prælati. † Qua in re.

CONFESSARIVS Regularis poteſt abſoluere regularẽ à reſeruatis, facultate petita & non obtenta.

11 Aduerte primò, quod Confeſſarius Regularis, habens pœnitentem cum reſeruatis, & petens à ſuperiore facultatem illum abſoluendi, ſi iniuſtè ſibi negetur, poteſt nihilominus illum abſoluere, & hoc ex declaratione Clementis VIII. & Pauli V. apud Naldum *ſum.v. Religioſus, nu.44.* Sed quoniam Pontifex ait, *pro illa tantum vice*,

Sed pro illa tantum vice.

12 Aduerte ſecundò, quod Tamburinus *to.2. diſp.13.q.8. n.3.* putat, talem Confeſſarium abſoluere poſſe pœnitentem à reſeruatis licentia petita, & non obtenta, vna tantum vice. Sed P. Leone *to.2. recoll.6. num.178.* de hoc dubitat; quia probabilis opinio docet, Iubilæum extraordinarium cum limitatione *pro hac vice* conceſſum, bis acquiri poſſe; & tamen particula *hac* eſt magis limitatiua, quàm *illa*. *P.3. T.2.Reſ.126.*

Tamen à commiſſis etiam poſt petitam facultatem. Secus, ſi licentiam petierit pœnitens.

13 Aduerte tertiò, quod talis Confeſſarius licentiam petens pro abſoluendo à reſeruatis pœnitentem, poteſt illum abſoluere à reſeruatis commiſſis poſt obtentam licentiam. Si verò licentiam petierit pœnitens, non item. Ità multi cum Florono *de caſ.reſer.c.3.§.1.num.1.P.3.T.2. Reſ.126. §.Notandum,* & *P.4.T.4.Reſ.109.*

ABSENTE Superiore domus per diem, poteſt concedere reſeruata Vicarius. Sed cum tribus limitationibus.

14 Aduerte quartò, quod, abſente ſuperiore locali per diem naturalem, poteſt talem facultatem concedere eius Vicarius ſecundum Peyrinum *in priu. minim. to.1. conſt.4. Sixti IV. §.6 n.16.* quia ipſe tunc eſt abſolutus ſuperior domus, & ſubditus liberari debet à malo ſtatu, quàm primum poteſt. Quæ ſententia limitanda eſt primò, niſi ſuperior eadem die ſit reuerſurus. Secundò, niſi ſubditus malitioſè diſtuliſſet Confeſſionem ad illum diem, vt facultatem à Vicario impetraret. Tertiò, niſi aliter in aliqua Religione cautum eſſet. *P.3 T.2. Reſ.28.*

CONFESSARIVS petens à ſuperiore reſeruata, an vti poſſit pro ſeipſo?

15 Aduerte quintò, quod Confeſſarius petens à Prælato facultatem abſoluendi à reſeruatis pro vna vice in hac forma, *Eſt pœnitens qui indiget veſtra auctoritate, placet nè vobis illam mihi dare?* poteſt ſecundum Floronum *de caſ.reſer.par.1.c.3. §.1.nu.3.* illa vti pro ſe ipſo: ſecus verò, ſi

dicat,

dicat, *Rogo te, vt des mihi facultatem tuam pro vna perſona*. Et Villalobos *to.1.tr.9. diff.64.num.4.* aſſerit, quod, cùm ſuperior facultatem non limitat, intelligitur illam concedere tum actiuam, tum paſſiuam. *P.3.T.4. Reſ.142. § Sed pœnam.*

16 Religioſi,ex quodam priuilegio Minorum apud Suarez *de Relig.to.4. l.2.c.19.n.7.* poſſunt eligere Confeſſarium ſui Ordinis, qui eos abſoluat ab omnibus reſeruatis & cenſuris, & cum illis diſpenſet in omni irregularitate (excepta ea, quæ oritur ex homicidio, aut mutilatione) pro vna tantum vice. Quæ conceſsio eſt multum ampla, & comprænhendit reſeruata etiam in Religione. Et quamuis probabile ſit, Confeſſarium debere eſſe approbatum & expoſitum à Prælato; probabile etiam eſt, ſufficere ſimplicem Sacerdotem. *P.3.T.2.Reſ 126.§.Nota etiam.*

REGVLARES ex quodã priuilegio poſſunt ſemel ſibi eligere Confeſſarium, à quo abſoluuntur ab omnibus reſeruatis & cenſuris.

17 Religioſus iter agens cum licentia Prælati eligendi ſibi Cõfeſſarium, quem voluerit, non poteſt virtute talis facultatis abſolui à reſeruatis. Vide V. *Prælati, nu.45.*

At in itinere nõ poſſũt per Prælati licẽtia de confitendo extra Ordinem.

18 Cõfeſſarius quicunq. dubitans,an aliquis caſus ſit reſeruatus,poteſt illum abſoluere: quia in dubio præſumitur non reſeruatus; reſeruatio enim eſt odioſa,& ideo ſtrictè interpretãda. Et quamuis Sanchez *ſum.t.1. lib.1. c.10.n.74.* hanc ſententiam limitet, niſi eſſet præſumptio contraria in foro externo; tamen contra illum inſurgit Merolla *to.1.diſp.3.c.3.dub.2.concl. 23. n. 370.* exiſtimans, caſum nunquam cenſeri reſeruatum ex ſola præſumptione, ſed tantũ ex certitudine, quod ſit reſeruatus. *P.4.T.3.Reſ.4.*

IN dubio, an caſus ſit reſeruatus, non eſt cenſendus reſeruatus.

19 Porrò in mortis articulo, ſeu etiam periculo, ſimplex Sacerdos abſoluere poteſt à quibuſcunque caſibus & cenſuris reſeruatis. Vide infra V. *Confeſſarius.à n.15.* vbi multa inuenies hùc ſpectantia.

IN articulo mortis quilibet Confeſſarius abſoluere poteſt reſeruata. Sicut etiam in periculo;

20 In periculo mortis dicuntur eſſe in primis infirmi grauiter. Quos docet Sancius *Select. diſp.12.nu.5* & Cœleſtinus *tr.1.c.13. q.1.* poſſe ſimplicem Sacerdotem à reſeruatis abſoluere à prima die infirmitatis periculoſæ, vt doloris lateris, pleuritidis &c. & ſiue periculum mortis quis adeat ſponte, ſiue neceſſitate coactus. *P.3.T.4.Reſ.57.§.1.* in fine & *P.5. T.3. Reſ.69.* Nec expectanda eſt tanta mortis certitudo, quantam voluit Sotus. *P.5.T.9. Reſ 67. §.Notandum.*

In quo cenſentur eſſe infirmi à prima die infirmitatis periculoſæ.

21 Item damnati ad mortem, & qui vulgò dicuntur *in cappella*: vnde hi quemcunque caſum inueniantur habere, per quemlibet ſacerdotem abſolui poſſunt; etiam ſi in eadem cappella eſſet ſuperior habens facultatem; quia hi dicuntur in mortis articulo non minus, ac qui ex morbo; & ideo non minus, quam illi, debent Eccleſiæ priuilegio gaudere. Ità Mendoza *vol.1.de fide diſp.84.ſect.8.§.125.P.5.T.3.Reſ.61.& T.13.Reſ.12.*

Item damnati ad mortem,

22 Item remigantes, quando aggredienda eſt longa ac biremibus periculoſa nauigatio, dicuntur in mortis articulo: nam homines frequenter pereunt ex illa occaſione, nec ſcitur, quis ſit euaſurus: & ideo ait Mendoza *ibid.§. 126.* quod tales tenentur in ipſa aggreſſione lege charitatis ſe Deo reconciliare, nec expectare procellam; nam, ea ſuboriente, Confeſſarij, qui pauci ſunt,alijs audiendis incũbent, non ipſis,qui ſunt fæx triremium. Idem dicit, ſi imminet pugna naualis. Igitur iſti ſecundum Mendozam abſolui poſſunt à reſeruatis per quemlibet Sacerdotem, ſicut etiam milites, qui prælio ſunt vicini, non tamen longinqui. Vide Bellochium *de caſ.reſeru.par.1.q.2. num 130.* & Finellium *de caſ.reſer. cap.8. num.8. P.5. T.3. Reſ.62.*

Remigãtes aggredientes nauigationem periculoſam.

Item

Et prægantes in primo puerperio,

23 Item prægnantes partui vicinæ ſecundum Mendozam *vbi ſup.* & Bellochium *vbi ſup. n.* 128. abſolui poſſunt a quocunque Sacerdote, tanquam in mortis periculo conſtitutæ; ſiue expertæ ſint, ſiue inexpertæ.

Vel aliæ parientes periculoſos,

Sed hoc videtur limitandum cum Sanchez *ſum. to. 1. l. 2. c. 13. n. 4.* & alijs quoad primo parturientes, vel eas, quæ aliàs difficiles & periculoſos partus expertæ ſunt. Nam de cœtero parturientes rarò moriuntur, ac proinde non omnes dicuntur in mortis periculo. *P. 3. T. 4. Reſ. 72.* & *P. 5. T 3. Reſ. 63.*

Et banniti.

24 Item abſolutio à reſeruatis ſecundum Bellochium *p. 1. q. 2. nu. 133.* & alios dari poteſt per ſimplicem Sacerdotem bannito, qui impunè vbique poteſt occidi; quia ſemper & vbique verſatur in periculo mortis. Secus vero, ſi haberet ſaluum conductum. *P. 5. T. 3. Reſ. 64.*

Qui omnes, ſi periculum euadant, non tenentur ſe præſentare ſuperiori.

25 Abſolutus in articulo aut periculo mortis a reſeruatis, quibus non ſit adnexa excommunicatio, non tenetur poſtea periculum euadens recurrere ad ſuperiorem, vt iterum abſoluatur; quia iam fuit abſolutus, tunc enim nulla fuit reſeruatio per Tridentinum. Ità Mercerus *in 3 p. q. 9. ar. 6.* & Granado *in 3 p contr. 7. tr. 10. diſp. 4. ſect. 2 n. 13.* contra Hurtadum *de ſacr. Pœnit. diſp. 11 diff. 13. P. 4. T. 4. Reſ. 199.* & *P. 5. T. 3. Reſ. 66 §. Notandum, & T. 14. Reſ. 59.*

EXTRA mortis articulum, aut periculum nō debet ſimplex Confeſſarius abſoluere habentem reſeruata cum onere iterum confitendi ſuperiori reſeruata. Nam abſolutio nō debet abſque neceſſitate dimidiari.

26 † Extrà mortis articulum non poteſt quis à reſeruatis abſolui, niſi ab eo, qui habet facultatem. † An verò licitè abſolui poſſit cum onere, vt ea ſola poſtea ſuperiori confiteatur? Negatiuè reſpondet Coninch *de ſacr diſp 8. dub. 13 concl. 3. n 103.* ſecluſa neceſſitate; quia non debet abſolutio ſine graui neceſſitate dimidiari. Affirmatiuè Pharaonius *de ſacr. Pœn. ſec. 18. caſ. 4.* Et hanc ſententiam approbat Layman *lib. 5. tr. 7. cap. 12. num. 11.* ſi pœnitens acceſſit ad Confeſſarium inferiorem bona fide, exiſtimans abſolui poſſe, & modo aliud peccatum abſolutioni ſubijciat. Nam ex vna parte eſt aliqua neceſſitas, ne pœnitens ægro diſcedat animo, & ex aliâ DD. abſolutè docent, poſſe Confeſſarium abſoluere pœnitentem cum reſeruatis, & illum mittere ad ſuperiorem pro illis. Omnes iſtæ tres ſententiæ ſunt probabiles, ſed prima magis placet. *P. 3. T. 4. Reſ. 58.*

Vnde, ſi ſuperior abſoluere ſola reſeruata, pœnitens deberet illa cum non reſeruatis manifeſtare inferiori.

27 Si ſuperior nolit abſoluere, niſi reſeruata, tenetur pœnitens cum alio tam reſeruata, quam alia confiteri; quia vni Confeſſario pandenda ſunt omnia peccata. Ità Homobonus *p. 1. tr. 5. c. 4. q. 35.* contra Ioannem de la Cruz *p. 2. q. 3 dub. 5 concl. 3. P. 3. T. 4 Reſ. 74.*

CESSAT reſeruatio, vbi quis confiteatur habenti facultatem, licet inualide,

28 Pœnitens faciens ſcienter confeſſionē reſeruatorum inualidā, ſed cū ſuperiore legitimo, quamuis abſolutionem non conſequatur, ceſſat nihilominus reſeruatio, & poteſt illa cuicunque Confeſſario confiteri. Nam reſeruatio ad id ordinatur, vt pœnitens legitimo ſuperiori ſe ſiſtat, & ab eo ſententiam audiat, quod iam impletum eſt in Confeſſione inualida. Ità Ochagauia *de ſacr. tr. 12. q. 22 n. 8.* Quod etiam dicendum, ſi Confeſſio reſeruatorum facta ſit virtute Cruciatæ, aut Iubilæi, vt ſuo loco dicemus. *P. 1. T. 11. Reſ. 18.* & *P. 4. T. 4. Reſ. 124.*

Et quamuis obliuiſcatur cōfiteri reſeruata.

29 Confitens ſuperiori habenti facultatem ſuper reſeruata, ſed obliuiſcens confiteri reſeruata, poteſt illa deinde confiteri ſimplici Confeſſario, quia deſinunt eſſe reſeruata. Nam, licet talis explicitè non petat abſolutionem reſeruatorum; cenſetur tamen illam petere interpretatiuè; quia venit ad Confeſſarium, vt ab illo abſoluatur quantum poteſt & indiget, & Confeſſarius cenſetur hic & nunc velle illum abſoluere, quantum

licite

licitè poteſt, ac proinde reſeruationem auferre. Quod procedere etiam ſuis locis dicemus de Confeſſione facta virtute Bullæ aut Iubilæi. Ità Henriquez l.6 c.16. n.5. & alij. Quidquid contra doceat Vazquez in 3 p. to.4.q.91.ar.3.dub.5. & ex parte Megala in 1.p.l.1.c.14.num.7. P.1.T.11 Reſ. 19.

CONFESSARIUS qui male abſoluit pœnitentem à reſeruatis, quid facere debeat?

30 Confeſſarius, qui, non habens iuriſdictionem, à reſeruatis abſoluit, tenetur facultatem petere à ſuperiore, &, ſi ſcandalum abſit, admonere pœnitentem ad iterum confitendum, vel, ſi ille inſcius veniat iterum ad confitendum, petere an doleat de peccatis præteritis, & ſi dicat, quod ſic, illum abſoluere. Ità Coninch de ſacr.diſp.8.dub 17.n.141. & alij communiter. Sed Faber in 4.diſt.19.q.vn.diſp.33.c.3.num.18. difficile putat, in tali caſu non adeſſe ſcandalum. Et Valerus V. Pœnitentia diff 9.num 2. abſolutè docet, quod, ſi pœnitens eſt ignarus, Confeſſarius nil facere debet; quia ille remanet abſolutus; à non reſeruatis quidem directè, à reſeruatis verò indirectè per infuſionem gratiæ arg.c. quia circa, de conſang. & affin. P.2. T.15. Reſ.60.

Multi multa.

† Ipſe verò Confeſſarius, ſi id ſciemer fecit & ex malitia, peccauit mortaliter, & incurrit ipſo facto excommunicationem papalem Clemen. VIII. vt patet ex decreto Sacræ Congregationis Epiſcoporũ & Regularium editum die 9. Ianuarij 1601. † quodquidem decretum derogat priuilegia Regularium abſoluendi à caſibus epiſcopalibus. Regularium quidem commorantium in Italia. Vnde quia probabilis eſt opinio Cambarutæ de caſ. reſer. c.3.n.8. contra Megalam in 1.p.l.1.c.13.n.21. quod Inſulæ Siciliæ, Corſicæ & Sardiniæ non ſint partes Italię, probabile eſt, non derogare priuilegia Regulariũ in dictis Inſulis cõmorantium. Sicuti probabiliter docet Peyrinus de Bulla S.D.N. Vrbani VIII. contra monetarios to.3.c.12 conſt. 12. aliàs 22. Vrbani VIII. P.5. T.14. Reſ.88. Verum his non obſtantibus priuilegia Regularium abſoluendi à caſibus epiſcopalibus derogata ſunt a Sacra Congregatione ex mandato D.N. Vrbani VIII. die 18. Nouemb. 1628. etiam ſi extarent extrà Italiam. P.2.T.17. Reſ.30. P.3.T.2. Reſ 13. in fine.

Certè tamen peccauit mortaliter & incurrit excommunicationem papalem, Si id fecit ex malitia,

Etiam in Sicilia, Corſica & Sardinia.

Ad ornatum autem prædicti decreti, aduerte, quod excommunicationem prædictam & alias pœnas dicti decreti non incurrit primò Confeſſarius Regularis abſoluens à caſibus reſeruatis in Religione. Ità Floronus de reſer. p.1 c.5.§.4. Secundò nec incurrit abſoluens ab epiſcopalibus, vel papalibus ſine prætextu priuilegij, quia in decreto dicitur, prætextu priuilegiorum &c. Ità Cambarupta de reſer. c.3 n.12. contra Floronum vbi ſup. num.27. Tertiò non incurrit Confeſſarius abſoluens ſine facultate, ſed ſub ſpe rati habitionis, vel ex inconſideratione, aut ignorantia non craſſa; quia dictæ pœnæ latæ ſunt contra præſumentem. Quartò non incurrit Confeſſarius abſoluens epiſcopales à iure, quales ſunt etiam poſt Tridentinum papales occulti, vt tradit Sanchez to.1.l.4. c.54.n.27. P.3.T.2. Reſ.13.§. Nota quarto. Quintò ſecundum Megalam in 1.p.l.1.c.3.n.10. non incurrit abſoluens cenſuras epiſcopales; quia decretum loquitur tantùm de caſibus, & in pœnalibus non fit extenſio. Sed ſecundum Marullum to.1. diſp.1.c.2.diſt.4 n.575. incurrit; propter paritatem rationis. Vtraque ſententia eſt probabilis, Ibid. initio. Aduerte etiam, quod excommunicatio huius decreti ſecundum Floronum §.2.n.4. non poteſt abſolui ab Epiſcopo vigore Tridentini ſeſſ.24. quia lata eſt poſt Tridentinum, & ſic ipſe aſſerit declaraſſe ſacram Congregationem. Verum Beia p.4.ca.37.& alij

Excuſari tamen potuit, Si fuit Regularis & abſoluit reſeruata Religionis, vel ſi quis abſoluit quoſcunque ſine prætextu priuilegij, Vel ſub ſpe rati habitionis. Inconſideratè, aut ignoranter. Si quis abſoluit epiſcopales à iure. Et ſecundum aliquos, ſi abſoluit cenſuram reſeruatam.

Qui verò incurrit, vide an abſolui poſſit ab Epiſcopo vigore Tridentini.

alij dicunt, abſolui poſſe, quia Tridentinum conceſſit Epiſcopis facultatem in caſus & cenſuras papales occultas, ſiue ante ipſum latas, ſiue poſt ipſum ferendas, cùm ſit eadem ratio. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 73. Comitolus *Reſ. mor. l.* 6. *q.* 9. etiam docet, hanc cenſuram non poſſe abſolui a Regularibus virtute ſuorum priuilegiorum. Sed ſecundum aliquos poteſt: nam a iuriſdictione Regularium videntur ſolum excepti caſus Bullæ Cœnæ, & ſex alij caſus ſecundi decreti, inter quos non videtur conpræhenſa præſens excommunicatio. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 13. §. *Notandum*. Et tandem aduerte, quod Paulus V. confirmauit decreta prædicta Clem. VIII & aliqua illis addidit: vnde aliqui opinati ſunt, per hoc decretum Pauli V. abrogatam fuiſſe facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus papalibus; præſertim per illa verba, *Ac inſuper,* quæ deſignant nouam legiſlatoris voluntatem ab antiquis diſtinctam. *c. ſtatuimus.* §. *inſuper, vbi gloſſ. de reſcip. in* 6. ſed Duardus *in Bull. Cœn. li.* 3. §. 2. *q.* 1. *n.* 31. cōtrariū docet. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 13. §. *Nota viii.*

Præſertim poſt cōfirmationem Pauli V.

ABSOLVERE
A Cenſuris.

EXCOMMVNICATIO minor ab [illegible] poteſt à ſimplici Sacerdote, Si lata eſt ob culpam venialem,

31 Ab excōmunicatione minori ſecundum Tanneum *to.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *n.* 6. non poteſt abſoluere ſimplex Sacerdos; quia eſt pœna a iudice inflicta, vnde requirit iuriſdictionem contentioſam in abſoluente. Sed ego teneo cum Hurtado *de excom. diſp.* 16. *diff.* 2. *n.* 10. quod poſſit, ſi excommunicatio minor lata ſit ob culpam venialem, quamuis excommunicatus habeat peccata mortalia; quia ſatis eſt, quod Sacerdos poſſit abſoluere culpam, ob quam excommunicatio lata fuit. Et hoc intellige de iure ordinario; nam ex delegatione etiam Diaconus, & quilibet alius Clericus poteſt minorem excommunicationem abſoluere. Ità Cornejo *in* 3. *p. tr.* 1. *diſp.* 11. *dub. vlt. P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 3. §. *ſecundo*.

MAIOR lata à iure, ſed non reſeruata, abſolui poteſt ab Epiſcopo,

32 Ab excommunicatione maiori lata à iure, ſi nemini eſt reſeruata, iure ordinario abſoluere poteſt Epiſcopus, ex cap. *nuper* §. *in* 2. *caſu, de ſent. excom.* & DD. communiter cum D. Thoma *add. ad* 3. *p. q.* 21. & 24. Et rationem aſſignat in dicto cap. Innocentius III. quia cum nemini reſeruatur, committi videtur iuriſdictionem habenti. quæ ratio quamuis aſſignetur pro excommunicatione minori, procedit tamen etiam de maiori non reſeruata, vt docet Suarez *de cenſ. diſ.* 7. *ſec.* 3. Idē dic de Capitulo ſede vacante, de Abbatibus, & alijs Prælatis Religioſorum, habentibus iuriſdictionem, quaſi epiſcopalem. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 23. §. *Notandum verò*. & *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 5.

A Capitulo, Sede vacante, Abbatibus, & alijs Regularium Prælatis.

A etiam à Parocho,

Et quolibet Sacerdote approbato.

33 Poteſt item à tali excommunicatione abſoluere Parochus; non quidem iure ordinario, ſed ex commiſſione ſummi Pontificis in cit. cap. *nuper*. Quod etiam dic de omni Sacerdote habente poteſtatem abſoluendi à mortalibus. Ità Cornejo *in* 3. *p. tr.* 5. *diſp.* 11. *dub.* 1. & alij contra Paludanum *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 5. *ar.* 1. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 5. § *Sed ego*, circa medium.

IDEM dic de excommunicatione ab homine lata generaliter non reſeruata.

34 Omnis autem, qui poteſt abſoluere excommunicationem non reſeruatam latam à iure, abſoluere etiam poteſt excommunicationem non reſeruatam latam ab homine generaliter & per modum præcepti; quia hęc excommunicatio æquiparatur cenſuræ latæ à iure. vnde pro illa facit argumentum cap. *nuper,* quod ſupra attulimus. Quod autem in dicto cap.

dica-

dicatur, excommunicationem ab homine non relaxari, niſi à iudice eam ferente, vel eius ſuperiore, intelligendum eſt de lata ab homine ſpecialiter. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 11. dub. 3.* Præpoſitus *in 3. p. q. 1. dub. 13. n. 90.* & alij contra Suarez *de cenſ. diſp. 7. ſect. 2. n. 22.* & Vaſquez *de excom. dub. 19. n. 10. P. 5. T. 9. Reſ. 4.*

35 Si vero excommunicatio maior à iure lata ſit reſeruata, ab eo abſolui poteſt, cui reſeruatur, vel, cui is commiſerit. Vnde, ſi eſt reſeruata Papæ, Papa, vel eius delegatus, poteſt illam abſoluere. Aduerte autem quod Epiſcopus ex Tridentino poteſt abſoluere excommunicationem reſeruatam Papæ, quando delictum eſt occultum. Et ex cap. *de catero, de ſent. excom.* etiam quando eſt publicum, ſi excommunicatus non poteſt Papam adire. Ita Nauarrus *c. 27. n. 9.*

LATA à iure reſeruata abſolui poteſt ab eo, cui reſeruatur.
Si enim reſeruatur Papæ, à Papa.
Sed etiam ab Epiſcopo, ſi delictum eſt occultum,
Vel Papa adiri nō poteſt ex impedimento legitimo.

36 Impediméta autem, quæ excuſare poſſunt excommunicatum à recurſu ad Papam, hæc ſunt. Primò, periculum mortis in itinere *c. ſi quis ſuadente,* & alijs *de ſent. excom.* Secundo, infirmitas longa, etiā non periculoſa ex *c. quod de his, de ſent. excom.* Tertio, paupertas, nam niſi mendicare ſoleat, nō tenetur Romam ire mendicando, & ita intelligendum eſt *c. ea noſcitur. eod. tit.* Quarto, ætas, ſiue ſenilis ex d. cap. *ea noſcitur* ſiue in puberibus, cap. *quamuis, eod. tit.* Quinto, ſexus fœmininis cap. *mulieres, eod. tit.* Sexto, ſubiectio filijfamilias & ſerui ad patrem & dominum, quando ſine illorum præiudicio Papam adire non poſſunt, cap. *relatum, eod. tit.* Septimò, cura animarum, vel temporale dominium, quando ſubiectorum detrimentum timetur, cap. *ne pro dilatione, de pœnit. & remiſ.* Octauò, debilitas in viris delicatis, qui labores itineris ſuſtinere non poſſunt, cap. *quamuis* vt etiam debilitas in membris in cœco, & claudo cap. *ea noſcitur.* Vltimò, quodlibet aliud, quod arbitrio prudentis cenſetur impedimentum legitimum. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 11. dub. 2. P. 5. T. 9. Reſ. 6.*

Periculi mortis,
Infirmitatis longæ.
Paupertatis,
Aetatis imbecillis,
Sexus fœminei,
Subiectionis,
Gubernationis,
Debilitatis,
Vel rei ſimilis.

37 Aduerte primò, quod, ſi in tali caſu poteſt excommunicatus impetrare abſolutionem à Papa per Procuratorem, vel epiſtolam, docet Bonacina *de cenſ. diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4.* teneri hoc facere, & non poſſe abſolui ab Epiſcopo. Sed contrarium tenendum eſt cum Hurtado *de excom. diſp. 15. diff. 3. n. 10.* quia ad id non obligatur à iure. *P. 4. T. 4. Reſ. 58.*

In quo caſu non tenetur quis mittere Procuratorem ad Papam vel epiſtolam;

38 Aduerte ſecundò, quod ſi non valens Papam adire, poſſit adire Nuncium Summi Pontificis, vel alium habentem priuilegium abſoluendi, non tenetur illum adire, ſed poteſt nihilominus abſolui ab Epiſcopo, quia, exiſtente impedimento recurrendi ad Papam, reſtituitur Epiſcopo ordinaria poteſtas, quam per reſeruationem amiſerat, ergo non eſt, cur ſit recurrendum ad Nuncium. Adde, quod reſeruatio eſt odioſa, & ſtricte interpretanda, vnde explicari debet de recurſu ad ſolum Papam. Ita Hurtado *loc. cit.* contra Bonacinam *loc. cit.* Qui tamen obſeruat, excommunicatum ſic abſolutum ab Epiſcopo, teneri poſt impedimentum ſe præſentare Pontifici, ſaltem per Procuratorem, ſub pœna reincidentiæ. Quam obligationem tenetur illi iniungere Epiſcopus, ſi non ſit impuber. *Ibid. §. ſed magis. & P. 5. T. 9. Reſ. 6. §. Notandum.*

Nec adire Nuncium, vel alium habentem ad id priuilegium.

Sed poteſt abſolui ab Epiſcopo.
Sed cum onere ſe præſentandi Papæ, ſub pœna reincidentiæ.

39 Aduerte tertio, quod Tannerus *to. 4. diſp. 6. q. 10. dub. 6. n. 122.* docet, Excommunicationem Papæ reſeruatam, ſtante impedimento eundi ad Papam, abſolui poſſe à Legato, vel alio facultatem habente, &, ſi hic adiri non poteſt, ab Epiſcopo. Quod ſi nec Epiſcopus adiri poteſt, à Parocho; eoque deficiente, à quolibet confeſſario. *P. 5. T. 9. Reſ. 6. §. Non deſinam.*

Et ſi non poteſt adire Epiſcopum, ſecundum aliquos abſolui poteſt à Parocho.
Et in eius defectu à quolibet Confeſſario.

EPISCOPVS poteſt abſoluere excommunicatum, qui violauit clauſuram Monialium.

40 Epiſcopus poteſt abſoluere excommunicationem latam à Gregorio XIII. contra ingredientem ſepta alicuius Monaſterij, dummodo ſit occulta, non obſtante quod lata ſit poſt Tridentinum. Quia decretis Tridentini non derogatur, niſi de eo fiat expreſſa mentio, Epiſcopi autem ex Tridentino *ſeſſ.25 c.6.* abſoluere poſſunt omnes caſus & cenſuras papales occultas. Ita Sanchez *ſum. to.2. l.6. c.15. n.76* & alij contra Zecchium *de caſ. reſer. caſ* 10. n.1. P.2. T.16. Reſ.33.

Et intromittentes fœminas in monaſteria virorum.

41 Poteſt item Epiſcopus abſoluere excommunicationem latam in Bulla Pij V. contra intromittentes fœminas in monaſteria virorum, ſi ſit occulta, non obſtante, quod poſt Tridentinum ſit Pontifici reſeruata. Et hoc ob prædictam rationem. Ità Merolla *to.1. diſp.1. c.2. diſ.*10. *n.*527. contra Ricciuni *to.1. reſol.*544. *n.* 5. P.3. T.2. Reſ.66. §. *Notandum eſt etiam.*

EXCOMMVNICATIO reſeruata Epiſcopo abſolui poteſt ab ipſo, eiuſque delegato. Et a Confeſſario Regulari.

42 † Ab excommunicatione reſeruata Epiſcopo, ſiue ſit ab homine, ſiue à iure, abſoluere poteſt Epiſcopus, is, cui ille commiſerit facultatem, vel eius ſuperior. †

43 Item Confeſſarius Regularis virtute ſuorum priuilegiorum, non obſtante decreto Clementis VIII. & declaratione Cardinalium limitantibus dicta priuilegia ad caſus reſeruatos Epiſcopo à iure: Nam limitant tantùm quoad caſus, non autem quoad cenſuras; & in diuerſis non fit illatio. Ità Megala *in 1. p. lib.1 c.3 n.*10. quidquid contra ſentiat Marullus *t.1. diſp.1. c.2. diſt.4. n.*575. etiam probabiliter. P.3. T.2. Reſ.13.

EPISCOPVS non poteſt abſoluere percutientẽ enormiter Clericum.

44 Epiſcopus nõ poteſt abſoluere excommunicationem incurſam propter enormem Clerici percuſſionem. Quænam ſit enormis percuſſio in tali caſu, vide V. *Excommunicationes, n* 12.

Poteſt reſeruare aliquã excõmunicationem Papæ. Sed, hoc non obſtante, abſoluere poterit Archiepiſcopus.

45 Epiſcopus reſeruare poteſt aliquam excommunicationem Summo Pontifici, in quo caſu ipſe non poteſt illam abſoluere. Poteſt tamen Archiepiſcopus. Nã Epiſcopus, & alius quiuis, poteſt renunciare fauori ſuo, ſed non in præiudicium alterius. Ità Nouarius *qq. forenſ. p* 1. *q.*66. contra Campanili *diuerſ. iur. can. rubr* 11. *c.*15. *n.*132. P.3. T.4. Reſ.158.

EXCOMMVNICATVS ab alieno Epiſcopo, nõ poteſt abſolui à proprio.

46 Qui ab alieno Epiſcopo excommunicatus eſt, factus illius ſubditus ratione delicti patrati in ſua diœceſi, cui adnexa erat excommunicatio, vel ob quod iuſſus ab illo ſatisfacere ſub pœna excommunicationis intrà certũ tempus, non ſatisfecit, vel citatus in aliqua cauſa coram ipſo, contingat excommunicari, is rediens in propriam diœceſim, non poteſt abſolui à proprio Epiſcopo, quia in his caſibus factus eſt ſubditus alterius Epiſcopi, qui in illum ratione delicti, vel litis, ius acquiſiuit, cap. *propoſuiſti de foro comp.* Ità Faber *de cenſ. in 4. diſt.25. q.1. diſp.4. c.8. n.*243. P.5. T.9. Reſ.9.

EXCOMMVNICATIO reſeruata Prælatis Regularibus abſolui poteſt ab ipſis, Eorũq. delegatis, vel ſuperioribus.

47 † Excommunicationem reſeruatam Prælatis Regularium in caſu, quo ipſis illam ſibi reſeruare licet, abſoluere poſſunt ipſi, & alij de illorum licentia, vel ipſorum ſuperiores. Quænam excommunicationes abſolui poſſint virtute Cruciatæ, aut Iubilæi, vide in proprijs locis. †

QVI poteſt abſoluere excommunicationẽ abſolutè, abſoluere poteſt ad reincidentiam.

48 Omnis autem, quicunque poteſt abſoluere excommunicationem abſolutè, poteſt illam abſoluere ad reincidentiam, quamuis excommunicare non poſſit. Nam excommunicatio, in quam abſolutus reincidit, non cenſetur lata ab abſoluente ſed à primò ferente illam. Ità Hurtado *de excom. diſp.*14. *diff.*3. *n.*14. P.5. T.9. Reſ.15. in fine.

QVI nam abſoluere poſſit à ſuſpenſione?

49 † Suſpenſio, ſi indiget abſolutione (aliqua enim ceſſat abſque abſolutione) & eſt ab homine, abſolui poteſt ab eo, qui tulit ſententiam, ab eius ſucceſſore, vel ſuperiore. Si verò eſt à iure, & pro tempore determi-

nato,

nato, etiam ſi non ſit reſeruata, abſolui non poteſt, niſi à conditore iuris, vel eius ſucceſsore, aut ſuperiore. Si autem eſt perpetua, reſeruata pertinet ad eum, cui reſeruatur, non reſeruata, & lata propter contumaciam, ab Epiſcopo, lata verò propter delictum, etiam ab Epiſcopo, ſi is poteſt diſpenſare ſuper delictum.

50 Interdictũ à quonã abſolui poſsit, aut ſuſpẽdi, vide V. Interd. ablatio. †

Et à cuiuſcunque ceteris interdicto.

51 Concurrente quacunque cenſura epiſcopali cum papali in eodem peccato, ſi papalis tollitur, vius communis recepit, vt etiam epiſcopalis ſublata cenſeatur. Ità Naldus *ſum. v. Epiſcopus n.* 8. contra Graffium *p. 1. lib. 1. c. 3. n. 62. P. 5. T. 9. Reſ. 70.*

QVANDO tollitur cenſura papalis, tollitur etiam epiſcopalis eidem delicto impoſita.

52 In articulo ac etiam periculo mortis neceſſario (vt excludam periculum ex ludo haſtarum, taurorum &c.) in quo ſupra *à n. 19.* dictum eſt quemlibet Sacerdotem poſſe abſoluere à quibuſuis reſeruatis, poteſt etiã quilibet Sacerdos abſoluere ab omni excommunicatione & cenſura, ex cap. *fin. de cenſuris & c. eos, de excom. in 6.* & ex Tridentino. Et hoc etiam probabile eſt facere poſſe, præſente Prælato. Vide infra V. *Confeſſarius à num. 15. P. 5. T. 9. Reſ. 67.*

In articulo & periculo mortis quilibet Sacerdos abſoluere poteſt a cenſuris.

Etiam præſente Prælato.

53 Poteſt item ſimplex Sacerdos ſecundum Henriquez *lib. 3. c. 9. n. 5.* abſoluere moribundum ab irregularitate, quæ contrahitur ex peccato: quia hæc eſt cenſura, & priuilegium Tridentini, cũ ſit fauorabile, latè interpretari debet. Sed Trulleuch *in Bull. Cruc. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n. 7.* verius cenſet, non poſſe. *P. 5. T. 3. Reſ. 67.* in fine.

Sed an etiam ab irregularitate ex delicto?

Duplex opinio.

54 Simplex Sacerdos non debet abſoluere moribundum à cenſura, niſi ſatisfacta parte, ſi opus eſt, & poteſt, ex *Clem. 1. de hæret.* quæ clauſula quomodo practicanda ſit, vide infra *V. Bulla Cruciatæ quoad cenſuras, a n. 52.* Si autem omiſſa ſatiſfactione abſoluat, valebit abſolutio. Vide Bellochium *p. 2. q. 2. n. 36. P. 5. T. 3. Reſ. 67.*

SIMPLEX Sacerdos non debet abſoluere moribundum à cẽſura, niſi ſatisfacta parte. Sed ſi abſoluat, abſolutio erit valida. Debet item imponere onus comparẽdi, ſi ſuperuiuat.

55 Sacerdos abſoluens ligatum excommunicatione, vel alia cenſura in articulo mortis; debet illum abſoluere cum onere comparendi coram habente ad id facultatem, ceſſante periculo, vt percipitur ex cap. *eos, qui de ſen. exc. in 6.* non quidem, vt ab eo abſoluatur, quia iam eſt abſolutus; ſed, vt ſe præbeat obedientem Eccleſiæ, & paratum ad aliquã pœnitentiam, ſi illam ſuperior velit iniungere. Et hoc ſub pœna reincidendi in eandem cenſuram. Ità Granado *in 3. p. contr. 7. tr. 10. diſp. 4. ſect. 2. num. 12.* Et quidem Sanchez *to. 1. lib. 2. cap. 13. n. 26.* putat, Confeſſariũ debere imponere pœnitenti hoc honus ſub iuramẽto ex cap. *quamuis, & cap. ea noſcitur de ſent. excom.* Sed quia hæc capita loquuntur tantùm de percuſſore Clerici, exiſtimo, non eſſe ad alios extendenda. Et ità docet Trull. *in Cruc. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n. 9.* Aduerte autem cum Cæleſtino *comp. tr. 1. c. 7. n. 3.* abſolutum à cenſura in articulo mortis, ſatisfacere poſtea, comparendo ſuperiori per litteras, vel comparendo coram habente facultatem ex priuilegio abſoluendi extra mortis articulũ. Adde quod Millardus *ſum Paroch. de pœn. c. 97. n. 10.* notat, probabiliſſimum videri, quòd tale onus poſt Tridentinũ *ſeſſ. 14. c. 17.* ceſſauerit, quam doctrinam Cœleſtinus approbat, quando, excommunicatio non eſt notoria, vel deducta ad forũ externum. Sed in contrarium videtur cap. *de cætero*, & cap. *eos qui, cit. de ſent. excom. P. 4. T. 4. Reſ. 199. verſ. Notandum* & *P. 5. T. 3. Reſ. 66. §. Notandum & 67. verſ. Inſuper. & T. 14. Reſ. 59.*

Et hoc ſub pœna reincidendi.

Cõparendi in quo, ſaltem per litteras, ſuperiori; Vel alteri habente priuilegium.

56 Deficiente Sacerdote, nemo abſoluere poteſt moribundũ à cẽſuris

IN defectu Sacer-

Dotis non poteſt moribundus abſolui à cenſuris per alium ſecundum Fabrum.

ſecundum Fabrum *in 4. diſt. 25. q. 1. diſp. 4. c. 8. n. 257.* quia talis poteſtas nemini præter Sacerdotes, inuenitur conceſſa: nam quia abſolutio cenſurarum non eſt ad ſalutem neceſſaria, vt eſt abſolutio à peccatis, non eſt vnde Eccleſia moueatur ad concedendam alijs hanc facultatem. *P. 5. T. 9. Reſ. 7.*

Sed alij putant, ab excommunicatione & interdicto abſolui poſſe per Clericum.

Sed Præpoſitus *in 3. p. q. 1. dub. 14. n. 97.* probabile putat, in mortis articulo omnes Clericos abſoluere poſſe, ſaltem ab excommunicatione & interdicto perſonali. Nam id de excommunicatione iudicatur in *§. præterea*, vbi habetur, excommunicationem in mortis articulo abſolui ab alio, quàm ab eo, qui excommunicauit, vel ſuperiore: vbi per alium videtur intelligi is, cui iuriſdictio Eccleſiaſtica committi poteſt. *Ibid. §. Nota etiam.*

Et ego puto, abſolui poſſe etiam à Laico, Quamuis hæretico.

57 Et ego probabile cenſeo cum Laiman *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. num. 2.* Philippo de la Cruz *Norte de Confeſſores, tr. 1. §. 1.* & alijs, poſſe etiam laicum abſoluere à cenſura in articulo mortis, quamuis ſit hæreticus, quia, ſi id poteſt Clericus primæ Tonſuræ, poterit etiam laicus baptizatus, qui parem cum illo habet facultatem. Deinde, laicus eſt capax talis iuriſdictionis, ſi Papa illi concedit; cenſetur autem concedere in illo articulo cuilibet capacitatem habenti. Adde, quod Marchinus *de peſte p. 3. c. 12. n. 3.* putat, in tali caſu hanc ſententiam non ſolum practicari poſſe, ſed etiam debere: quia cum ſit probabilis, & ex illa nullum inconueniens ſequatur, imò bonum morituro, nimirum ſuffragiorum participatio beneficium Eccleſiaſticæ ſepulturæ, & ſi eſt amens, ſacræ Communionis, charitas Chriſtiana poſtulat, vt tale remedium adhibeatur. *P. 5. T. 4. Reſ. 153. & in add. Reſ. 12.* & *P. 5. T. 3. Reſ. 77.* & *T. 9. Reſ. 7.*

Vt non priuetur ſepultura Eccleſiaſtica, & ſuffragijs.

Quibus tamen priuabitur, ſi hæc opinio non ſit vera & practicetur.

Sed aduerte cum Trullench *in Cruc lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 5. n. 7.* quod licet hæc opinio ſit probabilis; ſi tamen non eſt vera, Eccleſiæ ſuffragia abſoluto non proderunt: vnde expedit, poſt mortem nouam abſolutioné à Sacerdote facultatem habente, ſi comodè fieri poteſt, impetrare. *P. 5. T. 3. Reſ. 77.* in fine.

Sed nihilominus poteſt ab habente facultatem abſolui defunctus.

58 Excommunicatus, qui in articulo mortis non potuit abſolui ab excommunicatione, ſi dedit ſigna contritionis, poteſt ſecundum Villalobus *tom. 1. tr. 16. diff. 20. n. 20.* abſolui defunctus, vt ſepeliatur in loco ſacro, & participet de ſuffragijs Eccleſiæ; non quidem à quocunque, quia non eſt in articulo mortis; ſed ab habente facultatem. Signa autem contritionis ſufficenter probari per vnicum teſtem.

An ſi contritionis ſigna non dederit?

Sed ſecundùm Fernandez *p. 1. docum. 6. n. 5.* abſolui poteſt, etiam ſi ſigna contritionis non dederit, dummodo non conſtet, ob ijſſe in peccato mortali. Et Henriquez *l. 7. c. 20. n. 2.* putat talem abſolutionem dari poſſe virtute Bullæ. Sed hoc improbat Fernandez; quia Bulla defunctorum non continet hoc priuilegium, Bulla autem viuorum non prodeſt defunctis. *P. 5. T. 9. Reſ. 24.*

POTEST excommunicatus abſolui inuitus, ab habéte facultatem ex ſe; Non tamen per priuilegiu ipſi pœnitenti côceſſum.

59 Excommunicatus, per iuriſdictionem ordinariam, ſicut etiam virtute priuilegij Regularium, vel alterius, conceſſi in gratiá Confeſſoris &c. abſolui poteſt inuitus; minime verò virtute priuilegij conceſſi in fauorem pœnitentis, quale eſt Iubilæum & Bulla Cruciatæ: nam vſus priuilegij pendet ex voluntate habentis illud. Ità Faber *in 4. diſt. 25. q. 1. diſp. 4. c. 8. n. 216.* *P. 5. T. 9. Reſ. 10. §. Nota.*

An verò licitum.

60 Sed an inuitus abſoluatur etiam licitè? Si cenſura ſit lata ab homi-

ac, Suarez apud Turrianum *de cenſ. lib. 2. diſp. 24. num. 7.* affirmat, iuſtis interuenientibus cauſis, ſi vero ſit à iure, obſeruandam formam aſſignatam, ſi iure aſſignata ſit; ſecus, rem prudenter conſiderandam, vt fiat ſine peccato. Et Faber *vbi ſup.* ait, licere excommunicatum abſolui inuitum, licèt non velit deſiſtere à contumacia, quando iudex videt excommunicationem non prodeſſe, & eſſe potius venenum, quàm medicinam. Et hoc etiam procedere, ſi excommunicatio ſit à iure, dummodo ceſſet ſcandalum, contemptus cenſuræ, & præiudicium tertij, & ſint ſufficientia ſigna, quod talis cenſura potius detrimentum afferat, quàm vtilitatem, & quod melius obediet ſuauioribus medijs, Reſ. 10. *cit.*

> ſit, inuitum abſoluere?
> Sic dicunt aliqui iuſtis de cauſis.

VITTORIO EMANUELE

61 Ordinariè etiam ad abſolutionem excommunicationis requiruntur quædam ceremoniæ, inter quas eſt iuramentum, non quidem ſeruandi omnia præcepta Eccleſiæ, ſecundum Suarez apud Turrianum *vbi infra*; ſed tantùm de non violando legem, ob cuius tranſgreſſionem impoſita fuit excommunicatio. Sed neque hoc videtur vſu receptum, & ſaltem ob ignorantiam excuſantur homines à nouo peccato ob violationem talis iuramenti. Imò Caietanus *in ſum. v. Abſolutio* putat hoc iuramentum præſtandum eſſe ſolum de ſatisfactione exhibenda, & in magnis criminibus, puta hæreſis, percuſſionis Clericorum &c. Sed cap. *cum deſideres, de ſent. excom.* nullum ponit diſcrimen inter peccata *Vbi infrà.*

> IN abſolutione excommunicationis requiritur certa ceremonia, vt iuramentum de non reincidendo, & cetera.

62 Omiſſio autem iuramenti, cum requiritur, non facit abſolutionem inualidam, cap. *ſuper eo, 2. de ſent. excom.* Ità Gordonus *tom. 2. lib. 7. quæſt. 12. cap. 9. §. 3. num. 75.* Imò iuramentum non exigere, ſicut etiam alias ceremonias in abſolutione requiſitas omittere, non eſt peccatum mortale, ſecluſo contemptu & ſcandalo. Mendicantes verò, vt obſeruat Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſput. 24 dub. 3.* habent priuilegium abſoluendi ſine ſolemnitatibus. P. 5. T. 9. *Reſ.* 23. & 68.

> Sed iuramentum omiſſum non facit abſolutionem inualidam.
> Nec peccat mortaliter non exigens.
> Et mendicantes impunè poſſunt vna cū alijs ſolemnitatibus omittere.

63 Abſolutio à cenſuris ſecundum Hurtadum *de excomm. diſp. 15. diff. 2. num. 6.* impendi poteſt extra Confeſſionem ſacramentalem, tam ab Epiſcopo, quàm à Parocho, aut Confeſſario ordinario, vt etiam virtute Bullæ, aut alterius priuilegij, vt dicemus *V. Bull. Cruciatæ num.* 48. etiam, ſi concedatur in ordine ad abſolutionem peccatorum; quia poteſt quis vti poteſtate ſibi conceſſa quoad aliquid, & nolle vti in totum. P. 5. T. 9. *Reſ.* 5. prope finem. Et († quia cenſura non eſt culpa †) abſolutio cenſuræ non habet connexionem cum Sacramento Pœnitentiæ. Vnde etiam docuit Trullench *in Cruc. lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 18. num. 12.* abſolutionem cenſurarum impendi poſſe abſenti: id tamen propter reuerentiam cenſuræ, & propter ſcandalum, non expedire, niſi in aliquo caſu raro. Et, quoniam irregularitas, quæ eſt pura pœna, venit ſub nomine cenſuræ, idem etiam dici poſſet de irregularitate. Sed an hæc ſint probabilia, alij iudicent. P. 1. T. 2. Reſ. 103.

> CENSVRÆ abſolui poſſunt extra Confeſſionem.
> Et ſecundum aliquos etiam ab abſente.
> Quod dicendum foret de irregularitate ex delicto.
> Sed an hæc probabilia, tu iudica.

64 Ad abſolutionem cenſuræ Vgolinus *de cenſ. tab. 1. cap. 23.* putat ſufficere, ſi dicatur, *Abſoluo te*. Syluester v. *Abſolutio* 2. negat. Ego cum Cornejo *in 3. par. diſput. 11. dum. 3. quæſt.* 2. diſtinguendum puto: & , ſi pœnitens petat abſolutionem cenſuræ determinatæ, ſufficere; quia ratione petitionis verbum *Abſoluo* habet ſuam determinatam ſignificationem; ſicut quando abſolutio eſt à peccatis, illud verbum determi-

> FORMA abſolutionis cenſuræ ſufficiens eſt (Abſoluo te) ſi pœnitens ſignificauerit à qua nam cenſura determinate vellt abſolui.
> Secùs, ſi ſecùs.

minatur à peccatis expreſſis: ſi vero quis abſoluatur inuitus, vel abſens non ſufficere, ſed explicari debere nomen cenſuræ. *P. 5. T. 9. Reſ.* 31.

Poteſt item abſolui verbo, & ſcripto.

65 Valet autem abſolutio cenſuræ, ſiue fiat verbis, ſiue ſcripto. Et quidem Pontifex alia quacunque actione poteſt abſoluere, alij verò minimè ex *Clem. vlt. de ſent. excom. Ibid. 9. Notandum*.

Et à Pontifice quocumque alio ſigno

FORMA abſolutionis excommunicationis ſolita.

66 Solet autem excommunicatio ſic abſolui *Abſoluo te à vinculo excommunicationis, ob talem cauſam, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Sed, vt patet, non omnia hæc verba ſunt de eſſentia formæ, nec etiam explicatio cauſæ, niſi abſoluendus haberet plures cenſuras, ad ſignificandum à quanam abſoluatur. *Ibid.*

ABSOLVTIO ab excommunicatione ferri poteſt ad reincidentiam validè, & licitè.

67 Poteſt etiam abſolutio excommunicationis validè ferri ſub conditione in futurum. verbi gratia, *abſoluo te, ſi infra quindecim dies reſtitues*. Imò talis abſolutio eſt etiam licita, &, impleta conditione, habebit effectum: nullo enim iure irritatur, aut fieri prohibetur. Ità Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſputat. 24. dub. 1.* contra Sylueſtrum *v. Abſolutio 3. num. 1. P. 5. T. 9. Reſ. 14.*

Et ſic abſolutus nõ adimplens conditionem, etiam inculpatè, ſecundum aliquos reincidit.

68 Abſolutus ab excommunicatione ſub conditione ad reincidentiam (ſub hac ſcilicet forma, *te abſoluo ab excommunicatione ad tres dies, vt ſi intra eos non ſoluas, reincidas*, in qua nullus ſignificatur reſpectus ad nouam culpam) ſi non implet conditionem, etiam abſque culpa, ſecundum Hurtadum *de excommunic. diſputat. 14. diff. 3. num. 11.* reincidit, ratione culpæ antiquæ; quia pro tempore vltra determinatum non abſoluitur, niſi ſub conditione operis abſolutè, quod ſi non ponitur, abſolutio non perſeuerat, ſed redit excommunicatio ex vi prioris ſententiæ. Sed Auila *de cenſ. part. 2. capit. 7. diſput. 3. dub. 14.* & alij dicunt, non reincidere abſque noua culpa. nam illa abſolutio abſolutè ſuſtulit excommunicationem, vnde non poteſt redire, niſi de nouo producatur, quod eſſe non poteſt, niſi ob nouam culpam; quia propter eandem bis puniri nequit. Vtraque opinio eſt probabilis, vt ait Præpoſitus *in 3. par. quæſt. 1. dub. 15. num. 113. P. 5. T. 9. Reſ. 15.*

Sed ſecundum alios non ita.

PARS, ad cuius inſtantiam impoſita fuit excõmunicatio, niſi infra certum terminũ ſoluat, poteſt terminum prorogare. Et termino prorogationis elapſo debitor excommunicationem incurrit, vel, ſi abſolutus fuit ſub conditione, in eam reincidit.

69 Abſolutus ad reincidentiam ad inſtantiam partis (verbi gratia *abſoluo te, ſi intra triduum ſoluas*) ſi creditor proroget terminum, non reincidit elapſo termino iudicis. Nam terminus iudicis datus fuit in fauorem partis, quæ proinde prorogare illum poteſt. Elapſo autem termino prorogato, ſi abſolutus non ſoluerit, reincidet abſque nouo conſenſu iudicis, ex vi præcepti à principio facti. Nam iudex non poſuit terminum ad finiendam obligationem & lationem excommunicationis, ſed tantùm ad finiendam permiſſionem aut licentiam differendi ſolutionem. igitur poſt terminum prorogatum perſeuerat præceptum Iudicis, & incurritur excommunicatio: non quia pars poteſtatiuè id faciat, ſed indirectè, ſuſpendendo ſcilicet obligationem naturalem in actu ſecundo. Ità Hurtado *de excommunic. diſputat. 13. diff. 5. num. 15.* & Cornejo *in 3. par. tr. 5. diſp. 4. dub. 2. quæſt. 3.* contra Vgolinum *de cenſ. tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 5. P. 5. T. 9. Reſ. 22. & 65.*

Et alijs criminibus S. Officij.

†70 CRimina ad S. Officium pertinentia ſunt hæreſis, & alia primi Canonis Bullæ Cœnæ, aliaque nonnulla in ſuis edictis contenta. Hæreſis formalis quoad reſeruationem & excommunicationem incurrendam multa requirit, quæ inuenies ſub v. *Hæreſis*. †

HÆRESIM abſoluit Pontifex,

71 Igitur, præter Papam, poſſunt abſoluere ab hæreſi DD. Inquiſitores, præſertim Hiſpaniæ, & per conſequens Siciliæ, non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ. Ità Philippus dela Cruz *tr* 1. §.16. *num*.1. & alij multi contra Caſtrum *to*.1. *tr* 4. *diſp*.4. *punct*. 3. §. 3. *num*.3. *Par*.1. *Tract* 5. *Reſol*. 3. & *Par*.4. *Tract*.8. *Reſol* 35.

Et Inquiſitores

Nota verò, hanc facultatem competere cuilibet Inquiſitori, & non toti Conſiſtorio. Ita Villalobos *tom*.2. *tr*.1. *diff*.12. *num*. 7. contra Henriquez *apud ipſum*. Vnde quilibet Inquiſitor poteſt eandem facultatem cuilibet Confeſſario ſubdelegare. Addit Homobonus *tr* 12. *cap*.2. *quæſt*.4. Inquiſitorem hæc poſſe, etiam ſi non ſit Sacerdos, quia talis facultas non illis conceditur in ordine ad Confeſſionem Sacramentalem, nec tanquam quid adnexum Ordini, ſed officio. P.1.T.5. *Reſ*.3. §. *Notandum*.

Seorſim;

Et ſecundum aliquos etiam non Sacerdotes.

72 † Præter Inquiſitores, Tridentinum *ſeſſ*.24.*c*.16. hanc facultatem conceſſit Epiſcopis in foro conſcientiæ tantum, ſi hæreſis ſit occulta; non tamen eius Vicario ad id ſpecialiter deputato. † Sed hęc facultas reuocatur quotannis per clauſulam Bullæ Cœnæ, vt patet ex diſertiſſimis verbis ipſius Bullæ nouiſſimè editæ à Gregorio XV & alijs declarationibus Pontificum & Cardinalium. Et ità docent Faber *in* 4. *diſt*.25 *q*.1 *diſp*.3. *s*.4.*n*.126 Hurtado *de excom*.*diſp* 15. *diff*.3.*nu*.11. & alij. P.1.T 5.*Reſ*.2. in fine. P.3.T.6.*Reſ* 92. initio. P.4.*T*.4.*Reſ*.239. & P.5.T.13.*Reſ*.43. in fine. Sed Granado *in* 2.2. *contr*.1 *tr*.15. *diſ*.14. *ſect*.2. *n*.8 Rodriquez *qq*. Reg *tom*.1. *q*.20.*a*.10. & alij putant non reuocari, niſi quoad hęreſim publicam (qualis ſecundum Granadum eſt, quę ſcitur à maiori parte communitatis, quę ſaltem conſtet decem perſonis, ſecundum Rodriquez, etiam illa, quę committitur cum cōplice. P.4.T.4 *Reſ*.239.§.1. in fine) Declarationes vero Pontificum & Cardinalium non eſſe authenticas. Ratio autem illorum eſt, quia correctio iuris communis, maximè Tridentini, quod ſummi Pontifices ſemper magni fecerunt, vitari debet, quoties abſque incommodo vitari poteſt. Et alioqui, cum res ſit tam grauis, & ſcientibus Pontificibus litigetur, ſi ipſi hanc ſententiam non admitterent, deberent ſpeciali decreto id declarare. P.1.T.5.*Reſ*.2. initiò P.4.T.4.*Reſ*.239. & P.5.T.13.*Reſ*.43. in fine. In qua ſententia, Granado *l.c n*.7 contra Molinam *de iuſt*.*tr*.5 *diſp* 18. *nu*.1. tenet, Epiſcopum concedere poſſe hanc facultatem alicui in caſu particulari pro illa vice; quia Concilium ſolùm excluſit Vicarium ſpecialiter deputatum ad omnes caſus hęreſis contingentes. P.1. T 5. *Reſ*.2. §. *Notandum eſt etiam ſecundum* P.3.T.6 *Reſ*.92. & P.4.T.4. *Reſ*.239. §. *Nota tertiò*. Et Ioannes Henriquez *comp*.*caſ*.*mor*. *c*.20.*n*.64. quod, ſi quis non poteſt adire Epiſcopum pro abſolutione hęreſis occultę, poſſit illum abſoluere abſentem ab excommunicatione; quia excommunicationis abſolutio non eſt Sacramentalis: ſublata autem excommunicatione, hęreſim non remanere reſeruatam, ſed à quocunque Confeſſario abſolui poſſe, P.1.T.5.*Reſ* 2. in §. *vlt*, & P.5.T.13. *Reſ*.43.

OLIM occultam abſoluebat etiam Epiſcopus.

Modò non ità.

Sed multi tenent, poſſe etiam nunc.

Et talem facultatem delegare pro vna vice.

Et poſſe abſoluere hęreticum ſubditum extrà Diœceſim & extrà Cōfeſſionem.

Sed

Addit etiam Sanchez *to.1.lib.2.c.11.n.13.17.* Epiſcopum poſſe ſuum ſubditum hæreticum extra diœceſim exiſtentem abſoluere, ſicut etiam ſi vterque reperiatur extra diœceſim. *P.1.T.5.Reſ.2.* in fine. Et ex Granado, quomodocumque ad diœceſim ſuam pertineat *P.4.T.4 Reſ.239.§.Nota ſecundò.*

Idemque de Prælatis Regularibus quoad ſuos ſubditos. Ex priuilegg. Pij V

73 Quoad Regulares, multi docent, eorum Prælatos poſſe ſuos ſubditos hæreticos occultos abſoluere. Et ità docet Suarez *de Relig. to.4. lib.2. c.21.n.10.* in ſupra allata ſententia, quod Epiſcopus poſſit ſuos. Et hoc ex priuilegio Pij V. apud Bullarium Rodriquez, *fol. 920.* tribuente Prioribus Dominicanis (ac proinde omnium Religioſorum Prælatis) ergà ſuos ſubditos in foro conſcientiæ tantùm & per ſe ipſos, omnem facultatem abſoluendi & diſpenſandi, quam habent Epiſcopi vigore Tridentini. Quod quidem priuilegium non derogatur per Bullam Cœnæ; tum quia ſinguli Pontifices illud & cætera Regularium priuilegia confirmant, quod fruſtra facerent, ſi mox in Bulla Cœnæ eſſent reuocaturi: tum etiam quia Bulla Cœnæ non prohibentur Religioſi abſoluere ratione priuilegiorum, ſed prætextu, hoc eſt, velamine falſi cuiuſdam priuilegij. Et ita intelligenda ſunt verba eiuſdem Bullæ Pij V. *concedendorum & innouandorum*, vt docent Souſa & alij. Adde quod Gregorius XIII. conceſſit Societati (& per communicationem omnibus Religionibus) vt conceſſiones & priuilegia ipſi conceſſa non cenſeantur reuocata per Bullam Cœnæ. Quod ſi dicas cum Sanchez *ſum.to.1.lib.2.c.11.n.7.* in dicto priuilegio Pij V. non exprimi hæreſim, ac proinde non cenſeri conceſſam. Reſpondeo cum Suarez *vbi ſup. n.10.* ſatis exprimi, dum non excipitur. Nam quandocunque Pontifices in generalibus indultis nolunt hæreſim comprehendere, expreſsè illam excipiunt. Adde, quod in dicto priuilegio expreſsè conceduntur caſus conceſſi Epiſcopis in Tridentino, in quo hæreſis exprimitur. Sed præter priuilegium Pij V. afferunt Patres Societatis, eorum Generalem & Prouinciales habere priuilegium Gregorij XIII. abſoluendi ſuos ab hæreſi occulta. Et hanc facultatem, ait Suarez *vbi ſup lib.9.c.2 n.17.* poſſe à Prouinciali ſpecialiter delegari, quamuis non generaliter, ſi ampliorem à Generali non habeat facultatem. Eamdem facultatem conceſſam reperies ab Alexandro VI. Prælatis Minorum apud Portellium *dub. Reg. V.Hæreſis num.2.*

Gregorij XIII.

Et Alexandri VI.

Sed hæc opinio non eſt tenenda. Nã Vrbanus VIII. omnia hæc priuilegia reuocauit.

Verum, his non obſtantibus negatiua ſententia tenenda eſt, & de hoc amplius non eſt dubitandum, ſtante decreto S.D.N.Vrbani VIII. an. 1628. reuocante in ampla forma omnia Regularium priuilegia abſoluendi a caſibus Bullæ Cœnæ, vt eſt hæreſis. Vnde omnia ſupradicta corruunt. Adde quod priuilegium Gregorij XIII. habet difficultatem per aliud priuilegium eiuſdem Gregorij, vt aduerſus Peregrinum *apud ipſum* obſeruat Leone *to.2.recollec 14 n.209. P 1.T.5.Reſ.6.& P.3.T.2.Reſ.122.*

An verò hæreſis occulta abſolui poſsit per Iubilæũ plenarium?

74 Sed, an abſolui poſſit hæreſis occulta virtute Iubilæi plenarij, concedentis facultatem abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, abſolutè, & abſque vlla limitatione? Affirmatiuè reſpondent Peyrinus *de Priu. Minim. to.1 Conſt.IV Sixti IV. §.5.n.23.* & alij. Et ità deciſum in ſacra Pœnitentiaria, & ſeruari in praxi, teſtatur Filliucius *to.1 tr.8.c.10.n 265.* Ratio eſt, quia, ex quo hæc quæſtio agitari cæpit inter Doctores, Pontifices in nonnullis Iubilæis hæreſim expreſsè excipiunt, ad tollendam difficultatem, vnde, quando non excipiunt, ſignum eſt, velle illam concedere. *P.1. T.5. Reſ.5.*

*Reſ.*1.§.*Reſpondent*. Imò Boſſius *de Iubil.ſect.*1.*caſ.*9.*n.*3. probabile putat, abſolui poſse, etiam quando excipitur: nã intelligenda eſt excipi notoria, occultã enim abſoluit Epiſcopus: & alioqui id videtur neceſsarium acquirendæ ab omnibus Indulgentiæ. Sed non eſt admittendus. Nam, ſi hodie ſtylus Romanæ Curiæ non admittit abſolutionem hæreſis occultæ virtute Iubilæi, quando non excipitur, quanto minus abſolui poterit, quando excipitur? *P.*5.*T.*12.*Reſ* 35. Imo exiſtimo cum Suarez *de fide diſp.*21.*ſect.*4.*n.*21. non poſse abſolui, etiam ſi non excipiatur. Nam ita habet ſtylus Romanæ Curiæ, & declarauit Greg. XIII. apud Ricciullum *de iur.perſ.l.*5.*c.*14.*n.*7. Sed prima opinio eſt etiam probabilis. Et ad ſtylum Curiæ reſponderi poteſt, quod fundatur in probabilitate noſtræ opinionis, quæ tamen nõ tollit probabilitatem oppoſitæ. Adde etiam, quod ſtylus Curiæ variatur pro varietate Pontificum. Ad declarationem autem Gregorij, reſponderi poteſt, non eſſe authenticam. *P.*1.*T.*5 *Reſ.*1. & *P.*5.*T.*12.*Reſ* 35.

Negatiuè reſpondeo.

Sed contraria ſententia eſt probabilis.

75 Ex his diſplicet Sancio *ſelect.diſ.*44.*n.*23. & *diſp.*48.*n.*52. quod Vazquez *in* 3 *p.tr.*4.*dub.*19.*n.*15. & 16. obſeruat, nimirum, Inquiſitores punire ſolitos Confeſſarios, abſoluentes hæreſim occultã virtute Iubilæi plenarij. Nam, cum tales vtantur opinione probabili, nec culpam committunt, nec pœna digni ſunt, ex l. *ſi putatur, ff. ad leg. Aquiliam. c. ſatis peruerſum, diſt.* 56. *c. inuentũ*. Sed ego id remitto DD. Inquiſitorũ arbitrio. P.4.T.8.*Reſ.*109.

Vnde Confeſſarius hanc facultatem exercens ſecundũ Sancium puniri nõ poteſt.

76 In articulo, aut periculo mortis, hæreſim abſoluere poteſt quilibet Confeſſarius. Id omnes DD. concedunt. Imo ipſe puto cum Sanchez *ſum. to.*1 *l.*2.*c.*13 *n.*14. id procedere etiam, ſi Epiſcopus vel Inquiſitor adeſset. Vnde, ſi reus damnatus ad mortem, vulgo *in cappella* inueniretur hęreticus, non eſsẽt petenda facultas ab Inquiſitoribus, ſed a quocunque Sacerdote abſolui poſſet; nam eſſet in mortis articulo cõſtitutus, non ſecus, ac qui ex morbo, & in mortis articulo, ſicut etiã in periculo, ceſſat omnis reſeruatio, & omnes Sacerdotes habent ęqualem poteſtatem, vt diximus ſupra de reſeruatis in genere. Verum eſt, quòd Suarez *to.*4.*diſp.*30.*ſect.*3.*n.*6. vult, hæreticum ita abſolutum, ſi ſuperuiuat, teneri adire Summum Pontificem, non vt iterum abſoluatur, ſed vt eius mandatis obtemperet, & hoc ſub pœna reincidentię. Sed, ſi aliquod onus reſtat, dico cum Henriquez *lib.*6.*c.*10. *n.*3.*gloſſ.lit.G.* ſufficere, quòd talis iterum ab Epiſcopo, vel Inquiſitore abſoluatur: Nam prior abſolutio cõditionata non obſtat, quin iterum abſolui poſſit abſolutè. *P.*1.*T.*5.*Reſ.*5. & *P.*5.*T.*13.*Reſ.*12.

IN articulo & periculo mortis poteſt hæreſim abſoluere quilibet Sacerdos,

Etiam ſuperiore præſente.

Sed cum onere comparendi corã Pontifice,

Vel Inquiſitore, ſi ſuperuiuat.

77 Sed quid, ſi hęreticus ſit damnatus ad comburendum; quia moritur negatiuus, velit tamen in foro cõſcientię Deo cõciliari? Sanchez *ſum.to.*1. *l.*3.*c.*7.*n.*10. docet, talem non eſse abſoluendum, propter ſcandalum; quia mori pręſumitur hęreticus. Sed Portellius *Add. ad dub.* Reg. *v. ſolicitare fœminas, n.*24. contrariũ docet, & hęreticũ à publica Confeſſione excuſari, ſicut ceteri rei, qui negatiui moriũtur. Imò magis, quanto maiorẽ infamiã affert hęreſis, quam cetera crimina. Scandalum verò ceſſare, quia omnes ſciunt, ſolere reos negare, & nihilominus verum ſacramentaliter confiteri. Et hanc opinionem teſtatur in praxi ſeruari à viris doctis, hęreticos ad patibulum comitãtibus. Hanc etiam ſententiã docet nouiſſimè Mendoza *de fide vol* 1. *diſp.*86.*ſect.*2.§.29. & Suarez *diſp.*23.*ſect.*2.*n.*5. cõtrariam docentem interpretatur in hoc ſenſu, quatenus neget abſoluendum hęreticum negatiuum auctoritate iudicis accerſentis Confeſſarium &c; quia, cũ non ſit Eccleſię reconciliatus, non debet iuridicè tolerari. At verò, benè abſolui poſſe à Sacerdote auctoritate priuata; quia leges conſcientię aduerſantur legibus

AN verò abſolutio danda ſit hæretico negatiuo, iam iam comburendo?

Res in ambiguo.

Mendoza reſoluit cum diſtinctione.

fori. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 8. §. *Pro coronide.* & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 78.

HAERETICVS occultus, ſi non poteſt abſolutionem obtinere,

78 † Extra periculum mortis non poteſt hæreticus abſolui, niſi à Papa, vel Inquiſitore. † Vix autem contingere poteſt caſus, ait Granado *in* 2.2. *contr.* 1. *tr.* 15. *diſp.* 16. *ſect.* 4. *n.* 18. in quo nec Papa adiri poſſit, nec Inquiſitor, vel Epiſcopus, qui ex probabili ſententia poteſt hæreticum abſoluere. Quod ſi caſus contingat, & Epiſcopus ac Inquiſitores nollent abſoluere, exiſtimantes, ſe facultatem non habere, nec etiam ab aliquo alio abſolui poſſe. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 242. Poſſet nihilominus hæreticus occultus, ad vitandam infamiam &c. communicare, vel celebrare poſt actum contritionis elicitum. Si verò exiſtimat, ſe non eſſe contritum, deberet confiteri inferiori Sacerdoti iuxta doctrinam Reginaldi *to.* 1. *lib.* 8. *c.* 7. *n.* 87. nam probabile eſt, abſolui poſſe, quidquid alij contradicant. Plus addit Fagundez *p.* 1. *l.* 3. *c.* 12. *n.* 12. nimirum talem, poſtquam abſolutionem impetrare non potuit, nec Romam ire poteſt, aut mittere, communicare & celebrare poſſe contritum, etiam ſecluſo ſcandalo & periculo infamiæ. Quod an ſit probabile, alij videant: Mihi enim non placet. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 4.

Poterit advitandã infamiã celebrare contritus,

Vel Sacerdoti inferiori confeſſus.

CASVS ſapientes hæreſim ſecundũ aliquos abſolui poſſunt per Bullã.

79 Sortilegium, magia, lectio librorum prohibitorum, & alia crimina contenta in primo Canone Bullæ Cœnæ, & in Edicto DD. Inquiſitorum, abſoluere poteſt Confeſſarius virtute Cruciatę, quę concedit abſolutionem omnium caſuum papalium, excepta hæreſi. *Ita* Henriquez *l.* 6. *c.* 16. *nu.* 2. & alij. Et Filliucius *to.* 1. *tr.* 16. *c.* 3. *n.* 49. notat, per Cruciatam caſus primi Canonis Bullæ Cœnæ abſolui poſſe ſemel tantùm in vita & ſemel in morte; alios verò contentos in Edicto Inquiſitorum, toties, quoties.

Et ab Epiſcopo.

80 Igitur, ſecundum hanc ſententiam, quamuis Epiſcopi non poſſent abſoluere hæreſim, abſoluere tamen poſſent ſortilegium, maleficium, &c. Et ità docet in terminis Homobonus *p.* 1. *tr.* 5. *c.* 6. *q.* 31. (Et ego exiſtimo cum Granado, hæreticum purè externum non incurrere excommunicationem, & à quocumq. Confeſſario abſolui poſſe *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 240. in fine.) Quamuis Fernandez *p.* 3. *c.* §. 16. *ſec.* 1. *n.* 1. & alij dicant, eos, qui non poſſunt abſoluere ab hæreſi, neque abſoluere poſſe à ſortilegio, maleficio &c. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 7.

Si negatio fidei exterius ſolummodo facta à quocunque Confeſſario

81 Sed quid dicendum de eo, qui vi, aut dolo fidem apud infideles exteriùs negauit, ſed tamen corde retinuit? Valerus *v. Hæreſis, diff.* 2. *n.* 1. & alij dicunt, talem non incurriſſe excommunicationem, &, ſi hunc caſum non ſibi reſeruauit Epiſcopus, à ſimplici Confeſſario abſolui poſſe. Quod etiam aſſerunt alij non vulgares. Sed multi exiſtimant, hunc caſum eſſe reſeruatum DD. Inquiſitoribus in eorum edicto, ac proinde abſque illorum auctoritate, & abſque Bulla abſolui nõ poſſe. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 143. Certum tamen eſt, non eſſe reſeruatum in Bulla Cœnæ, & † ſecluſa reſeruatione Inquiſitorum † à quolibet Confeſſario abſolui poſſe *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 240. in fine.

... affirmantes Confeſſarios Regularium

Quod probant ex priuilegio.

82 Affirmat tamen Portellius *add. ad dub. Reg. v. ſolicitare fœminas, n.* 24. cum alijs, Regulares virtute ſuorum Priuilegiorum poſſe abſoluere a caſibus contentis in edicto Inquiſitorum cum ſuis excommunicationibus, ſecluſis illis, qui continentur in Bulla Cœnæ. Nam in Comp. Theatinorum habetur, quod omnes Confeſſarij approbati iuxta formam Tridentini, abſoluere poſſint quoſcunq. fideles ab omnibus peccatis & cenſuris reſeruatis, exceptis cõtentis in Bulla Cœnæ. Deinde, ſi Confeſſarij Regularium abſoluunt caſus papales, multo magis abſoluere poterunt reſeruata Inquiſitoribus. Et tandẽ, quia excõmunicatio abſolui poteſt à delegato Superioris eius, qui eam tulit: Regulares verò ſunt delegati Pontificis, qui eſt Inquiſitorum ſuperior. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 8.

Ac-

Ad Moniales .

1† ACceſſus ad monaſteria Monialium eſt omnibus, tam laicis, quàm Eccleſiaſticis vetitum in cap. *periculoſo, de ſtatu Regul. in 6.* in cap. *monaſteria, de vita & honeſt. Cler.* Et peculiariter Religioſis ex decreto Sacræ Congregationis, iuſſu D. N. Sixti V. edito, an. 1690. Accedere autem dicitur ad monaſterium, qui ad eum locum ſe transfert, vt Monialē alloquatur, inſpiciat, vel ab illa inſpiciatur. Ità Bonacina *de clauſ. q. 3. punct. 1.* in fine. † Aduerte, quod in cap. *monaſteria,* prohibetur frequentatio monaſterij Monialium. Sed quamuis Llamas *in meth. Curat. App. §. 4.* teneat, frequentantes ſine cauſa legitima peccare mortaliter: ego tamen cum Sanchez *in ſum. to. 2 lib. 6. c. 16. n. 120.* id non probo, ſi abſint ſcandala, prauus finis, &c. Quamuis ſcandalum ferè ſemper adſit. *P. 3. T. 2. Reſ. 48. §. Et tandem.*

ACCESSVS ad Moniales omnibus prohibitus A Summo Pont. & Sacra Congreg.

2 Præter leges papales prædictas, extat alicubi conſtitutio epiſcopalis prohibens ſub excommunicatione, ne quis ad monaſteria Monialium accedat & alloquatur. † Quæ excommunicatio ſecundum Riccium apud Bariolam *Aph. v. Epiſcopus,* 9. *v. t.* incurritur etiam ab eo, qui accedit ad monaſteria ſubiecta Regularibus; quia Epiſcopi per Trident. facti ſunt Sedis Apoſt. delegati pro conſeruanda Monialium clauſura. Genuenſis apud eundem *ibid.* id negat. Bonacina *de cenſ. diſp. 1. q. 1. punct. 11. num. 9.* diſtinguit, & incurrere inquit accedentes, quia acceſſus fit in territorio Epiſcopi, non incurrere vero alloquentes, quia allocutio fit in loco exempto. *P. 5. T. 9. Reſ. 71.*

Et alicubi, etiam ab Epiſcopis. Sed an prohibitio Epiſcopi comprehēdat monaſteria ſubdita Regularibus? Diſcors opinio.

Vide v. *Alloqui Moniales.*

ADVLTERIVM.

1† ADulterium eſt illicitus cum perſona coniugata concubitus. Triplex autem eſt. Primum, coniugati cum ſoluta. Secundum, ſoluti cum coniugata. Tertium, coniugati cum coniugata. Eſt grauius peccatum fornicatione: Nam continet totam illius malitiam, & præterea iniuſtitiam contra ius alterius coniugis. † Sed hanc malitiam nō habet delectatio moroſa circa coniugatam. Vide v. *Delectatio moroſa, n. 5.*

ADVLTERIVM quid, Et quale peccatū.

2 Ex adulterio cum promiſſione contrahendi poſt obitum viri, oritur impedimentum criminis matrimonium dirimens, de quo vide v. *Impedimenta matrimonij, n. 25. & 26.*

EX adulterio cum promiſſione coniugij oritur impedimentum criminis.

3 † Ex adulterio oritur in adultero coniugato impedimentū petendi debitum ab altero coniuge. Non enim poteſt debitum petere de iure, vt poterat; quia hoc ius amittit in pœnam adulterij. † Niſi coniux neſcia ſit adulterij. Ità Coninch *de ſacr. diſp. 23. d. 12. n. 87. P. 3. T. 4. Reſ. 287.* in fine.

Et, ſi ſit poſt coniugium, impedimētum petendi debitum.

4 Caſtillo *in l. 82. Tauri, n. 6.* & alij, quorum opinionem probabilem iudicat Leſſius *l. 2. c. 9. dub. 5. num. 16.* docent, maritum poſſe tuta conſcientia interficere vxorem compræhenſam in adulterio. Quia in *l. marito, ff. de adulterijs,* & in l. *Gracchus, eod. tit.* maritus inſtituitur miniſter iuſtitiæ, eique datur facultas eam occidendi non ſecus, ac poſt cauſæ cognitionem & ſententiam latam datur carnifici. Sed hæc opinio prorſus non eſt tenenda. Et Pontius *de matr. l. 9. c. 15. n. 20.* illam improbabilem & falſam exiſtimat. Nam cap. *inter hæc* Nicolaus Pontifex dicit, non licere ſecun-

AN maritus poſſit interficere vxorem comprehenſam in adulterio? Minime

dum leges Eccleſiaſticas, vxorem adulteram interficere. Alia argumenta; & ſolutionem contrariorum, vide apud Pontium. Et de hoc non eſt amplius dubitandum, P.3. T.4. *Reſ.* 223.

Poteſt tamen dimittere ceſſante ſcandalo.

5 Poteſt tamen maritus vxorem dimittere propter adulterium occultũ, quod probare non poteſt, ſublato ſcandalo. Et ratio eſt; quia, quamuis in cap. *ſignificaſti* & cap. *porrò, de diuortijs* prohibeatur diuortium ante iudicium Eccleſiæ, etiam in caſu adulterij; tamen hæc lex fundatur in præſumptione fraudis, qua ceſſante, etiam in particulari, ceſſat lex, vt dicemus v. *Lex,n.*19. Et, cum defectus probationis non ſit ex culpa ſua, poteſt ſibi ius dicere, & fugere in partes longinquas. Ità Rebellius *p.*2. *lib.*2. *q.*17.*num.*2. & alij contra Pontium *de matr.l.*9.*cap.*18. *num.*6. *Par.*3. T.4. *Reſ.*257

Etſi ipſe non eſt adulter.

Quod ſi vterq. coniux ſit reus adulterij, neuter poteſt ab alio diuertere; quia diuortium ſoli innocenti conceditur. Nec refert, vter prius crimen commiſerit, aut vter ſæpius, aut, ſi quis publice, alter vero occulté. Nam vterque veré fidem mat. imonij fregit. *Ibid.* § *Notanda.*

VT Eccleſia concedat diuortium, adulterium debet eſſe notorium.
POST diuortium coniux innocens retinet ius ad ſe reuocãdi nocentẽ
Sed, ſi is emendatus poſt multas inſtantias non eſſet admiſſus, aliqui dicunt, poſſe votis ſolemnibus ſe;a. ſtringere.

Vt autem diuortium fiat iudicio Eccleſiæ, vltra prædicta, requiritur, quòd adulterium ſit notorium ex dicto cap. *ſignificaſti*: Facto autem diuortio per ſententiam iudicis, coniux innocens, quamdiù non mutat ſtatum, adhuc habet ius reuocandi ad ſe coniugem nocentem, & quodcunque votum, etiam ſolemne, caſtitatis illius irritare. Ità Pontius *ibid. cap.*19. *num.*3. & 4.

Sed Coninch *de ſacr. diſp.*35.*dub.*5.*concl.*4.*n.*26. putat, quòd, ſi coniux adulter iàm emendatus, ſæpius & inſtanter petijſſet admitti, & innocens abſoluté negaſſet; poſſet ille Religionem ingredi, aut Ordines ſuſcipere. Quia non poteſt alter illum cogere, vt de ſuo ſtatu incertus perpetuò maneat, nec animæ ſuæ, aliquem ſtatum eligendo, conſulat. *Par.* 3. *Tract.* 4. *Reſ.* 257.§ *Secundò.*

AN adultera teneatur turpe lucrũ reſtituere marito?

Non tenetur.

6 Vxor adultera ſecundum Molinam *de iuſt. tom.*1. *tr.*2. *diſputat.* 94. & alios tenetur lucrum ex adulterio acquiſitum reſtituere marito. Quia is eſt dominus actuum coniugalium ipſius. Niſi tamen accepiſſet ab eo, qui alienare non poterat, vt eſt Religioſus, filiusfamilias &c. Et hoc quidem ſecretò, vt ſuæ famæ non deroget. Sed contraria ſententia Megalij *in p.*2.*lib.* 2. *cap.*32. *quæſt* ... *num.*24. eſt probabilior. Nam iniuria adulterij non eſt pecunia compenſabilis. Et ex alia parte mulier quamuis ex fornicatione illicité acquirat; tamen acquiſita licité retinet. Ità Leſſius *lib.*2.*c.*10.*dub.*5. *P.*2.*T.*17. *Reſ.*7.

AN adulter teneatur ad alimenta, damna hæreditatis &c. quæ oriuntur ex ſuppoſitione ſui filij ſpurij inter legitimos adulteræ?
Aliqui affirmant.
Alij negat, & probabiliter docent, ad hæc ſolùm teneri ipſam adulteram.

7 Adulter, qui filium ſuſcepit ex adulterio, & illum reliquit cum filijs legitimis mariti adulteræ, tenetur ſecundum Leſſium *de iuſt. lib.*2. *cap.*10. *dub.*6. *num.* 46. & DD. communiter, non ſolum reſtituere alimenta, ſed etiam damnum hæreditatis, quæ legitimis hæredibus adimitur; &, ſi eſt fœmina, damnum dotis, quam illi tradidit pater putatiuus, exiſtimans eſſe propriam filiam. Nam ad hæc omnia tenetur adultera, & ipſe non minùs, quàm ipſa, eſt cauſa talis damni. Sed Dominicus Sotus *de iuſt. lib.*4. *quæſt.*7. *art.*2. putat, ſolam adulteram teneri ad hæc damna reſarcienda, quæ prolem adulterinam ſuppoſuit pro legitima. Et ratio eſt: quia adulter non eſt cauſa proxima iſtorum damnorum, ſed tantũ remota. Ipſe enim non intendit generare, ſed tantùm explere libidinem; Vnde ſicut, ſi adultera procuraſſet abortum, ipſe non

eſſet propriè cauſa abortus, quia prolem ſubminiſtrauit, ità nec cauſa damnorum, quæ orta ſunt ex ſuppoſitione filij ſpurij pro legitimo; quia æque concurriſſet ad vtrumque. Hæc opinio eſt probabilis. At notent Confeſſarij, quòd adulter in illo caſu tenetur ſaltem ad alimenta, quæ impenduntur prol à tertio ætatis anno & deinceps, quovſque parentes tenétur filios alere, etiam ſi non fuerit cauſa ſuppoſitionis. *P.2.T.17. Reſ 55.*

Sed certum eſt adulterũ teneri ſaltem ad alimenta.

8 Si adulter in adulterio depræhenſus, à marito adulteræ inuaditur, & illum cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit, ſecundum Rebellium *p.1.lib.3.q.12.n.6.* tenetur reſarcire damna ex illius morte ſecuta. quia ipſe illum prouocauit per iniuriam adulterij. Secundum Leſſium *lib.2. c.9. dub.n.37.* non tenetur. Quia habet ius illum occidendi, vt ſe defendat, & ille non habet ius illum inuadendi. Strouersdorff *in 2.2.q.68. diſp.vn.n.2. concl.6.* conatur has opiniones conciliare; docetq. primam procedere, quando poſt datam tam grauem cauſam inuaſionis, ipſe non quærit alia media euadendi, ſcilicet fugiendo, petendo veniam &c. Nam in hoc caſu excedit modum iuſtæ defenſionis, & committit culpam latam. Secundam verò procedere, quando tentatis omnibus medijs, adhuc inuaſor perſiſtit, & vult illum occidere. Quia tunc vtitur iure ſuo. Sed mihi ſententia Leſſij magis placet. Nam tali occiſio non eſt culpabilis in ſe; quia, vt ſupponimus, eſt iuſta defenſio. Neque in cauſa, quia adulterium eſt cauſa remota occiſionis mariti, nam frequentiùs ex eo procedit mors adulteri, quam mariti. Ità etiam Megala *in p.2.lib.3.c.1.q.1.n.10. P.5.T.4.Reſ.47.* An verò in tali caſu adulter fiat irregularis, ſicut etiam in caſu, quo maritus occidit vxorem adulteram, Vide *V.Irregularitas, n.74.& 73.*

AN adulter occidens maritum adulteræ ſe inuadẽtem cum moderamine, teneatur ad damna &c?
Prima opinio affirmat.
Secunda negat.
Tertia diſtinguit.

Sed ſecunda magis placet.

An verò fiat irregularis, vide ſuo loco.

9 Adulterium quoad pœnam ſanguinis imponendam pertinet ad iudicem laicum. Quoad alias eſt miſti fori, & datur locus præuentioni. Ratio eſt, quia in adulterio peccatur contra Sacramentum Matrimonij, & ſic aliquo modo contra Eccleſiam: & continet in ſe ſacrilegium, vt ait Imperator in *l.quamuis C.de adult.* Ità Layman *lib.4.tr.9.c.2 n 5.* & Canoniſtæ communiter contra Pereiram *p 2.c.56.n.11.* In cauſa diuortij, tam perpetui, quàm ad tempus, ſolus Iudex Eccleſiaſticus eſt competens. qui, dum hanc cauſam diſcutit, poteſt etiam cognoſcere de cauſa alimentorum & dotis amittendæ, tamquam acceſſoria. Si verò cauſa principalis verteretur de dote, pertineret ſolum ad Iudicem laicum. Vide Barboſam *de pot.Epiſ p.3.alleg.84.P.1.T.2.Reſ 87.& P.4.T.1.Reſ.16.*

ADVLTERIVM quoad pœnã ſanguinis ſpectat ad forum laicale.
Quoad alias eſt miſti fori.
In cauſa verò diuortij, & alijs acceſſorijs eſt fori Eccleſiaſtici.

ADVOCATVS.

1 ADuocatus poteſt patrocinari alicui cauſæ habẽti opinionem probabilem, probabiliori relicta. Ita DD.communiter. Qui tamen aduertunt, in tali caſu debere manifeſtare clienti minorem probabilitatem ſuæ cauſæ, alias, teneri reſtituere illi damna & expenſas. Puto autem, patrocinari poſſe cauſæ minus probabili, etiam ſanguinis & amiſſionis omnium bonorum. Nam in his cauſis cliens poteſt litigare. Ita Villalobos *to.1.tr.1.diff.14.n.5.* & alij contra Malderum *in p.2.q.19.ar.5.diſp.86.aſſ.8. P.2.T.13.Reſ.4.*

ADVOCATVS poteſt patrocinari ſecundum opinionem minus probabilem.
Etiam in cauſa ſãguinis & amiſſionis omnium bonorum.

2 Reprẽhẽdũtur autẽ Aduocati à Sãcio *diſp.64.ſel.n.63* quod timeãt ſequi opiniones Donelli, Cujacij, & ſimiliũ Juriſtarũ, dicẽtes, opin. iſtorum eſſe

ſolum

Nec abhorrere debet ab opinionibus Donelli & ſimilium, ſecundum Sancium.

ſolùm ſpeculatiuè probabiles, minimè verò ſequendas in praxi. Reprehendit autem; quia omnis opinio ſpeculatiuè probabilis, eſt etiam probabilis practicè: probabilitas enim practica oritur à ſpeculatiua tamquam effectus a cauſa. *P.2.T.13.Reſ.5.*

ADVOCATVS patrocinari poteſt in cauſa dubia.

3 Poteſt vero Aduocatus patrocinari, non ſolum in cauſa probabili,ſed etiam in dubia. Nam ipſe nec ſententiam profert, nec iudicem cogit proferre; ſed ſolùm proponit clientis iura; quod in cauſa dubia non eſt iniuſtum, ſed iuuat, vt cauſa à iudice meliùs expendatur. Ità Lorca *in p.2.diſp.39.mem.2.* & alij. Et hoc procedit etiam in cauſa criminali, &, ſi ipſe patrocinetur actori. Nam eſt eadem ratio. Quamuis enim iudex in dubio facti non poſſit reum condemnare; ipſe tamen ab illo non hoc petit, ſed ſolummodo factum proponit, vt cauſa expendatur. Ita Merolla *to.1.diſp.3.c.4 coroll.6.n.56.* contra Salas *in 1.2.tr.8. diſp.vn. ſect.11.n* 108. *P.2.T.13.Reſ.6.* & *P.4.T.3.Reſ.47.*

Etiam criminali, & contra reum.

AN aduocatus teneatur de culpa leui? Vtrumque probabile.

4 Probabile eſt, Aduocatum teneri de culpa leui, vt docent Villalobos *to.2 tr.10.diff.4.n* 10. Valerus *diff.vtriuſq.fori, V.damnum, diff.1.n.5.* & alij. Sed probabile etiam, non teneri, vt docet Leſſius *lib.2.c.7.dub.7: n.31.* & 32. Azorius *p.3. lib.13.c.29. dub.5.* & alij. Quia nemo tenetur in officio eſſe prudentior & diligentior, quàm paſſim homines eiuſdem officij eſſe ſolent. Itaque, ſi Aduocatus cauſam amittat, eo quod non præſtitit diligentiam, quam diligentiſſimus & doctiſſimus præſtitiſſet, non tenetur ad reſtitutionem, ſi bona fide præſtitit diligentiam, quam diligentes & docti Aduocati præſtare ſolent. *P.2.T.15.Reſ.59.*

AN aduocatus poſſit recipere ſalariū annuum à cliente, cuius nullam cauſam in illo anno patrocinatus eſt? Aliqui negant. Aliqui affirmant.

5 Aduocatus ſecundum Flores de Mena *lib.1.q.8 n.54.* non poteſt recipere à cliente ſalarium annuū, ſi in aliquo anno nullas cauſas aduocauit. Quia ſalarium ei debetur pro labore. Secundum Guttierez *lib.1. q.32.n.1.* & 2. poteſt recipere. Primo, quia non ſtetit per eum, quin aduocaret. Deinde, quia in illo anno habuit obligationem ad aduocandum in habitu, quæ obligatio eſt pretio æſtimabilis, maximè, quia non poteſt contra ſuum clientem aduocare, & ſic amittit ſalarium, quod recipere poſſet ex parte contraria. Et tertiò; quia, ſi in illo anno cliens plures cauſas habuiſſet, reſpectu quarum ſalarium eſſet exiguum, non poſſet Aduocatus petere maius. Sed ego puto cum Rebellio *p.2.lib.14.n.7.* & 8. ſalarium talis anni non integrum ſoluendum eſſe, ſed diminuendum arbitrio boni viri. Nam, ſi cliens in illo anno habuiſſet cauſas, ipſe multos labores ſuſtinuiſſet, quos de facto non ſuſtinuit. Niſi talis eſſet ingenij, vt mallet laborare, quàm otiari; in quo caſu ex hoc capite non eſſet ei ſalarium diminuendum. *P.2.T.15 Reſ.42.* Aduerte etiam, quod, quamuis non poſſint cliens & Aduocatus paciſci de ſumenda quarta v.g vel tertia lucri parte, († ex *l.ſumptus; ff. de pactis* †,) & DD.communiter; id tamen procedit in foro fori, eo quia Aduocatus in tali cauſa præſumitur modum legitimum patrocinandi peruertere, tamquam agens rem propriam; non autem in foro conſcientiæ, ſi præſumptio deficiat, quia nimirum cauſa eſt iuſta, & ipſe benè ſe gerit &c. Ità Victorellus *in Man.Nauar.c.20.n.* 30. *P.2.T.16 Reſ.47.* Cum qua etiam limitatione

Ego exiſtimo, ſumere poſſe diminutum.

Et paciſci poſſe cū cliente de quota lite.

ADVOCATVS eſſe poteſt iudex in cauſa, in qua fuit patronus in foro cōſcientiæ.

6 Aduocatus poteſt eſſe iudex in cauſa, in qua fuit patronus. Nam *l.prætor, ff de iuriſd.omnium iud* fundatur in præſumptione affectionis ergà talem cauſam: vnde procedit tantùm pro foro exteriori. Igitur in conſcientia poteſt iudicare, etiam altera parte inſcia, dummodo in ordi-

natas

natas exnat paſſiones. Ità Corduba ſum.q.259. P.3.T.5.Reſ.56.

7 Quando Clericus, vel laicus, in cauſa criminali poteſt cum proteſtatione accuſare ſine metu irregularitatis, per dictam proteſtationem non excuſatur ab irregularitate Aduocatus. Quia in iure facultas proteſtationis ſolùm conceditur accuſatori. Ita Villalobos to.1.tr.21 diff.27.n.1. Sed Præpoſitus in 3.p.q 5 dub.13.n.104. & ante illum Coninch de Sacr.diſp. 18 dub.10.n.95. docent, in tali caſu excuſari etiam Aduocatum & teſtes. Nam alioqui ius accuſatori non ſuffragaretur; quia accuſatio non valet ſine teſtibus, & indiget etiam Aduocato. P.4.T.2.Reſ.32.

ADVOCATVS nõ excuſatur ab irregularitate per proteſtationem, ſicut aliquando accuſator.

Sed aliqui dicunt, excuſari.

8 Aduocare an poſſit mutus omninò, Vide V Mutus, n.2. An excommunicatus, vide V Excommunicationis n 59. An Aduocatus teneatur ieiunare, Vide V. Ieiunium, n.27.

AN poſſit aduocare mutus?

ÆGROTVS.

1 Ægrotus in mortis articulo, aut periculo, conſtitutus, poteſt abſolui ab omnibus caſibus & cenſuris reſeruatis per quemlibet Sacerdotem. Vide ſupra V. Abſoluere, à n.20. Poteſt etiam communicare poſt cibum vel medicinam. Vide V. Communionis, à n.42. Quoad extremam Vnctionem, vide V Extremæ Vnctionis.

2. Aegrotus excuſatur à ieiunio, &c, ſi Horis canonicis eſt aſtrictus, excuſatur etiam ab illis. Vide ſuis in locis.

ÆTAS.

1 † Ætas ſufficiens ad diſcurrendum, in iure determinata eſt à ſeptennio. Septennium igitur ſufficit ad peccandum, ad contrahenda ſponſalia, ad obligandum confiteri ſemel in anno, & ſacrum audire; ad recipiendam extremam Vnctionem, primam Tonſuram & tres priores Ordines minores. At verò, ad contrahendas cenſuras, ad contrahendam obligationem communicandi, & ad nubendum per verba de præſenti, requiritur annus pubertatis, qui in mari eſt decimusquartus, in fœmina duodecimus. A ieiunio excuſat ætas minor annis 21. & maior 60. Ad Acholytatum requiruntur duodecim anni. Ad ſubdiaconatum 22. ad Diaconatum 23. ad Præsbyteratum 25. omnes incepti. Ad Epiſcopatum & Cardinalatum 30. Vide hæc omnia ſuis locis. †

ÆTAS ſufficiens ad diſcurrendum, Peccandum &

RecipiẽdamTonſuram,

Ad incurrendas cenſuras,

Et nubendum.

ÆTAS requiſita ad oblig.ieiunij,

Ad Ordines,

Epiſcopatum, & Cardinalatum.

AFFABILITAS.

1 † Affabilitas eſt virtus, quæ conuerſationem hominibus iuxtà rectam rationem præſcribit. †

QVID ſit affabilitas, &

2 Ratione affabilitatis ait Lorca in 2.2.q.25.ar.6.ſect.3.diſp.25.mem 3. n.18. teneri nos omnibus hominibus nos ſalutantibus reſpondere. Salutationem verò anticipatam non deberi, niſi quibuſdam perſonis magnæ dignitatis honoris cauſa. Allocutionem & conuerſationem deberi tantùm coniunctioribus. Quoniam verò affabilitas non eſt tantæ obligationis, ſalutationem & reſalutationem omittere, etiam quando debentur, ait non eſſe

Quæ eius obligatio,

Et quanta.

eſſe peccatum mortale, niſi forte ex circunſtantia perſonæ & alijs cederet in magnam iniuriam, vel ſcandalum gigneret. *P.2.T.15.Reſ.62.*

NON ſalutare inimicum eſt peccatũ per ſe.
Sed ſecundum aliquos non in Prælatis;
Nec, quãdo timetur infamia;
Vel, vrget iuſtus dolor grauis iniuriæ;
Et in multis aliis caſibus.

3 Non ſalutare inimicum, per ſe peccatum eſt. Sed Mendoza *vol. 2. diſp.153.ſec.4.§.64.* ſoluit ab hac obligatione primò parentem, aut Prælatum, qui inimicum non ſalutaret in pœnam iuſtam. Secundò inimicum, qui in aliquo caſu raro non poſſet hoſtem ſalutare abſque infamia. Tertio eum, qui infamem iniuriam accepit, vt qui appellatus eſſet ſodomita, fur, Iudæus, aut ſimile: nam iudicari debet ſalutationem omittere, non ex odio, ſed ex dolore iuſto, qui iuſtè tollit vrbanitatis indicia, & alioqui iudicaretur parui æſtimaſſe tam acerbam iniuriam. Quartò eos, qui oculos hebetes aut mentem diſtractam ita habent, vel ſimulant, vt prudenter æſtimentur, ſalutationem ex inaduertentia omiſiſſe. Et tandem, eum, qui, videns inimicum inter tres, aut quatuor amicos, iſtos inſalutatos familiariter alloqueretur capite tecto, nam illa allocutio, quamuis vni directa, cenſetur ſalutatio omnium ſociorum. Ita ille. Et Lorca *vbi ſup. n.30.* ait, non eſſe certum, peccare mortaliter eum, qui occurrente inimico inter multos, ſalutat omnes, præter ipſum. Quia omiſſio ſalutationis, etiam debitæ, non eſt peccatum mortale. Et deinde, quia poteſt id facere, non in odium, ſed in ſignificationem proprij grauaminis & iniuriæ. Id tamen non approbat Filliucius *to.2.tr. 28. c.1.n.19.* præſertim ſi inimicus priùs ſalutauit. Item Valerus *diff. vtriuſque fori, v. remiſſio diff. 2.num.4.* excuſat ab obligatione allocutionis & ſalutationis propter aliquam inimicitiam, Religioſos, qui quotidie celebrant, & ſunt exemplares: nam cum his ceſſat ſcandalum. Sed hoc aliquibus diſplicet. Vide Zanardum *p.2 pr.1.c.17. Ibid.* & *P.5.T.13.Reſ.89.*

In quibus proinde tales abſolui poſſunt.

4 Ex his ſequitur, abſolui poſſe patrem, qui non vult admittere ad colloquium filium, qui contra eius voluntatem indigno, vel valde inæquali, matrimonio ſe copulauit. Dummodo id faciat ad tempus & in caſtigationem abſque iracundia, etiam ſi idem familiæ præcipiat. Ita Layman *lib.1 tr.3.c.4.n.3.P.4.T.4.Reſ.182.*

AFFINITAS.

AFFINITAS quid

1 † AFfinitas eſt plurium inter ſe cõiunctio orta ex copula carnali inter marem & fœminam. †

An oriatur ex effuſione ſeminis ſolius viri?
Sententia negatiua eſt probabilis.
Ex qua nonnulla corollaria deducũtur.

2 Ad contrahendã affinitatem Villalobos *to.1.tr.14.diff.11 n.8.* & DD. cõmuniter dicunt, ſufficere effuſionẽ ſeminis virilis quia hoc ſolum perficit generationem, vt tradit Ariſtoteles *2.de gen.c.2.* & D.Thomas *3.p.q.31.ar.5. ad.5.* cum omnibus ferè Theologis. Sed contraria ſententia Hurtadi *de matr. diſp.20.diff.1.n.4.* & aliorum eſt probabilis & tuta in praxi. eamque clarè docet D.Thomas *in 4.diſt.41.q.1.ar.1.q.4.ad.2.* & D.Bonauentura *in 4.diſt. 41. q. 1.* Nam probabilis etiam eſt ſententia medicorum duce Hypocrate *l.de genitura*, & Galeno *lib.6.de locis affectis c.5.* quod ſemen muliebre ſit neceſſarium ad generationem. Igitur in hac ſententia, qui habuit copulam cum ſorore vxoris, ſi illa non ſeminauit, poteſt nihilominus petere debitum. Item, ſi hoc modo quis cognouit vxorem, eaque mortua, aliam duxit, & cum ea matrimonium conſummauit, non contraxit irregularitatem bigamiæ. Item matrimonium hoc pacto conſummatum

tum diſſoluitur per profeſſionem religioſam, &, altero coniuge manente in ſæculo, alter Religionem ingredi poteſt. Et hæc omnia dicta ſint in hac ſententia probabili; quæ rurſus confirmatur; quia Benedictus Pontifex *can. ex diuinæ conſtitutionis* dicit, ideo oſculum non parere affinitatem, quia nullam facit ſanguinis commiſtionem. ergo ad affinitatem requiritur ſanguinum commiſtio. *P.*3.T.5.*Reſ.*19.*§.difficultas & in Add.ſecund.Reſ.*21. *nec non* P.4.T.2.*Reſ.*43.

3 Si vir in fine copulæ extrahat membrum, & foras ſemen emittet; quamuis poſtea illud caſu in vas naturale incidat, non contrahit affinitatem. Item, ſi ſemen virile ope dœmonis in vterum fæmineum deferatur, non contrahitur affinitas; quia illi non ſunt facti vna caro. Ita Pontius *li.* 7. *c.*33.*n.*6. contra Sanchez *lib.*2.*diſp.*21.*n.*2. *P.*3.*T.*5.*Reſ.*19.

NON contrahitur affinitas, ſi vir foras ſemen emittat. Vel, ſi ope dœmonis ſemen virile in vterum fæmineum deferatur.

4 Ex copula fornicaria iure naturali, ſecundum Hurtadum *de matr. diſp.*20. *diff.* 2.*n.*7. contrahitur affinitas. Nam per illum vir & fœmina fiunt vna caro, dicente Apoſtolo 1.*Corinth.*6. *Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, & erunt duo in carne vna.* Vnde in hac ſententia Infideles fornicantes inter ſe contrahunt affinitatem cum conſanguineis vtriuſque. Sed contrariam ſententiam tenet Sanchez *to.* 2.*diſp.* 65.*n.*9. quia nulla ſunt nomina, quibus huiuſmodi affines nominentur. Et præterea in l. *non facilè.* §. *affines & §.ſciendum eſt. ff.de grad.affin.* dicitur, neque cognationem, neque affinitatem eſſe poſſe, vbi nuptiæ non ſint prohibitæ. Vtraque ſententia eſt probabilis. Et in hac ſecunda, infidelis cognoſcens mulierem, baptizatus deinde, poteſt eius ſororem in matrimonium ducere. Et fidelis cognoſcens infidelem, poſſet eius ſororem fidelem ſibi in matrimonium iungere. Ità Villalobos *to.*1.*tr.*14.*diff.*17.P.3.T.4.*Reſ.*262. & *Add.ſecund.Reſ.*21. §.& *pro coronide.*

An verò contrahatur ex copula fornicaria iure naturali?

Contrariæ ſententiæ.

Ambæ probabiles.

AGNVS DEI.

1 † EXtat Bulla Gregorij XIII. quæ incipit, *Omni arte*, prohibens ſub pœna excommunicationis, ne circuli cerei benedicti, vulgò Agnus Dei, à quoquam pingantur, inficiantur, minio vel auro notentur, aut venales proponantur. ‡ Circa quam

AGNVS DEI non poſſunt pingi & vendi.

2 Aduerte primò, quòd ſecundum Sanchez *ſum.to.*1.*lib.*2.*c.*43.*n.*27. contra Azorium *to.*1.*lib.*9.*c.*9. *poſt q.*5. non prohibentur vendi Agnus Dei albi ratione materiæ, laboris, & impenſarum in eis aſportandis. Et ſanè qui illos pingendo, excommunicationem incurrit, non peccat poſtea retinendo domi non venales; quia id non prohibetur. Ità idem Sanchez. *P.*3.T.6.Reſ.12.

Sed an vendi poſſint albi, ratione laboris &c? Et picti retineri?

3 Aduerte ſecundò, docere Filliucium *to.*1.*tr.*14.*c.*6.*n.*93. hanc Bullam extrà Vrbem non eſſe vſu receptam; quia Agnus depicti paſſim venduntur. At Fagundez *pr.*1. *lib.* 1. *c.*4. *n.* 25. docet, eſſe in vigore. Certum eſt tamen, hanc excommunicationem nemini reſeruari. Ità Barboſa *de pot.Epiſ.p.*3.*alleg.*50.*n.*150. *Ibid.§.Et tandem.*

Præſertim extrà Vrbem?

4 Agnus Dei tangens, etiam laicus, ſecluſo contemptu, non peccat; quia iuſtificatur ab vſu. Ità Sanchez *vbi ſup. Ibid.* §. *Nota etiam.* An geſtare Agnos benedictos in actu venereo, vel illos amaſiæ dare, ſit ſacrilegium, vide V.*Circumſtantiam.*104.

AGNVS DEI tāgi poſſunt à laicis.

ALIENARE.

ALIENARE bona Eccleſiæ, ſine certis ſolemnitatibus & cauſa prohibetur.

1 † Prohibitum eſt in extrau. *Ambitioſæ* edita à Paulo II. alienare bona immobilia vel mobilia pretioſa Eccleſiarum vltra triennium ſine licentia Papæ, & extra caſum euidentis vtilitatis Eccleſiæ. ſub pœna excommunicationis, nullitatis contractus & alijs. † Vbi etiam prohibetur oppignoratio: nam prohibita alienatione à iure, prohibita etiam eſt oppignoratio, *l. fin. C. de reb. alien. non alien. P.*5.T.13. *Reſ.*6. Et prohibentur alienari bona hoſpitalium. Ità Riccius *p.*1. *reſ.*37.*n.*1.*P.*1. *T* 8.*Reſ.*77. initiò.

2 De alienatione bonorum Regularium, vide V. *Prælati Regularis iuriſdictio in alienando*.

Sed an ſolemnitas & cauſa requirantur copulatiuè? Certant Doctores.

3 Vnum hic quæro. An alienatio ſtabilium alicuius hoſpitalis facta in euidentem ipſius vtilitatem, ſine tamen conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſit valida, & non incurratur excommunicatio? Reſpondeo. Bonacina *de contr. diſp.*3.*q.*8.*punct.*4.*n.*11. dicit, alienantes incurrere excommunicationem & alienationem eſſe nullam; quia in bulla præſcribitur tamquam forma, vt interueniat ſolemnitas & cauſa. abſque forma autem actus non ſubſiſtit. Quaranta *V. Alienat. n.*34. & Rota Romana *p.*3. *lib.*2 *deciſ.* 225. *n.*3.4. dicunt, eſſe validam. Et ego puto cum Reginaldo *to.*2.*lib.*30.*tr.*3. *c.*6.*ſect.*2.*n.*69 & 70. tales alienantes non incurrere excommunicationem. Quamuis ad tollendos ſcrupulos deberent abſolui per bullam, & petere conſenſum ſummi Pontificis. *P.*1.*T.*8 *Reſ.*77.

ALLOQVI
Moniales.

ALLOQVI Moniales, prohibitũ ſub cenſura.

Etiam de propria domo finitima.

1 † Alloqui Moniales interdictum eſt omnibus, præter caſus exceptos, & cum certis ſolemnitatibus. Prohibitum verò eſt iuribus, quæ citauimus V. *Acceſſus*, prohibentibus acceſſum ad colloquendum cum Monialibus. † Et quidem allocutio primariò & per ſe prohibetur, acceſſus vero ſecundario, & quàtenus ad allocutionem requiritur. Ex quo contra Graffium *to.*1.*conſ.*22.*n.*23. cum Henriquez *lib.*13.*c.*26.*n.*2. dicendum eſt, alloquentem Moniales de domo ſua Monaſterio vicina, in excommunicationem incurrere. *P.*3.*T.*2.*Reſ.*48.§.*Nota ſeptimò*.

Etiam ſi Monialis non reſpondeat. Minimè verò, ipſã audire,

2 Prohibitum verò eſt, Monialem alloqui, quàmuis ipſa non reſpondeat. Ità Graffius vbi ſup. *n.*30. Monialem verò audiens, & non reſpondens, non incurrit excommunicationem: quia audire non eſt loqui Quidquid in contrarium ipſe dicat. Non tamen admitto, quod aliqui docuerunt, nimirum, quòd, ſi quis Monialem alloquatur non reſpondentem, non incurrit excommunicationem, quia nimirum prohibita eſt collocutio, ideſt *ſimul locutio*. *P.*3. *T.*2.*Reſ.*48. §.*Nota primò*. Idem dic, ſi quis alloqueretur Monialem per nutus & ſigna. Minimè verò, ſi quis alloqueretur per interpoſitam perſonam, vel mitteret illi nuntium, vel epiſtolam. *Ibid.*§.*Nota ſecundò*. Vel illam alloqueretur lingua ab ipſa non intellecta, per interpretem. *Ibid.*§.*Nota quartò*.

Alloqui per aliũ, Per epiſtolam, vel interpretem.

3 Nota

3 Nota hic primò, Regulares, etiam exemptos, alloquentes Moniales abſque licentia, puniri poſſe ab Epiſcopo ex Conſt.Greg.XV. & declaratione Cardinalium. Etiam ſi loquantur in Monaſterio exempto, vt notat Bonacina *de clauſ q.3.punct.4.n.8*. Ex qua declaratione non colligitur quod Epiſcopi tamquam delegati Sedis Apoſtolicæ poſſint peculiari ſtatuto prohibere Regularibus exemptis colloquium cum Monialibus ſub pœna excommunicationis. Vnde cum Sanchez *de matr.to.2.lib.7 diſp.33.n.33.* tenendum, quòd Religioſi exempti non incurrunt excommunicationem epiſcopalem contra colloquentes cum Monialibus abſque licentia. *Ibid. §.Nota octauò*. Et ità declarauit ſacra Congregatio *ſub die 9. April.* 1587. apud Suarez *de Relig.to.4.tr* 1.*lib.*1.*c.*10. *n.*17.*P.*3.*T.*2. *Reſ.*103. Quæ prætereà declarauit, Regulares loquentes cum Monialibus contra formã decreti ipſius Sac.Congr. præter pœnas priuationis officiorum, vociſque actiuæ & paſſiuæ, peccare etiam mortaliter. *P.*1.*T.*10.*Reſ.*22.*&* *P.*3.*T.*2.*Reſ.*104.

SI loquatur Regularis, puniri poteſt ab Epiſcopo.

Sed non incurrit excommunicationem ipſius.

Quamvis incurrat pœnas decreti S. Congr. & peccet mortaliter.

4 Nota ſecundò, quòd licentiã loquendi cum Monialibus dare poteſt non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam eius Vicarius; &, ſi detur indefinitè, expirat per primam allocutionem. Debet verò eſſe ſcripta. Sed in foro conſciẽtiæ ſufficit verbalis. Vide Ricciũ *p.*3.*coll.*584.*P.*3.*T.*2.*Reſ* 48.*§.Nota decimò.*

AD loquendũ cum Monialirequiritur licentia Epiſcopi, Vel eius Vicarii, In ſcriptis.

5 Nota tertiò, nomine Monialium in dicto decreto non venire Abbatiſſam. Vide V.*Abbatiſſa*, *n.*8. Neque nouitias: quia in pœnalibus ſtricta interpretatio adhibenda eſt. Ità Graffius *to.*1.*conſ* 22.*n.*26 *Ibid.§.Nota nonò.* Prohibitio verò de non loquendo cum Monialibus, non cõprehendit pueros, & puellas ante annum 14. per ea, quæ docet Bonacina *de cenſ. diſp.*1. *q.*1. *punct.*4. *n.*7. Nec peregrinos, qui ibi domicilium non habent. Nec Epiſcopos extraneos. Ità Graff.*de caſ.reſ.lib.*2.*c.*5.*n.*27.*&* 54.licèt contrariũ teneat Grat.*to.*2.*c.*393 *n.*20.& hic Panormi ſeruetur.*Ib.§.Nota quintò.*

NON eſt prohibitum loqui cum Abbatiſſa, vel nouitiis.

Et cum aliis, loqui poſſunt pueri, Peregrini, Et Epiſcopi.

6 Nota quartò, à dicta excommunicatione incurrenda excuſare paruitatem materiæ. Vt, ſi Monialem paucis alloquaris, ſi tranſiens illam ſalutes, vel ſalutanti reſpõdeas. Ità Finellius *de caſ.reſ.c.*5.*n.*8.*P.*5.*T.*9.*Reſ.*46. in fine. Eſt autem parua locutio, quæ durat ſolùm per vnum *Miſerere*. *P.*3.*T.*2.*Reſ.*48.*§. Nota ſextò. & Reſ.*104. *& T.*5.*Reſ* 69 Excuſat etiam metus. Vnde, ſi ſeruus, impellente ad id efficacibus minis domino, ad Moniales accederet, & turpiter loqueretur, peccaret quidem †, quia actio eſt intrinſecè mala †; ſed non incurreret excommunicationem; nam leges eccleſiaſticæ non obligant cum tanto incommodo. *P.*3. *T.*2.*vbi ſup.* Excuſaretur prætereà, tum à cenſura prædicta, tum etiam à peccato, ſi aliquis v.g.Religioſus declararet Moniali caſum conſcientiæ; quia hæc locutio eſt quædam ſpecies ſermonis & exhortationis. *P.*3.*T.*2.*Reſ.*104.

Reliqui verò excuſari poſsũt ex paruitate materiæ,

Metu,

Et qualitate ſermonis.

APPELLATIO.

1 † Appellatio eſt à minore iudice ad maiorem prouocatio pro iniuria irrogata, vel irroganda. Vnde duplex eſt. Altera ab illato grauamine, & dicitur, appellatio via grauaminis. Altera à grauamine inferendo, & dicitur, appellatio via deuolutionis. Prima fit poſt latam ſententiam, ſecunda, ante illam, & dicitur etiam recuſatio. Qui appellare poſſit, à quo, quomodo, quoties, quando &c. vide 2.*q.*6.*per totum.* Appellatio eſſe poteſt illicita primò ratione ſententiæ, de qua fit appella-

APPELLATIO quid, Et quotuplex.

tio. Secundò ratione iudicis, à quo fit. Tertiò ratione iudicis, ad quem fit. Et tandem quartò ratione modi, quo fit. Ex primo capite

APPELLARE nõ poteſt iudex laicus à ſententia Epiſcopi, quod reus gaudeat immunitate.
An neque reus, ſi declaret, non gaudere?

2 Quando Epiſcopus iudicat, reum gaudere immunitate Eccleſiæ, ad quam confugit, non poteſt iudex laicus de tali ſententia appellare. Ità Peregrinus *de immun. c.16. n.33.* contra Farinacium *append. c.27. num.372.* Quod Bonacina *de leg. diſp.3. q.7. punct.7. n.11.* dicendum etiam putat, quando Epiſcopus declararet contra reum. *P.3.T.1.Reſ.38. & P.4.T.1.Reſ.97.* vtrobique in fine.

APPELLARE nõ poteſt hæreticus à ſentẽtia definitiua. Sed poteſt ab interlocutoria.

3 Hæreticus à ſententia definitiua contra eum lata appellare non poteſt, ſicut nec eius hæredes. Ità habetur in cap. *vt Inquiſitionis, de hæret. in 6.* Poteſt tamen appellare ab interlocutoria, & à decreto torturæ, ex *l.2. C. de appell. recip. & l. penult. C. quorum appell. non recipiuntur.* Ità Simanca *enchir. tit.52. n.11. Cath. inſt. tit.6. n.2. & tit.65. n.2.* P.4.T.6.*Reſ.*20. & *T.8.Reſ.*20. & 32.

LICITA eſt appellatio à ſententia lata ex opinione probabili.

Vel etiam probabiliori.

4 Item ſecundum Ledeſmam *to.2. tr.8. c.24. concl.8. diff.2.* appellatio de ſententia lata ſecundum opinionem probabilem, eſt illicita. Nam iudex rationabiliter talem ſententiam tulit. Et alioqui, ſi liceret ab huiuſmodi ſententijs appellare, nunquam finirentur litigia. Sed contrarium dicendum eſt, non ſolùm, ſi ſententia lata ſit ſecundum opinionem probabilem, probabiliori relicta; ſed etiam, ſi ſecundum probabiliorem & communiorem. Nam iudex appellationis ferre poteſt ſententiam, & quidem iuſtè, ſecundum opinionem minus probabilem. Ità tenet Ioannes à Cruce *p.1. pr. 8. ar.3. dub.11. concl.2.* in cauſa ſanguinis. Quod etiam dicendum eſt in alijs cauſis, non ſolùm criminalibus, ſed etiam ciuilibus, contra Malderum *in 2.2. tr.6. c.3. dub.4.* P.3.T.5.*Reſ.*104.

ILLICITA appellatio à ſententia Regis, Præfecti, Et Cõgregationis Cardinalium: Non tamen vnius. Quamuis de vno videatur etiam cõgruum.

5 † Ex ſecundo capite † illicita eſt appellatio à ſententia Regis. à Rege enim non appellatur. Ità Corſectus *de præſt. Regis p.3. q.22. n.18.* Item neque à ſententia Præfecti ex *l.1. ff. de offic. Prætoris.* P.5.T.2.*Reſ.*36.

6 Item non appellatur à ſententia totius cœtus Cardinalium. Ità Albanus *de Card. q.42. priu.3.* & DD. communiter. Qui tamen omnes aſſerunt, licitam eſſe appellationem à ſententia vnius Cardinalis. Sed in fauorem Cardinalium poſſet quis dicere, quòd Cardinales æquiparantur Præfecto, vt docet gloſſa in *l.1. ff. de offic. Prætoris*, quod videtur dicere ad inſinuandum, quòd à ſententia Cardinalium non datur appellatio; quia in eo textu id determinatur de Præfecto. Item Cardinales æquiparantur Regibus, & ideo illis inferentes iniuriam puniuntur vt rei læſæ maieſtatis. Igitur videri poſſet, quod nec à ſententia vnius Cardinalis appellare licet. Sed prima opinio eſt communis. *Ibid.*

Quod certum eſt, ſi illi cõmittatur aliqua cauſa [appellatione remota].

7 At verò, quando aliqua cauſa Cardinali committitur cum clauſula, *appellatione remota*, tunc illicita eſt omnis appellatio, non ſolùm friuola & fruſtratoria, quam huiuſmodi clauſula tollere ſolet, ſecundum Cenedum *qq. can. c.45 n.43.* & alios. Sed etiam legitima. Ità Farinacius *fragm. cr. p.2. V. Iudex n.963.* Albanus *de Card. q.42. priuil.4* & alij. P.5.T.2.*Reſ.*37.

Poteſt tamen Cardinalis iudex recuſari,
Etiãſi ſit delegatus Sed cauſa debet eſſe multũ releuans. Et alij abſolutè id negant.

8 Sed quæres: An Cardinales, ſi ſint iudices, recuſari poſſint? Reſpondeo affirmatiuè, ex cauſa iuſta, etiam ſi ſint iudices delegati. Ità Rollandus à Valle *lib.3. conſ.19. n.17.* qui idem docet de Cardinali Legato a latere. Attamen iuſta cauſa debet eſſe multum releuans. Nam Card. recuſatio non eſt ità facilis, ſicut aliorum. Ità Alb. *de Card. q.42.* & alij. Sed, his non obſtantibus, Guazzinus *defenſ.1. c.19. n.102.* docet, Card. iudices recuſari nõ poſſe, niſi

niſi eſſēt iudices alterius Card: Ità etiā Præp. *in c poſtremo n.* 8. P. 5. *T.* 2. *R.* 30.

9 Aliquæ Religiones habent priuilegium interdicens Religioſis appellationem. Sed hoc priuilegium intelligendū eſt ſecūdum ius commune, de appellatione ſcilicet friuola, & quando Prælatus nō grauat. Non autem quando grauamen eſt manifeſtum. Ita Sanchez *ſum. to. 2. l. 6. c. 8. num.* 10. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 54. §. *Notandum*.

LICITA appellatio Religioſis ex cauſa iuſta. Etiam in Religionibus habentibus priuilegium in contrarium.

10 † Tertio appellatio debet fieri ad iudicem competentē, & ſuo ordine. †Vnde omnis appellatio à iudice Eccleſiaſtico ad iudicē laicū eſt illicita, quia is non eſt cōpetens. Quod intelligendū etiā eſt de reſcripto, ſeu apoſtolis, teſtificantibus de appellatione facta coram iudice Eccleſiaſtico ad Papā, & impedientibus nè interim reus moleſtetur, quę appellatur appellatio tuitiua, in Regno Portugalliæ cōcedi ſolita. Nam huiuſmodi appellatio offendit libertatē Eccleſiaſticam, & illam reprobare videtur Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 3. & praxis Curiæ Romanæ, quæ Candelabrū Viualdi, quòd cū alijs hanc appellationē defenderet, ſuſpēdit. Ratio autem eſt, quia hoc pertinet ad iudicem Eccleſiaſticū, ad quē quis in tali caſu poteſt recurrere, vt iura cōcedūt, nō verò ad ſęcularē, quod ius canonicū prohibet. *P.* 1. *T.* 2. *R.* 103.

ILLICITA eſt appellatio à iudice Eccleſiaſtico ad laicum.

11 Item, quando cauſa deciſa fuit per duos iudices, vnum Eccleſiaſticum, & alium ſæcularem, appellatio debet fieri ad Eccleſiaſticum; quia iudex appellationis debet eſſe iudex competens vtriuſque arbitri, qualis eſſe non poteſt iudex laicus. Et præterea; quia dignus trahit ad ſe minus dignū. Ità Fel. *in c.* 1. *de præſcr. n.* 6. cōtra Couarr. *l.* 2. *var. c.* 22. *P.* 4. *T.* 1 *Reſ.* 54.

Etiam, ſi cum primo Eccleſiaſtico decideret laicus.

12 Quando reo hæretico conceditur appellatio, appellare debet ad Papam, ſi grauamen illatum ſit ab Inquiſitoribus Tribunalis Romani. Si verò ab Inquiſitoribus Tribunalis Hiſpani, appellare debet ad ſupremum Inquiſitorem, ex priuilegio Apoſtolico. Quòd ſi grauamen illatum eſt ab Epiſcopo perſonæ non exemptæ, hæc appellare poteſt ad Metropolitanū. Non autem exempta; ſed debet appellare ad Papam. Quia Epiſcopus contra hæreticos exemptos non procedit vt iudex ordinarius, ſed vt delegatus. Vide text in cap. *ad abolendam*, & Simancam *cath. inſt. tit.* 26. *n.* 6. cum alijs. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 32. §. *Quando*.

REVS hæreticus, quādo poteſt, appellare debet ad Papam. Sed in Hiſpania, ad ſupremum Inquiſitorem. Si autem grauamē tulit Epiſcopus, nō exemptus, appellare poteſt ad Archiepiſcopum. Exemptus ad Papam.

13 † Ordo appellationis requirit, vt appellatio prius deferatur ad iudicem, qui ſit proximè ſuperior, & ſic gradatim. Ità habetur in iure communi. † Vnde ait Decius *in c. conſuluit. n.* 4. 5. *de appell.* quòd, quando quis appellaret generaliter à ſententia cenſuræ, non exprimendo, ad quem, præſumendum eſſet, appellationem ad proximum ſuperiorem factā fuiſſe: nam, quamuis ex priuilegio, omiſſo medio, appellare potuiſſet ad Papam vel eius legatum; tamen in dubio præſumitur vti iure communi potiùs, quam priuilegio. *l. eius* §. *militia. ff. de milit. teſtam. l. in teſtamento*, *C. de teſtam. militis*. Ità ille valde probabiliter. *P.* 5. *T.* 10. *Reſ.* 18.

APPELLATIO debet fieri proximiori Superiori, & ſic gradatim. Ita ius commune.

14 In Regularibus præter ius commune extat Decretum Clem. VIII. & declaratio Cardinalium, quòd debeant appellare cum ordine à Guardiano ad Prouincialem, ab hoc ad Generalem, à Generali ad Cardinalem Protectorem, ab hoc ad Papam. Et ità tenent Duardus *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 9. *q.* 37. *n.* 8. & alij. Sed Portellius *dub. Reg. V. Appellare, num.* 3. ſtante praxi, ait, omiſſis illis medijs, poſſe Religioſum ſtatim appellare ad Papam, vel Nuntium. P. 3. *T.* 2. *Reſ.* 54.

Et pro Regularibus decretum præterea Clem. VIII. & declaratio Cardinalium. Sed aliqui docēt, poſſe Regulares hunc ordinem violare.

15 Quod attinet ad modum appellationis à grauamine, illa debet fieri in ſcriptis, & continere debet duo, idest grauamen, à quo appellatur, & cau-

APPELLATIO debet fieri ī ſcript.

& cauſam grauaminis in ſpecie. Ità Pegna *p.3.com.31.* *P.4. T 6 Reſ.20 §. Nota tamen.* Niſi iuſta cauſa hæc impediat, vt, ſi Regularis à ſuperiore grauatus, timeret apoſtolos petere & litteras appellationis præſentare.

Sed iuſta cauſa ab hoc excuſat.

Nam non eſt petendus conſenſus ab eo, qui vexat inquè, vel, de cuius culpa corrigenda & emendanda curatur. igitur poteſt ſe ad ſuperiorem transferre; quæ appellatio dicitur, arrepto itinere & ſine ſcripto. Neque hoc intendit prohibere Cōcilium Tridentinū *ſeſſ.25.c.4.* Imò in tali caſu, ſi Religioſus ferendo habitum Religionis, timeret detegi & compræhendi à Prælato iniuſtè grauante, poſset habitum dimittere: quia illum portare tenetur præcepto humano, quod non obligat cum tanto periculo. Ità Portellius V. *Habitus, n.3.P.3.T.2.Reſ.56. & 115. §. Non deſinam.*

Vnde Religioſus timens maius grauamen, appellare poteſt arrepto itinere.
Etiam ſine habitu.

APPELLATIO alternatiua (ad hunc, vel illum) ſecundum aliquos inualida.
Secundum alios non ità.
Et, ſi vterque iudex ſit æque competens, puto eſſe validam,
Et indifferentiam tolli per electionē appellantis intrà terminum,

16 Appellatio alternatiuè facta ad plures iudices competentes, (*v.g. Appello ad Archiepiſcopum, vel ad Papam*, aut: *Appello ad quem iure poſſum & debeo*, aut coniunctiua: *Appello ad hunc & ad illum*) ſecundum aliquos eſt inualida & incerta. Sed Panormitanus *num.11.* ait, quòd ſi iudici competenti alius incompetens per alternationem adijcitur, appellatio non eſt vitioſa. Sed quid, ſi vterque iudex appellatus æquè competens ſit? Aliqui dicunt, appellationem eſſe inutilem, ex incertitudine orta inter iudices. Sed ego puto, non eſſe adeo inutilem, vt habeatur pro non ſcripta. Nam incertitudinem tollere poteſt appellans, eligendo alterutrum ex iudicibus nominatis, ſed intra terminum appellationis. Hec omnia Magroniejo *tom 1. in cap. cum conſuluit, num.9. & 10. de appell. P.5.T.10.Reſ. 18. §. Sed quid.*

Qui in omnibus cauſis eſt decem dierum.

17 † Terminus ad appellandum de grauamine in omnibus cauſis eſt decem dierum à die latæ ſententiæ ex c. *quod ad conſultationem, de re iudic.* † At in ſententia excommunicationis Auila *p.2. c.5. diſp.5. dub.11. concl.3.* & alij contra Abbatem *in cap. præterea de appell.* docent, eſſe totum illud tempus, quo conditio ad incurrendam excommunicationem non impletur. *P.5. T.9. Reſ.64. §. Sed difficultas.*

An etiam in ſententia excommunicationis?

PER appellationē appellans tollitur de poteſtate iudicis.
Vnde appellās ab excommunicatione ferendæ, excommunicari non poteſt.

18 Effectus appellationis legitime factæ eſt, eximere appellantem à poteſtate iudicis, a quo fit, huiuſque quoad illum articulum iuriſdictionem ſuſpendere, ex cap. *paſtoralis 53. de appell.* Itaque appellans à ſententia excommunicationis ferendæ, illam non incurrit. *P.5. T.9. Reſ.30.* in fine.

SVSPENDIT itē appellatio omnē ſuſpenſionem præter duas
Item excommunicationem,
Et ſententiam de reincidentia.

19 Per appellationem ſubſequentem ſuſpenſio omnis ſuſpenditur præter ſuſpenſionem ab officio, & ab ingreſſu Eccleſiæ, vt colligitur ex cap *is, cui. de ſent. excom. in 6.* Ita Hurtado *de cenſ. diff.25 num. 110.* contra Turrianum *lib.4. diſp.42. dub.2.* Appellatio item poſt latam ſententiam excommunicationis non ſuſpendit illius incurſionem, vt definitur in cap. *Paſtoralis.* Ità etiam Hurtado *diſp.13. diff.4. P.5 T.10. Reſ.16.* Quod ſi Epiſcopus tollat ſuſpenſionem vel interdictum ad reincidentiam, probabile eſt, appellationem interpoſitam non ſuſpendere ſententiam de reincidentia. Sed ego adhæreo ſententiæ Alterij *de cenſ. to.2. diſp.3.c.2.* quod ſuſpendat. Quia Epiſcopus nunquam poteſt ſuſpendere ſuam cenſuram, niſi penitus tollat. *P.5. T.10. Reſ.17.*

AQVA BENEDICTA.

1† AQua Benedicta delet in nobis peccata venialia ex opere operato; ſicut Sacramenta. Nec refert, quòd ſemper requiratur in nobis aliquis actus, nam etiam in perceptione Sacramentorum requiritur, & non propterea remiſſio peccatorum tribuenda eſt operi operantis; nam actus, qui requiritur, vel non eſt ſufficiens ad remittenda venialia, vel non eſt ſufficiens ad omnia, quæ de facto remittuntur. Ità Nugnus *in 3. p. tom. 2. quaſt. 87. art. 3. diff. 2.* contra Suarez *in 3. p. to. 4. diſp. 12. ſect. 5. n. 5.* P. 3. T. 4. *Reſ.* 61.

AQVA benedicta delet peccata venialia ex opere operato.

ATTRITIO, ET CONTRITIO.

1† ATtritio & Contritio ſunt affines, & ideo de vtraque ſimul agimus: Igitur

1 Contritio eſt dolor de peccato præterito, quàtenus eſt Dei offenſa, cum propoſito non peccandi de cætero, & iam commiſſa confitendi. Attritio eſt itẽ dolor de peccatis, ſed imperfectus: vel, quia nõ reſpicit peccatum vt offenſam Dei, ſed vt afferens malum, & quidem vel æternum, vel temporale in vita, aut bonis: vel, quia caret propoſito vitandi deinceps peccata: vel, quia eſt dolor de non habita contritione. Eſt autem diuerſus valor contritionis & attritionis; nam illa per ſe iuſtificat, hæc non item, ſed requirit Sacramentum Confeſſionis in re, imò nec cum illo omnis attritio ſufficit, vt dicemus. †

QVID contritio?

Quid attritio?

Et quis vtriuſque valor?

2 Non tenetur quis contritionem elicere eo ipſo, quod peccauit mortaliter, vt putauit Syluester *V. Contritio, num.* 4. Neque in diebus feſtis, vt putauit Soto *Lec. 13. de Pœnit.* Neque, quando imminet populo aliqua magna calamitas, vt docuit Adrianus *in 4. q. 3. de Confeſſione.* Item neque, quando peccator eſt in probabili periculo obliuionis omnium peccatorũ, vt exiſtimauit Dominicus Soto *in 4. diſt. 17. q. 1. ar. 6.* Ità Hurtadus *diſp. 3. diff. 4. P. 5. T. 13 Reſ.* 33. Qui etiam refellit Suarez *in 3 p. to. 4. diſp. 15. ſect. 6.* docentem, peccatorem teneri ante articulum mortis ad non multum differendam contritionem, ſed ſine aliqua temporis determinatione; docetque cum Vazquez *in 3. p. to. 4. q. 86. ar. 2. dub. 6.* peccatorem teneri elicere actum contritionis in articulo tantùm, vel periculo mortis, quando iuſtificari non poteſt per Sacramentum. Et ità ego teneo; nam præceptum contritionis obligat, quando eſt neceſſitas iuſtificationis. P. 5. T. 13. *Reſ.* 33. *à § Quinta*.

NON tenetur homo conteri ſtatim poſt peccatum, Nec in die feſto. Neque cùm populo imminet calamitas. Neque in periculo obliuiſcendi omnia peccata.

Sed tantùm in articulo vel periculo mortis, quando non poteſt confiteri.

3 Ex quo patet, poſt Confeſſionem factam in articulo mortis cum attritione cognita, neminem teneri actum contritionis elicere, vt maneat ſecurus de ſua ſalute. Quod vlteriùs probatur primò; quia nullibi reperitur tale præceptum; Et Eccleſia in Tridentino docet, ad ſalutem ſufficere attritionem cognitam cum Sacramento, quod incertum eſſet, ſi quis ità confeſſus in mortis articulo, non eſſet ſecurus de ſua ſalute. Deinde; quia ex hac opinione ſequitur, neminem poſſe ad Confeſſionem accedere cum attritione cognita; quia exponeret ſe periculo peccandi mortaliter;

(nam, ſi confeſſus ſit cum attritione cognita, nõ tenetur conteri.)

vel ſaltem non recipiendi gratiam; Et tandem; quia hoc præceptum obligaret ſolum doctos, qui ſcirent dubitare, an attritio cum Sacramento ſufficiat: vnde eſſent peioris conditionis, quàm ignari, quod eſt abſurdum. Ita Fagundez *p.2.lib.2.cap.4. num.13.* Faber *in 4.diſt.14. q.2. diſp.18.c.3. num.71.* & alij contra Suarez *in 3.p.to.4.diſp.5.ſect.4.num.17.* & nouiſſimè Granadum *in 3.p.contr.7.tr.3.diſp.3.ſect.4.num.17.* Qui tamen aduertunt, meliùs facturum, qui conaretur in tali periodo dolere perfectè de pecatis, & propter Deum *P.3.T.4.Reſ.98.* & *P.5.T3.Reſ.76.* & *T.13. Reſ.33.*

Et in aliquo alio caſu per accidens.

4 Poteſt interdum quis ad contritionem teneri per accidens & ex vi alterius præcepti, quàm chatitatis, vt, ſi Sacerdos peccator miniſtrare debeat Sacramentum, & non adſit Confeſſarius; tunc enim tenetur conteri in reuerentiam Sacramenti ex virtute Religionis. Ità Villalobos *to. 1.tr.9. diff.21.n.4.* & *5. P.5.T.13.Reſ.33.* §. *Sed omnes* in fine.

Nunquam tamen de peccatis remiſſis.

5 Collige ex dictis contra Richardum & alios ex antiquis, neminem teneri habere contritionem de peccatis remiſsis, quando memoriæ occurrunt: Nam, vt ſupra dictum eſt, hoc præceptum contritionis obligat, vt reconciliemus nos Deo: ergo non obligat quando ſumus reconciliati. Ità Caietanus *in 3.p q.84.ar.8.* & *9. P.5.T.13. Reſ.33.* §. *Vnde.* Vide etiam *V.celebrare Miſſam, n.54.*

Qui tenetur conteri extra Sacramentum, non tenetur præmittere peccatorum examen.

Sed ſatis eſt, quòd doleat in confuſo.

6 Quando autem quis tenetur conteri extrà Sacramentum, v.g. in articulo mortis, vel quando vrget neceſſitas communicandi, &c. non eſt opus recordari omnia peccata, vt quis de illis ſingillatim doleat, ſed ſufficit contritio generatim & confuſa de omnibus peccatis. Nam præceptum examinis conſcientiæ in particulari ſolùm obligat in ordine ad Confeſſionem, vt fiat integrè. Ità Villalobos *to.1 tr.9. diff.19. n.4.* contra Sotum *in 4.diſt.17.q.2. P.3.T.4. Reſ 118.*

ATTRITIO an deleat venialia extra Sacramentum?

Diuiſi auctores.

7 Ad delenda peccata venialia in homine iuſto extrà Sacramentum; ait Vazquez *in 3.p.to.4 diſp.87. ar.16.dub.1.n.6.* non ſufficere attritionem, ſed requiri contritionem. Quia, cum ſit ſuo modo receſſus à Deo, non debet remitti, niſi per dolorem conceptum propter Deum. Sed Coninch *de ſacr.diſp.2.dub.14. n.124.* ſufficere attritionem docet, & multis rationibus probat. *P.3.T.4.Reſ.117*

Sed in Sacramento omnes conueniunt, ſufficere.

Eſto non ſit exiſtimata contritio.

Dummodo ſit de omnibus mortalibus non alias côfeſſis.

Debet autem procedere à pœna inferni.

Nam à pœna temporali, non videtur ſufficere.

Sed probabile eſt ſufficere, ſi præmit vt in immiſſa à Deo in pœnam peccati.

8 † Certum autem eſt, attritionem ad Sacramentum Confeſſionis ſufficere. † Et quidem non oportet, quòd ſit exiſtimata contritio. Ità Vazquez *in 3.p.to.4.q.92.ar.1.dub.3.* contra Sotum *in 4.diſt.18.q.3.ar.2.* Neque debet eſſe omnium venialium; quamuis ipſorum tantùm fiat confeſsio; quia vnum veniale remittitur ſine alio. Ità Hurtado *de ſacr.diſp.6.diff.10:* Debet autem eſſe omnium mortalium, quæ nunquam confeſſa ſunt. Et quidem debet eſſe dolor de illis ob malum æternum. Nam ob malum temporale, puta nocumentum ſalutis, amiſſionem bonorum, &c. ſecundum Suarez *diſp.20 ſect.2.* non ſufficit; alioqui ſequeretur, peccatorem poſſe ſe diſponere ad Sacramentum & illius effectum ſolis naturæ viribus. Sed contraria ſententia cum diſtinctione Hurtadi *de ſacr. diſp. 6.* probabilis etiam videtur. Nimirum, ſi quis doleat de peccato propterea, quòd Deus in pœnam illius malum temporale immiſerit, ſufficere. Si verò doleat abſque vllo reſpectu ad Deum, non ſufficere. Prima pars probatur; quia talis dolor non ſolùm eſt honeſtus, ſed præterea procedit ex motiuo, quod mouere ſolùm poteſt ad deteſtationem peccati, & ſic excludit affectum peccati. Secunda verò pars probatur primò, ratione primæ ſen-

tentiæ

tentiæ: (procedit enim de hoc ſecundo, nam ille primus dolor eſt ſupernaturalis.) & præterea; quia talis dolor ſine reſpectu ad Deum non excludit affectum peccandi; nam etiam opus bonum poteſt eſſe occaſio talis mali, & ſic dolor non eſt de peccatis, vt peccata ſunt, qualem Tridentinum requirit. *P.4.T.4.Reſ.193.*

9 † Debet autem tam contritio, quàm attritio includere propoſitum de cætero non peccandi. † Et quidem Bellarminus *lib.2.de pœn.c.6.& 7.* ait, non ſufficere propoſitum implicitum in ipſa deteſtatione, ſed requiri explicitum; quia Tridentinum requirit propoſitum diſtinctum ab amore Dei. Sed probabile eſt, ſufficere, vt docet Villalobos *to.2. tr.9.diff.19. n.8.* quia ſimplex deteſtatio peccatorum ex motiuo ſupernaturali ſufficit ad iuſtificationem, & tamen poteſt contingere, vt quis de peccatis vitandis non cogitet: ſi verò cogitaret, ait Villalobos, teneri tunc elicere propoſitum illa vitandi. Et ita etiam docet Siluius *in add. ad 3.p.q.1. P.3.T.4. Reſ.119.* Granado *in 3.p.contr.7.tr.10.diſp.3.ſect.1.n.6.* diſtinguit, & in contritione exiſtimat requiri propoſitum formale, in attritione verò ſufficere virtuale: Sed an probabiliter, alij iudicent. *P.5.T.14.Reſ.66.* Porrò propoſitum requiritur etiam in Confeſſione venialium. Sed non ad omnia vitanda; ſicut nec dolor omnium requiritur; quia vnum remitti poteſt ſine alio *P.3.T.4 Reſ.117.* in fine. Aduerte tandem, quod cum ſufficiente propoſito non peccandi ſtare poteſt iudicium probabile reincidentiæ. Ita Præpoſitus *in 3.p.q.86.art.1.dub.6.n.45. Ibid.§. Notandum, & P.5.T.14. Reſ.66.* in fine. Quo autem modo propoſitum adeſſe vel non adeſſe noſcatur ex conſuetudine, aut proxima occaſione peccandi, vide V. *Confeſſarius quoad examen, à n.35.*

DEBET attritio & contritio includere propoſitum melioris vitæ.

Saltem implicitū.

10 Attritio vel contritio requiritur in quacunque Confeſſione etiam peccatorum aliàs confeſſorum. Quia materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ non eſt ſola Confeſſio, ſed etiam contritio. Ergo vtraque eſt repetenda. Ità Henriquez *lib.4.c.26.n.7.* Sed Ledeſma *fol.217.* & Ioannes de la Cruz *p.2. de Pœnit.q.1.dub.6.concl.2.* probabiliorem exiſtimant ſententiam negatiuam, ſufficere nimirum repetere Confeſſionem, quæ eſt materia proxima partialis, ſed principalior, Sacramenti Pœnitentiæ. Minimè verò dolorem, qui eſt materia minus principalis, & non eſt ſenſibilis, niſi mediante Confeſſione. Hanc ſententiam ſequi poſſunt illi præſertim, qui ordinariè confitentur de venialibus, & cum illis de aliquo mortali confeſſo & abſoluto. Sed ego teneo primam ſententiam. *P.3.T.4.Reſ.116.* cum hac tamen limitatione, quòd repetens plura mortalia, ſatis eſt, quod doleat de vno, ſi omnia fuerunt legitimè confeſſa. Ità Hurtado *de Sacr. diſp.6.diff.7.P.4.T.4.Reſ.193.§.Nota tertiò.*

DOLOR de peccatis requiritur etiam in Confeſſione peccatorum remiſſorum.

Sed contraria ſententia probabilis.

Eſtādo in prima, dolor non debet eſſe de omnibus.

11 Sed quantanam temporis coniunctio debet eſſe inter contritionem ſeu attritionem & Confeſſionem? & quemnam ordinem debent habere? Quoad primum reſpondet Hurtado *de Sacr. diſp.1.diff.11.* intercedere poſſe multum temporis, & abſolutionem pœnitenti dari poſſe toto tempore, quo illius actus virtualiter perſeuerant, ideſt quamdiu non retractantur, neque expreſsè, neque implicitè. Et ratio eſt, quia in forenſi iudicio, cuius inſtar hoc Sacramentum eſt inſtitutum, abſolutio vel condemnatio fieri ſolet multò poſt, quàm cauſa diſcuſſa fuerit. Sed contra hanc ſententiam inſurgit Granado *in 3.p.conſ.7.tract.3. diſputat.3.ſection.1. numero ſeptimo*, exiſtimans virtualem quidem

QVI cōfitetur manè, ſatis eſt doluiſſe veſpere, & non retractaſſe dolorē.

Aliqui id negant

doloris permanentiam ſufficere ad abſolutionem, ſed illam explicari debere ſicut in cæteris euentibus, vt tamdiu perſeuerare dicatur, quamdiu ſi pœnitens interrogaretur cur doluerit, poſſit ſine noua deliberatione reſpondere, ſe doluiſſe vt confiteatur, & non retractaſſe dolorem, quia vult confiteri; quemadmodum intentio conficiendi Sacramentum tamdiù virtualiter permanet in miniſtro, quamdiu interrogatus de fine illius ritus externi, ſine noua deliberatione reſponderet, quia vult conficere Sacramentum. Tantam vero diſtantiam, quantam ponit Hurtadus, ſibi non probari, quia inter materiam & formam cuiuslibet Sacramenti debet eſſe moralis coniunctio, quæ non conſeruatur quacunque temporis longitudine. Sed ego ſententiam Hurtadi probabilem cenſeo cum Præpoſito *in 3 p. q. 2. dub. 1. n. 30.* Vnde, ſi quis ſerò actum doloris eliceret, & manè accederet ad Confeſſionem ſine alio dolore, Confeſſio ex hoc capite eſſet valida. *P. 5. T. 14. Reſ. 67.*

AN dolor debeat elici ante Confeſſionem?

12 Quoad ſecundum, Coninch *de Sacr. diſp. 4. dub. 6. n. 4. concluſ. 2.* putat, dolorem debere tempore præcedere Cōfeſſionem, & ſi quis Confeſſionem faceret ſine dolore, quamuis poſtea ante abſolutionem doleret, non conſequi abſolutionem. Sed Hurtado *de Sacr. diſp. 6. diff. 10.* & Bonacina *de Sacr. diſp. 5. q. 3. punct. 2. n. 18.* hanc opinionem refellunt, docentque ſufficere, ſi dolor ante abſolutionem eliciatur. *P. 3. T. 4. Reſ. 134. & P. 4. T. 4. Reſ. 193. §. Notandum ſecundò.*

Et ſine dolore ſufficienti detur Confeſſio valida?

13 Probabiliſſima eſt ſententia Henriquez *lib. 5. c. 11. n. 1.* & aliorum contra Layman *lib. 5. tr. 6. c. 9. n. 2.* & alios, quòd dari poſſit Confeſſio valida, ſed informis, ex defectu doloris, ſicut dicemus infra dari poſſe defectu examinis V. *Confeſſionis, n. 52.* & erit, quando quis ex mortali negligentia, vel ignorantia quadam culpabili, dolorem inſufficientem ahibeat. *P. 3. T. 4. Reſ. 65.*

BABTISMVS.

BAPTISMVS quid?

1 † Baptiſmus eſt vnum ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, omnium primum, & ianua Sacramentorum. Definitur a Magiſtro, Ablutio corporis exteriùs facta, ſub præſcripta verborum forma. Septem in Baptiſmo conſideranda ſunt. Obligatio illum ſuſcipiendi, aut conferendi, materia, forma, miniſter, patrini, ſuſcipiens, & effectus. De quibus mox ſuo ordine, præterquam de patrinis, de quibus ſub V. *Patrinus.* †

BAPTISMI I.

Neceſſitas.

Et qualeSacramētum?

1 † Baptiſmus eſt Sacramentum neceſſitatis, ità quòd, de lege ordinaria, qui non eſt baptizatus, non poſſit introire in Regnum Dei. Eſt autem neceſſarium ſimpliciter; vel in re, vel in voto, quando in re haberi non poteſt. Ex hac igitur neceſſitate oritur in homine adulto obligatio Baptiſmum ſuſcipiendi, & in alijs illum miniſtrandi. †

2 Ita-

2 Itaque adultus, cauſa fidei id exigente, tenetur baptizari cum vitæ diſcrimine. Quia bonum fidei eſt maius, quam vitæ vnius, vel plurium hominum. Quod etiam dic in ſimilibus caſibus, in quibus præceptum Baptiſmi obligat per accidens. *P.5.T.3.Reſ.9.* circa medium. Nam, per ſe loquendo, nemo tenetur cum vitæ periculo Baptiſmum recipere; vnde, ſi quis adulto minaretur mortem, ſi baptizetur, poſſet Baptiſmum omittere, ſiue credatur poſtea futura commoditas baptizandi, ſiue defutura certò ſciatur. Et ita omnes ferè DD. tenent apud Suarez *diſp.31.ſect.3.* Probatur autem; quia ad ſalutem ſufficit votum Baptiſmi, cum contritione peccatorum actualium, & ex alia parte amor vitæ eſt maximus, maximaque illam conſeruandi obligatio. *P.3.T.6.Reſ.48.§.Quintò & P.5.T.3.Reſ.9.* initio.

BAPTIZARI tenetur adultus cum vitæ diſcrimine, ſi cauſa fidei exigat. Per ſe verò non tenetur, etiam ſi Baptiſmi commoditas ſit defutura.

3 Porrò, quamuis non teneatur cum vitæ diſcrimine quis baptizari; poteſt tamen, & non tenetur Baptiſmum, ne vitam amittat, omittere, ſi certò ſciat defuturam Baptiſmi copiam. Nam permittere occidi, non eſt ſibi mortem inferre, ac proinde non eſt intrinſecè malum, vt aliquando honeſtari non poſſit ex graui cauſa occurrente. Eſt autem grauis cauſa Baptiſmi ſuſceptio, quia, quamuis eius defectum ſupplere poſſit contritio, tamen iuſtificatio per Baptiſmum eſt facilior, & contritio, præſertim in nouiter credentibus, incerta. Ità Granado *de Sacr.contr.4.tr.4.diſp.2.n.8. P.5.T.3.Reſ.9.verſ.Verumtamen.*

Sed neque tenetur quis in tali caſu ob periculum vitæ Baptiſmum deſerere.

4 Parentes tenentur ſuos filios infantes quamprimùm baptizare. Ità omnes DD. Sed illud *quamprimùm* Henriquez *lib.2.c.4.n.3.* & alij explicant arbitrio boni viri, attentis circunſtantijs, & Eccleſiarum conſuetudine. Sotus verò *in 4.diſt.5.q.vn.ar.3.* intra duodecim dies poſt partum, quando illos poſſunt in Eccleſiam ferre, & mergere. Sed in Synodo Panormitana *p.2.c.1.n.2.* impoſita eſt excommunicatio baptizare negligentibus ante nonum diem. *P.3.T.4.Reſ.8.*

PARENTES curare tenentur, vt eorum infantes baptizentur quam primum.

Et hic Panormi intra nouem dies.

5 Si puer eſſet ita delicatus, vt crederetur, Baptiſmum fore cauſam mortis illius, & alioqui Baptiſmus differri poſſet ſine periculo, tunc non ſolùm poſſet, ſed deberet differri. Si verò periculum ſit in mora, quia infans eſt moribundus; tunc quidem nec baptizari debet aqua venenata, per proiectionem in puteum vel flumen, & modos ſimiles: quia directè occidere innocentem eſt intrinſecè malum, quod nunquam faciendum eſt ob aliquod bonum. Debet autem modo ordinario baptizari, magna adhibita diligentia, tam in aquæ qualitate, quam in modo abluendi, vt vitæ infantis omnimodè proſpiciatur. eſto deinde magna mortis acceleratio futura ſit. Ratio eſt, quia infans ex Baptiſmo nanciſcitur ſummum bonum vitæ æternæ, cui poſtponi poteſt vita temporalis, ſeu aliqua eius pars indirectè. &, ſi infans eſſet ſui compos, ità fieri poſtularet; vnde nulla ipſi irrogatur iniuria. Ità Granadus *in 3 p.contr.4.tr.4.diſp.4.n.6* Moſcoſus *tr.2.c.1.n.5.* & alij contra Sotum *in 4.diſt.3.q.vn.ar.8.* Ex quo ſequitur, ſic baptizantem non fieri irregularem, ſi mors acceleretur. Ita Zambranus *de Bapt.c.1.dub.2.n.76. P.5.T.3.Reſ.8.*

Niſi pueri vita in Baptiſmo periclitaretur.

Nam tunc deberet differri, ſi abſque illo puer non ſit deceſſurus.

Si verò periculum ſit in mora, debet baptizari adhibita magna cautela.

6 Adde, quòd Ochagrauia *de Sacr.tr.vn.q.7.n.2.* putat, etiam primo modo baptizari poſſe puerum moribundum, nimirum per merſionem in puteum vel flumen, quod ad valorem Baptiſmi ſufficere dicemus, cùm de materia Baptiſmi. Quia parum pro nihilo reputatur; vnde illa parua, & pœnè inſenſibilis, acceleratio mortis nihili pendenda eſt. Idemque do-

Sed nõ per proiectionem in aquam.

cet de cathecumeno adulto, quia Baptiſmus redderet illum de ſalute ſecurum, cum alioqui contritio ſit difficilis. Ità ille, qui illud de infante dicit eſſe commune apud Doctores. Sed aduerſus illum inſurgit Præpoſitus *in* 3 *p.q.*66.*ar.*8. *dub.*1.*n.*83. cum alijs. Quia nemini licet priuata auctoritate aliquem occidere citrà ſui defenſionem, etiam ſi inde alteri aliquod bonum proueniat: non enim ſunt facienda mala, vt eueniant bona. P.5.T.3.*Reſ.*14. § *Sed difficultas*.

Quid dicendum de puero in ventre matris iam morituræ?

7 Sed, an liceat ſecare mulierem prægnantem mox morituram, vt filius mox etiam moriturus baptizetur? Reſpondeo primò, ſecundum communem apud Coninch *vbi infra*, non debere illam conſentire, ſe adhuc viuam ſecari, vt baptizetur puer; quia hæc eſſet directa ipſius occiſio. Reſpondeo ſecundò. in caſu, quo mulier prægnans damnatur ad mortem, ex iure ciuili expectari ſolet partus. Ita Moſcoſus *tr.*2.*c.*2.*n.*2. In periculo ergo mortis ex morbo, quando Medici dicunt, matrem non poſſe amplius viuere, reſpondeo tertio, Comitolum *lib.*1.*q.*14.*n.*2. & Ochagrauiam *de Sacr tr.vn. quæſt.*4. *num.*6. non permittere, quod ſecetur; Coninch verò *de Sacr. to.*1.*quæſt.*68. *ar.* 11. *num.* 92. & Moſcoſum *vbi ſup.* permittere, ſi eſt ſpes, quod puer extrahatur viuus. P.2.T.15.*Reſ* 44.*&* P.5.*T.*3. *Reſ.*13.

Expoſiti baptizari debent ſub conditione. Quia præſumuntur non baptizati.

8 Expoſiti infantes, qui reperiuntur apud portas Eccleſiæ, vel Hoſpitalis ſine ſcripto, & ſunt ità tenelli, vt iudicentur paucorum dierum, baptizari debent ſub conditione. Eſt enim magna præſumptio, quod non ſint baptizati; quia impudicæ mulieres totæ ſunt tegendo ſceleri, & de ſalute ſpirituali infantis nihil curant. Ità Tannerus *in* 3.*p.diſp.*4. *q.*2. *dub.* 4.*n.*113. contra Henriquez *lib.*2.*c.*31.*n.*1. Quod etiam faciendum exiſtimo cum Villalobos *tom.* 1. *tr.* 5. *diff.* 7. *num.* 4. ſi puer ex colore, & magnitudine videretur infans vnius menſis. Nam hæc indicia fallunt, quia quandoque infantes adeo magni naſcuntur, vt ante menſem nati videantur.

Minimè verò, ſi ſi habent ſchedulam collo appenſam.

Sed quid dicendum, ſi infans ſchedulam Baptiſmi collo appenſam habeat? Adhuc ſub conditione baptizandum eſſe, docet Marchantius *tr.* 2. *de Bapt.c.*2. *q.*4. Quia teſtimonium ſchedulæ non eſt certum, & in dubio inclinandum eſt in fauorem infantis; nec fit iniuria Sacramento; cum apponatur conditio. Adde, quòd ſchedula ſignificat Baptiſmum collatum à muliercula, quæ, præcipue in tenebris & ſolicitudine, prudenter creditur aliquem errorem in eſſentialibus commiſiſſe. Sed contrarium tenendum eſt cum Ochagrauia *de Sacr.Baptiſ. q.*11.*n.*8. & Hurtado *de Sacr. Baptiſ.diſp.*1.*diff.*12. nam, cùm adeſt ſchedula, eſt moraliter certum, quod infans ſit baptizatus. Niſi inueniatur in nemore, & dubitetur, vtrum parentibus fidelibus an infidelibus natus ſit; Nam tunc ſchedula eſſet ſuſpectæ fidei. P 3.*Add.ſecund.Reſ.*6.*&* P.5.*T.*13.*Reſ.*85.

Niſi dubium ſit de fide parentum.

Filij infidelium in articulo mortis baptizari debent inuitis parentibus.

Sub pœna peccati mortalis.

9 Filij infidelium in articulo mortis baptizari poſſunt & debent inuitis parentibus. Nam tunc cenſentur extrà poteſtatem parentum; quod enim parum diſtat, nihil diſtare videtur. Et præterea abeſt periculum apoſtaſiæ & deceptionis. Ità Hurtadus *de Sacr.Baptiſ.diſp.*3.*diff.*3. & alij. P.5.*T.*3. *Reſ.*10. Addit Vaſquez *in* 3.*p. t.*3. *diſp.* 155.*c.*7. hanc obligationem charitatis incumbere fidelibus aſtantibus ſub pœna peccati mortalis. Sed Lorca *in* 2.2.*quæſt.*10.*art.*12. *diſp.*37 *n.*22. id negat; quia, dum

infans

infans poteſt à parentibus ſubueniri, non eſt in extrema neceſſitate, ac proinde non tenentur alij de illius ſalute ſoliciti eſſe, præſertim diligentia extraordinaria, qualis eſt in baptizando puero occulte & inuitis parentibus. Sed hæc ſententia Lorcæ a multis viris doctis falſa exiſtimatur. P.3.T.4. *Reſ.* 1.

10 Puerum moribundum, cui non poteſt per alium ſubueniri, & vitæ æternæ aditus aperiri, ſecundum Ochagrauiam *tr. vn. de Baptiſ. quæſt.* 7. *n.* 3. tenetur Sacerdos baptizare cum periculo, vel etiam certitudine, mortis. Et quidem, ſi eſt Parochus, ex iuſtitia; ſi alius, ex charitate. Quia ſalus ſpiritualis illius pueri præferenda eſt vitæ corporali ipſius. Imò id etiam, ſi puer non certo, ſed probabiliter ſit ſine Baptiſmate moriturus. Non ità de adulto, qui poteſt iuſtificari per contritionem. Niſi eſſet in rebus fidei rudis, nam tunc deberet eum inſtruere, vt ad contritionem ſe diſponat, ſi Baptiſmum ſuſcipere non poſſet, & hoc cum periculo propriæ vitæ.

Et ſi parentes non ſunt inuiti, etiam cum periculo propriæ vitæ ſecundū aliquos.

Sed contra hanc ſententiam inſurgit Sancius *ſelect. diſp.* 10. *n.* 9. docens, eam quidem procedere de Parocho, qui pactus eſt non omittere curam animæ proximi, etiam cum periculo propriæ vitæ: & hoc ratione decimarum aliorumue emolumentorum, quæ percipit. Alios verò teneri non concurrere poſitiuè ad necem ſpiritualem proximi pro conſeruanda vita propria; minimè verò illam impedire cum tanto diſpendio. At ſententiam Ochagrauiæ tenuit Bañez *in* 2.2. *q.* 26. *ar.* 2. & tenet etiam Ledeſma *to.* 2. *tr.* 4 *c.* 4. *concl* 15. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 16.

Sed Sancius id cōcedit ſolùm in Parocho.

BAPTISMI

Materia.

11 † MAteria Baptiſmi eſt duplex. Remota, & proxima. Illa eſt aqua, hæc, ablutio.

BAPTISMI materia duplex. Remota, & proxima.

12 Aqua, vt ſit materia Baptiſmi, debet eſſe elementaris. Vnde nulla aqua aut ſuccus ex herbis, floribus, radicibus, frondibus, alijſque miſtis perfectis, diſtillatus, poteſt eſſe materia Baptiſmi; quia ſubſtantialiter differt ab aqua elementari, vt in ſpecie de aqua roſacea docet D. Thomas 3. *par. quæſt.* 66. *art.* 4. *ad.* 5. eiuſque expoſitores; dicuntur enim aquæ æquiuocè, non vniuocè. Et ità docet Coninch *de Sacr. quæſt.* 66. *art.* 4. *dub.* 1. *num.* 23. cum vniuerſa DD. turba. P. 5. *T.* 3. *Reſ.* 2.

Remota eſt aqua elementaris. Non aqua aut ſuccus herbarum, & florum.

13 Eſt tamen ſufficiens materia Baptiſmi aqua ex ſale reſoluta, quia ſal efficitur ex aqua ſalſa. Ità Fernandez *part.* 3. *capit.* 2. §. 4. *num.* 5. & Tabiena *V. Baptiſmus,* 4. *num.* 8. Quamuis Coninch *vbi ſupra num* 22. exiſtimet, aquam ex ſale eſſe diuerſæ ſpeciei ab elementari. P 3. T. 4. *Reſ* 5. §. *Quæritur ſecundò*. Eſt item ſufficiens aqua, quæ colligitur ex vaporibus denſatis, cum, ex olla emergentes, in teſtaceo tegmento reperiuntur. Nam vapores ſunt eſſentialiter aqua. Item, quæ hye-

Sufficit aqua ex ſale reſoluta.

Et, quæ colligitur ex vaporibus denſatis.

Quæque fluit ex parietibus & lapidibus.
Minime verò quæ fluit ex vitibus, vel arboribus.
Sufficit item aqua ex glacie, niue & rore.
Ipſa verò glacies &c nondum reſoluta non eſt ſufficiens, quia non poteſt abluere.
Sed quid ſi in ipſa applicatione reſoluatur?
Variæ opiniones Probabiles.
IN caſu neceſſitatis Baptiſmus conferri poteſt in aqua dubia, ſub conditione, poſtea repetendus.
Maximè ſi habet opinionem probabilem.
Quare aliqui docent, in tali caſu baptizandum eſſe cum aqua roſacea.
Item cum niue, glacie, & rore nondum reſolutis.
Sed ego hoc vtrũque nego.
Concedo tamen adhiberi poſſe liquorem dubium, ſi in tenebris v. g. iudicari non poſſit, ſit ne aqua, vel aliud.
PROXIMA Baptiſmi materia eſt ablutio.
Ad quam ſufficit immerſio abſque emerſione.
Sufficit itẽ aſperſio, & infuſio.
Imo etiam infuſionis pars propor-

hyeme fluit ex parietibus & lapidibus; eſt enim aqua genita ex aere humido. Ita Fernandez *p.3.c.10.§.2.n.3. Ibid.* in fine. Non autem, quæ fluit ex vite, vel arboribus; quia id non eſt aqua, ſed ſuccus. *Ibid.§.Quæritur tertiò.*

14 † Item aqua ex glacie, niue, aut rore reſoluta. † Quamdiù autem reſoluta non ſunt, non ſunt materia ſufficiens; quia non ſunt apta proxime ad abluendũ. Sed quid, ſi in ipſa applicatione nix reſolueretur? Reſpõdet Tannerus *to.4.diſ.4.q.2.du.2.n.44.* quod, ſi reſoluatur in manibus baptizantis ante ablutionem, eſt ſufficiens; Si verò in corpore baptizati, non eſſe ſufficientem: quia tunc baptizans non propriè abluit; ſed potius ille ſe ipſo abluitur: ablutio verò tam vt actiua, quam vt paſſiua eſt materia Baptiſmi, quod etiam docet Vaſquez *in 3.p.to.2. diſp.141.c.2.* & alij. Sed Suarez *in 3 p.to.3.diſp.20.ſect.2.* docuit, materiam proximam Baptiſmi ſitam eſſe in ablutione vt paſſiua, non vt actiua. in qua ſententia nix liquefacta in corpore baptizandi eſſet materia ſufficiens. Vtraque hæc opinio eſt probabilis. *P.5.T.3.Reſ.3.*

15 Quando autem eſt dubium, num aqua ſit naturalis, vt contingit de lixiuio, iure carnium &c. poteſt cum illa conferri Baptiſmus in caſu neceſſitatis, ſub conditione, *ſi eſt ſufficiens*, repetendus poſtea, ſi ceſſet neceſſitas, in materia certa, ſub conditione, *ſi non es baptizatus*. Ità Granado *in 3.p. contr.4. tr.1.diſp.3. dub.2.* quod à fortiori procedit, quando circa materiam Baptiſmi ſunt opiniones probabiles. *P.5.T.3 Reſ.1.*

16 Vnde Puteanus *in 3.p. q. 66. ar. 4.dub.1. n.5.* docuit, in caſu neceſſitatis baptizari poſſe ſub conditione in aqua roſacea; quia hæc videtur habere cum aqua naturali maiorem affinitatem; quàm aqua aliquorum fontium. Quod etiam docet Chamerota *tr 2.de Baptiſ. c.2. dub.2.* quia eſt quorumdam opinio, quod ex herbis & floribus elici poſſit per alembicum aqua vera elementaris, quamuis admiſta. Idemque docet Puteanus *l. c.* de niue, rore, & glacie nondum reſolutis; quia Maior non requirit in Baptiſmo ablutionem, ſed ſolùm, quòd aqua attingat baptizatum. Sed ego in vtroque hoc caſu contrariam ſententiam teneo, quæ eſt communis.

17 Exiſtimo tamen cum Ioanne de Lugo *de Sacr.diſp.8.ſect 8.n.* 140 in extrema neceſſitate baptizari poſſe cum liquore dubio, ſi non poteſt examinari, num ſit aqua, vel aliud. Quia præceptum de non baptizando abſque tali materia oritur ex reuerentia Sacramenti, cui præponderat ſumma indigentia proximi. *P.5.T.3.Reſ.2.*

18 † Materia proxima Baptiſmi eſt ablutio. Quidquid dicat Maior, ſufficere contactum aquæ cum baptizando: eſt enim opus, vt aqua diffluat per corpus baptizandi. † Sufficit autem immerſio abſque emerſione; vnde, ſi puer proijceretur in puteum, eſſet verus Baptiſmus: nam ſola immerſio eſt vera ablutio, quia per eam aqua ita mouetur ſupra ſuperficiem corporis, vt, ſi ſordidum eſſet, verè illud emundaret. Ità Vaſquez *in 3.p to 2.diſp.145.c.3.* & alij. Eſſet autem talis Baptiſmus illicitus, vt ſupra diximus. *P.5.T.3 Reſ 14.* Sufficit item aſperſio, & infuſio, nam vtraque hæc eſt ablutio, quæ verbis formæ ſignificatur. Et quidem infuſione vtuntur vt plurimum Eccleſiæ, aſperſione autem creduntur Apoſtoli baptizaſſe, quando vna die quinque millia hominum baptizarunt. Ità Hurtadus *de Baptiſ.diſp.1.diff.4. P 5.T 3 Reſ.19.*

19 Ablutio autem ſecundum Paludanum *in 4. diſt. 3. q. 3.* debet eſſe determinata & finita, vnde, ſi, finita forma, adhuc continuetur ablutio,

non habetur Sacramentum. Nam, cum miniſtro incumbat determinare materiam, non cenſetur illam determinaſſe, niſi cùm ceſſat abluere. Sed ego teneo cum Ochagrauia *tr.vn.de Bapt.q.4.n.9.* quòd Baptiſmus habeatur per quamcunque partem ablutionis, etiam ſi adhuc non ſit finita, ſi finita ſit forma, quia quæcumque pars ablutionis eſt ablutio, cum ſit homogenea. Nec ſtat in poteſtate miniſtri ſacramentalem ſignificationem, quæ poſita ſufficienti materia conſtat, differre. *P.5.T.3.Reſ.17.*

tionalis & indeterminata.

Quia pars ablutionis eſt ablutio.

20 Conſtat etiam ſufficiens ablutio ad Baptiſmum neceſſaria, ſi baptizandus iniungatur digito in aquam merſo; Nam pars minima aquæ ſufficit, etiam vna gutta, dummodo per aliquam corporis partem diffluat. Quia hoc ſufficit, vt homo abſolutè dicatur ablutus, vel vnctus aqua. Ita Comitolus *lib.1.q.12.* Mœratius *to.3.de Bapt. diſp.2. ſect.4.* & alij. Et quamuis contrarium doceant Granadus *in 3 p.contr.4.tr.1.diſp.4.n.12.* & alij; concedunt tamen, in caſu neceſſitatis ita adminiſtrandum eſſe, quia, cum noſtra opinio ſit probabilis, nulla irrogatur iniuria Sacramento. *P.3.T.4.Reſ.5.* & *P.5.T.3.Reſ.5.*

Sufficit etiam vnge baptizandum digito merſo in aquam

21 Validus eſt Baptiſmus, quæcunque pars corporis abluatur; imò, etiam ſi ſit excrementum, vt capilli, & vngues: non quia hæc viuant; ſed quia reputantur vt partes hominis, & abluens capillos, vel vngues, dicatur abluere corpus, & corpus abſolutè dicatur vnctum. Ità Sotus *in 4. diſt.3.q.vn.ar.7.§.3.* & Vaſquez *to.2.in 3 p. diſp.146.* Quod quamuis Villalobos *to.1.tr.5.diff.4.n.2.* & alij negent; concedendum eſt nihilominus, in extrema neceſſitate Baptiſmum ſic conferendum cum conditione; quia melius eſt, puero moribundo adhibere medium ſalutis incertum, quod fortaſſe proderit, quàm nullum. Ita Præpoſitus *in 3.p.q.66. ar.8.dub.3. n 90. P.5.T.3.Reſ.4.*

In quacũque corporis parte, etiam in capillo, aut vngue.

22 Quod etiam, notat Marchantius *tr.2.de Bapt.c.1. q.1. caſ.9.* cum aliqua probabilitate dici poſſe de vmbilico, per quem infans ſugit a matre alimentum, & illi coniungitur; quia non minus dici poteſt infans ablui per vmbilicum ceu per aliquod ſui, quàm per capillos; nam etiam per illum aqua ad corpus infantis cenſeri poteſt pertingere; quamuis, quia excrementum, præſcindatur à corpore. Id quod ipſe dicendum puto cum Præpoſito *vbi ſup.* de pelle, quam Medici *ſecundinam* appellant; quia pellis illa reputatur veluti pars pueri, & veluti eius cutis, qua lota, puer dicitur lotus. Quod etiam docet Ochagrauia *tr.vn.de Bapt.q.4.n.3. P.5. T.3.Reſ.4* & *112.*

Imò etiam in vmbilico,

Aut ſecundina.

23 Et hæc omnia dicta ſint pro caſu neceſſitatis, & de collatione Baptiſmi valida, aut licita in neceſſitate, qui tamen poſtea iterari debet ſub conditione. Nam, cùm quis tenetur Sacramentum ſuſcipere, & ſuſcipit dubium, grauiter peccat. Quod etiam procedit de eo, qui manet in dubio; quia, dum non eſt moraliter certus de Baptiſmo, alia ſacramenta ſacrilegè recipit. Et quamuis probabile ſit, talem Baptiſmum eſſe validum; non eſt tamen probabile, recipi poſſe in materia aut forma dubia, ſaltem extrà neceſſitatem. Ità Præpoſitus *in 3.p.q.66. ar.9.dub.2.n.101.* contra Hurtadum *de Bapt.diſp.1.diff.12. P.5.T.3.Reſ.11.*

Sed in his omnibus caſibus Baptiſmus iterari debet ſub conditione.

24 Extra verò neceſſitatem ſeruandus eſt modus ablutionis in vnaquaque Eccleſia præſcriptus & vſitatus. Ita Ochagrauia *de Baptiſ.q.5.n.8.* qui non approbat ſententiam Poſſeuini *de offic.Cur.c.16.n.6.* quòd abluere quocumque modo, ſcilicet per immerſionem, infuſionem, ſeu aſperſionem,

Cùm verò poteſt, ſeruandus eſt modus ablutionis in ſingulis Eccleſiis vſitatus.

ſecluſo

ſecluſo contemptu, non ſit mortale. Seruanda etiam eſt conſuetudo certarum Eccleſiarum, baptizandi per immerſionem. Ita Layman *lib.5.tr.2. c.4.n.4. P.5.T.3 Reſ.19. verſ. In praxi.*

Etiam per immerſionem.

BAPTISMI

Forma.

BAPTISMI forma, [Ego te baptizo &c.] Et quidem [te] & [baptizo] ſunt de eſſentia, Non autem [ego] SÆPIVS iteratu illud [in nomine]

25 † Baptiſmi forma in Eccleſia Latina hæc eſt. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Sed ex his particulis vox *Ego* non eſt de eſſentia; quia includitur in voce *baptizo*. *Te* eſt de eſſentia, quia forma explicare debet ſubiectum. Item particula *baptizo*, vel æquiualens, ad determinandum actum applicationis aquæ ad corpus baptizati, quæ poſſet etiam fieri ad refrigerationem, medicinam &c. † Si particula *in nomine* replicetur ad vnamquamque Perſonam diuinam, dicendo, *In nomine Patris, in nomine Filij* &c. Bonacina *de Sacr. diſp.2. q.2. punct.4. n.5.* docuit, inualidum fore Baptiſmum. Quia non exprimitur vnitas eſſentiæ diuinæ, ſicut, eadem ratione, inualidum fore Baptiſmum collatum *in nominibus Patris & Filij* &c. vel, *Col Padre, col Figliuolo* &c. Sed contrarium teneo cum Suarez *to 3 diſp.21. ſect.3.* Quia replicatio illa *in nomine*, non ponit plura nomina, ſicut ly *in nominibus*: quemadmodum nomen *Deus* poteſt ſæpius iterari ſine pluralitate, non autem *Dij*: quia hoc ſignificat Naturarum pluralitatem, non autem illud. P.2. T.17. Reſ.15. Particula *in* non eſt de eſſentia. vnde Baptiſmus collatus *nomine Patris* &c. eſt validus; quia ſenſus non violatur, ſed tollitur Hæbraiſmus, vt fieret dicendo, *cano cithara* pro *cano in cithara*. Ità Henriquez *lib.2. c.8.n.6.* contra Comitolum *lib.1.q.9.n.3.* Contra quem dicendum etiam cum Bonacina *de Sacr. diſp.2.q.2 punct.4.n.16.* omittentem particulam *in*, ſecluſo contemptu, non peccare mortaliter. Idem dic de particula *&*; quia abſque illa ſignificatur tota Trinitas. Quòd etiam procedit ſi omittatur vna cum particula *in*. Ità Pitigianus *in 4.p 1. diſt.3 q.2.ar.12.* contra Reginaldum *to.2.lib.24.c.1.n.30.P 2.T.15.Reſ.47.*

Non facit Baptiſmum inualidum.

Neq; omiſſio [in],

Vel [&].

Sicut nec addere formæ nomen B. Virginis vel alicuius ſancti in interceſſionem.

26 Addens formæ Baptiſmi nomen B Virginis, vel Omnium Sanctorum, ſecundum Graffium *p.2 lib.1.c.3.n.24.* non baptizaret Sed diſtinguendum puto cum Bonacina *de Sacr. diſp.2.q.2. punct.4. n.16.* &, ſi tale nomen addens, intendat in nomine B.Virginis &c. baptizare, non baptizare; quia talis ſenſus eſt contrarius fidei; ſi verò ſolùm intendat interceſſionem illius ad conſeruationem gratiæ baptiſmalis, &c. baptizare Nam, quamuis illud *in nomine* ſignificet auctoritatem, & conſequenter verba illa ſimul ſumpta contineant errorem contrarium formæ; vt tamen ex intentione miniſtri hic & nunc proferuntur, verba præcedentia tale nomen habent ſuam perfectam ſignificationem & effectum, quem nomen ſubſequens non poteſt tollere. *P.2.T.15.Reſ.48.*

FORMA Baptiſmi proferenda ſimul cum ablutione. Si verò paulò ante, vel poſt profe.

27 † Forma proferri debet ſimul, cùm adhibetur ablutio, vt verum ſit dicere: *Ego te abluo* †. Adeo vt Scotus *in 4.diſt.6. q.2.ar.2.* exiſtimauerit, quòd, ſi proferatur paulò poſt, Baptiſmus ſit inualidus. Sed contrarium, cum Henriquez *lib.2.c.9.n.10.* tenendum eſt; ſufficere nimirum,

quòd

quòd paulò ante, vel poſt ablutionem proferatur, dummodo accedat intentio ſignificandi eo modo, quem moralis & humana loquendi & agendi conſuetudo requirit. Nam eodem pacto, qui poculum manibus accipit, ori ſtatim applicaturus, vt bibat, dicere moraliter poteſt & ſolet, *ego bibo*. Quæ doctrina applicanda quoque eſt Sacramentis Ordinis, Confirmationis & extremæ Vnctionis. Nec enim veriſimile eſt, Christum, qui ſenſitiuis hominibus ſenſibilia inſtituit Sacramenta, eorum adminiſtrationem metaphyſico rigori adſtringere voluiſſe: Imò Heredia *de Sacr. in gen. p. 6. dub. 2 n. 8.* docuit, inter ablutionem & prolationem formæ intercedere poſſe vnum *Pater noſter*. Sed hæc ſententia non videtur admittenda: quia nimis laxa. *P. 3. T. 4. Reſ. 6.*

rantur, Baptiſmus non erit inualidus.

Quod generaliter procedit in omnibus Sacramentis.

28 Cùm puer eſt in periculo mortis, & nemo eſt, qui ſciat formam Baptiſmi certam, baptizari poteſt cum forma dubia. Ita Ochagrauia *de Sacr q. 5. n. 17. P. 5. T. 3. Reſ. 4.* in fine. Nec refert, quòd vſurpetur forma Latina: Nam etiam Sacerdos baptizare poteſt in lingua vernacula ſine mortali. Ità Nugnus *in 3. p. tom. 1. quæſt. 60. ar. 8. diff. 3. P. 2. T. 15 Reſ. 46.* in fine.

BAPTISMVS in neceſſitate conferri poteſt in forma dubia.
Et in quacumque lingua.

BAPTISMI

Subiectum.

29 † SVbiectum capax Baptiſmi eſt, homo nondum baptizatus. Homo inquam, vel homines. † Nam in caſu neceſſitatis, & vrgente mortis periculo, poſſunt baptizari plures ſimul vnica formæ prolatione in numero plurali, dicendo; *Ego vos baptizo*: quia ſic nihil deeſt ad valorem Sacramenti, &, cum fiat in neceſſitate, non fit illi iniuria. Ità D. Thomas *3. p. q. 66. ar. 5. ad 4.* Sed aduertit Hurtadus *de Bapt. diſp. 2. diff. 7.* ex communi, in tali caſu non fore vnum, ſed plures Baptiſmos; quia illa forma *Ego vos baptizo* æquiualet his, *ego te baptizo, & ego te baptizo* &c. & ſic eſt virtualiter plures. *P. 5. T. 3. Reſ. 29.*

BAPTISMI ſubiectum homo, vel homines

30 Dixi; *nondum baptizatus*. Nam, ſi ſemel baptizatus ſcienter iterum baptizaretur, fieret irregularis ex delicto can. *eos, quos de conſecr. d. 4.* Fieret etiam irregularis, qui ſcienter aliquem rebaptizaret, ex *c. 2. de Apoſt.* & incurreret pœnam mortis, ex *l. 2. C. nè ſanctum Baptiſma iteretur*. Sed pœnam irregularitatis exiſtimo non incurri à rebaptizante ſcienter ſub conditione. Nam hic abſolutè non rebaptizat. Ita Nugnus *in 3. p. q. 66. ar. 9. concl. 6.* & alij. *P. 3. T. 4. Reſ. 9.* Sed Præpoſitus *in 3. p. q. 66. ar. 9. dub. 3. n. 103.* tenet, ſic rebaptizantem, ſi ſciat priorem Baptiſmum fuiſſe validum, & rebaptiſmum illicitum, & conditionem apponat in fraudem legis, non ſolùm fieri irregularem, ſed etiam pœna mortis affici poſſe: quia ex vna parte conditio, cùm apponatur ſolùm ad vitandam pœnam, cenſeri poteſt tamquam non appoſita: & ex alia, exterior actio videtur fieri animo hæretico, & ex iudicio, quòd Baptiſmus validus repeti poſſit. *P. 3. Add. ſecund. Reſ. 10.*

Nondum baptizati; nam ſemel baptizatus, ſi iterum baptizaretur, fieret irregularis.
Sicut rebaptizans, qui vlterius incurreret pœnã mortis ſi rebaptizaret abſolute:
Non autem, ſi ſub conditione.
Sed contrarium tenet Præpoſitus.

31 Baptizare autem ſub conditione non baptizatum, eſt peccatum; quia contra vſum Eccleſiæ, ponentis ſolùm conditionem in dubio. Sed

Baptizare autem ſub conditione nõ

dum baptizatū eſt peccatum veniale.

Veniale, quia materia iniuriæ eſt leuis. Ità Villalobos *to.1.tr.5.diff.7 n.2.* *P.3.Add.ſecund.Reſ.6.§.Non reticeam.*

Conditio enim adhiberi debet in dubio de validitate prioris Baptiſmi, vel de illius collatione.

Vt, ſi infans captus ſit ab infidelibus, & dubitetur an ſit baptizatus.

Quamuis infideles affirment, illum rapuiſſe in ætate, in qua præſumi deberet baptizatus.

32 † Itaque, ſi dubium ſit, an quis ſit baptizatus, vel an baptizatus ſit validè, & hoc probabile, baptizari debet ſub conditione. Ita de primo decernitur in cap. *de quibus, de Bapt.* & docet D.Thomas *3.p.q.66.ar.9. ad 4.* Bizozerus *de Sacr.p.2.c.7 n.18.* & alij. † Vnde, ſi caſus contingat, quòd infans captus ſit ab infidelibus, & dubitetur, num fuerit baptizatus, redemptus poſtea, baptizari debet ſub conditione; quamuìs infideles ipſi teſtentur, ſe illum rapuiſſe in ea ætate, in qua certum foret, eſſe baptizatum, ex cap. *paruulos, de conſecr. diſt.* 4. Nam teſtimonium infidelium eſt ſuſpectum, vtpote qui credi poſſunt id dicere in iniuriam Baptiſmi, ſiue baptizandi. Ita Nugnus *in 3.p.to.1.q.66.ar.9.concl.2.* Vnde ad tollendam dubitationem, quòd aliquis ſit baptizatus, opus eſt teſtificatione teſtis fide digni affirmantis de viſu. Ità Ledeſma *to.1.de Bapt.c.5.diff 2.* & alij. *P.3.Add.ſecund.Reſ.10.* Eadem ratione dictum eſt ſupra *n.* 8. infantem expoſitum cum ſchedula Baptiſmi in loco, vbi dubium eſt, an parentibus infidelibus natus ſit, baptizandum eſſe ſub conditione. Vide ibi.

BAPTIZARI poteſt infans in vtero matris.

Si poteſt ablui aliquo modo.

33 Baptizandus non eſt infans in vtero matris ſecundum Ochagrauiam *tr.vn.de Bapt.q.4.n.5.* quia in cap. *qui in maternis, de conſecr. diſt.4.* dicitur, non poſſe renaſci ſecundum Deum, qui non eſt natus ſecundum Adam. Sed ego dicendum puto cum Præpoſito *in 3 p.q.66.ar.8.dub.3.n.91.* quòd, ſi aliquo pacto miniſter poſſit in puerum exiſtentem in vtero aquam immittere, poteſt ſic baptizari. Nam infans in eo ſtatu eſt homo diſtinctus à matre, ſufficienter natus ex nihilo, contraxitque peccatum originale. Vnde in caſu neceſſitatis, poſſet hoc modo baptizari. Ad argumentum ſuprafactum reſpondetur, vt quis dicatur per Baptiſmum renaſci, ſufficere, ſi ità natus ſit, vt ex non homine factus ſit homo. Nam de cætero, neque qui exciditur ex vtero matris mortuæ, propriè naſcitur, & nihilominus baptizari poteſt. *P.2.T.15.Reſ.43.* & *P.5.T.3.Reſ.12.*

Et ſi vrgeat neceſſitas, baptizandū eſſe docet Præpoſitus, etiam cum periculo matris.

34 Nota hic, quod Præpoſitus *ibid.* quamuis doceat, non licere, matrem viuam exſcindere, vt proles baptizetur; quia non licet directè aliquem occidere, vt bono ſpirituali eiuſdem, vel alterius conſulatur; poſſe tamen putat, exiſtentem in vtero modo ſupradicto baptizari, ſi non eſt ſpes probabilis, quòd viuus naſci poſſit, & poſſit nihilominus aqua ad illum abluendum pertingere: eſtò ex hoc prævideatur ſecutura mors matris, quæ in hoc tenetur conſentire; quia tenemur cum noſtræ vitæ diſcrimine ſuccurrere ſaluti proximi, quando moraliter certum eſt, nos poſſe, & eum alias periturum. Sed hunc caſum raró euenire poſſe. *P.5.T.3 Reſ.12.§.Non deſinam.*

TRES conditiones in baptizando requiruntur.

Intentio,

Fides,

& dolor peccatorum actualium, ſi eſt adultus.

Qui proinde inſtrui debet & probari per aliquot menſes. Si mors non immineat.

35 † Adultus, vt baptizetur, tres conditiones habere debet; intentionem ſuſcipiendi Baptiſmum, fidem, & dolorem de peccatis actualibus. Et quidem intentio eſt adeo neceſſaria, vt ſi nec actualiter, nec virtualiter adſit, Baptiſmus ſit nullus. Fides verò & dolor non requiruntur ad characterem, ſed ad gratiam baptiſmalem †. Vnde infideles accedentes ad fidem, inſtrui debent, & probari per aliquot menſes ante Baptiſmum, vt dicitur, *de conſ d.4. cap. ante Baptiſmum.* Si tamen vrgeat neceſſitas naufragij &c. ex qua tales ſint in periculo mortis, tunc expoſita vtcunque fide, ſi rebus illis aſſentiantur, baptizari debeat. Ità Sanctius *ſelect. diſp.44.n.41.* *P.5.T.3.Reſ.22.*

36 Sufficit autem ad Baptiſmum intentio ſuſcipientis virtualis. Vnde, qui Baptiſmum petijt, baptizari poteſt dormiens, vel amens, ſi conſtet, ante ſomnum vel amentiam voluntatem non mutaſſe. Ità determinauit Innoc. III. in cap. *maiores de Bapt.* & ſumitur ex Concilio Carthagin. III. *can.* 34 & Amus. *can.* 12. Et ratio eſt, quia præcedens voluntas non retractata ſufficit, vt Baptiſmus dicatur voluntarius. Ità Barboſa *collect. to. 1. lib. 3. tit. 4. c. 3. n. 16.* Quod ſi dicas, Baptiſmum collatum à dormiente, vel amente, qui ante ſomnum vel amentiam habuit intentionem baptizandi, eſſe inualidum: ergo etiam collatum dormienti vel amenti &c. Reſpondet Cabrera *in 3. p. q. 68. ar. 7.* aliquos Theologos negare antecedens; quia ſufficit intentio virtualis miniſtri, præſertim, ſi ex illa actio baptizandi ſequatur. Quam reſponſionem ipſe probabilem iudicat, & falſitatis non facile conuinci poſſe. Sed, ad argumentum negari poteſt conſequentia; quia maior intentio requiritur in miniſtro, quàm in ſuſcipiente Baptiſmum. Igitur furioſi, & amentes, vel alio pacto vſu rationis priuati, in articulo mortis baptizandi ſunt, ſi antea Baptiſmum petijſſe conſtet, credendo, eam voluntatem perſeueraſſe. Ità Henriquez *lib. 2. c. 24 n. 4.* & Sancius *ſelect. diſp. 44. n. 42.* Qui addit, furioſum, reſiſtentem Baptiſmo, ligari poſſe, vt baptizetur. *P. 3. T. 4 Reſ. 12. & P. 5. T. 3. Reſ. 23.*

INTENTIO autē ſatis eſt virtualis. Vnde baptizari poteſt amens & dormiens, qui Baptiſmum petierat.

Et in periculo mortis etiā debet.

37 Quomodo autem conſtabit, quòd infidelis moribundus Baptiſmum petierit, vt ei conferri poſſit? Reſpondeo cum Sancio *ſelect. diſp. 44. n 39.* ſufficienter conſtare ex dicto vnius teſtis, etiamſi ſit Paganus. Quod potiori ratione tenentur fateri DD. cum quibus infrà dicemus, moribundum abſolui poſſe, ſi vnicus teſtis affirmet, ſigna doloris manifeſtaſſe. Nam in Baptiſmo actus doloris non ſunt materia Sacramenti, ſicut in Confeſſione. *P. 5. T. 3. Reſ. 21.* Addit Sancius *ibid. n. 40.* baptizandum eſſe ſub conditione infidelem, de quo audientes dubitant, num teſtis verum dicat, vel, an reuera aſſeruerit, moribundum poſtulaſſe Baptiſmum. Cui adde Henriquez *lib. 2. c. 24. n. 4.* docentem, quòd, ſi in dubio ſit coniectura, quòd moribundus petierit Baptiſmum, baptizari debet ſub conditione. *P. 5. T. 3. Reſ. 22.*

Petijſſe autē conſtabit ex dicto vnius teſtis etiam Pagani.

Et ſecundum Sancium, etiam ſi de facto eius teſtificatio non ſit ſatis certa.

38 † Intentionem infantis ſupplent parentes, quibus filiorum cura & cuſtodia ante vſum rationis commiſſa eſt. † Vnde infantes infidelium etiam vaſſallorum, aut etiam mancipiorum, non poſſunt ipſis inuitis extrà mortis periculum baptizari. Ita D. Thomas 3 *p. q. 68. ar. 10.* Azorius *to. 1. lib. 8. c 25. q. 10.* & alij. Sed Suarez *in 3 p. to. 3. diſp. 25 ſect. 4.* docet, filios infidelium ſeruorum vendi poſſe, & ſic ſeparatos à parentibus baptizari, etiam ſi in hunc finem alienentur. Et probat primum, quia dominus alicuius rei poteſt illam ad libitum vendere & alienare. Secundum verò, quia ſic alienati non ſunt amplius ſub cura parentum, ſed dominorum. Imò Turrianus *in 2. 2. to. 1. diſp. 54. dub. 2.* ait, baptizari poſſe etiam ſub cura parentum, ſi res ſecundum ſe conſideretur. *P. 2. T. 15.* Reſ. 45. Et Layman *lib. 5. tr. 5. c. 6. n. 12.* etiam ſi peruerſionis periculum timeatur. (Nam, quod attinet ad jus paternum, illud amittitur propter prauum vſum; neque enim ius naturale paternum concedere poteſt, vt nemo emendare curet in filio id, in quo pater errat, neque ius diuinum id conceſſiſſe conſtat, vt ait Vazquez *in 3. p. tr. 3. diſp. 155. cap. 4. n. 50. P. 2. T. 15. Reſ. 45. §, Ad argumentum).* Quod verò attinet ad periculum, illud non eſſe adeò propinquum, quin præueniri poſſit per mortem infantis ante vſum rationis; aut catho-

IN infantibus intentionē ſupplent parentes.

Quibus proinde inuitis, baptizari non poſſunt.

Sed vide, quid doceant Suarez,

Et Turrianus.

licis inſtructionibus ſubleuari, vel tandem ignorantia difficulter vincibili retardari. *P.*3.*T.*4.*Reſ.*7. Sed recte docet Goninch, ſeclulo mortis periculo, non licere, baptizare filios infidelium ſub eorum cura, ipſis inuitis. *P.*5. *T.*3. *Reſ.* 10. † Quamuis *P.* 3. *T.*4. *Reſ.* 7. ſententia Layman viſa ſibi fuerit ſatis probabilis, & *P.*2.*T.*15. *Reſ.*45. ſententiam Vazquez amplexus ſit†. Certum autem eſt, in articulo mortis baptizari poſſe & debere, vt ſupra diximus *n.9.*

DOLOR in adultis ſufficit, quod ſit attritio.

Dummodo ſit ſupernaturalis.

39 Quod vero attinet ad dolorem; ſufficit in adultis ad Baptiſmum attritio cognita, quæ ſufficit in Sacramento Pœnitentiæ. Ita Cabrera *de Sacr.q.69.ar.8.diſp.2.§.5. & 10.* & alij contra Victoriam *ſum.n.258.* cuius ſententiam Nugnus *in 3.p.to.1 q.69. ar.9. dub.2.* improbabilem vocat. Sed non eſt audiendus Pitigianus *in 4. diſt.4. q.4.ar.3. concl.3.* dicens, hanc attritionem non debere eſſe ſupernaturalem, ſed ſufficere naturalem ex quocumque motiuo. Nam attritio naturalis non habet proportionem cum gratia, quæ eſt ordinis ſupernaturalis. P.3.T.4.Reſ.13.

Quæ quidem attritio vna cum fide ſi dubium ſit an exſtet in aliquo, vt in muto & ſurdo accedente cum alijs ad Baptiſmum, diligens eſt adhibendum examen.

40 † Et hæc dicta ſint de conditionibus requiſitis in ſuſcipiente Baptiſmum † Quod ſi dubium ſit an in aliquo adulto reperiantur, vt contingeret in muto & ſurdo à natiuitate, qui in terris infidelium ſe miſceret cum alijs ad ſuſcipiendum Baptiſmum; talem ait Lopez *p.1. c.12.* non eſſe baptizandum, niſi exterioribus ſignis ſe intelligere ſignificaret, talia remedia eſſe ad ſalutem animæ ab vno Deo cœli & terræ inſtituta, ac etiam fidem de Deo habere & dolorem de peccatis, Epiſcopo hæc cum alijs viris doctis inueſtigante. Nam, ex vna parte fides, & dolor de peccatis ſunt diſpoſitiones neceſſariæ ad Baptiſmum, & ex alia talis videtur has diſpoſitiones habere non poſſe, cum non poſſit doceri. Sed ego exiſtimo cum Moſcoſo *tr.2.c.5.n.7.* quod, ſi Epiſcopus longè diſtaret, poſſet Parochus cum alijs viris doctis talem examinare, & baptizare. Certum autem eſt, quod, ſi abſque examine baptizaretur, Baptiſmus eſſet validus. *P.5.T.6.Reſ.1.*

BAPTISMI

Miniſter.

BAPTISMI Miniſter in neceſſitate eſt quilibet homo, etiam Paganus.

41 † Miniſter ad Baptiſmi valorem ſufficiens eſt homo rationis compos, diſtinctus ſuppoſito à baptizando. Vnde tempore neceſſitatis quæcunque perſona, etiam Paganus, baptizare poteſt, dummodo habeat intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. Quoniam verò obſtetrix multos infantes in ipſo partu periclitantes baptizat, †

Nemo tamen tenetur eſſe paratus, & ſcire formam Baptiſmi pro caſibus, qui poſſunt occurrere.

Idq. probabile eſt etiam de obſtetricibus.

41 Valde pia eſt ſententia D. Antonini *p.3. c.14.§.4.* & aliorum, quod obſtetrix teneatur ſcire formam Baptiſmi, ſaltem in lingua vernacula; eſtque vt ait Suarez *in 3.p.to.3.diſp.21.ſect.5.* conſulenda. At contraria ipſius Suarez eſt etiam probabilis: nam, quamuis lex charitatis iubeat, vt, poſita neceſſitate pueri, quilibet illum baptizare teneatur, ſi poteſt, non tamen iubet, vt vnuſquiſque ſit paratus & inſtructus ad dandum Baptiſmum, ſi fortaſſe inueniat proximum in tali neceſſitate. Poſſe igitur obſtetricem neſcire formam Baptiſmi; quia rariſſimè eueniet, vt, vrgente neceſſitate, nemo

nemo adſit, vel expectari poſſit præter obſtretricem, qui infantem baptizare poſſit. *P.2.T.15.Reſ.46.*

42 Aduertit autem Syluius *in 3.p.q.66. ar.9.dub.2.* cùm contingit infantem baptizari ab obſtetrice, poſſe iterum baptizari ſub conditione. Quia dubium eſt, ne, vel ſubitò neceſſitatis caſu turbata aliter fecerit, vel dixerit, quàm refert, aut ſemel & iterum depræhenſa, quòd bene baptizarit, deinceps malitioſè erret, & nihilominus afferat, ſe more ſolito baptizaſſe. Ità ille; qui adducit auctoritatem Synodi Iprenſis, & Paſtoralis Mechlinenſis. Sed, quidquid ſit, de partibus Germaniæ, vbi ſæpius obſtetrices ſunt ſortilegæ; hæc Syluij doctrina in noſtris regionibus non admittitur. Sed obſtrices diligenter examinantur à viris doctis, interrogando de verbis formæ, de quantitate aquæ & qualitate, & de parte corporis, in qua baptizauit infantem; & nullo comperto errore, ſupplentur in Eccleſia ſolemnitates omiſſæ. *P.5.T.13.Reſ.86.*

Quæ, cũ in noſtris partibus baptizãt, earum Baptiſmus regulariter iterari non debet.

43 Debere autem ſolemnitates omiſſas in priuato Baptiſmo, ſuppleri poſtea in Eccleſia, conſtat ex vſu Eccleſiæ, & colligitur ex *cap.1. de ſacram. non iter.* Quod etiam de exorciſmis intelligendum eſſe docet Richardus *in 4.diſt.6.ar.6. q.1.* & habetur in Paſtorali Romano, cum ea tamen cautela, vt exorcizans intendat maiorem repulſam diaboli; &, cùm gratiam precatur, non primam gratiam, ſed augmentum gratiæ, impetrare intendat. Vnde non eſt audiendus Comitolus *lib.1.q.12.* dicens, eſſe ſacrilegium, puerum priuatim baptizatum poſtea exorcizare. Quando verò ceremoniæ Baptiſmi omittũtur occaſione peſtis, ſuppleri poſtea debent poſt peſtilentiam. Ità Layman *lib.5.tr.2.c.8.n.9.* Sed Poſſeuinus *de off.cur. c.6. n.23.* docet, non eſſe peccatum mortale, omiſſas ceremonias in Eccleſia non ſupplere, ſecluſo contemptu. *P.5.T.3.Reſ.6.*

Sed tantum ſuppleri debẽt ſolemnitates omiſſæ, Etiã exorciſmus, cum certa cautela

44 Quamuis autem omnis ſit ſufficiens miniſter huius Sacramenti, & in neceſſitate poſſit licitè baptizare; eſt tamen ſeruandus ordo inter adſtantes, vt maior præferatur minori: vnde, præſente viro, non debet baptizare fæmina; præſente Eccleſiaſtico, non debet laicus &c. Et quidem Vazquez *in 3.p.to.3.diſp.147.c.5.* & alij putant, hunc ordinem inuertere, eſſe peccatum mortale; quia eſt de iure diuino, & eſt materia grauis quòd magis aptus præferatur minus apto; nã ob id in extrema neceſſitate cõceditur omnibus huius Sacramenti licitum miniſterium. Hurtadus verò *de Bapt.diſp.2.diff.3.* docet, non eſſe mortale, inuertere hunc ordinem inter inferiores Diacono, vt baptizare laicum præſente Subdiacono; eſſe verò mortale, quod Subdiaconus, vel inferior baptizet, præſente Diacono; quia hic iure diuino alijs ſibi inferioribus præfertur; & ex vi ſui Ordinis eſt aptior. Sed ipſe libenter adhæreo opinioni Granadi *in 3.p.contr.4.tr.2. diſp.2.n.6.* & aliorum, quòd non ſit mortale, ſi inferior præſente ſuperiore, etiam Diacono, baptizet; quia, cum nemo iſtorum ſit miniſter ex officio, quòd vnus potius, quàm alter baptizet, non eſt grauis inordinatio. *P.3. T.4 Reſ.4.* & *P.5.T.3.Reſ.18.*

In caſu neceſſitatis ſeruandus eſt ordo inter miniſtros Baptiſmi non ex officio, vt præſente viro nõ baptizet mulier, &c. Sed, ſi inferior baptizaret præſente ſuperiore, etiam Diacono, non peccaret mortaliter.

45 Sacerdos verò, etiam excommunicatus, præferri debet cuilibet non Sacerdoti; quando enim pluribus conceditur facultas, ſeruandum eſt inter ipſos ius commune, *l. aſſiduis, C.qui potiores in pignore habeantur*: ergò in extrema neceſſitate, quando omnibus facultas baptizandi conceditur, ſiue excommunicati ſint, ſiue non; præferendus eſt Sacerdos, cui ſoli de iure communi competit munus baptizandi, ratione ſuæ conſecrationis.

Sacerdos verò præferri alijs debet, etiam ſi ſit excommunicatus.

Ità

Ità Cornejo *in 3.p.tr.5.§.1.dub.2.q.4.* contra Suarez *de cenſ.diſp.11.ſec.2.num.11.P.5.T.9.Reſ.87.*

PATER, qui præſentibus alijs baptizaret filium, non amitteret ius ad debitum.

46 Peccaret item grauiter pater, qui in caſu neceſſitatis baptizaret filium, præſentibus alijs, qui id facere poſſent. Sed non priuaretur iure petendi debitum; quia hæc pœna in nullo textu inuenitur impoſita. Ità Coninch *de Sacr.diſp.34. dub.8.n.69.* contra Villalobos *to.1.tr.13. diff.51. n.1.* Qui tamen aduertit, cum tali diſpenſare poſſe Epiſcopum, Commiſſarium Cruciatæ, & Confeſſarios Regularium deputatos. *P.3. T.4. Reſ.3.*

VOCATVS in neceſſitate ad Baptizãdũ nõ ſit multum ſcrupuloſus in expectando magis idoneo, cum periculo baptizandi.

47 Is verò, à quo in illo caſu petitur Baptiſmus, non ſit multùm ſcrupuloſus in expectando magis idoneo; ſed, ſi dubitet, an opportune veniet, baptizet ipſe: ſicut etiam, ſi dubitet, an ſit periculum mortis, vel non: ſi verò pro rei qualitate & tempore non poſſit rem examinare, mittat alium ad vocandum miniſtrum idoneum, ipſe verò non recedat, vt, ſi neceſſitas vrgeat, baptizet. Ità Zambranus *de Bapt.c.1.dub.15.n.5.P.5.T.3.Reſ.18.§ Cauendũ.* Adde, quod docuit Valentia *to.4.diſp.4.q.2 pun.1* laicũ, qui, præſente & non renuente Sacerdote, baptizaret, ſecluſo cõtemptu, non peccare mortaliter *P.3.T.4.Reſ.4.§ Non deſinam.* Baptizet verò idiota vulgari potius, quàm Latino ſermone, nè erret, niſi ſibi conſtet, ſe Latinè bene proferre. Ità ſup. cit. Zambranus *vbi ſup.P.5.T.3.Reſ.18.*

MINISTER Baptiſmi non poteſt eſſe, niſi vnus.

48 In quocunque autem caſu Baptiſmi miniſter debet eſſe vnus. Vnde ſi Sacerdos, vel alius, non poſſet domum intrare ad abluendum, vel non haberet manus, non conferret Baptiſmum valide, proferendo formam, alio abluente. Ità docet D Thomas *3.p.q.67.ar.6.* & DD. communiter. Probatur autem; quia, vt forma verum ſignificet, qui illam profert, debet etiam abluere. alioqui enim, ſi vnus abluat, & alius verba proferat, falſum erit dicere, *ego te abluo.* falſum etiam erit dicere, *te abluimus*; quia non vterque ablueret, neque vterque verba proferret, ſi alter eſſet mutus. Confirmatur; quia communi omnium calculo inualidus iudicatur Baptiſmus collatus à tribus, quorum vnus ablueret, & alij duo verba alternatim proferrent, v.g. vnus, *ego te baptizo*, alter, *in nomine Patris* &c. quia ille, qui profitetur aliquem baptizare, profitetur illum baptizare in nomine S.Trinitatis. Ergo, eodem modo cenſendus eſt inualidus collatus à duobus, vno abluente, altero verba proferente, quia, qui dicit ſe ablucre, debet ipſe abluere &c. Sed, his non obſtantibus, Caietanus *in 3.p.l.c.* Hurtadus *de Sacr.diſp.2.diff.6.* Chapeauilla *de modò miniſt. Sacr. temp. peſtis q.20.* & alij docent, in caſu neceſſitatis licere, hoc modo Batiſmum conferre ſub conditione, *ſi ità conferri poteſt*, & iterum, elapſo periculo, baptizare ſub alia conditione, *ſi non es baptizatus*. Quia in tali neceſſitate melius eſt ſuſcipere Baptiſmum dubium, & aliquo modo probabilem, quàm omninò nullum. Quod ſi dicas, in iure Canonico declarari irritum Ordinem collatum ab Epiſcopo ſimul & Presbytero, illo imponente manus, hoc benedicente: Reſpondent, eſſe diſparem rationem; quia Presbyter in nullo caſu eſt ſufficiens miniſter Ordinis; Baptiſmi verò in neceſſitate quilibet poteſt eſſe miniſter, & ideo ille non poteſt cum Epiſcopo componere vnum miniſtrum, mutus verò, & orbatus manibus, poſſunt. *P.3. T.4. Reſ.11. & P.5.T 3.Reſ.26.& T 6.Reſ.2.*

Sed aliqui in neceſſitate docent, conferendum eſſe à duobus, vno muto abluẽte, & alio manibus orbato proferente verba, ſub conditione, (ſi ita conferri poteſt)

Et reſpondent ad quoddam argumẽtum.

BATISMI miniſter extrà neceſ-

49 † Et hæc dicta ſint de miniſtro neceſſitatis ad valorem Baptiſmi. Nam extrà neceſſitatem miniſter Baptiſmi ex officio eſt ſolus Paruchus, vel

vel alius Sacerdos, & etiam Diaconus ex commiſſione Parochi vel Epiſcopi. Et quidem Diaconus ex commiſſione Parochi poteſt baptizare ſolemniter. † Imò Suarez *in 3.p.to.3 diſp* 23.*ſect*.3. putat, Diaconum poſse ſoleniniter baptizare in caſu neceſſitatis abſque commiſſione. Sed hanc opinionem refellit Coninch *de Sacr.q.67.ar.56.dub.3.num* 27. ex cap. *diaconos*, vbi clarè innuitur, Diaconum ſine commiſſione Sacerdotis non aliter baptizare poſſe, quam laicos. Et ratio videtur eſſe, quia Diacono propriè conuenit inſeruire Sacerdoti, atque ità quæcunque facit vt Diaconus, debet facere vt inſeruiens Sacerdoti, non autem ſuo iure. igitur non poteſt ſoleniniter baptizare ſine commiſſione; quia id faceret ſuo iure. Ità Coninch, qui ſuam ſententiam vocat tantum probabiliorem, vnde videtur, ſententiam Suarez probabilem exiſtimare. Sed contra illum nominatim inſurgit Hurtadus *de Sacr. Bapt.diſp*.2.*diff*.4. *P*.5.*T*.3.*Reſ*.28.

ſitatem eſt Parochus; vel de eius commiſſione ſimplex Sacerdos, vel Diaconus.
Qui in neceſſitate poteſt ſecundum Suarez baptizare ſolemniter ſine commiſſione.
Sed contra tenet Coninch.

50 Monacho in *can.placuit* 2.16. *q*.1. præcipitur nè baptizet. Et quidem Rodriquez *qq*. Reg. *to*.1. *q*.31. *ar*.2. ait, prohiberi, ne baptizet ſine licentia Ordinarij. Gloſſa autem *in can. peruenit* 18.*q*.2. exiſtimat, id licere. Granadus vero *in 3.p.cont*.4 *tr*.2 *diſp*.1.*nu*.3. putat, id non præcipi ſub mortali, & Monachum aliquando baptizare poſſe ſine veniali. *P*.5.*T*.13. *Reſ*.58.

MONACHO vetitum eſt baptizare
Cuius rei vide aliquas expoſitiones.

51 Requiritur autem in Miniſtro Baptiſmi, quòd ſit in gratia. Sed hoc intelligendum ſolùm eſt de miniſtro Eccleſiæ. Nã in caſu neceſſitatis laicus vel clericus non peccat mortaliter, baptizans in peccato mortali; quia non tenetur ſe conformare ſanctitati Chriſti & Eccleſiæ, cum non ſe gerat vt eius miniſter. Imo hoc non ſolum eſt verum de laico, qui nullam gratiam accepit, vt Sacramenta conferret: ſed etiam de Sacerdote; quia, quamuis ſit miniſter ex officio; in caſu tamen neceſſitatis non baptizat vt miniſter ex officio, ſed vt miniſter neceſſitatis, ſicut laicus, abſque ſolemnitate: vnde caracter ſacerdotalis concurrit ad illud miniſterium per accidens. Ita Granadus *in 3.p.contr*.3.*tr*.5. *diſp*.5.*n*.6. & alij contra Vazquez *in 3.p.diſp*.136.*c*.3.*n*.30. *P*.3.T.4.*Reſ*.10. *&* *P*.5.T.3.*Reſ*.24. † Sed de Sacerdote *in P*.3.*cit*. hanc ſententiam putauit ſolùm probabilem. †

VT miniſter licitè baptizet, debet eſſe in gratia.
Quod non eſt neceſſarium in miniſtro neceſſitatis, Etiam Sacerdote.

52 At extrà caſum neceſſitatis peccat mortaliter Sacerdos, non ſolùm, ſi baptizet in peccato mortali, ſed etiam ſecundum Vazquez *in 3 p.to*.4.*de excom. dub*.4.*num*.4 ſi cum excommunicatione, quamuis minori, ex cap. *ſi celebret, de cler. excom.* & ex irreuerentia, quæ irrogatur Sacramento, conferendo illud cum tali indignitate. Sed Faber *in 4.diſt*.25.*q*.1. *diſp*.4. *cap* 2.*num*.22. putat, Sacerdotem baptizantem cum excommunicatione minori extrà neceſſitatem, peccare ſolùm venialiter. Et ego probabilius iudico cum Suarez *diſp*.24.*ſect*.2. *num* 12. & Præpoſito *in 3 p.q*.2. *dub*.3. *num*.16. nullo modo peccare. Quia excommunicatio minor non prohibet adminiſtrationem, ſed tantùm ſuſceptionem Sacramentorum. Ad ca. *ſi celebret* reſpondet Suarez, ibi loqui de miniſtrante & ſimul ſuſcipiente Sacramenta. *P*.5 *T*.9 *Reſ*.3. *&* 45. † licet in *P*.3 *T*.4. *Reſ* 56. docuerit aliquod peccatum adeſſe. †

Et Sacerdos baptizans cum excommunicatione minori, nullo modo peccat.

53 † Preter rectam diſpoſitionem, quæ requiritur ad baptizandum licitè, requiritur in miniſtro Baptiſmi intentio faciendi, quod Chriſtus inſtituit & præcepit, quodque intendit Eccleſia. Et hoc, non ſolùm ad baptizandũ licitè, ſed ad baptizandũ validè: nam Baptiſmus collatus abſq. intentione miniſtri, eſt nullus quoad caracterem & quoad gratiam. † Sed

AD baptizandum validè requiritur in miniſtro intentio faciendi, quod intendit Eccleſia.

Bar-

Quam intentionẽ in miniſtro iniquo dicunt aliqui, ſuppleri à Deo quoad gratiam.

Bartholomæus ab Angelis *de ſacr. in com. dial.* 1. §. 31. putat cum multis alijs, peruerſam intentionem miniſtri, intendentis occulte hominem irridere, ſuppleri à Deo, non quidem quoad characterem, ſed quoad gratiam; quia Deus facienti, quod in ſe eſt, non deficit in neceſſarijs, nec ſuam virtutem alligauit Sacramentis. Et citat D. Thomam *in 4. diſt.* 24. *q.* 1. *ar.* 2. *q.* 3. & alios. Hanc etiam opinionem ſequitur Valentia *to.* 4. *diſp.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 3. docens, defectum intentionis miniſtri in paruulis ſuppleri a Deo per priuilegium, in adultis vero per fidem & deuotionem ſuſcipientis, Deo etiam peculiariter concurrente. Sed contraria ſententia cum Syluio *in* 3. *p. q.* 68. *ar.* 2. *ad* 4. & alijs tenenda eſt. Quia, quòd Deus hunc defectum ſuppleat, non fundatur in aliqua promiſſione, aut ratione, & alioqui de fide eſt, intentionem miniſtri eſſe neceſſariam. Hanc ſententiam ità veram exiſtimat Cabrera *de ſacr. q.* 64. *ar.* 8. *diſp* 1. §. 6. *num.* 65. vt contrariam refellat, tamquam erroneam & temerariam. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 17.

Sed gratis.

Vnde qui ex peruerſa intentione multos baptizaſſet inualide, teneretur ſecundum Laymam prodere ſe magiſtratui, etiam morte plectendus. Sed hanc doctrinam aliquãto mitigat.

54 Hinc probabiliſſimum eſſe, ait Layman *lib.* 2. *tr* 3. *c.* 3. *num.* 3 obſtetricem vel Parochum, qui ex defectu intentionis inualidè baptizauit, nec aliter poteſt huic malo occurrere, quàm prodendo ſe Magiſtratui, vltimum ſupplicium ſubiturus, ſpeculatiuè loquendo, teneri ſe prodere, quia ſalus corporis ex lege charitatis poſtponenda eſt ſaluti plurium animarum. Imò hanc obligationem videri ex iuſtitia, quia ille illos innocentes in ſalutis ſuæ diſcrimen per ſummam iniuriam coniecit. Sed hunc diſcurſum fortaſſe non adeo certum eſſe, vt in dubium reuocari non poſſit, cum illi homines per contritionem ſaluari poſſint. At, quidquid ſit de hoc, ſi mulier, vel Sacerdos, neſcit ſe ad hoc obligatum, & Confeſſarius putet, ſe nociturum potius, quàm profuturum, non debere illum in re non omninò euidente monere. Imo, ſi edoctum ab hoc heroico facto plenè abhorrentem conſpiciat, non debere illum multum vrgere, & in deſperationem abigere. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 50. §. *Sed ponam.* Vide etiam Ochagrauiam *de Sacr. tr.* 2. *q.* 41. *n.* 6. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ* 55.

BAPTISMI

Effectus.

BAPTISMI effectus ſunt gratia, remiſſio pœnæ, Character, & ablatio irregularitatis præter duas.

55 † EFFECTVS Baptiſmi ſunt multi. Præcipui, gratia, quæ in infantibus expellit peccatum originale, & in adultis etiam actuale; Remiſſio pœnæ pro peccatis debitæ; Character conferens poteſtatem ſuſcipiendi reliqua Sacramenta. Ablatio irregularitatis omnis ante Baptiſmum contractę, præter bigamiam.

Sed ad gratiam requiritur diſpoſitio.

Vnde, qui baptizatur fictè, non recipit gratiam, niſi recedente fictione

56 Si autem quis fictè, ſeu abſque debita diſpoſitione, Baptiſmum ſuſcipit, non recipit gratiam, niſi poſtea recedente fictione. † Porrò fictio eſt duplex. Prior eſt, qua quis ſine dolore Baptiſmum ſuſcipit cum peccato mortali, volens & ſciens, aut vincibiliter ignorans, ità ſuſcipere, & hæc eſt propria fictio, cum qua Baptiſmum ſuſcipiens committit nouum peccatum ſacrilegij. Secunda eſt, qua quis ad Baptiſmum accedit cum complacentia peccati mortalis; ſed excuſatur à nouo ſacrilegio ex ignorantia

tantia inuincibili, aut quia putat, non eſſe neceſſariam aliam diſpoſitionem præter fidem & intentionem, aut, quia putat, ſe eſſe attritum, cum reuera non ſit. Quæcumque autem ſit fictio, illa recedente, remittuntur per Baptiſmum non ſolum omnia peccata ante Baptiſmum, ſed etiam in ipſa Baptiſmi ſuſceptione, commiſſa; ſiue ſint ſacrilegia contra Baptiſmum, ſiue non. Minimè vero commiſſa poſt ſuſceptum Baptiſmum; nam hæc remittuntur per pœnitentiam in ordine ad claues: vnde, quamdiu non explicantur in Confeſſione, ad illa delenda, & baptiſmalem gratiam conſequendam, requiritur contritio. Ita Cabrera *de Sacr. q. 69. ar. 10. diſp. 2. §. 2. & ſeq.* Ipſa vero fictio, ſi eſt ſecundi generis, deletur etiam per Baptiſmum cum ſola attritione, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio ad illius effectum: ſi vero eſt primi generis, † ex mente Cabreræ † exigit contritionem, aut Sacramentum Confeſſionis in re. *P. 3. T. 4. Reſ. 14.*

Poſtquam, [illegible] Baptiſmi tolluntur omnia peccata ante Baptiſmum, vel in ipſo Baptiſmo commiſſa.

Non autem poſt illum.

Quid de ipſa fictione?

BENEFICIVM.

1 † BENEFICIVM eſt ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, Clerico propter diuinum officium competens. Quot ſint beneficij ſpecies, qui poſſit illud conferre, an, & quando liceat habere plura, vide apud Toletum *inſtr. lib. 5. c. 76.* & alios. †

BENEFICIVM quid? Et quotuplex?

2 Solùm adnerte circa ſpecies beneficij, quod in dubio, an aliquod beneficium ſit ſimplex, an verò curatum, cenſeri debet ſimplex; quia multæ conditiones requiruntur, vt beneficium ſit curatum, quæ proinde non præſumuntur, niſi probentur. Ita Guttierez *alleg. 8. n. 5. P. 4. T. 3. Reſ. 74.* Quoad collationem autem beneficij

IN dubio cenſendum eſt ſimplex.

3 † Statuit Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 18.* vt Epiſcopus in ſynodo ſex examinatores eligat, qui ſynodo ſatisfaciant, & ab ea probentur. Cùm verò contigerit, Eccleſiam parochialem vacare, cum tribus ex dictis examinatoribus vnum eligat ex cõcurrentibus, vel præſentatis &c. † Declarauit autẽ ſacra Congregatio Interpretum, huiuſmodi examinatores neceſſario eligendos eſſe Magiſtros, ſeu Doctores, aut Licentiatos in Theologia, aut iure Canonico, ſi extent, alioquin alios Clericos, qui videantur magis idonei. *P. 3. T. 5. Reſ. 64. §. Notandum.*

AD beneficia parochialia Epiſcopus adhibere debet examinatores. Qui debent eſſe Doctores Theologi, aut Iuriſcõſulti, ſi adſint.

4 Debet autem ſynodus quotannis celebrari, & in ea examinatores deputari: ſi verò non celebretur, ſemel deputati munus ſuum exercere debent, donec noua ſynodus celebretur. Ita Leo *p. 2. c. 3. n. 25.* Si autem, elapſo anno, aliquis examinatorum intereat, officium omnium expirat. Vide Barboſam *de pot. Epiſ. par. 3. alleg. 60. num. 48. Ibidem. §. Nota etiam.*

Et ſingulis annis in ſynodo deputati. Eorum autẽ officium durat ad nouam ſynodum.

5 Quòd ſi tempore, quo fieri debet prouiſio, examinatores ſynodales non adſint, ait Homobonus *p. 1. tr. 2. c. 3. q. 30. in fine*, poſſe Epiſcopum alios examinatores deputare abſque ſynodi celebratione. Nam diſpoſitio Tridentini, cum in hoc caſu præciſe adimpleri non poſſit, ceſſare debet. Et adducit duas deciſiones Rotæ Romanæ. Sed, ſi examinatores mortui, vel abſentes reperiantur elapſo anno à ſynodi celebratione; probabilior eſt contraria ſententia Lottherij *de re beneficiaria to. 1. lib. 2. q. 31. nu. 71.* Nam, cum ſingulis annis teneatur Epiſcopus ſynodum cele-

Niſi poſt annum, ſynodo non celebrata, aliquis illorum intereat. Quo caſu, ſi contingat cõcurſus, non poſſet Epiſcopus alios examinatores deputare ſine noua ſynodo.

brare, ſuccedente vacatione, debet ſtatim ſynodum indicere, & in prima ſeſſione examinatores deputare, alias ei imputabitur, quòd non adimplerit formam Tridentini. Et ideo ait Venerus *lib.4.c.25. nu.12.* beneficium ſic collatum poſſe ab alio impetrari, quia ex decreto Tridentini & ex Bulla Pij V. *in Bullario 32.* prouiſio ad Sedem Apoſtolicam deuoluitur. Ad deciſiones Rotæ reſpondet Lottherius, eas procedere, quando hic caſus contingeret infrà annum à celebratione ſynodi; nam, Epiſcopus nullo iure tenetur congregare Concilium ſæpius, quam ſingulis annis. Obſeruet autem in tali caſu formam Decreti Clem. VIII. quam affert Maſſobrius *prax. hab. concur. requiſ.12. dub.3. n.2. Ibid.* poſt initium.

Sicut facere poſſet, ſi illorū mors, vel abſentia contigeret infrà annū

BENEFICII collatio inualida, ſi vnà cum examinatoribus ſynodalibus adhibeatur ſupernumerarius.

6 Si Epiſcopus in concurſu beneficij adhiberet, vnà cum tribus examinatoribus ſynodalibus, alios non ſynodales ad maiorem cautelam, collatio eſſe nulla, & ſic declarata fuit à Sacra Congregatione, & à Sacra Rota Romana deciſum apud Maſſobrium *prax. haben. concur. requ.13. dub.1 n.2.* quem vide. Contrarium tamen docet Homobonus *p.1. tr.2. c.3 q.30.* P.3. T.5. *Reſ.65.*

EXAMINATORES tenentur Epiſcopo ſignificare digniorem.

7 Examinatores verò tenētur, non ſolùm indicare dignos, ſed inter illos etiam digniorem, ſecundum Medinam *ſum. c.14. §.32. reg.4.* & alios: non obſtante, quòd Epiſcopus id non inquirat, vel etiam ſcire nolit. Sed contrariam ſententiam docent Maſſobrius *prax. de concur. requ.4. dub.3. nu.2.* & alij, niſi id Epiſcopus ſcire vellet, vt ſuam conſcientiam inſtrueret, & eligeret digniorem. *P.3. T.5. Reſ.111.*

Nam hic eligendus ad beneficia.

8 An ad beneficia poſſit eligi dignus prætermiſſo digniori? Negat Vazquez *de benef. cap. 2. §. 2. dub. 8. num.78.* Nam ex D. Thoma 2.2. q.63. hæc eſt perſonarū acceptio. Rebellius *de oblig. iuſt. par.1. l.3. q.4. n.12.* diſtinguit, & mortale eſſe, eligere minus dignū ad Cardinalatum, Decanatum vel Canonicatum & alia curata, vel ſimplicia magni momenti, ad alia ſimplicia parui momenti, eſſe ſolùm veniale, ex paruitate materiæ. Aliter diſtinguit Reginaldus *to.2. lib.30. tr.3. cap.15. num.179.* & in beneficijs ſimplicibus minoris momenti, eſſe veniale, omittere digniorem ſemel aut iterum: ſecus verò ſi ſæpè. Itaque ſecundum Reginaldum paruitas materiæ deſumenda eſt ex iniuria, quæ fit Eccleſijs, quæ in vno, vel alio actu huiuſmodi parua eſt. Valentia apud Turrianum *infra*, paruam materiam putat eſſe paruum exceſſum dignitatis vnius ad alterum, qui, illo prætermiſſo, eligitur. Sed hoc falſum putat Turrianus *in 2.2. to.2. diſp.22. dub.1. num.6.* nam materia præcepti non eſt exceſſus dignitatis, ſed electio dignioris ad beneficium, quod eſt materia grauis. Ego verò diſtinguendum puto cum Nauarro *de reſt. lib.2. cap.2. n.172.* de beneficijs ſimplicibus, & curatis, & in his peccatum mortale eſſe relinquere digniorem, in illis verò minimè. Prima pars eſt communis, & expreſſa Innocentij III. *cap. vnico de beneficijs*, ac D. Thomæ 2.2. q.63. ar.2. ad.3. Quidquid dicat Filliucius *t.3. tr.41. c.4. n.181.* hoc procedere tātū in Epiſcopatibus: & Pedrozza, eſſe ſolū veniale. *P.2. T.15. R.140. § Sed licèt.* Excuſabit tamen paruitas materiæ, quam probabile eſt penſandam eſſe, non ſolùm ex paruitate beneficij, quæ ſecundum Turrianum *vbi ſup.* rarò continget, ſed etiam contrà ipſum, ex paruo exceſſu dignitatis in digniore, qui omittitur. *P 5. T.5. Reſ.13.* Secūda verò pars probatur, tum, quia Tridentinum id videtur tacitè innuere, dum beneficia curata ſemper dicit cōferenda eſſe dignioribus, & de ſimplicibus nihil dicit. Tum, quia Summus Pontifex talia beneficia confert dignis abſ-

Non quidem ſimplicia, ſed curata.

que

que concurſu. Tum, quia hęc non videntur ex natura rei eſſe bona communia, & decertantibus debita, ſed Prælatis commiſſa, vt conferantur dignis, qui, licèt non ſint meliores, non tamen otioſè & cum ſcandalo viuant. Et tandem, ſi hæc opinio non eſſet vera, ait Gutierez *qq can. lib. 2. cap. 11. num. 12.* omnes Pręlatos fore in ſtatu damnationis. *P. 2. T. 15. Reſ. 38.*

9 Quodcunque verò beneficium, ſi conferatur per concurſum digno, prætermiſſo digniore, non ſolùm eſt peccatum mortale, ſed etiã adeſt onus reſtitutionis: nam, non ſolùm eſt peccatum contra iuſtitiam diſtributiuam, ſed etiam contra commutatiuam, ortam ex illo quaſi contractu, prouenientẽ ex poſitione edicti. Ita Molina *de primog. lib. 2. c. 15. n. 59.* contra Garſiam *de benef. p. 7. c. 16.* oppoſitum probabiliter docentem. Et Azenedus *conſ. 9. n. 30.* ait, talem electionem in foro externo eſſe nullam & ſubreptitiam. *P. 4. T. 4. Reſ. 210. & antea in P. 3. T. 5. Reſ. 110. §. Notandum.* (Niſi ſimplicia cõ ferantur per concurſum.) Et hoc ſub onere reſtitutionis.

10 Vnde examinatores non poſſunt aliquem ex concurrentibus præmonere de punctis, de quibus eos interrogabunt, nam hæc præmonitio cederet in damnum aliorum. Ita Rodriquez *ſum. to. 1. c. 54. n. 1.* Non tamen in alijs examinibus v.g. ad Epiſcopatũ, ad Confeſſionem &c. ſi alioqui examinandi ſint idonei, ſed verecundi v.g. &c. Ita Peyrinus *priu minim. to. 3. c. 2. in conſt. Sixti IV. n. 25. P. 5. T. 14. Reſ. 86.* Vnde examinatores non poſſunt aliquem ex cõcurrẽtibus præmonere de punctis.

11 Leſſius *l. 2. c. 34. dub. 14. n. 64.* putat, in collatione libera facti à Papa vel Regibus, præferendum etiam digniorem. Quia hi nõ ſunt domini beneficiorum, ſed œconomi. Quæ opinio, ſi eſſet vera, magnum pondus haberẽt Papa, & Reges. Igitur probabilis eſt ſententia Reginaldi *to. 2. l. 30. tr. 3. c. 14. n. 197.* quòd tales ſatisfaciant ſuo muneri, ſi eligant dignos, quamuis digniores prætermittant. *P. 2. T. 15. Reſ. 40. §. Tamen.* PROBABILE eſt, Papam & Reges in collationibus liberis non teneri præferre digniorem.

12 Item probabile eſt, laicum patronum beneficij, qui non ſit primus fundator, non teneri præſentare digniorem, etiã quoad beneficia curata. Nã Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 18.* mandat præſentatos a Patrono laico examinandos & approbandos eſſe ab examinatoribus ſynodalibus. Vnde cum nõ arctet Patronũ, ad præſentandũ digniorem, neque nos arctare debemus. Ità Riccius *p. 3. deciſ. 306. n. 4.* cõtra Vazquez *de benef. c. 2. §. 2. dub. 5. n. 78.* Igitur, quod dicũt communiter DD. eligentem indignũ priuari poteſtate eligẽdi pro illa vice, ex *c. cum in cunctis, §. fin. de elect.* ego puto cum Sanchez *opuſ. to. 1. l. 2. c. 1. dub. 6. n. 6.* contra Padillam *in l. cum quidam, ff de elegat. 2. n. 17.* non habere locum in Patrono laico, ſed tantùm in Eccleſiaſtico. *P. 2. T. 15. Reſ. 37. & P. 4. T. 4. Reſ. 170.* Quoniam igitur Tridentinum non irritat præſentationem digni factam à Patrono laico, & illa ſit valida etiam in conſcientia, tenetur Epiſcopus illam confirmare; & ſi nollet, poſſet cogi à ſuperiore. Itàque Archiepiſcopus Panormitanus tenetur confirmare præſentationem digni, omiſſo digniore, factam ab Illuſtriſsimo Senatu huius Vrbis in aliquam Parochiam. Imò, ſi maior pars Senatorum eligeret dignũ, & minor pars digniorem, teneretur confirmare dignum; quia dignior ſe haberet, ac ſi non eſſet præſentatus. Ità Sanchez *opuſ. to. 1. lib. 2. c. 1. dub. 6. n. 6. P. 4. T. 4. Reſ. 170.* Et laicum patronum præſentare poſſe minus dignũ. Qui proinde debet ab Epiſcopo confirmari. Sic confirmare tenetur Archiepiſcopus Panormitanus præſentatũ à Senatu ad beneficium parochiale.

13 Obligatio eligendi digniorem ad beneficiũ non ſe extendit ad reſignantem beneficium. Nam hic non eſt locus concurſui, ſed pars parti ius ſuum transfert. Vnde collator nõ peccabit, acquieſcendo reſignationi factę minus digno, relicto digniore. Ità contra Vazquez *de benef. c. 2. §. 4. dub. 7. num. 100.* Aragonius *in 2. 2. quæſt. 63. art. 2.* qui teſtatur de praxi, etiam RESIGNANS beneficium non tenetur reſignare digniori.

Summi Pontificis. *P.2. T 15. Reſ.41.*

Vide hic multos caſus in quibus liceat ad beneficiũ admittere minus dignum.

14 Vniuerſaliter ergò, poteſt ad beneficium admitti dignus omiſſo digniore. Primò, quando exceſſus dignitatis non eſt notabilis. Secundò, quãdo dignus eſt indigena, dignior vero alienigena. Tertio, quando maior pars electorum inclinat in minus dignum, tunc alij omittere poſſunt digniorẽ. Quartò, ſi aliàs, omiſſis digno & digniore, eligendus foret tertius indignus. Quintò, quando dignus præeſſet alteri Eccleſiæ, & oporteret illum poſtulare. Sextò, quando dignior eſſet implicatus negotijs externis, quæ illum à reſidentia retardarent. Septimo, ſi dignior non eſſet expertus, ſicut alius dignus. Octauò, quandò collator tenetur confirmare electum à Patrono. Nonò, ſi beneficium, ex prima ſui inſtitutione per Eccleſiam acceptata, conferendum ſit alicui ex certa familia, vel oppido. Decimò, ſi fundator beneficij parochialis præſentet minus dignum. Vndecimò, quando quis reſignat beneficium. Et tandem, Patronus laicus poteſt præſentare minus dignũ. Ità Valerus *diff. vtriuſq; fori v. Elect. diff. 1. n. 1. P. 5 T. 5. R. 110.*

POTEST dignus beneficium acceptare, ſi præferatur digniori. An etiam petere?

15 Poteſt dignus acceptare beneficiũ, etiam ſi ſibi certo cõſtet, prætermiſſum eſſe digniorem. Ità Turrianus *in 22. to. 2. diſp. 22. dub 3. n. 8.* Qui notat, hoc procedere poſt electionem: nam antea non poteſt beneficiũ petere, peteret enim rem iniuſtam cum peccato electorum, & damno tertij. Sed Leſſius *l. 2. c. 34. dub. 41. n. 70.* docet, minus dignum poſſe ſe offerre ad beneficium, non quidem petens illud ſibi conferri, ſed relinquendo totum iudicio collatorum. *Ibid. §. Nota ſecundò.*

Et ſuaſionibus ac precibus iàm iàm digniori conferẽdum ſibi præoccupare?

16 Sed quid dicendũ de eo, qui, non vi & fraude, ſed tantùm ſuaſionibus & precibus, remouet collatorẽ à collatione beneficij in digniorem, cui iã determinauerat conferre; vt ſibi, vel alteri minus digno conferatur? Teneri ad reſtitutionẽ, reſpõdent Vazquez *de benef. c. 2. §. 3. dub. 19. n. 140.* & Villalobos *to. 2. tr. 11 diff. 44. n. 9* cũ alijs multis; quia lędit iuſtitiam commutatiuã. Sed probabiliſſimè etiam docet Guttierez *qq. can. l. 2. c. 11. n. 47.* non teneri. Quia beneficium non erat verè & propriè debitum digniori, & ſic nullam ipſi procurauit iniuriam. *P. 3. T 6. Reſ. 34.* An verò dignior poſſit hanc vexationem pretio redimere, quære ſub v. *Scandalum, n 9.*

17 † Qui ad beneficium eligitur, aliquot conditiones pro qualitate beneficij habere debet, quas vide apud Toletum & alios. †

AN ad Capellaniam eligi poſſit Clericus? Poteſt, ſi non eſt Sacerdotalis actu, quod ex teſtatoris verbis colliges.

18 Fundans Capellaniam in teſtamento, ſi dicat. *Inſtituatur Capellanus, qui Miſſas celebret,* inſtitui poteſt Clericus 14. annorum. Nam, cum non dicat, *vt Miſſas celebret per ſeipſum*, poteſt inſtitui aliàs capax beneficij ſimplex, qui miſſas celebret per alium. Ità Palaus *to. 2. tr. 13. diſp. 1. punct. 6. n. 18.* contra Guttierez *conſ. 1. n. 11.* Si verò dicat; *nullus alius eligatur, niſi qui actu ſacerdos ſit*, tunc inſtitui non poteſt, niſi, qui ſit actu Sacerdos. Sed quid, ſi ſolùm dicat per verba affirmatiua; *Inſtituatur Capellanus Sacerdos, qui miſſas celebret?* Reſpondet Palaus *vbi ſup. nu. 12.* tunc non poſſe conferri, niſi actu Sacerdoti. Sed contraria ſententia Gratiani *diſcept. for. c. 33. num. 2.* eſt probabilis & in praxi tuta, poſſe nimirum conferri Clerico, qui habilis ſit eſſe Sacerdos intra annum. Nam huic conferri poſſunt Canonicatus & ſimilia beneficia habentia adnexum Ordinem Sacerdotalem. Imò Piaſecius addit, talem Clericum cogi non poſſe ad Presbyteratũ; quia poteſt ſatisfacere ꝑ aliũ. *P. 2. T. 14. R. 18. & P. 4. T. 4 R. 227.*

Imò Lara putat, etiam Sacerdotalem

19 Nota hic, quod ſi aliqua Capellania ſit Sacerdotalis actu, vel aptitudine, hoc non obſtante, à Lara *de Capell. lib. 2. cap. 5. à num. 28.* poſſe

Epi-

Epiſcopum de conſenſu hæredis ſemel, vel iterum in tali qualitate diſpenſare, vt conferatur Clerico 14. annorum. Sed hoc negat Palaus *vbi ſup. n. 21.* quia Tridentinum *ſeſſ. 25. c. 5.* prohibet Epiſcopis, etiam de conſenſu hæredis, tollere conditiones in fundatione beneficiorum appoſitas. *P. 4. T. 4. Reſ. 227. §. Et tandem.*

lem actu poſſe ſemel aut iterum ab Epiſcopo conferri Clerico minori. Sed cum conſenſu hæredis.

20 Beneficium non poteſt conferri excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto. Et quidem, ſi conferatur excommunicato, collatio eſt inualida ex cap. *paſtoralis, de Cler. excom.* Quod ſecundum Auilam *p. 2. c. 6. diſp. 5. dub. 2. concl. 1.* & DD. communiter verum eſt etiam in tolerato. imò etiã, ſi quam excommunicationem ignoret, aut quia oblitus eſt, ſe eam incurriſſe, aut quia falsò putat, ſe validè abſolutum eſſe. Quia ignorantia excuſat quidem à culpa, non tamen habilitat inhabiles. Sed quoad ſecundum dicendum eſt cum Fabro *in 4. diſt. 25 q. 1. diſp. 4. c. 4. n. 191* contra Suarez *apud ipſum ibid.* quòd, ſi quis ignoret ignorantia probabili ſe eſſe excommunicatum, collatio beneficij non eſt irrita. Quoad primum etiam contrarium ſentit Hurtado *de excom. diſp. 6. diff. 2. n. 6.* Quia ex Extrauag. *Ad euitanda ſcandala* licitum eſt collatori, conferre beneficium excommunicato tolerato; ergo collatio illi facta non erit nulla. Quod verò in dicta Extrauag. dicitur, quòd nullus intenditur ei fieri fauor, non obſtat; quia in hoc fauor non fit illi, ſed fidelibus, vt abſque ſcrupulo poſſint cum illo communicare. *P. 5. T. 9. Reſ. 97.*

BENEFICIVM inualidè confertur excommunicato.

21 Collatio etiam beneficij facta ſuſpenſo, vel interdicto, ſecundum communiorem & probabiliorem eſt inualida. Sed contraria Leſſij *lib. 2. c. 34. dub. 22. n. 116.* eſt etiam probabilis & tuta. Nam Canones ſolùm dicunt, talem collationem eſſe irritandam, & ipſum priuandum. quæ forma loquendi videtur requirere ſententiam iudicis: vnde in re dura & difficili nõ debet extẽdi, & dici, quòd ipſo iure ſit irrita. *P. 5. T. 9. Reſ. 100.*

Non autem ſuſpẽſo, & interdicto.

22. Poſito autem, quòd collatio beneficij facta excommunicato ſit inualida, & ipſe teneatur illud relinquere, docet Suarez *diſp. 15. ſect. 2. n. 31* quod, ſi illi bona fide ſuſcepto, ſeruiuit, re poſtea cognita, detinere poteſt fructus perceptos congruæ ſuſtentationi reſpondentes, qui ei pro ſeruitio debentur, alios verò teneri reſtituere, niſi bona fide conſumpſiſſet, aut, vt ait Henriquez *lib. 13. c. 3. n. 3.* illud beneficium legitimè poſtea obtinuiſſet; quia eouſque vacauit, & fructus beneficij vacantis debentur ſucceſſori. Sed, vt hoc ſit probabile, neceſſe eſt, vt ipſe interim per ſe, vel per alium inſeruierit, alias eſſet melioris conditionis, qui inualidè, quam qui validè, beneficium obtinuiſſet. *P. 5. T. 9. Reſ. 99. §. Notandum eſt tamen.*

Excommunicatus autem, qui beneficium bona fide recepit & ei ſeruiuit, poteſt ſibi retinere fructus perceptos, ſubſtentationi congruæ reſpondentes.

23 Quòd dictum eſt de beneficijs, quòd eorum collatio facta excommunicato ſit inualida, dicendum quoque eſt cum Villalobos *to. 1. tr. 17. diff. 9. n. 3.* de penſionibus, quæ dantur titulo ſpirituali, & ſunt beneficia Eccleſiaſtica. Minimè verò de alijs, quæ dantur titulo ſæculari, quia hæc non ſunt beneficia, & iura loquuntur ſolùm de beneficijs. Ita Turrianus *lib. 2. diſp. 16. dub. 5.* aduerſus Villalobos *vbi ſup.* Imò Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 22. n. 64.* probabiliter putat, etiam penſionem ſpiritualem excommunicato validè conferri. quia incapacitas excommunicati ad beneficia, vel penſiones, non competit excommunicato ex natura rei, ſed ex iure canonico: ius autem ſolùm loquitur de beneficijs: ergo non debet extendi ad penſiones, maximè in odioſis; penſiones enim Eccleſiaſti-

PENSIO cum titulo ſpirituali inualidè confertur excommunicato.

Sed contrarium probabile.

ſiaſticæ non ſunt ſimpliciter beneficia, licèt cum illis conueniant in multis. Ità Præpoſitus. Sed contra illum inſurgit nouiſſime Raynaudus *de monit. p. 2. c. 2. n. 29. P. 5. T. 9. Reſ.* 103. *& olim in* P. 4. T. 4. *Reſ.* 55. † vbi ſententiam Præpoſiti probabilem iudicauerat. †

ELECTIO ligati minori excommunicatione ad beneficium non eſt irrita, ſed irritanda.

24 Electio ad beneficium excommunicati excommunicatione minori, ſecundum Coninch *de Sacr. diſp.* 14. *dub.* 17. *n.* 263. & Canoniſtas communiter, irritari debet, etiam ſi electores illam ignorauerint; quia talis irritatio eſt pœna electi, non eligentium. Secundum Auilam *p. 2. c. 6. diſp.* 12. *dub.* 4. *concl.* 4. non eſt irritanda. Quia in *c. vlt. de Cler excom.* dicitur irritanda eſſe, *ſi ſcienter electus ſit.* lex verò pœnalis non debet extendi. Sed Layman *lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 3 n. 5.* putat, illud verbum *ſcienter* referri ad ipſum excommunicatum, vt, ſi ille ſciens, ſe eſſe excommunicatum & inhabilem, electionem acceptet, electio ſit irritanda, ſiue id electores nouerint, ſiue non. Omnes hæ opiniones ſunt probabiles. *P* 5. *T.* 9. *Reſ.* 132.

EXCOMMVNICATVS beneficiū antea collatum validè acceptat.

25 Si quis, poſt collationem beneficij incidat in excommunicationem, ait Raynaudus *de monit. p. 2. c. 2. n. 29.* hunc inualidè poſtea tale beneficium acceptare. Quia acceptatio concurrit cum collatione ad cauſandum dominium, vt concauſa. Nam, vt res aliqua fiat mea, non minus dependet à voluntate mei acceptantis, quam alterius dantis. Ergo ſicuti collatio facta excommunicato eſt inualida, ità etiam acceptatio excommunicati erit inualida. Imo potiori iure, quia per acceptationem beneficium magis proximè acquiritur. Sed dicendum eſt cum Toleto *lib.* 1. *c.* 13. talem acceptationem validam eſſe. Quia cap. *poſtulaſtis* annullat collationem beneficij factam excommunicato; non autem acceptationem: nec extendi debet. Deinde, quia acceptatione non acquiritur ius, nullus enim ſibi confert ius. Et tandem, quia acceptatio potius pertinet ad factum, quàm ad ius: eſtque ſolùm declaratio propriæ voluntatis, *l. ex facto, §. ſi quis rogatus, 2 ff ad SC. Trebellianum*, qua excommunicatio non priuat *P* 4. *T.* 4. *Reſ* 56. *& P.* 5. *T.* 9 *Reſ.* 102.

Non tamen ius acquirit, niſi abſoluatur.

28 Hæc autem doctrina procedit quoad conſenſus declarationem, non quoad acquiſitionem iuris. Nam, vt ius acquirat, debet abſolui à cenſura; ſed poſt abſolutionem non requiritur noua collatio, vel acceptatio: Vnde, ſi is moriatur ante abſolutionem beneficium non vacat de nouo, ſed, ſi poſt abſolutionem, vacat de nouo. *P.* 5. *cit. §. Nec valet.* Infertur ex dictis; quod Canonicus excommunicatus poteſt valide acceptare beneficium pinguius. Ità Altherius *de cenſ. to.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 6. *c.* 5. contra Filliucium *to.* 1 *tr* 12. *c.* 5. *n.* 121 *P.* 4. *T* 4. *Reſ.* 56. *§. Hinc.*

COLLATIO beneficij facta excommunicato inualida eſt ex Leſſio, etiā ſi poſt abſolutionē acceptetur.

26 Maior difficultas eſt, an excommunicatus, cui facta eſt collatio beneficij, poſſit illud poſt abſolutionem acceptare & retinere abſque noua collatione, ſi electores in eadem voluntate permaneant? Et negatiuè reſpondet Leſſius *lib.* 2. *c* 34. *dub.* 22. *n.* 119. & DD. communiter. Quia prima collatio cum fuerit inualida, ſe habet, ac ſi non eſſet: ac proinde nunquam conualeſcere poteſt. Igitur tale beneficium retineretur ſine titulo. Confirmatur primò; quia matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens, non poteſt reualidari abſque nouo conſenſu. Confirmatur ſecundò, quia effectus iſtius excommunicationis fruſtrà eſſet impoſitus. Nam in tali caſu quilibet excommunicatus differret acceptationem, donec abſoluatur. Ex quibus infertur, poſſe collatorem tali

poſt

oſt abſolutionem beneficium ſecundò conferre, & hoc etiam, ſi prima
ıce nouerit excommunicationem, quia nullo iure oſtenditur, collato-
em in eo caſu priuari poteſtate conferendi. Adde, quòd ſi ex iuſta
auſa collatio ad alium pertineat, qui ſine infamia adiri non poſſit, poteſt
piſcopus titulum reualidare. Sed probabile quoque eſt ipſi Leſſio, ta-
em excommunicatum validè tale beneficium pòſt abſolutionem acce-
ptare, ſi concurrant tria. Primum, quòd impedimentum ſit occultum.
ecundum, vt in nullius præiudicium cedat. Nam, ſi duo eſſent electi,
ſſet præferendus ille, qui caret impedimento. Tertium, vt acceptans
ollationem cum cognitione ſui impedimenti, impetret diſpenſationem,
ıon ſolùm illius prioris impedimenti, ſed etiam illius, quod incurrit per
alem acceptationem: fit enim intruſus, & inhabilis ad idem beneficium.
Probatur autem hæc opinio; quia electio ex parte eligentium fuit valida
idem dic de præſentatione, & collatione) & ſolùm deeſt capacitas in
ubiecto. Ergo ſimul, ac fit capax per abſolutionem, ex vi prioris actus
us acquirit. Deinde, quia ſupponimus, electores permanere in eadem
voluntate, ergò vis electionis durat, &, ſublato impedimento, acceptari
poteſt. Hæc Leſſius. Quæ confirmari poſſunt ex ſimili de collatione
acta irregulari. *P.4.T.4. Reſ.56.§ Sed maior*, & P. 5.*T.9. Reſ.*101. Ad-
erte hic, quòd, ſi adſit periculum infamiæ, excommunicatus non te-
etur in collatione beneficij ſuam excommunicationem manifeſtare:
uia Eccleſia non obligat cum tanto incommodo. & ideo poteſt acce-
ptare beneficium, & poſtea quamprimùm occultè petere diſpenſatio-
em. Ità Suarez *de cenſ.diſp.*13.*ſect.*1 *n.*11. *P.*4.*T.*4.*Reſ.*56. in fine.

Sed contrariū ipſi quoque probabile, concurrētibus tribus.

Non tenetur tamē excommunicatus occultus ſe diffamare, nè accepto beneficium.

27 Conferentes beneficium excommunicato excommunicatione ma-
ori, incurrunt excommunicationem minorem, & ſuſpenſionem à colla-
ione eiuſdem beneficij ipſo iure. ex cap. *cum in cunctis* §. *Clerici*, *de ele-
ctione*. Panormitanus *in c.poſtulaſti*, *n.*3. vult, incurrere etiam ſuſpenſio-
em à collatione aliorum beneficiorum, ex cit. cap *poſtulaſti*, *de Clerico ex-
om. miniſtr*. Sed verius eſt, hanc ſuſpenſionem non incurri, niſi poſt bi-
am monitionem. Ità Sayrus *lib.*2.*c.*5.*n.*3. *P.*5.T.9 *Reſ.*107. Conferentes
erò excommunicato excommunicatione minori ſcienter, ſecundum
Altherium *de cenſ.to.*1.*diſp.*4.*c.*2. ſunt priuati voce. Sed magis placet opi-
io negatiua Bononiæ *de elect p.*2.*c.*2. *dub.*61.*num.*12.*P.*5.*T.*9.*Reſ.*132.
n fine.

CONFERENTES beneficium excōmunicato quas pœnas incurrant?

28 Excommunicatus non ſtatim priuatur fructibus beneficij ante
xcommunicationem legitimè obtenti, ſed poteſt illos retinere, dummo-
lo per ſe, vel per alium oneribus beneficij ſatiſfaciat. Nam id non expri-
nitur in aliquo iure. Quamuis enim in cap. *paſtoralis* dicatur; *illi pro-
entus Eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur*, *cui Eccleſiæ communio denegatur*;
enſus tamen eſt, id faciendum per ſententiam iudicis, vt apparet ex pe-
itione illius cap. Et alioqui, percipere fructus non eſt communicare cum
idelibus, quod excommunicato interdicitur. Ità Hurtado *de excom. diſp.*
*diff.*1. *n.* 2. & alij contra Filliucium *to.*1. *tr.*12.*c.*5 *n.*129. Additque,
quod, quamuis cit. cap. priuaret ipſo iure, conſuetudo tamen illud dero-
gaſſet. *P.*4.*T.*4. *Reſ.*54. & *P.*5.*T.*9. *Reſ.* 104. Sed, ſtando in contraria
ententia, ſi excommunicatus eſſet pauper, citrà extremam neceſſitatem,
quæ non poteſt ei contingere, cum ſemper poſſit diſcedere à contuma-
ia, & fructus percipere &c.) ait Cornejo *in* 3.*p.tr* 5.*diſp.* 10. §.6. *dub.*
*vn.n.*4.

EXCOMMVNICATVS non priuatur ipſo iure fructibus beneficij.

Si autem priuaretur, poſſet nè titulo paupertatis ſibi retinere?

Vtrinque Doctores & rationes.

*tr.n.*4. non poſſe fructus ſibi retinere, quia, cum ſint bona Eccleſiæ non poteſt de illis contra eius voluntatem diſponere. Sed Auila *p.*2. *diſp.* 6. *dub.*5. *concl.*3 ait, poſſe. Quia poteſt dare alteri pauperi; nec ipſe eſt peioris conditionis, quam ceteri. *P.*5.*T.*5.*Reſ.*104. §.*Sed ſtando*.

EXCOMMVNICATVS toleratus validè confert beneficium. Denunciatus verò inualidè eligit. Et, ſi eſt Clericus, inualidè præſẽtat. Secus, ſi laicus. Nam eius præſentatio erit valida.

29 Si vero collator beneficij ſit excommunicatus toleratus, collatio eſt valida. Ita Turrianus *lib.*2.*diſp.*15.*dub.*2. *P.*5.*T.*9.*Reſ.*99. in fine.

30 Excommunicatus autem non toleratus, non ſolùm inualidè eligit, ſed etiam inualidè præſentat, ſi eſt Clericus; quia electio & præſentatio æquiparantur, & ſunt ambæ actus iuriſdictionis, quam excommunicatus exercere non poteſt. Si verò eſt laicus, teneo cum Villalobos *to.*1.*tr.*17. *diff.*12.*n.*3. contra Hurtadum *de excom diſp.*7. *diff.*2.*n.*9. validè præſentare. Differt enim præſentatio laici à præſentatione Clerici, vt ex quodam iure colligit Abbas, vbi ait Pontifex, præſentationem laici mutari poſſe ante inſtitutionem; Clerici verò minimè. Ergo Clericus patronus dat ius præſentato, laicus non ità. Et iure, quia laicus non poteſt tribuere ius ſpirituale, quale eſt ius ad beneficium Eccleſiaſticum. Ita diſtinxit Rota, & obſeruatum fuit in quadam cauſa Zamorenſi, apud Villalobos, *P.*5. *T.*9. *Reſ.*105.

An verò Epiſcopus teneatur illam admittere?

31 Sed an teneatur Epiſcopus præſentationem laici excommunicati admittere? Negat Cornejo *in* 3.*p.tr.*5 *diſp* 10.§.5.*dub.*1. quia, cum iſte præſentando peccet, Epiſcopus tenetur illam non admittere, nè cum illo communicet. Et ſic Epiſcopus nolens acceptare, poteſt alteri ipſe conferre, quia ius præſentandi ad ipſum deuoluitur. Vnde ait Suarez, præſentationem laici eſſe validam, quando admittitur, non ratione ſui, ſed ratione acceptationis Epiſcopi, in quem ius præſentandi eſt virtualiter deuolutum. Et hoc procedit etiam in excommunicato tolerato: nam quamuis cum hoc Epiſcopus communicare poſſit, & præſentationem illius acceptare, non tamen tenetur. Quod ſi ex iuſta cauſa talis præſentatio ab ipſo præſentato poſtulata fuerit, erit licita. Hæc Cornejo. quidquid in contrarium afferat Vazquez *de excom. dub.*5. *Ibid.* §. *Sed dubitatur*.

Et an reſignatio beneficij facta ab excõmunicato ſit valida? Vtrumque probabile.

32 Reſignatio beneficij facta ab excommunicato ſecundum Filliucium *to.*2. *tr.*12.*c.*6. *n.*163. eſt inualida, ſi fiat in fauorem tertij. quia æquiualet præſentationi, eſtque actus iuriſdictionis. Sed contraria ſententia Turriani *lib.*2. *diſp.* 15. *dub.* 3. non eſt minus probabilis. Nam reſignatio non eſt electio, non præſentatio, neque inſtitutio beneficij. Nec requirit iuriſdictionem, ſicut eam non requirit reſignatio abſoluta. Nec eſt aliquod ius in contrarium. Aduerte, hæc procedere de excommunicato vitando, nam de tolerato certum eſt, id poſſe, quia hic eſt fauor reſignatarij, non reſignantis. Imò etiam ſibi licet, ſi petatur ab alijs. Ità Filliucius. *P.*5.*T* 9.*Reſ.*106.

Sed, ſi eſt toleratus, certum eſt, eſſe validam.

BENEFICIA reſignata nõ poſſunt conferri conſanguineis reſignantium, aut eorum familiaribus Ex Bulla Pij V. Quæ vbi recepta eſt, poteſt nihilominus patronus

33 Pius V. in Extrauag. *Quanta Eccleſia Dei*, præcipit beneficiorum collatoribus, nè illa conferant conſanguineis aut familiaribus reſignantium, alias talis collatio nulla ſit. Sed aſſerit Moſcoſus *ſum.tr.*15.*c.*10.*n.*2. Philippum II. ab ea ſupplicaſſe, ac proinde in Regnis Hiſpaniæ nõ eſſe vſu receptam. In alijs autem Regnis, vbi eſt vſu recepta, occurrunt duo dubia. Primum eſt, an Patronus poſſit præſentare ad beneficiũ reſignatũ conſanguineum reſignantis? Et Sanchez *opuſ.to.*1.*lib.*2.*c.*3.*dub.*36.*n.*24. affirmat; quia ibi prohibetur collatoribus, ne talibus conferant, non autẽ Patronis, nè

præ-

præſentent. Secundum, an reſignans poſſit nominare ſucceſſorem, non cum pacto, quòd detur ipſi, ſed ſignificando collatori, vt det ipſi, ſi velit? Et idem Sanchez *ibid. num.* 23. etiam affirmat, dummodo relinquat proviſionem omninò in collatoris voluntate. Et verba Extrau. *caueant ne nutu, aut verbo &c.* ſignificare pactum tacitum, vel expreſſum, nam alioqui Bulla puniret actum internum. P.5.T.14. *Reſ.*26.

Et reſignans nominare ſucceſſore abſq. pacto, quod ipſi detur. Ita Sanchez.

34 In ſubreptione beneficij datur paruitas materiæ, vt ſi non exprimatur totus beneficij valor, ſed paulò diminutus. Nam modicus defectus non vitiat actum, nec obeſt leuis ſolemnitatis omiſſio. Ità Riccius *par.* 2. *deciſ.* 208. *num.* 5. P.5.T.5. *Reſ.*33.

IN ſubreptione beneficij datur paruitas materiæ.

35 Quæ beneficia conferre poſſint Cardinales in ſuis Titulis, quære v. *Cardinales in ſuis Titulis*.

De obligatione Horarum Canonicarum pro beneficio, quære v. *Horæ Canonicæ, à num.* 6.

Habens beneficium gaudet immunitate, de quo vide v. *Clericus quoad forum*.

BIGAMIA

1† BIGAMIA dicitur multiplicatio nuptiarum qualiſcunque. Nam qui plures, quam vnam, duxerit, dicitur bigamus. Diuiditur primo in veram, interpretatiuam, & ſimilitudinariam. Interpretatiua item alia eſt ſimpliciter talis, alia ex iuris fictione. Quæ omnia fuſius inuenies apud auctores. Ex bigamia oritur irregularitas, de quo, vide v. *Irregularitas, à num.* 8. †

BIGAMIA quid? Et quotuplex?

BLASPHÆMIA

1† BLASPHAEMIA eſt maledicentia contra Deum ex malo voluntatis affectu. Vnde blaſphæmus eſt, qui aufert à Deo bonum, quod habet, negando; vel illi imponit malum, quod non habet, affirmando, dicens, *Deus non eſt iuſtus*, aut, *eſt impius*.

BLASPHÆMIA quid?

2 Et quidem blaſphæmiæ modò dictæ ſunt per modum enunciationis. Sunt autem aliæ per modum deteſtantis, vt ſi quis dicat, *Pereat Deus*. Et per modum irridentis, vt, *Vah, qui deſtruis templum Dei*. Sunt item ex blaſphæmijs aliquæ hæreticales, aliæ non ità. Vide v. *Inquiſitorum, n.* 66. Contingunt etiam blaſphæmiæ in ſanctos & alias creaturas †.

Quotuplex?

3 An verò omnes blaſphæmiæ ſint eiuſdem ſpeciei? Negatiuè reſpondent aliqui, cum quibus ſentit nouiſſimè Mendoza *in* 2.2. *diſp.* 91 *ſect.* 12. §.54. probans, blaſphæmias hæreticales differre ſpecie ab imprecatiuis, & in Confeſſione diſtinctè explicandas; tum quia illæ habent oppoſitionem cum fideiconfeſſione, tum etiam; quia diuerſum conuicium eſt aſſertio rei turpis, ac imprecatio. Differre item ſpecie blaſphæmias in Deum, &, in ſanctos; nam per blaſphæmias in Deum violatur Religio, per blaſphæmias in Sanctos, Dulia: à quà quia Hyperdulia aut ſpecie differt, aut ea eſt valde maior intra eandem ſpeciem, blaſphæmias in B. Virginem ſeorſim explicandas in Confeſſione à blaſphæmijs in ſanctos, vtpote quæ

Quomodo differant inter ſe?

vel ſpecie differunt, vel ſunt peccata notabiliter grauiora. Ità *ille*, probabiliter quidem. Sed non minus probabile eſt, omnes blaſphæmias, ſiue ſint in Deum, ſiue in ſanctos, eſſe eiuſdem ſpeciei, niſi hæreſim contineant, vel à formali odio Dei procedant. Vide Fauſtum *de ſacr. pœnit. lib.4 q.137.* Cœleſtinum *comp.tr.1.c.9.diff.4.* & Duuallium *in 22. tr. de fide q.9.ar.2. P.1.T.7.Reſ.50. & P 5.T.13.Reſ.21.*

Et, an ſit blaſphæmi, vocare amaſiā Deam?

4 Cœterum non eſt blaſphæmia, vocare amaſiam Deam, aut Idolum ſuum; nam hæc verba non dicuntur, aut capiuntur in ſenſu proprio, ſed hyperbolico. Ita Mendoza *in 2.2 diſput.91.ſect.4.§.16. P.5.T.13. Reſ.20.*

BLASPHÆMIA eſt peccatū mortale ex genere ſuo.
Sed, an admittat paruitatem materiæ? ſaltem in ijs, quæ diriguntur in ſanctos?

5 † Blaſphæmia eſt ex ſuo genere peccatum mortale †. Et in blaſphæmijs in Deum non datur paruitas materiæ; quia quæuis aduerſatur virtuti Religionis notabiliter: dehonoratur enim Deus non immodicè, cùm ab infinitæ vilitatis homunculo iniuria afficitur, quantùmuis minima. Ita Sylnius *in 2.2.q.13. ar.2.* & alij. Cœterum admittimus paruitatem materiæ in blaſphæmijs in ſanctos, non vt ſancti ſunt, ſed ex alio reſpectu, vt, ſi quis periocum diceret, Sanctos Ioannem & Paulum fuiſſe eunuchos. Ita Duuallius *in 2.2.q.9. ar.2.* Et quamuis Lorca *in 2.2.q.13.ar 2. num.9.* id non admittat, cùm in rebus tanti momenti iocus ipſe ſit illicitus & iniurioſus; puto tamen vtramque ſententiam eſſe probabilem. Imò Villalobos *to.2.tr.1.diff.15.num.5.* docet vniuerſaliter, dari poſſe paruitatem materiæ in blaſphæmijs, vnde fiant peccata ſolùm venialia; quia non eſt maior ratio, cur in alijs peccatis, quæ etiam ſunt offenſa Dei, detur, & in hoc non, aitque, eſſe ſolùm veniale, rebus ridiculis adhibere verba ſacræ Scripturæ abſque debita reuerentia. *P.5.T.5.Reſ.3.*

Et certum eſt, fieri venialia ex defectu deliberationis. Etiam in conſuetudinarijs.

6 † Omnes autem admittunt, blaſphæmiam eſſe poſſe peccatum veniale ex defectu deliberationis, ſeu ex inaduertentia †. Quod etiam procedere dicendum eſt cum Laymam *lib 1.tr.2.cap.3 num.6.* contra Tannerum *in 2.2.diſp.1.q.8.dub.7 num.141.* ſi inaduertentia contingat ex praua conſuetudine blaſphæmandi. Nam, vbi pœnitens prauam conſuetudinem per pœnitentiam retractauit, ſi deinde inaduertenter in blaſphæmiam incidat, non ei imputabitur ad peccatum; quia non eſt voluntarium in ſe, vt ſupponimus, nec in cauſa, nimirum in conſuetudine; nam hæc, cum ſit retractata, non eſt amplius voluntaria. *P.3.T.5.Reſ.62.*

BVLLA COENÆ.

BVLLA Cœnæ cōtinet viginti excōmunicationes papales latas contra

Hæreticos, eorum fautores, libros legentes &c. & ſchiſmaticos,

1 † BVLLA Cœnæ dicuntur proceſſus generales & ſententiæ excommunicationis, quas ſingulis annis Feria V. in Cœna Domini Summus Pontifex fulminat contra quaſcunque perſonas delinquentes, & committentes crimina in eadem Bulla contenta. Sunt autem huiuſmodi excommunicationes 20. totidem Canonibus diſtinctæ.

2 Prima excommunicatio fulminatur contra hæreticos cuiuſcunque ſectæ, eorumque credentes, receptatores, & fautores. Libros hæreticorum legentes, imprimentes, retinentes. Schiſmaticos, eoſque, qui à Romani Pontificis obedientia pertinaciter recedunt. Circa hæreticos, quid requiratur, vt hanc excommunicationem incurrant, vide v. *Hæreſis*. Circa hæreticorum fautores, receptatores, &c. aduerte, eos excommunicationem

cationem non incurrere, niſi fautoria ſit formalis, ideſt, niſi faueant præciſè, quia ſunt hæretici, ſecus ſi ratione conſanguinitatis, &c. Incurrere verò, etiam ſi effectus fautoriæ non ſequatur. Vide V. *Inquiſitorum* *à n.*154. vbi etiam inuenies, an in aliquibus caſibus quis hæreticorum fautor dicatur. Circa legentes libros hæreticorum, vide V. *Hæreticorum libri*.

3 Secunda excommunicatio fulminatur contra appellantes ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium; & dantes ad hoc auxilium, conſilium, vel fauorem. Tertia, contra omnes piratas, curſarios & latrunculos maritimos, diſcurrentes mare Eccleſiæ; eorumque fautores & receptatores. Quarta, contra ſurripientes bona naufragantium, ſiue in nauibus, ſiue ex illis eiecta, ſiue in littore, quæcumque illa ſint, quocumque priuilegio non obſtante.

Appellantes à Papa ad futurum concilium, Piratas, Surripientes bona Chriſtianorũ naufragantium.

4 Quinta, contra imponentes pedagia, ſiue gabellas nouas in terris ſuis, præter caſus à iure conceſſos, ſine licentia Summi Pontificis; aut impoſitas exigentes †. Quam excommunicationem Gambarupta *de caſ. reſ. c.*5.*n.*7. & alij dicunt incurri à Barone, vel Vniuerſitate prohibente, ne panis, vinum, & alia comeſtibilia vendantur in alia taberna, quam in ea, quam ipſi conſtituunt, vulgò *zagato*, ſi abſque auctoritate id faciunt; quia hæc eſt quædã ſpecies vectigalis. Sed Filliucius *to.*1.*tr.*16.*c.*5.*n.*110. negat, atque, hoc non reuocari ad vectigal, ſed potius ad monopolium. Sed, quidquid ſit de hoc, certè dictæ tabernę ſeu *zagato* non pręiudicant Clericis. *P.*5.*T.*1 *Reſ.*20.

Imponentes noua pedagia & gabellas, vel augentes antiquas.

5 † Sexta fertur contra falſarios litterarum Apoſtolicarum. Septima, contra deferentes arma infidelibus, aut hęreticis per Sedem Apoſtolicam denunciatis. Nęc non etiam armorum materiam, ferrum, ſtannum, inſtrumenta bellica, equos &c. Item contra talibus narrantes res ad ſtatum Chriſtianę Reipublicę pertinentes in damnum Chriſtianorum. Item contra conſilium eiſdem dantes in damnum Chriſtianorum †.

Falſificantes litteras Apoſtolicas,

6 Circa hanc cenſuram, putat Reginaldus *to.*1. *lib.*9.*c.*18. *n.*301. probabile eſſe, non incurri à deferentibus arma infidelibus cum maiori vtilitate, & minori damno Chriſtianæ Reipublicę. Sed contrarium docet Mendoza *in* 2.2 *diſp* 76 *ſect.* 3.*n.*130. Nam alioqui omnes cenſerent, ſuam mercaturam vtiliorem eſſe Chriſtianis; & ſic talis lex in perpetuam obliuionem duceretur, cum nemo facilè ob violationem puniri poſſet. Vnde, ſi qua Reſpublica id de ſuis mercatoribus cenſeret, conſulere deberet Summum Pontificem, vt de Rebuſpublicis Genuenſium & Venetorum piè credendum eſt. *P.*5.*T.*13.*Reſ.*15.

Deferentes ad infideles arma, aliaue bello inſeruientia, vel conſilia.

7 Narrantes conſilia v.g. noſtri Regis, referenti illa infidelibus, ſecundum Suarez *in* 3.*p. to.*5.*diſp* 21.*ſect.*2.*n.*58. non incurrunt hanc excommunicationem. Nam putat, pronomen *illis* quando dicit Pontifex: *Illiſque ad id conſilium, aut auxilium præſtant*, referri ad Turcas, non ad facientes certiores de rebus Chriſtianorum Turcas. Sed ſecundum Mendozam *in* 2.2. *diſp.*76. *ſect.*3.§.68. incurrunt. quia putat, pronomen *illis* ad vtroſque referri; quia vtrumque iuuat intentionem Pontificis. Et præterea ipſum conſilium datum proditori Turcæ eſt fauor Turcę, quem carò emeret. Vtraque ſententia eſt probabilis. *P.*5.*T.*13 *Reſ.*13. Aduerte etiam, non prohiberi in hoc canone deferre arma hæreticis non denunciatis; quia ſolùm fit mentio de denunciatis. Nec verò comprahendun-

tur ſub nomine hoſtiũ Chriſtiani nominis, vt ait Lorca *in 2.2.diſp.52.n.7.* quia gloriantur nomine Chriſtiano, & Turcis nobiſcum bellum indicunt. Ità Mẽdoza *in 2.2.diſp.76.ſe.3.§.83.* † Hic eſt verus ſẽſus *P.5.T.13.R.14.* †

EXCOMMVNICANTVR item impedientes eos, qui Romam transferſit victualia &c. Sec lusa vrgente neceſſitate.

8 † Octaua excommunicatio lata eſt contra impedientes, nè victualia, aliaque neceſſaria, ad vſum Romanæ Curiæ deferantur †. Circa hanc excommunicationem eſt vnum dubium. an ſi v g. in Sicilia adeſſet maxima frumenti penuria, & nauis frumentaria Romam pergens, ventorum impetu ad noſtrum littus accederet, Prorex & miniſtri eius, tale frumentum detinentes, inciderent in excommunicationem? Negat Duardus *in Bull.Cœn lib.2.can.8.q.4.n.2.* quia fames in tali caſu excuſat à culpa mortali, &, vbi lethalis culpa non contrahitur, ibi excommunicatio locum non vendicat, can. *nullus* 11.*q.*3. Sed Souſa *ibid.cap.9.diſp.53. concl.1 n.3.* id verum putat, ſi Romæ non eſſet eadem indigentia; ſecus verò, ſi eſſet. Sed, ſi caſus contingeret, cogitarem. Nam, vt ait Gloſſa *in c. diſcipulos, diſt.* 5. tempore neceſſitatis omnia ſunt communia, maximè cibaria. *P.3. T.6 Reſ.32.§.Non reticeam.*

Item vexãtes eos, qui commorantur in Curia, vel ad illam veniunt, aut ab ea recedunt.

9 † Nona excommunicatio fertur contra eos, qui venientes ad Sedem Apoſtolicam, aut ab ea recedentes, interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent; vel id faciunt, vſurpata temerè iuriſdictione, quando in Curia commorantur. Decima, contra interficientes, mutilantes, vulnerantes, deprædantes Romipetas, ideſt eos, qui deuotionis cauſa Romam petunt, vel in ea commorantur, abque ea recedunt.

Item lædentes Romipetas &c.

Item offendentes S.R.E Cardinales & alios Prælatos.

10 Vndecima, contra interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter perſequentes S.R.E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios. Circa hunc canonem multa dicenda ſunt in gratiam Cardinalium †.

Sed hanc excommunicationem nõ incurrit Cardinalis ſeipſum percutiẽs.

11 Primò ergò, hanc excommunicationem non incurrit Cardinalis ſeipſum percutiens, ſicuti nec Clericus percutiens ſeipſum incurrit excommunicationem cap. *ſi quis ſuadente.* Ità Bonacina *diſp. 1. quæſt. 12. punct.3.n.3.* contra Duardum *hic q.8.n.8.* & *q.22.n.2. P.3.T.5. Reſ.81.* in fine & *P.5 T.2.Reſ.84.*

Incurrit verò alius & ſi percuſſus, non dum galerum habeat.

12 Secundò, incurrit percutiens Cardinalem, etiam ſi nondum cappellum habuerit: quia, quando quis in Cardinalem nominatur, & aſſentitur, verè Cardinalis efficitur: capellum verò accidentarium eſt. Ità Bonacina *in hunc locum diſp.1.q.12. punct.2. n.3.* & alij. *P. 5. T. 2. Reſ. 74. §.Vnde ex his.*

Et incurrit inſultũ faciens ad eius domum cum dedecore.

13 Tertiò, incurrit hanc excommunicationem, inſultum faciens ad domum Cardinalis, & ſic ei verecundiam inferens. Nam finis huius canonis eſt, prouidere dignitati Cardinalium, vt ab omnibus debito afficiantur honore, cui fini huiuſmodi verecundia multùm contrariatur. Ità Alterius *de cenſ. to.1. lib.5.diſp.12.c.4.* contra Filliucium *to. 1. tr. 16. cap.9. n.245. P.5 T.2.Reſ.81.*

Offendens eius familiarem.

14 Quartò, offendentes Clericos familiares Cardinaliũ incurrunt ſine dubio excõmunicationem reſeruatã Sũmo Pontifici in c. *felicis, de pœnis in 6.* de quo infra. Excommunicationem verò huius canonis Acoſta *in Bull. Cæ.q.65.* ait, non incurrere, etiam ſi illos offendant in ipſorum Cardinaliũ præſentia, & ipſorum intuitu. quia in canone non exprimuntur. Sed Sayrus *lib.3.c.15 n.3.* putat, hanc etiam incurrere. *P.5.T.2.Reſ.83.*

15 Quin-

15 Quintò, hanc excommunicationem incurrunt, ratam habentes offenſionem Cardinalium ſuo nomine factam. Item, ſatis probabile eſt, incurrere mandantes offendi Cardinales, etiam ſi effectus non ſequatur. Nam in hoc Canone æquè principaliter excommunicantur mandantes offendi, & offendentes. Ità Duardus *hic lib. 2. can. 11. q. 12. n. 1. & 4.* contra Vgolinum *hic p. 2. c. 11.* Et alioqui tales incurrunt excommunicationem cap *fœlicis*, vt docet Peregrinus. *P. 5. T. 2. Reſ. 87.*

Offenſionem Cardinalis ſuo nomine factam ratam habens,

Mandans Cardinalem offendi, etiam effectu non ſequuto,

16 Sextò, hanc excommunicationem incurrit, qui offenſionem Cardinalis, cùm poteſt, non impedit. Nam talis fauere dicitur ex c. *quanta, de ſent. excom.* Idque verum eſt, non ſolùm in Magiſtratibus, qui ad id tenentur ex officio, ſed etiam in perſonis priuatis, ex eod. cap vt ait Vgolinus *p. 2. c. 11.* qui idem dicendũ eſſe ait, ſi quis ſine vitæ periculo poterat Cardinali opem ferre clamando, & non clamauit, pecunia redimendo, & non redemit. Ità ille contra Bonacinã *hic diſp. 1. q. 12. pun. 3. n. 14. P. 5. T. 2. R. 88.*

Cardinalis offenſionem non impediens.

17 Septimò dubium eſt, an ſciens, aliquos contra Cardinalem conſpiraſſe, ſi non denunciet, incurrat in excommunicationem huius Canonis? Sed, quidquid ſit de hoc, certum eſt, vt notat Peregrinus *de imm. c. 11. n. 4.* talem incurrere excommunicationem & omnes pœnas cap *fœlicis* ex Bulla Pij V. lata occaſione mortis attentatæ contra S. Carolum Borromæum, in qua præcipitur, vt quiuis qualemcumque talis delicti notitiam habeat, teneatur reuelare. *P. 5. T. 2. Reſ 89.* An verò reus in tali caſu ſit reuelandus, ſi per fraternam correctionem ſperetur emendatio, & periculum non ſit in mora? Reſpondeo, id petendum eſſe ex ijs, quæ dicemus de hæretico, & Confeſſario ſolicitante *V. Denunciare, n. 50.*

Et conſpirãtes contra Cardinalẽ non reuelans.

18 Octauo, hæc excommunicatio extẽditur etiam ad eijcientes Cardinales & alios Prælatos à ſuis diœceſibus, terris, vel dominijs. Et quidem Duardus *in hunc Can. q. 6. n. 6.* putat incurri, ſi aliquis ex his eijciatur ex aliqua terra, in qua habet iuriſdictionem ſpiritualem, temporalẽ, vel miſtã. Sed ego teneo cum Naldo *in ſum. V. Bull. Cœ. n. 46.* incurri, etiã ſi eiiciatur a ciuitate, in qua natus eſt, vel domicilium habet, etiam ſi ibi nullam habeat iuriſdictionẽ. Quia in hoc caſu verificantur ſimpliciter verba Canonis: ordinario enim loquẽdi modo terra originis, domicilii &c. dicitur ſua. Incurrunt verò non ſolum iudices & Magiſtratus, ſed etiã iuſſa exequẽtes; nã idẽ eſt vtrorũq. delictum, ex Souſa *in Bull Cœnæ ante diſp. 60. n. 3.* Itẽ incurrũt eijciẽtes nõ ſolũ vi, ſed etiã verbis cõminatoriis, dũmodo ſequatur effectus, & Card recedat. Ità Fill. *t. 2. tr. 16. c. 19. n. 249. P. 5. T. 2. R. 82.*

Et tandem eijciẽs Cardinalẽ de ſuis terris, dominijs &c.

Etiã in quibus nullam habet iuriſdictionem.

19 Nonò nota, quod in cap. *fœlicis, de pœnis in 6.* offendentes Cardinales, declarantur rei læſæ maieſtatis, & incurrunt omnes pœnas, quæ à iure latæ ſunt contra reos læſæ maieſtatis, vt ſunt perpetuã infamia, confiſcatio bonorum, deſtructio ædificiorum, ineptitudo ad quemlibet actũ iudicij & c. Vide Farinacium *prax. crim. q. 112. à n. 75.* Has autem pœnas ait Albanus *de Card. q. 42. prin. 7.* non incurrere eum, qui in Cardinalem iniuriam ſolùm verbalem proferret. Sed Manfredus *de Card. deciſ. 205.* & alij tenent, incurrere: nam percuſſio, quæ hic nominatur, verificari poteſt tam de percuſſione reali, quam de verbali. Vnde, cum hæc conſtitutio, vtpote in fauorem Cardinalium lata, ſit fauorabilis, ad percuſſionem etiam verbalem extendi debet. Nota hic cum Gambacurta *de immun. lib. 5. c. 40. n. 5.* etiam Imperatorem offendendo Cardinalem, eſſe reum læſæ maieſtatis ex hoc capite, quia in eo nullus excipitur. *P. 5. T. 2. Reſ. 80.*

Qui omnes præterea fiunt læſæ maieſtatis rei.

Etiam, ſi iniuria ſit tantùm verbalis, ſecũdum aliquos.

Et etiam ſi offendens huiuſmodi ſit Imperator.

20 † Duo-

FERTVR præterea in hac Bulla excommunicatio cótra lædentes recurrẽtes ad Rom. Curiam.

20 † Duodecima excommunicatio fertur contra occidentes, percutientes, aut ſpoliantes eos, qui recurrunt ad Romanã Curiã ob ſua negotia, vel cauſas, aut eorum procuratores, aduocatos, iudices &c. Decimatertia contra appellantes à litteris Apoſtolicis ad Curiã ſęcularẽ, & ſubterfugium quærentes vel dantes ab illarum executione, perſequentes eos, qui Romã recurrunt, gratias impetraturi, eoſque impedientes, nè obtentis vtantur &c.

Contra appellantes ad laicam poteſtatem à Papa.

Et auocantes ad laica tribunalia cauſas ſpirituales

21 Decimaquarta, contra eos, qui per ſe vel alios auctoritate propria, cuiuſcumque priuilegij prætextu, auocant cauſas decimarum, vel alias ſpirituales, aut ſpiritualibus adnexas, ab Auditoribus, & Commiſſarijs Papæ alijſque iudicibus Eccleſiaſticis ad laica tribunalia †.

A quocunque iudice Eccleſiaſtico.

22 Hanc excommunicationem, ait Bonacina, *in Bull. Cœn. to. 3. diſp. 1. q. 15. punct. 1. num. 7.* incurri ab ijs tantùm, qui ad laica tribunalia auocant cauſas ſpirituales à iudicibus Sedis Apoſtolicæ. Nam illud *alijſque* eſt particula repetitiua & relatiua ſimilium. Sed dicendum cum Filliucio *t. 1. tr. 16. c. 10. num.* 150. incurri ab auocantibus à quocunque iudice Eccleſiaſtico. Et falsũ eſſe, quód particula *alijs*, ſemper ſit repetitiua ſimilium, vt patet in *l. fundum ſub conditione* 9. *libertus*, *ff. de legatis*. Aduerte etiam, incurri ab auocantibus prædictas cauſas, eo quód iudices Eccleſiaſtici ſint negligentes in ijs cognoſcendis. Ita Reginaldus *to. 1. lib. 9. c. 22. num.* 338. cap. verò *filijs* & alia ſimilia, abrogari in hoc Canone. P. 3. T. 1. *Reſ.* 55. Vide, v. *Iudex laicus*, & v. *Princeps ſæcularis*.

Etiam prætextu negligentiæ.

Contra Principes & iudices laicos offendẽtes Eccleſiaſticam libertatẽ

23 † Decimaquinta excommunicatio fertur contra Principes & iudices laicos, qui quouis prætextu trahunt ad ſuum forum perſonas Eccleſiaſticas, præter iuris canonici diſpoſitionem, aut pragmaticas & leges condunt, quibus in totum vel in partem, directè vel indirectè, Eccleſiaſtica immunitas læditur. Vide etiam loca citata †.

Vbi vide, quid dicendum de Monarchia Siciliæ, & ſimilibus priuilegijs Galliarum.

24 Quæres, an per hos Canones reuocentur priuilegia Regni Galliarum circa caſus priuilegiatos, quos ponit Chaſſaneus, in quibus laici Magiſtratus ſe intromittunt contra Clericos? Et priuilegium Monarchiæ Regni Siciliæ? Reſp. Circa priuilegium Galliarum, Binsfeldius *comm. de iniur. & damno dato c. 7. concl.* 13. ait, reuocari: Bonius *p. 4. adag.* 10. negat. Monarchiam Siciliæ impugnant acriter Baronius *to. 11. an.* 1097. & Catena *in vita Pij* V. defendunt verò Xibeca *alleg. manuſcript. ad Marcum Ant. Colum.* Gueuara *de origine & vſu Monarchiæ Siciliæ*, & alij. *P. 3. T. 1. R.* 74. Vide loca citata.

Item contra impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam.

25 † Decimaſexta excommunicatio eſt lata contra impedientes iuriſdictionem iudicum Eccleſiaſticorum. Decimaſeptima, contra vſurpantes iuriſdictiones ſeu fructus, redditus, & prouentus Eccleſiaſticos ſine licentia Papæ.

Eamque, vel Eccleſiæ fructus, & redditus ſibi vſurpantes.

Item cótra imponentes & exigentes gabellas à perſonis Eccleſiaſticis.

26 Decimaoctaua, contra imponentes & exigentes gabellas & onera quæcumque à perſonis Eccleſiaſticis, eorumque bonis, ſine expreſſa licentia Summi Pontificis. Vide circa hunc canonem v. *Gabellas imponere* †. Vnum hic nota, quód, ſi poſſunt Barones & vniuerſitates ſtatuere, vt comeſtibilia in vna tantum taberna vendantur, vulgo *Zagato*, de quo ſupra dictum eſt, *num.* 4. hoc tamen ſtatutum non poteſt ligare Clericos, ſed hi poſſunt aperire tabernas & vendere vinum, niuem & alia recollecta in eorum prædijs. P. 5. *T.* 1. *Reſ.* 20.

Contra officiales

27 † Decimanona fertur contra iudices & alios officiales laicos quo-

modo.

modolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus perſonarum Eccleſiaſticarum, illas proceſſando, banniendo, capiendo &c. ſine ſpeciali licentia Summi Pontificis. Circa hanc excommunicationem dicemus v. *Iudex laicus, num.21.* quod Iudex laicus occultè proceſſans Clericum; etiam animo mittendi informationes ad Iudicem Eccleſiaſticum, illam incurrit. Vide ibi

laicos ſe intromittentes in cauſis capitalibus Eccleſiaſticorum.

Etiam proceſſum capientes occulte, mittendum ad iudicem Eccleſiaſticum.

28 Vigeſima excommunicatio lata eſt contra quoſcunque vſurpantes, inuadentes, deſtruentes, detinentes Vrbem, Regnum Siciliæ, Sardiniam, Corſicam & omnes ciuitates, terras & loca, vel iura, ad Romanam Eccleſiam pertinentia.

Et tandem contra vſurpantes & inuadẽtes bona, aut terras Romanæ Eccleſiæ.

29 Poſt hæc Pontifex hos caſus & excommunicationes, extrà mortis articulum, ſibi reſeruat, & reuocat quæcunque priuilegia Principum, vt nequeant excommunicari, & fulminat excommunicationem latæ ſententiæ contra eos, qui præſumerent abſoluere aliquem ex prædictis aliter, quàm per Bullam decretum eſt †.

HÆ autem excõmunicationes ſunt reſeruatæ Põtifici.

30 Hac autem clauſula derogatoria docet Garſias *to.2.par.11. cap.10. num 130.* derogari facultatem Bullæ Cruciatæ, abſoluendi ab huiuſmodi caſibus Bullæ Cœnæ. Et teſtatur, ſic dixiſſe Clem. VIII. in quodam examine Epiſcoporum. Et Bleda *opuſ. defenſ. fidei in cauſa Moriſcorũ, cap.31.* obſeruat, duos viros Hiſpanos repulſos ab Epiſcopatu, cum examinarentur coram dicto Pontifice, quod dixerint, in Hiſpania caſus Bullæ Cœnæ abſolui poſſe per Cruciatam. Sed, hoc non obſtante, praxis Hiſpaniarum eſt, vt per Cruciatam abſoluantur caſus huiuſmodi præter hæreſim, & fieri poſſe docent Rodriquez, Sanchez & alij multi, quos citat, & ſequitur Ludouicus à Cruce *in Cruc.diſp.1.c.10 dub.4. num.8.* Ratio eſt primò; quia in Bulla Cruciatę hoc expreſsè conceditur; ergo ſi per Bullam Cœnæ ſingulis annis reuocaretur, Pontifex ſingulis annis ſibi contradiceret. Deinde; quia Sixtus V. poſt generalem derogationem ſuprafatam appoſuit exceptionem *; niſi eiuſmodi caſus Bullæ Cœnæ in eis patentibus litteris expreſſè compræhendantur.* Sed in Bulla Cruciatæ compræhenduntur, excepta hæreſi. ergo. Vide dictum de la Cruz. *P.1. T.11. Reſ.96. & P.4 T.4. Reſ.18.*

An autem abſolui poſſint per Cruciatam? Aliqui negant.

Aliqui affirmãt, pro quibus eſt praxis.

BVLLA COMPOSITIONIS.

1 † BVLLA Compoſitionis eſt peculiare diploma Pontificis, in qua conceditur cuilibet habẽti debita incerta, aut bona malè acquiſita ignoto domino, infra ſummã trecentorũ aureorũ & viginti vnius cũ tarenis octo & granis 6. vt accipiendo tot Bullas, quot requiruntur, computando per ſingulas Bullas vncias duas tarenos ſeptemdecim & granos quatuor, illa ſibi retineant. Ita tamen, vt talia debita aut furta incerta facta non ſint ex confidentia talis Bullæ. Si verò ſumma debitorum &c. excedat ſummam præfatam, non poteſt debitor vti beneficio Bullæ, ſaltem quoad exceſſum; ſed poteſt facere peculiarem compoſitionem cum Commiſſario Cruciatæ. Circa hanc Bullam ſunt aliqua dubia †.

BVLLA Compoſitionis quid ſit, & ad quantam ſummam inſeruiat?

2 Primum eſt. An debitum contractũ cum multis de ciuitate, vt eſt illorum, qui falſis menſuris, aut ponderibus vinum, frumentum, oleum, & ſimilia vendunt, dicatur incertum, vt per Bullam compoſitionis poſſit reti-

BVLLA Compoſitionis nõ poſſunt vti fraudantes in

pondere & menſura; quia hoc debitum non eſt incertum.

retinerit? Affirmat Trullench *in Cruc. lib.2. dub.4. num.4.* Sed Becanus *in 2.2. to.2 q.44.num.2.* & alij communiter negant. Nam in his caſibus, quamuis ignorentur omnes ementes in particulari, & ſumma, in qua vnuſquiſque fraudatus ſit, eſt tamen coniectura plus, minus perſeuerare eoſdem ementes, vel illorum hæredes: quibus proinde fieri poteſt reſtitutio, modo, quem ponit Filliucius *to.2.tr.32.cap.4.num.97.* & Molina *de iuſt.to.3.tr.2.diſp.745.num.4.* vt ſcilicet, quanto in menſura & pondere cariùs vendebat, tanto maioribus vtens, viliùs vendat, vſquequo totam ſummam reſtituat, ſaltem pluribus eorum, qui damnum paſſi ſunt. Igitur, cùm huiuſmodi debitum non ſit incertum, non poteſt reſtitui pauperibus, nec conſequenter componi per Bullam. Ità Petrus de Nauarra *de reſt lib.4 c.2. n.69. P.4.T.4. Reſ.46. §. Sed Reſolutio, & Reſ.113.* Quod etiam dicendum de Senatore, qui frumentum, quod ipſe emebat tarenis 30. vendebat ciuitati 36. Nam hoc debitum toti populo reſtitui poteſt, augendo panem in pondere: & ſic non poteſt per Bullam componi. Sed contraria ſententia Vaſquez *de reſt.c.5.§.4.n.47.* videtur probabilis propter auctoritatem D.Thomæ *in 4 diſt.15.q.1.ar.5.* docentis, quòd prædator ciuitatis poſſit damnum expendere in vſus ciuitatis, ſecundùm arbitrium Epiſcopi. *P.4.T.4.Reſ.46.*

Idem dic de Senatore, qui vendebat ciuitati frumentũ carius, quam emebat.
Sed contraria opinio eſt probabilis.

FACTA compoſitione per Bullã, non tenetur quis reſtituere domino comparenti.

3 Secundum dubium eſt. An, ſi poſt factã compoſitionem per Bullam dominus compareat, debeat illi reſtitui? Et, ſi debitum exiſtat, aũt ex eo debitor factus ſit locupletior, affirmat Villalobos *to.1.tr.19.n.9.* quia non eſt credendus Pontifex velle priuare dominum iure ſuo. Sed magis placet negatiua ſententia Trullench *in Bull.l.3.dub.4.n.8.* Quia hæc compoſitio æquiualet præſcriptioni. Sicut enim Reſpublica transfert dominia media præſcriptione, ità Pontifex media compoſitione; quia ipſe eſt adminiſtrator omnium bonorum temporalium, quatenus concernunt ſpirituale. *P.4.T.4.Reſ.112.*

BVLLAM compoſitionis concedere poteſt Epiſcopus pro ſua diœceſi.

4 Tertium eſt. An Bullam Compoſitionis poſſit concedere Epiſcopus pro ſua diœceſi? Et affirmatiuè reſpondendum eſt cum Villalobos *to.1. tr.19 num.11.* contra Syluestrum. Quia nullo iure conſtat, id eſſe reſeruatum Papæ. Et credi poteſt, voluntatem creditorum eſſe, quòd in debitis incertis Epiſcopus conſulat conſcientijs ſuarum ouium. Fortaſſe verò illam non concedunt; quia concedit Papa. *Ibid. §.Notandum.*

BVLLA CRVCIATÆ

Quoad Indulgentias.

BVLLA Cruciatæ quid ſit?
BVLLA conce. 1:

1 † BVLLA Cruciatæ eſt diploma pontificium, per quod certæ Indulgentiæ & priuilegia cõceduntur ſoluentibus certam eleemoſynam in ſubſidium belli contra infideles †.

2 Pleraque, quæ hic diſſerimus de Bulla, transfer ad Iubilæum: Nam quoad Indulgentias, onera, &c. in multis conueniunt †.

Indulgẽtiam plenariam ſemel in vita, & ſemel in mortis

3 Per Bullam Cruciatæ conceditur † confeſſis aut contritis † Indulgentia plenaria ſemel in vita, & ſemel in morte. Ità Leone *de Iubil p.1. q.6.num.229.* Illi verò, qui pergit ad bellum, conceditur toties, quoties

pec-

peccauerit & confeſſus fuerit. Ità Villalobos *to. 1. tr. 27. n. 3. P. 1. T. 11. Reſ. 109.*

4 Aduerte primò, quòd Indulgentia conceditur tantum pro articulo, non pro periculo mortis.

5 Forma eam applicandi hæc eſt: *Si verè mortem obieris, impertior tibi Indulgentiam Bullæ; alioquin ſeruet tibi Deus illam ad inſtans mortis.* Ità Vegha *ſum. to. 2. cap. 7. caſ. 23.* Ratio eſt; quia, cum hac conditione applicatam, ſi æger conualeſcat lucrabitur poſtea, in ſequenti mortis articulo. *P. 1. T. 11. Reſ. 106.* Quando applicanda eſt cum conditione, [ſi morieris.]

6 Aduerte ſecundo, quòd Indulgentia Bullæ non debet negari moribundo ſenſibus deſtituto, qui antea petijt Confeſſionem, etiam ſi poſtea nullum præbeat ſignum: idque etiam ſtando in opinione, quòd tali non ſit impertienda abſolutio, neque ſub conditione. Quia non ſtetit per illum, quin confiteretur. Et ita habetur in Bulla, vt obſeruat Villalobos *to. 1. tr. 27. clauſ. 1. n. 1. P. 1. T. 11. Reſ. 108. & P. 5. T. 3. Reſ. 133.* Applicanda autem eſt etiam ſenſibus deſtituto.

7 Aduerte tertiò, quòd Indulgentia Bullæ applicari poteſt moribundo per laicum, ſi Sacerdos & Clericus deficiant. Quia remiſſio pœnæ, quæ fit per Indulgentiam, non eſt abſolutio à peccatis, nec ab ea dependet. Vnde nec eſt neceſſarium quod concedens Indulgentias ſit Sacerdos, vt docent DD. communiter. Ità Nauarrus & Trullench *in Bull. lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 19. num. 6.* contra Ludouicum à Cruce *in Bull. diſp. 1, c. 8. dub. 14. n. 2.* P. 1. T. 11. *Reſ. 106.* in fine *P. 3. Add. ſecund. Reſ. 12.* in fine, & P. 5. *T. 3. Reſ. 134. &* T. 12. *Reſ. 46.* Et ſi non adeſt Sacerdos, per Clericum vel laicum.

8 Aduerte quarto, quòd Indulgentia Bullæ poteſt in aliquo caſu applicari moribundo abſenti. Nimirum, ſi Parochus poſtquam contulit extremam Vnctionem ægroto, oblitus eſt illi hanc Indulgentiam applicare, & infirmus iam moritur, nec poteſt illum adire, tunc poteſt applicare abſenti. Quia hæc Indulgentia applicari poteſt extrà Confeſſionem, cum non dependeat ab illa; &, ex alio capite, hic eſt capax Indulgentiæ, nec aliud requiritur ex parte ipſius. Id quod dicunt communiter de abſolutione cenſurarum. Ità Trullench *in Bull. lib. 1. §. 7. c. 2. dub. 19. n. 7. P. 5. T. 3. Reſ. 134.* in fine, & *T. 12. Reſ. 46.* in fine. Etiam abſentam.

9 Aduerte quintò, quòd forma tradita à Commiſſario non eſt neceſſaria, ſed poteſt applicari Indulgentia per verba abſolutionis ſacramentalis *Abſoluo te.* Dummodo Confeſſarius intendat abſoluere non ſolùm à culpa, ſed etiam à pœna. Ità Trullench *ibid. n. 13.* Qui addit, Confeſſarium, his verbis ea intentione prolatis, concedere Indulgentiam, etiam ſi neſciat indultum pœnitentis, nec pœnitens illam petat. Quia adeſt vtriuſque intentio interpretatiua petendi, & conferendi quantam remiſſionem poſſunt. *P. 1. T. 11. Reſ. 10. §. Notandum &* P. 5. *T. 3. Reſ. 133.* Et conferri poteſt verbis abſolutionis, ſi adſit intentio. Saltem interpretatiua.

10 † Viuis verò conceduntur etiam Indulgentiæ ſtationum, dummodo viſitentur quinque altaria. Non ſolùm non plenariæ (ait Trullench *in Bull. Cruc. lib. 1. §. 6. dub. 1. n. 5.* contra Cordubá *de Indulg. lib. 5. q. 41.*) ſed etiam plenariæ. Nam in Bulla plumbea habetur, quòd in Bulla conceduntur Indulgentiæ ſtationum, in quibus cum expreſſe contineantur Indulgentiæ plenariæ, illa locutio æquiualet ſpecificæ. Deinde Commiſſarius poſt titulum in Bulla Hiſpana, *Sumario de las eſtaciones, y Indulgencias de Roma, las quales ſu Santitad concede à todas las perſonas, que* BVLLA concedit etiam Indulgẽtias ſtationum. Etiam plenarias.

tomaran eſta Bula &c. Sequitur: *El primero dia de Quareſma en S. Sabina Indulgencia plenaria* &c. Nefas autem eſt, credere, Commiſſarium in re tam graui velle fideles decipere; vel, hanc formam à Pontifice ignorari, imò præſumendum eſt ſciri. *P.*5.*T.*12.*Reſ.*2.

Quæ multoties obtineri poſſunt eodem die, multoties quinque altaria viſitando.
Et applicari poſſunt defunctis.

11 Hæ vero Indulgentiæ obtineri poſſunt multoties in eodem die, replicando viſitationem altarium. Et poſſunt etiam applicari animabus defunctorum, vt habetur in Bulla Latina. Idem dic de Indulgentia conceſſa viſitantibus talem Eccleſiam tali die. Ità Rodriquez *in Bull.* §. 8. *n.*15. & Villalobos *to.*1.*tr.*27.*clauſ.*8.*n.*8.*P.*1.*T.*11.*Reſ.*104.*&* *P.*5.*T.*12. *Reſ* 45.

ALTARIA quomodo viſitanda?

12 Viſitatio autem quinque altarium fieri poteſt ſecundum Vegham *to.*2.*c.*7 *caſ.*16 ab eodem loco, abſque vllo motu corporali, & cum ſola variatione intentionis. Trullench verò *in Bull Cruc.lib.*1.§.6.*dub.*2.*n.*4. vltrà requirit, vt, qualibet viſitatione finita, ſaltem inclinetur caput profundo. *P.*1.T.11.*Reſ.*102.*&* *P.*3.*Add* *Reſ.*25.*&* *P.*5.*T.*12.*Reſ* 16.

Et an ſufficiat orare foribus Eccleſiæ?

13 Sed, quando quis viſitat Eccleſiam deforis, non valens intrare præ multitudine, dicitur quidem viſitare Eccleſiam, & in ea vnum altare: non autem plura. Nam ex eo, quòd verè viſitat Eccleſiam, viſitabit ſaltem vnum altare, plura verò minimè ob eandem rationem, quia id moraliter loquendo dici non poteſt. Ità Nugnus *in* 3.*p.to.*2.*de Bull.*§.10. contra Gloſſam *in Clem. de reliq. & vener. Sanct.* negantem, & Villalobos *to.*1.*tr.*27.*clauſ.*8.*n.*7. docentem generaliter, id ſufficere ad lucrandam Indulgentiam. *P.*1.*T.*11.*Reſ* 103.*&* *P.*5.T.12.*Reſ.*19.

Certè ſufficit viſitare quinque altaria vnius vel plurium Eccleſiarum.

14 Sufficit verò viſitare quinque altaria eiuſdem Eccleſiæ, etiam ſi in oppido ſint quinque Eccleſiæ. Quando verò eſt vna tantùm Eccleſia cum tribus, vel quatuor altaribus, ſufficit viſitare ſemel omnia, & iterum vnum, vel duo; vel vnum ſolum quinquies, quòd ſecundum eſt magis ſecundùm litteram. Ità Nugnus *in* 3.*p. to.*2.*de Bull.* §.10. *P.*1.*T.*11. *Reſ.*102. Nomine autem Eccleſiæ intellige etiam cœmeterium Eccleſiæ adiunctum & Oratorium priuatum. Ità Trullench *lib.*1. §.6 *dub.n.*2.*P.*5. *T.*12.*Reſ.*43.

LVCRATVRVS Indulgētiā debet confiteri, ſi habet mortalia.
Minimè verò, ſi tantùm venialia.

15 Confeſſionem, quæ ad lucrandam Indulgentiam Bulla requirit, probabile eſt, non requiri, ſi adſint tantùm venialia. Quia Eccleſia non ſolet præcipere Confeſſionem, niſi de mortalibus. Neque verò à Bulla exigitur vt opus iniunctum, vt docet Acoſta *in Bull. q.* 14. *dub.*2. quia non dicit: *Præmiſſa*, aut *facta Confeſſione*. Imò (ait Coninch *de Sacr. diſp.* 12.*dub.*7.*n.*38.) etiam ſi hoc diceret, intelligendum eſſet de mortalibus. Ità Suarez *in* 3.*p.to.*4.*diſp.*52.*ſect* 3. *P.*1.*T.*11.*Reſ.*107.

Imo probabile eſt ſatis eſſe, quod habens mortalia cōteratur.

16 Imò probabilis eſt ſententia Filliucij *to.*1.*tr.*8.*c.*6 *q.*8.*n.*148. contra Acoſtam *in Bull.q.*14. quòd, etiam ſi adſint peccata mortalia, ſatis ſit Confeſſio præteritæ Quadrageſimæ cum contritione præſenti, & propoſito confitendi in futura Quadrageſima: nam ſic contritus dicitur confeſſus ſecundùm ius. *P.*1.T.11.*Reſ.*105.

Si autem confiteatur, lucrabitur, etiam ſi Confeſſarius iniquus non abſoluat.

17 Sed, ſtando in prima opinione, ait Fernandez *p.*3.*c.*9.§.10.*n.*3. quòd ſi quis confiteretur animo lucrandi Indulgentias Bullæ, & illum Confeſſarius ex malitia non abſolueret, lucraretur nihilominus Indulgentias. *P.*1 *T.*11.*Reſ.*106. prope finem.

BVLLA CRVCIATAE

Quoad Confeſſarium.

18 † PEr Bullam conceditur priuilegium eligendi Confeſſarium approbatum ab Ordinario, qui habentem Bullam abſoluat à reſeruatis, & cenſuris. Sed quoad abſolutionem dicemus infra. Nunc dicendum de qualitate Confeſſarij †. Igitur

PRIMVM priuilegiū Bullę eſt de eligendo Cõfeſſario.

19 Per Bullam non poteſt eligi Regularis approbatus à ſuo Prelato tantū; quia per Ordinarium non intelliguntur Abbates & Prælati Regularū. Ità Nugnus *in* 3.*p.to.*2.*q*.8 *ar*.5.*diſp*.3.*concl*.4. *P*.1.*T*.11.*Reſ*.7. in fine. Item non poteſt eligi approbatus ab Epiſcopo titulari. Quia hic non dicitur Ordinarius. Ita Nugnus *ibid*. Poſito autem, quòd Regulares poſſint ſæcularium Confeſſiones audire cum ſola licentiâ Ordinarij, ſine licentia ſui Prælati, huiuſmodi Regulares ſic approbati eligi poſſent per Bullam. Quia Bulla ſolùm requirit, quòd Confeſſarius ſit approbatus ab Ordinario. *P*.1.*T*.11.*Reſ*.13.*in add*.*P*.3.*Reſ*.7.9 *Sed incidenter & P*.5.*T*.12.*Reſ*.49.

Non quidem approbato a Prælato Regulari tantū. Vel ab Epiſcopo titulari. Poteſt verò eligi Regularis approbatus ab Epiſcopo

20 Approbatus ab Ordinario in vna Diœceſi, eligi poteſt virtute Bullæ in alia Diœceſi. Nam, cum Bulla ſolùm requirat approbationem Ordinarij, nec faciat mentionem cuius, nomine Ordinarij intelligi poteſt Epiſcopus originis, beneficij, domicilij, ſiue Confeſſarij, ſiue pœnitentis. Ita Coninch *de Sacr.diſp*.8.*dub*.7.*n*.53. & alij contra Layman *lib*. 5. *tr*.6.*c*.11.*n*.8. Declarationes Cardinalium pro contraria ſententia non apparent authenticè. Imo Valerus *diff.vtriuſq.fori v.Abſolut.diff*.1.*n* 7. affert pro noſtra alias Declarationes. *P*.1.*T*.11.*Reſ*.7.*& P*.5.*T*.12.*Reſ*.52.

Cuiuſcunque Diœceſis.

21 Poteſt item eligi à mulieribus per Bullam approbatus tantùm pro viris, ex defectu ætatis. Ita probabiliter Fay *add. ad* 3.*p*.*q*.8.*ar*.5.*diſp*.3.*concl*.5. contra Homobonum *de caſ.reſer p*.1.*c*.5. & alios, probabiliter itē negantes. Ratio eſt; quia talis abſolutè eſt approbatus ab Ordinario: nec illa limitatio *ad viros tantùm*, fuit appoſita ex defectu ſcientiæ. Et ſic approbatus non peccaret mortaliter contra obedientiam, vt putat Nugnus *add.ad* 3.*p*.*q*.8 *ar*.5 *dub*.9.quia Epiſcopus interpretandus eſt rationabiliter, vt illa reſtrictio habeat locum quoad iuriſdictionem à ſe commiſsā,non quoad delegatā à Papa.Ità Fagundez *tr*.2 *lib*.7.*c*.2.*n*.45.*P*.1.*T* 11. *Reſ*.9. *P*.3.*T*.2 *Reſ* 93.*& in Addit*.*Reſ*.7.

Et, ſi eſt approbatus tantùm ad viros, eligi poteſt à mulieribus.

22 Vnde Regularis expoſitus ad Confeſſiones virorum tantùm, non poterit à ſuo ſuperiore puniri, ſi per Bullam aut Iubilæum Confeſſiones excipiat fœminarum: quia operatur iuxtà opinionem probabilem; qui vero operatur ex opinione probabili, non poteſt puniri, vt docet Sancius *diſp*.44.*n*.27. quia pœna ſupponit culpam. *P*.3.*T*.2.*Reſ* 93.

Et illas impunè audire.

23 Similiter approbatus pro vno tantum oppido, non poteſt eligi per Bullam in alio oppido, ſi illa limitatio appoſita fuit defectu ſcientiæ; quia talis non eſt abſolutè & ſimpliciter approbatus, nec in forma iuris cenſetur idoneus, niſi pro illo oppido. Secus ſi limitatio non fuit appoſita defectu ſcientiæ. Ità Valerus *diff.vtriuſque fori V.Abſol.diff*.1. *n*.15.

APPROBATVS pro vno oppido ex defectu ſcietiæ non poteſt eligi in alio.

K 2 Quam-

Quamuis Fernandez *p.3.c.9.§.8.n.6.* abſolutè affirmet, Nugnus *in add a 3 p.to.2.q.8.ar.5.dub.9.* abſolutè neget, vterque etiam probabiliter. *P.1 T.11. Reſol.10. & P.5.T.12. Reſol.48.* Ex quibus infer, quòd approbatus ab Epiſcopo cum limitatione, vt non audiat Confeſſiones habentium negotia difficilia, non poteſt eligi ab habente negotia difficilia. quia hæc limitatio apponitur ex defectu ſcientiæ. Ità Ledeſma *to. 1. de Sacr. Pœn.c.13.dub.9. Ibid in fine & P.5.T.12 Reſ.48.*

Sicut approbatus ad non habentes negotia difficilia, non poteſt eligi ab habentibus illa.

Et approbatus pro certo tempore nõ poteſt eligi poſt illud tempus.

24 Confeſſarius approbatus ab Ordinario pro certo tempore, tranſacto tali tempore non poteſt ſecũdum Ledeſmam *to.1 de Conf.c.13.dub.10.* eligi virtute Bullæ. quia talis fuit, ſed non eſt, approbatus. Sed admitti poteſt contraria ſententia Acoſtæ *expl Bull.q.39.* cum limitatione Fay *in add.ad 3.p.q.8.ar.5.diſp.3.* nimirum, ſi limitatio ſit voluntariè impoſita & ſine cauſa. *P.1.T.11.Reſ.11.*

Niſi ſit Regularis.

Aut ſæcularis reprobatus ſine iuſta cauſa.

25 Confeſſarius Regularis, ſemel ab Ordinario approbatus, ſemper eſt eligibilis per Bullam. Ità habetur in Bulla plumbea. *P.1.T.11.Reſ. 12.& in add.p.3 Reſ.7.§.Nota.* Confeſſarius item ſæcularis ſemel approbatus, ſed poſtea illegitimè, ac ſine iuſta cauſa, reprobatus ab Ordinario, ſecundùm Acoſtam *expl. Bull q.40.* eligi poteſt. Quam ſententiam probabilem putat De la Cruz *p.2.de Pœn. q.5.dub.8.concl.4.* Sed ipſe contrariam tenet, ex exceptione Bullæ plumbeæ dicentis, *& de Regularibus ſemel tantùm approbatum:* nam ex hoc infertur, quòd ſæcularis debet eſſe actù approbatus. *P.1.T.11.Reſ.12.*

Eligi poteſt, vbicunque reperiatur ſine approbatione Epiſcopi, Parochus,

26 Per Bullam eligi poteſt Parochus, vbicunque reperiatur, abſque approbatione Epiſcopi. Quia Parochus per Tridentinum abſolutè approbatur; nec exprimitur, quòd ab hoc, vel illo Epiſcopo reputetur idoneus: vnde, vbicumque reperitur, eſt proximè capax iuriſdictionis, ſi aliunde illi conferatur ab habente Bullam, vel ſimile priuilegium. Ità DD.communiter cum Reginaldo *to.1.lib.1.cap.16.q.3.n.189.* contra Nugnum *in add.ad 3.p.to.2.q.8.ar.5.dub.9.* Neque obſtat, quòd in Bulla fiat mentio ſolùm de approbato ab Ordinario: nam Parochus æquiparatur approbato ab Ordinario, & ex reg.iuris, *& qua, per Gloſſ in l. ſiquis ſericum, C.de furtis & alibi,* quod dicitur de vno æquiparatorum, debet dici de alio. Nomine Parochi venit etiam Abbas, Archypresbyter, & habentes beneficia ſuperiora cum cura animarum. Debet autem beneficium actù retineri, ex illis verbis Concilij, *Niſi aut parochiale beneficium habeat.* Ità Leone *de Iubil.p.2.q.9.n.21.* Licet Rodriquez *in add.Bull.§.9. n.4.* doceat, ſufficere, quòd quis beneficium parochiale habuerit, licet illi renuntiauerit. Quam opinionem non immerito probabilem vocat Cruz *in Bull diſp.2.c.2.dub.7.n.4. P.1.T.11.Reſ.8.& P.5.T.12. Reſ.47.* † Et illud de Parocho docuit etiam *P.3.T.4.Reſ.146.* in fine †.

Archipræsbyter, Abbas &c. beneficia curata actu habentes.

An etiam Prælatus Regularis?

27 Secundum Suarez *in 3.p. to.4. diſp.28. ſect.8.n.2.* eligi non poteſt per Bullam Prælatus Regularis, non approbatus ab Ordinario: quia non habet beneficium parochiale, quòd requirit Tridentinum. Quòd dum ait, Religioſos non poſſe ſæcularium Confeſſiones audire, non excipit Prælatos. Et, ſi hoc eſſet verum, tales Prælati eligi poſſent abſque Bulla & Iubilæo. Sed affirmatiuam ſententiam docuerunt Mantius, Gallus, Bannez & alij apud Henriquez *lib.6.c.6.n.2.in gloſſ.litt.E.* & nouiſſimè Boſſius *de Iubil.ſect. 3 caſ.2.§.2.n.53.* Quia nomine beneficij parochialis videntur compræhendi omnes, quibus, ratione dignitatis, vel officij,

demã-

demandata eſt cura animarum, quales ſunt Generales, Prouinciales, & Priores ſeu Guardiani. Ideo enim Concilium admittit Parochos, quia illis commiſſa eſt animarum cura. Adde, quod Prælati Regulares vt plurimùm ſunt litteris & moribus probatiores pleriſque ſæcularibus habentibus beneficia curata. Et tandem, Canonicus pœnitentiarius, qui plerumque in Cathedralibus eligitur contra Epiſcopi voluntatem, eſt eligibilis per Bullam ſine licentia Epiſcopi, quia eo ipſo, quòd eligitur in pœnitentiarium, ipſo iure datur ipſi animarum cura; & tamen is non eſt propriè Parochus, nec Ordinarius, Prælatus verò ſic. *P.2.T.16.Reſ. 34. & P.5.T 12.Reſ.51.*

28 Probabilis eſt opinio Rodriquez *ſum.to.3.c.7.n.2.* & DD.Salmaticenſium, quòd hoc priuilegio Bullæ eligendi ſibi Confeſſarium frui poſſint etiam Regulares. Nam ex prooemio Bullæ Clem. VIII. conſtat, eius mentem eſſe, quòd Regulares virtute Bullæ non eligant ſibi Confeſſarium pro abſolutione reſeruatorum, non autem quòd non eligant pro non reſeruatis. Sed nihilominus opinio negatiua Llamas *ſum.p. 1.c. 5. §.8.* & aliorum eſt communior & probabilior. *P.1.T.11. Reſ. 14.* An verò virtute Bullæ abſolui poſſint à reſeruatis cum Confeſſario ex approbatis in Ordine, vide infra *n.37.*

HOC priuilegio eligendi Confeſſarium probabile eſt frui poſſe Regulares pro non reſeruatis.

29 Certum eſt autem, hoc priuilegio frui poſſe nouitios, etiam pro reſeruatis. Ità Ledeſma *to.1.de Pœn.c.13 dub.14.* contra Vechium *pr. Nouit diſp.9 dub.5.n.7.* Qui addit, quod ſi Prælati aliquod Breue obtineant, ne eorum Religioſi virtute Iubilæi, vel alterius indulti, eligant Confeſſarium extraneum, hoc non obſtante, poſſent nouitij Confeſſarium eligere virtute Cruciatæ. *P.1.T.11.Reſ.15.*

Quid de nouitijs?

30 † Poſita autem ſententia Rodriquez, vel etiam dato, quòd Superior Regularis concedat vni ex ſuis ſubditis, vt virtute Bullæ eligat Confeſſarium †, tunc ſecundum Naldum *ſum.V.Indulg.n.9.* eligere debet approbatum ab Ordinario, vel habentem beneficium parochiale, vt dictum eſt de ſæcularibus. Sed contrariam ſententiam tenet Valerus *diff. vtriuſque fori V. abſolutio, diff. 1.n.33.* ex eo, quòd habetur in declaratione Clem. VIII. in omnibus ſpectantibus ad Confeſſionem Regularium ſtandum eſſe diſpoſitioni ſuorum Prælatorum, & ex alijs rationibus Fernandez *p.3.c.9. §.8.n.7.* tam ſi eligatur Confeſſarius eiuſdem, quàm alterius Religionis. *P.3.T.2.Reſ.21.*

Poſito autē, quòd poſſint, an eligere debeant approbatum ab Ordinario?

Res in ambiguo.

BVLLA CRVCIATAE

Quoad Reſeruata.

31 † VIrtute Cruciatæ poteſt quis per Confeſſarium vt ſupra eligendum abſolui à caſibus reſeruatis. Et quidem à reſeruatis Papæ ſemel in vita, & ſemel in morte, à reſeruatis autem Epiſcopo, toties, quoties †. Sed, quoniam caſus papales, cùm ſunt occulti, per Tridentinum facti ſunt epiſcopales, docet Sanchez *ſum. to.1. lib.4.c.54. n.2.* & nouiſſimè Trullench *in Bull. lib.1.§.7.c.2 dub. 6. n.3.* contra Henriquez

SECVNDVM priuilegium Bullæ eſt abſolui poſſe per Confeſſarium electum vt ſuprà à reſeruatis. Epiſcopalibus quidem vel papalibus

occultis totiesquoties: à papalibus publicis ſemel in vita & ſemel in morte.

ABSOLVI autem poſſunt etiam caſus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi.

lib.6.cap.4.n.7. & alios, caſus papales occultos abſolui poſſe per Bullam toties, quoties. *P.1.T.11.Reſ.28.* & *in Add.p 3.Reſ 17.*

32 Poſſunt etiam virtute Bullæ abſolui caſus Bullæ Cœnæ, excepta hæreſi. vide V. *Bulla Cœnæ*, *n.* 30. Nomine autem hæreſis ſecundum Ledeſmam veniunt omnes caſus poſiti in primo canone dictæ Bullæ. At ſecundum Sanchez, ſolùm hæreſis formalis. In qua ſententia omnes alij caſus per Bullam abſolui poſſunt. Vtraque opinio eſt probabilis. *P.1.T.5.Reſ.7.* & *T.11.Reſ.29.* Vide V. *Abſoluere*, *n.79.*

Etiam poſt Bullæ ſuſceptionem commiſſi.

33 Per Bullam Cruciatæ abſolui poſſunt caſus reſeruati, non ſolùm ante, ſed etiam poſt Bullæ ſuſceptionem commiſſi. Quia verba Bullæ ſunt generalia, & non debent reſtringi. Ità Sanchez *ſum.to.1.lib.4.c.53.n.26.* & alij contra Sotum *de iuſt.lib.8.q.4.ar.3. P.1.T.11.Reſ.17.*

Vel commiſſi ex fiducia Bullæ.

34 Propter eandem rationem, abſolui poſſunt reſeruata commiſſa ob ſpem abſolutionis Bullæ. Quia, vbi lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere; præſertim in gratioſis. Ita Filliucius *to.1.tr.8.c.10.n.262.* contra Couarruuiam *lib.2.c.2.n.26. P.1.T.11.Reſ.16.*

QVI inualidè abſoluitur à reſeruatis per Bullam, probabile eſt ſolui ab onere reſeruationis.

35 Qui facit ſcienter Cōfeſſionem inualidam cum Confeſſario electo per Bullam, obtinendo abſolutionem a reſeruatis, ſecundùm Villalobos *to.1 tr.27.clauſ.9.§.2.n.16.* non remanet liber ab onere reſeruationis, ità vt poſtea poſſit ab illis per quemcunque Confeſſarium abſolui. Quia Papa concedit abſolutionem reſeruatorum pro lucranda Indulgentia, ſed talis non lucratur Indulgentiam, ergo nec valet ipſi abſolutio a reſeruatis. Vnde non eſt paritas cum eo, qui inualide confeſſus eſt ſuperiori, vt dictum eſt V. *Abſoluere*, *n.28.* Sed eſt etiam probabilis opinio contraria Comitoli *lib.1. q.30.n.2.* quia talis, præſentando ſe Confeſſario habenti ad id facultatem per Bullam, ſatisfecit legi Eccleſiaſticæ *reſeruationis*: quamuis, quia non ſatisfecit legi diuinæ *Confeſſionis*, teneatur iterum eadem peccata confiteri. Hanc opinionem tenent nouiſſimè Trullench *in Cruciat.lib.1.§.7.c.2.dub.3.n.9.* & Ochagauia *de Sacr.tr.2.q.22.concl.2.n.8. P.1 T.11.Reſ.18* & *in Add.P.3.Reſ.16.*

Sicut, ſi in Confeſſione valida omiſſa ſint ex obliuione.

36 Vt per Bullam abſoluantur reſeruata, requirit Vaſquez *in 3.p.to.4.q.91.ar.3.dub.5.* quòd Confeſſarius habeat cognitionem illorum, vel ſaltem intentionem auferendi quamcunque reſeruationem: vnde, ſi quis obliuiſcatur peccata reſeruata in Confeſſione, quamuis remaneat ab illis abſolutus indirectè, teneri tamen, ſi non habet amplius Bullam, quando meminerit, legitimo ſuperiori confiteri. Sed dicendum cum Coninch *de Sacr.diſp.8.dub.12.n.98.* quòd talis remanet liber ab onere reſeruationis, ſicut diximus V. *Abſoluere*, *n.9.* de eo, qui ſic confitetur ſuperiori. *P.1.T.11.Reſ.19.*

HOC priuilegio vti non poſſunt Regulares cum Confeſſarijs extra Ordinem.

Nec etiam proprij Ordinis.

37 Hac facultate Bullæ abſoluendi à reſeruatis non poſſunt vti Regulares cum Confeſſarijs extra Religionem. Apparet clarè ex mente S.D.N. Vrbani VIII. in confirmatione Decreti Clem. VIII. Vnde opinio Trullench *in expl.Bull. lib.1.§.7.c.1.dub.9.* & aliorum affirmatiua, non eſt amplius probabilis. *P.2.T.14.Reſ 14.* & *P.3.in Add Reſ.9.* An verò Regulares abſolui poſſint à reſeruatis cum Confeſſario ſui Ordinis approbato? Affirmatiuè reſpondet Villalobos *to.1.tr.23.clauſ.9.§.2. n.12.* in terminis Conſt. Clem. VIII. citatque DD. Salmaticenſis Academiæ. In terminis verò Conſt. Vrbani negatiuè reſpōdet Ludouicus de la Cruz *in exp.Bull.diſp.1.cap.1.dub.12.n.2.* & ità tenendum eſt. Nam in dicta Conſt. Summus Pon-

tifex

tifex declarat, ſuæ mentis intentionem eſſe, quòd Regulares, quoad abſolutionem reſeruatorum, ordinariæ ſuorum Prælatorum diſpoſitioni ſubiecti ſint: Sed, quia dictus dela Cruz hanc ſententiam veriorem appellat, videtur contrariam, quam ipſe aſſerit aliquos docere, putare probabilem. *P.1.T.11.Reſ.14.& P.4.T.4.Reſ.43.*

BVLLA CRVCIATAE.

Quoad Cenſuras.

38† PER Bullam conceditur etiam abſolutio cenſurarum, partis ſatiſfactione præmiſſa †.

ABSOLVITVR item per Bullam omnis cenſura.

39 Quæ quidem abſolutio, ſi præbeatur in articulo mortis, non relinquit onus comparendi, ſi æger conualeſcat. Nam abſolutio cum tali onere præberi poteſt ſine Bulla; & alioqui certum eſt, Bullam concedere aliquod priuilegium pro illo articulo. Ità Mendoza *vol.1. de fide diſp. 84. ſect.8.§.135. P.5.T.3.Reſ.66.*

Et in articulo mortis, ſine onere cõparendi.

40 Abſolui autem poteſt per Bullam excommunicatus nominatim, & publicus Clerici percuſſor, vel alius, cuius excommunicatio deducta eſt ad forum contentioſum, etiam lite non finita. Ità Sanchez *ſum. to.2. lib.6.cap.17.n.49.* contra Auilam *de cenſ.par.2.cap.7.diſp.3.dub.10.concl.1. P.5.T.11.Reſ.26.*

Et in ſpecie excõmunicatio canonis, (ſi quis ſuadẽte).

41 Item abſolui poteſt excommunicatio Pij V. lata contra introducentes fœminas in monaſteria virorum. Ità Merolla *to.1 diſp.1.cap.2. diff. 10. num.527.* Item excommunicatio lata in Tridentino contra ingredientes monaſteria Monialium. Item abſolui poteſt ſuſpenſio à diuinis, quam incurrunt intromittentes fœminas intra ſepta Regularium; non ſolum ſemel, ſed toties, quoties; & etiam, ſi cauſa fuerit deducta ad forum contentioſum. Ità Sanchez *ſum. to.1. lib.6. cap.17. num.41. P.2.T.16. Reſ.33. & P 3.T.2. Reſ.66.*

Item excommunicatio incurſa ob intromiſſionem fœminæ in monaſteria virorum. Suſpenſio à diuinis incurſa ob cauſam prædictam.

42 Abſolui etiam poteſt ſuſpenſio incurſa per ordinationem ante legitimam ætatem, aut ſine titulo, quia hæc eſt ſimpliciter cenſura; & Bulla generaliter, & abſq. vlla exceptione, cõcedit omnes cenſuras abſolui poſſe. Ità Cornejo *in 3.par. tract.5. diſp.4. caſ.3.* contra Rodriquez *add. ad Bull §.9.num 59.* Verùm non poteſt diſpenſari per Bullam, vt ordinatus ante ætatem legitimam in ſuſceptis Ordinibus miniſtret, ſed expectari debet ætas. *P.4.T.4.Reſ.115. & P.5.T.10. Reſ.53.*

Vel ob ſuſceptionem Ordinũ ante ætatem legitimã.

43 Poteſt item ſecundum Mendozam abſolui per Bullã excommunicatio Clem. VIII. contra duellum perpetrantes &c. quia Bulla Cruciatæ non reuocatur, niſi per expreſſam derogationem, quæ derogatio non habetur in motu proprio dicti Clementis. *P.5.T.14. Reſ 104.*

Item excommunicatio ex duello.

44 Excommunicatio Sixti V. lata contra cauſantes vel procurantes abortum, videtur abſolui non poſſe per Bullam. Quia ità expreſsè cauetur in motu proprio ipſius Sixti, & ità tenet Rodriquez *exp.Bull.§.9.num.90.* Sed tenendum eſt cum Henriquez *lib.6.cap.10 gloſſ lit.E.* abſolui poſſe. Quia in Cruciata conceditur facultas abſoluendi omnes cenſuras papa-

Vel abortus.

les præter hæreſim. Neque obſtat, quod id prohibuerit Sixtus V. Nam ille non potuit coarctare poteſtatem ſucceſſorum Pontificum, à quibus Bulla cum tali facultate emanat. Et præterea Commiſſarius ex facultate Apoſtolica ſuſpendere poteſt, & de facto ſuſpendit omnia contraria Cruciatæ, etiam ſi habeant clauſulam contrariam tali ſuſpenſioni, vt ipſemet Commiſſarius quibuſdam Doctoribus profeſſus eſt. *P.*5.T.9 *Reſ* 40.

Et dubius, an aliquam cenſuram incurrerit, poteſt abſolui ad cautelã

45 Poteſt item Confeſſarius per Bullam abſoluere aliquem ad cautelam, ſi probabiliter dubitet in aliquam cenſuram publice latam incurriſſe. Ita Coninch *de ſacr. diſp.*14. *dub.*16. *num.*200. contra Nauarrum *cap.* 27. *num.*273. *Ibid.* in fine.

PER Bullam an abſolui poſſit aliqua irregularitas? Probabile, abſolui poſſe prouenientem ex delicto.

46 Nominæ cenſuræ per Bullam abſoluibilis ſecundum Henriquez *lib.*14. *cap.*17. *num.*4. *in gloſſ. lit. L.* non compræhenditur irregularitas; quia non eſt cenſura. Sed eſt etiam probabilis ſententia Cornejo *tr.*5. *diſp.*2. *dub.*2. *diff.*2. quod abſolui poſſit per Bullam omnis irregularitas proueniens ex delicto, quia hæ ſunt veræ pœnæ & cenſuræ. Vide V. *Cenſura, num.*1.

Vt quæ incurritur celebrando, aut Confeſſiones excipiendo ſine Presbyteratu. Vel celebrando, cum ſuſpenſione

47 Igitur in hac opinione Clericus, qui Miſſam celebrauit, vel Confeſſionem audiuit ſine Presbyteratu, ab irregularitate ex tali delicto contracta iuxta cap.1. *de Cler. inord. miniſtr.* abſolui poteſt per Bullam, quando tamen delictum eſt occultum, & pro foro conſcientiæ tantùm. Item, ſi ante ætatem ordinatus, & ſic ſuſpenſus, vel alio pacto cenſuratus, celebrauit. Nam talis irregularitas eſt pura pœna ac cenſura. Abſolui inquam poteſt tam quoad ſuſcepti Ordinis miniſterium, quam ad vlteriorũ receptionem. Ita Cornejo *in* 3. *par. tr.*5. *diſp.*1. *dub.*2. *diff.*2. *P.*4. T.2. *Reſ.*77. & 81. vtrobique *in fine*. In quibus irregularitatibus diſpenſare poſſit Commiſſarius Cruciatæ, inquire. *V. Commiſſarius Cruciatæ*, à *num.*1.

ABSOLVTIO à cenſuris per Bullã dari poteſt extrà Confeſſionem.

48 Abſolutio à cenſuris virtute Bullæ dari poteſt extrà Confeſſionem. Quia nulla eſt connexio inter Confeſſionem & abſolutionem cenſurarum. Et ſæpe expedit dari extra Confeſſionem, vt ſi reus deberet ſtatim abſolui, & non eſſet paratus ad confitendum. Itã de la Cruz *par.*2. *tr. de excom dub.*5. contra Vazquez *in* 3. *par. tom.*4. *tr. de excomm dub.*20. *num* 9. & alios. Et Auila *de cenſ. par.*2. *cap.*7. *diſp.*3. *dub.*13. teſtatur, ità declaraſſe Commiſſarium Cruciatæ. Quod verò dicat Bulla, eligi poſſe Confeſſarium, qui abſoluat à peccatis & cenſuris, non concludir, vtramque abſolutionem ſimul tradi debere. Ad declarationem, quàm afferunt Pij V. in Bulla Iubilæi *an.*1598. reſpondetur, habuiſſe locum pro illo Iubilæo tantum. Et randem illud *audita Confeſſione*, quod appoſitum eſt in Bulla, refertur ad abſolutionem peccatorum, non cenſurarum. *P.*1. T.11. *Reſ.*25. & *P.*5. T.9. *Reſ.*13. in fine.

CENSVRA à iure abſoluitur per Bullam pro vtroque foro.

49 Si cenſura eſt à iure, abſolutio per Bullam valet etiam pro foro exteriori. Si verò ab homine, non ità. Ita Acoſta *q.*50. contra Medinam *lib.*1. *cap.*12. qui putat, etiam cenſuras ab homine abſolui per Bullam quoad forum externum. Ratio eſt, quia Bulla aſſerit abſolutionem prædictam non cadere ſuper cenſuras latas ab homine in foro exteriori: ex quo colligitur, cadere in hoc foro ſuper latas à iure. Et ideo Preſbyter Clericum percutiens, per Bullam abſolutus, poteſt publicè celebrare, nec poteſt à Fiſcali accuſari, vt excõmunicationis pęnas ſoluat, dũmodo ſchendulã abſolutionis oſtendat; quia talis excõmunicatio eſt à iure.

Abſo-

50 Abſolutus verò à cenſuris latis ab homine, debet ſe gerere in publico tamquam excommunicatus ad euitandum ſcandalum. Poteſt tamen in ſecreto Miſſam audire, Sacramenta recipere, & cum alijs colloqui, oſtendens, ſe eſſe abſolutum per Bullam. Ità Auila *vbi ſup. dub.* 12. & DD. communiter. Sed Suarez *diſp.* 7. *ſect.* 5. *num.* 20. & de la Cruz *par.* 2. *dub.* 5. *concl.* 3. exiſtimat, quamuis cenſuram abſolui poſſe per Cruciatam pro foro exteriori; quia Bulla generaliter loquitur. Henriquez verò *lib.* 8. *c.* 60. *num.* 4. *in gloſſ. lit. l* poſſe iudicem talem abſolutionem pro foro exteriori acceptare. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 26. *&* P. 5. T. 9. *Reſ.* 13.

Cenſura ab homine non ita.

Sed Suarez idem de hac dicendum putat.

51 Ad hoc, vt quis per Bullam abſoluatur ab aliqua cenſura, quæ exigit ſatisfactionẽ partis, hæc præmitti debet. Vnde, qui virtute Bullæ cõfeſſus, talem cenſuram confiteri oblitus eſſet, non remaneret abſolutus per illam generalem abſolutionem, quæ datur ad cautelam. Quia non eſt præſumendum, Confeſſarium velle abſoluere hanc excommunicationem contra tenorem Bullæ. Secus, ſi excommunicatio non requirat ſatisfactionem, vt ſupra diximus de peccatis reſeruatis *num.* 36. P. 1. T. 11. *Reſ.* 19. §. *Notandum*.

AD abſolutionem cenſuræ per Bullam præmitti debet ſatiſfactio partis, ſi cenſura illã exigit.

52 Quòd ſi Confeſſarius, omiſſa ſatisfactione partis, quempiam excommunicatum abſolueret, hic remaneret à tali cenſura abſolutus, cum onere tamen ſatisfactionis. Ratio autem eſt; quia Pontifex in illis verbis, *priùs ſatisfacta parte* non intendit limitare poteſtatem Confeſſarij; ſed illum admonere de ſua obligatione iuxtà ius commune. Ità Sanchez *de matr. to.* 2. *lib.* 3. *diſp.* 33. *num.* 3. contra Henriquez *l. b.* 7. *cap.* 13. *num.* 2. & alios. Confeſſarius autẽ peccaret mortaliter, & teneretur ipſe reſtituere. Excommunicatus verò ſic abſolutus poſſet cum alio Confeſſario abſolui à peccatis, & circa ſatisfactionem partis obſeruare regulas generales circa debitores. P. 1. T. 11. *Reſ.* 22. *&* P. 5 T. 9. *Reſ.* 12.

Sine qua, ſi Confeſſarius abſolueret, abſolutio eſſet valida.

53 Nomine ſatisfactionis in illa clauſula *ſatisfacta parte* intelligitur reſtitutio honoris, famæ, vel aliorum bonorum. Ità Suarez *in* 3. *par. to.* 5. *diſp.* 7. *ſect.* 5. *num.* 47. Nomine verò partis intelligitur perſona, cui iniuria facta eſt in delicto, ex quo prodijt excommunicatio. Non autem Iudex, cui ipſo iure applicanda eſſet pœna pecuniaria. Ità Henriquez *lib.* 13. *c.* 28. *nu.* 1. P. 1. *T.* 11. *Reſ.* 22. §. *Notandum*, & P. 5. T. 9. *Reſ.* 1. in fine.

Nomine ſatisfactionis intellige reſtitutionem famæ, bonoru temporalium &c.

Nomine partis perſonam offenſam, Non autem Iudicem, cui applicanda foret pœna pecuniaria.

54 Sed quid, ſi perſona offenſa ſit publica, vt Religioſus? Tunc ſatiſfaciendum Reipublicæ, ſeu Conuentui, docet Riccius *deciſ. Cur. Archiep. Neapol. par.* 1. *deciſ.* 86. *num.* 4. *&* *par.* 5. *deciſ.* 34. *num.* 3. Quia iniuria facta Monacho, cenſetur facta monaſterio & Abbati ex *l. in perſonam, ff. de pactis.* Idem aſſerit de Clerico Boracina *de cenſ. diſp.* 2. *quæſt.* 4 *punct.* 5. *num.* 5. & dat modum ſatisfaciendi. Sed contraria opinio Auilæ *cap.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 11. *concl.* 2. eſt etiam probabilis; quia damnum infamiæ Monachi tangit principaliter Monachum, & minùs principaliter bonum publicum, vnde ſufficit ſatisfactio vel remiſſio eius, qui fuit principaliter offenſus, ex cap. *quamuis pactum*. P. 1. T. 11. *Reſ.* 23.

Si vero perſona offenſa ſit publica, vt Religioſus, ſatisfaciendum communitati ſeu Conuentui.

Sed probabile eſt, ſufficere ſatisfactionem factam ipſi Religioſo.

55 Quando excommunicatus non poteſt parti ſatisfacere, ait Sotus *in* 4. *diſt* 22. *q.* 2 *poſt.* 2, *concl.* abſolui non poſſe per Bullam, &, ſi abſoluatur, abſolutionem fore nullam. Sed probabilior eſt ſententia affirmatiua Coninch *de ſacr. diſp.* 14. *dub.* 1 & *num* 206 Quia non eſt veriſimile, Papam voluiſſe requirere conditionem impoſſibilem. Imò Sanchez *ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 19. docuit, quod ſi in quopiam priuilegio caueretur,

Si excommunicatus non poteſt ſatiſfacere, poteſt nihilominus per Bullam abſolui.

Satisfaciendo, ſi poteſt,in partem.

Et,ſi non poteſt, dando pignus, fideiuſſionem,

Vel ſaltem iuramentum ſatisfaciendi,cùm poterit.

nè quis extrà mortis articulu m abſolui poſſit non ſatisfacta parte; poſita nihilominus impotentia, etiam extrà mortis articulum, abſolutionem impendi poſſe. Ideo, qui non poteſt ſatisfacere in totum, reſtituat partem, &,ſi non poteſt ſine graui iactura, det cautionem pignoratitiam. Sufficeret tamen fideiuſſoria, etiam ſi dari poſſet pignoratitia. Et,ſi nullam ex his dare poſſit,det iuratoriam ſatisfaciendi, quando poterit. Ità Henriquez *lib.*15. *cap.*28. *num.*1. contra Caietanum *v. Abſolutio, num.*4. Imò aliqui probabiliter putant, ſufficere iuratoriam, etiam ſi dare poſſet fideiuſſoriam vel pignoratitiam. Et hoc procedit etiam in cauſis decimarum, nō obſtante Trid. *ſeſſ.*25.*c.*12.dicente,nō eſſe abſoluendum niſi plena decimarum reſtitutione ſecuta. *P.*1. *T.*11 *Reſ.*24.& *P.*5.*T.*9.*Reſ.*1. & paſſim 11.25. & 39. Nota etiam cum Turriano *de cenſ.lib.*2.*diſp.*24. quòd,ſi pœnitens habet probabilem opinionem, quòd non teneatur ſoluere, ad nihil tenetur, & ſi habet purum dubium, poteſt reſtitutionem ſuſpendere, donec liberetur à dubio. Quia in dubijs in materia iuſtitiæ melior eſt conditio poſſidentis. Et in his caſibus abſolui poteſt ſine ſatisfactione &c. *P.*5 *T.*9.*Reſ.*11. § *Notandum.*

Imò aliqui dicunt pro foro conſciētiæ ſufficere propoſitum firmum.

56 Adde, quòd Valerus *diff. vtriuſq. for. v. Abſolutio, diff.*5 *num.*3. & alij putant,has cautiones dandas eſſe pro foro exteriori tantùm: nam pro foro conſcientiæ, deficiente poſſibilitate ſatisfaciendi, propoſitum firmum tantum valere, quantum cautio iuratoria,pignoratitia &c. in foro iudiciali. Quæ opinio eſt probabilis. *P.*3.*T.*16.*Reſ.*42.

BVLLA CRVCIATÆ.

Quoad Vota.

PER Bullam commutari poſſunt omnia vota non reſeruata.

At etiam peregrinationis Romam & Compoſtellam.

57 † PER Bullam conceditur priuilegium commutandi omnia vota præter vota caſtitatis, Religionis, & peregrinationis vltramarinæ. Per peregrinationem vltramarinam intellige eam, quæ fit ad Ieruſalem, quæ poſita eſt vltrà noſtrum mare. Vnde vota peregrinationis Romam & Compoſtellam, † quæ alioqui ſunt reſeruata †, commutari poſſunt per Bullam. Ità Fernandez *par.*3. *cap.*9. *ſect.*2. 6.17.*num.*7. *P.*1.*T.*11. *Reſ.* 68.

Et omnia, quæ diſpenſat Epiſcopus vt Epiſcopus.

58 † Commutari ergo poſſunt per Bullam omnia vota, quæ commutare & diſpenſare poteſt Epiſcopus. Id quod etiam dic de iuramentis †. Quæ inquam diſpenſare poteſt Epiſcopus, vt Epiſcopus † & poteſtate ordinaria, non quæ diſpenſare poteſt ex conſuetudine, vel † vt delegatus Sedis Apoſtolicæ. Ità Leone *de Iubil par.*2. *quæſt.*13. *ſect.*2. *num.*97. *P.*1. *T.*11. *Reſ.*56. Vnde,quia Epiſcopus cum eo, qui poſt votum caſtitatis contraxit,diſpenſat ad petendum debitum ex conſuetudine,non de poteſtate ordinaria, ait Sanchez *in ſum.to.*1.*lib.*4.*cap.*54. *num.*20. non poſſe cum hoc diſpenſari per Bullam. Quamuis Viualdus *par.*3. *cap* 14.*num* 41. dicat poſſe. *P.*1.*T.*11.*Reſ* 66. Quæ autem ſint vota, quæ diſpenſari poſſunt ab Epiſcopo iure ordinario, & conſequenter commutari per Bullam, vide *V. Epiſcopi iuriſdictio in vota & iuramenta.*

Aduer-

59 Aduerte autem, quòd per Bullam non poſſunt vota diſpenſari, ſed tantùm commutari. nam hoc ſolùm in illa conceditur, & poteſtas diſpenſandi eſt maior poteſtate commutandi, vnde in illa non comprehenditur. Ita Fernandez l. p. tr. 3 cap. 9. ſect. 2. §. 17. n. 6. P. 1. T. 11 Reſ. 42. — Non tamen diſpēſari.

60 In ſpecie verò præter vota, quæ diſpenſari poſſe dicemus ab Epiſcopo, commutari poteſt per Bullam votum pœnale quoad pœnam pecuniariam ex eius fractione incurſam; quia talis pœna debetur tantùm ex vi voti, quod per Bullam eſt commutabile. Ita Villalobos to. 1. tr. 27. clauſ. 9. §. 3. num. 32. Quamuis diſſentiat Alonſus p. 1. lib. 1. cap. 18. quæſt. 11. Et hæc doctrina habet locum, etiamſi Pontifex commutando votum, iuſſerit ſolui partem pœnæ. Nam hæc pars commutari poteſt per Bullam. P. 1. T. 11. Reſ. 46 — Item commutari poteſt votum pœnale quoad pœnā pecuniariam.

61 Poteſt etiam commutari votum emiſſum in fauorem tertij, vt votū de danda eleemoſyna alicui Eccleſiæ. Niſi tale votum acceptatum ſit à Præpoſito illius Eccleſiæ. Nam, præciſa acceptatione, Eccleſia nullum ius acquirit ex illo voto. Aliqui præterea limitant, niſi votum dirigatur in Sanctum. Sed hanc limitationem impugnat, & rectè, Sanchez in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 41. num. 9. P. 1. T. 11. Reſ. 47. & P. 5 T. 12. Reſ. 56. §. Notandum. — Et emiſſum in fauorem tertij.

62 Porrò vota per Bullam commutari debent in temporale belli ſubſidium per eleemoſynam. Non tamen in totum, vt vult Ledeſma tom. 2. tr. 10. cap. 8. Sed ſatis eſt, ſi partim commutentur in eleemoſynam, partim in opera aliarum virtutum. Ità Sanchez vbi ſup. cap. 54. num. 58. Qui putat, etiam vota pauperum commutari debere in exiguam eleemoſynam ſuæ paupertati conformem. Sed probabiliter docuit Suarez de Relig. to. 2. lib. 6. cap. 19. num. 18. vota pauperum commutari poſſe totaliter in pia opera aliarum virtutum. Nam, quamuis intentio Bullæ ſit de ſubſidio temporali; poteſt tamen in fauorem pauperum pati epicheiam. P. 1. T. 11. Reſ. 21. Probabilius item puto, quod docuit Leſſius lib. 4. cap. 40. dub. 16. num. 19. vota per Bullam commutari poſſe in minus bonum. Nam in bonum æquale commutari poſſunt auctoritate ſimplicis Confeſſarij, vel etiam propria ipſius pœnitentis, vt dicemus V. Voti, num. 37. & ſic Bulla nihil operaretur. Idem dic de Iubilæo. P. 1. T. 11. Reſ. 40. & P. 2. T. 16. Reſ. 8. in fine. Nec requiritur iuſta cauſa; quia Pontifex hoc indultum concedit in ſubſidium belli, tanquam propter cauſam finalem vnicam. Ità Suarez to. 2. lib. 6. cap 19. num. 10. P. 1. T. 11 Reſ 39. & P. 2. T. 16. Reſ. 8. §. Nota. Confeſſarius verò, qui ſine iuſta cauſa nollet commutare vota per Bullam, peccaret; quia eſt iudex delegatus per Bullam ad concedendum pœnitenti fauorem virtute illius, ad quem pœnitens habet ius per Bullæ ſuſceptionem. Ità Sanchez vbi ſup. num. 12. P. 1. T. 11. Reſ. 44. — Et commutatio fieri debet in eleemoſynam. Non tamen in totum. Nec in pauperibus. Et fieri poteſt in minus bonum. Abſq. iuſta cauſa. Et Sacerdos nolens commutare, peccaret.

63 Vota prædicta commutari poſſunt per Bullam, etiam, ſi poſt eius ſuſceptionem emiſſa ſint; quia gratiæ ſunt amplianda; &, vbi lex non diſtinguit, neque nos debemus diſtinguere. Ità Villalobos to. 1. tr. 27. clauſ. 9. §. 3. num 40. — Poſſunt etiam cōmutari vota emiſſa poſt Bullam ſuſceptam.

64 Confeſſarius commutans vota per Bullam, poteſt ſuſpendere aſſignationem nouæ materiæ, aſſignaturus poſt annum illius Bullæ, vt dicemus de Iubilæo, V. Iubilæum, num. 41. Interim verò vouens ad nihil tenetur; quia obligatio prioris voti ſuſpenſa eſt per illam commutationem. Ità Leſſius lib. 2. cap. 40. dub. 16 num. 109. P. 1. T. 11. Reſ. 52. Poteſt etiam Confeſſarius — Et transferri cōmutāda poſt Bullam.

concedere aliquod tempus ad reuocandum votum commutandum in mentem. *Ibid. Reſ.94.* in fine.

Et commutare extra Confeſſionem.

65 Ad commutationẽ votorum per Bullam nõ requiritur, quòd fiat in Confeſſione. Et, qui ſemel aut pluries votum ſibi commutauit, redire poteſt ad prius votum, & eligere quod maluerit. Vide V. *Voti*, *num.*40. & 43.

BVLLA CRVCIATÆ

Quoad Carnes & Lacticinia.

POSSVNT edi per Bullam in Quadrageſima, de licentia vtriuſque medici, carnes.

Etiam ſi cauſa nõ ſufficiat ſecundum Sáncium.

66 †CONCEDITVR etiam per Bullam facultas comedendi lacticinia in Quadrageſima, &, de licentia vtriuſque medici, carnes †.

67 Quoad priuilegium edendi carnes, aliqui ex doctrina Leſſij *lib.* 4. *cap.*2. *dub* 6. *num.*45. putant, illud valere, quando cauſa eſt dubia. Sed Sancius *in ſelect diſp.*51.*n.*9. docet, valere etiam, ſi cauſa non ſit ſufficiens ad edendas carnes, ſed tantũ ad petendã diſpenſationẽ, vt ſi timeretur aliquale detrimentũ ex abſtinentia carniũ promanaturum, quod tamen, ſi exiſteret, non tolleret obligationem de non edendis carnibus, cum leges poſitiuæ obligent cum aliquali labore. Ratio verò eſt, quia, quando cauſa eſt dubia, poteſt carnes quis comedere ſine Bulla. Vide infra V. *Ieiunium*, *num.* 46. *P* 3 *T*.5. *Reſ* 70.

68 Diſpenſatus ad carnes per Bullam, intelligitur diſpenſatus etiam ad ieiunium; quia abſtinentia carnium eſt de eſſentia ieiunij. Quamuis probabilis ſit ſententia negatiua. Vide etiam V. *Ieiunium*, *num.*18.

SANIS concedit Bulla oua & lacticinia in Quadrageſima.

Dummodo maneant in Regnis Hiſpan.

69 Quoad oua & lacticinia. Aduerte, in Quadrageſima cum Bulla edi poſſe oua inuenta intra gallinas; quia ſunt eiuſdem ſpeciei cum alijs. *P.*3.*T.*6 *Reſ.*80. §.*Notandum eſt*.

70 † Conceditur autem hæc facultas laicis, & Clericis, ac Religioſis ſexagenarijs commorantibus in Regnis Hiſpaniarum. Clericis autem & Regularibus iuuenibus, & laicis, ac etiam Religioſis ſenibus extrà Regna commorantibus, non ſuffragatur †.

Imò probabiliter etiã, ſi incolæ Hiſpaniarum &c alibi maneant, breui in patriam reuerſuri.

71 Sed quid, ſi laicus extrà Hiſpaniarum Regna proficiſcatur, breui reuerſurus? (breue tempus quoad hoc aliqui iudicant remittendum arbitrio boni viri: Nam in iure aliquando eſt trium dierum *l.fin.* §.*illico*,*C.de iudic.* vel decem, *l.quod dicimus ff. de ſolut.* interdum vnius menſis *Alexand in l.diuortium*, *n.*10. *ff. de ſolut.matr.* & duorum menſium, *l.auferetur*, §.1.*ff. de iure fiſci*. At Piccinus *lect.manuſcr.in Cruciat.à nu.*63. putat eſſe ſemeſtre. quam opinionem aliqui nimis laxam appellant.) Reſpondeo, P. Piccinum in ſuis manuſcriptis in Collegio Panormitano dictatis, docuiſſe, quòd talis poſſit oua & lacticinia edere virtute Bullæ. Et quidem probabiliter, ac (ſi abſit ſcandalum) tutè? Hanc enim ſententiam docerent Sanchez & Palatius, ſi de hac re interrogarentur: Nam ille *de matr. tom.*1.*lib* 3.*diſp.*18. *num.*7. docet, Mediolanenſem tranſeuntem per oppidum, vbi viget ius commune, breui reuerſurum in patriam, poſſe veſci

car-

carnibus quatuor primis diebus Quadrageſimæ, quod eſt priuilegiũ locale Mediolani. Hic autem *in 4. diſtinctione* 15. *diſputatione* 8. *poſt* 6. *concluſionem* docet, Caſtellanum per Luſitaniam tranſeuntem cibari poſſe animalium inteſtinis ex more patriæ, quamuis id Luſitanis non permittatur. Et ratio horum omnium eſt, quia breui reuerſurus non dicitur abeſſe, ſed adeſſe *l. poſtliminij*, § *captiuus* & alibi: & ex Tridentino *ſeſſ.* 23. *c.* 5. Sicut è contra, qui breui reſidet in loco, non dicitur moraliter in eo eſſe, *l. quæſitum*, § *fin. ff. de legat.* 3. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 20. † Quamuis *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 190 de probabilitate huius opinionis dubitauerit †.

72 Probabilius eſt, lacticinia in ieiunijs Iubilæi, voti, &c. extrà Quadrageſimam edi poſſe ſine Bulla, vt inuenies infra V. *Ieiunium* ; à *n.* 54. Sed, poſita contraria ſententia Nauarri *lib.* 3. *conſ.* 4. *vel* 5. certum eſt, talia ieiunia impleri poſſe edendo lacticinia per Bullam: quia ſic impleri poſſunt ieiunia Quadrageſimæ. Ità Sanchez *ſum to.* 1. *lib.* 4. *c.* 11 *n.* 49. P. 1. *T.* 11. *Reſ.* 3. Probabile itẽ eſt, Regulares & ſæculares Presbyteros non poſſe cum Bulla comedere lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ, vt tenet Vegha *to* 1. *c.* 14. *caſ.* 29. & declarauit Summus Pontifex apud Rodriquez. Sed etiam probabile eſt, poſſe, vt tenet Llamas *p.* 3. *c.* 5. §. 26. Quia in iure communi dies Dominici non appellantur dies quadrageſimales. P. 1. *T.* 11. *Reſ.* 5. & magis abſolutè P. 5. *T.* 14. *Reſ.* 13. §. *Et tandem*.

Si lacticinia prohibita sũt in ieiunijs Iubilæi, vigiliarũ &c. comedi poſsũt cum Bulla.

Et à Regularibus ac Presbyteris ſæcularibus in Dominicis Quadrageſimæ.

BVLLA CRVCIATÆ.

Quoad Reliqua Priuilegia.

93 COncedit item Bulla Cruciatæ, vt illam ſuſcipiens eligere poſſit Sacerdotem, non ſolùm, cum quo confiteatur, ſed etiam à quo ſacram Communionem extrà Paſcha, & Extremam Vnctionem recipiat. Nam id expreſsè habetur in ea. Ità contra Suarez *in* 3. *part. tom.* 3. *diſp.* 72. *ſect.* 4. & Nugnum *in* 3. *p. to.* 1. *q.* 82. *ar.* 3. Vazquez *in* 3. *p. to.* 3. *diſp.* 219. *c.* 5. *n.* 47. qui verba Bullæ circa hoc priuilegium adducit. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 20.

PER Bullam eligi poteſt Sacerdos, qui communionem in Paſchate, & Extremam Vnctionem miniſtret.

74 Imò in die Paſchatis poteſt, qui habet Bullam, communicare in priuato Oratorio. Nam Summus Pontifex in illa clauſula, *excepto die Paſchatis* excipit Communionem paſchalem formaliter, ideſt illam, quæ fit ad implendum præceptum: vnde, qui præceptum impleuit, aut implere vult poſt Paſcha, poteſt in die Paſchæ in priuato Oratorio communicare. Ita Suarez *in* 3. *p. q.* 82. *ar.* 3. *diſp.* 72. contra Trullench *in exp. Bull. lib.* 1. §. 3. *dub.* 7. *n.* 9. *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 81.

Et quidem Communionem etiam in priuato Oratorio.

75 † Conceditur etiam, vt tempore interdicti habens Bullam vnà cum familia audire poſſit Sacrum in Eccleſia, aut Oratorio priuato, &, ſi eſt Sacerdos, celebrare. Niſi interdictum per ipſum inceperit, aut perſeueret †. Porrò; quia hoc eſt priuilegium, non tenetur habens Bullam tempore interdicti audire Sacrum: quia nemo tenetur vti priuilegio ſibi conceſſo, alias non eſſet priuilegium, ſed onus. Ità Auila *de cenſ. p.* 5. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *dub.* 6. contra Bonacinam *de cenſ. diſp.* 5, *punct.* 4. *n.* 12. *P.* 1. *T.* 11.

HABENS Bullam poteſt vnà cum familia audire Sacrũ, vel celebrare tempore interdicti in Eccleſia, vel Oratorio priuato. Sed nõ propterea tenetur in feſto Sacrum audire.

*T.11.Reſ.2. & P.4.T.4.Reſ.*80.Sed, ſtando in prima opinione, quòd tenea-tur, audiens Sacrum tempore Interdicti tenetur aliquas preces Deo fundere pro vnione Principum Chriſtianorum contra infideles, & impetratione victoriæ contra eoſdem. Et hoc ſub veniali. Ita Villalobos *to. 1. tr.27. clauſ.4.n.13. P.1.T.11. Reſ.2.§. Hoc vnum*,

Et priuilegiũ Oratorij valet multò magis extra interdictum.

76 Licentia prædicta audiendi aut celebrādi Miſſam in Oratorijs priuatis per Bullam, conceſſa eſt pro toto tempore. Appoſita autem eſt clauſula *tempore Interdicti*, quia pro hoc tempore erat maior difficultas: Igitur per Bullam in Oratorijs celebrari poteſt etiam in diebus Paſchæ Reſurrectionis, Pentecoſtes & in alijs ſolemnitatibus, quæ in conceſſione Oratorij excipiuntur. Quia Bulla Cruciatæ ampliat talem conceſſionem, cum nullam exceptionem contineat. Ita Rodriquez *in add. ad Bull.* §.5. *n.1. P.4.T.4.Reſ.76.*

Nomine verò familię veniunt conſanguinei vtriuſq. lineæ, familiares & domeſtici: Quos aliqui docēt poſſe Sacro intereſſe abſente domino. Oratoriū verò approbandum ab Epiſcopo, ſed ſufficit licentia iuſtè petita, & non obtenta.

77 Nomine familiæ, cum qua habens Bullam audire poteſt Sacrum tempore interdicti, intelliguntur conſanguinei vſque ad quartum gradum, in linea tam recta quam tranſuerſali, vxor, famuli & famulæ, ac domeſtici omnes. quos omnes abſente domino Sacrum audire poſſe, probabiliter multi docent contra Rodriquez *in Bull.*§.5. *n.5.* Oratorium autem debet eſſe ab Epiſcopo approbatum, quicumque ille ſit. &c, ſi ſit idoneum ac decens, & Epiſcopus approbare nollet, poſſet nihilominus in eo celebrari; quia talem licentiam iuſtè petitam & iniuſtè negatam cenſetur concedere Papa. Et Epiſcopus ad idoneum Oratorium approbandum compelli poſſet. Ita Cruz *in Bull. diſp.1.c.5. dub.1. n.4. P.5. T.10. Reſ.76.*

BVLLA CRVCIATÆ

Quoad Suſceptionem.

QVI ſuſcipit Bullam, non tenetur eſſe in gratia, dum ſuſcipit.

78 QVando quis ſuſcipit Bullam, non oportet eſſe in gratia, etiam quoad conſequendas Indulgentias: quia illud verbum *contritus*, quod in Bulla Latina ponitur, refertur ad inſtans conſequendæ Indulgentiæ, non ad tempus ſuſceptionis. Ita Villalobos *to. 1. tr. 27. in tit. n.5.* contra Caietanum *de Indulg. tr.1. q.2. P.1.T.11.Reſ.6.*

BVLLAM ſuo nomine acceptam ab amico, poteſt quis alteri applicare. Sed, qui applicauit vni, non poteſt alteri.

79 Si aliquis accipiat Bullam pro amico, & faciat inſcribi illius nomen, poteſt amicus non acceptare pro ſe, & nomen ſuum tollere, ac alteri applicare. Ità Villalobos *to.1. tr.27. clauſ.4 n.23. P.1.T.11. Reſ.95. & in Add p.3.Reſ.24.* Non tamen poteſt illam alteri applicare, qui ſemel applicauit vni. Ità Vegha *to.2 c.7. caſ.26.* Non oportet autem, quòd ſuſcipientis Bullā ſit nomen inſcriptum in illa. Ità Henriquez *lib. 7. c. 20. n.5. P.1.T.11.Reſ 95. à §. Notandum.*

BVLLA abſque negligentia amiſſa &c. adhuc valet.

80 Accipiens Bullam tenetur adhibere diligentiam mediocrem, vt integra per totum annum ſeruetur. Si verò ſine culpa perdatur, aut comburatur, hoc non obſtante, poteſt quis illa frui. Quia non debet eſſe maior obligatio in hac parte, quam in alijs rebus. Ita Acoſta *in Bull. q. 12.* & alij. Sed ex verbis Bullæ contrarium dicendum apparet *Ibid.* in fine.

81 Qui

81 Qui ſcit, patrem vel amicum ſingulis annis ſibi Bullam ſumere, ait Rodriquez *in Bull.§.12.* non poſſe ea vti, antequam pater vel amicus eum de Bullæ ſuſceptione certum faciat. quia in re tam ardua non ſufficit præſumptio. Sed contraria opinio Henriquez *apud Villalobos vbi infra* eſt probabilis, & tuta in praxi. Quia ſufficit hæc certitudo moralis. Imò Villalobos *to.1.tr.27.clauſ.12.n.25.* idem dicendum aſſerit, ſi cui amicus fidelis, dum à loco Bullæ recedit, promittat, ſe illi accepturum ſtatim, ac publicatur. *P.1.T.11.Reſ.90.*

Probabile eſt, vti poſſe Bulla, quã prudenter iudicat ſibi ab amico ſuſceptã.

82 Videtur Rodriquez *in Bull.§.1. in add. dub.7.* docere, quòd valeat Bulla ſuſcepta ex pecunijs ablatis, furtiuis &c. Sed dicendum, quòd valeat, ſi illam ſumat meretrix de quæſtu turpi; quia hæc turpiter peccat, at mercedem non turpiter recipit. Minime verò de pecunijs ablatis &c. Quia Pontifex vult, hanc eleemoſynam ſoluendam eſſe ex proprijs facultatibus. Ita Acoſta *in Bull.Cœn.q.12. P.1.T.11.Reſ.101.*

BVLLAM accipere poteſt meretrix ex queſtu turpi. Non autem fur ex furto.

83 Eleemoſyna pro Bulla danda eſt, quæ vnicuique præſcribitur. Præſcribitur autem Principibus & Dominis vaſſallorum, Conſiliarijs regijs, & maioribus Commendatarijs vt ſoluant cẽtũ drachmas, ſeu decem tarenos. Quam etiam ſummam ſoluere debent eorum vxores, etiam ſi non habeant bonorum adminiſtrationem. Viuentibus tamen maritis; nam illis defunctis, ſi non manent dominæ, nec vſufructuariæ talium bonorum, licèt vocentur Comitiſſæ, & Marchioniſſæ, non tenentur ad hanc taxam. Sicut nec filij familias, qui, licèt ſint proprietarij, non ſunt tamen vſufructuarij dictorum bonorum. Item nec titulares ſuorum cognominum ſine vaſſallis. Ità Trulleuch *in Bull.lib.1.§.3.dub.1.à n.12.* Principes verò &c. tenentur hanc ſummam maiorem ſoluere, non ſolùm in prima, ſed etiam in ſecunda Bulla, ſi illam accipiant. Ità etiam Trulleuch *ibid.* contra Henriquez *lib.7.c.20.n.3.P.5.T.13.Reſ.53.*

PRINCIPES, & ſimiles in taxa cõmiſſarij nominati debent ſoluere pro qualibet Bulla decem tarenos. Sicut eorum vxores maritis viuentibus; Non autem defunctis. Item nec eorum filij, dum vſufructu non gaudẽt.

BVLLA CRVCIATAE.

Quoad Durationem.

84 Satis probabiliter docet Henriquez *lib.7.c.20.n.2.* contra Rodriquez *in Bull.§.1.n.2.* annum Cruciatæ computandum eſſe more Eccleſiaſtico ab vna publicatione in aliam, ita vt, ſi tranſacto anno a prima publicatione adhuc ſecunda non publicetur, prima interim valeat. *P.1.T.11.Reſ.91.* Addit Henriquez *lib.2.c.19.n.2.in Gloſ. lit.O.* quòd in magna ciuitate non tenetur quis ſuſcipere nouam Bullam primo die publicationis, ſed poteſt eius priuilegijs vti virtute præcedentis, & nouam intra tres dies aut hebdomadam recipere. Vide Sancium *in ſelect.diſp.55.n.5.P.1.T.11.Reſ.92.*

BVLLA durat ab vna publicatione in aliam.

Et, ſecundum Henriquez, in magna Ciuitate aliquid plus.

85 Si ante annum elapſum noua Bulla publicetur, ait Gomez *expl. Bull.clauſ.5.num.1.* priorem extingui. Sed Rodriquez *in Bull.§.5.num.2.* probabiliter contrarium docet; addens, talem publicationem fore contra mentem Papæ & Regis; vnde, ſi fieret, aduertendum eſſe è ſuggeſtis, quòd Bulla præterita non antiquatur vſque ad talem diem. *P.1.T.11.Reſ.93.*

Si noua Bulla infra annum publicetur probabile eſt, priorẽ non extingui.

Confeſſio cepta tempore Bullę abſolui poteſt poſt illam.

86 Si Confeſſio incipiat tẽpore durationis Bullæ, proſequi poteſt tranſacta illa, etiam quoad abſolutionem reſeruatorum & cenſurarum. Itá Rodriquez 9.5.*num*.2. P.1.*T*.11.*Reſ*.94. Idem dictum eſt ſupra de commutatione votorum, *num*.64.

BVLLA CRVCIATAE

Quæ Priuilegia ſuſpendat.

BVLLA Cruciatæ ſuſpendit omnia priuilegia, præter priuilegia Mendicantium quoad eorum fratres. Ac etiam indulgentias eorum.

87 †BVLLA Cruciatæ ſuſpendit omnia priuilegia & Indulgentias, præter priuilegia Regularium Mendicantium quoad ipſos Regulares tantum †. Nomine veró facultatum & priuilegiorum Regularium, quæ excipiuntur per Bullam, Acoſta *in exp. Bul. q*.108. ait non venire eorum Indulgentias, & conſequenter Indulgentias Regularium etiam quoad ipſos per Bullam ſuſpendi. Sed contrarium tenendum cum Nugno *in 3.par. tom.2. de Bul*.§.14.&. exceptionem extendi ad omnia conceſſa in Bulla. P.1.*T*.11.*Reſ*.88.

Vbi nomine Mendicantium Henriquez ait, non venire alios Regulares communicantes.
Villalobos ait, venire.

88 Nomine Mendicantium, quorum priuilegia, vt dictum eſt, non ſuſpenduntur in Bulla, docet Henriquez *lib.7.cap.22.num* 4. *in gloſſ.litt.Y.* non includi alios Religioſos non Mendicantes, ideoque eos non poſſe hac clauſula gaudere, etiam per communicationem priuilegiorum. In qua opinione talium Religionum Prælati non poſſent abſoluere ſuos ſubditos á caſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ; & eorum ſubditi eligere poſſent virtute Bullæ Confeſſarium extra Religionem pro reſeruatis; quia priuilegium quod Regulares non eligant Confeſſarium extrá Ordinem, conceſſum eſt Prælatis Mendicantium. Sed Villalobos *to*.1.*tr*.27.*clauſ* 12.*num*.11. clauſulam prædictam extendit etiam ad Ordines non Mendicantium, qui cum Mendicantibus in priuilegijs communicant. Nam ſi in alijs communicant, cur non etiam in hoc? *P*.1.*T*.11.*Reſ*.89. Aduerte etiam ſub nomine fratrum in illa clauſula Bullæ, *quoad eorum fratres tantum* intelligi etiam Nouitios, & Moniales. Itá Nugnus *in 3 par to*.2. *de Bul*.§.14. *Ibid*. in fine & *Reſ*.88. in fine.

Nomine verò fratrum veniunt etiá Nouitij & Moniales.

Nomine item (priuilegij) intelligũtur etiam excepta priuilegia diſpenſandi ad debitum, & commutandi vota.

89 Priuilegia veró Regularium commutandi vota, abſoluendi á reſeruatis &c. putat Trullench *in Bul.lib*.1.*q*.9.*cap* 3.*dub*.3.*num*.8. ſuſpendi per Bullam. Quia per illam ſuſpenduntur omnia priuilegia conceſſa tam ſingularibus perſonis, quã monaſterijs & locis pijs, exceptis priuilegiis cõceſſis Mendicantibus *quoad eorum fratres tantùm*, quæ clauſula fruſtratoria eſſet, ſi Regulares vti illis poſſent etiam quoad laicos. Sed tenendum eſt contrarium cum Rodriquez *apud ipſum. Ibid*. & Villalobos *to*.1.*tr*.27.*clauſ*.2. *num*.6.7.21. Quia, cum Regularium priuilegia ſint fauorabilia, & conceſſa toti Religioni, non autem peculiaribus perſonis, aut monaſteriis, non ſuſpenduntur per clauſulas generales, ſed debent expreſsé ſuſpendi. *P*.1. *T*.11. Reſ.100. & in Add. *P*.3. *Reſ*.23.

ALTARIA priuilegiata Regulariũ probabile eſt non

90 Altaria priuilegiata ſita in Eccleſiis Regularium probabile eſt ſuſpendi per Bullam, etiam quoad Miſſam celebrandam pro Regulari defuncto, vt docet Villalobos *tom*.1.*tr*.27. *clauſ*.12.*num*.3. *P*.1.*T*.11. *Reſ* 86.

Sed

Sed probabile etiam eſt, non ſuſpendi, neque pro defunctis ſæcularibus, vt docet Trullench *in Bul.lib.1.q.9.cap.3. dub.4.num.3.* Quia Pontifex cenſetur ſolùm ſuſpendere Indulgentias conceſſas pro viuis, ne tam pium opus diſturbetur; nam Indulgentia hæc pro defunctis conceſſa parum impedit Bullæ acceptionem, cum ipſis non proſit, niſi per Bullam. Adde, quòd in ſuſpenſione generali Indulgentiarum non ſuſpenduntur Indulgentiæ pro defunctis conceſſę, niſi de eis fiat expreſſa mentio, quæ in Bulla non efficitur. Et ità docet Carillo *in exp.Bul.defunct.par.2. cap.9. In Add. P.3.Reſ.22.*

ſuſpendi per Bullā etiā pro defunctis ſæcularibus.

91 Bulla non ſuſpēdit priuilegia conceſſa in iure communi, neque approbata vſu toleratæ conſuetudinis. Quia hæc non exprimit. Et ideo poſſunt Regulares vti priuilegio celebrandi tempore interdicti in aliquibus feſtiuitatibus, & ad Officia diuina ac recipienda Sacramenta omnes admittere. Ità Villalobos *tom.1.tr.27.clauſ.12.nu.7. P.1.T.11 Reſ.87.*

BVLLA nō ſuſpēdit priuilegia conceſſa in iure communi, vel approbata per antiquā conſuetudinem.

92 † Indulgentiæ, quas Commiſſarius Cruciatæ ſuſpendit, publicari poſſunt de eius licentia, acquirendæ tamen ab habentibus Cruciatam. Sed in hac licentia nec ipſe, nec eius Notarius, poſſunt aliquid accipere vel iure laboris. Vide V. *Commiſſarius Cruciatæ, num.5.* †

ET Indulgentiæ, quas ſuſpēdit, publicari poſſunt cū licentia Commiſſarij, & acquiri cū Bulla.

BVLLA CRVCIATÆ

Quoad Alia.

93 BVLLA Cruciatę, quoad facultatem abſoluendi à reſeruatis in ipſa, non ſuſpenditur per Bullam Cœnæ. Vide V. *Bulla Cœnæ, n. 37.* Item non ſuſpenditur per Iubilæum anni ſancti. Ità Rodriquez *in Bull. §.12. dub.6. num.8.* aſſerens pro hac ſententia declarationem Clem. VIII. in Iubilæo anni 1600. ſicut etiam declarauit S.D.N. Vrbanus VIII. pro Iubilæo an. 1625. vt teſtatus eſt vir fide dignus. Ratio autem eſt; quia Bulla eſt conceſſa per modum contractus; per Iubilæum verò non reuocantur priuilegia conceſſa in formam contractus. Sed Nauarrus *not.33.n.3.* & alij contrarium docent. *P.1.T.11.Reſ.97.*

BVLLA Cruciatæ non ſuſpenditur per Bullam Cœnæ. Nec per Iubilæum anni ſancti.

94 Priuilegijs Bullæ poteſt quis vti extrà Regna Hiſpaniæ, vbi Bulla non publicatur: & ſic ſumens Bullam in Sicilia, ſi poſtea Romam petat, poteſt ſibi Confeſſarium eligere, & cum illo à reſeruatis abſolui. Excipe tamen priuilegium edendi carnes & lacticinia: nam hoc conceditur tantùm commorantibus in Regnis Hiſpaniarum. Ità Villalobos *to.1. tr.27. in tit.num.3. P.1.T.11 Reſ.1.*

BVLLÆ priuilegijs vti quis poteſt extrà Regna Hiſpaniarum. Excipe eſum ouorum, vt ſup.n.70.

95 Bullæ priuilegia ſunt fauorabilia, ac proinde amplianda. Quia ſunt beneficium Principis, ſine alicuius præiudicio. Sunt opus liberalitatis, clementiæ &c. Et tandem ordinantur ad publicam Eccleſiæ neceſſitatem ſubleuandam. Ità Suarez *de relig.to.2 lib.6.cap.16.num.3.* contra Sanchez *de matr.to.3.lib.8.diſp.2.num.7. P.1.T.11.Reſ.98.*

BVLLÆ priuilegia fauorabilia, & ideo amplianda.

CALIX.

CALIX debet eſſe conſecratus, ſed quomodò?

1† CALIX debet eſſe conſecratus †. Et quidem conſecratus remanet, ſi in illo non conſecrato aliquis ignoranter celebret. Nec iterum conſecrari debet, ſi, vſu aurum amittens, iterum deauratur. Vide V. *Vaſa ſacra*.

CAMBIVM.

CAMBIVM quid? & quotuplex?

1† CAMBIVM eſt permutatio negotiatoria numiſmatis pro numiſmate. Eius quatuor ſunt ſpecies. Cambium per minutum, cambium ſiccum, cambium per litteras, & cambium reale. Circa cambium per litteras †

CAMBIVM (con la ricorſa) an licitum?

Pars negatiua probabilior.

2 Frequens eſt hodie cambium, vulgo dictum *colla ricorſa*, in quo procurator campſóris reſpondet pro campſario cum pecunijs ipſius campſoris. Illius praxim inuenies apud Salonium *de iuſt. to. 2. q. 4. art. 2. contr. 12.* Porrò hoc cambium Sotus *de iuſt. lib. 6. q. 10. ar. 1. & q. 13. ar. 1.* & alij vocant vſurarium. Quia in vero cambio, ſicut interueniunt diuerſi domini, ità interuenire debet diuerſa pecunia: nam pecunia vnius perſonæ non dicitur propriè commutari cum pecunia eiuſdem, ſed alterius: in hoc autē cambio tota pecunia, quæ datur & accipitur, eſt pecunia ipſius campſoris. Deinde, procurator campſoris cenſetur eadem perſona cum campſore, & ſic non poteſt inter ipſos intercedere ſolutio, niſi fictitia. Hec opinio eſt probabilior. Sed contraria Salonij *vbi ſup.* & aliorum eſt etiam probabilis.

Sed affirmatiua etiam probabilis.

Fauet enim illi declaratio Cardinalium apud ipſum, & fauere videtur Bulla Pij V. ad Bononienſes, in qua cambia abſolutè conceduntur abſque vlla diſtinctione perſonę & pecuniæ. Probatur etiam rationibus. Tum quia ſolutio pecuniæ fit quidem in loco, vbi recepta eſt, ſed non virtute primi cambij. (Hoc enim finitum eſt in loco nundinarum per ſolutionem factam à procuratore campſoris pro campſario). Sed virtute ſecundi cambij celebrati in loco nundinarum per miſſionem aliarum litterarum. Tum, quia procurator campſoris ex ſua vel aliena pecunia licite poteſt reſpondere pro campſario de mandato ipſius campſoris, vnde & poterit cum pecunia ipſius campſoris; quia in contractibus ciuilibus quidquid poſſumus per alios, poſſumus etiam per nos met ipſos. Et tandem; quia in hoc cambio campſarius nullum intereſſe patitur, imò acquirit facilitatem in habenda pecunia, & liberatur ab onere quærendi alium, qui ſoluat. Ad argumenta contraria reſpondet probabiliter auctor *conſ. 31. inter conſilia* Nauarri *to. 2. l. 5. tit. de vſuris.* Nam non eſt inconueniens, quòd procurator campſoris ſit etiam procurator campſarij, & gerat vicem duorum, vt paſſim habetur in iure, & latè probat Molſeſius *to. 2. tr. 12. c. 7 n. 51.* Itaque idem procurator, vt campſarius ſoluit, & vt campſor ſolutionem acceptat. Pecunia verò ratione ſecundi cambij fit pecunia campſarij, ac proinde licitè ſolui poteſt campſori pro primo cambio. *P. 1. T. 8. Reſ. 1.* Eſtque hoc cambium iuſtum etiam in foro fori, & talis campſor non debet puniri tamquam vſurarius. Ità contra Leſſium *l. 2. c. 23. dub. 7. n. 72.* Saluatore *de contin. camb. par. 2. num. 8.* qui citat Rotam Romanam & alias. *P. 1. T. 8. Reſ. 13.*

Etiam pro foro exteriori.

Cam-

3 Cambium *colla ricorſa* non differt ſubſtantialiter à cambio *colle continuationi*, ſed tantùm accidentaliter, eo quod cambium continuationum reducitur ad duas perſonas, cambium verò recurſæ ad tres. In reliquis conueniunt. Nam cambia continuationum ſunt cambia reiterata, ſeu nouæ emptiones & venditiones, ſub ijſdem iuſtitiæ regulis, quas cambium recurſæ requirit. Ita Filliucius *to.2.tr.35 p.2.cap.11.num.489.P.1.T.8.Reſ.4.*

Nec differt eſſentialiter à cambio [colle continuationi]

4 Hoc vtrumque cambium, continuationum, & recurſæ licitè exercetur etiam à perſonis priuatis, mulieribus &c. Ità Naldus *ſum.V.cambium, n.6.* Ratio eſt, quia recambia ſeu continuationes non ſunt licitæ ratione tantùm lucri ceſſantis, vel damni emergentis, vt docet Filliucius *to.2. tr. 35.p.2.c.10.n.471.* ſed etiam ratione emptionis & venditionis, vt docet Scortia *in Bull.Pontif epit.107.theor.289.* Eſt enim cambium ſemper emptio & venditio ſcutorum de marca tamquam mercis: & in recambijs augetur ſors ex lucro præcedenti. *P.1.T.8.Reſ.2.& 5.* Neque reſpondens ſeu procurator debet eſſe mercator, dummodo præſtet omnia eſſentialia cambij, litteras &c. Ità Saluatore *de contin.camb.p.5.n.23.Ibid Reſ.3.*

Et vtrumque exerceri poteſt a mulieribus & perſonis priuatis.

Qualis etiã poteſt eſſe reſpondens.

5 Pro cambiorum prouiſione debetur tertia pars ſcuti pro ſingulis centenarijs ſecundum pecuniam, de qua cambium ſoluitur. Et hoc ex immemorabili mercatorum conſuetudine. Ita Boninſignius *de camb.c.7.P.1.T.8.Reſ.6.*

PRO cambiorum prouiſione debetur tertia pars ſcuti pro ſingulis centenarijs.

6 Sed an tertia pars pro centenario iuſtè accipiatur etiam in recambijs & continuationibus? Reſpondent aliqui affirmatiuè, innixi conſuetudini mercatorum. Nam, vt aduertit Boninſignius *de camb.c.7.n.23.* de iuſtitia vel iniuſtitia prouiſionum huiuſmodi, communi mercatorum arbitrio ſtandum eſt.

Sed an etiam in recambijs? Quidam affirmant

Alij negatiue reſpondent cum Maldero *in 2.2.tr.5.c.4.dub.7.* quia putant, prouiſiones deberi pro labore, qui non eſt æqualis in cambijs realibus & in recambijs. Sed poſſet quis reſpondere, conſuetudinem habentem vim legis determinaſſe prouiſiones cambiorum, conſiderato labore in genere. Deinde, quia licèt campſores in recambijs non laborent, vt in cambijs realibus, tamen ipſi vellent laborare & lucrari, & ex culpa campſariorum non laborant in cambijs realibus, & ſumunt prouiſiones, ac proinde poſſunt ab illis integras prouiſiones accipere. Et ſic Filliucius *to.2.tr.35.p.2.c.10.n.471.* ait, poſſe in recambijs integras prouiſiones recipi, non ratione laboris, ſed lucri ceſſantis. (Scortia verò *in Bull.Pont. epit.107.theor.289.* eas iuſtificat ex eo, quòd recambia ſunt nouæ emptiones & venditiones. *P.1.T.8 Reſ.8.*)

Alij negant;

Sed qui affirmant, diuerſimodè ſe tuentur. Illi quidem ratione laboris.

Hi ratione lucri ceſſantis.

Alij dicunt, integras prouiſiones deberi ratione periculi amittendi ſortem principalem. Nam, vt ait Saluatore *de contin. camb.p.5.n 45.* campſarius, qui pro ſolutione cambij videtur bonus ſolutor, in recambijs poſt aliquot annos deficere poteſt, dum interim alieno ære grauatur. Sed contra hanc reſponſionem adeſt validiſſimum argumentum. Quia ſcilicet, cum pericula non ſint æqualia, æquales prouiſiones ab omnibus non iuſtè ſumuntur. At huic quoque argumento reſpondet Scaccia *de commer. §.3.Gloſſ.3 n.12.* qualitatem periculi eſſe incertam, cum quandoque plus periculi lateat, quam timeatur. cum igitur lex conſcientiæ debeat eſſe de re poſſibili, & impoſſibile ſit, qualitates & quantitates periculi minutatim cognoſcere: æquale pretium, quod inueterata conſuetudo (conſide-

Alij ratione periculi.

Etiam, cùm adſunt pignora & fideiuſſores.

ſiderato periculo in vniuerſum) ſtatuit, iuſtum eſſe. Atque hoc etiam procedere, quando campſores recipiunt fideiuſſores & pignora. Nam & fideiuſſor poteſt eſſe ære alieno grauatus, & pignus obligatum anterioribus creditoribus: atque adeo in hoc caſu non euacuatur periculum. Sed adhuc reſtat aliud argumentum: Nam, cum periculum ſit agentium, prouiſiones deberentur agentibus, non campſoribus: Sed reſponderi etiam poteſt, agentes omnia efficere cum periculo campſorum, vulgò *ſopra di loro*: & ſic campſores ratione periculi prouiſiones integras ſumere.

Sed ipſe conſulerẽ nè integrum intereſſe ſumant.

Quæ omnia diſputationis cauſa dicta ſint. Nam ipſe conſulerem, vt campſores in recambijs non ſumant integrum intereſſe, ſed pactum efficiant, vt intereſſe non excedat certam ſummam ſibi benè viſam. Quam ſummam quando intereſſe cambij non excederet (quod raró contingit) conſulant peritos Confeſſarios & viros expertos. *P* 1.*T*.8.*Reſ*.7.

Sed an recipi poſſint duplicatæ, quã do campſor agit negotia, quæ competerent campſario?

7 In caſu, quo campſor ſoluit ſibi ipſi pro campſario de illius mandato, ipſeque rationes accipit, librum tenet, & alia negotia peragit campſario competentia, aliqui putant, ſumi poſſe duas prouiſiones, vnam in loco cambij, aliam in nundinis. Nam, ſicut, ſi debitor mandaret alicui tertio, cambia ſumere, pro ſe ſoluere &c. deberetur huic vna prouiſio ratione laboris, & obligationis, quam in cambio contraheret, ità hæc ſecunda prouiſio debetur campſori, cui campſarius hoc mandat, & per quem à laboribus eximitur. Ità Scaccia *de commer*.§.3.*gloſſ*.3.*n*.15. *P*.1.*T*.8.*Reſ*.9.

Maior prouiſio debetur in cãbio maiori.

8 Maior prouiſio debetur pro cambio magno, quàm pro paruo. Et ſic Scaccia *ibid.n*.475. & alij abſolutè dicunt, deberi mercatoribus pro ſingulis centenis tertiam partem: Tum quia ſecundum aliquos prouiſio debetur ratione periculi, quod in cambio maiori eſt maius. Tum etiam, quia, ſi deberetur ratione laboris, qui eſt æqualis, adhuc Notarij recipiunt diuerſum ſtipendium in ſcripturis æqualis laboris, eo quòd continent diuerſam pecuniarum ſummam. Et Sartores maius ſtipendium ſumunt in conficienda veſte aurea, ac in ſerica, & tamen labor eſt æqualis. *P*.1.*T*.8. *Reſ*.10.

CVM campſarius differt ſoluere, probabile eſt, campſorem poſſe adijcere prouiſiones ſorti principali.

9 Quando campſarius differt ſolutionem prouiſionum, probabilis eſt ſententia Leſſij *lib*.2.*c*.23.*dub*.9.*n*.85. contra Narbonam *in* 3.*p*.*Recopil.lib*. 5.*tit*.18 *l*. 13 *gloſſ*.2.*n*.32. quod poſſit campſor illas adijcere ſorti principali, & cambium augere. Quia campſores moraliter certi ſunt, ſe illud lucrum potuiſſe ſtatim ad cambium dare, & per illud lucrari, quod lucrum iàm ceſſat. Sed Scortia *in Bull Pont. epit*.107.*theor*.289. id concedit; quia recambium eſt nouus contractus emptionis & venditionis. *P*.1.*T*.8.*Reſ*.11.

Quam non tenetur campſor acceptare ſine prouiſionibus.

10 Poteſt licitè campſor non acceptare ſolutionem ſortis, niſi ſimul ſoluatur intereſſe. Et ſic, ſi cui debentur decem pro ſorte, & tria pro intereſſe, ſi tria ſoluantur, non tenetur illa minuere de ſorte, ſed poteſt accipere pro intereſſe. Rationes huius ſententiæ inuenies apud Malderum *in* 2.2.*tr*.5.*c*.4 *dub*.10. *P*.1.*T*.8.*Reſ*.12.

CAMPSOR, qui bona fide dat pecuniam Panormi ſoluendam Meſſanæ, putans, campſariũ

11 Probabile eſt, campſorem, qui bona fide dedit pecuniam ad cambium Petro ſoluendam Meſſanæ, exiſtimans, ipſum habere in tali loco pecuniam, ſi comperiat poſtea non habere, non poſſe ordinarium lucrum ab illo exigere, ſed tantùm damnum emergens, aut lucrum ceſſans. Quia

Petrus

Petrus ficté & ſine animo ſe obligãdi promiſit,& ſic non tenetur ad aliud. Ità Salas *de camb. dub.* 15. *n* 2. Sed contraria ſententia Molinæ *de iuſt. to.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 404. *n.* 7. eſt probabilior. Quia, cum campſor bona fide contractum ex parte ſua impleuerit, tenetur quoque Petrus ex parte ſua implere, quantum poteſt; vel ſoluere, quantum campſori intereſt eum impleri: alioqui contractus ſemper paterent fraudibus. *P.* 1. *T.* 8 *Reſ.* 14.

ſe illã Meſſanæ habere, poteſt nihilominus certior factus ordinarium lucrum accipere.

12 Pius V. in Bulla prohibet pactum de certo ac determinato intereſſe in cambijs à principio. Sed, quia hæc prohibitio fundatur in præſumptione fraudis vſurariæ, ſi tale pactum fiat, tenet in conſcientia, dummodo moraliter conſtet, iuſtum eſſe. Ità Leſſius *lib* 2. *c.* 23. *dub.* 11. *n.* 90. contra Filliucium *to.* 2. *tr.* 35. *p.* 2. *c.* 7. *n.* 424. Neque in hoc caſu campſor peccat. Quia, ceſſante fraude, quam dicta Bulla præſumit, etiam in particulari, ceſſat prohibitio. Ità Granado in *p.* 2. *contr.* 7. *p.* 2. *tr.* 3. *diſp.* 15. *ſect.* 2. contra Rebellium *p.* 2. *lib.* 11. *q.* 3 *n.* 5. *P.* 1. *T.* 8 *Reſ.* 15.

PACTVM de certo intereſſe in cãbijs ſoluendo, ſi iuſtum ſit, tenet in conſcientia.

CAPELLANVS.

1 AN Clericus in minoribus poſſit eſſe Capellanus, vide V. *Beneficium*, *n.* 18. *&* 19. An poſſit diſponere de bonis Capellaniæ ad libitum, vide V. *Eleemoſyna*, *n.* 18. An poſſit aliquo die infrà annum non celebrare pro fundatore, ſed pro ſe ipſo, & quid ſi ægrotet? Et an celebrare poſſit per alium, vide V. *Miſſarum*, *à n.* 13.

CARDINALATVS.

1 CArdinalatus eſt prima dignitas poſt Pontificatum, maior Epiſcopatu: non quidem Ordine, (nam hoc eſt inferior) ſed poteſtate, ſicut Archidiaconus reſpectu Presbyteri. Ità Vazquez *in* 3. *p.* *to.* 3. *diſp.* 262 *cap.* 5. Bellarminus *to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 16. & alij communiter contra Alzedo *prax. p.* 1. *c.* 8. *n.* 33. tenentem, quòd Epiſcopatus ſit dignior Cardinalatu; & contra Decianum *de prob. lib.* 2. *c.* 26. *n.* 141. dicentem, Cardinales præferri cæteris Patriarchis, non tamen Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Ieroſolimitano. Probatur autem noſtra concluſio; quia Cardinales ſunt ſpeciali modo membra Summi Pontificis, & ſpeciales filij Eccleſiæ Catholicæ ex cap. *Felicis* § 1 *de pœn. in* 6. Vnde Papa, ob ſpecialem rationem capitis, quam habet ad illos, eo quòd ſunt ſibi inuiſcerati, non exigit ab eis iuramentum obedientiæ & fidelitatis: ſed ſolùm iurant, ſe honorem S R.E. & Papæ conſeruaturos, auctūros, & promoturos, vt latè Paleotus *p.* 1. *q.* 5. Idque adeò verum eſt, quod, vt notat Ioannes Andreas *in cap. requiſiſti*, *n.* 12. inter Papam & Cardinales non ſolùm vnio, ſed etiam vnitas & quædam identitas intercedat: & propterea; quidquid fauet, aut nocet Cardinalibus, continuò fauere, vel nocere Sedi Apoſtolicæ intelligatur, & è contra.

CARDINALATVS eſt prima poſt Pontificatum dignitas, maior Epiſcopatu.

Sunt enim Cardinales ſpecialia Pótificis membra.

Neque obſtat, quòd in Concilio Carthaginienſi IV. & alijs Epiſcopi præcedebant Cardinales in Sede Concilij: Nam id erat, inquit Bellarminus

Iiſque ſolis incumbit, Papam eligere

Suntque Papæ cõ-ſiliarij octingentis hactenus annis.

In quibus Epiſco-pos (mutato ordi-ne) in Cõciliis præi uerunt.

Iura verò, ſi quæ, Epiſcopis fauent, poſtponunt illis Cardinales quoad Ordinem tantùm.

Cardinalatus enim non eſt Ordo. Nec de iure diuino

Quidquid aliqui di cant.

CARDINALA-TVS expirat per matrimonium ra-tum.

CARDINALIS creatus nõ amittit dignitates maiores quæ à Cardinalatu non abhorrent, vt Epiſcopatum &c. Amittit tamen Ca-nonicatum & ſimi-lia.

Promoueri autem poteſt etiam coniu gatus, vxore ma-nente in ſæculo cũ

tius *vbi ſup*. quia Epiſcopi concurrebant ad electionem Summi Pontificis, & primis octingentis annis Epiſcopi Italiæ erant etiam Summi Pontificis Conſiliarij; vnde nulla erat ratio, cur Cardinales Epiſcopos antecederent. Ex quo autem electio Summi Pontificis ad ſolos Cardinales eſt deuoluta, & Cardinales ceperunt eſse ſoli Conſiliarij Papæ, ordo ille mutatus eſt, & ſic in Concilijs Nicæno, Epheſino, Calcedonenſi VI. VII. & VIII. generalibus Cardinales ſederunt ante Epiſcopos. Iura autem Epiſcopos Cardinalibus præferunt quoad Ordinem, non autem quoad dignitatem, poteſtatem, iuriſdictionem, ac regimen Eccleſiæ vniuerſalis: Sicut in *Epiſt.* 19. D. Auguſtini dicitur Epiſcopatus Auguſtini Presbyterio Hieronymi maior eſse, vt Presbyterium eſt, non autem vt adnexum cardinalitiæ dignitati, cuius amplitudinem & excellentiam ſupra Epiſcopatum mirificè commendat Eugenius IV. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, *Non mediocri*. P.5. *T.*2. *Reſ.*1. & ex parte *Reſ.*3. in fine *&* *Reſ.*95.

2 Cardinalatus non eſt Ordo, nec Sacramentum; quia nullo modo ordinatur ad Euchariſtiam; nec confert gratiam. Ità Palatius *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. Et Baldellus *to.*1 *lib.*5. *diſp.*7. *n.*11. ait, Cardinalatum non eſse de iure diuino, quia non habetur in ſacris Litteris, neque eſt traditio de hoc. Ex quo infert Palatius, Pontificem poſse Cardinales extinguere, ſicut extinguere poteſt Patriarchas & Epiſcopos; quia in iure humano poteſt diſpenſare. Verum Vgonius *de Concilijs fol.*59.*col.*3.§.4. Albanus *de Cardin. q.*5. & alij tenent, Cardinalatum eſse de iure diuino ex *c. per venerabilem, qui filij ſint legitimi*, §. *rationibus*, vbi Summus Pontifex ait, eos adumbratos fuiſse in Sacerdotibus generis Leuitici: Et ex *c. fundamenta, de elect. in 6.* §. *decet*. Deinde, quia Cardinales videntur ſucceſſiſse 72. diſcipulis Domini, Apoſtolorum coadiutoribus, ſicut Cardinales ſunt Papæ Conſiliarij. Et tandem, quia 1. *Regum* 2. dicitur: *Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem*. Ex quibus Cucchus *lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 52. & alij docuerunt, Summum Pontificem non poſse Cardinales extinguere. Sed prima ſententia eſt communis & tenenda. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.*2.

3 Cardinalatus expirat per matrimonium contractum per verba de præſenti, tamquam dignitas Clericatui adnexa. Ità Ricciullus *de iure perſ. lib.*7. *c.*1. *n.*16. qui obſeruat, id noſtris temporibus contigiſse. *P.*5. *T.*2. *Reſ* 39. in fine.

4 Ad Cardinalatum electus non amittit Patriarchatum, Epiſcopatum, Abbatiam, Prioratum, & alia beneficia, quæ dignitati Cardinalatus conuenire videntur: amittit tamen Archipresbyteratum, Archidiaconatum, Canonicatum, & ſimilia beneficia, quæ, præterquam quòd reſidentiam in choro requirunt, non conueniunt dignitati Cardinalatus, cum illa habentes habeant locum poſt Epiſcopum. Ità Azorius. Extatque de hac re decretum Sixti V. *ſub die* 16. *Martij* 1588. quod incipit, *Sanctiſſimus*. *P.*5. *T.*2 *Reſ.*11.

5 Vt coniugatus ad Cardinalatum promoueatur, ſatis eſt, quòd vxor maneat in ſæculo voto caſtitatis adſtricta, ſiue ſenis ſit, ſiue iuuenis. id quod ſufficiens eſt ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, vt tradit Pontius *de matr. lib.*7. *c.*25. *n.*7. textus verò *c. ſane de conuerſ. coniug.* loquitur tantum

de

de ijs, qui promouendi erant ad Epiſcopatum, &, cum ſit pœnalis, non debet extendi. Ità Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 7. dub. 41. num. 4.* contra Manfredum *de Card. deciſ. 213.* & alios. *P. 5. T. 2.* Reſ. 39. *& olim P. 4.* T. 4. *Reſ.* 129. in fine.

voto caſtitatis, etiam, ſi ſit iuuenis.

CARDINALES.

CARDINALES an, & quibus conſtitutionibus pœnalibus teneātur? Triplex opinio.

1 CARDINALES ex Laudenſi *de Card. q. 62.* & alijs non includuntur in generalibus conſtitutionibus pontificijs, imponentibus cenſuras & pœnas, niſi exprimantur. Nam Summus Pontifex, volens Cardinales compræhendere in Conſtitut. *cap. 1. de Schiſm. in 6.* illos expreſſit. At ſecundum Caſtrum *in l. fin. in princ. ff. de verb. ſignif.* & alios, includuntur. Sanctarellus *to 1. q. 2. n. 28.* diſtinguit. Si in conſtitutione prohibetur aliquid de natura ſua malum, includi; ſi ſecus, non includi, & conſtitutionem latam in fauorem animarum, cum ſit fauorabilis, debere extendi etiam ad Cardinales.

Si prima opinio eſt probabilis, benè docet Germonius *de ſacr. immunit. lib. 3. cap. 6. num 56.* & alij, Cardinales non comprehendi ſub cenſuris latis contra tranſgreſſores legum pontificiarum, niſi de illis fiat expreſſa mentio. & ſic non comprehenderentur in cenſura contra legentes libros hæreticorum *ex 1. Can. Bull. Cœn* Quod etiam procedit in tertia ſententia; quia legere libros hæreticorum non eſt naturaliter malum. Sed communis opinio eſt contraria. Et Filliucius *tom. 3. tr. 44. cap. 3. num. 79.* ait, comprehendi in Paulina *Ambitioſæ*, quamuis non exprimantur. Vide Azorium *tom. 1. lib. 5. cap. 11. q. 5.* & Baldellum *tom. 1. lib. 5. diſp. 42. num. 4. P. 5. T. 2.* Reſ. 16.

Et an teneantur regulis Cācellariæ?

2 Azorius *tom. 1. lib. 5. c. 11. q. 5.* & alij tenent cum prima ſententia ſupra allata, quòd Cardinales non comprehenduntur in regulis Cancellariæ, quę ſunt odioſæ; cum in illis non exprimantur. Sed Gonzalez *in reg. 8. Canc. gloſſ. 24. num. 15.* tradit, in aliquibus ex dictis regulis includi, & Filliucius *tom. 3 tr. 44. cap. 3 n. 79.* includi in regulis Cancellariæ de vitanda fraude. *P. 5.* T. 2. Reſ. 17.

Certè non tenentur ſententijs ſuſpenſionis & interdicti.

3 Cardinales non includuntur in ſententia ſuſpenſionis & interdicti lata à Summo Pontifice. Et hoc ex cap. *quia periculoſum, de ſent. excom. in 6.* qui textus, quamuis loquatur tantum de Epiſcopis, à DD. tamen extenditur etiam ad Cardinales; quia in ſuis Titulis habent iuriſdictionem epiſcopalem. *P. 5. T. 2. Reſ. 46.* Vnde, & propter eorum dignitatem, priuilegia Epiſcoporum ferè ſemper ad ipſos extendi debent. Ità L[illegible]man *lib. 1. tr. 5. par. 3. cap. 2. num. 1.* Et Manfredus *de Card. deciſ. 214.* ai[illegible]inatim, Cardinales gaudere ſex priuilegijs Epiſcoporum expreſſis i[illegible] *fin. de priuil. in 6. P. 5.* T. 2. Reſ. 48.

Nec ſoluere decimas, quando exiguntur pro bello in infideles.

4 Cardinales, ait Bellonius *de ſubſid. Charit. q. 66.* teneri ad decimas, quando Papa illas exigit in ſubſidium contra infideles? Quia [illegible]æc diſpoſitio, cum ſit de bono fidei, eſt fauorabilis, ex cap. 2 *de conuerſ. infid* ac proinde debet ad Cardinales ſe extendere. Sed contrarium teneo cum Romano *conſ. 493.* Quia Cardinales, ex mente multorum relata *num. 1.* non comprehenduntur in generali conſtitutione papali, niſi exprimantur. Ad argumentum Bellonij reſpōdet Moneta *de dec. c. 9. q. 3. n. 110. P. 5. T. 2. R. 68.*

Itē nō tenentur legi can. (de multa) de non habendis pluribus beneficijs

5 Cardinales non tenentur legibus cap. *de multa*, & *extrauagant. de præbend.* prohibentibus, duo, aut plura beneficia ſimul habere, ſecundum Barbatiam *de Cardin. qu.* 12. *num.* 6. contra Abbatem *in c. bonæ mem. de poſtul. & alibi*. Quia, cum inuigilent regimini Eccleſiæ vniuerſalis, cuicunque Eccleſiæ ſeruire dicuntur, ac proinde plura beneficia percipere poſſunt. Et alioqui conſtitutione pontificiæ non comprehendunt Cardinales, quando non nominant. Sed, ſtando etiam in contraria opinione, adſunt multæ cauſæ, quæ Cardinales excuſant a retentione plurium beneficiorum de ſummi Pontificijs indulgentia. Nam id ipſis conceditur in *Extrauag. Execrabilis, de præb.* Et præterea in cap. *multa, de præb.* dicitur, quod, ſi quis ſit doctrina, fama, induſtria & prudentia clarus, cuius diligentia maximè vtilis eſſe credatur, poſſunt ei conferri plura beneficia, quia Eccleſia talibus viris indigere videtur: ſicut, quia Princeps egregijs, & ſtrenuis militibus indiget, ſolet eis maiora præbere ſtipendia. Sanè, ob ſplendorem & excellentiam perſonarum, à rigore legum recedi poteſt, *l. ad beſtias, ff. de pœnis*. Ità Azorius *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt* 4. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 41.

Et, ſi tenerentur, multis de cauſis diſpenſari poſſent.

CARDINALES an poſſint ſuccedere in feudis?

6 Cardinales, ſecundum Barbatiam *de Cardin. quæſt.* 5. *num.* 13. non poſſunt ſuccedere in feudis. Quia in iure circa hoc non inuenitur priuilegiū. Sed Germonius *de ſacr. imm. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 66. ait, poſſe. Quia alioqui Cardinalatus afferret eis detrimentum. Et ideo Cardinales in tali caſu admittuntur ad ſeruiendum per ſubſtitutum, vt docet Iaſon *lib.* 4. *conſ.* 119. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 70. Liberantur tamen eo ipſo à patria poteſtate, ſicut liberantur conſiliarij Regum & Imperatorum. Ità Cucchus *inſt can. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 87. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 32.

Et ſint parentibus ſubditi?

An præſentari poſſint ad beneficia iuriſpatronatus?

7 Cardinales ſecundum Viuianum *prax. iuriſpatr. lib.* 6. *cap.* 10. *nu.* 38. præſentari poſſunt ad beneficia iuriſpatronatus, licèt ex Abbate *in cap. Eccleſia veſtra, de elect. num.* 3. non poſſint Epiſcopi. *P.* 5. T. 2. *Reſ.* 15.

Et teſtari de bonis Cardinalatus ad libitum?

8 Cardinales videtur Barbatiæ *de Card. q.* 4. *n.* 7. non poſſe de licētia Papæ teſtari de bonis perceptis ex Cardinalatu ad libitū; quia, quòd extranei non præferantur Eccleſiæ, videtur eſſe de iure diuino, in quo Papa diſpenſare non poteſt. Poſito autem, quòd poſſint, hanc poteſtatem limitandā eſſe ad benemeritos, vel ad pias cauſas, ſeu eleemoſynas. Sed Azorius *to.* 2 *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 6. abſolutè affirmatiuam ſentētiam tenet; quia hęc bona nō dantur Cardinalibus ratione Eccleſiæ, vel beneficij Eccleſiaſtici, ſed ratione muneris & officij, quo funguntur apud Papam. Sed in hoc attendenda eſt conſuetudo Romanæ Curiæ. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 50. Et quidem Azorius *q.* 12. refert, Papam ſolere concedere hanc facultatem, etiam in vſus non pios. *Ibid. Reſ.* 54. in fine.

Et more militari?

9 Cardinales Secundum Iaſon, non poſſunt teſtari more militari; quia hoc priuilegium militibus conceditur, tamquam ſimplicibus & ignaris in iure, quod in Cardinalibus non procedit. Sed Albanus & alij docent, Cardinales teſtari poſſe inſtar militum. Quodnam ſit priuilegium militis in teſtando, require infra V. *Teſtamentum*, *num.* 1. P. 5. *T.* 2. *Reſ.* 15.

CARDINALES habentes facultatem teſtandi, adhibere poſſunt duos tantū teſtes.

10 Cardinales habentes à Papa facultatem teſtandi, cenſentur diſpenſari in forma iuris ciuilis, & teneri ſolùm ad formam iuris canonici. Ità Germonius *de Indul. Cardin.* §. *quod tu Romanum*, *numer.* 22. Vnde poſſunt adhibere duos, aut tres teſtes, iuxtà c. *cum eſſet relatum*, *de teſtam.* quamuis ius ciuile requirat ſeptem. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 52. Quod ſi, condito teſtamento,

mento, non moriuntur, poſſe iterum teſtari, ait Azorius *to. 2. lib. 4. c. 3. q. 10.* quia facultas non expirat per primum teſtamentum, donec teſtator moriatur; nondum enim eſt vltima voluntas. Ità ille contra Cucchum *inſt. Canon. lib. 2. tit. 4. num. 90. P. 5* T. 2 *Reſ. 53.* Contra quem ait Megalius V. *Cardinalis, n. 10.* Cardinales prædictos teſtari poſſe poſt mortem Pontificis, a quo licentiam habuerunt. Nam talis facultas conceditur pro tempore mortis ipſius teſtantis, quando potiſſimum ſeruit. *P. 5. T. 2. Reſ. 54.*

Et, ſi condito teſtamento non moriuntur, iterum teſtari poſſunt.

Etiam defuncto Papa, qui dederat facultatem.

11 Cardinales in patrimonialibus diuites, poſſunt nihilominus viuere de redditibus Eccleſiaſticis. Ità Barbatia *de Card. q. 6.* Qui addit, poſſe & debere familiam ſuam honorabiliùs veſtire, quàm Prælati inferiores. Et benè etiam ait Gemonius *de ſacr. immun. lib. 3. c. 6. n. 71.* mirum non eſſe, quod ad tantam dignitatis amplitudinem, grauitatem, & auctoritatem retinendam, vario & ſumptuoſo ornatu in veſtibus, familia, ædibus, vti eos oporteat. *P. 5. T. 2. Reſ. 38.*

CARDINALES diuites de bonis paternis, poſſunt nihilominus viuere de redditibus Eccleſiaſticis.

12 Cardinales poſſunt habere priuatum carcerem ad familiares coercendos; quia habent facultatem illos iudicandi priuatiuè quoad alios. Et hoc ex conſuetudine, vt aiunt Clarus *prax. lib. 5. §. fin. q. 66. num 32.* Pereira *de manu Reg. to. 1. c. 10. n. 13.* & alij contra Bonacinam *to. 3. diſp. 1. q. 16. punct. 3. n. 7.* Nam alioqui priuatum carcerem tenens punitur pœna capitis. Item Cardinales poſſunt habere familiam armatam. Ità Iacobatius *de Concil. lib. 1. fol. 38. column. 1. litter. B. Par. 5.* Tr. 2. *Reſ. 25.*

CARDINALES habere poſſunt priuatum carcerem pro familiaribus.

Et familiam armatam.

13 Cardinales poſſunt ſibi eligere Confeſſarium pro ſe & familia: vel ex *c. fin. de pœn. & remiſſ.* vel ex conſuetudine. Ità Ochagrauia *de Sacr. tr. 2. q. 36. n. 15.* Neque talis facultas expirauit per Tridentinum, vt tenet Azorius *to. 2. lib. 4. c. 3. q. 16.* Nam Naldus *ſum. V. Cardinalis, n. 8.* & alij, eam ipſis tribuunt poſt illud. Et declaratio Cardinalium, quam citat Azorius, non eſt authentica. Idem poſſe eorum familiares de eorum licentia, dicemus infra V. *Cardinalium familiares, num. 1. P. 5.* T. 2. *Reſ. 10.*

ITEM poſſunt ſibi eligere Confeſſarium pro ſe & familia.
Etiam poſt Tridentinum.

14 Cardinales poſſunt in itinere celebrare & celebrari facere cum altari portatili; & ante auroram, vel poſt meridiem. Ita Sotus *in 4. diſt. 13. q. 2. ar. 2.* & Alzedo *de præſt. Epiſc. p. 2. c. 13. n. 13.* P. 5. *T. 2. Reſ. 77.* Item concedere poſſunt Indulgentiam 100. dierum. Ità Præpoſitus *in 3. p. q. 14. dub. 4. n. 38.* Puto autem, id habere ex conſuetudine, vt ait Nauarrus *notab. 21.* quæ ſecundum Villalobos *to. 1. tr. 26. diff. 5. n. 10.* confert poteſtatem etiam ad Indulgentias: vel ex tacita licentia Summi Pontificis, vt tenet Duuallius *in p. 2. de Indulgen. q. vn. art. 9. concl. 4. P. 5.* T. 2 *Reſ. 6.*

Et celebrare in itinere vel celebrari facere cum altari portatili.
Et concedere Indulgentiam 100. dierum.

15 Cardinales ante Bullam Gregorij XIII, ingredi poterant monaſteria Monialium, ſecundum Campanilì *diu. iur. can. rubr. 12. c. 17. n. 39.* Sed hodie hæc opinio non ſubſiſtit: quia in Bulla expreſſe prohibentur vltra caſus neceſſarios. *P. 5. T. 2.* Reſ 10.

CARDINALES non poſſunt ingredi monaſteria Monialiũ vltra caſus neceſſarios.

16 Cardinales ſecundum Paleottum *de ſacro Conſiſt. par. 4. quæſt. 1.* non tenentur impedire nominatum a Pontifice pro Epiſcopo, ſi alium digniorem arbitrentur; quia ad eorum officium non pertinet, aliquem ad Epiſcopatum propriè admittere, ſed tantùm, cùm à Papa requiruntur & conſuluntur, fidele reſponſum præſtare, tamquam Conſiliarij, per

CARDINALES non tenẽtur impedire promotionẽ minus digni ad Epiſcopatum.

N *cap.*

cap. fundamenta, 9. *decet*, *de elect. in 6. P. 5. T. 2. Reſ. 21.*

Nec tenenturſemper in Conſiſtorio veritatem profiteri.

17 Cardinalem ait Albanus *de Cardin. q.* 10. ſemper & in quocunque caſu veritatem in Conſiſtorio profiteri debere: quia collegiales in his, quæ ad vniuerſale commodum pertinent, ex vi officij ſui tacere non poſſunt, ex *c. de his*, *quæ fiunt à maior. par. Cap.* quod ſi in Collegijs ſimplicibus verum eſt, multò magis procedit in hoc Senatu, qui longe maioris eſt ponderis; quia minus peccatum & minor pœna maior eſt in maiore ex gloſ. in *c. 2. ver. Sacerdotale de off deleg. in 6.* Neque obſtat, quòd ſi maior Collegij pars contrarium approbat, vana foret oratio. Nam confidere debet, quòd, inuictè veritatem proferens, alios quoque in ſuam ſententiam trahet. Veritas enim omnia vincit, *c. conſuetudo* 8. *diſt.* Sed placet in hac re diſtinguere cum Azorio *to. 2. lib. 4 c. 3. q. 17.* Vel id, quod in Conſiſtorio proponitur, eſt certo & euidenter contra commune bonum Eccleſiæ, & tunc tenetur veritatem dicere, quamuis odium pariat. Aut res eſt dubia, & tunc, ſi contrariam ſententiam conſuluiſſet maior pars, & ipſe aut certò, aut ſaltem bona fide, intelligat, ſuam ſententiam nil profuturam, poteſt tacere: quia in dubijs aliorum conſilium prudenter ſequimur. *P. 5. T. 2. Reſ.* 49.

Niſi determinandum eſſet contra commune bonum Eccleſiæ.
Vel in dubio de hoc maior pars nõ conſuluiſſet oppoſitum.

CARDINALES habent ius præſentiæ & iudicij in Concilijs, quamuis non Epiſcopi.

18 Cardinales habent ius præſentiæ & iudicij in Concilijs, quamuis non ſint Epiſcopi. Ità Alaua *de Concil. p. 1. c. 6. num. 2.* ex DD. communi. Primò, quia habentur tanquam Senatores, Conſules & Patritij Vrbis. Secundò, quia in ſuis Titulis habent iuriſdictionem epiſcopalem. Tertiò, quia ſicut Epiſcopi, Apoſtolorum loco ſuccedunt, aſſiſtentes Pontifici, vt illi Chriſto. Vide Turrecrematam apud Perez *in Pentateuch. tr.* 3 *dub. 3. c. 8.* Quartò, quia ſunt peculiares Papæ Conſiliarij, aſſeſſores & cooperatores, ex Bonif. VIII. Quintò, quia ſunt Papæ ſpecialia membra, ipſique inuiſcerati. Et tandem, quia, vt ait Hoſtienſis, maior vnio & identitas eſt inter Cardinales & Papam, quàm inter Papam & Epiſcopos.

Neque obſtat, quòd eorum iuriſdictio non excedat limites Eccleſiæ titularis. Nam ſuis conſilijs toti Eccleſiæ conſulunt & proſpiciunt: vnde Eccleſiæ cardines dicti ſunt. Vide Lottherium *de beneſ. to. 1. lib. 1. q. 8. n. 49.* & Turrecrematam. *P. 5. T. 2. Reſ. 3.*

Poſſuntque in extrema neceſſitate Concilium congregare.
Quod foret quidem magnæ auctoritatis & venerabile;
Non tamen legitimum & perfectũ.

19 Cardinales in aliquo caſu poſſunt ſecundum Albanum *de Cardin. q. 42. priu.* 14. conuocare Concilium. Sed hoc procedit in extrema neceſſitate, maximè totius communitatis, quæ eſſet potior omni iure poſitiuo. Et tunc tale Concilium eſſet quidem venerabile & magnæ auctoritatis, vtpote iure congregatum ad ſubueniendum extremæ neceſſitati Eccleſiæ: non tamen legitimum & perfectum; Nam legitimatio Concilij generalis eſt propria Summi Pontificis, etiam in caſu, quo in Concilio agendum eſſet de ipſius Papæ incapacitate, ex *cap. Concilia*, *diſtinct.* 17 Ità Perez *Pentatheuch. fid. tr. de Concil. c. 8. P. 5. T. 2. Reſ* 62.

Mortuo autem Papa, non poſſunt leges condere. & alia iuriſdictionali facere

20 Cardinales ſecundum Henriquez *lib. 14. c. 18. n. 2.* mortuo Papa, poſſunt leges condere & alia iuriſdictionalia facere. Nam Sedes Apoſtolica numquam moritur, *can. liberti* 12. *q. 2. cap. ſi gratioſa de reſcrip. in 6.* cum ſemper retineat proprium Eccleſiæ caput, qui eſt Chriſtus. Vnde mortuo eius Vicario, vniuerſa iuriſdictio manebit apud Cardinales, ſicut, mortuo Prælato, iuriſdictio manet penes Collegium, *cap. his*, *qui de maior.*

maior. & ibed Sed contrarium dicendum eſt cũ Abbate *in c. cùm ter. n. 12* & alijs, ex *Clem. ne Romani, de elect.* Nũ ibi permittũtur ſolum Cardinalibus, in tali caſu, quæ cõceduntur, in c. *vbi periculum, de elect. in 6.* quæ ſcilicet, pertinent ad electionem Pontificis, ad defenſionem Eccleſiæ, & imminentibus periculis obuiandum, & quòd in reliquis non ſe intromittant. Item ex Conſt. Pij V. quæ incipit *In eligendis.* Sed ex prædicta Clementina apparet, quòd Cardinales, mortuo Papa, poſſunt primò facere prouiſiones & ordinationes neceſſarias pro conſeruatione alicuius loci aut iuriſdictionis Eccleſiæ periclitantis, aut omnes, aut duæ partes ex tribus. Secundò, excommunicare & alias pœnas quaſcunque imponere ad coercenda flagitia & ſeditiones, ac ſeruanda quiete. Et ad eundem finem confirmare, mutare, & de nouo eligere & creare quoſcunque officiales, etiam Gubernatorem Vrbis. Tertiò, adminiſtratores deputare, vt electio faciliùs expediatur. Quartò, declarare Papam intruſum, illumque iudicare, dum vacant electioni legitimæ, & ſimilia, quæ ad electionis negotium pertinent. Ità Lauorius *var. elucubr. tit. 3. c. 3. num. 27.* Item non videtur eis prohibitum dare Reuerendas, Sede vacante; quia Tridentinum iuriſdictionem Sedis vacantis non videtur limitare. Ità Sanchez *opuſc. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 20. num. 39. P. 5. T. 2. Reſ. 9.*

Niſi quædam expreſſa in Clement. [Ne Romani de elect.]

Et dare Reuerendas.

21 Cardinali aliquid teſtanti in præiudicium tertij non eſſe adhibendam fidem, ait Gloritius *reſp. 12. num. 84.* Sed, quidquid ſit de iure, Decius *in c. conſtitutus, num. 9. de appell.* & alij teſtantur de conſuetudine Romanæ Curiæ, credendum eſſe. Vide Farinacium *q. 63. à num. 58.* & Deciſionem Rotæ coram R.P.D. Damaſceno *die 5. Martij 1618.* apud poſthumas Farinacij *to. 1. deciſ. 133. p. 1. n. 1. deciſ. 142. & deciſ. 293. p. 2. n. 1. & to. 2. deciſ. 630.* & alias apud eundem. Laudenſis *de Cardin. q. 56.* ait, quòd teſtimonio Cardinalium creditur ſine iuramento. Et Manfredus *de Cardin. deciſ. 158.* quòd ei credendum ſit de facto à Papa viuæ vocis oraculo *P. 5. T. 2. Reſ. 31.*

CARDINALI an credendum ſit teſtanti in præiudicium tertij? Et an requiratur iuramentum?

22 Cardinali confirmanti ſtatutum de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, creditur. Ità Sacra Rota apud Farinacium *p. 2. deciſ. 339. n. 1.* Et Cardinali aſſerenti, ſe eſſe Legatum, creditur circa ordinariam poteſtatem, etiam ſi litteras non exhibeat. Ità Barboſa *collect. in Cod. to. 1. lib. 1. tit. 15 n. 5. P. 5. T. 2. Reſ. 31.* in fine. Cardinales de facto proprio deponentes faciunt pluſquam ſemiplenam probationem. Ità Sacra Rota coram Coccino *deciſ. 19. n. 1.* Et teſtantes ad fauorem familiarium faciunt magnum adminiculum. Ità etiam Sacra Rota apud Farinacium *tom. 4. deciſ. 556. n. 9.* Et multa fides tribuitur fidei ſimplici & extraiudiciali Cardinalium ſine iuramento, quamuis non plenè concludat. Ità etiam Rota coram eodem Coccino *deciſ. 4. n. 3. P. 5. T. 2. Reſ. 93.*

Credendum eſt Cardinali cõfirmãti ſtatutum de ſpeciali Papæ mãdato

Et ſi deponit in facto proprio facit pluſquã ſemiplenã probationem.

23 Declarationes Cardinalium ſecundum Salaz *de leg. tr. 14. diſp. 21. ſect. 12.* & alios, habent vim legis, & faciunt probationem neceſſariam, ac ſi eſſent Pontificis reſponſa; quia Cardinales habent auctoritatem à Papa delarandi, interpretandi & reſpondendi, vt habetur in Bulla Sixti V. *ſeptima in p. 2. Bullarij.* Et ſuper dictas declarationes Papa ſtatim dat breue, & Auditor Cameræ monitorium in executionem ipſarum, eaſque Rota ſine vlla controuerſia recipit & amplectitur. Et tandem ità ipſa

An Declarationes Cardinalium habeant vim legis? Variæ opiniones.

Sacra Congregatio declarauit cuidam Abbatiſſæ Meſſanenſi apud Garziã *de benef. to. 1. in præf.* Villalobos *tom 1. tract. 2. dub. 7. num. 5.* Layman *lib. 1. tr. 4. cap. 7. §. 7. num. 28.* & alij id negant. Quia de ratione legis eſt, vt promulgetur, dictæ verò declarationes nunquam promulgatæ fuerunt de mandato Pontificis. Neque dicas, declarationes non condere nouum ius, ſed antiquum declarare, ac proinde non egere promulgatione. Nam in dubijs ſunt veluti nouæ leges. Ochagrauia *de ſacr. tractat. 2. q. 40. num. 12.* & Torreblanca *pract. iur. Eccl. lib. 14. cap. 3. num. 19.* aiunt, habere vim legis, ſi habeant has conditiones. Prima, vt pronuncientur, conſulto Romano Pontifice. Secunda, vt ſint ſolę declarationes & interpretationes, minime autem diſpenſationes, reſtrictiones, &c. Tertia, vt exibeantur in forma authentica ſolito ſigillo & ſubſcriptione Cardinalis Præfecti ac Cōgregationis Secretarij. *P. 5. T. 2. R. 96.* Quod vltimū requiritur ex declarat. ip ſius s. Cong. vt faciāt fidē *P. 5. T. 2. R. 12.* † Sed in *P. 1. T. 10 R. 29.* adhæſerat opinioni Villalobos †. Ex his ait Merolla *tom. 2. diſp. 4. cap. 4. dub. 12. num. 175.* quòd ſi adſint duæ declarationes contrariæ de eodem articulo, ſi vtraque facta eſt conſulto Papa, ſtandum eſt ſecundæ; quia ſe habent, ac ſi ab eodem Papa emanaſſent, in quo caſu ſecunda abrogaret primam: ſi verò tantùm altera facta eſt de conſenſu Pontificis, illi ſtandum eſt: ſi tandem neutra, libitum erit cuique, ſequi quam maluerit, ſicut ſi eſſent duæ opiniones probabiles. *Reſ. 96. cit.* in fine.

Corollarium.

CAVSÆ Cardinalium decidendæ per Papam.

24 Lites & cauſæ vertentes inter Cardinales, decidendæ ſunt per Papam, priuatiuè quoad alios, appellatione remota, ex Bulla Pauli IV. *ſub die 9. Ianuar. 1556.* Ità Barboſa *de iur. Eccl lib. 1. num. 79. P. 5. T. 2. Reſ. 23.* Si verò cauſa vertatur inter Cardinalem & alium, & iura ſint ambigua, ſententia ferenda eſt in fauorem Cardinalis. Ita Cucchus *tit. 4. lib. 2. n. 104. P. 5. T. 2. Reſ. 78.*

Et in dubijs ſtandum pro Cardinali.

QVOT teſtes requiratur ad damnandum Cardinalem?

25 In cauſis Cardinalium eorum familiares ſunt teſtes idonei. Vide infra V *Cardinalium familiares, num 4.* Et Cardinales quidem Epiſcopi non poſſunt damnari, niſi conuicti fuerint per 72. teſtes, Presbyteri non niſi per 64. & Diaconi per 27. ex cap. *Præſul. 2 q. 4.* Ità Lorichius *theſ. Theol. V. Card. §. 10.* & alij: licèt obſeruent, id non eſſe in praxi, quando Papa contra eos procedit. Non poſſe autem damnari de delictis ante Cardinalatum commiſſis, aſſerit Barboſa *de Cardin. q. 11. num. 2. 10.* quamuis contrarium videatur tenere Laudenſis *de Cardin. q. 72.* An Papa in puniendo Cardinales, teneatur adhibere Collegium, vt ſimul cognoſcat & iudicet? negat Clarus *prax. criminal. q. 35. num. 12. P. 5. T. 2. Reſ. 24.*

An puniri poſſint pro delicto ante Cardinalatum commiſſo? Et concurrere debeat Collegium?

QVAS pœnas luat Cardinalem offendens?

26 Offendentes Cardinales an incurrant in excommunicationem Bullę Cœnæ, an committant crimen læſæ Maieſtatis, & aliqua huiuſmodi, vide ſub V. *Bulla Cœnæ, à num. 10.*

CARDINALIS iudex an recuſari poſſit?

27 Cardinales, ſi ſint iudices delegati, an poſſint recuſari vt ſuſpecti, & an à ſententia Cardinalium liceat appellare, vide Verbo *Appellatio, à num. 6.*

CARDINALES non poſſunt ſanguinem mittere ſine licentia Papæ.

28 Cardinales infirmi non poſſunt ſanguinis miſſionem pati, ſine expreſſa licentia ſummi Pontificis, vbi commodè haberi poteſt. Ità Perez *pentateu b fid tr. 3. dub. 3 c. 8. n. 81.* & alij. Idque propterea, vt puto, quia ſunt ipſi Papæ inuiſcerati. *P. 5. T. 2. Reſ. 33.* in fine.

29 Cardi-

29 Cardinales tempore Pontiani Pontificis fuerunt 236. vt teſtatur Laudenſis *de Card.q.2.* Sed Sixtus V. ſtabiliuit, eorum numerum eſſe ſeptuagenarium. Imò hunc numerum, non ſolùm non eſſe tranſiliendum, ſed neque æquandum, vbi pauciores ſufficiunt, obſeruat ex verbis Pontificis Paleottus *de ſacr.conſiſt. p.4. q.1.* Rationem huius numeri inuenies apud Illephonſum de Lara *comp.vit.hom.c.29.n.20.P.5.T.2.Reſ.22.*

CARDINALES debent eſſe ſeptuaginta.

30 Cardinales ex omni natione ſunt eligendi, vt tradit Sixtus V. in in Conſt. *Poſtquam.* Ratio eſt, vt ait Cucchus *inſt.can.lib.2.tit.4. num.112.* quia vnaquæque natio ſuum debet habere patrem tutelarem, qui linguæ, morum, & negotiorum peritus, in rebus contingentibus imploratus, ſubſidium ferat. Notat autem Garzias *de nobil Hiſp.gloſſ.48.§.3.n.54.* ex D. Antonin. Cardinales conuenientiùs aſſumi de terris Eccleſiæ, quia ſunt liberiores in ferendo ſuffragio. *P.5.T.2.Reſ.18.*

Ex omni natione.

31 Cardinales Presbyteri de iure ordinario ſecundum Manfredum *de Card.deciſ.244.* debent eſſe illius ætatis, quæ requiritur in Epiſcopis. Hæc autem ex cap. *cùm in cunctis, de elect.* eſt 30. annorum. Diaconi verò ex conſtit. Sixti V. debent eſſe ætatis 22. annorum, ità vt intra annum Ordinem Diaconatus ſumere poſſint. Cæterum Summus Pontifex poteſt creare Cardinales minores ætate, vt experimur, & probat Paleottus *de ſacro conſiſt. p.3.q.4.* Nam ex Platina apud Moſconium *de maieſt.milit.Eccl. lib.5. p.1.c.6.* Greg. XI. minor 10. annis fuit ad Cardinalatum aſſumptus. Et ex Henriquez *lib.10.cap.27.n.4.* Papa nouiter electus creat in Cardinalem cognatū, quàmuis minorem, & alios, quorum inſignem nobilitatem & indolem iudicat Eccleſiæ profuturàm. *P.5.T.2.Reſ.19.*

Et presbyteri quidem annorum triginta, Diaconi verò viginti duorum.

Poteſt tamen in ætate Pontifex diſpenſare.

CARDINALES
in eligendo Pontifice.

32 Electio Pontificis ſecundùm aliquos tunc ſpectat ad Cardinales, quando Sedes vacaret per obitū, vel renunciationem: ſi verò vacaret; quia in Concilio Papa deprehēſus in hæreſi deponeretur, aut eius electio irrita declararetur, tunc ſpectare ad Concilium. Quia cui data eſt poteſtas auferendi, videtur data facultas etiam conferendi ex lege *nemo, qui condemnare, digeſt.de regulis iuris in 6.* Et præterea quia ideo electio Papæ deuoluta fuit ad Cardinales, quia difficile erat ſingulis vicibus cōuocare Conciliū, quæ ratio ceſſat cōuocato Concilio. Vide Cucchum *inſtit.can.lib.2.tit.4.n.30.* Sed magis placet opinio Albani *de Cardin. q.35.* quòd electio Pontificis in nullo caſu pertineat ad Concilium. Nam vbi iura non diſtinguunt, neque nos debemus diſtinguere. Neque poteſt Concilium hāc facultatem à Cardinalibus auferre, ſine conſenſu ſummi Pontificis; quia à ſummo Pontifice illam habuerunt conſentiente Concilio, vt patet in cap. *licèt,* & in cap. *vbi periculum, de elect. in 6.* Poſſet tamen ex iuſta cauſa ad tempus auferre, ſi ſummum Pontifex ob hæreſim eſſet depoſitus, & Cardinales eſſent criminis participes, vel aliter ſuſpecti, aut crederet

ELECTIO Papæ ſemper ſpectat ad Cardinales.

Et nunquam ad Concilium. Nec Concilium poteſt hanc facultatem à Cardinalibus auferre. Sed tantùm ad tempus differre ex iuſta cauſa.

turum ſchiſma, aut magnam Eccleſiſticę pacis perturbationem *P.5. T.2.Reſ.73.*

Habent autem ſuffragium, etiam ſi inſignia non habuerint.

33 Dubitabatur olim, an Cardinales, quibus galerus & Cardinalatus inſignia tradita non ſint, aut non clauſum ſit os, vel clauſum quidem fuerit, ſed non apertum, in electione Pontificis ſuffragium habeant. Sed hodie opinionem affirmatiuā declarauit Pius V. ſuo peculiari decreto *die 26. Ianuar.1571.* vt obſeruat Lauorius *tit.3.c.3.n.16.* & Gregorius XV. in Bulla *de ceremoniali, Idus Martij.1622.P.5.T.2.Reſ.74.*

CARDINALES non debent adire conclaue ante decem dies à morte Pontificis.

Sed ſi interim duæ partes Papam eligerēt, valida foret electio.

34 † Mortuo Papa, Cardinales præſentes, priuſquam conclaue adeant, expectare debent decem dies, vt interim veniant Cardinales abſentes à Curia ex cap. *vbi periculum de elect. in 6.* †. Non tamen vlterius, quamuis diſtantia eorum ab Vrbe decem dierum itinere menſurari non poſſet. Ita Albanus *de Card.q.13.* contra Manfredum *de Card.deciſ.266. P.5 T.2. Reſ.76.* Quòd ſi Cardinales præſentes infra decem dies a morte Pontificis nouum eligerent, ipſique eſſent duæ omnium partes, electio eſſet valida; quia in *c. vbi periculum,* dicitur, nihil opponi poſſe, ſi Pontifex eligatur ſuffragijs duarum partium. Et ſi illi præſentes fuiſſent, nihil eorum contradictio valuiſſet Ità Lauorius *tit.4.c.7.n.4.* contra Albanum *de Card.n. q.14.P.5.T.2.Reſ.75.*

CARDINALIS iuſte impeditus an poſſit alteri ſuum ſuffragiū delegare?

35 Cardinalis iuſtè impeditus, ſecundum Manfredū *de Card.deciſ.280* poteſt delegare alteri vices ſuas pro electione Pontificis ex cap. *ſi quis iuſto, de elect. in 6.* Et ex Paleotto *de ſacr. Conſiſt. p.5.q.7.* poteſt conſtituere procuratorem ad ferendum ſuffragium in ſcrutinio. Sed Azorius *to.2. lib.4.c.2.q.9.* & Megalius *V. Cardin.n.19.* id negant: quia in iure id ſibi non conceditur. *P.5.T.2.Reſ.40.*

AD electionem Pontificis duo Cardinales ſufficiunt, ſi alij abſint, vel mortui ſint.

Sed quid, ſi in conclaui remaneret tantum vnus?

36 Si duo tantum Cardinales remanerent in Conclaui, reliquis mortuis, vel abſentibus, poſſet nihilominus vnus alium eligere, ex cap. *Adrianus, &c non licet, §. bis; diſt.63.* & *c. Abbatem & infra 18.q.3.* Ità Bonacina *de leg. diſp.1.q.1.punct.3.num.28.* contra Palaum *to.1.tr.3.diſp.1.punct.25. num.20.* Sed quid, ſi vnus tantùm remaneat? Ille ſolus tunc poſſet Papam eligere ex gloſſ. *in Clem. nè Romani de elect.* quia ius vniuerſitatis ſeruatur in vno ex *l. ſicut.* Ità Laudēſis de *Card.q.14.* An verò is poſſet ſeipſum eligere? Negat Abbas *in c. gratum, de poſtul. Prael. & in c. licet, in fine de elect. in 6.* niſi nomine totius ſacri Collegij alteri poteſtatē tribuat, qui veluti compromiſſarius ipſum eligat. Sed hanc opinionem ait Albanus *de Card.q.24.* procedere, ſi vnus ſolus remaneret, reliquis exeuntibus, vel abſentibus, non autem mortuis. *P.5.T.2.Reſ.72*

CARDINALIS poteſt ſuffragium ferre pro minus digno, ſi in illum maior pars inclinet.

Et tunc Cardinalis dignus acceptare poteſt gradum ſine ſcrupulo.

37 Cardinales poſſunt, prætermiſſo digniori, eligere minus dignum ſi maior illorum pars in illum inclinet. Nam expedit, electionem pacificè & ſine contentionibus fieri: alioqui dignus, factus per vim, euaderet peior minus digno. Ità Villalobos *to.2.tr.8.diff.3.n.8.* contra Caſtellinum *de elect.c.10.P.5.T.2.Reſ.85.* Et Cardinalis minus dignus acceptās Pōtificatum, prætermiſſo digniori, non peccat. Quia ratione electionis comparat ius ad Papatum acceptandum, & ſic acceptans vtitur iure ſuo. Ità, loquendo de beneficijs, tenet Sotus *de iuſt. lib.3.q.6.ar.2.poſt.9.concl.* contra Tannerum. *in 2.2.diſp.22.dub.3.n.8. Ibid.*

Si autem in Eccleſia Romana non

38 Si in Eccleſia Romana non inueniatur ad Pontificatum idoneus ex alia ſumi debet, cap. *in nomine Domini.* Sed, quoniam in tantorum PP. Se-

natu

natu impoſſibile eſt, neminem fore dignum, ait nihilominus Sotus *de iuſt lib.3.q.6.ar.1.ad 4.* ſi aliquis præter illos digniſſimus ſit, illum debere eligi; nec verum eſſe, quód ex cœtu Cardinalium eligi debeat; neque conuenire, quód paſſiua electio Pontificis intra tot paucos coerceatur. Sed contrarium tenendum eſt cum Salonio *in 22.q.63.ar.2. contr.2.concl.1.* Villalobos *to.2. tr.8. diff.3.n.18.* & alijs. Quia dignus ex Collegio eſt vtilior Eccleſiæ, quàm digniſſimus externus. Primò, quia ex ijs, quæ vidit & expertus eſt in Romana Curia, nouit Eccleſiæ negotia & gubernationem meliùs, quàm ille. Et deinde: quia ſtatim admouet manum operi, cum externus à longè vocandus eſſet, illiuſque expectandus conſenſus, multa interim detrimenta tota Eccleſia patiente. Quód ſi Cardinales Pontificem extrà eorum gremium eligerent, electio eſſet valida; quia nullum ius illam irritat. Ità Suarez *de fide diſp.10. ſec.5.num.19.* & Bonacina *de elect. Summi Pont. diſp.1.q.1.§.vn.num.19.* contra Lancellottum *Templ. Iud. lib.2.cap.1.§.2.q.4.num.4. Ibid.* in fine & *Reſ.63.*

Adſit dignus, eligendus ex alia.

Si verò adſit dignus, non eſt poſtponendus digniſſimo externo.

Quamquam valida foret electio non Cardinalis in Papam.

CARDINALES

in ſuis Titulis.

39 CArdinales in ſuis Titulis ante Tridentinum poterant ſecundum Victoriam *de ſacr. Ordin. num.234.* & alios contra Gemonium *de indult. Cardin. §. tam ratione num.20.* conferre primam Tonſuram & minores Ordines. Et hoc ex conſuetudine, quæ cum non poſſit in hoc dare iuriſdictionem, ſignum eſt, eam habuiſſe à Papa. At poſt Tridentinū docet Sanchez *opuſ. tom.2. lib.7. c.1. dub.19. nu.21.* id amplius non poſse: quia illud *ſeſſ 23.c.10.* reuocat expreſsè conſuetudinem, etiam immemorabilem. Cæterum Azorius *to.2. lib.4. ca.3. q.2.* & alij affirmant, hanc auctoritatem Cardinales habere etiam poſt Tridentinum, quoad ſuos familiares. Et Barboſa *in Trid. ſeſſ.23.c.9.num.3.* & *de pot. Epiſ. p.2. alleg.5. nu.19.* teſtatur ſic ità ſenſiſſe Rotam Romanam in vna *Cremon. 3. Decemb.1582.* P.5.T.2.Reſ.5.

CARDINALES olim in ſuis Titulis poterant conferre primam Tonſuram & minores Ordines.

An etiam hodie?

40 Cardinales in ſuis Titulis ſecundum Mandoſium *in reg.7. Cancell. q.2.n.7.* non poſſunt cauſas ciuiles, aut criminales cognoſcere, ac iudicare, niſi Pontificis priuilegium accedat. Sed Lottherius *de bene. to.1. lib.1. q.8. num.50.* cum Rota *p.1. deciſ.237. n.19.* tenet, Cardinales in ſuis Titulis habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quam habent Epiſcopi, & Gemonius *de indul. Cardin. §. tam ratione, n.34.* tenet, Cardinalem non Epiſcopum poſſe de cauſa criminali cognoſcere, &, ſi reus ſit Clericus depoſitione dignus, ſententiam ferrè: ipſam tamen degradationem debere Epiſcopo committere, quia requirit poteſtatem Ordinis. *P.5.T.2.Reſ.7.*

Et an poſſint cauſas ciuiles & criminales cognoſcere & iudicare?

41 Cardinales in ſuis Titulis poſſunt vti inſignibus pontificijs, excommunicare, ſuſpendere, interdicere, ex *c. bis, quæ de maior. & obed.* Vbi Felinus & alij dicunt, Cardinales habere iuriſdictionem epiſcopalem. Ità Gemonius *de indul. Cardin. §. tam ratione, n.38.* Barboſa *collect. in Cod. to.1. lib.1. tit.35. c.11. n.3.* & alij. Et quoad cenſuras idem poſſunt etiam Cardinalium

CARDINALES in ſuis Titulis poſſunt vti pontificalibus, Excommunicare, ſuſpendere, & interdicere.

Item cōmmutare vltimas voluntates in ijs, in quibus poteſt Epiſcopus.

natium Vicarij. Ità Romanus *conſ.498.n.11.P.5.T.2.Reſ.12.* Ex qua etiam ratione Cardinales in ſuis Titulis poſſunt commutare vltimas voluntates in his, in quibus poſſunt Epiſcopi cum ſuis ſubditis, nam id non eſt ex ijs, quæ ſunt de lege diœceſana, neque ex ijs, quæ a iure diœceſano tantùm, vel ſub commemoratione diœceſis, Epiſcopo conceduntur. Adde, quod ſi hoc eſſet, adhuc Cardinales in ſuis Titulis presbyteralibus, vel diaconalibus poſſunt dici habere modicam diœceſim intra illas Romanæ diœceſis, propriæ Papæ tamquam Epiſcopo Lateranenſi. Ità Moneta *de com vlt.vol ...c.5.q.13.concl 1.n* 452 *P.5 T.2.Reſ* 57. Itē poſſunt diſpenſare in voto.

Et diſpenſare in votis.

Quia hoc pertinet ad ſpiritualē iuriſdictionem epiſcopalem, vt docet Sanchez *ſum to.1.lib.4.c.38. n.2.* quam ſupra diximus Cardinales in ſuis Titulis poſſe exercere. Ità Moneta *ibidem* contra Suarez *de Rel.to* 2 *l* 6*.c.10.n.10.P.5 T.2.R.58.* An vero Cardinales poſſint in ſuis Titulis abſoluere à iuramento, vide Camillum Billotta *de abſol.iur. lib.2.c.2.P.5* T.2.Reſ 13.

A etiam in here, ...laricatious?

42 Sed an Cardinales in ſuis Titulis gaudeant priuilegio Epiſcoporum ex Concilio Tridentino *ſeſſ.24.c.6.* abſoluendi ab hæreſi occulta, & ab omnibus caſibus papalibus oc[c]ultis, diſpenſandi in irregularibus &c.? Videtur reſpondendum negatiuè, quia hæc conceduntur Epiſcopis reſpectu ſubditorum in propria diœceſi tantùm: diœceſi inquam vere, & propriè, per ea, quæ adducit Sanchez *ſum.to.1.lib.2.c.11.nu.3.* de Epiſcopo titulari. Sed in fauorem Cardinalium dici poſſet, quòd hanc facultatem habent Prælati inferiores Epiſcopo, habentes tamen iuriſdictionem quaſi epiſcopalem, vt ſunt Abbates &c. Ità Sanchez *ibid.lib.4.c 38.num 19.* & ideo non videtur deneganda Cardinalibus, quos ſupra diximus eandem poteſtatem habere. Et hanc ſententiam ex dicta ratione defendi poſſe, ait Moneta *de commut.vlt.vol.c.5.q.13 concl.1.nu.453.* Sed de hoc alij iudicent. *P.5.T.2.Reſ.59.*

Moneta ait, affirmari poſſe.

CARDINALES, dum ſunt in Vrbe, poſſunt conferre beneficia Titulorum.

43 Item in ſuis Titulis poſſunt conferre beneficia, quando ſunt in Vrbe. Si vero ſint extra Vrbem, ſolus Papa confert. Ratio verò eſt; quia licèt talia beneficia conferre debeat Papa, velut proprius Epiſcopus talium Eccleſiarum, nihilominus Pontifices, vt oſtenderent, Cardinales vere fratres ſibi eſſe, & eos ad reſidentiam in ſuis Titulis magis allicerent, pleniorem poteſtatem eis dederunt, cap. *his, quæ de maior. & obed.* Ita Germonius *de indul. Cardin.§.tam ratione num.14. Ibid* Reſ.13. Item ex Pariſio *de reſig.benef lib.7.q.17.* poſſunt in ſuis Titulis reſignationes beneficiorum recipere; quia ex dictis poſſunt illa conferre, & beneficiatos deſtituere ratione Titulorum. Et hanc ſententiam extendit ad Cardinales habentes Archiepiſcopatum, Abbatias, vel Prioratus in commendam ex diſpenſatione Papæ, quòd nimirum poſſint recipere beneficiorum reſignationes ratione Archiepiſcopatus &c. quia beneficia vacantia in tali Archiepiſcopatu conferre poſſunt. *P.5.T.2.Reſ.14.*

Et reſignationes eorum recipere.

Item prouidere ſuis Eccleſijs iuriſpatronatus, ſi patroni in præſentando diſcordant. Et derogare fideicommiſſis ad eos pertinentibus.

44 Item Cardinales poſſunt prouidere ſuis Eccleſiis titularibus iuriſpatronatus, quando patroni diſcordant in præſentando. Ita Grilenzon. *conſ.63 num 7* contra Leſſium *lib.2.cap.34 dub.6.nu.27. P.5.T.2.Reſ.94.* Poſſunt derogare fideicommiſſis, ad eas Eccleſias pertinentibus. Ita moneta *de commut.vlt.vol.cap.9.concl.22.num.634.P.5.T.2 Reſ.61.* Poſſunt ferre leges obligantes in conſcientia. Ita Palaus *tom.1.tract.3.diſp.1.punct.23.num.12.P.5.T.2.Reſ.71* Poſſunt ſubſidium charitatiuum exigere,

Ferre leges obli-

re, ſecundum Remigium de Gonny *de charit. ſubſ q.21.* Quia id poſsunt Epiſcopi *P.5.T.2.Reſ.55.* Itē poſsunt aſſiſtere, & dare licentiā aſſiſtendi matrimonio. Quia hæc omnia facere poſsunt Epiſcopi. Ità Sanchez *de matr.to.1.lib.3.diſp.28.P.5.T.2.Reſ.35.* Reliqua circa beneficiorum collationem &c. vide *V. Cardinales Epiſcopi.*

gantes in conſcien uas. Exigere charitatiuum ſubſidium. Aſſiſtere matrimonio, & dare licentiam aſſiſtendi.

45 Cardinales in Titulis, quæ ſunt Monaſteria Regularium, vt eſt Cardinalis Tituli S. Crucis in Ieruſalem, S. Euſebij &c. ſecundum Mandoſium *ad reg.7. Cancell.q.2.num.10.* non habent iuriſdictionem ſuper Religioſos Nam alioqui eſsent plura capita, quorū vterq. haberet iuriſdictionem principaliter, nimirū Generalis, & Cardinalis titularis, quod non eſt dicendum. Sed obſeruat Moneta *de commut.vol.vl.cap.1 q.13 nu.441.* quòd iſtæ Eccleſiæ Regulares fortè in conſtitutione Titulorum fuerunt ſæculares, cum autem Cardinales hanc iuriſdictionem habeant fundatam in iure, erit fauorabilis, & latè interpretanda. *P.5.T.2 Reſ 60.*

Si autem Titulus ſit Eccleſia Regularium, Cardinalis non habet in eos poteſtatem.

CARDINALES
Epiſcopi.

46 CArdinales Epiſcopi ſecundum Barboſam *de Card.q.vlt.* & alios excuſantur à reſidentia, ſi Romæ Summo Pontifici aſſiſtant; quia, cum Romanæ Eccleſiæ ſeruiant, quæ cæterarum eſt mater, videntur eſse in ſuis Eccleſijs virtualiter præſentes, vnde ait Oldr. *conſ.46.* quod ius commune habet illos pro reſidentibus. Quod vero Tridentinum *ſeſſ.23.c.1.* præcipiat reſidere in ſua diœceſi Epiſcopos, etiam Cardinales, non obſtat. Nā, ſi agunt in Romana Curia, & à Sūmo Pōtifice diſcedere non iubentur, tacita illa Papæ approbatio videtur diſpenſatio, ait Germonius *de Cardin.§.tibi quoad vixeris.num.10.* Sed hæc ſententia hodie poſt Tridentinum & Bullam S. D. Vrbani VIII. ſuſtineri non poteſt. Ità cum alijs Sanctarellus *tom.1.q.2.* Qui benè excipit illos ſex Cardinales à reſidentia, qui habent Epiſcopatus Vrbi proximos. *P.5.T.2 Reſ.8.*

CARDINALES Epiſcopi non excuſantur à reſidentia.

Niſi qui habent Epiſcopatus Vrbi proximos.

47 Cardinales ad Epiſcopatum aſſumpti conferre poſſunt beneficia, etiā ante adeptā Epiſcopatus poſſeſſionē: quia Epiſcopus electus & cōfirmatus poteſt exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis, vt eſt beneficiorum collatio, etiā extra diœceſim, & ſi nondū in eam ſe contulerit. Et Eccleſia dicitur vacare vſque ad confirmationem, gl. *ad Clem.1. ver. collatio, vt lite pendent.* Ergo non opus erit poſſeſſione, vt Epiſcopus Cardinalis virtute indulti beneficia conferat. Ità Germonius *de indul.§. nec non, num.8.* & alij contra Dynum *ad reg.1.n.17 de reg.iur.in.6.P.5.T 2 Reſ.45.& 47.*

Poſſunt autem conferre beneficia et iam ante poſſeſſionem Epiſcopatus.

48 Cardinales Epiſcopi ſolent habere indultum à Summo Pontifice prouidendi beneficia ſuæ diœceſis, etiam in menſibus Papæ reſeruatis. Quod indultum ſi quis Cardinalis habeat, etiam pro beneficijs antea vacantibus, poterit conferre beneficia vacātia tempore ſui anteceſſoris non Cardinalis. Ità Palaus *to 2 tr.3.diſp.2 punct.22.§.4 num.7.* Qui addit, è conuerſo contra Gonzales *in reg.8. Cancell gloſſ.24.à num.108.* quòd Epiſcopus non Cardinalis poteſt prouidere beneficia vacantia tempore anteceſſoris Cardinalis in menſe aliàs reſeruato, ſi illa tempore Cardina-

Etiam in menſibus Papæ.

O lis

lis non fuerunt prouiſa, non obſtante *reg.2.Cancell. P.5* T. 2. *Reſ.27.* Aduerte etiam, quod tale indultum ſuffragatur etiam ſex Cardinalibus titularibus de Vrbe, qui proinde excipiuntur in *Reg.8. Cancellariæ*: quamuis beneficia in ipſorum abſentia ſint reſeruata, ex *reg.4.* Stat enim optimè, quòd nullus Cardinalis comprehendatur in reſeruatione menſium, & quod aliqui comprehendantur in reſeruatione beneficiorum vacantium in abſentia. Ità Palaus *tom 2. tr.13.diſp.2.punct.22.§.4.num.9.* contra Gonzalez *in reg.8.Canc.gloſſ 24.nu.21.P.5.T.2.Reſ.28.*

Sine concurſu.

49 Cardinales Epiſcopi exiſtentes in Curia, poſſunt cõferre Eccleſiã parochialem ſuæ diœceſis ſine concurſu, dũmodo ille, cui confertur, ſit examinatus ab examinatoribus deputatis à Papa, vel eius Vicario. Et huic indulto non derogat Tridentinum *ſeſſ.24.c.18.* quia loquitur tantùm de indultis extrà ordinarijs, vel de alijs quoad ea beneficia, quorum collationes ſpectant ad Cardinales, ratione alicuius Abbatiæ, &c. in aliena diœceſi, non autem de indultis ordinarijs. Ità Germonius *de Indul. Car.§.quibuſuis,n.9.P.5.T.2.Reſ.42.*

Et extrà diœceſim.

Sed an etiam eorũ Vicarius?

50 Cardinalis Epiſcopus poteſt conferre beneficia extra diœceſim; quia Ordinarius poteſt extrà territorium exercere iuriſdictionalia, quæ alteri non præiudicant. Et, ſi dediſset facultatem Vicario generali ſuo conferendi beneficia, ſecundum Germonium *de Indul.§.tibi,num.85,* poſſet etiam talis Vicarius beneficia conferre extrà diœceſim. At Miſſobrius *prax.baben.concurs.præl.26.dub.5.n 6.* diſtinguit. Aut Cardinalis, qui habet indultum, reperitur in Curia, aut ſimul abeſt à diœceſi, & Curia. Et tunc, ſi habet licentiam Pontificis, poteſt Vicarius beneficia conferre extrà diœceſim: ſi vero abeſt ſine licentia Pontificis, tunc Vicarius non poterit; quia nec Cardinalis potuiſset. *P.5.T.2.Reſ.43.*

CARDINALIS Epiſcopatum reſignãs, poteſt nihilominus de illius beneficiis prouidere, donec reſignatarius poſseſsionem accipiat.

Et retinet facultatem cõferendi beneficia vacantia in menſibus Papæ.

51 Cardinalis Epiſcopatum reſignans, poteſt nihilominus ſecundum Germonium *de Indul.Card.§.nec non quarumcumque,n.22.* illius beneficia conferre, ſi reſignatarius nondum poſſeſſionem acceperit, quamuis fuerit præconizatus. Nam, cũ reſignauerit in gratiã tertij, adhuc eſt eius dominus poſſeſſione naturali, donec ſciat præfatam reſignationem habuiſſe effectũ, & captã eſſe poſſeſſionem: vnde & beneficia, tum ratione indulti, tum etiam poteſtate ordinaria, conferre poteſt. *P.5.T.2.Reſ.44* Adde, quod retinet facultatem conferendi beneficia, etiam in menſibus Papæ. Et Cardinales, qui habent indulta conferendi beneficia in Epiſcopatibus renuntiatis, poſſunt conferre beneficia reſignata in manibus Epiſcopi in menſibus Papæ. Quia illa non poteſt conferre Epiſcopus; ergò Cardinalis, qui per indultum loco Papæ ſucceſſit. Ità Pariſius *de reſign. benef. lib.7. q.12.nu.23.P.5.T.2.Reſ.14.§.Nota.*

CARDINALES Epiſcopi debent conferre beneficia cum Capitulo, ſi Epiſcopus non Cardinalis ea conferret cum Capitulo.

Sed hoc non procedit in beneficiis reſeruatis.

52 Verum beneficia, quæ alioqui Epiſcopus non Cardinalis ſimul cum Capitulo conferre deberet, ſi vacent in menſe Papæ, Cardinales Epiſcopi conferre debent vnà cum Capitulo. Quod etiam docet Gonzalez *ad reg.8.Cancell. gloſſ.24.numero 61.* de beneficijs alias reſeruatis. Quia indultum Epiſcopi Cardinalis non ampliat facultatem conferendi, ſed ſolùm remouet obſtaculum reſeruationis, qua remota, Cardinalis prouidet iure ordinario: in prouiſione autem ordinaria concurrit Capitulum. Sed in hoc magis placet contraria ſententia Garſiæ *de benef.p.5 cap.1. n.628.* Quia per indultum non ceſsat reſeruatio, ſed diſpenſatur, ce ſante tamen reſeruatione quoad indultum non habentes. Ergo Cardinales

talia

talia beneficia non conferunt iure ordinario, ſed vt delegati ſed Is Apoſtolicę virtute indulti *P.5. T.2. Reſ.26.*

53 Subſtitutus Cardinalis, habentis facultatem conferendi beneficia reſeruata, & alium ſubſtituendi, poteſt conferre dicta beneficia, ſicut poteſt Cardinalis. Ita Rota Romana coram Vbaldo *in vna Vliſſip.2. Iunij 1614.* apud poſthumas Farinacij *to.1.deciſ.595.n.1. Ibidem* in fine.

AN Subſtitutus à Cardinali conferre poſſit beneficia, quæ poſſet ipſe ſubſtituens?

CARDINALES

Religioſi.

54 CArdinalis Religioſus ſecundum Suarez *de Relig.to.4. lib.3. c.15.* Manfredum *de Cardin. deciſ.154.* & alios non ſoluitur à voto paupertatis. Sed ego probabile puto, quod ſoluatur, vt de Religioſo Epiſcopo dicam infra *V. Epiſcopus n.12.* & quoad vtrumque probabile putant ipſimet aduerſarij, vt Sanchez *ſum. tom.2. lib 6. c.6. n 34.* Et ſtando etiam in prima ſententia, Cardinalis Religioſus poteſt de bonis Eccleſiaſticis facere quidquid alij poſſunt, nec alia obligatione tenetur: quia, licèt non ſit dominus, eſt tamen liber & abſolutus adminiſtrator illorum. Et dominium, quod remanet penes Eccleſiam, eſt ità ſubditum ſuæ voluntati, vt, quidquid diſpoſuerit, ratum habeatur. Dummodo in promotione aliqua limitatio quoad hoc non acceſſerit. Ità Lorca *in 2.2. queſt.32.ar.9. ſect.4. diſp.4.m.1.n.31.P.5.T.2. Reſ.64.* Poteſt item Cardinalis Religioſus, ſecundum Laudenſem *de Card q.22.* teſtari, & diſponere de rebus ſuis, recuperans facultatem, quam per profeſſionem amiſerat. *Ibid.*in fine.

CARDINALES Religioſos probabile eſt non teneri voto paupertatis. Et, ſi tenentur, poſſunt nihilominus diſponere de bonis Eccleſiaſticis, ſicut alij.

Poſſuntque teſtari ac diſpenſare bona ſua.

55 Cardinalis Religioſus ſecundum Vazquez *in 1.2. diſp.165 c.8.n.89.* tenetur ad quartum votum, quod in Religione Minimorum emittitur vitæ quadrageſimalis, & in Societate de audiendo conſilio Generalis, etiam poſt promotionem coactam ad Epiſcopatum. Sed negatiua ſententia Sanchez *ſum. to.2. lib.6. c.6.n.34.* eſt probabilis. Quia ad quartum votum non tenetur Epiſcopus Religioſus. *P.5. T.2. Reſ.65*

PROBABILE item non teneri ad quartum votum Ordinis Minimorum & Societatis.

56 Cardinalis Religioſus tenetur portare habitum ſuæ Religionis. Ità Suarez *de Relig.to.4. lib.3. c.19. n 4.* Si autem illum dimittit, non incurrit in excommunicationem latam in *c. ne Clerici, vel monachi in 6.* Vide *V. Epiſcopus, n.16. P.5.T.2.Reſ.66.*

Tenentur tamen portare habitum ſuæ Religionis.

57 Cardinalis Religioſus poteſt eſſe compater in Baptiſmo, tenendo infantem. Patet exemplo Gregorij, qui ex monacho Cardinalis effectus, factus eſt compater Mauritij Imperatoris. Ità Barboſa *in iur. Eccl. lib.1. c.3.n.16.* Ratio autem eſt; quia id Religioſis prohibetur, ne ratione familiaritatis adſit periculum incontinentiæ, quod in Religioſis Cardinalibus non eſt formidandum. Idem dicendum de Confirmatione. *P.5 T.2. Reſ.67.* Et de vtroque quoad Religioſum Epiſcopum. *Ibid* in fine & *P.3.T.4.Reſ.21.*

CARDINALIS Religioſus poteſt tenere infantem in Baptiſmo.

CARDINALIVM

Familiares.

CARDINALIVM familiares poſſunt ſibi de illorum licentia Confeſſariũ eligere.

1 CArdinalium familiares poſſunt ſibiConfeſſarium eligere de illorum licentia: quoniã,vbicumque reperiuntur ſunt ſubditi ſuis Cardinalibus, tamquã ordinarijs ſuæ fami liæ curã habentibus. Et ſic præceptũ Paſchæ decõmunicando,ab ipſis completur in Oratorijs domeſticis, cæteris ad proprias Parochias confluentibus. Non ità familiares Epiſcoporũ extra illorum diœceſim.Ità Ludouicus à Cruce *in Bull.Cruc.diſp.1.c.2.dub. 22.n. 17. P.5.T.2. Reſ. 10.§. Notandum eſt etiam.*

Gaudent fructibus ſuorum beneficiorum etiam in abſentia.

2 Cardinalium familiares in abſentia gaudent fructibus ſuorum beneficiorum, ſicut Cardinales ipſi percipiunt, vt dictum eſt ſupra. Nam eadem ratione eodem priuilegio & ipſi perfrui debent. Ità Cucchus *inſt.can.lib.2 tit 4 n.69. P.5.T.2.Reſ.79.*

Quæ ſi vacent,conferri non poſſunt ſine conſenſu Cardinalis Patroni.

3 Beneficia familiarium Cardinalium non poſſunt conferri per Papam ſine conſenſu Cardinalis Patroni, & multò minus per Cardinalem legatum cuiusuis ampliſſimæ poteſtatis. Ità Bellen. *conſ. 19.n.2. ver.5.P.5.T.2. Reſ.41. §. Notandum.*

CARDINALIVM familiares ſunt idones teſtes in cauſis ſuorum dominorũ.

Et è conuerſo.

4 Cardinalium familiares ſunt idonei teſtes in cauſis ſuorum Dominorum. Nam ex illis iuribus, quæ repellunt à teſtimonio ferendo domeſticos producentis, Cardinales, ob illorum dignitatem, ac præſumptam integritatem, eximuntur. Ità Albanus *de Card.q.42.priu.11. P.5.T.2. Reſ.56.* Sicut è contra Cardinales teſtificantes in cauſis ſuorum *familiarium*, faciunt magnum adminiculum, vt decidit ſacra Rota apud Farinacium *p.2 deciſ.339 P 5.T.2. Reſ.93.*

Quid ſi offendantur?

6 Offendentes Cardinalium familiares, incurrunt in excommunicationem papalem. *Vide V. Bulla Cœnæ, n.14.*

CARTHVSIANI.

CARTHVSIANI qua obligatione teneantur à carnibus abſtinere?

1 CArthuſiani prohibentur edere carnes in ſanitate ſub mortali, etiam ceſſante ſcandalo. Non quidem ex voto, ſed ex ſtatuto & conſuetudine ſic obligante. Ità Vazquez in *p.2.to.1. diſp.162.c.4.n.16.* & alij. Quidquid aliqui apud Sà *V.Religio, n* 58. contraſentiant. *P. 3. T.2. Reſ.39.* Imò Vazquez *vbi ſup.*contendit, hanc obligationem vrgere in articulo mortis:nam ſpectat ad commune Religionis bonum,quòd illa obſeruantia vigeat, & poteſt lex humana, quando opus eſt ad commune bonum, obligare, etiam cum diſpendio vitæ. Fatetur tamen, non peccare medicum,ſi Carthuſiano infirmo & inſcio aliquid ex carnibus miniſtraret. At Sanchez *opus.to.2.lib.5.c.1.dub.34. n.7.*Lorca *in p.2.dub.23.* & alij dicunt,in tali caſu, ſecluſo contemptu & ſcandalo, veſci poſſe carnibus, ſi velint; non tamen teneri. *P.5. T.3. Reſ.136. & T.4.Reſ.32 §. Sed hic.* Et cum his ego ſentio. *Ibid. §. Verum.*

CA-

CASVS RESERVATI.

CASVS Reſeruati alij papales, & quinam ſint?

1 † CAſus Reſeruati alij ſunt papales, alij epiſcopales, alij reſeruati Prælatis Regularium pro ſuis ſubditis. Papales alij ſunt reſeruati in Bulla Cœnæ Domini, quos vide V. *Bulla Cœnæ*, alij in alijs Bullis & Decretis, inter quos in Italia hi ſunt. 1. Violatio clauſuræ monialium ad malum finem. 2. Clericorum percuſsio. 3. Simonia realis ſcienter contracta. 4. Confidentia beneficialis. 5. Monomachia ſeu duellum. 6. Extractio reorum ab Eccleſijs abſque licentia Epiſcopi. 7 Abſolutio à caſibus *Papæ*, vel Epiſcopo reſeruatis à Confeſsario etiam Regulari exhibita ſine licentia.

Alij epiſcopales & qui?

2 Caſus epiſcopales ſunt triplicis generis. Quidam de iure, & communiter ponuntur tres. Primus eſt, votorum diſpenſatio præter papales, iuramentorum relaxatio, excommunicationis maioris Epiſcopo reſeruatæ abſolutio. Sed hic non eſt caſus reſeruatus, quia non eſt peccatum, vt modò loquimur de reſeruatis; ſed computatur inter reſeruata, quia ad Epiſcopum pertinet. Ita Toletus *l.3.c.14* Secũdus eſt incẽſio agrorum, vicorum, domorũ, &c. ante excõmunicationem. Nam poſt excommunicationem fit papalis. Tertius, peccatum graue & ſcandaloſum, ob quod olim publica pœnitentia iniungebatur, ut concubinatus notorius &c Sed, cum hodie publica pœnitentia non ſit amplius in vſu, aliqui dicunt, hunc caſum non eſse amplius reſeruatum. Secundi generis ſunt, qui communiter in omnibus Epiſcopatibus reſeruantur, videlicet. 1. Homicidium, ſeu actualis mutilatio. 2. Crimen falſariorum. 3 Sacrilegia furti de re Eccleſiaſtica, & homicidij ac vulnerationis in loco ſacro. 4. Diuinationes & incantationes, ac Dęmonum inuocationes. Tertij generis ſunt, qui reſeruantur de conſuetudine particulari in ſingulis Epiſcopatibus, de quibus dari non poteſt certa regula: quia quilibet Epiſcopus ſibi reſeruat peccata, quæ ſuo Epiſcopatuj conuenire videntur†.

HIC Panormi reſeruata eſt ſodomia.

Quæ non eſt intelligenda de coitu cum muliere in vaſe præpoſtero.

Nec cum viro, ſeminando extra vas

Sed an comprehendat patientem?

3 Quoniam verò hic Panormi, & in aliquibus alijs diœceſibus, reſeruata eſt ſodomia, dicendum eſt primò, non eſse caſum reſeruatum, ſi quis habeat rem cum muliere in vaſe præpoſtero. Quia caſuum reſeruatio, cum ſit pœnalis, ſtrictè interpretari debet; ſodomia autem eſt peccatum contra debitum ſexum & vas: vnde, qui ſeruat debitum ſexum, non dicitur propriè ſodomita. Ita Syluius *in* 2.2.*c*.154. *ar*. 12. & alij. *P*.2. *T*.17. *Reſ*.62 Dicendum ſecundò, ad incurrendum caſum reſeruatum ſodomiæ, neceſsarium eſse, vt ſemen intra vas effundatur. Nam aliàs non erit proprie ſodomia Ità Bonacina *de matr q*.4.*punct*. 11. *n*.2. P.2. *T*.17. *Reſ*.63. Addit Graffius *pract*. *caſ reſer*. *lib*.1.*c*.11. *n*.7. patientem actum ſodomiticum non incurrere in caſum reſeruatum ſodomiæ. Quæ opinio probari poteſt ex eo, quòd talis non dicitur ſodomita, ſed mollis & ita Gloſſa, quam ſequitur D.Thomas 1.2. *queſt*. 138. *ar*.1.*ad*.1. exponit Apoſtolum 1 *Cor*.6. ibi *Neque adulteri, neque molles &c*. Tum etiam, quia maius ſcelus eſt agentis, quàm patientis, & in foro contentioſo maior pœna imponitur illi, quam iſti. ſed, an hæc opinio ſit probabilis, alij iudicent. *P*.2.*T*.17. *Reſ*.64.

CASVS reſeruabiles à Prælatis Regularium.

4 † Caſus reſeruati ſuperioribus Regularium ſunt varij iuxtà varium morem cuiuſque Religionis. Interdicit autem eis Clemens VIII. ne

alios caſus ſibi reſeruent præter infraſcriptos, vel omnes, vel eorum aliquos. 1. Veneficia, incantationes, ſortilegia. 2. Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue detento, quando eò peruenerit, vt extra ſepta monaſterij vel conuentus fiat egreſſio. 3. Nocturna ac furtiua è monaſterio, ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtandi facta. 4 Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Iuramentum falſum in iudicio regulari, ſeu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto. 7. Falſificatio manus, aut ſigilli officialium monaſterij, aut conuentus. 8. Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale. 9. Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. 10. Occiſio, vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcunque perſonæ. 11. Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à ſuperioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad ſuperiores. Quod ſi aliud peccatum graue ad Religionis conſeruationem reſeruandum videbitur, id non aliter fieri, permittit, niſi de conſenſu generalis Capituli in toto Ordine, aut prouincialis in Prouincia ✝.

Ex rà quos non poſſunt reſeruare ſibi excommunicationem adiectam alijs criminibus.

5 Sed, his non obſtantibus, Villalobos *tom. 1. tract. 9. diff. 58. num. 5.* & alij docent, ſuperiores Regulares poſſe reliqua peccata prohibere ſub pœna excommunicationis ſibi reſeruatæ; quia hoc non eſt reſeruare peccatum, ſed cenſuram. Mihi autem contraria ſententia Peyrini *in priu. Minim. to. 2. conſt. 10. Vrbani VIII. §. 61. n. 10.* & aliorum placet, quam determinauit ſacra Congregatio apud Leonem *recollect. to. 2. recoll. 11. n. 5. die. 7. Iulij. 1617.* Nam Clemens VIII. prohibet omnem reſeruationem, & tale peccatum ratione cenſuræ reſeruatum manet: vnde patet, reſeruationem excommunicationis adinuentam eſſe in fraudem ſupradicti decreti, & ideo prima ſententia non eſt admittenda. *P. 3. T. 2. Reſ. 13. §. Diſplicet &c. 49.*

Nomine furti de rebus monaſterij an veniat furtum de rebus particularis Religioſi?

6 Circa octauum caſum furti de rebus monaſterij, Coriolanus *de caſib. reſeruat. par. 2. caſ. 8. dub. 5. num. 13.* putat, incurri à furante res peculiares conceſſas vſui particulari alicuius Religioſi, & ita teſtatur ex Sorbo declaraſſe ipſummet Clem. VIII. Sed ſecundum Ledeſmam *addit. ad ſumm. tom. 2. cap. 4. dub. 12.* non incurrit, & Prælatus Regularis non poteſt ſibi reſeruare furtum de rebus peculiaribus Religioſorum. Quia Pontifex ſolùm illis conceſſit furtum de rebus monaſterij, res autem peculiarium fratrum non dicuntur directe res monaſterij. Ad declarationem Clementis dici poteſt, de ea non conſtare authenticè. *P. 1. T. 6. Reſ. 44.*

NON poſſunt ſibi Prælati Regulares reſeruare tactus & oſcula.

7 Circa nonum *Lapſus carnis &c.* ait Tamburinus *to. 2. diſp. 13. quæſt. 2. n. 3.* poſſe ſuperiores Regulares reſeruare ſibi tactus impudicos, oſcula, litterulas, munuſcula, &c. Quod Sorbo *annot. ad comp. Priu. V. Abſolutio,* affirmat ſibi declaratum fuiſſe a Clem. VIII. Sed illa verba, *Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus,* ſonant conſummationem actus in ſpecie verbi gratia fornicationis, mollitiei &c. vnde non poſſunt comprehendere tactus &c. vt bene docuit P. Leone *to. 2. recollect. 11. n. 132.* *P. 3. T. 2. Reſ. 118.*

Nec actum libidinoſum externum, qui per ſe & abſ.

8 Turrianus *ſelect. diſp. p. 2. diſp. 31. dub. 61.* ✝ ſuppones, reſeruari poſſe omne peccatū externū cōtra caſtitatē ✝ docet, in tali caſu reſeruari viſū

&

& ornatû procedētes ex affectu libidinoſo. Sed negat Henriq. *lib.6. c.14. n.6. in gl lit. I.* docetq. in tali caſu nō reſeruari peccatū, niſi ex ex quātitate operis externi certò conſtet eſſe mortale, & non ſola relatione ad conſenſum. *P.4. T.4. Reſ.163.* Addit Kiene *de caſ. reſer. p.3. c.6. n.4.* probabilem eſſe opinionem Coriolani *de caſ. reſer. p.2. caſ. 9. §. 10. n.15.* contra Suarez apud Kienem *l.c.* quod ad reſeruationem *lapſus carnis &c.* non ſolùm requiratur externa actio in ſua ſpecie conſummata, ſed etiam externa mediorum applicatio: vnde, ſi quis ex turpibus delectationibus voluntariè prolaberetur in pollutionem, abſque tamen contactu libidinoſo, aut alio externo motu inſtrumentali, non incurrere peccatum reſeruatum. Idem quoque docet de pollutione orta ex aſpectu libidinoſo directo in fœminam pulchram, aut ſuperbè veſtitam. Quia oculus impudicus per ſe cenſeri non poteſt propinquè lapſus carnis opere conſummatus. Secus, ſi pollutio oriatur ex aſpectu fœminæ denudatæ, vel eius potioris partis, in qua impudicitia locum habet. *P.4. T.4. Reſ.61.* que reſpectu ad intētionem non ſit mortalis. Et Kiene probabile putat, requiri etiam medium externè applicatum ad lapſum carnis conſummatum.

9 In caſibus reſeruatis datur paruitas materiæ, vnde modicum furtum factum in Eccleſia, ſicut non eſt mortale ſacrilegium, ita neque reſeruatum. Imo, ſi modicum furans habuiſſet intentionem plura ſurripiendi, peccaſſet quidem mortaliter ex *c. finali 14. quæſt. 6.* ſed illud ſacrilegium non eſſet reſeruatum; quia peccatum reſeruatum debet eſſe mortale ex quantitate operis externi, non ex relatione ad intentionem tantùm; quia in modico non præſumitur dolus, & ideo pro eo non ſtatuitur pœna, arg. cap. *& ſi quæſtiones, Extrau. de ſimonia.* Ita Henriquez *lib.3. c.14. §.6. P.3. T.5. Reſ.69. & P.5. T.5. Reſ.46.* IN caſibus reſeruatis datur paruitas materiæ.

10 Cæterum peccata reſeruata Epiſcoporum, ſecundum Homobonum *de caſ. reſer. p.1. c.3.* comprehendunt etiam impuberes ante annum decimum quartum, ſi aliud in ſtatuto non declaretur. At ſecundum Paludanum *in 4. diſt.34. queſt.2. ar.1.* non comprehendunt: quia, ſicut minor ætas in foro exteriori excuſat à pœna ordinaria, ita & in animæ iudicio. *P.2. T.15. Reſ.1.* Certum eſt autem, non comprehendere diœceſanos abſentes. Vide V. *abſoluere n.9.* † cuius doctrinam præter loca ibi citata, docet etiam in P.3. *T.4 Reſ.103.* † AN reſeruatis Epiſcoporum teneantur impuberes?

11 Reſeruatio Regularium ſecundum Villalobos *to.1. tr.9. diff.56. n.6.* & DD. communiter contra Layman non comprehendunt nouitios. Quia nouitij ad Religionis onera non tenentur. Attamen Peyrinus *priu. Minim. to.2. conſt.10. Vrb. VIII. §.61. n.9.* aduertit, ſuperiores Regulares per viuæ vocis oraculum Pauli V. *die 7. Auguſti 1609.* poſſe ſibi reſeruare caſus, etiam quoad nouitios. Sed S.D.N. Vrbanus VIII. nouiſſimè tollit omnia viuæ vocis oracula. *P.3. T.2. Reſ.119.* Reſeruata Regularium non ligant nouitios.

12 Mortuo epiſcopo, reſeruata eius nō expirant ſecundū Præpoſitū *in addit. ad p.3. q.9. dub.1. n.6.* ſiue ſint reſeruata a iure, ſiue ab homine. Sed Piaſecius *p.2. cap.1. ar.3. n.21.* id admittit, quoad reſeruata à iure, vel conſuetudine, aut per proprium ſtatutum, quia ſtatutum durat poſt mortem, *cap. fin. de offic. leg.* vnde in tali caſu ait, abſolutionem petendam eſſe à ſucceſſore, ſeu Capitulo ſede vacante. Vide etiam Trullench *in Bull Cruc. lib 1. §.7. c.2. dub.2. n.6* P.4. T.4 *Reſ.*108. Caſus reſeruati Superiori Regularium expirant, decedente ipſo ſuperiore, vel à munere manus ſubmouente. Quia ceſſat excommunicatio ab homine, ſi moritur, qui eam fulminauit. Ita in ſimili Granado *in p.2. contr.7. tr.1 diſp. 7. n.6. P.3. T.2. Reſ.23.* CASVS epiſcopales an expirent defuncto Epiſcopo? Certè reſeruati Regularium expirant mortuo, vel officium omittente, Prælato.

CE-

CELEBRARE MISSAM.

1 POnuntur hic caſus circa obligationem celebrandi ab intrinſeco, circa ritum, circa miniſtrum, circa tempus & locũ, & circa diſpoſitionem celebrantis. Nam pertinentes ad eleemoſynas, inuenies infrà V. *Miſſarum*, & pertinentes ad veſtes, & vaſa ſacra, inuenies V. *Vaſa ſacra, & V. Veſtes ſacerdotales*.

MISSAM nullus Sacerdos celebrare tenetur.
Sed ſatis eſt, in Paſcha communicare.

2 Circa obligationem celebrandi, ſimplex Sacerdos non tenetur Sæpè celebrare Miſſam: ſed, ceſſante contemptu & ſcandalo, ſatis eſt, ſi celebret ter, aut quater in anno, & præcipuè in die Natalis Domini, Reſurrectionis, & Pentecoſtes. Imo probabile puto, ſatis eſſe, quòd in Paſchate communicet: etiam ceſſante impedimento. Ità D. Bonauentura *in 4. diſt. 12. ar. 2. quæſt. 2.* contra Villalobos *in ſum. p. 1. tr. 7. dub. 49. n. 1.* P. 2. T. 14 *Reſ* 19. At quid de Parocho? Vide V. *Parochus. n. 1.*

Quid de Parocho?

AN in Eccleſijs collegiatis omitti poſſit Miſſa ſolemnis in feria priuilegiata?
Et an in Eccleſijs Regularium?

3 Miſſã ſolemnem de Feria priuilegiata in Eccleſiis Collegiatis omitti non poſſe, docet Gauantus *comment. ad Rubr. Miſſ. to. 1 p. 3. tit. 10. n. 8.* ſed canendam eſſe poſt Nonam inuiolabiliter, & ſic declaraſſe ſacram Congregationem. Sed Caſtaldus *in praxi cerem. lib. 2. ſect. 6. c. 3. n. 20* contrarium docet. Poſita autem prima ſententia, & conſtito authenticè de declaratione Cardinalium, non propterea ad id tenerentur Regulares; quia eorum Eccleſiæ ſecundum Rodriquez *qq. Regul. to. 1 quæſt. 43 art. 12* & Villalobos *in ſum. to. 1. tr. 8. diff. 19. n. 4* contra Portellium *dub. Reg. V. Miſſa, n. 7.* non ſunt Collegiatæ. Teneri tamen Prælatos Regulares, docet Filliuccius *to. 1. tr. 5. c. 4. n. 104.* curare, vt in eorum Eccleſijs vna ſaltem Miſſa quotidie celebretur (Imò, vbi adeſt conſuetudo legitimè præſcripta, teneri etiam ad Miſſam ſolemnem; ea tamen obligatione, qua vnaquæque Religio ad ſuas conſtitutiones obligatur, *ex Clem. 1. de celebr. miſſ. P. 3 T. 2. Reſ. 8. & P. 4. T. 4. Reſ 6.*) Sed Victoria *in ſum. n. 94.* ait non peccare mortaliter, ſi aliquo die nulla Miſſa celebraretur. *P. 2. T. 14. Reſ* 76.

TRES Miſſas in die Natalis Domini nemo tenetur celebrare.

4 Nullus Sacerdos, etiam ſi ſit Parochus, tenetur in die Natalis Domini tres Miſſas celebrare. Quia parochiani non tenentur, niſi vnam Miſſam audire. *P. 4. T. 4. Reſ.* 236. Quòd ſi celebrare tres vellet, ex Villalobos *in ſum. p. 1. tr. 8. diff. 22. n. 3.* & alijs, non poſſet omnes celebrare ante auroram. Tum, quia eſt contra Rubricam Miſſalis. Tum etiam, quia in Canone pro prima Miſſa ponitur *Noctem ſacratiſſimam*, pro alijs duabus *Diem ſacratiſſimum venerantes*. Sed contraria ſententia Suarez *in 3. p. to. 3. diſp. 80. ſect. 4.* Merceri *in. 3. p. quæſt. 83. ar 2. prop. 3. n. 1.* & aliorum eſt probabilior: nam in cap. *nocte ſancta, de conſecr. diſt 1.* conceditur in nocte Natiuitatis Miſſas ſine diſtinctione celebrari. Ad argumentum de Rubrica dicendum cum Vazquez *in 3. p. to. 3. diſp. 232 c. 3 n. 3.* Rubricam loqui pro Miſſis ſolemnibus. Ad ſecundum cum Suarez *vbi ſupra*, quòd aliquando verba diuini Officij referuntur ad tempus, pro cuius commemoratione dicuntur: vnde, non obſtante, quòd in prima Miſſa dicatur *Noctem ſacratiſſimam*, omnes tres Miſſæ poſſunt propè meridiem celebrari. P. 2. T. 14. *Reſ* 35. & P. 4. T. 4. *Reſ.* 236. §. *Notandum*.

Sed qui vult, poteſt omnes celebrare ante auroram.

Et ſi vult celebrare vnam, dicere poteſt quam libet.

Qui verò vnam tantùm velit celebrare, ſiue in nocte, ſiue in die, poteſt dicere quam velit ex tribus. Ita Ledeſma *in ſum. to. 1. de ſacr. Euch. c. 19 poſt 9. concl.* contra Gauantum *in comment. ad Rubric. miſſ. to. 1. p. 4*

tr. 2

tit. 3. *num.* 6. qui putat dicere debere primam, vel tertiam, & potius tertiam. cuius Oratio concordat cum officio. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 39.

5 Sacerdos, dummodo ſit ieiunus, ſecundum Valentiam *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 11. *punct.* 3. *ad* 7. & alios celebrare poteſt aliquando plures Miſſas in eadem die. Primo, in die Natalis Domini. Secundo, quando ſub finem vnius Miſſæ ſuperuenit Epiſcopus, vel habens quaſi epiſcopalem iuriſdictionem ordinarius Prælatus, Rex, vel alius Princeps ſæcularis, vel etiã aliqui itinerantes in die teſto. Tertio, quando ſub finem Miſſæ intraret corpus defuncti ſepeliendum cum Miſſa. Quartò, ſi non eſſet ſeruata Euchariſtia, & dandum eſſet viaticum moribundo. Quinto, ad benedicendas nuptias, aliqua neceſſitate, aut magna congruentia vrgente. Sexto, ob rationabilem cauſam vel congruentiam a viro prudenti & probo iudicandam, vt habetur cap. *conſuluiſti*, *de celebrat. miſſ.* Septimò tandem, ſi vnus Sacerdos præfectus eſſet duobus Eccleſijs [illegible] ob ipſarum paupertatem. Sed hi caſus præter primum & vltimum ob multitudinem Sacerdotum abierunt in diſſuetudinem, vt obſeruat Llamas *par.* 3. *meth. c.* 5. §. 17. *in fine*. Vnde, ſi aliquis contingat, Sacerdotes attendant locorum conſuetudinem, & quærant licentiam ab Epiſcopo, vt obſeruat Poſſeuinus *cap.* 2. *n.* 7. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 56.

Sunt verò alij caſus, in quibus Sacerdos ieiunus celebrare poteſt plures in eadem die.

Quorum multi non ſunt amplius in vſu.

6 Si Sacerdos poſt ſumptionem corporis videt, ſe conſecraſſe calicem cum ſola aqua, docet D. Thomas 3 *par. q* 83. *art.* 6 *ad* 4. & præcipit in Miſſali Pius V. vt iterum aliam Hoſtiam, cum vino conſecret, incipiendo ab illis verbis, *Qui pridie, quàm pateretur*. Sed probabile eſt ſufficere, quod conſecret ſolum vinum, incipiendo ab illis verbis, *Simili modo*. quia hic modus ſufficiens eſt ad ſupplendum defectum, & aptior ad vitandum ſcandalum. Quamuis enim Hoſtia conſumpta fuerit, [illegible] actu ſacrificij, [illegible] Modus autem D. Thomæ potius eſſet nouum & integrum ſacrificium cum ſcandalo facere, quam illud imperfectum perficere. Secundam opinionem docuit Scotus *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 3. Et approbat Clemens VIII. in Miſſali. Nota hic cum Nauarro & Syluio, quòd ſi Sacerdos in tali caſu perturbatus finiret Miſſam, neque Hoſtiam, neque calicem conſecrans, non peccaret mortaliter. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 70.

SACERDOS, qui poſt ſumptionem corporis aduerteret ſe conſecraſſe ſolam aquã, poſſet aliam Hoſtiam conſecrare cum vino.

Vel ſolum vinum

Et ſi perturbatus, ſic finiret Miſſam, non peccaret mortaliter.

7 Licitum eſſe ait Fagundez *pr.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 26. quod Parochus, dum renouat Euchariſtiam, conſumat Hoſtiam præconſecratam, & quam ipſe conſecrat, reponat in ſacrario. quod maxime procederet, ſi ſacerdos oblitus eſſet conſecrare Hoſtiam proponendam orationi quadraginta horarum. Sed Præpoſitus *in* 3 *p. q.* 83 *art.* 1. *d b.* 7 *num.* 50. hanc ſententiam improbabilem putat; quia de ratione ſacrificij eſt, vt ſumatur ea Hoſtia, quæ ab ipſo ſacrificante eſt conſecrata. *P.* 5 *T.* 13 *Reſ* 96 Eodem pacto docet Marchantius *reſ Paſtor ad Cand. de ſacr. tr.* 4. *c.* 5 [illegible] non licere, quod Sacerdos oſtendat aliam Hoſtiam populo ab ea, quam conſecrauit. vnde, ſi quis non habens maiorem Hoſtiam, cõſecraret Particulam, non deberet oſtendere populo aliam Hoſtiam præconſecratam, niſi illam Particulam conſecratam in eadem Miſſa. *Ibid.* in fine.

Debet autem eandem Hoſtiam, quam conſecrauit, ſumere.

8 Quod RITVM, Bulla Pij V. præfixa Miſſali Romano, præcipiens Miſſam iuxta ritum & formam in eo præſcriptam legendam eſſe, ſecundum Bonacina *de ſacr. diſp.* 4. *q. vlt. punct.* 7. §. 3. *n* 3. & alios, inducit obliga-

NON eſt in ortale, commutare vnam Miſſam Miſſalis in aliam.

Nam Bulla Pij V. illi præfixa non obligat ad mortale, niſi in rebus grauibus.

tionem ſub mortali; quia vtitur præcepto ſanctæ obedientiæ. Sed ex Fagundez *tr.1.lib.3.c.21.& ſeq.* & alijs, non ita. Et ex Filliucio *to.1.tr.5.c.5.n.140.* non obligat cum tanto rigore ad obſeruantiam ſingularum rerum, quæ in eo præſcribuntur, ſed pro grauitate earum [illegible] tenentur obligare ad obſeruandum ritum Miſſalis, & non introducendum aliú. quod, vt obſeruat Præpoſitus *in 3 p q.83.ar 4.dub.3.num.187.* acciderct, ſi vnuſquiſque pro ſuo arbitrio Sacrum faceret ſecundum aliud Miſſale.

Itaque non eſt mortale dicere extra propriũ diẽ Miſſam Aſſumptionis,

In particulari ergo non erit peccatum mortale, quamuis alioqui illicitũ, vnã Miſſam in aliã eiuſdẽ Miſſalis cõmutare, & Miſſam v.g. Aſſumptionis, Natiuitatis &c. B. Virginis extra diem talium Feſtiuitatum dicere. Sic Tannerus *to.4.diſp.5 q 10. dub.1.n.6.P.2.T.14 Reſ.55 & P.4.T 4 Reſ.30.*

Paſſionis, quæ legitur in Dominica palmarum,

Eodem modo philoſophandum, ſi quis peteret Miſſam de Paſſione, quæ legitur in Dominica Palmarũ, vel vna ex ſequentibus Ferijs, non enim deberet recitari, ſed deberet dici Miſſa de Paſſione votiua, in Miſſali aſſignabatur; non eſſet tamen peccatum mortale illam dicere. Ita Caſtaldus *in praxi carem.lib.2 ſect 6.c.4.num.1 P.3.T.6 Reſ.101.* Qui id generaliter docet de

Aut alicuius Sancti ſine Gloria, & Credo.

quacumque Miſſa votiua de Sancto, aut quacumque Feſtiuitate, de qua iuxtà Rubricas Miſſalis per anni circulum celebratur, poſſe nimirum dici extra illum diem ſine *Gloria*, & *Credo*, mutato etiam nomine *Feſtiuitatis* in *commemoratio* &c. *Ibid.. Reſ.102.* Et tandem, ſicut ſacerdos in Dominica

Etiam in feſtis Apoſtolorum,

aut feſto Apoſtolorum &c. poteſt non dicere Miſſam, ita poteſt ſine mortali dicere aliam Miſſam à currente: quia præceptum de Miſſa currente, ſecluſo ſcandalo non videtur latum ſub mortali. Ita Villalobo *p.1 tr. 8 diff.31.n.5.P.2.T.14.Reſ.30* An Miſſa defunctorum licite applicetur pro viuis, vide infra V *ſuffragia*.

REGVLARES peccant mortaliter, ponendo in Canone nomen Generalis loco Epiſcopi. NON peccaret mortaliter, qui Miſſæ modicum adderet, vel ex ea omitteret, vt Gloria, vel Credo, aut nomen alicuius Sancti de Canone. Aut in conſecratione particulam [illegible] Aut in [illegible] ne ſacrarum veſtium [illegible] ſolitas.

9 Declarauit ſacra Congregatio, peccare mortaliter Regulares, qui loco Epiſcopi in Canone ponerent nomen ſui Generalis. Ait tamen Henriquez *in ſum.to.4.c.51.n.13.* non peccare mortaliter, qui aliquid adderet Canoni, ignarus huius declarationis, vel eius authenticæ. *P.2. T.14.Reſ.40* Et Filliuccius *to.1.tr.5.c 5.n 155* docet, non peccare mortaliter Sacerdotem, omittentem aduertenter in Miſſa *Credo*, vel *Gloria* (& contra Nugnum *to.1.in 3 p.q.83.ar.4.dub.2 concl.2.* omittentem nomen alicuius Sancti ex his, qui ponuntur in Canone. *P.2.T.14 Reſ.19.* Quod etiam dic de eo, qui adderet aliquam commemorationem [illegible] ſa voce. *P.5 T 5. Reſ 63.*) Et hoc ex leuitate materiæ *P.2 T.14.Reſ* [illegible] & *omnia ſimul P 5 T 5 Reſ 45.& 63* Ob quam etiam rationem, [illegible] teret in verbis conſecrationis particulam *enim*, & diceret *calix* [illegible] non peccaret mortaliter. Vide V. *Eucharistia, num.12.*

10 Rurſus non peccat mortaliter Sacerdos, ſi, dum ſe ſacris veſtibus induit, relinquit Orationes ſolitas. Ita Fagundez *tr.1 lib 3.* [illegible] Sylueſtrum *in 3 p.q 83.ar.6* Quia ex ſupradictis, non omnes regulæ Miſſalis obligant ad mortale, ſed illæ tantú, quæ ſacrificij eſſentiam, vel [illegible] tiam cõtinent. Reliquæ verò ſunt cõſilia & inſtructiones. *P.2.T.14.Reſ* [illegible]

Vel in Miſſa ſolemni non legeret Epiſtolam & Euangelium ſubmiſſè.

11 Neque peccaret mortaliter, qui in Miſſa maiori non legeret [illegible] miſſa voce Epiſtolam & Euangelium a Miniſtris canendum. N[illegible] ponitur in Miſſali, aut in aliquo Canone tanquam [illegible] obſtat, quod aliqui id faciant [illegible] ſunt [illegible] quæ non ſunt præcepta. Ita Vega *in ſum to.2 c.41 caſ* [illegible] & alij contra Sa v. *Miſſa,* [illegible] *P.2.T.14.Reſ.42 & P.5.T.5.Reſ.45.& T 13.Reſ 95.*

12 Docet præpoſitus *in 3 p q. 83 ar. 4, dub. 5, num. 190.* quod Sacerdos vtens Miſſali Romano, ſi reperiatur in loco, vbi Miſſa celebratur alio ritu, videlicet in aliquo Monaſte o D. Benedicti, Dominici, &c celebrare poteſt ſecundum ritum illius loci. Idemque dicendum eſse, ſi non vtatur Miſſali Romano, & in eo loco alium ... iuenit diſcrepantem à proprio. Ita Præpoſitus. Sed aliqui contradicunt. Et neſcio an circa id Sacra Congregatio aliquid declarauerit. *P. 4. T. 4 Reſ 95.*

Addit Præpoſitus addidit vni Miſſali, dum eſt in loco addi ... alteri Miſſali, poſſe illi conformari.

13 Quando Sacerdos in Miſſa dicit. *Hanc igitur oblationem*, & extendit manus ſuper calicem, tenere debet pollices ſuper manus, dextrū ſuper ſiniſtrum in modū Crucis Ita tenet & deciſum fuiſse teſtatur in Rota Petrus de Reyna *in cærim de la Meſa rezada, §. 8. n. 4. litt. Q P 3. T. 6. Reſ. 134.*

SACERDOS extendens manus ſuper calicem debet tenere pollices ſuper manus, dextrum ſuper ſiniſtrum in modū Crucis

14 Miſſæ Regularibus conceſsæ non poſſunt dici ab alijs, etiam in eorum Eccleſijs. Sic declarauit Sacra Congregatio Cardinalium apud Gauantum *to. 1 p 3. tit 10. num. 16.* Qui etiam notat, quod Miſſa, quæ nomine Roſarij circumfertur, conceſsa ſolum fuit Prædicatoribus, quare alij dicere non poſſunt ... ſed in eo Feſto dicant de S. Maria ad Niues, vel de Natiuitate, mutato nomine *Natiuitatis* in *Feſtiuitatem*. Sed ipſi magis placet, quod dicatur de S. Maria ad Niues. P. 2. T. 14, *Reſ 74.*

MISSÆ Regularibus conceſſæ, non poſſunt ab alijs dici, etiam in eorum Eccleſijs.

15 Quando conceditur facultas Sacerdotibus certæ Religionis, vt Miſſam celebrent de recenter Beatificato, tali facultate frui non poſſunt alij Sacerdotes Ita Granado *in 2. 2. contr. 1. tr. 7. diſp. 4 ſec. 2 n. 2.* contra Palaum *tr. 4. diſp 1 punct 5. §. 5 num. 4* Et ità expreſſe determinauit Sacra Congregatio Cardinalium apud Gauantum *in Ench. Epiſc. v Miſſæ ritus, n. 1.* Probatur autem concluſio primo, quia Alexand. III. in cap. *de reliq. & vener. Sanct* prohibuit aliquem colere publico cultu ſine facultate Papæ ergo illi ... poterunt ... quibus facultas Papæ conceditur. Secundo ... ſicut in Bullis ... conceſſionis deſignantur certæ perſonæ, ita etiam deſignatur certus dies, ſed Miſſa non poteſt celebrari extra illum diem, vt reſpondit Sacra Cōgregatio, teſte Turriano *in 2. 2. to. 1. c 13. dub. 8.* ergo neque ab alijs perſonis. Tertiò, quia priuilegia cenſentur ſolum conceſſa illis perſonis, quæ in ijs exprimuntur: quia ad eos ſolum dirigitur intentio concedentis, vt probat Bonacina *tr. de leg. diſp. 1. q. 3. punct 7. §. 2. n. 1* voluntas enim, in qua vis priuilegij fundatur, non operatur, niſi vt ſignificata. Parum ergo iuuat paritas rationis ad extendenda priuilegia de perſona ad perſonam, vt ait Salas *de leg. diſp. 14. ſect 9. num. 48.* Tandem, quia gratia cenſetur conceſſa iuxta verba ſupplicationis, vt docet Menochius *lib. 1. conſ. 33. num. 14. & lib. 2 conſil. 180. n.* ... in his autem ſupplicationibus petitur gratia pro certis perſonis Et illas Bullæ explicite nominant. Cumque verba ſint clara, non eſt adhibenda interpretatio vel extenſio, vt ait Salas. Neque dicas, quod priuilegia ſunt amplianda Nam hoc verū eſt, quando recta ratio id ſuadet, ſeruata proprietate verborū quod non accidit in caſu noſtro. *P. 2. T. 15. Reſ.* ... *P. 3 in Add. ſecund. Reſ. 2. & P. 4. T. 4. Reſ. 231. § Notandum.*

Et Miſſa de recenter Beatificato cōceſſa alicui Religioni, non poteſt dici ab alijs.

Sed quid ſi in tali diplomate, nominatis certis perſonis, non additur particula taxatiua *tantùm*? Granado putat in tali caſu poſſe etiam alios Sacerdotes Miſſam conceſſam celebrare, petentibus tamen illis, quibus facultas celebrandi conceditur: nam tunc iſti celebrare cenſentur per illos. quod licere videtur ex 27. *regula de regulis iuris in 6.* Quemadmodum licet Capellano, Miſſas Capellaniæ per alios celebrare, vt cum

Sed quid ſi in diplomate non ſit appoſita particula [tantùm?]

P 2 alijs.

aliſs Doctoribus & deciſione Rotæ dicet Gonzales *ſuper reg. 8. Cancell. gloſſ 5. à num. 71.* Sed aliqui viri docti hanc ſententiam Granado non approbant, & aſſignant diſparitatem. *P. 4. T. 2. Reſ 231. §. Notandum.*

Eadem verò Religio non poteſt vltra diem præſcriptum dicere Miſſam de tali Beato, vel de illo commemorationem facere.
Aut in publicis Litanijs inuocare.

16 Inſinuauimus ſupra, non poſſe celebrari Miſſam pro huiuſmodi recenter canonizatis, præter diem in diplomate deſignatum. Et Granado *vbi ſupra, num.* 18. addit, nec licere præter illum diem commemorationem fieri. (Et Portellius, *add. ad dub. Reg. v. Reliquiæ Sanctorum, num.* 11. nec inuocari poſſe in publicis litanijs. Adde & tu ex Turriano *in 3. 2. tom. 1. diſp. 17. dub.* 18. nec fieri poſſe Octauam, &c. *P. 3 T 5. Reſ 9.*) & facientes, ſecluſa ignorantia & bona fide, peccare mortaliter. Licere tamen ait, cum primum facultas conceditur, Miſſam celebrare in honorem Beatificati, etiam ante diem præfixum, pro initio & inchoatione Feſtiuitatis, ſi dies præfixa multum diſtet. Sed hoc ſecundum nec videtur admittendum. Et praxis, quam ipſe ait ſic interpretatam eſſe voluntatem Pontificis, non adeſt in hoc Regno Siciliæ vbi, cùm primùm pontificium diploma innoteſcit, pulſantur in aliquo die campanæ, & cum præſentia Epiſcopi canitur *Te Deum laudamus* ante imaginem Glorificati, cuius Oratio in fine dicitur. *Ibid. §. ſed quæritur.*

Aut Miſſam celebrare in alia Eccleſia præter deſignatam.

17 Et tandem, ait idem Granado *ibid. num.* 17. perſonis, quibus conceſſum eſt, vt in Eccleſijs ſuorum Ordinum per totum Orbem Miſſam nouiter Beatificati celebrent, non licere in aliena ſiue ſæcularium, ſiue Regularium celebrare. Et quamuis non ſit culpa mortalis id facere ſemel, aut bis, quia ſola mutatio loci ſemel, aut bis videtur leuis; fore tamen mortalem, ſi id fieret toties, vt prudenter iudicari poſſit valde contrarium decreto Summi Pontificis. Ita ille. Sed in his materijs caute procedendum puto. *Ibid. § & tandem.*

Sacerdos probatæ memoriæ an poſſit in aliquo caſu celebrare ſine Miſſali?

18 Sacerdos benè inſtructus, & de ſua memoria confidens, in caſu neceſſitatis celebrare poteſt ſine Miſſali. Ita Ledeſma *in ſumm. tom. 1. de Euch. cap. 20. poſt 8. concluſ.* & alij contra Fagundez *tom 1. lib. 3. cap. 21. num.* 23. Deberet tamen adhibere ſimilem librum, ne aliquam notam incurreret apud alios. Idem putauit Vaſquez *in 3. par. to. 4. diſp.* 233. *cap. 3 num.* 26. de Sacerdote, qui parum videt, & Miſſam memoriter tenet. *P. 2. T. 14. Reſ* 46.

Sine Cruce ſuper Altare?
Vel cum vna candela cerea?
Olei,
Aut adipis?

19 Sacerdos celebrans in Altari ſine imagine Crucis, non peccat mortaliter, ſecundum Homobonum *de exam. Eccl. par. 1. tr. 4. cap.* 15. *q.* 43. Neque peccat mortaliter ſecundum Nugnum *in 3 par. q. 83 a tic 3. dub. 5.* celebrans cum vnica candela cerea extra caſum neceſſitatis. Celebrare verò cum lumine olei, vel adipis in caſu neceſſitatis licitum eſſe, ait Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 26. num. 4.* quia vſus celebrandi cum cereo accenſo introductus eſt a tempore Apoſtolorum. Et Riccius *par. 3. deciſ* 213. *num.* 1. ait, hoc eſſe peccatum mortale. Sed contrarium dicendum eſt cum Suarez *in 3 par. to. 3. diſp. 81 ſect.* 6. ſeclulo contemptu & ſcandalo. Quia ex D. Thoma 1. 2. *q* 101 *art. 1. ad 2.* olim in ſanctuario lampades in Dei cultum ardebant. Et quamuis hi auctores dicant, hoc ante factum non eſſe conſulendum, ego cum Layman *lib. 5 tract. 5. c. 6. num.* 17. & alijs in neceſſitate conſulerem. *P. 2. T. 14. Reſ. 45. & 67.*

20 Non poſſit Sacerdos ex cauſa quantũuis iuſta celebrare Miſſã operto capite ſine licentia Epiſcopi, aut(ſi eſt Regularis) ſui Prælati. Ita Homobonus *de exam Eccl. par. 1. tr. 3. cap. 15. q. 145.* Imo Gauantus *comm. ad Rubr. Miſſal to. 1. par. 2. tit 2 litt F.* docet, hanc facultatem pertinere ad Summum Pontificem. Et ita declaraſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum negotijs præpoſitam *anno* 1590. & ſacram Congregationem Rituum *anno* 1626 Et Scortia *de ſacram. Miſſæ lib 3 c 4. num. 2.* notat, Gregorium XIII. vix diſpenſaſſe cum Epiſcopo Nicææ pro infirmitate, vt (Canone excepto) operto capite celebraret. Quod ſi grauis infirmitas id exigeret, & licentia facile poſtulari non poſſet, putat Suarez *in 3. par. to 3 diſp 83. ſect. 3.* poſſe id fieri ſine graui culpa. Et Ledeſma *in ſum. m. tom. 1 de ſacram. Euch cap. 21. concl. 7.* id abſolute probabiliter docet ſeclusſo ſcandalo & contemptu: quia, ſecluſo Canone, non videtur materia peccati mortalis. *P. 2. T. 14. Reſ 58.* — Et capite cooperto?

21 Quoad MINISTRVM, Villalobos *in ſumm par 1. tr. 5. diff. 34 n. 2.* putat, in caſu neceſſitatis omitti poſſe, vt ſi in die feſto, aut cum conſecrandum eſſet viaticum pro moribundo, haberi non poſſet. Et ita ego teneo contra Dianam *de ſacr. diſp 4. q. vlt. punct. 9. num. 33. P. 2 T 14. Reſ 43.* An verò in tali caſu admitti poſſit fœmina? Negat Suarez *in 3. par to. 3. diſp. 88. ſect. 1.* & alij ex *cap. 1. de cohabit. cler. & mul.* vbi dicitur, vt nulla fœmina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare. Et ita etiam ipſe teneo. Sed Nugnus *in 3. par to. 1. q 83. art. 6 dub. 1.* affirmat. Quia ex hoc nullum ſequitur inconueniens, & ex alia parte ſacrificium fit debito modo, & cum debitis reſponſionibus, abſque ſcandalo ne. Textum autem prædictum loqui extra caſum neceſſitatis, vt patet ex verbo, *præſumat. P. 2 T. 14 Reſ 4.* — SACERDOS in neceſſitate poteſt celebrare ſine miniſtro. Sed an cum fœmina?

22 Quoad TEMPVS celebrandi, Doctores communiter docent, incipere ab initio auroræ. Quod tamen non debet intelligi indiuiſibiliter. Nam Reginaldus *to. 1. lib. 29. cap. 9. num. 173.* concedit quadrantem ante auroram, Homobonus *in exam. par. 1. tr. 4. cap. 14. q. 136* ſemihoram ante Solis ortum, Azorius *par. 1. lib. 10. cap. 25. q. 5.* horam & quadrantem ante ſolares radios manifeſtos. Sed probabilius Ioannes de la Cruz *in direct. par. 2. de ſacr. Miſſ. q. 2. dub 1. concluſ 3. in fine*, horam cum dimidia ante Solis ortum. Imo Fernandez *in exam par 3 cap. 5 9. 14. num. 3* addit aliam etiam horam. Ex quibus docet Suarez *in 3. par. to. 3. diſp. 80. ſect. 4.* Religioſos, qui habent priuilegium celebrandi vna hora ante diem, poſſe celebrare tribus horis ante diem. Et ego addo cum dicto de la Cruz *vbi ſupra*, poſſe celebrare ſtatim poſt Matutinum, vel duas horas vltra mediam noctem. *P. 2. T 14 Reſ. 33* — MISSA celebrari poteſt ab aurora, & aliquanto ante. Et à Religioſis ſtatim poſt Matutinum.

23 Verum pro infirmo communicando licet celebrare, etiam media nocte. Ita Victoria *de Euch. num. 95.* contra Henriquez *lib. 9. c. 24 num 5* Qui putat, licere ob itinerandum, vel aliam honeſtam cauſam, celebrare ante auroram. Sed hoc Layman *lib. 4. tract. 5. cap. 4. num. 3.* non admittit, quia eſt contra Canonem, & vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudinem. *Ibid 9 non reſiceam.* — Pro communicando autem infirmo etiam media nocte.

24 Sacerdos celebrans antequam recitet Matutinum, ſecundùm Cenedum *in q. can. q. 3. num. 7.* & triginta Doctores apud ipſum pec- — Nec eſt mortale celebrare ante recitatũ Matutinũ.

peccat mortaliter: quia violat Rubricam Miſſalis præcipientem,& conſuetudinem obſeruantem, vt Miſſa poſt recitatum Matutinum celebretur. Sed contraria ſententia Barboſ. *de poteſt. Epiſc. par... alleg* 24 *num.* 15. & aliorum triginta eſt probabilior. Quia, vt ait Sylius, Matutinum, & Miſſa non habent inter ſe connexionem & ordinem. Nam illud inuentum eſt ad exhibendum Deo cultum pro populo: hæc vero ad inſtaurandam memoriam Paſſionis. Cur ergo vnum debet aliam præcedere? Ad argumentum de Rubrica reſpondetur, illam non eſſe præceptiuam, neque ius nouum ſtatuere, ſed declarare modum, quo ſolet & expedit fieri. Vnde & admonet Sacerdotes, vt prius aliquantulum orent. Ad illud de conſuetudine, reſpondetur, non obligare ſub mortali. *P.* 2 *T.*14. *Reſ* 36.

MISSA celebrari poteſt vſque ad meridiem, & paulò vltra.

25 Terminus verò, ad quem vſque Miſſa celebrari poteſt, eſt meridies incluſiue, qui nec mathematice accipiendus eſt. Nam Præpoſitus *in* 3. *par. quæſt.*83. *art.* 2. *dub.* 4. *num.*143. concedit parum vltra, quia parum pro nihilo reputatur. *P.* 2 *T.* 14. *Reſ.* 34. *P.* 4. *T* 4 *Reſ.* 105. & *P.* 5 *T.* 5 *Reſ.* 58. Et Azorius *par.* 1. *lib* 10. *cap.* 25. *q.* 6. ait, Sacerdotem peccare mortaliter, ſi differat Miſſam ad tertiam partem horæ poſt meridiem, Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 4. ſi ad mediam horam, Bonacina *de ſacr. diſp.* 4. *q. vlt. punct.* 9. *num.* 6. ſi ad tres quadrantes. Tandem Sylius *in* 3. *par. quæſt.* 83. *art.* 2. ſi ad horam. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 34. §. *Verum*, & *P* 5. *T* 5 *Reſ* 105. Et Philippus de la Cruz *tr* 10. §. 3. *corol* 2 docet, non eſſe peccatum mortale, niſi Miſſa differatur per horam integram à meridie. Sed communis opinio eſt in contrarium. *P.* 5 *T* 13. *Reſ.* 7. Religioſi vero ex priuilegio celebrare poſſunt vſque ad Nonam incluſiuè, id eſt tribus horis poſt meridiem. Ita De la Cruz *in direct. p.*2. *de ſacr. Miſſ. q.* 2. *dub.*1. *concl.*4. Et Sacerdos in die feſto ratione itineris impeditus, ex Layman *vbi ſupra* poteſt Miſſam incipere vna hora poſt meridiem. *P.* 2. *T.* 14 *Reſ.* 34 in fine.

Et à Religioſis tribus horis poſt meridiem.

AN in Sabbatho Sancto liceat celebrare priuatim?

26 Omnes Sacerdotes in Sabbatho Sancto celebrare poſſunt priuatim. Ita Hurtado *de Sacr diſp.* 4. *de ſacrif. Miſſæ diff* 3. Qui aduertit, quod, ſi quis celebrare velit ante ſolemnem, poterit dicere Miſſam de Sancto in ea die contingente, vel votiuam ad libitum. *P.* 4 *T* 4. *Reſ.* 237. in fine. Quod etiam docet Ledeſma *in ſum. par.* 1. *tract.* 8 *dub.* 20. *n.*4 † & à fortiori procedit † ſi in eo die Feſtum Annunciationis occurrat. *P.* 2. *T* 14. *Reſ.* 21.

Et quid, ſi ea die contingat Feſtum Annunciationis?

An liceat celebrare extra Eccleſiã?

27 Quoad LOCVM, Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2 *art* 3. & Sà *v. Miſſa*, *num.* 20 docent, ſecluſo contemptu & ſcandalo, licere ſine iuſta cauſa celebrare extra Eccleſiam. Sed DD. communiter cum Villalobos *in ſum. par.* 1 *tract.* 5. *diff* 23 *num.* 1 Sacerdotem, id ſine iuſta cauſa facientem, dicunt peccare mortaliter. Quod colligitur ex C *ſicut*, C *Sic ergo* C. *nullus, de conſecr. diſt* 1. vbi id expreſſe prohibetur: nam, cum materia ſit grauis, ſine dubio obligat ſub mortali. *P.* 2 *T.* 14. *Reſ.* 38

Et in mari?

28 Sed, an liceat pro communicando infirmo, vel audiendo Sacro in diebus feſtis, celebrare in mari? Negant DD. communiter cum Nauarro *ca.* 25. *n* 82. tum ob continuum motum, tum etiam ob indecentiam. Sed Granado *in* 3. *par. contr.* 6 *tract.* 14. *diſp.* 13. *num.*2. & alij tent

non fore [illegible] tum, ſi mare ſit tranquillum, & ſit alius Sacerdos, qui Calicem poſt Conſecrationem firmiter teneat. nam quandoque in triremi poteſt decentius altare erigi & ornari, quàm in littore, & fætor picis abigi poteſt ſumus odoriferis. Hoc autem ait Coninch *de ſacr. q. 83. art. 3. dub. 1. num. 226.* in nullo caſu fieri poſſe ſine licentia Papæ. Sed Granado *vbi ſup. num. 6.* putat, in neceſſitate ſufficere licentiam Epiſcopi. *P. 5. T. 3. Reſ.* 40.

AN Epiſcopus celebrare poſſit in altari à ſe erecto extra diœceſim?

29 Epiſcopus ſecundùm Beiam *par. 4. caſ. 33.* non poteſt extra diœceſim altare erigere, & celebrare, aut in ſua præſentia celebrari facere. Maximè ſi ſit prohibitum vniuerſaliter ab Epiſcopo illius diœceſis. Sed Portellius *in reſp. reg. par. 5. caſ. 20. num. 7.* docet abſolutè ſententiam affirmatiuam ex *cap. fin. de priuil. in 6.* Et præterea quia celebrare Miſſam huiuſmodi non eſt exercere iuriſdictionem contentioſam, ſed voluntariam. Poſſe etiam erigere Oratorium [illegible] palatio, & in villa [illegible], & ibi celebrare, vel audire Miſſam. Et poſtea poſſe altare viaticum, & in itinere vbicunque extra Romam celebrare, aut celebrari facere, docet Gaſlantus *in Enchir. Epiſ. v. Epiſcopus num. 8. P. 4. T. 4. Reſ. 15. & P. 5. T. 2. Reſ. 77.* Et hanc facultatem vbique in altari portatili celebrandi habent ex Portellio *v. Altare, num. 1.* contra Mirandam *to. 1. q. 40. art. 9.* Religioſi non contradicente Epiſcopo. *P. 3. T. 2. Reſ.* 80. Aduerte autē, quod in Oratorio Epiſcopi non poteſt quis celebrare abſente Epiſcopo: quia illud priuilegium non eſt reale, aut locale, ſed perſonale. *P. 4. T. 4. Reſ. 15. §. Notandum.*

Et erigere Oratorium in ſuo palatio?

Et celebrare in itinere cum altari portatili?

IN Oratorio Epiſcopi non poteſt celebrare alius abſente Epiſcopo.

30 Prohibitus celebrare in loco delicti (quod ſolet contingere, quando Papa diſpenſat cum aliquo in irregularitate ex homicidio, excipiturque celebratione [illegible] delicti [illegible] n[illegible] [illegible], quod [illegible] extra muros [illegible] *L.* [illegible] *f.* [illegible] dicitur natus in ciuitate. Et ex *l.* [illegible] *qua Romæ, ff. de* [illegible] 3. [illegible] bona, quæ habet Romæ, cenſetur legare, quæ habet in ſuburbijs. Et tandem Summi Pontifices Baſilicas SS. Petri & Pauli, quæ ſunt in ſuburbijs, appellant de Vrbe. Sed exiſtimo, talem in ijs Eccleſijs celebrare poſſe. nam Pontifex in cap. *ſi ciuitas, de ſent. excomm. in 6.* [illegible], ciuitates [illegible] terminari, præter caſum interdicti, in quo iuſtis de cauſis interpretatio fieri debet largior. Et nomine Ciuitatis propriè [illegible], quod muris clauditur, docet Barboſa *in Collect. t. 4. lib. 5. cap. 1. num. 4.* Præterea Menochius *de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſ. 155. num. 1.* [illegible] probant, in materijs odioſis nomine Vrbis non venire ſuburbia. Et etiam in pœnis benignior interpretatio eſt adhibenda. Textus verò in contrarium adducti omnes loquuntur in fauorabilibus. *P. 4. T. 4. Reſ.* 23.

Prohibitus verò celebrare in loco delicti, celebrare [illegible] [illegible] Ciuitatis [illegible].

31 † Circa DISPOSITIONEM vide multa V. *Communionis diſpoſitio*. Hic ſolùm libandum aliquid de intentione, & ſtatu celebrantis. Pro conficiendo igitur Sacramento requiritur intentio formalis, aut virtualis, quia voluntas debet eſſe operatiua. Vide V. *Euchariſtiæ, à num. 6.* Sed [illegible] applicanda Miſſa, non ità. Vide V. *Miſſam, num.* 5.

IN celebrante requiritur intentio.

32 [illegible] re Miſſam in peccato mortali, eſt ſacrilegium †. Non tamen triplex, [illegible] indignæ oblationis, alterum indignæ conſecrationis, & tertium indignæ communionis. Quia oblatio & conſecratio ſunt propter

Et celebrare in mortali eſt ſacrilegium. Sed non triplex.

pter communionem; et vbi vnum eſt propter aliud, ibi eſt tantùm vnum. Ita Azorius *par.* 1 *lib.* 10. *cap* 31. *q.* 11. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ* 24.

33 † Qui ergo conſcius ſibi eſt peccati mortalis, confiteatur, & ſe probet per pœnitentiam, vt admonet Tridentinum *ſeſſ* 13. *cap.* 7. & poſtea celebret †. Quod ſi, poſtquam confeſſus eſt, & Miſſam incepit, recordatur alicuius peccati mortalis obliti, ſequi poteſt Miſſam, nec enim tenetur conteri, vel atteri: nam contritio ſolum requiritur ad remiſſionem culpæ, illa vero culpa iam remiſſa fuit indirectè per pœnitentiam virtualem. Neque eſt aliquod præceptum de eliciendâ contritione, vel attritione extrà Sacramentum: nam non eſt diuinum, quia in lege noua non eſt aliquod præceptum merè poſitiuum, niſi circa ſuſceptionem Sacramentorum: nec naturale; nam de iure naturæ ſolùm tenemur pœnitere formaliter, vt reconciliemus nos Deo, hic autem ſupponitur reconciliatus. denique nec Eccleſiaſticum, quia Eccleſia non poteſt præcipere actus internos, qualis eſt contritio & attritio. Neque dicas, quod talis teneretur confiteri, ſi poſſet; ergo dum non poteſt, teneri ad contritionem. Nam in Paſchate omnes fideles tenentur confiteri, & tamen, qui non habet copiam Confeſſarij, ex Filiucio *to.* 1. *tract.* 6. *cap.* 8. *num.* 209. & alijs communiter, non tenetur conteri. P. 2. *T.* 14. *Reſ.* 48. & *P.* 5. T. 14. *Reſ* 5. Tenetur tamen is confiteri, ſi inter concionem, vel cantionem poteſt. Ità Syluester v. *Eucharist.* *q.* 7. & alij. Et vniuerſaliter probabilior eſt ſententia Coninch *de ſacr. q* 80. *art.* 4. *dub.* 1. contra Henriquez *lib.* 8. *cap* 46. quod, ſi commode & ſine ſcandalo poteſt, teneatur ante conſecrationem quandocunque confiteri. *P.* 3 *T.* 4. *Reſ.* 44. 48. & 77. Vnde reprobanda eſt opinio Cornejo *in* 3. *par. to.* 2. *tract.* 4. *diſp. vnic. dub.* 3. *num.* 3. qui (vir alioqui doctiſſimus) probabile putauit, oblitum in Confeſſione alicuius mortalis, poſſe ſic celebrare, abſque eo, quòd confiteatur, donec in Paſchate vrgeat poſitiuum præceptum Confeſſionis. Quæ opinio deletaſuit in Inquiſitione Hiſpanica per particulare decretum. *P.* 5. T. 14. *Reſ* 5. in fine. An teneatur confiteri quamprimum poſt ſacrificium, dicemus infra *num.* 42.

SACERDOS confeſſus Miſſam incipiens, ſi recordatur alicuius mortalis obliti, non tenetur conteri.

Sed, ſi poteſt abſque ſcandalo, tenetur confiteri.

34 Si vero Sacerdos bona fide Miſſam inciperet nulla præmiſſa Confeſſione, quia ſcilicet exiſtimaret ſe non habere peccatum mortale, & poſtea in altari recordaretur ſe illud habere, teneretur elicere actum contritionis, & poſtea Miſſam proſequi. Sed quid, ſi ad contritionem excitari non poſſet? Caſus eſt metaphyſicus: nam, cum Deus ſemper paratus ſit auxilium præbere, in quacunque anguſtia poteſt conteri. Sic Ochagauia *de ſacr. tract.* 2. *de Euch. eff:ct.* *q.* 8 *num.* 4. Poſito tamen quod non poſſet, ſaltem ſine magna difficultate, Vazquez *in* 3. *par. to.* 3. *diſp.* 207. *cap.* 1. & Hurtado *de ſacr. diſp.* 8. *de Euch. diff* 1. tenent, non peccaturum mortaliter, ſi cum huiuſmodi conſcientia peccati mortalis Sacramentum recipiat: quia præceptum digne communicandi non videtur ita ſtrictè obligare, vt cogatur in eo caſu ad dimittendum ſacrificium inchoatum cum populi ſcandalo, & ſui honoris dedecore. Quod intelligunt, ſi non adeſſet ſolus miniſter, quem facile poſſet in alium locum mittere, & mentem interim ad contritionem componere. Idemque docent de laicis, qui iam iam recepturus Euchariſtiam de manu Sacerdotis, nec aliqua occaſione diuertere poſſunt, re-

Si autem Miſſam incepit ſine Confeſſione exiſtimans non habere mortale, & poſtea recordatur habere, tenetur conteri.

Sed quid, ſi ad contritionem excitari non poteſt?

cor-

cordatur peccati mortalis, & conteri non poteſt. Quæ ſententia eſt probabilis. *P.4. T.4. Reſ. 98. P.5. T.13. Reſ. 74. §. Non deſinam.*

35 Poteſt verò Sacerdos in peccato mortali exiſtens, ſine præuia Confeſſione cum ſola contritione celebrare; primò, ad ſatisfaciendum præcepto in die feſto, ſi nimirum, dum iter facit, non habet copiam Confeſſarij, nec Miſſam audire poteſt. Ità Vega *in ſum. tom. 2. cap. 41. caſ. 4.* contra Suarez *in 3. par. to. 3. diſp. 67. ſec. 4.* Non tamen tenetur id facere, quia ſequi poteſt contrariam ſententiam. Neque dicas, quod præceptum de confitendo ante Communionem ſit diuinum, & præceptum de audiendo Sacro in die feſto, Eccleſiaſticum; ac proinde hoc debere illi cedere. Nam in aliquibus caſibus, quando concurrunt duo iura imparia, licet Sacerdoti ob probabiles rationes ſequi quam maluerit. Inter quos caſus vnus eſt præſens: quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. cap. 7.* & DD. dicunt, id licitum eſſe, ſi vrgeat neceſſitas, & copia Confeſſarij deſit. Adde quod probabile eſt iuxta Concilium, præceptum de confitendo ante Communionem eſſe iuris humani. *P. 2. T. 14. Reſ. 63.*

POTEST verò Sacerdos celebrare cum ſola contritione, ad ſatisfaciendum præcepto in die feſto, ſi alio modo non poteſt.

36 Secundò, poteſt ſine Confeſſione celebrare, vt ipſe, vel alij impleant præceptum paſchale Communionis. Quia hoc præceptum non eſt purè Eccleſiaſticum, ſed diuinum, determinatum tamen ab Eccleſia quoad tempus. Ita Lugo *de Euch. diſp. 14. ſec. 5. num. 116.* contra Suarez *in 3. par. quæſt. 80. art. 4. dub. 2.* Aliter tamen dicendum eſt de Communione debita ex voto, aut etiam ex alio præcepto. *P. 5. T. 13. Reſ. 63.* † licet in *P. 4. T. 4. Reſ. 96.* iudicium ſuum ferre noluerit †.

Ad implendum, ipſe vel alij præceptum Communionis in Paſchate.

37 Tertiò, poteſt ſine Confeſſione, & cum contritione celebrare Sacerdos, etiam non Parochus, in die feſto, vt alij Miſſam audiant, ſi non adſit Confeſſarius, nec alius Sacerdos ad celebrandum. Nam in hoc caſu vrget neceſſitas proximi, quæ reputari debet, vt propria. Reſpondet Suarez *tom. 3. in 3. par. diſp. 67. ſec. 4.* quod illi non peccabunt non audiendo Sacrum, ſi ipſe non celebret. Sed contra eſt: Nam (in caſu, quo non eſſet viaticum dandi moribundo, poſſet Sacerdos celebrare abſque Confeſſione. Ita Lugo. *P. 5. T. 3. Reſ. 36. §. Notandum eſt.*) Et tamen non peccaret moribundus decedens ſine viatico, Sacerdote non celebrante, & Sacramento deficiente. Eſt ergo noſtra opinio ſatis probabilis: licet contraria ſit etiam probabilis. P. 2. T. 14. *Reſp. 64.*

Vt alij in die feſto Miſſam audiant.

38 Quartò probabile eſt, quòd Sacerdos in caſu neceſſitatis poſſit ſine præuia Confeſſione celebrare, ſi habeat peccata reſeruata, & ſolùm adſit Sacerdos inferior carens auctoritate in reſeruata. Etiam, ſi vltra reſeruata haberet quoque non reſeruata. Quia tunc indicare poſſet, non adeſſe copiam Confeſſarij, dum non adeſt à quo integrè abſolui poſſit. Adde, quòd eadem peccata bis confiteri, graue onus videtur. Ita Sancius *in Select. diſp. 32. num. 10.* Præpoſitus *in 3. par. q. 80. ar. 5. dub. 3. num. 17.* & alij. Imo Hurtadus *de pœn. diſp. 11. diff. 14.* ſic fieri debere, exiſtimat. Aliqui docent, quod ſi vnà cum reſeruatis haberet etiam non reſeruata, teneretur omnia confiteri cum illo Sacerdote, vt ab omnibus ſaltem indirectè abſoluatur. Ità Suarez *vbi ſupra.* Et Coninch *de Sacr. q. 80. ar. 4. dub. 2. num. 21.* id faciendum putat, etiam ſi talis præter reſeruata haberet ſolum venialia. *P. 2. T. 14. Reſ. 65. P. 4.*

Et in caſu neceſſitatis, ſi habeat reſeruata, & ſolùm adſit Confeſſarius inferior.

Sed quid, ſi vnà cum reſeruatis habeat nõ reſeruata?

Aliqui dicunt, debere omnia illi Cõfeſſario confiteri.

Q T.

T. 4. *Reſ.* 96. & *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 9. & 10.

39 At poteſt ne Sacerdos celebraturus ad vitandum ſcandalum, vel alius communicaturus, abſente ſuperiore, confiteri cum Sacerdote inferiori peccata non reſeruata, & reſeruata relinquere, & ſic confeſſionem dimidiare? Negat Valentia *tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 11. *punct.* 1. quia Confeſſio debet eſſe integra quantum poteſt, vt omnia peccata directè vel indirectè abſoluantur. Contra verò Hurtadus *vbi ſupra*, tenet, vt ſupra diximus, in tali caſu Sacerdotem vel alium communicaturum omittere debere Confeſſionem, & ſe gerere, ac ſi non haberet copiam Confeſſarij: quia Sacerdos ſimplex non poteſt vllo pacto abſoluere reſeruata extra mortis articulum, vt ait Tridentinum, *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. Et aliàs Sacerdos non approbatus, auditis venialibus, & mortalibus, poſſet abſolutionem impendere; quia nimirum habet poteſtatem in venialia. Sed nihilominus probabilis eſt ſupradicta opinio Valentiæ, quod pœnitens in tali caſu teneatur reſeruata, & non reſeruata confiteri cum Sacerdote inferiori. Sicut etiam poſſe celebrare contritum ſine Confeſſione. Et probabilis præterea eſt opinio Mendozæ *in* 2. 2. *diſp.* 84. *ſec.* 7. §. 182. quòd poſſit Confeſſionem dimidiare, & reſeruata relinquere; quia ad abſolutionem indirectam non eſt neceſſe quod peccata exprimantur, vt patet in peccatis oblitis. Neque vero Confeſſio debet eſſe integra quoad ea, quæ excedunt Confeſſarij poteſtatem.

Alij verò, debere omittere Confeſſionem, & celebrare vel communicare cum ſola contritione,

Et vtrumque eſt probabile, ſicut etiam Cõfeſſionem dimidiare confitẽdo non reſeruata tantum.

Idque procedit etiam in excommunicatione, etiam contracta propter hæreſim, ſi vrgeat præceptum Paſchatis, vel faciendum ſit Sacrum ratione ſcandali, & abſit Inquiſitor, vel Epiſcopus, &c. Vel enim talis tenetur Confeſſionem dimidiare cum Confeſſario inferiori, & hæreſim ſubticere, ſicque ab illa indirectè abſolui; vel etiam hæreſim exprimere. Ipſi tamen imponendum eſt onus comparendi ante aliam Confeſſionem, & ſi pertinax ſit in comparendo, neganda eſt abſolutio. Si autem onus acceptet, & poſtea non compareat ex culpa ſua, iterum peccabit, & vrgente nouo præcepto, aut neceſſitate communicandi, maior cautio eſt exigenda. Si autem hic poſſet ſine graui nota vitare communionem, aut Sacrum, id tenêretur præſtare. Ita Mendoza *ibid. num.* 185. Dices: nemo abſolui poteſt à peccatis, niſi prius abſoluatur ab excommunicatione. Reſpondeo, regulariter loquendo, verum eſſe; quia excommunicatio facit, nè quis licitè Sacramenta ſuſcipiat. In caſu tamen neceſſitatis, poſſe, quia ex vna parte lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto diſpendio, & ex alia, excommunicatione ligatus validè Sacramenta reciperet. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 40. *num.* 7. contra Vaſquez *in* 3. *par. tom.* 4. *tr. de excom. dub.* 4. *num.* 8. Qui affert caſum, in quo excommunicatus ſine peccato Euchariſtiam ſumeret; ſi nimirum Confeſſarius oblitus abſoluere excommunicationem, abſoluiſſet peccata. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 104. & *T.* 5. *Reſ.* 68. & *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 10.

Etiam ſi talis ſit ligatus excommunicatione reſeruata, puta hæreſis, &c.

Nam abſolutio à peccatis in excommunicatum nõ cadit inualidè, ſed illicitè, quando nõ vrget neceſſitas.

40 Petes primò: Secluſa neceſſitate, poteſt ne Sacerdos, vel alius non habens copiam ſuperioris, confiteri cum inferiore, exprimendo reſeruata, vel ſubticendo, ob id ſolùm, nè multum differat Confeſſionem, vel Communionem? Reſpondeo cum Suarez *tom.* 4. *diſp.* 23. *ſec.* 2. *num.* 7. & Granado *in* 3. *par. contr.* 7. *tr.* 9. *diſp.* 5. *ſec.* 3. *nu.* 22. poſſe. Longa enim mora in Confeſſione eſt grauiſſimum damnum, nam pœnitens priuatur gratia ſacramentali remiſſiua peccatorum, & autem-

Et quidem neceſſitas in ſupradictis caſibus eſt etiam longa mora, quæ ſequitur in adeũdo ſuperiorem.

auxilijs gratiæ vitandi peccata de cætero, & præſertim gratia Euchariſtiæ, quæ eſt maxima. Tum preterea, quia diu verſari in peccato mortali eſt maximum damnum, contritio autem eſt multum difficilis. Sed an id poſſit, ſi ſuperior habens facultatem in reſeruata adiri poteſt in craſtinum? Videtur Mendozæ *in 2. 2. diſp.* 84. *ſec.* 7. §. 190. poſſe, nec debere hominem noctu ad ſomnum accedere in peccato mortali, ſine Confeſſione; quia eſt periculum quod ex illo ſomno, vt multoties contingit, rapiatur ad inferos, Sed nihilominus noluit id decernere. Ipſe veró exiſtimo, non poſſe: nam periculum moriendi non ſolùm eſt in ſpatio vnius noctis, ſed etiam vnius horæ, & momenti; vnde quis poſſet confiteri cum primo Confeſſario, qui occurrit, & nunquam quærere ſuperiorem, quod eſt abſurdum. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 8.

Et Mendoza putat vnam noctem eſſe moram ſufficientem.

Sed perperàm.

41 Petes iterum: An poſſit Confeſſio dimidiari, ſi ſtatim celebrandum, vel communicandum ſit propter ſcandalum, & Confeſſio eſſet multum longa, & finiri non poſſet? Reſpondeo, Vide infra *V. Confeſſionis, num.* 48.

Sed an dimidiari poſſit Confeſſio, ſi vrgeat tempus comunicandi?

42 Porrò Sacerdos, qui in caſu neceſſitatis carens Confeſſario ſine Confeſſione celebrauit, tenetur confiteri quamprimùm. Quia, vt docet Suarez, *to.* 3. *q.* 66. *ſec.* 7. & alij communiter, ita præcipit Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. Quamuis non deſint, qui dicant, Concilium id non præcipere, ſed conſulere, inter quos eſt Villalobos *in ſum. par.* 1. *tr.* 7. *dub.* 37. *num.* 7. Sed poſito, quòd Concilium id præcipiat, habet multa dubia. Primum eſt, quomodo intelligi debeat illud, *quam primum?* Sancius *in Selectis diſp.* 32. *num.* 14. & alij explicant, *ſtatim finita Miſſa.* Ego olim exponebam *intra triduum*: quia quod intra triduum fit, dicitur ſtatim fieri, *l. fin. C. de iudic. ibi, illicò autem, id eſt intra triduum.* Sed Fagundez *tr.* 3. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 9. & alij explicant, *cum primùm celebrauerit.* Et quamuis dici poſſit, quòd Sacerdos id facere teneretur ſecluſo præcepto Concilij, vnde Concilium nihil noui præciperet. Et quod alioqui poſſet Sacerdos confiteri poſt ſex menſes, ſi per ſex menſes non celebraret, quod eſt abſurdum; nihilominus talis opinio eſt probabilis, ſaltem per locum extrinſecum. *P.* 2. T. 14 *Reſ.* 60. Sed ex rationibus à priori non placet. *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 64. §. *Non deſinam*, in fine.

SACERDOS qui in neceſſitate ſine Confeſſione celebrauit ex defectu Confeſſarij, tenetur confiteri quamprimum.

Id eſt (ait Fagundez) cum primum celebrauerit.

Sed non placet.

43 Secundum eſt; an hoc præceptum obliget in caſu, quo Sacerdos bona fide Miſſam incipiens, poſtea recordatus peccati mortalis, non confitetur, nè notam infamiæ contrahat, habens nihilominus copiam Confeſſarij? Et reſpondendum negatiuè cum Sayro *de Sacr. lib.* 2. *cap.* 7. *ar.* 2. contra Reginaldum *tom.* 1. *lib.* 29. *cap.* 7. *num.* 110. Quia Concilium exprimit caſum, in quo quis celebraret ſine Confeſſione ob carentiam Confeſſarij. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 61.

Porrò hoc præceptum non ligat Sacerdotem, qui bona fide Miſſam incipiens recordatur peccati mortalis.

44 Tertium eſt, ſi Sacerdos Confeſſionem omitteret ex malitia? Quartum, ſi in ipſo ſacrificio ante Communionem peccaret mortaliter? Et ad vtrumque Syluius *in* 3. *par. quæſt.* 80. *art.* 4. *dub.* 2. Reſondet obligare. Sed Nugnus *in* 3. *par. tom* 1. *quæſt.* 88. *ar.* 4. *diff.* 4. probabilius docet, non obligare. *Ibid.* in fine.

Nec ſi confeſſionem omittat ex malitia.

Vel in ipſa Miſſa peccet mortaliter.

45 Quintum dubium eſt, ſi Sacerdos ante celebrationem confeſſus aliquod peccatum omiſiſſet ex obliuione? Ad quod Præpoſitus *in* 3 *par. q.* 80. *ar.* 5. *dub.* 4. *num.* 21. reſpondet, in tali caſu debere confiteri

Sed quid ſi confeſſus fuit, ſed alicuius mortalis oblitus eſt?

Q 2 quam

quam primum. Quia, inquit, hoc peccatum per ſe loquendo, debebat ante Communionem ſub ipſis clauibus, & dici poteſt, quod conſcius illius celebrauerit ſine illius Confeſſione. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 97. Idem docet Lugo *de Sacr. diſp.* 14. *ſec.* 7. *num.* 152. in caſu, quo Sacerdos habens reſeruata, deficiente ſuperiore, & vrgente neceſſitate, confeſſus eſſet inferiori non reſeruata, & celebraſſet. Vel antea quidem confeſſus, & abſolutus, recordatus poſtea mortalis obliti, nec valens illud confiteri, ſine noua Confeſſione celebraſſet. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 64.

Et certis aliis caſibus?

46 Sextum dubium eſt, an hoc præceptum extendatur ad laicos. Et reſpondetur negatiuè cum Syluio *in* 3. *par. q.* 80. *art.* 2. *dub.* 2. & alijs communiter contra Nauarrum *apud ipſum ibid.* Quando enim laicus aliquod peccatum in Confeſſione omittit, quod ex iuſta cauſa explicare non poteſt, ſatis eſt, quod illud poſtea confiteatur vrgente Confeſſionis præcepto. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 60. *&* *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 54.

Certum eſt autem, præceptum non comprehendere laicos.

47 Septimum denique, ſi extendatur ad Sacerdotes more laicorum communicantes. Et reſpondendum negatiue cum Villalobos *in ſum. par.* 1. *tr.* 3. *dub.* 37. *num.* 8. quia tunc non ſe habent vt Sacerdotes. Secus ſi Sacerdos communicaret in ſemiſacrificio Paraſceues. Vel aſſumeretur ad complendum ſacrificium ab alio inchoatum. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 60. in fine.

Aut Sacerdotes cõmunicantes more laicorum.

C E N S V R A.

CENSVRA quid?

Et quæ illius ſpecies?

Irregularitas non eſt cenſura.

Sed oppoſitum eſt probabile de irregularitate ex delicto.

1 † Cenſura eſt pœna Eccleſiaſtica, his, vel illis Eccleſiæ bonis hominem priuans. Tres ſunt eius ſpecies: Excommunicatio, Suſpenſio, & Interdictum †. Irregularitas non eſt cenſura ex *cap. quærenti de verb. ſignific.* Ita Faber *de Sacr. ordin diſt.* 25. *q.* 1 *diſp.* 3. *num.* 35. & alij. Sed Cornejo *in* 3 *par. tr.* 5. *diſp* 1. *dub.* 2. *diff.* 2. & alij probabiliter etiam docent, irregularitatem prouenientem ex mero delicto, & quæ eſt pura pœna peccati, eſſe cenſuram. quam opinionem ait Cruz *par.* 2. *tr. de irreg. dub.* 15. *con. l.* 2. eſſe communem inter Thomiſtas. Probatur autem; quia in multis Bullis, poſtquam conceſſa eſt facultas abſoluendi ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, ſubiungitur, *& ab omnibus cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis,* quibus verbis non poteſt aliud ſignificari, quàm huiuſmodi, irregularitas. nam tres cenſuræ communes iam præmiſſæ ſunt. Vide Bullam Pij V. ann. 1561. Igitur ſecundum hanc opinionem poteſt Confeſſarius virtute Cruciatæ ab his irregularitatibus abſoluere. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 27. & *P.* 4. *T.* 2. *Reſ.* 81.

CENSVRA aut eſt à iure, aut ab homine.

Aut latæ ſententiæ, aut ferendæ.

2 † Omnis vero cenſura aut eſt à iure, aut ab homine. A iure dicitur, quando fertur à iudice habente poteſtatem condendi legem, ea intentione, vt condat generale ſtatutum, obligans ſub cenſura. Ab homine vero, cum fertur intentione non condendi legem perpetuam, ſed ſtatutum temporale, & tranſitorium obligans ſub cenſura. Item, vtraque hæc cenſura alia eſt latæ ſententiæ, quæ incurritur ipſo iure, alia eſt ſententiæ ferendæ, ſeu comminatoria, quæ non incurritur, niſi poſt ſententiam Iudicis †. In dubio verò, an cenſura ſit latæ, an verò ferendæ ſententiæ, cenſeri debet ferendæ; quia odia ſunt reſtringenda

Ita Auila *de cenſ par. 2 cap. 2. dub. 1. P. 4. T, 3. Reſ. 16.*

3 † Cauſæ cen. ſuræ ſunt quatuor. Efficiens, materialis, formalis, & finalis. CENSVRÆ quatuor cauſæ.

4 EFFICIENS eſt ille, qui poteſt ferre cenſuram: nimirum Papa, Concilium generale, Prouinciale, Cardinales, Epiſcopi, Inquiſitores, Abbates, Generales, Prouinciales, & Priores Religioſorum, & omnes habentes iuriſdictionem ſpiritualem in foro exteriori †. Poteſt autem iuriſdictio ferendi cenſuram acquiri conſuetudine, *cap. dudum, de elect.* Et præſcriptione, *cap. auditis, & cap. cum olim, de præſcript.* Et ratio eſt, quia his modis mutantur iura, & dominia. Cenſetur autem in his caſibus concedi à Summo Pontifice, vt iuriſdictiones Eccleſiaſticæ certæ ſint. Ita Mercerus *in 3. par. quæſt. 21. dub. 3.* & DD. communiter. Qui aduertunt, hanc poteſtatem hoc modo acquiri poſſe quoad vnam cenſuram, & non quoad aliam: quia inter cenſuras non eſt connexio neceſſaria. Et conſuetudo, vel præſcriptio circa actus vnius generis, non dat facultatem ad actus alterius generis. *P. 5. T. 9. Reſ. 42.* EFFICIENS eſt omnis, qui habet iuriſdictionem ſpiritualem in foro exteriori. Quæ acquiri poteſt conſuetudine, & præſcriptione.

5 Porrò, vt conſuetudine, vel præſcriptione acquiratur iuriſdictio ferendi cenſuram, ſubiectum debet eſſe capax. Incapax autem huius iuriſdictionis eſt fœmina, vt diximus *V. Abbatiſſa, num. 1.* Sicut etiam vir laicus. Qui, non ſolùm non poteſt ferre cenſuram, ſed nec, vel incidenter, de cenſuræ nullitate cognoſcere; aut ordinare, vt non ſeruetur, & quòd tollantur cedulones de portis Eccleſiarum. Et Princeps laicus non poteſt Epiſcopis vel Vicarijs prohibere, ne aliquem excommunicent, niſi ſibi prius cenſuræ cauſam oſtendant. Quia hæc omnia ſunt actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ in laicum cadere non poteſt. Ita Portocarrero *in alleg. iuriſd. S. Officij num 97.* & alij communiter contra Pereiram *de manu regia cap. 7. nu. 27. P. 4. T. 1. Reſ. 98.* Sed non à fœmina Vel laico.

6 Habens poteſtatem ferendi cenſuram, non poteſt ea vti in propria cauſa: Nam in cauſa propria nemo iudex eſſe permittitur, *cap. inter querelas, cap. 23. q. 4.* Verum Innocent. IV. *c. dilecto filio, de ſent. excom. in 6.* id intelligendum inquit de cenſura per modum iudicij, non per modum iuſtæ defenſionis in inuaſorem: quia licet vim vi repellere. Et Abbas ad *cap. cum veniſſent, de iud.* ait. licere vti poteſtate cenſuræ in propria cauſa, etiam per modum iudicij, vbi cauſa eſt adeo manifeſta, vt nec negari valeat, nec examinari oporteat. *P. 5. T. 9. Reſ. 52.* QVI poteſt ferre cenſuram non poteſt ferre in propria cauſa.

7 Item, habens poteſtatem ferendi cenſuras, non poteſt illas ferre, dum eſt extra territorium; quia iuriſdictio contentioſa clauditur territorio, *cap. nouit, de ſent. excom.* Vbi Pontifex non aliter ſaluat cenſuram latam à Legato contra Regem Galliæ, quàm ex eo, quòd non dum fuerat terminos ſuæ legationis egreſſus. Vnde Præpoſitus *in 3. par. quæſt. 1. dub 5. num. 34.* probabiliter docet, Epiſcopum non poſſe ferre cenſuram extra diœceſim, etiam in delicto publico, & quando cauſæ cognitio non prærequiritur. Sed ego in hoc caſu contrarium teneo cum Cornejo *in 3. par. tr. 5. diſp. 6. dub. 2. quæſt. 1.* Et fauet *cap. cum ſit §. fin. de appell. c. euidentia, de accuſ.* & *c. manifeſta 1. quæſt. 1. P. 5. T. 9. Reſ. 35.* Vel extra territorium.

8 Si plures diuerſæ poteſtatis ferant eamdem cenſuram, Papa, verbi gratia, & Epiſcopus, intendens vterque nouam cenſuram imponere, AN pro eodē delicto incurrit poſſit duplex cēſura?

con-

contrauenientes plures excommunicationes incurrunt. Secus, ſi eadem lex ab eodem ſuperiore ſæpius renouetur.

MATERIALIS cauſa cenſuræ remota.

9 † MATERIALIS cauſa cenſuræ eſt duplex. Remota, & proxima. Illa eſt ſubiectum capax cenſuræ, hæc cauſa propter quam incurritur.

Eſt homo baptizatus,

10 Subiectum capax cenſuræ eſt, homo viator, baptizatus, adultus, ſubditus †.

Adultus,

Eſt enim proprium omnis cenſuræ, non ligare pueros ante annos pubertatis, excepta ea, quæ fertur in *can. ſi quis ſuadente*. Ita de cenſuris ab homine docet Sancius *diſp.* 26. *num.* 18. ex *cap.* 1. & *cap. referente, de delict. puer.* Et de cenſuris à iure Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 24. §. 2. *num.* 8. contra Vgolinum *de cenſ. cap.* 17. §. 3. *num.* 5. Et ratio eſt, quia odia ſunt reſtringenda. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 88. Idem docet Sancius de irregularitate. Vide *V. Irregularitas, num.* 2.

Et ſubditus.

11 Item nulla cenſura ligare poteſt non ſubditum eius, à quo fertur, vt dicemus generaliter de legibus *V. Lex, num.* 6. Vnde in primis nemo poteſt cenſura ligare ſeipſum. Quamuis occaſione cenſuræ a ſe latæ, poſſit cenſuram ab alio latam incurrere, vt in caſu, quo quis conuerſaretur cum excommunicato a ſe, vel celebraret in Eccleſia à ſe interdicta: nam in primo incurreret excommunicationem minorem, in ſecundo fieret irregularis. Ita Mercerus in 3. *par. quæſt.* 20. *dub.* 4. P. 5. *T.* 9. *Reſ.* 52.

Vnde non poteſt quis cenſura ligare ſeipſum,

Vel peregrinos.

12 Deinde cenſuræ locorũ non comprehendunt peregrinos, ſiue per modũ ſententiæ latæ ſint, ſiue per modũ ſtatuti, *c. à nobis* 1. *de ſent. excom.* Ita Layman *lib.* 1. *tr.* 5. *par.* 1. *c.* 4. *n.* 5. Quidquid dicat Pontius *lib.* 5. *cap.* 7. § 2. *n.* 19. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 73. Item, ſi latæ ſint per modum ſtatuti, non comprehendunt ſubditos delinquentes extra diœceſim, vel in loco exempto intra diœceſim, vt eſt Eccleſia S. Cataldi hic Panormi. Ita Couarruuias *in cap. Alma par.* 1. §. 10. *num.* 12. (Imò nec ſufficit, quòd delictum inchoatum ſit intra diœceſim, ſed debet eſſe conſumatum. Vnde ſi quis raperet virginem in diœceſi, & extra diœceſim violaret, non incurreret cenſuram ex ſtatuto diœceſis contra ſtupratores. Ita Suarez *diſp.* 5. *ſec.* 4. *num.* 7. P. 5. *T.* 9. *Reſ.* 33.) Idem docet Auila *par.* 2. *cap.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 5. de cenſuris latis per modum ſententiæ; quia iuriſdictio Epiſcopi non extenditur extra diœceſim. Id quod procedit ſecundum ipſum, ſi delictum patratum ſit extra diœceſim: & ſecundum Pontium *vbi ſupra num.* 20. etiam ſi patratum ſit in diœceſi, ſi delinquens extra diœceſim reperitur. Verùm Suarez *diſp.* 5. *ſec.* 5. *num.* 9. putat, cenſuras latas per modum ſententiæ ligare ſubditos extra diœceſim exiſtentes, & delinquentes; quia præceptũ in hoc differt à ſtatuto, quod hoc dirigitur ad territorium, illud verò ad perſonas immediatè. Sed ſententia Auilæ eſt probabilis. *P.* 3. *T* 5. *Reſ.* 74.

An poſſit collegium?

13 Denique, quoad excommunicationem, ſubiectum debet eſſe homo determinatus: nam collegium ſiue communitas, † Quamuis ſuſpendi poſſint, & interdici †, non tamen poſſunt per vnicam ſententiam excommunicari *cap. Romana, de ſent. excom. in* 6. Poſſunt tamen ſeorſim. Ita Turrianus *de cenſ. lib.* 2. *diſp.* 23. *dub.* 2. Vide etiam Coninch *de Sacr. diſp.* 13 *dub.* 6. *num* 48. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 38.

CENSVRA non

14 † Cauſa MATERIALIS proxima cenſuræ, eſt peccatum. Quod

Quod in primis debet eſſe conſummatum, regulariter loquendo. Vnde quando in iure fertur cenſura contra aliquod peccatum, niſi aliud exprimatur, intelligi debet de peccato completo in ſuo genere, *cap. perpetuæ ſanctionis, de elect. in 6.* Nam odia ſunt reſtringenda. Hinc cenſura lata propter hæreſim non incurritur, niſi ab eo, qui eſt perfectè hæreticus, & lata propter homicidium, non incurritur à percutiente lethaliter, ſi mors, vel per miraculum, non ſequatur. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 1. dub. 6. nu. 45. P. 5. T. 9. Reſ. 56.* — fertur, niſi propter peccatum conſummatum.

15 † Deinde pro excommunicatione maiori, debet eſſe peccatum mortale †. Vnde quoties in iure imponitur excommunicatio comminatoria, ſignum eſt obligationis ſub mortali. Niſi impoſita ſit ad terrorem, vt paſſim fieri ſolet. Non ita de alijs pœnis Eccleſiaſticis. Ita Sanchez *in ſum. tom. 2. lib. 6. c. 4. num. 51. P. 3. T. 6. Reſ. 66.* Imo quamuis Faber *in 4. diſt. 25. q. 1. diſp. 5. c. 2. num. 51.* doceat, excommunicationem minorem ferri poſſe pro peccato veniali graui: id tamen Hurtado *de cenſ. diſſ. 10. num. 42.* docet verum eſſe tantùm de excommunicatione minori à iure, vel ab homine generaliter lata, quæ nimirum vtraque abſolui poteſt à Confeſſario peccati venialis; minimè verò de ea, quæ fertur ab homine ſpecialiter; nam cum hæc niſi à Iudice abſolui non poſſet in foro exteriori, eſſet grauis pœna pro veniali. Poteſt tamen contingere, vt præceptum ſuperioris de re leui, ex aliqua circunſtantia, obliget ſub mortali, & tunc imponi poteſt excommunicatio. Sed ab his præceptis cum excommunicatione in leuibus cauſis abſtinendum eſt. Ita Faber *vbi ſup. n. 5. P. 5. T. 9. Reſ. 47.* in fine. Poteſt etiam imponi excommunicatio contra multos, qui ſinguli furati eſſent plura modica, notabile damnum conſtituentia. Ita Moſcatus *tract. 6. c. 5. n. 8. P. 5. T. 9. Reſ. 54.* — Mortale. Quod ſecundum aliquos procedit etiam in excomm. minori.

16 De ſuſpenſione, quamuis Caietanus V. *Suſpenſio*, abſolutè doceat ferri poſſe pro veniali: id tamen aliqui non admittunt, docentque, propter veniale ſuſpendi quem poſſe leuiter tantùm, vt ab vno actu eligendi, à diſtributionibus vnius Horæ, &c. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 3. dub. 2.* P. 5. T. 10. *Reſ. 19.* Idem dic de interdicto: Nam leue v. gr. ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem, imponi poteſt pro veniali; graue verò, non poteſt. Probabile tamen vtrunque eſt, & quod pro veniali ferri poſſit interdictum perſonale ſpeciale, vt docet Henriquez *li. 13. c. 50. n. 2.* & quòd non poſſit, vt docet Suarez *diſp. 36. ſect. 3. num. 3.* P. 5. T. 10. *Reſ. 78.* An ferri poſſit pro debito pecuniario. vide *V. Interdictum, n. 5.* — Suſpenſione. Et interdicto.

17 Et generaliter probabilis eſt opinio Suarez *diſp. 4. ſect. 10. num 8.* & aliorum, quod nulla cenſura, vel etiam irregularitas, incurratur propter culpam venialem: quia de pietate S. Matris Eccleſiæ non eſt credendum, quòd velit culpæ leui grauem pœnam iniungere. Vnde, quoties ignorantia iuris, vel facti, impotentia &c. excuſant tranſgreſſionem canonis à peccato mortali, excuſant etiam ab incurſione cenſuræ. P. 3. T. 6. *Reſ. 51.* Id quod de ſuſpenſione & interdicto docet etiam Coninch *diſp. 13. dub. 8. n. 68. P. 5. T. 9. Reſ. 47. §. Sed an.* Et de ſuſpenſione Cornejo *vbi ſup. P. 5. T. 10. Reſ. 19.* Vide V. *Ignorantia.* — Nec improbabiliter.

18 Tertiò, peccatum pro incurrenda cenſura debet eſſe externum: quia Eccleſia non iudicat de occultis, *c. tua nos, & ca. ſicut tuis, de ſimon.* Et ratio eſt, quia, cum Eccleſiæ regimen ſit viſibile, non poteſt de inuiſi- — Item peccatum debet eſſe externũ.

ſi-

ſibilibus iudicium ferre. Ità Faber *in 3. diſt. 25. quæſt. 1. diſp. 4. cap. 2. num.* 53. contra Adrianum, & alios. *Clem.* verò 1. *de hæret.* & aliorum iurium, quæ adduntur, cenſura non incurritur, niſi actus internus aliquo verbo aut ſigno exterius indicetur, vt bene docet Hurtado *diſſ.* 11. & nos infra V. *Hæreſis, n. 7. P. 5. T. 9. Reſ.* 48. Docet autem Suarez *diſp. 4. ſect. 2. num.* 22 & deinceps, Eccleſiam ferre poſſe cenſuram in actionem externam ex ſe malam: & illam prohibere, vt procedentem à peculiari affectu, & non ab alio: quemadmodum imponit pœnas hæreſis facto hæreticali, prout procedit ex errore intellectus. Et, poſſe punire actum externum propter defectum interni, quando eſt de ſubſtantia externi: Et, incurri cenſuram ob defectum actus interni, etiam ſi exteriùs nullum ſignum talis defectus appareat. Verùm Turrianus *de cenſur. lib. 1. diſp. 4. dub. 2.* & merito, negat hoc vltimum. Nam, ſi Eccleſia vellet talem defectum punire pœna aliqua diſtincta à cenſura, non poſſet: quia non poſſet ipſi conſtare. Poſſe tamen Eccleſiam punire actionem malam, vt procedentem à peculiari affectu, dummodo de tali affectu conſtet exterius, nam aliàs ſub ea ratione, ſub qua eſt prohibita, talis actio eſt ipſi Eccleſiæ omnino incognita. Vnde nec poſſe puniri actum externum ex ſe bonum, etiam ſi procedat ex mala intentione, quod ipſe Suarez *num.* 18. admittit. *P. 5. T. 9 Reſ.* 49. Imo ſi actus internus ſit mortalis, externus verò venialis, ſecundum Sanchez apud Portellium *v. Excommunicatio, in add. num.* 11. ad excommunicationem non ſufficit. quia Eccleſia excommunicat actum externum, qui proinde debet eſſe mortalis. P. 5. *T. 9. Reſ.* 41. Vide V *Hæreſis, num.* 10.

Quod, in ſe ſpectatur, ſit mortale

19 Quartò, excommunicari quis non poteſt pro peccato alieno. An vero ſuſpendi poſſit † & interdici † vide V. *Suſpenſio, num.* 12.

Item proprium.

20 Quinto, cenſura lata contra facientes, non ligat mandantes, aut conſulentes; quia hi in rigore non faciunt, & quando Pontifices volunt ſuis cenſuris illos comprehendere, claris verbis explicant, vt videre eſt in cap. vlt. *de pœnis in 6.* & *Clem. 1. eod. tit.* Ità Auila *p. 2. c. 5. diſp. 3. dub. 2. concl.* 1. contra Syluestrum v. *Excom num.* 10. *q.* 4. Imò ſi cenſura extendatur ad conſulentes, non incurritur à conſulente ita leuiter, vt conſilium non habeat effectum, ſiue quia reuerà non ſequitur, ſiue quia alioqui eodem conamine ſequeretur. Et cenſuram latam contra percutientem Clericum non incurrit conſulens percuſſionem Clerici parato illum occidere, quia conſulit minus malum, quod non eſt peccatum, nec prohibitum ſub cenſura. *P. 5. T. 9. Reſ. 56. & 57.* Item quando cenſura extenditur ad mandantes & conſulentes, non ligat illos, ſi ante effectum, mandatum, & conſilium reuocent. Quia Eccleſia aut non poteſt, aut non intendit ligare cenſura eum, qui ante incurſionem eſt pœnitens actualis, & non inobediens, neque habitualiter. Id quod diximus V *Abortus, n* 6. de eo, qui conſilium abortus reuocauit. Et cum Cœleſtino *to. 3. c. 9. diſſ* 6. extendendum eſt ad mandantem, ſi reuocatio mandati peruenit ad notitiam mandatarij: ſecus vero, ſi non peruenerit, niſi interim moriatur, quia cenſura non ligat defunctos. *P. 3. T. 5. Reſ* 83. & *P 5. T. 9 Reſ.* 58. Adde, quod ſi conſulens conſilium non reuocet, effectus tamen ſequitur abſque influxu talis conſilij, (quod tum ex recipiente conſilium ſciri poteſt, & benè colligitur, ſi multò poſt conſilium delictum perpetrauit, & ex alijs coniecturis) tunc cenſura

Et quando fertur contra facientes, non ligat mandantes aut cõſulentes.

Et ſi illos exprimit, non ligat, niſi mandatum aut cõſilium habeat effectum pendentem ab ipſo

Non legitimè retracto.

Non autem ſi aliunde.

ſura

ſura non incurritur, ſed quid, ſi penſatis circumſtantijs maneat dubius? *Vide infra num* 30. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 57.

21 Sexto, cenſura ferri non poteſt pro peccato præterito, ſed ſolùm ob contumaciam. Vnde

Item requiritur contumacia.

22 Ad FORMAM cenſuræ pertinet in primis, vt reus admoneatur. Non enim poteſt quis cenſura ligari, niſi Eccleſiam non audierit, & ſit contumax. *Ita Sotus in* 4. *diſt*. 22. *q*. 1. *ar*. 2. & alij ex cap. *Romana, de ſent. excomm. in* 6. († Hæc eſt opinio auctoris *in P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 18. quam poſtea ſupponit vt certam *in eodem Tract*. *Reſ*. 55. & patet ex contextu eiuſdem *Reſ*. & ex *Reſ*. 19. Quod ergo videatur contrarium docere, puto contigiſſe ex errore Typographi intermittentis ex textu aliquot lineas, vt colligi poteſt ex connexione verborum, †) Contumax autem eſt quis, quia aut vocatus à Iudice, non comparet, aut, ſi comparet, diſcedit ante ſententiam; aut ſi expectat, non vult poſtea illi parere, can. *certum eſt*, 1. *q*. 3. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 55. §. *Notandum*. Admonitio autem debet fieri cum comminatione cenſuræ, vt cenſura ipſa contemnatur, priuſquam incurratur. Ita Coninch *diſp*. 13. *dub*. 9. *num*. 82. *Ibid*. in fine. Quæ doctrina eſt adeo vera, vt cenſura non poſſit ferri ſine monitione, etiam ſi abſque illa conſtet de contumacia rei, vt ſi cum iuramento aſſeueraſſet, ſe monitionibus non pariturum. Ita Cornejo *in* 3. *p*. *tr*. 5. *diſp*. 5. *dub*. 2. contra Sayrum *l*. 1. *c*. 12. *nu*. 23. Imò nec poſſe reum huic iuri monitionis cedere, putat Cornejo. Et quidem, quamuis vnica monitio ad valorem cenſuræ ſufficiat; vt tamen feratur licite, præmitti debet triplex, aliquo dierum interuallo diſtincta. Niſi periculum ſit in mora: in quo caſu poſſet Iudex vnicam monitionem præmittere, modo tantum temporis concedat, quantum ſaltem deliberationi ſufficiat. Debent etiam monitiones fieri in perſonam ipſius rei, regulariter loquendo: & coram idoneis teſtibus, ad teſtificandum, ſi opus fuerit. Vide Fabrum *in* 4. *d*. 25. *q*. 1. *diſp*. 4. *c*. 2. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 19. Quæ omnia procedunt tam de excommunicatione, quàm etiam de ſuſpenſione & interdicto. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 55. poſt initium. Quamuis Villalobos *to*. 1. *tr*. 16. *diff*. 8. *num* 6. doceat, ſuſpenſionem & interdictum, quando non infliguntur per modum cenſuræ, ſed per modum pœnæ pro delicto commiſſo, non prærequirere monitionem. *Ibid*. *Reſ*. 18. §. *Notandum*.

Vnde ad cenſuram præmitti debet monitio

Sub cenſura,

Triplex,

In perſonam rei,

Coram teſtibus idoneis.

23 Procedit verò hæc doctrina etiam in cenſuris à iure comminatorijs propriè dictis. Nàm non poteſt iudex reum conuinctum cenſura irretire abſque monitione, ex cap. *reprehenſibilis*, *de appell*. Si enim reus citatus, & crimen confeſſus, velit reſipiſcere, & Eccleſiæ ſatisfacere, non poſſet excommunicari, imò potius deberet abſolui, ſi eſſet excommunicatus ex cap. *qua fronte*, *de appell*. Ita Cornejo *in* 3. *par*. *tr*. 5. *diſp*. 5. *dub*. 2. contra Bonacinam *de cenſ*. *diſp*. 1. *q*. 1. *punct*. 9. *nu*. 3. In tali autem caſu requiritur etiam citatio rei, cum termino ad allegandum pro ſe. Ita Soto *diſt*. 22. *q*. 2. *ar*. 1. Quod etiam procedit in contraria ſententia. Eſtque adeo verum, vt etiam excommunicat o ipſo facto lata à iure declarari non poſſit à Iudice incurſa abſque citatione. Ita Decius *cap*. *peruenit*, *de appell*. Niſi tamen crimen eſſet notorium. Ita Nauarrus *lib*. 5. *conſ*. 20. Et ſi abſque citatione declaratio fiat, erit nulla. Ita Bonacina *ubi ſup*. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 18. §. *Non d. finam*.

Etiam ſi iudex velit cenſuram à iure comminatoriam alicui infliger, in delicto notorio.

Vel declarare incurſum excommunicationem à iure latæ ſententiæ.

Quid ſi feratur à Iudice vt perſona priuata?

Quando Iudex non vt Iudex, ſed vt homo priuatus ad defenſionē iuris proprij fert cenſurā, ſecundū Vgolinū *tab. 1 de cenſ lib. 2. c. 8.* poteſt excommunicare abſque monitione præmiſſa. ſed contrarium docet Turrianus *de cenſ. lib. 2 diſp. 18. dub. 5. P. 5. T. 9. Reſ. 18. §. Sed hic.*

CENSVRA debet ferri in ſcriptis cū expreſſione cauſæ. Sed non à Regularibus.

24 Deinde pertinet ad formam cenſuræ, vt feratur in ſcriptis cum expreſſione cauſæ. Et aliter facientes peccant mortaliter, & incurruut ſuſpenſionem a diuinis, & ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem. Sed Prælati Mendicantium habent priuilegium ferendi excommunicationem ſolo verbo. Vide V. *Prælati, n. 49. P. 5. T. 9. Reſ. 79.*

CENSVRA lata ſub diſiunctione quando liget?

25 Cenſura lata ſub diſiunctione (v. gr. *Præcipio hoc ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis*, ita vt arbitrio rei relinquatur alterutrius electio) ſi reus eligat alterutram, ligabit ex intentione ferentis, quæ in tali caſu eſt, vt illa liget, quam velit reus. Ita Turrianus *de cenſur. lib. 1. diſp. 4. dub. 1.* contra Gordonum *to. 2. lib. 7. q. 5. c. 1. n. 5.* Quod ſi ferens hoc modo cenſuram nollet eam obligare, niſi reus expreſſè eligat, nulla ligaret; quia non eſt maior ratio vnius, quam alterius. Quod etiam procedit, ſi neque ſuperior determinaret cenſuram, neque id relinqueret arbitrio rei. Hæc fere omnia docet etiam Cornejo *in 3 p. tr 5. diſp. 5. dub. 4.* qui addit, ſuperiorem hoc pacto cenſuram ferentem, grauiter peccare: quia eſt contra rationem pœnæ, quod relinquatur arbitrio rei. Eſſe tamen validam, ſicut valet pœnitentia ſacramentalis impoſita ſub diſiunctione. *P. 5. T. 9. Reſ. 63.* De ſuſpenſione lata diſiunctiue, vide V. *Suſpenſio, n. 30.*

CENSVRA ferri poteſt ſub conditione. Et tunc nō incurritur, niſi im pleatur conditio.

26 Cenſura ferri poteſt ſub conditione, ex cap. *præterea, de appellat.* & tunc non incurritur, niſi poſt impletam conditionem. Et ſi dubium ſit, num conditio ſit impleta, non incurritur. Ita Mouſa. *P 4. T. 3. Reſ. 35. §. Et nota.* Probabile autem eſt, eſſe validam, etiam ſi conditio de futuro ſit ad cenſuram impertinens: quia Iudex poteſt facere ſuum conſenſum pendere à qualibet conditione. Sed Suarez *diſp. 3. ſect. 6.* probabiliter etiam contrarium docet. *P. 5. T. 9. Reſ. 64.*

Et certò conſtet impletam eſſe.

Et ſi emanat ad inſtantiā partis, hæc poteſt terminum prorogare.

27 Quando autem cenſura fertur ſub conditione ad inſtantiam partis, poteſt creditor terminum prorogare, ita vt, adueniente conditione, cenſura lata non incurratur. Quod etiam procedit, quando abſoluitur ſub conditione ad inſtantiam partis. Vide V. *Abſoluere, num 69.*

Cùm vero conditio eſt de futuro, ab eius ſententia appellari poteſt.

28 Quando cenſura fertur ſub conditione de futuro, habet locum appellatio, etiam ſi Iudex dicat: *Ex nunc ſis excommunicatus, niſi &c.* Nam illud *ex nunc*, deſignat in præſenti effectum futurum. Ità Hurtado. Et licet ab alijs ſententij. appellandum ſit intra decem dies: à cenſuræ tamen licet appellare infra totum tempus propoſitæ conditionis. quia ad eam requiritur contumacia. Et ſententia cenſuræ ſub conditione non eſt propriè ſententia priuſquam impleatur conditio. Et tandem fauet *cap. præterea*, illis verbis, *medio tempore*, ideſt toto tempore, quo licet conditionem implere. Ita Auila *p. 2. cap. 5. diſp. 5. dub. 11. concluſ. 3.* contra Abbatem *in cap. præterea. P. 5. T. 9. Reſ. 64* Si autem pendente conditione, reus mutet forum, impleta conditione adhuc ligabitur cenſura. Si verò conditione pendente Iudex moriatur, non ligabitur. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 4 dub. 3. q. 3. & 5. Ibid.* in fine.

CENSVRÆ finis, correctio.

29 † Cauſa finalis omnis cenſuræ eſt lucrum animæ illius, in quem fertur, ſua enim arma Sancta Mater Eccleſia, non in excidium & v n-

di-

dictam, ſed in remedium, & correctionem exercet †.

30 Dubius, an cenſuram incurrerit, conſultiſſimè faciet, procurando abſolutionem ſub conditione; & ſi eſt excommunicatus, interim à communione abſtinendo, ad vitandum ſcandalum. Secluſo autem ſcandalo, non tenetur quis in dubio ſe habere excommunicatum &c. ſiue dubium ſit iuris, ſiue facti: quia melior eſt conditio poſſidentis. Ita Tannerus *to. 4. diſp. 6. q. 10. dub. 4. num. 60.* & alij. Quamquam probabilis etiam ſit ſententia Molinæ *de iuſt. to. 4. tr. 3. diſp. 67. nu. 7.* & aliorum, quod in dubio facti cenſeri quis debeat cenſura irretitus. *P. 4. T. 3. Reſ. 35. & 66. & P. 5 T. 9. Reſ. 44.*

DVBIVS an cenſuram incurrerit, bene faciet, ſi procuret abſolui, ad cautelam.

Sed non tenetur, ceſſante ſcandalo, ſe habere pro excommunicato, &c.

Quamquam oppoſitum ſit probabile.

CIRCVMSTANTIÆ Peccatorum.

1 † Circumſtantiæ peccatorum, & generaliter actuum humanorum continentur in illo verſu,

Quis, Quid, Vbi, Perquæ, Quoties, Cur, Quomodo, Quando.

Quis, ſignificat circumſtantiam perſonæ, quæ peccat, vel cum qua peccat. *Quid*, circumſtantiam rei, circa quam peccat, vt miniſtrare Sacramenta in peccato mortali, eſt peccatum, & quidem eo maius, quo Sacramentum eſt excellentius. Hæc circumſtantia pertinet ad *quid*. *Vbi*, ſignificat locum peccati. *Per quæ*, ſignificat media, cauſas, vel occaſiones peccandi, quæ quandoque ſunt diſtincta peccatum, vt fornicari nummis furtiuis. Huic circumſtantiæ reſpondet circumſtantia *Cur*, & ſignificat finem peccati, qui addit quandoque nouam malitiam, vt quando quis furatur ob fornicandum. *Quoties*, ſignificat numerum peccatorum. *Quomodo*, ſignificat modum peccandi, publicè ne, an occulte; ſcienter, an ignoranter, &c. *Quando*, ſignificat circumſtantiam temporis.

CIRCVMSTANTIÆ peccatorum quot, & quæ?

2 Ex his circumſtantijs ferè omnes, præter *Quoties*, pertinent ad ſpeciem peccati, ſeu ſunt accidentia ſpeciei; ita tamen, vt quandoque ſpeciem mutent. Nam voluntas, cum non ſit ad vnum determinata, ſicut natura, poſita deformitate actus ex malo v. gr. motiuo, poteſt vlterius procedere, & aliam malitiam præſtare ratione alicuius circumſtantiæ, & ſic idem actus erit in duplici ſpecie morali, & duplex peccatum, ſecundùm probabiliorem opinionem.

Aliquando mutant ſpeciem, & quare?

3 Vtrum verò circumſtantia ſpeciem mutet, hac regula dignoſcitur: ſi transfert peccatum ex materia vnius virtutis, in materiam alterius, facitque vt actus non ſolùm opponatur vni, ſed & alteri virtuti, tunc mutat ſpeciem; ſi verò relinquit actum intra materiam eiuſdem virtutis, non mutat, quamuis peccatum in eadem ſpecie aggrauet.

Et quando?

4 Et quidem certum eſt, circumſtantias mutantes ſpeciem neceſſariò exprimendas eſſe in Confeſſione, cum ex ſupradictis addant nouam malitiam mortalem †.

CIRCVMSTANTIÆ mutantes ſpeciem ſunt neceſſariò confitendæ.

5 Porrò Suarez *in 3. p. to. 4. diſp. 22. ſect. 3.* & alij, idem dicendum putant de circumſtantijs notabiliter aggrauantibus, aut minuentibus; & contrariam ſententiam, quod hæ in Confeſſione taceri poſſint, improbabilem eſſe, nec vllo pacto ad praxim deduci poſſe. Sed falluntur.

Quæ verò tantum aggrauant?

Non item.

Nam hanc ſententiam docuit D. Thomas *in 4. diſt. 16. q. 3. art. 2. q. 5.* quem ſecutus eſt Durandus *ibid q. 4.* & alij non pauci (Vnde D. Thomas pro prima ſententia perperam adducitur. *P. 5. T. 14. Reſ. 56. §. Quæres nono.*) Et que non minus probabilis, quam prædicta. Probatur autem primo; quia non habemus præceptum de his circumſtantijs explicandis. Nam de iure diuino ſolùm tenemur confiteri omnia peccata mortalia, quæ omnia ſufficienter confiteri poſſumus abſque his circumſtantijs, dicendo v. gr. *Commiſi furtum mortale toties*, non explicando furti quantitatem; vt docent in ſpecie Bonacina *de ſacr. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 22.* & Vaſquez *in 3. p. to. 4. q. 91. art. 1. dub. 3. num. 3.* contra Nugnum *in add. ad 3. p. to. 2. q. 9. ar. 2. dub. 3.* & alios. *P. 1. T. 7. Reſ 14.* Probatur ſecundò; quia Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 5.* aſſignans neceſſaria ad Confeſſionem per illa verba, *Nihil aliud ab Eccleſia à pœnitentibus exigitur, quàm vt &c.* de circumſtantijs aggrauantibus nihil dicit; ſed ſolùm ait explicandas eſſe circumſtantias mutantes ſpeciem, quod proinde de illis virtualiter negat. Probatur tandem; quia alias peccator deberet ſcire omnes circumſtantias aggrauantes, ſicut ſcire tenetur omnia peccata mortalia, quod eſſet valde durum. *P. 1. T. 7. Reſ. 1. & P. 3. T. 4. Reſ. 67.*

Sicut neque notabiliter minuentes.

6 Et hæc omnia procedunt etiam de circumſtantijs notabiliter minuentibus peccatum. Vnde puella, quæ metu mortis conſentit alterius libidini, non tenetur explicare circumſtantiam metus. *P. 5. T. 14 Reſ. 85.* † Sed videamus in particulari quænam circumſtantiæ explicari debeant. †

CIRCVMSTANTIA Quis.

IGITVR Sacerdos occidens, vel vulnerans non tenetur explicare circumſtantiã Sacerdotij.

7 POſito hoc principio, quoad circumſtantiam *Quis*, Non damnarem Sacerdotem, vel Sacris initiatum, percutientem aliquem ad mortem, vel ſanguinis effuſionem, ſi circumſtantiam Ordinis ſacri taceret; quia eſt tantum aggrauans. Quamuis teneri, doceat Nugnus *in add. ad 3. par. tom 2. quæſt. 9. art. 2. dub. 3. concl. 5* ex eo, quod hoc peccatum maximè repugnet tali ſtatui propter irregularitatem annexam. *P. 1. T. 7. Reſ. 8.*

Nec ſponſi de futuro, circũſtantiã in fornicatione.

8 Deinde, ſponſus & ſponſa de futuro fornicantes, non tenentur explicare circumſtantiam fractorum ſponſaliorum: quia hæc circumſtantia non facit adulterium. Ità Henriquez *lib. 11. c. 13. n. 4.* quidquid contra ſentiat Homobonus *p. 1. tr. 7. c. 36. q. 140. P. 1. T. 7. Reſ. 5. & P. 3. T. 4. Reſ. 67. §. In reſ. 5.*

Item, nec qui primò fornicatur, circumſtantiam virginitatis amiſſæ,

9 Tertio, qui primò fornicatur, ſecundùm aliquos apud Nugnum *in add. ad 3. par. tom. 2. quæſt. 9 art. 2. dub. 3. concl. 5.* tenetur explicare circumſtantiam virginitatis amiſſæ, etiam ex maribus; quia hi verè amittunt quamdam integritatem, & laureolam irreparabiliter. Sed, quoad mares iudico cum Suarez *in 3. par. diſp. 22. ſec. 4. in circumſt. Quid.* & alijs communiter, non teneri. Sicut non tenetur primò poſt Baptiſmum peccans exprimere circumſtantiam innocentiæ bapti-

Siue ſit maſculus.

ptiſmalis amiſſæ, quod eſt maius damnum. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 10.

10 Quoad fœminam verò, quamuis D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 64 *ar.* 6. & alij doceant, teneri explicare circumſtantiam virginitatis amiſſæ; quia hæc addit ſpeciem ſtupri, maximè ſi ſit ſub cura parentum. Probabilior tamen eſt negatiua ſententia Vaſquez *opuſ. de reſt. cap.* 3. §. 1. *dub.* 1. *num.* 6. *& in par.* 2. *diſp.* 112. *cap.* 1. *num.* 1 & aliorum. Quia, dum virgo ſponte conſentit, eius fornicatio non eſt ſtuprum, ſed eiuſdem ſpeciei cum ſimplici fornicatione, quod etiam dic de raptu ipſa conſentiente, vt probabile putat Fagundez *par.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *nu.* 17. Ratio eſt, quia virgo ſponte fornicans, &c. non facit ſibi iniuriam, nec facit iniuriam parentibus; quia eſt domina ſuæ integritatis virginalis, cum ergo ceſſet circumſtantia iniuriæ contra iuſtitiam, quæ requiritur ad ſtuprum, vel raptum, non dicetur ſtuprata, vel rapta. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 11. *&* 37. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 12. & *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol* 37. Siue fœmina.

11 Ex quibus infertur primò, quòd virgo, quæ moroſè circa aliquem delectatur, etiam ſi ſe polluat, non tenetur explicare circumſtantiam virginitatis. Quod procedit etiam in prima ſententia: nam licèt per pollutionem amittatur virginitas prout virtus, non tamen amittitur quoad integritatem ſignaculi. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 11. §. *Vnde*, *&* §. *Et tandem*. Quod à fortiori procedit in pollutione cum delectatione de alio.

12 Infertur ſecundò à fortiori, non eſſe explicandam cirumſtantiam virginitatis in ſodomia, cum per eam clauſtrum virginale non violetur. *Ibid.* §. *Secundò*, in fine. Et in ſodomia.

13 Quarto, coniugatus, moroſè ſe delectans circa ſolutam, peccat peccato adulterij contra fidem matrimonij; vnde tenetur hanc circumſtantiam explicare. Sicut etiam Religioſus, vel alius habens votum caſtitatis abſolutum. Minimè verò, ſi vouiſſet ſolùm caſtitatem externam. Sed circa hoc vtrumque, vide infra V. *Delectatio moroſa, n.* 5. Tenetur autem in delectatione moroſa explicare pœnitens, an ſit coniugatus, Vel Religioſus.

14 Quintò, Frigidus, vel Eunuchus, meretricem cognoſcens, ſecundùm Henriquez *lib.* 5. *c.* 6. *num.* 3. *gloſſ. litt. M.* tenetur confiteri circumſtantiam impotentiæ, quæ facit talem copulam eſſe contra naturam, quia non habet finem à natura intentum. Sed de hoc dubitat Filliucius *to.* 1. *tract.* 10. *p.* 2 *cap.* 1. *num* 23. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 139. An in fornicatione explicari oporteat an quis ſit eunuchus?

15 Sexto, furans rem proximi, quam ex officio cuſtodire tenetur, non tenetur explicare circumſtantiam officij: quia hæc circumſtantia nec variat ſpeciem, nec aggrauat notabiliter. Ita Henriquez *lib.* 2. *c.* 6. *num.* 3. *gloſſ. litt. O.* contra Medinam *in C. de Con. &c. P.* 1. *T* 7. *Reſ.* 36. Et in furto, quòd tenetur cuſtodire rem proximi ex iuſtitia?

16 † In his item caſibus, in quibus non eſt neceſſe explicare circumſtantiam perſonæ peccantis, complices non tenentur explicare circumſtantiam perſonæ, cum qua peccauerunt. CIRCVMSTANTIÆ perſonæ, cum qua peccatur, ſæpe non oportet exprimere.

17 Vnde in primis † ſecundum Caietanum *q.* 3. *de conf.* † in ſodomia non oportet explicare circumſtantiam ſexus. Nec in beſtialitate, genera animalium: quia tales differentiæ ſunt materiales, & in genere entis, non formales, & in genere moris. Vnde ſatis eſſe dicere: *Peccaui toties in ſodomia, toties in beſtialitate* Sed Tannerus *in* 2. 2. *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 3. *punct.* 6. *num.* 149. ait, explicandam eſſe circumſtantiam ſexus. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 2. & *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 56. §. *Quæro primò*. Aduerte item cum Filliucio *to.* 2. *tract.* 30. *c.* 7. *num.* 131. probabile eſſe, Et ſic aliqui dicũt, in ſodomia non eſſe explicãdam circumſtantiã ſexus. Nec in beſtialitate genera animaliũ.

quòd

quòd peccata contra naturam omnia ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ: Sed probabilius, quod ſolùm conueniant in ſpecie ſubalterna. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 159. in fine.

Item in ſodomia non oportet explicare gradum cognationis.

18 Deinde in Sodomia, ait Leone *p.* 1. *recollect.* 9. *num.* 216. & 218. explicandam eſſe cognationem in linea recta; quia putat, mutare ſpeciem. Sed ego puto cum Florono *p.* 2. *caſ.* 6. *num.* 31. ſatis eſſe, dicere: *Coiui cum conſanguineo*, vel, *cum affini*. Quia, cum in Sodomia non miſceatur caro, nec contrahatur affinitas, nec gradus, nec linea variat ſpeciem. An verò explicanda ſit circumſtantia agentis, vel patientis, quære infra, *Circumſtantia. Quomodo num.* 97. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 101. & 159. §. *Ad ſecundum*.

Quod etiam procedit in inceſtu naturali.

19 In copula vero naturali inter cognatos, aliqui putant, non ſolùm explicandam eſſe lineam, ſed etiam gradum. Et aliqui probabiliter addunt, inceſtum cum matre differre ſpecie ab inceſtu cum ſorore, filia, &c. propter incomparabilem violationem pietatis; In qua ſententia non ſatis eſſet dicere: *Coiui cum conſanguinea in primo gradu*, ſed explicandum eſſet *cum matre, ſorore, &c.* Sed Hurtado *diſp.* 9. *de ſacram. pœnit. diff.* 4. probabiliter putat, eſſe eiuſdem ſpeciei inceſtum in eodem gradu, & linea, quamuis eo grauiorem, quò gradus eſt vicinior ſtipiti. Vnde in hac ſententia ſatis eſt dicere: *Rem habui cum conſanguinea in linea recta.* &c. Addit Caietanus *in* 2. 2. *q.* 154. *ar.* 9 etiam in diuerſa linea non differre ſpecie, quare ſatis eſſet dicere: *Commiſi inceſtum toties*, quod etiam eſt probabile, illudque nouiſſimè docet Fauſtus *to.* 1. *lib.* 4. *q.* 96. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 31. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol.* 31. *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 234. & *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 56. § *Quæro ſexto*.

MVLIER peccans cum Sacerdote Religioſo, ſatis eſt quod explicet circumſtantiam Sacri Ordinis, aut profeſſionis.

20 Mulier peccans cum Sacerdote Religioſo, committit ſacrilegium, & tenetur explicare circumſtantiam perſonæ, non quidem vtramque, nimirum Sacerdotij, & Religionis; ſed illarum alteram, dicendo: *Peccaui cum Religioſo*, vel, *cum Sacerdote*. quod etiam procedit de ipſo Sacerdote, qui ſatis eſt, quòd explicet alterutrum. Et ratio eſt, quia vota ſolemnia caſtitatis, quæ emittuntur in profeſſione Religioſa, & in ſuſceptione Sacrorum Ordinum, ſunt eiuſdem ſpeciei. Ita Sanchez *de matrim. to.* 2. *lib.* 7. *diſp.* 27. *num.* 27. contra Sotum *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *ar.* 4. Imò puto, votum ſolemne caſtitatis à voto ſimplici non differre ſpecie, & conſequenter prędictam mulierem & Religioſum ſatisfacere, illum dicendo: *Concubui toties cum habente votum caſtitatis*; hæc verò a *Fregi votum caſtitatis*. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 37. *n.* 16. contra Palaum *in* 4. *diſt.* 16. *dub.* 3. *nu.* 31. *P.* 1. T. 7. Reſ. 3. & 4. & *P.* 3. *T.* 4 Reſ. 67. §. *In reſol.* 4

Quod etiam ſatis eſt in ipſo agente.

Qui vterque ſatisfaceret explicãdo circumſtantiam voti caſtitatis tantũ.

21 Addit Llamas *p* 3. *c.* 8. §. 16. quòd, qui pollueretur tactibus impudicis perſonæ Sacræ, aut Religioſæ, non teneretur explicare circumſtantiam talis perſonæ; neque ipſa perſona Sacra ad id teneretur, ſi non pollueretur ipſa. Quia perſona ſacra non violatur, niſi per propriam pollutionem. Sed ipſe contrarium verum exiſtimo. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 53. Quamuis placeat opinio cuiuſdam viri docti apud ipſum *ibid.* §. 1. quod polluens ſe cubando ſuper hominem ſicut ſuper mulierem ſatisfaciat dicendo: *Pollutus ſum tangendo alterum impudicè. Ibidem Reſolut.* 52.

Teneretur autem adhoc mulier, etiã ſi ipſe Sacerdos nõ pollueretur.

22 Mulierem habens cum Clerico in minoribus, non tenetur hanc cir-

Circumſtantia ve-

circumſtantiam explicare; quia circumſtantia Ordinis minoris nec variat ſpeciem, nec aggrauat notabiliter peccatum fornicationis. Ità Llamas *p.* 3. *c* 8 §. 14. Contra quem dicendum cum Megala *in* 1. *par. lib* 5. *c.* 11. *num.* 7. fœminam, quæ concubuit cum nouitio, aut virum nouitiam cognoſcentem, non teneri hanc circumſtantiam explicare. *P.* 1. *T.* 7. *Reſol* 7.

rò Ordinis minoris numquam venit explicanda.

Sicut, & nouitiatus.

23 Copula cum coniugata, quæ occidit virum, vt nuberet cum tali amaſio, ſecundùm Henriquez *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 3. *in gloſſ. lit. M.* explicari debet cum huiuſmodi circumſtantia: quia eo pacto, quo tale crimen eſt impedimentum matrimonij, eſt etiam conſtitutiuum ſpeciale talis fornicationis in gradu peiori. Sed contrarium tenendum cum Leſſio *lib.* 4. *cap* 3. *dub.* 6 *num* 45. impedimenta nimirum matrimonij, quæ impoſita ſunt in pœnam delicti, & non habent ſpeciale motiuum virtutis, quale eſt, de quo agimus, non addere nouam malitiam fornicationi, in Confeſſione exprimendam. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 140.

In copula cum cõiugata, quæ occidiſſet virum, non oportet id explicare

24 Contra vero, quia impedimentum diſparitatis cultus, quod impoſitum eſt in honorem Chriſtianiſmi, habet ſpeciale motiuum Religionis, qui peccaret cum Iudæa, Turca, aut hæretica, teneretur hoc explicare in Confeſſione: nam talis concubitus ſecundum Leſſium *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 6. *num.* 43. reducitur ad ſacrilegium. Sed nihilominus non damnarem contrarium facientes; quia multi cum Azorio *par.* 3. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæſt.* 3. docent, hanc circumſtantiam non mutare ſpeciem, ſed tantum aggrauare ſpeciem fornicationis; vnde, ſecluſo ſcandalo, ſubuerſionis periculo, Chriſtianæ Religionis contemptu, & reſeruatione epiſcopali, ſatis eſt dicere: *Fornicatus ſum toties. P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 138.

Sicut explicanda eſt diſparitas cultus.

Quamuis etiã hoc multi probabiliter negent.

25 Deflorans virginem ſponte conſentientem non tenetur explicare circumſtantiam virginitatis; quia hæc conſentiente virgine non facit ſtuprum, quod etiam dic de raptu ipſa conſentiente. *Vide ſupra num.* 9. Imò aliqui viri docti apud Sancium *Select. diſp.* 29. *num.* 8. docent, ſufficere, quod deflorans virginem per vim, dicat, ſe cognouiſſe ſolutam per violentiam. Sed hanc ſententiam ipſe Sancius non admittit. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 11. §. *Notandum*.

VIRGINEM volentem deflorans, non tenetur explicare circumſtant à virginitatis.
Quod etiam procedit in raptu.
Vide magis amplam opinionem.

26 Ex dictis ſequitur à fortiori, iuuenem, qui moroſè delectaretur de virgine, abſque tamen intentione faciendi illi violentiam, non teneri explicare circumſtantiam virginitatis. Ità docet in ſpecie Leſſius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 1. *num.* 8. *Ibid.* §. *Secundò*.

Et certè talis circumſtantia non venit explicanda in delectatione moroſa.

27 Confeſſarium, qui rem habuit cum filia ſpirituali, ait Homobonus *par.* 1. *tra.* 5. *cap.* 12. *quæſt* 75. debere explicare in Confeſſione circumſtantiam filiationis: quia ratione vinculi cõſtituit ſpeciale ſacrilegium. (Id quod etiam docet Sancius *ſelect. diſp.* 11 *num.* 12. ſi Confeſſarius cubaret cum filio Confeſſionis. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 56.) Filliucius *tom.* 1. *tr.* 10. *cap.* 5. *num.* 187. hoc verum putat de Confeſſario præſenti, qui actû illius Confeſſiones reciperet, non de eo, qui aliàs recepit. P. 1. *T.* 7. *Reſ.* 12. Sed Ochagrauia *tr.* 2. *de Confeſſ quæſt.* 14. *num* 14. docet, tunc teneri id exprimere, quando rem haberet cum pœnitente poſt Confeſſionem immediatè, quæ circumſtantia ratione iniuriæ, quæ infertur Sacramento, mutat ſpeciem: non teneri verò, ſi poſt diem, vel aliud longum tempus. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 34. Et hanc ſen-

CONFESSARIVS rem habens cum pœnitente, non tenetur explicare circumſtantiam filiationis ſpiritualis.

Niſi id feciſſet ſtatim poſt confeſſionem.

tentiam ego teneo: quia Sacramentum Penitentiæ non inducit propriã cognationem ſpiritualem. Et Confeſſarius dicitur Pater ſpiritualis metaphoricè, non propriè; ſicut etiam *cap. omnes* 30. *quæſt* 1. de inceſtu metaphorico intelligitur. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 12. Et ſtando in prima ſententia, probabile eſſet, eam non procedere in pœnitente viro. *Ibidem Reſ.* 56.

IN delectatione moroſa non eſt explicanda circūſtantia obiecti.

28 In delectatione moroſa, ait Lorca *in* 12. *tom.* 2. *diſp.* 28. *memb.* 3. explicanda eſſe obiecta, circa quæ verſantur actus, quibus quis delectatur. Sed de hoc Vide V. *Delectatio moroſa, num.* 4.

Denique complex in indiuiduo, non eſt neceſſariò explicandus, etiam ſi peccatum abſque illo benè nō expliceetur.

29 Et hæc de circumſtantia, *Quis*. Quibus adde, Bonacinam *de contr. diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 4. *num.* 2. & alios docere, quod, ſi peccatum commode explicari non poſſet abſque manifeſtatione complicis in indiuiduo, manifeſtari debet, ſi nullum aliud malum immineat, quàm diffamatio apud Confeſſarium. Sed contraria ſententia Villalobos *tom.* 1. *tr.* 9. *dub.* 38. *num.* 3. eſt probabilior. Nam, quòd Confeſſarius ſciat peccatum alterius, quale de illo neſciebat, non reputatur leuis infamia. Vnde putauit Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt* 2. *ar.* 5. *ad* 4. complicem non poſſe licitè manifeſtari, etiam in articulo mortis. Sed in hoc non habeo ſcrupulum. Quia puto, delictum alterius occultum manifeſtari poſſe vni, vel duobus amicis taciturnis; vnde multo magis Confeſſario. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 49.

CIRCVMSTANTIA Quid.

SACERDOS miniſtrans Sacramentū in mortali, non tenetur explicare Sacramentum, nec ſpeciem, vel numerum peccatorum.

30 † SAcerdos miniſtrans Sacramentum in mortali (excepta Euchariſtia, de qua vide *V. Communionis, nu.* 75.) peccat mortaliter, & eo grauius, quo Sacramentum eſt excellentius †. Non tenetur tamen in Confeſſione Sacramentum exprimere, nec grauitatem & numerum peccatorum, cum quibus miniſtrauit, quidquid contra ſentiat Cruz *par.* 2. *quæſt.* 4. *dub.* 3. *concl.* 3. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 59. & *P.* 5. *T* 14. *Reſ.* 56. §. *Quæro quint*.

Item ignorans myſterium fidei nō tenetur explicare, quod nã illud ſcit.

31 Ignorans Myſterium aliquod fidei, quod ſcire tenetur, non tenetur ſecundum Merollam *diſp.* 1. *cap.* 2. *diff.* 3 *num.* 700. explicare in Confeſſione myſterium, quod ignorauit: quia, cum ignorantia huiuſmodi ſit peccaminoſa, ratione periculi non aſſerendi tale myſterium, vel contra illud aſſerendi, &c. & hoc in quocunque myſterio ſit peccatum eiuſdem ſpeciei, ignorantia diuerſorum myſteriorum non eſt diuerſæ ſpeciei. At verò, ignorantem præceptum Decalogi, quia ignorantia vincibilis diuerſorum præceptorum, eſt diuerſæ ſpeciei peccatum, propter periculum committendi diuerſa peccata contra diuerſa præcepta, teneri explicare præceptum, quod ignorauit. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 165. §. *Notandum*.

Ignorans verò præceptum Decalogi, tenetur illud explicare.

IN iactantia de mortali, non oportet explicare peccatum.

32 In iactantia de peccato mortali, ſi non ſit cum complacentia, & approbatione efficaci, ac ratificante, non eſt explicanda ſpecies peccatorum, de quibus quis iactatur. Quia omnis iactantia de peccato mortali, eſt eiuſdem ſpeciei, quatenus peccata mortalia aſſumuntur, vt in-

inſtrumenta ad gloriam comparandam. Vnde, qui iactatus eſſet ſe percuſſiſſe Clericum, ſatis eſſet dicere: *Iactatus ſum de mortali*. Ità Nauarrus. Sed contra ſentit Sanchez *ſum. tom. 1. lib. 1. cap. 3. num. 13.* *P. 3. T. 4. Reſ.* 161. & *P. 4. T. 4. Reſ* 44.

Nec in iniurijs.

33 In iniurijs non eſt explicanda ſpecies illarum, ſed ſatis eſt dicere: *Toties proximum iniurijs affeci*. Et hoc etiam, ſi iniuria eſſet præ alijs notabiliter grauior. Quia omnes iniuriæ ſunt eiuſdem ſpeciei. Ità Fagundez *par. 2. lib. 3. cap. 5 num.* 3. Quæ doctrina applicanda quoque eſt detractionibus, & iudicijs temerarijs. Nam, quamuis diffamare aliquem dicendo falſum, differret ſpecie à diffamatione dicendo verum occultum, vt docet Granado *in 3. par. contr. 7. tr. 9. diſp. 9. ſec. 3. num.* 20. quia illud opponitur iuſtitiæ, hoc Charitati: conueniunt tamen in ratione formali, quæ eſt intentio auferendi alteri famam. Similiter in iudicijs temerarijs, quamuis alioqui diuerſum phyſicè ſit iudicium, quo quis temerè iudicat Ioannem Clericum eſſe furem ab eo, quo eum, vel laicum iudicat ſodomitam, hæreticum, &c. tamen hæc omnia iudicia ſunt eiuſdem ſpeciei atomæ in genere moris contra eandem iuſtitiam commutatiuam, prohibentem lędi alterius famam extrinſecè per iniurias aut detractiones, intrinſecè per iudicia temeraria. Ita Sancius *diſp. 5. num.* 10. *P. 1. T. 7.* *Reſ.* 28. & 51. in fine. *P. 3. T. 4.* *Reſol. 67. §. In res.* 28. & *P. 5, T. 14,* *Reſol.* 56. §. *Quæro tertiò*.

Detractionibus, aut iudicijs temerarijs, ſpeciem iniuriæ, vel infamiæ.

34 Eadem quoque eſt ratio de conuicijs in Deum, vel Sanctos. Nam omnes ſunt eiuſdem ſpeciei contra virtutem Religionis. Si verò blaſphemiæ eſſent hæreticales, vel imprecatiuæ cum odio Dei, differrent ſpecie ab alijs, & explicandæ forent in Confeſſione. Vide V. *Blaſphemia, n. 3. P. 1. T. 7. Reſ.* 51.

Aut in conuicijs in Deum vel ſanctos, qualitatem illarum.

35 Idem probabiliter docet Bonacina *de leg. diſp 3. q. 4. punct. vlt. §. 1. num* 10. contra Suarez *de char. diſp. 6. ſect. 2 num.* 2. de peccatis odij, eſſe nimirum eiuſdem ſpeciei, quamuis mala proximo volita ſint diuerſa, puta circa vitam, famam, diuitias &c. quatenus hæc omnia ſunt volita ſub vna ratione formali nocendi proximo, quæ odium conſtituit, non ſolùm in ſpecie, ſed etiam in indiuiduo. Vnde in Confeſſione ſatis eſt dicere: *Toties proximum odio habui*. *P. 1. T. 7. Reſol.* 30. & *P. 3. T. 4. Reſ. 67. §. In res.* 30.

Aut in odio, ſpeciem mali proximo voliti.

36 Hæreticus apoſtata, qui nimirum in totum recedit à fide, non tenetur confiteri circumſtantiam apoſtaſiæ; quia non differt ſpecie ab hæreſi, ſed ſecundùm magis & minus, quatenus illa recedit à fide in totum, hæc in partem. Ita Sanchez *ſum. lib. 1. cap. 7. num.* 17. & recentiores Thomiſtæ contra Suarez *de fide diſp. 16. ſect. 5.* in fine. *P. 1. T. 7. Reſ.* 54.

NON tenetur Hæreticus explicare, an ſit apoſtata, factus ſi Iudæus, Paganus, &c.

37 Ex quibus patet à fortiori, non eſſe explicandam ſpeciem hæreſis: quia omnes æquè aliter ſe habent ad ſpeciem peccati. Ità Reginaldus *to. 1. lib. 6. c. 4. num.* 114. *P. 1. T. 7. Reſ* 46.

Et multo minus hæreſis qualitatè.

38 Nota hic cum Turriano *de pœn. q. 9 ar. 2 diſp. 29. dub. 2. ad arg. 5.* aliquos recentiores probabile exiſtimare, quod qui fornicationem commiſit, ſatisfaciat dicendo: *Commiſi graue peccatum contra caſtitatem cum ſoluta*, non explicando fornicationem, quem explicandi modum ipſe Turrianus non improbat, Sed vſus fidelium eſt in contrarium.

An autem ſufficiat fornicanti, dicere, ſe deliquiſſe contra caſtitatem?

rium. P. 3. T. 4. *Reſ.* 88. Satisfaceret tamen, qui confiteretur oſcula non explicando partem: nam omnia oſcula etiam in pudendis ſunt eiuſdem ſpeciei. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 225. in fine.

CIRCVMSTANTIA Vbi.

IN furto explicãdum eſt, an ſit rei ſacræ.

39 FVrari in loco ſacro eſt ſacrilegium ſecundùm Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 4. *num.* 7. etiam ſi res furtiua ſit prophana. Et probatur verbis Ioannis Papæ (*C. quiſquis* 17. *q.* 9.) *Sacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, aut ſacrum de non ſacro.* Sed quamquam id verum ſit, ſi res non ſacra ſit in Eccleſia, velut ſub illius poteſtate, ratione cuſtodiæ, mutui, pignoris, vel depoſiti; exiſtimo tamen, quòd, ſi adeſſet ſolùm per accidens, vt eſſet crumena ad latus diuitis orantis in Eccleſia, non eſſet ſacrilegium: quia talis fur non facit Eccleſiæ ſpecialem iniuriam; vnde hæc circumſtantia non eſt neceſſario confitenda.Ità Zerola *pr. pœn c.* 12. *q.* 17. & alij *P.* 1. T. 7. *Reſ.* 27.

Item, ſi cum ſit rei prophanæ, cõmiſſum ſit in Eccleſia, habente illam in cuſtodia.

Secus, ſi caſu reperiretur in illa.

Scito hic, furari à Clerici non eſſe ſacrilegium.

40 Nota hic primò, non eſse ſacrilegium furari aliquid à Clerico, iure Eccleſiaſtico poſseſsum. Ità Pitigianus *in* 4. *to.* 2. *diſt.* 17. *q. vn. ar.* 5. *in circumſt. vbi. Ibid.* in fine.

Et furantem rem ſacram de loco ſacro ſatis eſſe, quòd dicat, ſe furatum eſſe rem ſacram.

41 Nota ſecundo, furantem rem ſacram de loco ſacro ſatisfacere dicendo alterutrum, nimirum: *furatus ſum rem ſacram*, vel: *furatus ſum de loco ſacro.* Quia vtrumque eſt eiuſdem ſpeciei contra virtutem Religionis. Ità Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *num.* 21. P. 1. T. 7. *Reſ.* 22. §. *Vnde ex his.*

NON eſt Sacrilegium copula commiſſa in Oratorio priuato,
In ſacriſtia,
In domibus Regularium,
In campanilibus,
In porta Eccleſiæ forinſecus.
Sed tantùm in ipſo corpore Eccleſiæ conſecratæ vel benedictæ.
Nec ſi in ea habeantur tactus impudici, explicãda eſt circumſtantia loci

42 Copula illicita in oratorio alicuius domus, in ſacriſtia, in cubiculis, refectorio, bibliotheca & dormitorijs Regularium, vel in campanilibus Eccleſiæ adhærentibus, aut etiam in porta Eccleſiæ forinſecus, non eſt ſacrilegium, vnde circumſtantia talis loci non eſt neceſſario explicanda in Confeſſione. quia per locum ſacrum, qui per copulam, aut furtum (loquendo in ſententia Suarez) violatur, intelligitur ſolum corpus ipſum Eccleſiæ conſecratæ, vel benedictæ. Ita Azorius *p.* 3. *lib.* 3. *c.* 27. *q.* 13. P. 1. T. 7. *Reſ.* 20. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 166.

43 Cæterum, in Eccleſia, ait Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 7. *n.* 11. non ſolum pollutionem, ſed etiam tactus impudicos habere ſpecialem malitiam in Confeſſione aperiendam. Non quidem ex aliquo præcepto Eccleſiaſtico; hoc enim non extat, niſi de ſeminis emiſſione: ſed ex vi legis naturalis prohibentis, in Eccleſia fieri actus turpes, ob reuerentiam loci ſacri. Fortaſſe autem non eſſe eandem rationem de turpi aſpectu, vel leui verbo, ſi dicatur in tranſitu, & abſque notabili mora, aut ſcandalo, ad arbitriũ viri prudentis. Ego autem cum Homobono *p.* 1. *tr.* 5. *c.* 12. *q.* 77. idẽ dicendũ puto de tactibus impudicis abſque periculo pollutionis. Quia ex Vaſquez *in p.* 2. *to* 1, *q.* 72. *ar.* 6. *diſp.* 98. *num.* 4. & alijs, malitia ſacrilegij non conſurgit ex iure naturali, ſed ſolùm ex lege Eccleſiaſtica, quæ tunc ſolùm ſacra in Eccleſia prohibet fieri, & diuina officia recitari, quando in ea ſanguis, vel ſemen effuſum eſt. P. 1. T.

T.

7. *Reſ.* 25. & P. 1. T. 17. *Reſ.* 23.

44 Imò probabilem puto ſententiam Vaſquez *ibid. ar.* 7. *diſp.* 98. *c.* 3. *n.* 6. nec pollutionem occultam in Eccleſia eſſe ſacrilegium, quia effuſio ſeminis in Eccleſia ideo eſt ſacrilegium, quia Eccleſiam polluit, quod non facit occulta. Sed contrariam Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 7. *n.* 4. probabiliorem exiſtimo: nam actus ille ex genere ſuo repugnat Eccleſiæ ſanctitati, & hinc habet, quod Eccleſiam polluat. Et alioqui ſpecies peccati penderet ex futuro euentu. Si enim pollutio neſciatur, non erit ſacrilegium; ſi fiat publica, erit. quod eſt abſurdum. P. 1. T. 7. *Reſ.* 26.

Quod etiam probabile eſt de pollutione occulta.

Quamuis contrarium ſit probabilius.

CIRCVMSTANTIA
Per quæ.

45 IN diuinationibus non eſt neceſſe exprimere aerem, terram, &c. per quæ quis diuinauit. Nec explicandum eſt, an cum pacto dæmonis, vt putat Siluius *in* 2.2. *q.* 95. *ar.* 3. Quia hæ circumſtantiæ non mutant ſpeciem. Ita Reginaldus *to.* 1. *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 114. *P.* 1. T. 7. *Reſ.* 46. *&* 66.

DIVINATOR nõ tenetur explicare, nũ exercuerit chiromantiam, pyromantiam, hydromantiam, &c. Vel, an diuinauerit cum pacto dæmonis, vel ſine.

46 Similiter in fractione ieiunij ſatis eſt dicere: *Toties ieiunium fregi*: non enim oportet explicare, num fractum ſit per eſum carnium, aut per duplicem comeſtionem. Nam vtraque fractio opponitur eidem virtuti temperantiæ ſecundùm Granadum *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 9. *diſp.* 9. *n.* 22. Sed quia Marchantius *tr.* 5. *c.* 3. *dub.* 2. id negat, tu cogita. *P.* 5. T. 14. *Reſ.* 56. *§. quæro quarto.*

Nec frangens ieiunium, an fregerit comedendo bis, aut comedendo carnes.

47 Doctores, qui tenent Religioſos, & Clericos conſtitutos in Sacris, ludos alearum vel taxillorum frequentantes, peccare mortaliter, conſequenter docent, quòd ſi aliquem in talibus ludis fraudauerint notabiliter, teneantur explicare circumſtantiam ludi. At Megala, qui *in* 1 *p. l.* 5. *c.* 14. *n.* 8. contrarium tenet, tenet quoque, ſatis eſſe, quod dicant: *Fraudaui proximum in quantitate notabili*. Quæ opinio an ſit probabilis, alij iudicent *P.* 1. T. 7. *Reſ.* 21.

An verò Clericus fraudans aliquem in ludo prohibito, teneatur explicare, quod fraudauerit in ludo? Variè reſpondent DD. ex varijs principijs.

48 Qui alioqui non eſſet peccaturus, & ex confidentia Bullæ, aut Iubilæi peccat, non tenetur hanc circumſtantiam exprimere: quia non mutat ſpeciem. Ità Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *n.* 8. *P.* 1. T. 7. *Reſ.* 33.

Certè non eſt explicandum, an peccatum commiſſum ſit ex confidentia Bullæ, vel Iubilæi.

49 † Hùc reduci poteſt circumſtantia effectus peccati, qui ſi ipſe peccatum eſt, & per ſe ſequitur ad cauſam peccaminoſam, vtrumque explicandum eſt, vt ſi ex carnali deſiderio pateretur quis pollutionem nocturnam preuiſam, aut (& multo magis) intentam †.

QVANDO confitenda ſit pollutio in ſomnis præuiſa?

50 Sed in hac re Sancius *ſelect. diſp.* 21. *n.* 17. docuit, nullam dari cauſam intra genus luxuriæ, quæ efficax ſit ad pollutionem in ſomnis. De quo vide V. *Pollutio*.

51 Quando datur cauſa voluntaria cõmiſſioni, vel omiſſioni peccaminoſæ, probabile eſt, omiſſionem ipſam & cõmiſſionem, ſi non ſunt amplius in poteſtate hominis, nõ eſſe diſtincta peccata in Confeſſione aperienda, ſed effectus peccati præcedentis, vt tenet Vaſquez *in p* 2. *to.* 1. *diſp.* 94. *c.* 3. *n.* 16. Itaque Clericus, qui proieciſſet Breuiarium, & qui venenum

Quando commiſſio vel omiſſio per ſe ſequitur ex aliqua cauſa, probabile eſt, ſatis eſſe, explicare ipſam cauſam voluntariã

Sicut ſufficit confiteri ſolam omiſſionem, vel commiſſionem.

alicui propinaſſet, ſufficeret ſe accuſare de proiectione Breuiarij, & propinatione veneni. P. 1. T. 7. *Reſ.* 64. & P. 3. T. 6. *Reſ.* 52. §. *Notandum*. Satis etiam eſſet explicare effectum ſecutum, vt homicidium, & omiſſionem Officij, nam proiectio Breuiarij, &c. non eſt diſtinctum peccatum. P. 1. T. 7. *Reſ.* 63.

QVI obijcit ſe periculo peccandi, & mox peccat, ſatis eſt confiteri peccatum.

52 Qui ſe exponit periculo peccandi, & mox peccat, non committit duo peccata, ſed vnum. Nec tenetur explicare, quod ſe expoſuerit periculo. Secus, ſi intercederet notabilis mora. Ita Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 4. P. 1. T. 7. *Reſ.* 44.

Explicanda tamen eſt ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, Et præcepti Decalogi, ſeorſim à tranſgreſſione orta ex tali ignorantia.

53 Ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, & aliorum, quorum cognitio per ſe præcipitur, eſt peccatum diſtinctum ab eo, cuius periculo ignorans ſe exponit v. g. ſentiendi aliquid contra fidẽ, &c. vnde ſeorſim explicãda in Confeſſione. Idem dic de ignorantia alicuius præcepti ex Decalogo. Namquamuis, aliqui apud Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 17. *nu.* 9. doceant, ignorantem præceptum non fornicandi, ſi propterea fornicaretur, non committere duo peccata, vnum ignorantiæ, aliud fornicationis, ſed vnum: aliqui tamen magis probant contrariam ſententiam Curiel *in p.* 2. *q.* 76. *ar.* 2. *dub.* 2. §. 4. Quod etiam procedit in ijs, quæ quilibet ex officio ſcire tenetur, quia v. gr. eſt Confeſſarius, Iudex, &c. P. 3. T. 4. *Reſ.* 141. §. *Quæres*, & *Reſ.* 165. initiò, *&* *infra* §. *Et tandem*, & P. 4. T. 4. *Reſ.* 37.

†Ideo multo magis, ſi tranſgreſſio, cui ſe periculo ignorans ſe exponit, nõ contingat.

† Cæterum, omnes affirmant, ignorantiam vincibilem, occaſione cuius committi poteſt aliquod peccatum, explicandam eſſe in Confeſſione, ſi peccatum non ſequatur; ratione nimirum periculi, cui ignorans ſe exponit: & multo magis, ſi ignorantia ſit affectata ad liberius viuendum, vt dicemus infra *num.* 102. Ideo enim ſupradicti auctores dicunt, ſufficere quòd explicetur peccatum ignoranter commiſſum; quia in hoc explicatur ignorantia, quod non contingit, quando peccatum non ſequitur: & ideo explicandum eſt peccatum in cauſa, ſeu ignorantia, per quam quis exponitur periculo peccandi †.

†Aut contingant pauciora vel minora peccata, quàm ſtante ignorantia ſequi potuiſſent.

54 Quod neceſſariò etiam faciendum eſt, ſi pluribus peccatis committendis quis per ignorantiam ſe exponit, quàm de facto committat. Nam tunc ignorantia mutat ſpeciem. v. gr. Cognoſcit quis mulierem vincibiliter, vel affectatè ignorans qualis illa ſit, exponit ſe periculo adulterij, inceſtus, ſacrilegij &c. quia nimirum illa eſse poteſt coniugata, conſanguinea, religioſa, &c. quæ proinde omnia committit. Si autem ſcit non eſse conſanguineam, nec religioſam, ſed dubitat an ſit coniugata, idque ſcire nolit, committit tantùm adulterium, &c. Ita Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 17. *num.* 23. Vnde, ſi talis fœmina inueniatur ſoluta, non ſatis erit dicere: *Fornicatus ſum*; ſed explicanda eſt ignorantia affectata, quæ talem periculo tot peccatorum expoſuit. P. 3. T. 4. *Reſ.* 141.

Quando explicanda ſit occaſio peccandi, & conſuetudo, vide V. *Confeſſarius*, à *num.* 35.

CIR-

Quoties.

55 † HAec circumſtantia pertinet ad numerum peccatorum, quæ, quia quandoque multiplicantur ex multiplicatione actuū, quandoque verò ex multiplicatione præceptorum eundem actum prohibentium, vel etiam ex multitudine obiectorum eundem actum terminantium, ſub tribus capitibus hanc circumſtantiam digeremus.

AD numerū peccatorum pertinet diſtinguere actus, obiecta, & præcepta.

De numero actuum.

56 ACtus peccaminoſi diſtincti, diſtinctè quoad numerum explicandi ſunt, adhibita prius diligentia ſufficiente †. Sed meretrix in poſtribulo inueterata non tenetur numerum peccatorum exprimere, ſed ſatis eſt exprimere tempus, per quod in malo perſeuerauit. Ita Canus *de pœn. p. 5. §. Colligo*, & alij. Et probabile etiam putat Fagundez *pr. 2 lib. 3. c. 4. num. 11.* quamuis benè aduertat, teneri ſaltem ſpecies peccatorum exprimere quantum poteſt, ſi nimirum rem habuit cum Clericis, cum coniugatis, vel propinquis; ſi ſodomiam commiſit &c. Idem dicendum eſt cum Fay *in add. ad 3. p. q. 9 ar. 2. diſp. 2. concl. 2.* in alijs malis ſtatibus; ſatis enim eſt tempus male conſumptum aperire. P. 3. T. 4. *Reſ.* 89. Vnde homines ruſtici, qui cum indoctis Parochis indoctè confeſſi ſunt, non ſunt cogendi ad Confeſſiones reiterandas ex eo, quod numerum peccatorum non expreſſerint. Vide infra V. *Confeſſarius quoad examen. Ibid.* in fine, & P. 5. T. 13. *Reſ.* 84. item in fine.

Actus enim adæquati peccaminoſi, diſtinctè quoad numerum explicādi ſunt.
Niſi quod aliquando, cum id non poſſit, ſufficit explicare tempus in malo exercitio conſumptum,
Vt cōtingit in meretrice inueterata in poſtribulo,
Et ſimilibus.

57 Putat Zanardus *p. 1. c. 18.* eum, qui per noctem cum amaſia dormiuit, ſatisfacere dicendo: *Dormiui per noctem cum amaſia, & feci quod potui*; nec teneri numerum fornicationum exprimere, dummodo interruptionem mentis vel operis non habuerit. Sed fallitur; quia fornicationes ſunt actus diſtincti, nec vna refertur ad aliam. P. 3. T. 4. *Reſ. 67. §. In reſ. 39.*

Cæterum cubans per noctem cum amaſia, tenetur explicare numerum copularum.

58 Sed, an ſufficiat numerum copularum explicare, an verò neceſſe etiam ſit explicare, quòd per noctem dormierit? Id explicandum eſſe, ait Vega *to. 1. c. 11. §. 26 n.* 168. Nam, ſi quis ſemel per totam noctem cum fœmina coiuiſſet, & reliquum tempus in alijs turpitudinibus conſumpſiſſet, non ſatis id explicaret dicendo, ſe habuiſſe copulam ſemel. Sed probabilis eſt contraria ſententia Zerolæ *c. 12. q. 15.* & aliorum. quia hæc circumſtantia eſt tantum aggrauans. P. 1. T. 7 *Reſ* 39. & P. 3. T. 4. *Reſ. 67. §. In reſ. 39.* & P. 5. T. 14. *Reſ.* 10. Imò Sancius neque eſſe aggrauantem putat. P. 5. *Reſ. cit.* in fine. Et quamuis Suarez *in 3. p. to. 4. diſp. 22. ſect. 2. num. 8 & 9.* exiſtimet, tactus & oſcula poſt actū venereum eſſe nouum peccatum, quia ordinantur ad nouam copulam: tamen contraria ſententia practicatur, ſi tales tactus non fiant ad iterandam copulam, ſed ad complementum copulæ præcedentis, etiam ſi ſint exorbitantes. Ita tenet Henriquez *lib. 5. c. 5. num. 5. & in gloſſ. lit. V.* Et Sancius *diſp. 6. num.* 3. addit, id verum eſſe, etiam ſi dum homo detinet mulierem ad colloquendum, deoſculandum, & congaudendum

Sed nō oportet explicare, quòd per noctem cubauerit.

Nam tactus, & oſcula etiam poſt copulam nō ſunt noua peccata.

Si fiāt in gaudium copulæ præcedentis.
Etiam ſi ſint exorbitantes.

de

Et ſecundùm Sancium, etiam ſi ſint paulliſper interrupti.

de copula præcedente, mulier ex conuentione diſcederet, & breui reuerteretur. P. 1. T. 7. *Reſ.* 42. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 67. §. *in reſ.* 42. & P. 4. T. 4. *Reſ.* 205. in fine.

Sunt verò diſtincta peccata, quæ fiunt abſque intentione copulæ mox ſequentis.

59 Cæterum, ſi quis tactus impudicos & oſcula haberet, ſed non in finem copulæ, & poſtea ſequeretur copula; vtrumque teneretur in Confeſſione explicare: quia ſunt diſtincta peccata. Ita Hurtado *de Sacram. diſp. 9. diff. 6.* P. 4. *T.* 4. *Reſ.* 205.

PLVRIES peierans, blaſphemans iniurians vno ſermone, vnum peccatum committit.

60 Qui continuato ſermone ter peieraret, vel eandem perſonam pluries iniuriaret, aut Deum blaſphemaret &c. ſatis eſt, quod dicat: *Peierauis*, aut: *Iniuriaui proximum, Blaſphemaui Deum ſemel*, &c. nam illa repetitio, ſi fiat vnico actu abſque interruptione, non eſt niſi vnum peccatum. Ità Zanardus *p. 2. prec. 1. c.* 10. P. 1. T. 7. *Reſ.* 51. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 163. Qui in die ieiunij pluries comedit, vnum peccatum committit. Contra ſi comedat carnes. Niſi in ieiunio ex voto. Vide V. *Ieiunium, num. 5.*

Sicut Sacerdos, qui in mortali multos communicat,

61 *Poſito*, quòd miniſtrans Euchariſtiam in mortali, peccet mortaliter (cuius tamen contrarium teneo) ſi quis vna vice multos communicat, vnum tantùm peccatum committit; quia eſt vnus actus in genere moris; & ſatis eſt dicere: *Miniſtraui ſemel Euchariſtiam in mortali*. Ità Tannerus *in 2. 2. diſp. 4. q. 2. dub. 4. num.* 56. P. 1. T. 7. *Reſ.* 41.

Aut multorum Cõfeſſiones excipit ſucceſſiuè.

62 Imò probabilis eſt ſententia Rodriquez *ſum. tom. 2. c. 44. num 3.* quòd Sacerdos excipiens ſucceſſiuè Confeſſiones multorum, ſine notabili interruptione, non committat, niſi vnum peccatum: quia omnes illæ Confeſſiones audiuntur per vnum actum moraliter. Nec proinde teneri numerum Confeſſionum exprimere. P. 1. T. 7. *Reſ.* 43. & P. 5. T. 7. *Reſ.* 7. §. *Dixerunt*.

Et tandem prohibitus ludere, ludẽs ſucceſſiuè cum pluribus.

63 Ob eandem rationem, prohibitus ludere aleis, vel taxillis, ſi per noctem ſucceſſiuè ludat cum pluribus, vnum peccatum facit, nec tenetur confiteri numerum perſonarum. Ita Sancius *ſelect. diſp. 6 n. 1.* contra Palaum *to. 1. tr. 2. diſp. 3. punct. 3. num.* 7. P. 3. T. 4. *Reſ.* 45.

ACTVS malus internus, non ſolùm interrumpitur per actum contrarium, ſed etiam per ſomnum, &c.

64 Actus malus internus interruptus eſt multiplex peccatum, ſiue interrumpatur per actum contrarium, ſiue per obliuionem, ſomnum &c. Quia tales actus nullam habent continuationem, cum vnus ab alio non dependat. Ita Vaſquez *in 3. par. to. 4. q. 91. ar. 1. dub. 5 n.* 10. Qui contrariam opinionem Cani *relect. de pœn. par 5.* quod tunc ſint multa peccata, cum interrumpuntur per actum contrarium, improbabilem cenſet. Sed non damnarem, qui illam ſequi vellet: nam illam docet Salas *in p. 2. to. 2. tr. 13. diſp. 5. ſec. 8. n.* 85. Homobonus *p. 1. tr. 5. c. 13. q.* 83. & alij. P. 3. *T.* 4. *Reſ.* 95.

Sed contrarium eſt probabile.

Vnde probabile eſt, retinentẽ rem al.. nam per annũ vnum peccatum committere.

65 Igitur, quamuis ego ſent'am cum Leſſio *lib. 2. c. 22. dub. 3. n.* 11. voluntariam retentionem rei alienæ diſcontinuari & interrumpi primo, ſi obligatus reſtituere fiat impotens, ſecundò per actum contrarium, tertiò per ſomnum & inconſiderationem, vel obliuionem, quarto ſi creditor exigit, & ipſe non reſtituit, vel videt illum egere, & non ſoluit. Probabiliter tamen docuit Aragon *in 2. 2. q. 62. ar.* 8. retinentem rem alienam per annum, vel plus, vnum tantùm peccatum committere, etiã ſi pluries occaſio reſtituendi oblata fuerit, aut pluries propoſitum non reſtituendi renouatum ſit, dummodo nunquam propoſitum de nouo confirmauerit & efficaciter reuocauerit, ut determinans reſtituere, poſtea

da-

data opportunitate non reſtituat. *P. 2. T. 16. Reſ. 25. & P. 1. T. 7. Reſ. 58.* initio. Et quamuis quo longior ſit retentio, eo grauius ſit peccatum, in noſtra tamen ſententia non oportebit explicare moram voluntariæ retentionis. *P. 1. T. 7. Reſ. 58 §. Hoc ſuppoſito.*

Non tenetur explicare duratione̅

66 Adde, quod etiam in caſu, quo quis per actus contrarios interrupiſſet voluntatem prauam, v. gr. non reſtituendi, & poſſet explicare numerum cogitationum, & peccatorum, non teneretur explicare moram. Ita Vaſquez *in 3. p. to. 4. q. 91. ar. 1. dub. 3. n. 36.* Si verò non poſſet aliter numerum interruptarum cogitationum & voluntatum exprimere, tunc neceſſario explicare deberet moram. Imo nec ad aliud quis tenetur etiam in peccatis externis, vt dictum eſt *n. 56.* Nam quamuis in rigore metaphyſico actus interrupti & retractati ſint plura peccata, in explicando tamen numero peccatorum non eſt ſeruandus rigor metaphiſicus, ſed ſufficit, quod conſtet Confeſſario de ſtatu pœnitentis, qui ſufficenter illi aperitur, ſi dicat, ſe retinuiſſe rem alienam, vel diuinum Officium omiſiſſe per annum, etiam ſi voluntas non reſtituendi & non recitandi pluries mutata fuerit. Alioqui moleſtum eſſet, maiorem obligationem imponere. Ità Granado *in 3. p. cont. 7. tr. 9. diſp. 10. n. 8. P. 1 T. 7. Reſ. 39* & *P. 5. T. 14. Reſ. 55.*

Quod etiam procedit in interruptione per actus contrarios ſi adeſt memoria actuum interruptorum.
Si verò non adeſt, explicanda eſt mora.
Quod ſufficit etiã, ſi adhibita diligentia poſſet numerũ exactè declarare.

67 Quando numerus peccatorum non venit in mentem exactè, ſolet pœnitens exprimere numerum veriſimilem, addendo, *plus vel minus:* quibus verbis ſatisfacit pro aliquibus, quæ vltra numerum confeſſum poſtea venirent in mentem. Et quidem Sancius *ſelect. diſp. 2. num. 13.* putat, per illud *plus, minuſue* ſignificari duo, vel tria citra, vel vltra numerum explicatum: vnde, qui confeſſus decem plus minusue, recordaretur, ſe deliquiſſe terdecies, non teneretur hæc tria confiteri. Secus verò, ſi plura. Sed placet opinio Fagundez *pr. 2. lib. 3. c. 5. num. 9.* quòd verba illa, *plus minusue* extendantur pro numeri, cui adduntur, magnitudine, quod eſt arbitrio prudentis relinquendum. Vnde Nauarrus *in capit. Conſideret, de pœnitentia diſtinct. 5. numer. 42.* docuit, in numero centum peccatorum *plus, vel minus*, extendi ad decem. (Et Hurtadus *de ſacr diſp. 9. diff. 5.* in numero denario, ad quatuor. *P. 4. T. 4. Reſ. 204.*) Extat tamen opinio ſingularis Viualdi *tit. 7. §. Sed dixi, num. 3.* quod, qui confiteretur decies ſe peccaſſe verbi gratia in fornicatione, & diceret ſuam culpam omnium aliorum, quæ Deus ſcit illum commiſiſſe, poſito quòd debitum examen præmiſerit, non teneretur poſtea iterum confiteri, etiam ſi recordaretur, ſe idem peccatum vigeſies commiſiſſe. Sed hæc opinio non placet. P. 3. T. 4. *Reſ. 94.*

QVANDO explicatur in Confeſſione numerus dubius, addi debet (plus vel minus)

Quæ verba ſatisfaciunt in caſu, quo plura, vel pauciora reperirentur commiſſa iuxta proportionem ad numerum confeſſum.
Sed non ſi ſubueniant duplò plura.

68 Contra verò, ſi confeſſus vigeſies, inueniat poſtea ſe decies illud peccatum commiſiſſe, placet opinio Bonacinæ *de ſacr. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. punct. 3. num. 3.* contra Yribarnem *in 4. diſt. 17. diſp. 57. ſec. 8. tom. 5.* quod non teneatur talem numerum retractare. Nam & id pœnitens fecerat bona fide, & Confeſſio eſt integra, cum in numero maiori contineatur minor. Quod verò Confeſſarius deceptus ſit, id fuit in præiudicium ipſius pœnitentis, qui propterea maiorem, quàm meruiſſet, pœnitentiam reportauit. *P. 2. T. 17. Reſol. 25.*

Secùs, ſi duplò pauciora.

De

De numero obiectorum.

VNVS actus malus reſpiciens plura obiecta totalia, eſt multiplex peccatum, cum numero obiectorum aſpiciendum.

69 RAtione plurium obiectorum poſſunt eſſe in eodem actu plures malitiæ numero diſtinctæ. Vnde in Confeſſione explicari debent. Ita Vaſquez *in 3. p. to. 4. q. 91. ar. 10. dub. 4. n. 8.* & Bonacina *de Sac. diſp. 5. q. 5. ſec. 2. punt. 2. §. 3. diff. 3. n. 16.* Qui probat primo; nam numerus obiectorum pertinet ſubſtantialiter ad indiuiduationem actus, qui explicari debet in indiuiduo. Probant alij ſecundò, quia, cum obiecta adæquate diſtincta, ſint obiecta totalia, quodlibet ex ſe aptum eſt vnum peccatum conſtituere, & cum plura ſint, plura proinde conſtituunt. Et hæc ſententia hodie practicatur. Sed Suarez *in 3. p. to. 4. diſp. 22. ſec. 5. n. 35.* & alij tenent, plura numero obiecta concurrere vt vnum moraliter, & vnum numero peccatum conſtituere. Eſſe tamen diſtinctè explicanda, quia peccatum aggrauant. Sed rectè notat Vaſquez, quòd, poſita doctrina Suarez numerus obiectorum non ſit neceſſariò confitendus P. 1. T. 7. *Reſ.* 17. & 29 & P. 3. T. 4. *Reſ.* 164.

Quidquid aliqui contradicant.

Vnde determinans non ieiunare totã Quadrageſimam, committit 40. peccata.

70 Itaque in noſtra ſententia, ſi quis vnico voluntatis actu ſtatuiſſet nõ ieiunare totam Quadrageſimã, tot peccata cõmitteret, quot ſunt ieiunia Quadrageſimæ. Idem dic de eo, qui ſtatueret Miſſam, aut diuinum Officium per annum omittere, aut haberet voluntatem occidendi multos homines, aut cubandi cum multis mulieribus, &c. P. 3. T. 4. *Reſ.* 164. *§. Secundò infertur.*

Sicut, qui per totidem dies vellet omittere Officium, & qui haberet voluntatem mactandi plures homines, Et malediceret ſimul Deum, B. Virginem, & D. Petrũ,

71 Item maledicens vno ſermone Deum, B. Virginem, & D. Petrum, tria peccata committit. Sed quid, ſi malediceret Deum, & duodecim Apoſtolos? vel imprecaretur mortem Paulo, & toti eius familiæ? Reſpondet Henriquez *lib. 5. c. 8. num. 4.* vnum tantùm peccatum committere. Fagundez *pr. 2. lib. 1. c. 5. num. 10.* autem, duo: quia familia in iure pro vna perſona reputatur, ſicut grex ouium, & bibliotheca, quod etiam dici poteſt de Apoſtolatu. At verò Vaſquez *in 3. p. tom. 4. q. 91. ar. 1. dub. 4. num. 10.* & alij auctores noſtræ ſententiæ dicunt, in primo caſu committi tredecim peccata, in alijs, quot perſonas continet familia & inſuper vnum. Vbi nota cum Vaſquez, quòd furari plures oues vnius domini, eſt vnum peccatum; plurium dominorum pro indiuiſo, etiam vnum; plurium verò pro diuiſo, diuerſa. P. 3. T. 4. *Reſ.* 164. *§. Secundò infertur.* & *§. Tertio infertur.*

At ſi maledicat Deum, & Apoſtolos,

Cõmittit tredecim peccata.

RVRSVS, lædens vno verbo famam multorum, aut multos vnico ictu occidens, cõmittit multa peccata.

72 Præterea, lædens vno verbo famam plurium perſonarum, plura peccata cõmittit, ſicut qui vno ictu multos occidit, multa homicidia facit, &, ſi ſunt Clerici, multas excommunicationes & irregularitates incurrit. Secus ſi pluries eundẽ Clericum percuteret. Ità Nauarrus *cap. 6. num. 18.* & alij. *Ibidem §. Quartò infertur.* & *§. Notandum eſt.* Sed Suarez *de cenſ. diſp. 5. ſect. 3. num. 8.* probabilius putat, percutientem vno ictu tres Clericos, tres excommunicationes incurrere, propter tres iniurias, quæ conſurgunt Eccleſiæ. P. 5. T. 9. Reſ. 59.

Sicut qui delectatur de multis peccatis.

73 Rurſus, ſi quis ſibi complaceat, ſeu moroſè delectetur de triplici actu nefando commiſſo, tria peccata diſtincta committit in Confeſſione aperienda. Ità Molfeſius *ſum. tom. 1. tract. 8. cap. 7. num. 19. P. 3. tit. § Primò, quod qui.*

74 Inſuper recogitans in pollutione tres coniugatas ſimul, tria pecca-

cata committit. Ità Henriquez *lib. 5. c. 8. n. 8. Ibid. §. Quintò infertur.*

Aut in pollutione recogitaret plures perſonas.

75 Inducens item vno verbo tres ad peccandum, tria peccata committit. Ita Sanchez *ſum. tom. 1. lib. 1. cap. 6. n. 8. Ibid. §. Sextò infertur.* & *Reſ.* 114. §. *Sed difficultas.*

Vel vno verbo multos prouocaret ad malum.

76 † In quibus omnibus caſibus Suarez tenet vnum peccatum committi, vnde in hac ſententia, & poſita etiam noſtra, quòd circumſtantia tantùm aggrauans non ſit neceſſariò confitenda, numerus obiectorum non eſſet neceſſario explicandus †.

IN quibus omnibus caſibus Suarez ait committi vnu peccatũm.
Quod ſi eſſet verũ, non eſſet neceſſario confitendus numerus obiectorum.

77 Sic etiam, qui, exiſtens in peccato, vnica verborum prolatione, aut ablutione plures baptizat, aut vna abſolutione plures abſoluit, vnum tantum committit peccatum; quia, licet ſint plura Sacramenta, miniſtrantur tamen per modum vnius. Ità Tannerus *in 2. 2. diſp. 4. q. 2. dub. 4. n. 56. P. 1. T. 7.* Reſ. 41 & *P. 5* T. 3. Reſ. 27.

Qui plures ſimul baptizat, ſemel peccat.

78 Similiter, qui ſimul rogatus de pluribus rebus & articulis ſub iuramento, in omnibus mentiretur, vnum tantum committeret periurium, nec teneretur numerum explicare. Ità Henriquez *lib 5. c. 5. n. 6. in gloſſ. lit. F. P.* 1. T. 7. Reſ. 40.

Sicut qui mentitur circa plura interrogata ſub vno iuramento.

79 Qui plures articulos fidei vincibiliter ignorat, ſecundum Marullum *diſp. 1. c. 2. diff. 3 n.* 700. plura peccata committit. Sed probabilis eſt ſententia Suarez *de fide diſp. 15. ſec. 1. n. 7* quod committat vnicum, ſicut vnum tantùm peccatum committit, qui plures Horas recitare omittit eodem die. Vnde, ſicut quis non tenetur numerum Horarum omiſſarum confiteri, ita nec numerum articulorum ignoratorum. P. 3. T. 4 Reſ. 165. §. *Sed difficultas.*

Probabile autẽ eſt, ignorantem plures articulos fidei, cõmittere vnum peccatum.
Sicut omittens plures Horas canonicas eiuſdem diei.

De numero præceptorum.

80 PRæcepta plura, tunc conſtituunt actum multipliciter peccaminoſum, quando reſpiciunt diuerſam virtutem. Vnde ratione diuerſorum præceptorum actus non contrahit malitias eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ. Niſi eadem virtus pluries per eumdem actum violaretur reſpectu diuerſorum †.

PECCATVM cõtra plura præcepta quãdoque eſt multiplex, quandoque vnum.

81 Quo pacto coniugatus rem habens cum coniugata, committit duplex adulterium, vnum contra propriam vxorem, aliud contra virum adulteræ. Et ſimiliter Religioſus rem habens cum Moniali committit duplex ſacrilegium. *P. 3. T. 4. Reſ.* 164. §. *Et tandem ſeptimò.*

Et ſic duo peccata committit coniugata rem habens cum coniugato.
Et religioſus rem habens cum Moniali.

82 Ob contrariam vero rationem, qui omitteret Sacrum in die Dominico, in quo incidiſſet aliud feſtum de præcepto; Et qui ieiunare omitteret in Vigilia incidente in Quadrageſima, vnum peccatum committeret: quia hæc præcepta reſpiciunt eandem virtutem, illa Religionis, hæc Temperantiæ. Ità Vaſquez *in 3. par. tom. 4. quæſt. 91. art. 1. dub. 4. num. 9* contra Nauarrum *Man. cap. 11 num. 4. P. 1. T. 7. Reſ.* 22. † & hoc ſecundum etiam *T. 9 Reſ.* 16. Secus, ſi quis etiam teneretur ex voto. *Ibid.* Vide V. *Ieiunium*, *num.* 11.

Vnum vero, qui omitteret ſacrum in die duplicis Feſtiuitatis concurrentis.
Vel ieiunium in die, quo obligaretur ratione vigiliæ, e quatuor temporum.

83 Similiter, qui furaretur rem ſacram de loco ſacro, vnum ſacrilegium committeret, nec teneretur vtrumque explicare in Confeſſione, ſed tantum alterutrum. Ità Fagundez *pr. 2. lib. 4. cap. 5. num. 21. P. 1. T. 7. Reſ.* 22. in fine.

Item qui furaretur rem ſacram de loco ſacro.

Sed quid, ſi Medicus daret licentiã ſine cauſa edendi carnes in die Veneris concurrente Vigilia?

84 Rurſus, Medicus, qui abſque cauſa legitima concederet licentiam edendi carnes in vigilia contingente in die Veneris, ſecundum Sancium *ſelect. diſp.* 41. *num.* 16. committeret duo peccata in Confeſſione explicanda: quoniam & comeduntur carnes in die Veneris, & frangitur ieiunium. Sed Monteſinus *in par.* 2. *tom.* 2. *quæſt.* 73. *ar.* 2. *quæſt.* 4. *nu.* 47. docuit, vnum eſſe peccatum, & circumſtantiam ieiunii ſolum aggrauare. Quæ ſententia ſi vera eſt, ſecundum noſtram doctrinam ſatisfaciet dicendo: *Dedi licentiam edendi carnes in die prohibito ſine cauſa*. P. 1. T. 7. *Reſ.* 60.

OMITTENS Officium, ad quod teneretur titulo beneficij, & Ordinis, vnum peccatum committeret.

85 Qui tenetur ad Officium ratione beneficii, & Ordinis Sacri, non tenetur explicare in Confeſſione hunc duplicem titulum obligationis, ſi illud omittit: quia vterque reſpicit virtutem Religionis. Homobonus *p.* 1. *tr.* 4. §. 5. *q.* 43. contra Fagundez *p.* 1. *lib.* 4. *c.* 5. *n.* 35. P. 1. T. 12. *Reſ.* 22.

Sicut etiam Religioſus non obediens Prælato iubenti ſub merito obedientiæ.

86 Quando Religioſus non obedit Prælato præcipienti aliquid ſub obedientia, non peccat dupliciter, contra Religionem & Obedientiam, vt docet Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *dub.* 36. *n.* 14. Nam ideo peccatum mortale committitur contra obedientiam; quia per obedientiam præcipitur aliquid, quod ratione voti ſit materia Religionis. Et ſic eſt vnum tantùm peccatum. Ità Perez *in Reg. D. Bened. c.* 5. *n.* 23. & alij. P. 1. T. 7. *Reſ.* 16. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol.* 16.

Vel alius quicumque nõ obſeruans aliquid, ad quod pluribus iuramentis, ſcripturis, &c. eſt obligatus.

87 Qui rogatus de re aliqua, pluries iurat, & poſtea mentitur, vel ad aliquid faciendum pluribus iuramentis & ſcripturis publicis obligatus, non obſeruat, vnum committit peccatum, & ſatisfacit, ſi dicat: *Violaui iuramentum &c.* & *Non compleui quandam obligationem*. Idem etiam dic, ſi pluries quis vouiſſet aliquid facere, & non feciſſet. Ità Henriquez *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 6. P. 1. T. 7. *Reſ.* 40. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 90.

VNVM item peccatum committit, qui in Quadrageſima facit Confeſſionem inualidam.

88 Qui in Quadrageſima facit Confeſſionem inualidam, peccat contra præceptum diuinum de integritate Confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiaſticum annualis Confeſſionis: non tamen committit duo peccata, ſed vnum; quia præceptum Eccleſiæ ſubordinatur diuino. Ità Fagundez *pr.* 2. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 8. P. 3. T. 4. *Reſ.* 35. §. *Ex his.*

Aut communicat in peccato abſque Confeſſione.

89 Item, qui ſumit Euchariſtiam in peccato mortali ſine præuia Confeſſione, quamuis probabiliter videatur committere duo peccata, vnum impœnitentiæ, contra preceptum confitendi ante Communionem, & aliud ſacrilegij, contra dignam ſuſceptionem Euchariſtiæ; probabilius tamen eſt committere tantum vnum contra dignam ſuſceptionem Sacramenti. Nam præceptum Confeſſionis præuiæ ordinatur in hunc finem: & vbi vnum eſt propter aliud, ibi eſt tantùm vnum. Ità Fay *in add ad* 3 *p. q.* 4. *ar.* 3. *diſp. vn concl.* 2. *Ibid.* initio. & P. 2. T. 14. *Reſ.* 24. §. *Nota etiam.* Ob eamdem rationem, Sacerdos indignè celebrans non committit tria peccata, indignè conſecrando, offerendo, & communicando: quia oblatio & conſecratio ſunt propter Communionem. Ità Azorius *p.* 1. *lib.* 10. *c.* 31. *q.* 11. P. 2. T. 14. *Reſ.* 24.

Item Sacerdos, qui indignè offert, Conſecrat, Et communicat.

Vel celebrat cum peccato mortali, & excommunicatione annexa.

90 Item Sacerdos, celebrans cum excommunicatione maiori, non committit duo peccata, ſcilicet ratione peccati mortalis, & cenſuræ: quia vtrumque prohibet Communionem intuitu eiuſdem virtutis, nimirum Religionis. Religionem enim reſpicit lex diuina, dum prohibet communicare in peccato, & Religionem Eccleſiaſtica, dum prohibet

com-

communicare eum excommunicatione. Itaque non oportet vtrumque in Confeſſione aperire. Ita Vaſquez *in 3. p. tom. 3. diſp. 106. c. 1. n. 6.* contra Mol'eſium *tom. 1. tr. 3. c. 8. n. 88. P. 2. T. 14. Reſ. 22.* & *P. 5. T. 13. Reſ. 62.*

91 Qui vexatur magna & notabili tentatione carnis, tenetur orare, & Dei auxilium petere. At ſi ſuccumbit, non peccat dupliciter, nec tenetur explicare circumſtantiam orationis omiſſæ. Vide V. *Orare, n. 3.*

Et tentationi carnis non obſtat eſ<ſe> armis orationis.

CIRCVMSTANTIA
Cur.

92 † CIrcumſtantia finis mali, habentis diuerſam malitiam ab obiecto actus, explicari debet in Confeſſione; quia addit actui nouam malitiam †. Itaque, qui furatur propter fornicandum, non ſolùm tenetur confiteri furtum, ſed etiam circumſtantiam praui finis. Cæterùm non oportet, quòd circumſtantia finis explicetur vt finis, ſed explicari poteſt vt diſtinctum peccatum: vnde in caſu propoſito ſufficit dicere: *Furatus ſum*, & mox: *Habui intentionem fornicandi*, abſque eo, quòd explicetur ordo vnius ad aliud. Quia in tali ordine non eſt maior malitia, quàm ſit in furto & fornicatione ſeorſim. Ità Angelus v. *Interrogatio*, §. 6. contra Syluestrum v. *Confeſſio* 1. q. 10. P. 1. T. 7. Reſ. 23. Adde cum Coninch *de ſacr. diſp. 7. dub. 4. num.* 24. quòd ſi finis continet malitiam ſolùm venialem, nec eſt neceſſario aperienda, vt ſi quis confiteretur propter inanem gloriam &c. *Ibid. §. Notandũ eſt.*

QVI furatur ob fornicandũ, eſt fur & fornicarius.

Et deo vtrumque confiteri tenetur.

Sed non cum ordine inter ſe.

Circumſtantia finis venialiter mali non eſt neceſſariò aperienda.

93 Quòd ſi finis nullam habet malitiam, præter malitiam obiecti, nullo pacto eſt explicandus. Et ſic qui omitteret Sacrum propter ſtudium, ſatisfaceret dicendo: *Omiſi Sacrum* Quia ſtudium non habet aliam malitiam ab ipſa omiſſione. Ità Vaſquez *in p. 2. diſp. 93. cap. 3.* contra Zumel *in p. 2. q. 71. art. 5. diſp. 4. Ibid. §. Nota ſecundò*, & *Reſ. 62.*

Et multò minus, ſi nullam habet malitiam.

CIRCVMSTANTIA
Quomodo.

94 † MOdus explicandus eſt in Confeſſione, quando continet peculiarem malitiam & deformitatem †.

MODVS item peccandi non eſt explicandus, ſi non addit malitiam.

95 Vnde non eſt explicandus modus in copula, puta, ſi ſtando, ſedendo, &c. quis fornicaſſet, quia hic modus eſt accidentalis, & non addit nouam malitiam, dum ſeruatur vas legitimum, & abeſt periculum ſeminis effundendi. Quod etiam dicemus de coniugatis V *Copula.*

Et ſic in copula nõ oportet explicare, an ſedendo, ſtando, &c.

96 Rurſus, non tenetur fornicarius explicare, ſi in fornicando vtatur modis nimis, & extraordinariè impudicis, niſi ſpeciem mutent, vt ſi v. g. inciperet actum ſodomiticum, & poſtea conſummaret in vaſe naturali. Sed Faber *de pœn. in 4. diſt. 17. q. vn. diſp. 24. c. 2. num.* 34. tenet explicandum eſſe, etiam ſi ſpeciem non mutent. P. 5. T. 14. *Reſol.* 56. §. *Quæro octauò.* Item qui ſe polluit cubans ſuper hominem, vel mulie-

Neque ſi adhibeantur modi nimis turpes, & extraordinarij.

lierem, ſatis eſt, quòd dicat: *Tactu alterius me pollui*. Ita quidam apud Llamas *p* 3. *c*. 8. §. 1. contra ipſum. P. 1. T. 7. *Reſ*. 52.

At in ſodomia explicandum ne eſt, quod quis agens fuerit, vel patiens?

97 In ſodomia, ait Leone *p*. 1. *recollect*. 9. *num*. 216. & 218. non eſſe neceſſarium explicare, an quis agens fuerit, vel patiens: quia hæc peccata ſunt eiuſdem ſpeciei, quamuis illud agentis ſit grauius & maiori ſupplicio dignum. Quam opinionem non audet reprobare Baucius, *prax. Confeſſ. fol* 334. *num*. 45. eamque viris doctis placuiſſe teſtatur.

Multi negant.

Itaque, qui haberet verecundiam confitendi ſe fuiſſe patientem, dicere poſſet: *Exercui toties actum ſodomiticum*. *P*. 3. *T*. 4. *Reſ*. 159. & *P*. 5. *T*. 14. *Reſ*. 56. §. *Quæro ſecund*.

EXPLICARI etiã debet circumſtantia ſcandali diſtinguendo intentionem, numerũ perſonarum, & ſpeciẽ peccatorum.

98 Explicandum item eſt, an quis peccauerit coram alijs; vnde illi ſcandalum paſſi ſint; & tunc aperiendus eſt numerus perſonarum, & ſpecies peccatorum, ad quæ alij inducti ſunt. Explicandum item eſt, an alterius ruina ſit formaliter volita: an verò ſolùm interpretatiuè, & in cauſa. Ita Mendoza *in* 2. 2. *diſp*. 173. *ſect*. 8. §. 61. *P*. 3. *T*. 4. *Reſ*. 114. §. *Sed difficultas*, & *P*. 5 *T*. 7. *Reſ*. 2. & 3. §. *Notandum*.

Quod quidem peccatum non committunt omnes peccantes coram alijs.

99 Excuſantur autem aliqui à diſtincto peccando ſcandali, coram alijs peccando; vel, quia videntes ita ſunt in bono ſtabiles, vt nullo modo cenſeantur ſcandalum pati; vel, quia ità ſunt deperditi, vt aliorum peccatum nihil illos immutet. Ità Salas *in p*. 2. *to*. 1. *tr*. 7. *diſp*. 3. *ſect*. 4. *num*. 84. Addit Sancius, *ſelect*. *diſp*. 46. *num*. 11. excuſari vlterius, vel quia ipſi peccantes tam praui ſunt, vt ab illis de præſtando exemplo nihil curetur; vel, quia videntes ità ſunt ad peccandum faciles, vt non dicantur moraliter inducti à malo aliorum exemplo. P. 5. T. 7. *Reſol*. 3

Nam quandoque excuſantur.

Vir autem cum fœmina peccans a ſe inuitata, ſatis eſt, quòd confiteatur fornicationem.

100 Cæterum, qui peccauit cum fœmina illam inuitans, quamuis peccatum ſcandali committat, non tamen tenetur explicare ſe illam inuitaſſe: quia dicendo: *Fornicatus ſum*, ſatis intelligitur fœminam ſollicitaſſe: quia communiter ità contingit. Secus verò, ſi fœmina ſollicitaſſet virum, teneretur id explicare: quia communiter non contingit. Teneretur etiam explicare vir, ſi extraordinarijs precibus æquiualentibus violentiæ morali fœminam induxiſſet. Ita Salas *in p*. 2. *to* 2 *tr*. 13. *diſp*. 5. *ſect*. 15. *num*. 133. contra Lorcam *in* 2. 2. *q*. 43. *ar*. 8. *ſect*. 3 *diſp*. 56. *num* 6. P. 3. T. 4. *Reſ* 114. & P. 5. T. 13. *Reſ*. 5.

At fœmina id explicare teneretur. Sicut & vir, qui quaſi violenter alliceret.

Notabilis doctrina

101 Nota hic celebrem doctrinam Vaſquez apud Meratium *to*. 3. *in D. Th*. *diſp*. 27. *ſec*. 4. *num*. 8. quod ſuadere alteri vt committat ſecum peccatum, quòd ex ſua natura non niſi à duobus, committi poteſt, non eſt peccatum diſtinctum ab eo, ad quod inuitat, ac proinde ſeorſim explicandum. Quam ſententiam ipſe Meratius putat probabilem. P. 5. *cit*. §. *Non deſinam*.

IGNORANTIA non eſt neceſſariò explicanda.

Niſi in ordine ad cenſuras, à quibus liberat.

Sed quid, ſi eſt affectata?

Diſcordes ſententiæ.

102 Explicanda item eſt circũſtantia ignorantiæ inuincibilis in ordine ad cenſuras; quia ab illis excuſat, ſicut etiam excuſat à tranſgreſſione præcepti humani, vt videre eſt V. *Ignorantia*. In ordine tamen ad culpam non eſt neceſſarium. Ità Suarez *to*. 4. *diſp*. 22 *ſect*. 4. *num*. 14. contra Adrianum *in* 4. *tract*. *de confeſſ*. *q*. 4. *in* 2. *p*. P. 3 *T* 4. *Reſ*. 141. Ignorantia autem affectata, ſi non affectatur ad liberiùs viuendum, aliquando etiam minuit culpam: ſi verò affectetur ad liberiùs viuendum, ſecundum Palaum *to*. 1. *tr*. 2. *diſp*. 1. *punct*. 16. *num*. 3. conſtituit ſpecialem malitiam aduerſus voluntatem ſeruiendi Deo. Sed ſecundum

San-

Sanchez *ſum. tom.* 1. *lib* 1. *c.* 17 in fine, aggrauat ſolùm notabiliter in eadem ſpecie: vnde in noſtra ſententia non eſſet neceſſariò explicanda. P. 4. T. 4. *Reſ.* 35. §. *Nota etiam*. † Hoc autem non procedit quando ex tali ignorantia imminet periculum cõmittendi plura peccata, quam de facto committit: nam tunc eſt neceſſario explicanda, in quemcunque finem aſſectetur, iuxta dicta ſuperius *num.* 54. Vide etiam V. *Ignorantia*, *num.*

Certè ſi imminent ex illa plura peccata, quam de facto committantur, explicari, neceſſario debet.

103 An vero explicandum ſit, ſi quis peccatum commiſit, dubius, an fuerit mortale vel veniale; vel cum conſcientia erronea, exiſtimans illud eſſe mortale, cum fuerit veniale, Vide V. *Conſcientia*, *num.* 4. & 8.

Quid de dubio, & conſcientia erronea?

104 Non eſt explicandum in Confeſſione, an in actu venereo quis geſtauerit Reliquias, vel Agnum benedictum; quia non committit ſacrilegium. Quod etiam procedit, ſi dictæ Reliquiæ &c. dentur amaſiæ ex beneuolentia & gratitudine: nam id ſolùm eſſet quædam irreuerentia. Secus, ſi darentur in ſolutionem: nam eſſet ſacrilegium. Ità Filliucius *tom.* 2. *tract.* 30. *cap.* 7. *num.* 229. P. 1. T. 7. *Reſ.* 18. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol.* 18.

NON eſt explicandum, an in fornicatione quis geſtauerit Reliquias, vel an illas dederit amaſiæ ex beneuolentia.

Secus ſi in ſolutionem.

105 Qui furatur coram Iudice, vel cum manifeſto periculo vitæ, ſecundum Vaſquez *in p.* 2. *tom.* 2. *q.* 73. *art.* 9. *dub.* 3. tenetur hanc circumſtantiam confiteri, quia committit duo peccata, vnum furti, aliud temeritatis. Sed placet contraria opinio Tanneri *in p.* 2. *diſp* 4. *q.* 3 *dub.* 3. *num.* 72. Quia is non vult directè pœnam, ſed indirectè, & ex ſuppoſitione peccati, quod per ſe non eſt peccatum. P. 1. T. 7. Reſ. 61.

TENETVR rè ſur explicare, an furatus ſit cum periculo vitæ?

Affirmat Vaſquez.

Sed magis placet opinio negans.

CIRCVMSTANTIA
Quando.

106 DOcuit Alenſis 3. *p.* *q.* 32. *mem.* 5. *ar.* 2. aperiendum eſſe in Confeſſione, num peccatum commiſſum ſit in die feſto. Media *lib.* 1. *c.* 9. §. 1. & alij, num peccatum carnale commiſſum ſit in die Iouis Sancti, vel eo die, quo quis ad Confeſſionem accedit. Sed illud de die feſto refellit Ledeſma *to.* 1 *de pœn. c.* 19. & omnes communiter Neoterici: quia in die feſto prohibetur opus ſeruile propriè corporale, non ſpirituale, quale dicitur peccatum metaphorice. Circumſtantia etiam Iouis Sancti, & diei Confeſſionis eſt tantum aggrauans, & ideo non neceſſario explicanda. Ita Henriquez *lib.* 5. *c.* 6. *num.* 6. P. 1. T. 7. *Reſolut.* 32.

NON eſt neceſſe explicare, an peccatum ſit commiſſum in die feſto, in Hebdomada ſancta,

In die Confeſſionis, vel Communionis.

107 Non tenetur pœnitens explicare, an crimen ſit aliàs confeſſus, vel nè, niſi ob aliquam circumſtantiam mutantem ſpeciem, aut conſtituentem hominem in proxima occaſione peccandi. Itaque, qui apud Confeſſarium verecundaretur de aliquo peccato, poſſet cum illo generalem Confeſſionem efficere, & ſic illud confiteri non explicando, an aliàs confeſſum ſit. Id enim parum variat iudicium Confeſſarij, & ipſe poterit maiorem pœnitentiam efficere. Ita Bonacina *de ſacram. diſp.* 5. *quæſt.* 5. *sect.* 2. *punct* 2. §. 7. *diff.* 4. *num* 5. Sanchez *apud ipſum ibid.* & alij. Vnde immeritò Turrianus *in cenſ. theol.* hanc opinionem improbabilem iudicauit. P. 3. T. 4. *Reſ.* 62. & *par.* 4. T. 3. R. 65.

Nec an ſit cõmiſſum poſt vltimam Confeſſionem.

Du-

Explicanda autem eſt mora iuxta ſuperius dicta.

108 Duratio & mora, per quam quis in peccato perſeuerauit, explicanda eſt in Confeſſione, ſi non venit in mentem numerus peccatorum. *Vide ſup.* à *num.* 56. & 66.

CLAVSVRA.

DE Clauſura quoad ingreſſum in clauſtra Religioſa, vide Ver. *Ingreſſ. di Monaſteria.*

MONIALIS non poteſt e monaſterio egredi, abſque licentia Papæ.

1 Moniales non poſſunt de Monaſterio in Monaſterium quacunque ex cauſa tranſire ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ toties quoties obtinenda. Et hoc ex decreto Pauli V. à Sacra congregatione Epiſcoporum & Regularium *an.* 1617. publicato, ac Procuratoribus Ordinum intimato. Quæ omnia notat Caſtellinus *de elect. c.* 17, *n.* 5. P.3. *T.* 2. *Reſ.* 99. §. *Notandum.*

Etiam cauſa fundationis, reformationis, &c.

2 Et non poſſe tranſire cauſa fundationis, reformationis, &c. expreſsè declarauit Sacra Congregatio Cardinalium apud eundem *ibid.* Vnde docet Rodriquez *Sum. to.* 3. *c.* 3. *n.* 2. ad talem tranſitum licentiam Papæ requiri. A qua ſententia non eſt recedendum. Quamquam Portellius *add. ad dubia Reg. v. Monialibus n.* 1. & alii doceant, fieri poſſe ſola ſui ſuperioris licentia, & ità in praxi ſeruari. Et Villalobos *tom.* 2. *tr.* 35 *diff.* 45. *n.* 9. ſufficere licentiam Nuntij Apoſtolici ex Cardinalium declaratione, de qua dubitat. *P.*3. *T.* 2. *Reſ.* 127.

Sed ſolum cauſa incendij, lepræ, vel epidemiæ ex conceſſione Pij V.

Quæ extendi debet ad caſus ſimiles.

3 Porrò, quia Pius V. in decreto, quod incipit, *Decori, & honeſtati* edito *anno* 1569. concedit Monialibus facultatem exeundi à Monſterio, cauſa incendij, lepræ, vel epidemiæ, dubium eſt, an tale decretum extendi debeat ad alios morbos ſoli Moniali periculoſos? Negant Barboſa *de pot. Epiſ p.* 3. *alleg.* 102. *n.* 20 & alii, pro quibus extat declaratio Cardinalium apud Rodriquez *in ſum. Hiſp.* docentium nomine epidemiæ non venire alias infirmitates quæ etiam epidemia largo modo dicuntur; ſed tantùm eam, quæ eſt vera, & realis peſtis, ratio eſt; quia in tali decreto dicitur: *Nulla alia occaſione, & prætextu.* Hæc ſententia eſt probabilior. Sed affirmatiua Azorii *par.* 1. *lib.* 13. *cap.* 8. *quæſt.* 1. & aliorum eſt probabilis, nimirũ, Monialem laborantem morbo periculoſo præter prædictos, & ex quo illi mors, ſi manet in monaſterio, immineat, exire poſſe ad illum curandum: quia leges Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto incommodo, & ità interpretanda eſt benigna mens ſummi Pontificis. Maximè, quòd inuentum pro charitate, contra illam retorqueri non debet. Et nemini deneganda eſt defenſio naturalis. Ad argumenta contraria reſpondeo. Ad primum, de declaratione illa Cardinalium non conſtare authenticè. Ad ſecundum, dictionem taxatiuam non excludere caſus ſimiles, & in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat. maximè in fauorabilibus, quæ extendi debent. Ità Gomez *tom.* 1. *c.* 11. *n.* 12. *P.*3. *T.* 2. *Reſ.* 105. Quamuis prima ſententia ſit probabilior. *P.*2. *T.* 15. *Reſ.* 23. & *P.*5. *T.*3. *Reſ.*137.

CLAVSVRAM nõ frangit Monialis ſe ponens in rota, & ſe extrinſecus voluens ad

4 Non frangit clauſuram Monialis ſe ponens in rota, eamque voluit faciens verſus partem externam, ad quam ſæculares accedunt. Et hoc ratione paruitatis materiæ. Se enim habet, ac ſi eſſet in oſtio, quod, vt docet Gloſſa *in cap. Cùm ſanctam de Pœn. ſeſſ.* 6, eſt partim intra partim

extra clauſuram. Ità Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *n.* 7. contra Portellium *dub. Reg. v. Clauſura mon. n.* 24. *P:* 3. *T.* 2. *Reſ.* 52. Itemnec ſi aſcendat ſupra tectum monaſterii perpendiculariter monaſterio ſuperpoſitum. Ita Texeda *tom.* 1. *lib.* 2. *contr.* 14. *dub.* 8. *n.* 9. Quod probatur à ſimili. Nam DD. dicunt, reum inuentum ſuper tegulas Eccleſiæ gaudere immunitate: quia dicitur eſſe intra Eccleſiam. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 88.

parlatorium. Nec ſi ſe ponat in porta.

Vel ſupra tegulas monaſterij.

5 Sed quid dicendum, ſi Monialis exiret è clauſtro per duos pedes? Sanchez *ſum. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 16. *n.* 70. & Homobonus *tom.* 1. *p.* 4. *reſp.* 61. dicūt incurrere in peccatū & cēſuras: quia perfectè violaret clauſurā cum tota egreſſa eſſet extra illam. Sed Naldus *ſum v. Clauſuram, n.* 1. putat excuſari ex paruitate materiæ; ſicut furans rem minimam, quamuis verè furtum committat, excuſatur à mortali, propter materiæ paruitatem. Quam ſententiam approbat Merolla *to.* 1. *diſp.* 1. *c.* 2. *diff.* 7. *n.* 502. dummodo, talis egreſſio fit ad modicum tempus. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 52. 9. *Difficultas*, & P. 5. *T.* 5. *Reſ.* 22.

Sed quid, ſi exiret à clauſtro per duos pedes?

6 Prælatus Regularis poteſt dare licentiam ſuo ſubdito manendi extra clauſtra ad ſubueniendum parentibus, non ſolum in extrema, ſed etiam in graui neceſſitate conſtitutis. Ità Portellius *dub. Reg. v. Parentes fratrum, n.* 2. Qui aduertit, quòd, ſi in tali caſu Superior licentiam negaret; non poſſet Religioſus de bonis ſuo vſui conceſſis parentibus ſubuenire P. 3. T. 2. *Reſ.* 90.

REGVLARIS ad ſubueniendum parentibus poteſt de licentia Prælati manere extra clauſtra

CLERICVS
Quoad Forum.

DE Clerico quoad exemptionem gabellarum, vide in Verbo *Gabellas ſoluere*.

1 † Quoad priuilegium fori, dicemus V. *Immunitas Eccleſiaſtica, n.* 13. Clericos etiam primæ tonſuræ, etiam coniugatos, gaudere priuilegio fori, tam in criminalibus quàm in ciuilibus. Dummodo habeant aliquas conditiones quas Tridentinum *Seſſ.* 23. *c.* 6. requirit. Requirit autem, vt

CLERICVS vt gaudeat priuilegio fori,

Ex decreto Concilii Tridentini.

2 Clericus gauiſurus priuilegio fori, aut beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi deſeruiat; aut in Seminario Clericorum, ſchola, vniuerſitate de licentia item Epiſcopi verſetur, quaſi in via ad maiores Ordines. Et hæc omnia procedunt etiam in coniugatis, qui præterea debent vnicam tantùm & virginem ſuſcepiſſe. Ita Tridentinum. Quæ Torreblanca *de mag. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 40. interpretatur de Clericis minoribus 14. annis, & de facinoroſis, de quibus antea fecerat mentionem; quia hi diſpoſitioni cauſam dederunt. Sed communis expoſitio eſt, Concilium loqui de omnibus Clericis. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 29.

Debet aut beneficium habere, aut habitum & tonſuram deferre,

Quicumque ille ſit

3 Porrò quoad beneficium ſatis eſt titulus & collatio, abſque poſſeſſione: nam per ſolum titulum beneficij, dicitur quis habere beneficium, quod Tridentinum requirit. Ita Bonacina *de lege diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n.* 12. contra Lopez *p.* 1. *c.* 286. Et declarauit Sacra Congregatio, teſte Pariſio *de reſign. beneſi. lib.* 7. *q.* 1. *n.* 47. Quod etiam procedit de habente titulum, & poſſeſſionem abſque redditibus, nam his habet titulum bene-

Sufficit autem titulus beneficii,

neficii. Et Epiſcopi titulares, cum nullos ſuorum Epiſcopatuum reddit us habeant, nihilominus habent iuriſdictionem aliorum Epiſcoporum. Ita Graſſus *de eff. Cler. eff.* 1. *n.* 1224. P. 1. T. 2. *Reſ.* 30. Sufficit etiam Cappellania ſeu Cappella in perpetuum, vel in titulum à Papa vel Epiſcopo conceſſa: nam talis Cappellania iudicatur beneficium. Ità Azorius *p.* 2. *lib.* 10. *c.* 3. *q.* 5. Non autem Cappellania vulgo dicta *Seruitium miſſarum*; quia hæc non datur in titulum, nec in perpetuum, & ideo non venit nomine beneficii. Ita Azeuedus *to.* 1. *lib.* 1. *leg.* 1. *tit.* 4. *n.* 7. P. 1. T. 2. *Reſ.* 32. Sufficit item præſtimonium, ſeu fratrantia, ſi ſit perpetua & aliquod ſpirituale adnexum habeat: nam ſic beneficium dicitur. Ita Menochius *conſ.* 201. *n.* 56. *Ibidem* Item adiutoria a Papa conceſſa; nam habens coadiutoriam beneficiarius dicitur. Ità Barboſa *de pot. Epiſ. p.* 2. *alleg.* 12. *n.* 4. *P.* 3. T. 1. *Reſ.* 62. Item ſufficit poſſeſſio beneficii fraudulenter obtenta, vt ſi quis illegitimus, vel irregularis beneficium impetraret, quod obtinere non poteſt. Et ſic teſtatur Francus *deciſ.* 189. deciſum eſſe in Vn. C. Vicariæ Neapolitanæ. *Ibid.*

Vel Cappellania perpetua.

Aut præſtimonium perpetuum habens adnexum aliquod ſpirituale.

Sufficit etiam coadiutoria Papæ.

Aut poſſeſſio beneficij fraudulenter obtenta.

4 Habere ſolùm penſionem ſuper aliquo beneficio, non ſufficit ad priuilegium fori ſecundùm Gonzales *ad reg.* 8. *cancell. gloſ.* 5. §. 5. *n.* 6. qui aſſerit ità declaraſſe Sacram Congregationem. Secundum Suarez *contra Reg. Angl. lib.* 4. *c.* 26. *n.* 9. ſufficit. Et Diez *cap.* 64. *n.* 10. teſtatur ità, ſe conſulente, deciſum fuiſſe in ſupremo concilio Regis. Et Armendariz *addit. ad recipil. leg. Nauar. lib.* 2. *tr.* 19. *n.* 5. 7. ità declaraſſe Sacram Congregationem. Et ideo Bellettus, & Cuccus *lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 17. has opiniones concordant. Ille docens, ſuffigere, ſi penſio excedit ſummam ſexaginta ducatorum auri de camera; non ſufficere, ſi non excedit: hic vero ſufficere, ſi penſio ſit loco tituli beneficij, nam tunc quis dicitur beneficiarius, ſecus non ſufficere P. 1. T. 2. *Reſ.* 31.

An etiam penſio?

Aliqui negant.

Aliqui affirmant.

Alii diſtinguunt.

5 Habens beneficium, gaudet priuilegio fori, abſque eo, quòd incedat in habitu, & tonſura. Nam Tridentinum diſiunctiuè loquitur: *Aut beneficium habeat: aut ferens habitum, & tonſuram, &c.* Sed in diſiunctiuis ſufficit alterutrum. Ergo. Ita Rodriquez *ſum. tom.* 1. *c.* 155. *concl.* 2. & alij Suarez *de cenſ. diſp.* 22. *ſec.* 1. *n.* 11. videtur docere, quod beneficiarius debeat Eccleſiæ deſeruire: *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 29. §. *Quæritur*; & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 89.

Qui autem habet beneficium, non oportet, quod incedat in habitu, & tonſura.

6 † Clericus non habens beneficium, vt gaudeat priuilegio fori debet tonſuram, & habitum ferre &c †. vbi illud *Tonſuram, & habitum*, videtur ſumendum copulatiuè, vt ſi quis ferat tonſuram abſque habitu, vel habitum abſque tonſura, non gaudeat priuilegio fori. Et ita docet Bellettus *diſqu. Cler. p.* 1. *tit.* 3. §. 8. *n.* 7. notatque ſacram Congregationem declaraſſe. Sed Marius Antoninus *lib.* 3. *reſ.* 48. *n.* 5. docet, alterutrum ſufficere. Et Capiblancus *de eff. Ba. pragm.* 8. *c.* 3. *n.* 28. putat tonſuram non eſſe tantæ ſolemnitatis, vt ſi quis eam negligat, amittat priuilegium fori. Ad verba Tridentini reſpondent, eſſe intelligenda, ſicut intelliguntur eadem verba *in cap. ſi iudex de ſent. excomm. in* 6. Nam Tridentinum in hoc non inducit nouum ius. Illa autem intelliguntur diſiunctiuè. Nam de iure communi ſufficit delatio alterutrius. Vndè hoc dubium Sacræ Congregationi remitto. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 33. & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 43. Habitus autem Clericalis ſecundum Venerum *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. eſt tunica talaris nigra ſimul cum pallio talari nigro. Sed di-

CLERICVS carẽs beneficio, vt gaudeat foro, debet ferre habitum, & tonſuram.

Sed an ſufficiat habitus?

[c]endum cum Nouario *de iur. Pon. concl.* 117. *n.* 6. ſufficere pallium talare, & tunicam vſque ad genu. Quod etiam docet Garſias *de benef. to.* 2. *p.* 7. *c.* 1. *n.* 23. dum ait, non requiri duplicem veſtem longam, ſed ſufficere alterutram, vel tunicam, vel pallium. Imò arbitror abſolutè, quòd vt Clericus gaudeat priuilegio fori, ſufficit ferre illud veſtium genus, cum quo à populo Clericus iudicetur. Vide Farinacium *q.* 8. *n.* 69. & Bonacinam *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n.* 17. *P.* 3. T. 1. *Reſ.* 63. & *P.* 4. T. 1. Reſ. 91. Quando autem dubium eſt de habitu & Clericatu, Iudex Eccleſiaſticus cognoſcere debet. Vide V *Iudex laicus n.* 17. Quod ſi Clericus lõgo tẽpore ſine habitu incedat, ità vt publicè æſtimetur vt laicus, amittit forũ. Secus vero, ſi aliquãdo habitũ & tonſurã dimiſerit, vt ſi in captura ſine habitu inueniatur, cũ alias illũ deferre ſit ſolitus: & ſuſtulerit tempore delicti; quia tempus delicti inſpicitur ex *l. p ff. de pœnis*. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 33. *verſ. notandum*. Imo etiam ſi tempore delicti illũ deſeruiſſet; quia preſumitur illũ reliquiſſe, vt delictũ faciliùs & cõmodiùs perpetraret, non autem animo illum deſerendi. Ità Bonacina *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n* 14. aſſerens, ſic declaraſſe ſacram Congregationem. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 34 & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 18. In quo caſu ad amittendum priuilegium fori requiritur trina monitio ex cap. *fin. de vita & honeſt. Cler.* P. 1. T. 2. Reſ. 24. § *ſed hæc.* Sed poſt Tridentinum non requiritur, quia ipſum loquitur cum dictione *niſi*, quæ excipit iuxtà *leg. actione Cod. de action.* ità Riccius *p.* 4 *decis.* 154. *n.* 4. aſſerens ſic declaraſſe ſacram Congregationem. *P.* 1. T. 2. Reſ. 34. §. *An vero.* Requiruntur verè aliæ conditiones, quas inuenies V. *Iudex laicus, n.* 7. Item ſi Clericus habitum clericalem dimiſſum reaſſumeret, etiam ſine licentia Epiſcopi, gauderet priuilegio fori, quamuis hoc Clericis prohibitum eſſet in Synodo. Ità Riccius *p.* 2. *deciſ.* 167. *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 18. §. *Notandum.*

Eſt autem habitus tunica talaris nigra, & pallium nigrum quamuis breue. Vel contra.
Imò ſufficit, illam veſtem ferre, quæ Clericum à laico diſcriminet.
Quod Iudex Eccleſiaſticus debet cognoſcere.
Sed quando amittit priuilegium fori propter habitus dimiſſionem?
Certè ſi dimiſſum reaſſumat, gaudet priuilegio. Etiam ſi ſine licentia.

7 Clericus gaudet priuilegio fori, etiam ſi habitum clericalem aſſumat poſt delictum, ob hoc ipſum, vt iudicari non poſſit à iudice laico. Vide infra V. *Iudex laicus, n.* 13. Neque in tali caſu peccat mortaliter. Ità Villalobos *tr.* 11. *diff.* 14. *n.* 2. contra Barboſam *de pot. Epiſ. p.* 2. *alleg.* 11. *n.* 12. Nam Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 4. non vtitur verbis præceptiuis obligationem mortalem inducentibus, ſed ſolùm oſtendit, decentiam ſtatus clericalis requirere, vt in maiorem Dei cultum aſſumatur. *P.* 2. T. 16. *Reſ.* 20.

Etiam ſi reaſſumat poſt delictum in fraudem Curiæ ſæcularis.

8 Clericus incedens cum habitu & tonſura non gaudet priuilegio fori, niſi alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat. Ità Bonacina *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 1. §. 4. *n.* 10. 15. contra Marium Antoninum *lib.* 3. *reſol.* 48. *n.* 14. Quia Concilium loquitur copulatiuè; & vtrumque requirit. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 35. Et vt dicatur ſeruire Eccleſiæ, non ſufficit, quòd ſeruiat bis, aut ter. nam Concilium requirit perſeuerantiam; non tamen rigidam & pro omni tempore, ſed pro maiori parte. Ità teſtatur Riccius *p.* 4. *deciſ* 154. *n.* 5. declaraſſe ſacram Congregationem. (Neque obſtat pragmatica huius Regni, quod debeat ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis intereſſe diuinis officijs cum ſuperpelliceo; quia emanauit à Magiſtratu laicali, & contra illã inſurgit nouiſſimè Guazzinus *tom.* 2. *defenſ.* 20. *c.* 9. *n.* 35. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 88.) Vnde ſi dictum ſeruitium aliquo impedimento interrumperetur, non ob id amitteretur priuilegium fori. Et ſufficit, quòd ante menſem, quo delictum commiſit,

DEBET etiam Clericus pro priuilegio fori inſeruire Eccleſiæ, de mandato Epiſcopi.
Cum perſeuerãtia.
Non tamen rigidè.

Sed quid, ſi Medicus daret licentiã ſine cauſa edendi carnes in die Veneris concurrente Vigilia?

84 Rurſus, Medicus, qui abſque cauſa legitima concederet licentiam edendi carnes in vigilia contingente in die Veneris, ſecundum Sancium *ſelect. diſp.* 41. *num.* 16. committeret duo peccata in Confeſſione explicanda: quoniam & comeduntur carnes in die Veneris, & frangitur ieiunium. Sed Monteſinus *in par.* 2. *tom.* 2. *quæſt.* 73. *ar.* 2. *quæſt.* 4. *nu.* 47. docuit, vnum eſſe peccatum, & circumſtantiam ieiunii ſolùm aggrauare. Quæ ſententia ſi vera eſt, ſecundum noſtram doctrinam ſatisfaciet dicendo: *Dedi licentiam edendi carnes in die prohibito ſine cauſa*. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 60.

OMITTENS Officium, ad quod teneretur titulo beneficij, & Ordinis, vnum peccatum committeret.

85 Qui tenetur ad Officium ratione beneficii, & Ordinis Sacri, non tenetur explicare in Confeſſione hunc duplicem titulum obligationis, ſi illud omittit. quia vterque reſpicit virtutem Religionis. Homobonus *p.* 1. *tr.* 4. §. 5. *q.* 43. contra Fagundez *p.* 1. *lib.* 4. *c.* 5. *n.* 35. *P.* 1. *T.* 12. *Reſ.* 22.

Sicut etiam Religioſus non obediens Prælato iubenti ſub merito obedientiæ.

86 Quando Religioſus non obedit Prælato præcipienti aliquid ſub obedientia, non peccat dupliciter, contra Religionem & Obedientiam, vt docet Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *dub.* 36. *n.* 14. Nam ideo peccatum mortale committitur contra obedientiam, quia per obedientiam præcipitur aliquid, quod ratione voti fit materia Religionis. Et ſic eſt vnum tantùm peccatum. Ità Perez *in Reg. D. Bened. c.* 5. *n.* 23. & alij, *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 16. & *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol.* 16.

Vel alius quicumque nõ obſeruans aliquid, ad quod pluribus iuramentis, ſcripturis, &c. eſt obligatus.

87 Qui rogatus de re aliqua, pluries iurat, & poſtea mentitur, vel ad aliquid faciendum pluribus iuramentis & ſcripturis publicis obligatus, non obſeruat, vnum committit peccatum, & ſatisfacit, ſi dicat: *Violaui iuramentum &c.* & *Non compleui quandam obligationem*. Idem etiam dic, ſi pluries quis vouiſſet aliquid facere, & non feciſſet. Ità Henriquez *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 6. *P.* 1. *T.* 7. *Reſ.* 40. & *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 90.

VNVM item peccatum committit, qui in Quadrageſima facit Confeſſionem inualidam.

88 Qui in Quadrageſima facit Confeſſionem inualidam, peccat contra præceptum diuinum de integritate Confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiaſticum annualis Confeſſionis: non tamen committit duo peccata, ſed vnum; quia præceptum Eccleſiæ ſubordinatur diuino. Ità Fagundez *pr.* 2. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 8. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 35. §. *Ex his.*

Aut communicat in peccato abſque Confeſſione.

89 Item, qui ſumit Euchariſtiam in peccato mortali ſine præuia Confeſſione, quamuis probabiliter videatur committere duo peccata, vnum impœnitentiæ, contra preceptum confitendi ante Communionem, & aliud ſacrilegij, contra dignam ſuſceptionem Euchariſtiæ; probabilius tamen eſt committere tantum vnum contra dignam ſuſceptionem Sacramenti. Nam præceptum Confeſſionis præuiæ ordinatur in hunc finem: & vbi vnum eſt propter aliud, ibi eſt tantùm vnum. Ità Fay *in add ad* 3 *p. q.* 4. *ar.* 3. *diſp. vn concl.* 2. *Ibid.* initio: & *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 24. § *Nota etiam.* Ob eamdem rationem, Sacerdos indignè celebrans non committit tria peccata, indignè conſecrando, offerendo, & communicando: quia oblatio & conſecratio ſunt propter Communionem. Ità Azorius *p.* 1. *lib.* 10. *c.* 21. *q.* 11. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 24.

Item Sacerdos, qui indignè offert, Conſecrat, Et communicat.

Vel celebrat cum peccato mortali, & excommunicatione annexa.

90 Item Sacerdos, celebrans cum excommunicatione maiori, non committit duo peccata, ſcilicet ratione peccati mortalis, & cenſuræ: quia vtrumque prohibet Communionem intuitu eiuſdem virtutis, nimirum Religionis. Religionem enim reſpicit lex diuina, dum prohibet communicare in peccato, & Religionem Eccleſiaſtica, dum prohibet

com-

communicare eum excommunicatione. Itaque non oportet vtrumque in Confeſſione aperire. Ita Vaſquez *in 3. p. tom. 3. diſp.* 106. *c.* 1. *n.*6. contra Molfeſium *tom.* 1. *tr.* 3. *c.* 8. *n.* 83. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 22. & *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 62.

91 Qui vexatur magna & notabili tentatione carnis, tenetur orare, & Dei auxilium petere. At ſi ſuccumbit, non peccat dupliciter, nec tenetur explicare circumſtantiam orationis omiſſæ. Vide V. *Orare, n.*3.

Et tentationi carnis non obſtat eſſ armis orationis.

CIRCVMSTANTIA
Cur.

92 † Circumſtantia finis mali, habentis diuerſam malitiam ab obiecto actus, explicari debet in Confeſſione; quia addit actui nouam malitiam †. Itaque, qui furatur propter fornicandum, non ſolùm tenetur confiteri furtum, ſed etiam circumſtantiam praui finis. Cæterùm non oportet, quod circumſtantia finis explicetur vt finis, ſed explicari poteſt vt diſtinctum peccatum; vnde in caſu propoſito ſufficit dicere: *Furatus ſum*, & mox: *Habui intentionem fornicandi*, abſque eo, quòd expliceturordo vnius ad aliud. Quia in tali ordine non eſt maior malitia, quàm ſit in furto & fornicatione ſeorſim. Ità Angelus v. *Interrogatio*, §. 6. contra Syluestrum v. *Confeſſio* 1. *q.* 10. P. 1. T. 7. Reſ. 23. Adde cum Coninch *de ſacr. diſp.* 7. *dub.* 4. *num.* 24. quòd ſi finis continet malitiam ſolùm venialem, nec eſt neceſſario aperienda, vt ſi quis confiteretur propter inanem gloriam &c. *Ibid.* §. *Notandũ eſt*.

QVI furatur ob fornicandũ, eſt fur & fornicarius.
Et ideo vtrumque confiteri tenetur.

Sed non cum ordine inter ſe.

Circumſtantia finis venialiter mali non eſt neceſſariò aperienda.

93 Quòd ſi finis nullam habet malitiam, præter malitiam obiecti, nullo pacto eſt explicandus. Et ſic qui omitteret Sacrum propter ſtudium, ſatisfaceret dicendo: *Omiſi Sacrum*. Quia ſtudium non habet aliam malitiam ab ipſa omiſſione. Ità Vaſquez *in p.* 2. *diſp.* 93. *cap.* 3. contra Zumel *in p.* 2. *q.* 71. *art.* 5. *diſp.* 4. *Ibid.* §. *Nota ſecundò*, & *Reſ.* 62.

Et multò minus, ſi nullam habet malitiam.

CIRCVMSTANTIA
Quomodo.

94 † Modus explicandus eſt in Confeſſione, quando continet peculiarem malitiam & deformitatem †.

95 Vnde non eſt explicandus modus in copula, puta, ſi ſtando, ſedendo, &c. quis fornicaſſet, quia hic modus eſt accidentalis, & non addit nouam malitiam, dum ſeruatur vas legitimum, & abeſt periculum ſeminis effundendi. Quod etiam dicemus de coniugatis V. *Copula.*

96 Rurſus, non tenetur fornicarius explicare, ſi in fornicando vtatur modis nimis, & extraordinariè impudicis, niſi ſpeciem mutent, vt ſi v.g. inciperet actum ſodomiticum, & poſtea conſummaret in vaſe naturali. Sed Faber *de pœn. in* 4. *diſt.* 17. *q. vn. diſp.* 24. *c.* 2. *num.* 34. tenet explicandum eſſe, etiam ſi ſpeciem non mutent. P. 5. T. 14. *Reſol.* 56. §. *Quæro octauò*. Item qui ſe polluit cubans ſuper hominem, vel mu-

MODVS item peccandi non eſt explicandus, ſi non addit malitiam.
Et ſic in copula nõ oportet explicare, an ſedendo, ſtando, &c.
Neque ſi adhibeãtur modi nimis turpes, & extraordinarij.

lierem, ſatis eſt, quòd dicat: *Tactu alterius me pollui*. Ita quidam apud Llamas *p.* 3. *c.* 8. §. 1. contra ipſum. P. 1. T. 7. *Reſ.* 52.

At in ſodomia explicandum nè eſt, quod quis agens fuerit, vel patiens?

Multi negant.

97 In ſodomia, ait Leone *p.* 1. *recolleſt.* 9. *num.* 216. & 218. non eſſe neceſſarium explicare, an quis agens fuerit, vel patiens: quia hæc peccata ſunt eiuſdem ſpeciei, quamuis illud agentis ſit grauius & maiori ſupplicio dignum. Quam opinionem non audet reprobare Baucius, *prax. Confeſſ. fol.* 334. *num.* 45. eamque viris doctis placuiſſe teſtatur. Itaque, qui haberet verecundiam confitendi ſe fuiſſe patientem, dicere poſſet: *Exercui ſeſſies actum ſodomiticum.* P. 3. T. 4. *Reſ.* 159. & P. 5. T. 14. *Reſ.* 56. §. *Quæro ſecund.*

EXPLICARI etiã debet circumſtantia ſcandali diſtinguendo intentionem, numerū perſonarum, & ſpeciē peccatorum.

98 Explicandum item eſt, an quis peccauerit coram alijs; vnde illi ſcandalum paſſi ſint; & tunc aperiendus eſt numerus perſonarum, & ſpecies peccatorum, ad quæ alij inducti ſunt. Explicandum item eſt, an alterius ruina ſit formaliter volita: an verò ſolùm interpretatiuè, & in cauſa. Ita Mendoza *in* 2. 2. *diſp.* 173. *ſect.* 8. §. 61. P. 3. T. 4. *Reſ.* 114. §. *Sed difficultas*, & P. 5 T. 7. *Reſ.* 2. & 3. §. *Notandum*.

Quod quidem peccatum non committunt omnes peccantes coram alijs.

Nam quandoque excuſantur.

99 Excuſantur autem aliqui à diſtincto peccando ſcandali, coram alijs peccando; vel, quia videntes ita ſunt in bono ſtabiles, vt nullo modo cenſeantur ſcandalum pati; vel, quia ità ſunt deperditi, vt aliorum peccatum nihil illos immutet. Ità Salas *in p.* 2. *to.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 3. *ſect.* 4. *num.* 84. Addit Sancius, *ſelect. diſp.* 46. *num.* 11. excuſari vlterius, vel quia ipſi peccantes tam praui ſunt, vt ab illis de præſtando exemplo nihil curetur; vel, quia videntes ità ſunt ad peccandum faciles, vt non dicantur moraliter inducti à malo aliorum exemplo. P. 5. T. 7. *Reſol.* 3

Vir autem cum fœmina peccans a ſe inuitata, ſatis eſt, quòd confiteatur fornicationem.

100 Cæterum, qui peccauit cum fœmina illam inuitans, quamuis peccatum ſcandali committat, non tamen tenetur explicare ſe illam inuitaſſe: quia dicendo: *Fornicatus ſum*, ſatis intelligitur fœminam ſollicitaſſe: quia communiter ità contingit. Secus verò, ſi fœmina ſollicitaſſet virum, teneretur id explicare: quia communiter non contingit. Teneretur etiam explicare vir, ſi extraordinarijs precibus æquiualentibus violentiæ morali fœminam induxiſſet. Ita Salas *in p.* 2. *to* 2 *tr.* 13. *diſp.* 5. *ſect.* 15. *num.* 133. contra Lorcam *in* 2. 2. *q.* 43. *ar.* 8. *ſect.* 3 *diſp.* 56. *num.* 6. P. 3. T. 4. *Reſ* 114. & P. 5. T. 13. *Reſ.* 5.

At fœmina id explicare teneretur. Sicut & vir, qui quaſi violenter alliceret.

Notabilis doctrina

101 Nota hic celebrem doctrinam Vaſquez apud Mæratium *to.* 3. *in D. Th. diſp.* 27. *ſec.* 4. *num.* 8. quod ſuadere alteri vt committat ſecum peccatum, quòd ex ſua natura non niſi à duobus, committi poteſt, non eſt peccatum diſtinctum ab eo, ad quod inuitat, ac proinde ſeorſim explicandum. Quam ſententiam ipſe Mæratius putat probabilem. P. 5. *cit.* §. *Non deſinam*.

IGNORANTIA non eſt neceſſariò explicanda.

Niſi in ordine ad cenſuras, à quibus liberat.

Sed quid, ſi eſt affectata?

Diſcordes ſententiæ.

102 Explicanda item eſt circũſtantia ignorantiæ inuincibilis in ordine ad cenſuras; quia ab illis excuſat, ſicut etiam excuſat à tranſgreſſione præcepti humani, vt videre eſt V. *Ignorantia*. In ordine tamen ad culpam non eſt neceſſarium. Ità Suarez *to.* 4. *diſp.* 22 *ſect.* 4. *num.* 14. contra Adrianum *in* 4. *tract. de confeſſ. q.* 4. *in* 2. *p.* P. 3 T 4. *Reſ.* 141. Ignorantia autem affectata, ſi non affectatur ad liberius viuendum, aliquando etiam minuit culpam: ſi verò affectetur ad liberiùs viuendum, ſecundum Palaum *to.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 16. *num.* 3. conſtituit ſpecialem malitiam aduerſus voluntatem ſeruiendi Deo. Sed ſecundum

San-

Sanchez *ſum. tom.* 1. *lib* 1. *c.* 17 in fine, aggrauat ſolùm notabiliter in eadem ſpecie: vnde in noſtra ſententia non eſſet neceſſariò explicanda. P. 4. T. 4. *Reſ.* 35. §. *Nota etiam*. † Hoc autem non procedit quando ex tali ignorantia imminet periculum cõmittendi plura peccata, quam de facto committit: nam tunc eſt neceſſario explicanda, in quemcunque finem affectetur, iuxta dicta ſuperius *num.* 54. Vide etiam V. *Ignorantia, num.*

Certè ſi imminet ex illa plura peccata, quam de facto committantur, explicari, neceſſario debet.

103 An vero explicandum ſit, ſi quis peccatum commiſit, dubius, an fuerit mortale vel veniale; vel cum conſcientia erronea, exiſtimans illud eſſe mortale, cum fuerit veniale, Vide V. *Conſcientia, num.* 4. & 8.

Quid de dubio, & conſcientia erronea?

104 Non eſt explicandum in Confeſſione, an in actu venereo quis geſtauerit Reliquias, vel Agnum benedictum; quia non committit ſacrilegium. Quod etiam procedit, ſi dictæ Reliquiæ &c. dentur amaſiæ ex beneuolentia & gratitudine: nam id ſolùm eſſet quædam irreuerentia. Secus, ſi darentur in ſolutionem: nam eſſet ſacrilegium. Itâ Filliucius *tom.* 2. *tract.* 30. *cap.* 7. *num.* 229. P. 1. T. 7. *Reſ.* 18. & P. 3. T. 4. *Reſ.* 67. §. *In reſol.* 18.

NON eſt explicandum, an in fornicatione quis geſtauerit Reliquias, vel an illas dederit amaſiæ ex beneuolentia.

Secus ſi in ſolutionem.

105 Qui furatur coram Iudice, vel cum manifeſto periculo vitæ, ſecundum Vaſquez *in p.* 2. *tom.* 2. *q.* 73. *art.* 9. *dub.* 3. tenetur hanc circumſtantiam confiteri, quia committit duo peccata, vnum furti, aliud temeritatis. Sed placet contraria opinio Tanneri *in p.* 2. *diſp* 4. *q.* 3 *dub.* 3. *num.* 72. Quia is non vult directè pœnam, ſed indirectè, & ex ſuppoſitione peccati, quod per ſe non eſt peccatum. P. 1. T. 7. Reſ. 61.

TENETVR reus explicare, an furatus ſit cum periculo vitæ?

Affirmat Vaſquez.

Sed magis placet opinio negans.

CIRCVMSTANTIA
Quando.

106 DOcuit Alenſis 3. *p. q.* 32. *mem.* 5. *ar.* 2. aperiendum eſſe in Confeſſione, num peccatum commiſſum ſit in die feſto. Medina *lib.* 1. *c.* 9. §. 1. & alij, num peccatum carnale commiſsum ſit in die Iouis Sancti, vel eo die, quo quis ad Confeſſionem accedit. Sed illud de die feſto refellit Ledeſma *to.* 1 *de pœn. c.* 19. & omnes communiter Neoterici: quia in die feſto prohibetur opus ſeruile proprie corporale, non ſpirituale, quale dicitur peccatum metaphorice. Circumſtantia etiam Iouis Sancti, & diei Confeſſionis eſt tantum aggrauans, & ideo non neceſſario explicanda. Ita Henriquez *lib.* 5. *c.* 6. *num.* 6. P. 1. T. 7. *Reſolut.* 32.

NON eſt neceſſe explicare, an peccatum ſit commiſſum in die feſto, in Hebdomada ſancta,

In die Confeſſionis, vel Communionis.

107 Non tenetur pœnitens explicare, an crimen ſit aliàs confeſſus, vel ne, niſi ob aliquam circumſtantiam mutantem ſpeciem, aut conſtituentem hominem in proxima occaſione peccandi. Itaque, qui apud Confeſsarium verecundaretur de aliquo peccato, poſset cum illo generalem Confeſſionem efficere, & ſic illud confiteri non explicando, an aliàs confeſsum ſit. Id enim parum variat iudicium Confeſsarij, & ipſe poterit maiorem pœnitentiam efficere. Ita Bonacina *de ſacram. diſp.* 5. *quæſt.* 5. *ſect.* 2. *punct* 2. §. 7. *diff.* 4. *num* 5. Sanchez *apud ipſum ibid.* & alij. Vnde immeritò Turrianus *in cenſ. theol.* hanc opinionem improbabilem iudicauit. P. 3. T. 4. *Reſ.* 62. & *par.* 4. T. 3. R. 65.

Nec an ſit cõmiſſum poſt vltimam Confeſſionem.

Du-

Explicanda autem eſt mora iuxta ſuperius dicta.

108 Duratio & mora, per quam quis in peccato perſeuerauit, explicanda eſt in Confeſſione, ſi non venit in mentem numerus peccatorum. *Vide ſup. à num. 56. & 66.*

CLAVSVRA.

DE Clauſura quoad ingreſſum in clauſtra Religioſa, vide Ver. *Ingredi Monaſteria.*

MONIALIS non poteſt e monaſterio egredi, abſque licentia Papæ.

1 Moniales non poſſunt de Monaſterio in Monaſterium quacunque ex cauſa tranſire ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ toties quoties obtinenda. Et hoc ex decreto Pauli V. à Sacra congregatione Epiſcoporum & Regularium *an.* 1617. publicato, ac Procuratoribus Ordinum intimato. Quæ omnia notat Caſtellinus *de elect. c.* 17. *n.* 5. P. 3. *T.* 2. *Reſ.* 99. §. *Notandum.*

Etiam cauſa fundationis, reformationis, &c.

2 Et non poſſe tranſire cauſa fundationis, reformationis, &c. expreſsè declarauit Sacra Congregatio Cardinalium apud eundem *ibid.* Vnde docet Rodriquez *Sum. to.* 3. *c.* 3. *n.* 2. ad talem tranſitum licentiam Papæ requiri. A qua ſententia non eſt recedendum. Quamquam Portellius *add. ad dubia Reg. v. Monialibus n.* 1. & alii doceant, fieri poſſe ſola ſui ſuperioris licentia, & ità in praxi ſeruari. Et Villalobos *tom.* 2. *tr.* 35. *diff.* 45. *n.* 9. ſufficere licentiam Nuntij Apoſtolici ex Cardinalium declaratione, de qua dubitat. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 127.

Sed ſolum cauſa incendij, lepræ, vel epidemiæ ex conceſſione Pij V.

Quæ cæterùm debet ad caſus ſimiles.

3 Porrò, quia Pius V. in decreto, quod incipit, *Decori, & honeſtati* edito *anno* 1569. concedit Monialibus facultatem exeundi à Monſterio, cauſa incendij, lepræ, vel epidemiæ, dubium eſt, an tale decretum extendi debeat ad alios morbos ſoli Moniali periculoſos? Negant Barboſa *de pot. Epiſ p.* 3. *alleg.* 102. *n.* 20 & alii, pro quibus extat declaratio Cardinalium apud Rodriquez *in ſum. Hiſp.* docentium nomine epidemiæ non venire alias infirmitates quæ etiam epidemia largo modo dicuntur; ſed tantùm eam, quæ eſt vera, & realis peſtis, ratio eſt; quia in tali decreto dicitur: *Nulla alia occaſione, & prætextu.* Hæc ſententia eſt probabilior. Sed affirmatiua Azorii *par.* 1. *lib.* 13. *cap.* 8. *quæſt.* 1. & aliorum eſt probabilis, nimirũ, Monialem laborantem morbo periculoſo præter prædictos, & ex quo illi mors, ſi manet in monaſterio, immineat, exire poſſe ad illum curandum: quia leges Eccleſiaſticæ non obligant cum tanto incommodo, & ità interpretanda eſt benigna mens ſummi Pontificis. Maximè, quòd inuentum pro charitate, contra illam retorqueri non debet. Et nemini deneganda eſt defenſio naturalis. Ad argumenta contraria reſpondeo. Ad primum, de declaratione illa Cardinalium non conſtare authenticè. Ad ſecundum, dictionem taxatiuam non excludere caſus ſimiles, & in quibus eadem, vel vrgentior ratio militat. maximè in fauorabilibus, quæ extendi debent. Ità Gomez *tom.* 1. *c.* 11. *n.* 12. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 105. Quamuis prima ſententia ſit probabilior. *P.* 2. *T.* 15. *Reſ.* 23. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 137.

CLAVSVRAM nõ frangit Monialis ſe ponens in rota, & ſe extrinſecus voluens ad

4 Non frangit clauſuram Monialis ſe ponens in rota, ſeamque voluens faciens verſus partem externam, ad quam ſæculares accedunt. Et hoc ratione paruitatis materiæ. Se enim habet, ac ſi eſſet in oſtio, quod, vt docet Gloſſa *in cap. Cùm ſanctam de Pœn. ſeſſ.* 6, eſt partim intra partim

ex-

extra clauſuram. Ità Bonacina *q. 1. punct. 8. n. 7.* contra Portellium *dub. Reg. v. Clauſura mon. n. 24. P. 3. T. 2. Reſ. 52.* Item nec ſi aſcendat ſupra tectum monaſterii perpendiculariter monaſterio ſuperpoſitum. Ita Texeda *tom. 1. lib. 2. contr. 14. dub. 8. n. 9.* Quod probatur à ſimili. Nam DD. dicunt, reum inuentum ſuper tegulas Eccleſiæ gaudere immunitate: quia dicitur eſſe intra Eccleſiam. *P. 5. T. 13. Reſ. 88.*

parlatorium. Nec ſi ſe ponat in porta.

Vel ſupra tegulas monaſterij.

5 Sed quid dicendum, ſi Monialis exiret è clauſtro per duos pedes? Sanchez *ſum. tom. 2. lib. 6. c. 16. n. 70.* & Homobonus *tom. 1. p. 4. reſp. 61.* dicũt incurrere in peccatũ & cẽſuras: quia perfectè violaret clauſurã cum tota egreſſa eſſet extra illam. Sed Naldus *ſum v. Clauſura, n. 1.* putat excuſari ex paruitate materiæ; ſicut furans rem minimam, quamuis verè furtum committat, excuſatur à mortali, propter materiæ paruitatem. Quam ſententiam approbat Merolla *to. 1. diſp. 1. c. 2. diff. 7. n. 502.* dummodo, talis egreſſio ſit ad modicum tempus. *P. 3. T. 2. Reſ. 52. 9. Difficultas*, & *P. 5. T. 5. Reſ. 22.*

Sed quid, ſi exiret à clauſtro per duos pedes?

6 Prælatus Regularis poteſt dare licentiam ſuo ſubdito manendi extra clauſtra ad ſubueniendum parentibus, non ſolum in extrema, ſed etiam in graui neceſſitate conſtitutis. Ità Portellius *dub. Reg. v. Parentes fratrum, n. 2.* Qui aduertit, quòd, ſi in tali caſu Superior licentiam negaret; non poſſet Religioſus de bonis ſuo vſui conceſſis parentibus ſubuenire *P. 3. T. 2. Reſ. 90.*

REGVLARIS ad ſubueniendum parentibus poteſt de licentia Prælati manere extra clauſtra

CLERICVS
Quoad Forum.

DE Clerico quoad exemptionem gabellarum, vide in Verbo *Gabellas ſoluere*.

1 † Quoad priuilegium fori, dicemus V. *Immunitas Eccleſiaſtica, n. 13.* Clericos etiam primæ tonſuræ, etiam coniugatos, gaudere priuilegio fori, tam in criminalibus quàm in ciuilibus. Dummodo habeant aliquas conditiones quas Tridentinum *Seſſ. 23. c. 6.* requirit. Requirit autem, vt

CLERICVS vt gaudeat priuilegio fori, Ex decreto Concilii Tridentini.

2 Clericus gauiſurus priuilegio fori, aut beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi deſeruiat; aut in Seminario Clericorum, ſchola, vniuerſitate de licentia item Epiſcopi verſetur, quaſi in via ad maiores Ordines. Et hæc omnia procedunt etiam in coniugatis, qui præterea debent vnicam tantùm & virginem ſuſcepiſſe. Ita Tridentinum. Quæ Torreblanca *de mag. lib. 3. c. 9. n. 40.* interpretatur de Clericis minoribus 14. annis, & de facinoroſis, de quibus antea fecerat mentionem; quia hi diſpoſitioni cauſam dederunt. Sed communis expoſitio eſt; Concilium loqui de omnibus Clericis. *P. 1. T. 2. Reſ. 29.*

Debet aut beneficium habere, aut habitum & tonſuram deferre,

Quicumque ille ſit.

3 Porrò quoad beneficium ſatis eſt titulus & collatio, abſque poſſeſſione: nam per ſolum titulum beneficij, dicitur quis habere beneficium, quod Tridentinum requirit. Ita Bonacina *de lege diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 12.* contra Lopez *p. 1. c. 286.* Et declarauit Sacra Congregatio, teſte Pariſio *de reſign. benef. lib. 7. q. 1. n. 47.* Quod etiam procedit de habente titulum, & poſſeſſionem abſque redditibus, nam his habet titulum be-

Sufficit autem titulus beneficii,

ne-

neficii. Et Epiſcopi titulares, cum nullos ſuorum Epiſcopatuum reditus habeant, nihilominus habent iuriſdictionem aliorum Epiſcoporum. Ita Graſſus *de eff Cler. eff.* 1. *n.* 1224. P. 1. T. 2. *Reſ.* 30. Sufficit etiam Cappellania ſeu Cappella in perpetuum, vel in titulum à Papa vel Epiſcopo conceſſa: nam talis Cappellania iudicatur beneficium. Ità Azorius *p.* 2. *lib.* 10. *c.* 3. *q.* 5. Non autem Cappellania vulgo dicta *Seruitium miſſarum*: quia hæc non datur in titulum, nec in perpetuum, & ideo non venit nomine beneficii. Ita Azeuedus *to.* 1. *lib.* 1. *leg.* 1. *tit.* 4. *n.* 7. P. 1. T. 2. *Reſ.* 32. Sufficit item præſtimonium, ſeu fratrantia, ſi ſit perpetua & aliquod ſpirituale adnexum habeat: nam ſic beneficium dicitur. Ita Menochius *conſ.* 201. *n.* 56. *Ibidem* Item adiutoria a Papa conceſſa; nam habens coadiutoriam beneficiarius dicitur. Ità Barboſa *de pot. Epiſ. p.* 2. *alleg.* 12. *n.* 4. *P.* 3. T. 1. *Reſ.* 62. Item ſufficit poſſeſſio beneficii fraudulenter obtenta, vt ſi quis illegitimus, vel irregularis beneficium impetraret, quod obtinere non poteſt. Et ſic teſtatur Francus *deciſ.* 189. deciſum eſſe in Vn. C. Vicariæ Neapolitanæ. *Ibid.*

Vel Cappellania perpetua.

Aut præſtimonium perpetuum habens adnexum aliquod ſpirituale.

Sufficit etiam coadiutoria Papæ.

Aut poſſeſſio beneficij fraudulenter obtenta.

4 Habere ſolùm penſionem ſuper aliquo beneficio, non ſufficit ad priuilegium fori ſecundùm Gonzales *ad reg.* 8. *cancell gloſ.* 5. §. 5. *n.* 6. qui aſſerit ità declaraſſe Sacram Congregationem. Secundum Suarez *contra* Reg. *Angl.* lib. 4 c. 26 *n.* 9. ſufficit. Et Diez *cap.* 64. *n.* 10. teſtatur ità, ſe conſulente, deciſum fuiſſe in ſupremo concilio Regis. Et Armendariz *addit ad recipil. leg. Nauar. lib.* 2. *tr.* 19. *n.* 5. 7. ita declaraſſe Sacram Congregationem. Et ideo Bellettus, & Cuccus *lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 17. has opiniones concordant. Illæ docens, ſufficere, ſi penſio excedit ſummam ſexaginta ducatorum auri de camera; non ſufficere, ſi non excedit: hic vero ſufficere, ſi penſio ſit loco tituli beneficij, nam tunc quis dicitur beneficiarius, ſecus non ſufficere *P.* 1 T. 2. R*eſ.* 31.

An etiam penſio?

Aliqui negant.

Aliqui affirmant.

Alii diſtinguunt.

5 Habens beneficium, gaudet priuilegio fori, abſque eo, quòd incedat in habitu, & tonſura. Nam Tridentinum diſiunctiuè loquitur: *Aut beneficium habeat: aut ferens habitum, & tonſuram, &c.* Sed in diſiunctiuis ſufficit alterutrum. Ergo. Ita Rodriquez *ſum tom.* 1. *c.* 155. *concl.* 2. & alij Suarez *de cenſ diſp.* 22. *ſec.* 1. *n.* 11. videtur docere, quod beneficiarius debeat Eccleſiæ deſeruire: *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 29. §. *Quæritur;* & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 89.

Qui autem habet beneficium, non opus eſt, quod incedat in habitu, & tonſura.

6 † Clericus non habens beneficium, vt gaudeat priuilegio fori debet tonſuram, & habitum ferre &c †. vbi illud *Tonſuram, & habitum*, videtur ſumendum copulatiuè, vt ſi quis ferat tonſuram abſque habitu, vel habitum abſque tonſura, non gaudeat priuilegio fori. Et ita docet Bellettus *diſqu. Cler. p.* 1. *tit.* 3. §. 8. *n.* 7. notatque ſacram Congregationem declaraſſe. Sed Marius Antoninus *lib.* 3. *reſ.* 48. *n.* 5. docet, alterutrum ſufficere. Et Capiblancus *de eff. Ba pragm.* 8. *c.* 3. *n.* 28. putat tonſuram non eſſe tantæ ſolemnitatis, vt ſi quis eam negligat, amittat priuilegium fori. Ad verba Tridentini reſpondent, eſſe intelligenda, ſicut intelliguntur eadem verba *in cap. ſi iudex de ſent. excomm. in* 6. Nam Tridentinum in hoc non inducit nouum ius. Illa autem intelliguntur diſiunctiuè. Nam de iure communi ſufficit delatio alterutrius. Vnde hoc dubium Sacræ Congregationi remitto. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 33. & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 43. Habitus autem Clericalis ſecundum Venerum *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. eſt tunica talaris nigra ſimul cum pallio talari nigro. Sed de-

CLERICVS carẽs beneficio, vt gaudeat foro, debet ferre habitum, & tonſuram.

Sed an ſuffic. alter habitus?

cen-

Cendum cum Nouario *de iur. Pon. concl.* 117. *n.* 6. ſufficere pallium talare, & tunicam vſque ad genu. Quod etiam docet Garſias *de benef. to.* 2. *p.* 7. *c.* 1. *n.* 23. dum ait, non requiri duplicem veſtem longam, ſed ſufficere alterutram, vel tunicam, vel pallium. Imò arbitror abſolute, quòd vt Clericus gaudeat priuilegio fori, ſufficit ferre illud veſtium genus, cum quo à populo Clericus iudicetur. Vide Farinacium *q.* 8. *n.* 69. & Bonacinam *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n.* 17. *P.* 3. T. 1. *Reſ.* 63. & *P.* 4. T. 1. Reſ. 91. Quando autem dubium eſt de habitu & Clericatu, Iudex Eccleſiaſticus cognoſcere debet. Vide V *Iudex laicus n.* 17. Quod ſi Clericus lõgo tẽpore ſine habitu incedat, ità vt publicè æſtimetur vt laicus, amittit forũ. Secus verò, ſi aliquãdo habitũ & tonſurã dimiſerit, vt ſi in captura ſine habitu inueniatur, cũ alias illũ deferre ſit ſolitus: & etulerit tempore delicti; quia tempus delicti inſpicitur ex *l. p ff. de pœnis*. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 33. *verſ. notandum*. Imo etiam ſi tempore delicti illũ deſeruiſſet; quia præſumitur illũ reliquiſſe, vt delictũ facilius & cõmodius perpetraret, non autem animo illum deſerendi. Ità Bonacina *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n.* 14. aſſerens, ſic declaraſſe ſacram Congregationem. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 34 & *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 18. In quo caſu ad amittendum priuilegium fori requiritur trina monitio ex cap. *fin. de vita & honeſt. Cler. P.* 1. T. 2. Reſ. 24. §. *ſed hæc.* Sed poſt Tridentinum non requiritur, quia ipſum loquitur cum dictione *niſi*, quæ excipit iuxtà *leg. actione Cod. de action.* ità Riccius *p.* 4 *decíſ.* 154. *n.* 4. aſſerens ſic declaraſſe ſacram Congregationem. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 34. §. *An vero.* Requiruntur verè aliæ conditiones, quas inuenies V. *Iudex laicus, n.* 7. Item ſi Clericus habitum clericalem dimiſſum reaſſumeret, etiam ſine licentia Epiſcopi, gauderet priuilegio fori, quamuis hoc Clericis prohibitum eſſet in Synodo. Ità Riccius *p.* 2. *deciſ.* 167. *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 18. §. *Notandum.*

Eſt autem habitus tunica talaris nigra, & pallium nigrum quamuis breue. Vel contra. Imò ſufficit, illam veſtem ferre, quæ Clericum à laico diſcriminet.

Quod Iudex Eccleſiaſticus debet cognoſcere.

Sed quando amittit priuilegium fori propter habitus dimiſſionem?

Certè ſi dimiſſum reaſſumat, gaudet priuilegio. Etiam ſi ſine licentia.

7 Clericus gaudet priuilegio fori, etiam ſi habitum clericalem aſſumat poſt delictum, ob hoc ipſum, vt iudicari non poſſit à iudice laico. Vide infra V. *Iudex laicus, n.* 13. Neque in tali caſu peccat mortaliter. Ità Villalobos *tr.* 11. *diff.* 14. *n.* 2. contra Barboſam *de pot. Epiſ. p.* 2. *alleg.* 11. *n.* 12. Nam Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 4. non vtitur verbis præceptiuis obligationem mortalem inducentibus, ſed ſolùm oſtendit, decentiam ſtatus clericalis requirere, vt in maiorem Dei cultum aſſumatur. *P.* 2. T. 16. *Reſ.* 20.

Etiam ſi reaſſumat poſt delictum in fraudem Curiæ ſecularis.

8 Clericus incedens cum habitu & tonſura non gaudet priuilegio fori, niſi alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat. Ità Bonacina *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 1. §. 4. *n.* 10. 15. contra Marium Antoninum *lib.* 3. *reſol.* 48. *n.* 14. Quia Concilium loquitur copulatiuè, & vtrumque requirit. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 35. Et vt dicatur ſeruire Eccleſiæ, non ſufficit, quòd ſeruiat bis, aut ter. nam Concilium requirit perſeuerantiam; non tamen rigidam & pro omni tempore, ſed pro maiori parte. Ità teſtatur Riccius *p.* 4. *deciſ* 154. *n.* 5. declaraſſe ſacram Congregationem. (Neque obſtat pragmatica huius Regni, quod debeat ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis intereſſe diuinis officijs cum ſuperpelliceo; quia emanauit à Magiſtratu laicali, & contra illã inſurgit nouiſſimè Guazzinus *tom.* 2. *defenſ.* 20. *c.* 9. *n.* 35. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 88.) Vnde ſi dictum ſeruitium aliquo impedimento interrumperetur, non ob id amitteretur priuilegium fori. Et ſufficit, quòd ante menſem, quo delictum commiſit,

Debet etiam Clericus pro priuilegio fori inſeruire Eccleſiæ, de mandato Epiſcopi.

Cum perſeuerãtia.

Non tamen rigide.

inueniatur dictum ſeruitium præſtitiſſe. Debet autem ſeruitium eſſe ſpirituale; nam temporale non ſufficit. *Ibidem* §. *Notandum*. Mandatum autem Epiſcopi non oportet eſſe ſcriptum, ſed ſufficit verbale *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 35. §. *Notandum*. Nec opus eſt, vt ab ipſo applicetur ad certum Eccleſiæ miniſterium, ſed ſufficit adſcriptio generalis. Nam hanc requirit Concilium & DD. communiter, quidquid contra ſentiat Pereira *p.* 2. *c.* 25. *n.* 7. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 2. Imò ſufficit miniſterium Eccleſiæ exhibitum abſque mandato Epiſcopi. Ità declarauit ſacra Congregatio *die* 29. *Iunij* 1628. apud Sellium *c.* 18. *n.* 22. *Ibid.* Sufficit etiã miniſterium adhibitum alteri Eccleſiæ ab ea, in qua mandauit Epiſcopus. Et ità declarauit eadem ſacra Congregatio apud Marinum *quot. reſ.* *c.* 56. *n.* 12. contra Graſſum *eſſ.* 1. *n.* 1170. *Ibid.* & *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 35. §. *Sed contrariam*. Et ſecundum Proſperum de Auguſtino *add. ad ſum.* *Quaranta v. Habitum Clericorum*, ſufficit quod Clericus abſque mandato Epiſcopi inſeruiat Capellæ exiſtenti in Eccleſia aſſignatæ ab Epiſcopo Confraternitati laicorum pro Oratorio. Quod etiam declaraſſe ſacram Congregationem teſtatur Riccius *p.* 4. *deciſ.* 154. *n.* 2. *P.* 1. *Ibid.* Et tandem gaudet priuilegio fori Clericus, qui deſcriptus in catalago Clericorum præſtitit obedientiam Ordinario in Synodo, & in habitu ac tonſura incedens, per paucas vices in choro, & proceſſionibus interfuit, attentis circumſtantijs, quamuis alicui Eccleſiæ non inſeruiat. Et ità quoque declarauit Sacra Congregatio Concilij *die* 28. *Martij* 1628. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 18.

Sed in ſpiritualibus

Mandatum verò ſufficit verbale.

Nec eſt neceſſarium.

Imo attentis circumſtantijs, nec Eccleſiæ miniſteriũ eſt admodum neceſſarium.

9 Sed vtrũ gaudeat priuilegio fori Clericus verè adſtrictus Eccleſiæ, illique inſeruiens, ſi tonſuram non ferat? Negatiue reſpondet Bonacina *in Bull. Cœn tom.* 3. *diſp.* 1. *q.* 16 *punct.* 3. *n.* 7. quia is non gaudet priuilegio canonis. Sed Bellettus *diſqu. Cler. p.* 1. *tit. de ſau. Cler perſ.* §. 2. *n.* 2. & alij docent, gaudere. Ad argumentum Bonacinæ poſſet quis reſpondere, quod Clerici *ſaluatici* non gaudent priuilegio canonis, nec exemptione gabellarum, & tamen gaudent priuilegio fori, vt declarauit ſacra Congregatio *die* 23. *Maij* 1632. apud Squillante *de priu. Cler. c.* 7. *dub.* 2. *n.* 4. Sed circa Clericos *ſaluaticos* vide multas quæſtiones apud Riccium *tom.* 4. *reſ.* 223. *& deinceps. P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 69.

An vero ſi ſeruiat Eccleſiæ, ſed tonſuram non ferat gaudeat priuilegio fori?

10 Aduerte hic, quod Panormitanus *c.* 4. *de vita & boneſt. Cler.* indiſtinctè aſſerit, Clericos non ferentes tonſuram, peccare mortaliter; quia id præcipitur ſub pœna excommun. in *cap. ſi quis diſt.* 23. Henriquez verò *de Ord. c.* 11. §. 1. indiſtinctè negat eſſe mortale, ſecluſo contemptu & ſcandalo; quia id in iure canonico non præcipitur verbis indicantibus grauem obligationem. Sed dicendum cum Soto *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *ar.* 1. *concl.* 2. non peccare mortaliter Clericos in minoribus, ſi non ferant tonſuram, peccare vero mortaliter conſtitutos in Sacris. Sed hos quoque excuſari paruitate materiæ, ſi ſcilicet per vnum, aut paucos dies non portarent. Ità Granado *in* 3. *p. contr.* 9. *tr.* 4. *diſp.* 3. *nu.* 8. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 60. & olim *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 183.

Certè illam non ferre, Clerico in ſacris mortale eſt, niſi excuſet breuitas temporis.

Minoribus veniale.

11 Cum alterutra ex dictis conditionibus Tridentini gaudent quoque priuilegio fori Clerici coniugati, ſi nimirum beneficium habeant, aut habitum & tonſuram ferentes alicui Eccleſiæ inſeruiant. Et hoc tam in criminalibus, quàm in ciuilibus. Ità Franchus *cap. vn. de coniug. in* 6. & alij contra Pereiram *p.* 2. *c.* 26. *n.* 10. Quod etiam docet nouiſſimè

CVM alterutra ex conditionibus Tridentini gaudet priuilegio fori etiam Clericus cõiugatus.

Squil-

Squillante *cap.* 7. *dub.* 2. *num.* 27. ex Tridentino, & alijs iuribus. Et procedit præſertim in Regno Neapolitano, vt ex declaratione ſacræ Cõgregationis teſtatur Gauantus *Ench. Epiſc. v. Clericus*, *num.* 84. P. 4. T. 1. *Reſ.* 78.

Dummodo vnicã, & virginem vxoré duxerit.

12 Debet tamen coniugatus vnicam & virginem vxorem duxiſſe; nam ſi eſt bigamus, non gaudet priuilegio fori. Non eſt autem bigamus, ſi virginem à ſe defloratam vxorem ducat; quia eius caro non eſt diuiſa, cum vxor non fuerit alteri permiſſa. Canones verò *curandum*, & *præcipimus*, *diſt.* 24. explicari poſſunt, vt nomine virginis intelligant eam, quæ non fuit corrupta ab alio. Ità Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 5. *dub.* 17. *n.* 134. Vnde ſi talis aſſumat Ordines minores, gaudebit priuilegio fori. P. 4. T. 1. *Reſ.* 27.

Et quidé Græcus, etiam ſi contraxerit ante minores Ordines.

13 Clerici Græci regulariter prius recipiunt minores Ordines, deinde vxorem virginem ducunt, & tandem Sacris initiantur. Ita Venerus *lib.* 3. *c.* 32. *n.* 3. ex cap. *cum olim, de Cler. coniug.* Sed ſi quis minores Ordines ſumeret poſt matrimonium contractum, adhuc gauderet priuilegio fori. Nam ſi Græci poſſunt Sacris initiari poſt matrimonium contractum, vt diximus, & probat Vaſquez *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 248. *n.* 2. cur poſt contractum matrimonium non poterunt minores Ordines ſuſcipere, cum Sacris ſit adnexum votum caſtitatis, & minoribus non? Et ideo Squillante *de priu. Cler. c.* 8. *n.* 11. & *c.* 6. *nu.* 20. & alij docent, Græcos licitè vti matrimonio in habitu laicali (& ſic ante omnes Ordines) contracto: illoſque gaudere priuilegio Canonis, ſi poſt matrimonium minores Ordines aſſumant; vnde ſecundum Suarez *contra Reg. Angl. lib.* 4. *c.* 29. *n.* 7. gaudebunt quoque priuilegio fori. Ratio autem eſt, quia ex quo Imperium Græcorum translatum eſt ad Germanos auctoritate Leonis III. & Eccleſia Orientalis diuiſa eſt ab Occidentali, Clerici Græci non tenentur ad leges papales de nouo emanantes pro Eccleſiaſticis: non quia non ſint ſubditi Pontificis Romani, ſed quia intentio Papæ eſt, non comprehendere illos: vnde non punit contrarium facientes, etiam inter Latinos. Igitur non tenentur legi cœlibatus, ſicut tenentur Latini; quia hæc lex manauit poſt diuiſionem.

Minimè verò Latinus.

Contra verò, Latinus, qui poſt matrimonium, etiam cum vnica & virgine, contractum minores Ordines ſumeret, ſecundum doctrinam Marcelli Vulpi *c.* 40. *nu.* 10. non gauderet priuilegio fori; quia præſumeretur ordinari in fraudem iuriſdictionis laicalis, cum poſt coniugium ad maiores Ordines non poſſit aſcendere, quod ex contraria ratione non præſumitur in Græco.

Imò Græcus nec tenetur habere requiſita Tridentini.

Adde, quod Clericus Græcus ſecundum Squillante *c.* 7. *n.* 16. gaudet priuilegio fori, etiam ſi non habeat requiſita Tridentini. Quia ſcilicet Tridentinum illos non obligat, cum conditum ſit poſt ſeparationem. P. 5. T. 1. *Reſ.* 26.

CLERICVS coniugatus habitum, & tonſuram omittés & poſtea reaſſumens, gaudet.

14 Clericus coniugatus, qui dimittit habitum & tonſuram, & poſtea illas reaſſumit, gaudet priuilegio fori. Ità Cucchus *lib.* 3. *tit.* 9. *n.* 67. contra Auendañum *lib.* 1. *c.* 32. *n.* 15. Et ſic declarauit ſacra Congregatio, quod ſi Clericus coniugatus dimiſſis habitu & tonſura in ſæculari Curia pro debito citetur, & ob contumaciam condemnetur, ipſe verò ſecluſa fraude habitum reaſſumat, & Eccleſiæ inſeruiat, gaudebit foro quoad perſonam, ita vt non poſſit pro ea cauſa à iudice laico in carcerem conijci, aut perſonaliter adſtringi. Pro quibus facit cap. *ſi iu-*

V 2 *dex*

Sed quid, ſi captus ſine habitu in delicto, è carceribus deinde fugiens habitum reaſſumat?

dex laicus, de ſent. excommun. in 6. P. 1. T. 2. Reſ. 80. & P. 4. T. 1. Reſ. 78. §. Notandum. Et ſi captus in crimine ſine habitu & tonſura, è carceribus deinde fugiens habitũ reaſſumat, nõ gaudere priuilegio fori, docet Cabedo p. 1. deciſ. 58. n. 8. Sed hæc opinio diſplicet Barboſæ de pot. Epiſ. p. 2. alleg. 12. n. 29. Ibid. in fine. Clericus ſolutus delictum committens, & poſtea viduam ducens, non amittit priuilegium fori tanquam bigamus, quia attendi debet tempus delicti, in quo erat ſolutus. Ità Pereira p. 2 c. 26. n. 17. P. 4. T. 1. Reſ. 27.

Variè reſpondent.

Et quid, ſi ſolutus delictũ cõmittens poſtea viduam ducat?

CLERICVS gaudet foro etiam malè ordinatus.

15 Clericus ordinatus per ſimoniam, vel ab Epiſcopo, qui erat impeditus Ordines conferre aliquo impedimento iuris, ſcilicet interdicti, &c. gaudet priuilegio fori. Ita Graſſus eff. 1. n. 666. Idem dic ſi Clericus ſit ordinatus ante legitimam ætatem, aut extra tempora, &c. quia eſt verè ordinatus, & caracterem recepit. Ità Squillante cap. 7. dub. 3. n. 29. contra Vaſquez alleg. 45. n. 20. At verò ordinatus ſine litteris dimiſſorijs ſui Epiſcopi, vel cum litteris falſis, non gaudet priuilegio fori, ex Conſtit. Vrbani VIII. die 12. Decemb. 1624. P. 1. T. 2. Reſ. 62. in fine, & P. 4. T. 1. Reſ. 26.]

Niſi ordinatus ſit ſine litteris dimiſſorijs.

Ad gaudendum foro ſufficit poſſeſſio Clericatus.

16 Probabiliſſima eſt, &, vt ait Maſcardus de probat. vol. 1. concluſ. 302. n. 14. obſeruatur in praxi, illa ſententia Belletti diſqu. Cler. p. 4. tit. de fau. perſ. cler. §. 14. n. 13. & aliorum contra Salzedum in pract. Diaz c. 62. n. 18. quod ad declinandum forum ſæculare ſufficiat poſſeſſio Clericatus. Sed ſtante contraria ſententia, cùm adeſt Clericatus poſſeſſio, Iudici laico incumbit probare non Clericatum. Ità Graſſus de eff. Cler. in præludi n. 226. Vbi etiam nota, quod prima tonſura probatur teſtimonio vnius, ſecundùm Rebuffum tit. de forma. lit. tonſur. n. 24. licèt contrarium ſentiat Couarruuias pract. qq. c. 33. n. 3. P. 3. T. 1. Reſ. 48.

Sit tonſura probatur teſtimonio vnius.

QVANDO Clericus cognoſci poteſt à Iudice laico, poteſt etiam ab Eccleſiaſtico.

17 Clericus, qui deficit in aliqua conditione Tridentini, & ob id à Iudice laico cognoſci poteſt, poteſt etiam iudicari, & puniri ab Eccleſiaſtico. Ità Bonacina de leg. diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 19. ex declaratione ſacræ Congregationis Cardinalium. Ibid. 9. Notandum.

CLERICVS
Sodomita.

CLERICVS ſodomita multis pœnis adſtringitur per Extrauag. Pij V.

18 † EMANAVIT Bulla à Pio V. contra Clericos ſodomiam exercentes, afficiens eos pœnis grauiſſimis, vt ſuſpenſione ab exercitio Ordinum, priuatione omnium beneficiorum & dignitatum ipſo iure &c. † Circa hanc Bullam dubitatur primo, an obliget in conſcientia. Et quidem obligare putauit Nauarrus man. cap. 27. num. 249. Sed Graffius p. 1. lib. 2. c. 90. n. 4. 5. docuit, ad forum tantùm exterius pertinere. Quod confirmatur ex Bellochio de caſ. reſer. p. 2. q. 1. n. 221. & alijs aſſerentibus, hanc Bullam non eſſe vſu receptam, quod etiam teſtatur quidam Ieſuita apud Filliucium de caſ. reſer. p. 2. c. 7. §. 1. nu. 8. declaraſſe Cardinalem Sabellinum Vicarium Summi Pontificis. P. 2. T. 17. Reſ. 21. §. Quoad. & 61.

Sed eam multi dicunt, non obligare in conſcientia.

Et alij, non eſſe vſu receptam.

Sed quidquid ſit de hoc, illa non

19 Sed, quoniam talis Bulla poteſt alicubi eſſe vſu recepta, & ſic obligare in conſcientia, ideo dico primo; Clericus non incurrit pœnas hu-

ius Bullæ, ſi rem habeat cum muliere in vaſe præpoſtero; vel cum puero, ſed non emittens ſemen intra vas. Quia hæc non eſt verè & propriè ſodomia conſummata. Incurrit verò ſi ſit in ſodomia patiens. Vide V. *Caſus*, *num*. 63.

cõprehendit Clericum abutentem fœmina, Aut puero, ſed nõ conſummate.

20 Item Clericus, propriam ſodomiam bis, aut ter committens, non incidit in pœnas huius Bullæ, Ità DD. communiter contra Velam *de pœn. deliẽt. c.* 33. Ratio eſt, quia Bulla punit *exercentes* ſodomiam, quod verbum requirit actum continuatum, & frequentiam. Nam non dicitur v. gr. mercator, qui bis aut ter artem mercatoriam probat. P. 2. T. 17. *Reſol.* 65.

Aut bis tantùm, aut ter.

21 Rurſus Clericus vitium beſtialitatis exercens, non incurrit pœnas huius Bullæ. nam beſtialitas non eſt propriè ſodomia: lex vero pœnalis, qualis eſt iſta, non debet extendi ad alios caſus vltra nominatos ex paritate, aut etiam maioritate rationis. Vide V. *Lex*. Ità Barboſa *collect. to.* 2. *lib.* 5. *tit:* 31. *c.* 4. *n.* 11. contra Riccium *tom.* 3. *reſ.* 59, & alios. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 66.

Aut beſtialitatem exercentem.

22 Tandem Clericus ſodomiticus non incurrit pœnas huius Bullæ ante Iudicis ſententiam declaratoriam. Ità Sayrus *de cenſ lib.* 7. *cap.* 12. *numer.* 24. & DD. communiter contra Nauarrum *man. cap.* 27. *num.* 250. Nam, quamuis in ea ponatur verbum *priuamus*, præſentis temporis, quod videtur ſignificare ſententiam latam: nihilominus in legibus pœnalibus vſus præſcripſit oppoſitum. P. 2. T. 17. *Reſ.* 67. Vide V. *Lex. n.* 43. & 44. Igitur Clericus ſodomita abſolui poteſt, etiam ſi nolit dignitatem & beneficia deponere, nec opus eſt, quod alia per virum ſecretum prouiſio beneficij procuretur, vt aliqui volunt. P. 2. T. 17. *Reſ.* 68.

A D incurrendas pœnas huius Bullæ requiritur ſententia declaratoria.

Vnde ante illam poteſt quis tales pœnas non ſubire.

23 Clericus Sodomita occultus non eſt ſuſpenſus ratione enormitatis & grauitatis criminis, vt putauit cum alijs Couarruuias *in Clem. ſi furioſus, p.* 1. §. 1. *n.* 6. Nam ſuſpenſio, ſicut irregularitas, non incurritur ex delicto, quantumuis enormi, præter homicidium, niſi ſit publicum, & producat infamiam, *ex c. ex tenore*, *de temp. ordin* & ex *c. fin. eod. tit.* Ita Henriquez *lib.* 3. *c.* 36. *n.* 1. P. 2. T. 17. *Reſ.* 21. & *Reſ.* 69.

CLERICVS ſodomita occultus non eſt ſuſpenſus ob enormitatem criminis.

C L E R I C V S
Quoad Alia.

24 **C**Lericus ſecundùm Valaſcum *to.* 1. *conſul.* 100. *n.* 2. eſt vaſallus Principis, quia vaſallus eſt nomen genericũ, & cõprehendit ſub ſe etiam ſpecies qualificatas: vnde ſicut Clerici ſunt ciues l. *aſſumptio*, *ff. ad municip.* ità etiam ſunt vaſalli. At Marta *de iuriſd. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 188. id negat; nam licet ſint ciues, ſunt tamen à Principum poteſtate exempti. Quod etiam procedit ſi recognoſcant feuda à Regibus & Principibus; nam abſurdum eſſet, quod Papa vel Imperator eſſent vaſalli Principis, à quo feuda recognoſcerent, & idem dic de alijs Eccleſiaſticis, quia quatenus tales ſunt ſuperiores Principibus. *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 19.

CLERICVS non eſt vaſſallus Principis ſæcularis.

25 Docuit Heuia *p.* 3. §. 2. *n.* 23. Clericum reum læſæ maieſtatis, vel al-

Et ſi ſit reus læſæ

maieſtatis, degradari non debet.

alterius atrocis criminis, degradandum eſſe, & Curiæ ſæculari tradendum, ex cap. *ſi quis laicus*, & *c. ſi quis ſacerdotum 11. q. 1.* Sed contrarium tenendum eſt cum Barboſa *collect. to. 4. p. 2. cauſa. 22. q. 5. c. ſi quis laicus n. 2. 4. 5.* qui benè probat, iura citata non facere contra nos. P. 3. T. 1. *Reſ.* 16.

Imò gaudet Immunitate loci ſacri.

26 Clericus confugiens ad Eccleſiam pro delicto, gaudet eius immunitate, vnde non poteſt extrahi per Epiſcopum. Vide V. *Immunitas Eccleſiarum, num.* 14.

An poſſit venari?

27 Clericus ſecundum Ioannem Franciſcum Suarez *enchi. lib. 2. 6.* *Clericus* non poteſt licitè venari *ex c. 1. de cler. venat.* & *cap. 2 eodem tit.* Sed exiſtimo cum Abbate *in cap. 1. de cler. venat.* ibi non prohiberi Clericis venationem modeſtam recreationis cauſa, qualis eſt, quæ retibus, laqueis, atque etiam cum paucis canibus exercetur. Imo ſi ſit clamoroſa, ſed raro fiat, nec eſſe mortale; ſecus ſi frequenter. Ità Rebellius *lib. 1. q. 14. num. 10.* P. 3. T. 6. *Reſ.* 19. An poſſint ludere, vide V. *Ludus, à num. 1.*

Et ludere?

28 † An & quomodo Clericus filius familias teſtari poſſit, vide infra V. *Teſtamentum*. Circa beneficia & Horas Canonicas vide etiam ſub ſuis nominibus †.

C L I E N S.

CLIENS an poſſit conuenire cum aduocato de quota lite? Et teneatur ſoluere ſalarium annuū quando nullam habuit litem?

1 Cliens in foro conſcientiæ ſecluſa fraude poteſt paciſci cum aduocato de quota lite, vt liberetur ab onere illum ſæpius adeundi &c. Et ſi habeat Aduocatum, cui ſoleat ſoluere ſalarium annuum, non tenetur ſoluere integrum in eo anno, in quo nulla ei lis contigit agitanda. Vide V. *Aduocatus, n. 5.*

C OE C V S.

COECVS non poteſt torqueri, nec puniri pœna ordinaria, Non accuſare. Poteſt eſſe fideiuſſor, Et inire contractū ſocietatis.

1 Cœcus ſecundum Gizzarellum *deciſ. 26.* non poteſt torqueri & puniri pœna ordinaria; id quod multis rationibus probat. Addens, cœcum repelli ab accuſando: quod tamen diſtinguit Decianus *tr. crim. tom. 1. lib. 3. c. 11.* P. 5. T. 6. *Reſ.* 37.

2 Cœcus ſecundum Richter *de contr. diſp. 8. theſ. 1.* poteſt eſſe fideiuſſor; nam non deficit in intelligentia, imò vt plurimum excellit. Idem docet De mari *add. ad Gizzarellum deciſ. 16.* Addens, cœcum inire poſſe ſocietatem P. 5. T. 6. *Reſ.* 29.

Poteſt donare cauſa mortis ſine ſolemnitatibus,

3 Cœcus poteſt donare cauſa mortis ſine ſolemnitatibus; dummodo ſit præſens donatarius, vel alius, qui pro eo ſtipuletur. Ità Seraphinus *to. 1. deciſ. 966. n. 5.* contra Alciat. *in d. l. 2. n. 15.* & alios. P. 5. T. 6. *Reſ.* 25.

4 An poſſit condere teſtamentum, vide V. *Teſtari n. 10.*

Declinare forum vt miſerabilis,

5 Cœcus poteſt forum declinare tamquam perſona miſerabilis, qui a inter tales numeratur. Ità Nouarius *de elect. fori ſec. 2. q. 8. n. 6. 9.* Qui id putat procedere de eo, qui vtroque lumine eſt orbatus. P. 5. T. 6. *Reſ.* 30.

Et munera publi-

6 Excuſatur etiam à muneribus publicis & perſonalibus, *ex l. 1. C.*

qui

qui morbo ſe excuſat. lib. 10, Ita Gizzarellus *deciſ.* 26. *num.* 4. *cap.* 29. P. 5 T. 6. Reſ. 33. — ca perſonalla.

7 Sacerdos cœcus videtur celebrare non poſſe; quia, qui non cognoſcit, reputatur vt abſens, & ſic nunquam habere poteſt materiam præſentem, ſicut ad conſecrationem requiritur. Sed dicendum nihilominus poſſe de licentia Summi Pontificis conſecrare. Sine qua tamen celebrans grauiter peccaret. Ratio autem eſt, quia materia fieri poteſt illi præſens quando ita approximatur, vt facilè tangi poſſit, id quod cœcus ex aliorum teſtimonio, vel tactu percipere poteſt. Vnde Sotus apud Ochagrauiam *de ſacr. tract.* 1. *q.* 6. *n.* 11. teſtatur, ſe vidiſſe Tridenti quemdam Epiſcopum cœcum ex diſpenſatione Papæ Sacrum conficere. P. 5. T. 6. *Reſ.* 17. — SACERDOS cœcus poteſt celebrare. — Cũ licentia Papæ.

8 Cœcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento; quia is debet videre teſtatorem. Ita Medices *de fort. caſ. q.* 6. *n.* 55. Vnde nec poteſt eſſe Viſitator, qui de actibus, qui viſu in viſitatione percipiuntur, teſtimoniũ Superiori mittenti ferre debet. Vnde ſi Viſitator in decurſu viſitationis obcœcaretur, officium Viſitatoris omitteret, nec illam viſitationem proſequi poſſet. Ita Megala *ver. tom.* 2. *reſ.* 183. Quòd verò cœcus eligi non poſſit ad prælaturas, habetur in *c. hinc etenim §. cœcus, diſt.* 49. *P.* 5. T. 6. *Reſ.* 20. — COECVS non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. — Nec viſitator, — Aut Prælatus.

COMMISSARII.

1 COmmiſſarij, eodem tempore & loco multorum negocia efficientes, ex doctrina Leſſij *lib.* 2. *c.* 24 *dub.* 5. *n.* 28. poſſunt integrũ à ſingulis ſalarium exigere: nam æquè vtiliter negotia multorum ſimul agunt, ac ſi agerent ſeorſim: ſed tenendum cum Heuia *in labyrinto lib.* 2. *c.* 2. *n.* 10. ſumere ſolùm poſſe a ſingulis ratam: quia, vbi quis operam ſuam vendidit vni, tunc ex iuſtitia debetur illi, & non poteſt alteri vendi. Cæterum, quidquid ſit in alijs Regnis, in Regno Siciliæ opinio Leſſij non poteſt practicari ex legibus municipalibus. P. 3. T 5. *Reſ.* 76. — COMMISSARII agentes ſimul negotia multorum, non poſſunt integram à ſingulis mercedẽ accipere — Præſertim in Regno Siciliæ.

COMMISSARIVS Cruciatæ.

1 COmmiſſarius Cruciatæ diſpenſare poteſt ſuper quacunque irregularitate, excepta illa, quæ oritur ex homicidio voluntario, ſimonia, apoſtaſia a fide, hæreſi, aut mala Ordinum ſuſceptione. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ* 110. & 115. *§. Igitur.* — COMMISSARIVS Cruciatæ poteſt diſpenſare in omnibus irregularitatibus, paucis exceptis.

2 Itaque poteſt diſpenſare ſuper irregularitate proueniente ex delicto, etiam publico, quia hoc non excipitur. Ità Villalobos *to* 1. *tr.* 27. *clauſ.* 13. *n.* 6. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ* 111. Item in irregularitate homicidij caſualis & iniuſtæ mutilationis. Ità Rodriquez *add. §.* 13. *n.* 2. *P.* 1. T. 11. *Reſ.* 112. — Itaque poteſt in irregularitate proueniente ex delicto, quamuis publico. — Ex homicidio caſuali, — Aut mutilatione.

3 Irregularitas ex hæreſi non eſt diſpenſabilis per Commiſſarium Cruciatæ *P.* 1. T, 11. *Reſ.* 114. Nec irregularitas ſimoniæ. *Ibid. Reſ.* 113.

nec

Minimè verò ex ſimonia.
Aut hæreſi.
Nec ex mala Ordinum ſuſceptione.
Poteſt tamen ſecũdum aliquos in bigamia ſimilitudinaria, & ex delicto.

Nec irregularitas ex mala Ordinum ſuſceptione proueniens. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 115. quæ quando incurratur, vide V. *irregularitas, à n.* 29. Poteſt tamen ſecundum Villalobos *tom.* 1. *tr.* 27. *clauſ.* 13. *num.* 8. diſpenſare in irregularitate bigamiæ ſimilitudinariæ, & eius, quæ oritur ex delicto, non autem interpretatiuæ. *Ibid.* ¶. *Itā.*

COMMISSARIVS Cruciatæ poteſt diſpenſare in matrimonio contracto cum impedimento affinitatis,
Concurrentibus certis cũſtantijs

4 Commiſſarius Cruciatæ poteſt in foro conſcientiæ diſpenſare in affinitate conſurgente ex copula fornicaria in primo, & ſecundo gradu, (tam in linea tranſuerſali, quam recta. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 117.) Dummodo matrimoniũ cum illo impedimento occulto iam ſit contractum bona fide ſaltem alterius (cui nullitas poſtea declaretur ſaltem in genere, non autem cauſa, vt vitentur ſcandala. *Ibid Reſ.* 116. in fine & 119) Et hæc omnia habentur in conceſſione Pontificis facta dicto Commiſſario. Ita Sanchez *de matr. tom.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 6. *num.* 23. & *diſp.* 3. *num.* 2. *Ibid. Reſ.* 116. Occultum verò dicitur impedimentum in caſu noſtro, non quod nõ poteſt probari, vt ſentit Graffius, *to.* 2. *conſ.* 1. *n.* 20. ſed eo modo, quo occultũ accipitur in Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. quando concedit facultatem Epiſcopis diſpenſandi in irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto; quod ſcilicet non eſt publicum, quamuis notum aliquibus. Ità Sanchez *tom.* 3. *lib.* 7. *diſp.* 3. *num.* 26. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 118.

Niſi denunciationes eſſent culpabiliter omiſſæ.

Aduerte autem, quod ſi denuntiationes culpabiliter eſſent ommiſſæ, etiam ſi matrimonium contractum eſſet coram Parocho & teſtibus, non poſſet Commiſſarius diſpenſare. Ità Villalóbos *tom.* 1. *tr.* 27. *clauſ.* 13. *num.* 14. *Ibid. Reſ.* 117. ¶. *Notandum.*

AT pro publicatione Indulgentiarum, nihil poteſt accipere.

5 Commiſſarius Cruciatæ, ſtantibus verbis poſitis in Bulla Latina non poteſt aliquid recipere pro reualidatione, ſeu publicatione Indulgent iarum, quæ abſque eius licentia publicari non poſſunt: neque pro iure laboris. Et in quodam conſeſſu Doctorum hic Panormi de mandato Eminentiſſimi Cardinalis ab Auria congregato determinatum fuit, neque Notarium Cruciatæ pro iure laboris potuiſſe accipere aliquid pro dicta licentia; quia in omnibus epiſcopatibus ſaltem Italiæ dictæ licentiæ, licet præbeantur in ſcriptis præbentur gratis. Et ratio eſt; quia in Bulla SS. D. N. Vrbani annullantur Indulgentiæ, ſi pro earum publicatione aliquid etiam à ſponte dantibus ſumatur, & pro expeditione dictarum Bullarum Pontifex non vult vt aliquid accipiatur, nec iure laboris: & ideo in fine apponuntur hæc verba, *Gratis pro Deo etiam ſcriptura*, & Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 9. prohibet Canonicis eleemoſynam quærentibus pro certis Indulgentijs, aliquid accipere iure laboris. Ità Duuallius *in p.* 2. *de ind. q.* *vn. ar.* 8. quem vide. Neque dicas, quòd mandatum de non accipiendo ſtipendio laboris ſit directum tantum Commiſſario. Nam Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 1. ſolis Epiſcopis loquitur, dum mandat concedere approbationes Confeſſarijs gratis: & tamen Eminentiſſimi eius interpretes declarauerunt, in dicto decreto includi etiam Cancellarios accipientes aliquid pro iure laboris. Vide V. *Simonia, num.* 9. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 91. ¶. *Vnde ex ſupradicta.*

Neceſſitas.

1 SAcra Communio non eſt homini neceſſaria neceſſitate medij; non enim eſt medium neceſſarium ſalutis, nec in re, nec in voto. Et ratio eſt, quia ad acquirendam gloriam ſatis eſt decedere in gratia, quæ confertur per Pœnitentiam, & alia Sacramenta: perſeuerantia autem in illa eſt donum à ſpeciali ſummo diſtinctum à gratia ſacramentali huius Sacramenti, quamuis hæc illa valde conferat. Vnde Tridentinum *ſeſſ. 7. can. 4. & ſeſſ. 14. cap. 3.* dicens, Baptiſmum pro omnibus, & Pœnitentiam pro adultis poſt peccatum mortale eſſe neceſſaria ad ſalutem, de Euchariſtia id non docet. Ita Villalobos *tom. 1. tr. 7. diff. 34. num. 2.* & 3. & alij contra Becanum *de ſacr. cap. 15. quæſt. 7.* ex quibus infertur quod ſi non adeſſet præceptum ſumendi Euchariſtiam, poſſet homo ſaluari abſque illa, & illius voto. *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 28. † Et P. 3. T. 6. *Reſ.* 95. hanc opinionem vocauit probabilem.

EVCHARISTIA nó eſt homini neceſſaria neceſſitate medij.

2 Eſt autem primò neceſſaria neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici lati in cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœn. & remiſſ.* quod obligat omnes adultos, ſaltem poſt pubertatem ſingulis annis in Paſchate ſub pœna peccati mortalis. Nomine Paſchæ intellige totum tempus, intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis incluſiue, & in certis locis paulò amplius †.

Sed neceſſaria primò neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici quotannis in Paſchate.

3 Circa quod præceptum aduerte primò, quod Sancius *ſelect. diſp.* 26. docuit, illo ligari pueros eo ipſo quòd ad Confeſſionem tenentur. nam in cit. cap. *omnis* vtrumque præceptum imponitur abſque vlla diſtinctione, nec minor diſcurſus ad Confeſſionem, quam ad Communionem requiritur: imo maior, cum diſtinguere oporteat culpas, præcepta, &c. Ex quibus infert, quod parentes puerorum & Confeſſarij non ſinentes tales pueros communicare ſtatim, ac eos peccare cognoſcunt, per ſe loquendo peccare, excuſari tamen, quia ſequuntur opinionem contrariam. Aduertit autem, pueros non communicantes non ſubiacere excommunicationi, alijsue pœnis canonicis. Hæc opinio eſt probabilis, eamque docet Palaus *to. 1. tr. 3. diſp. 1. punct. 24. §. 2. n.* 7. Sed ipſe contrariam teneo cum Vaſquez *in 3. p. to. 3. diſp. 214. c. 4. num.* 38. & alijs: quia plus diſcretionis requirit Communio, quam Confeſſio. Vnde ait Conradus *p. 1. q. 54. in fine*, puerum non teneri communicare ante duodecim annos. P. 3. T. 6. *Reſ.* 70. & *Add. ſecund. Reſ.* 19. & P. 5. T. 14. *Reſ.* 50. *verſ. Qui poſtea.*

Quod probabile eſt obligare impuberes.

Sed contrarium probabilius.

4 At quid dicendum de ſemifatuis (fatuis enim neque Doctores, neque vſus Eccleſiæ extra mortis articulum Communionem permittunt. *P.* 2. T. 14. *Reſ.* 79. & *P.* 5. T. 3. *Reſ.* 46. in fine §. 1.) ac mutis ſimul & ſurdis? Reſpondeo. Semifatuis, vt ſunt quidam Aethyopes imperfecto rationis vſu pollentes, Henriquez *lib. 8. c. 42. n.* 3. & alij Communionem Paſchatis permittunt, ſecluſo periculo irreuerentiæ. P. 2. T. 14 Re*ſol.* 79. & P. 5. T. 6. *Reſ.* 7. §. *Probatur.*

Obligat verò ſemifatuos.

5 Vnde à fortiori dicendum eſt, mutum & ſurdum à natiuitate poſſe & teneri communicare. Et quidem, ſi legere & ſcribere ſciat, non eſt dubium, quia myſterium Euchariſtiæ poteſt diſcere per ſcripturam. Idem verò dicendum eſt, etiam ſi neſciat, quia tales, vt notat Sanchez *de*

Et mutum ſurdúque a natiuitate.

Etiam ſi neſciat legere, & ſcribere.

X *matr.*

matr. tom. 1. *lib.* 3. *c.* 8, *n.* 12. vtplurimùm perſpicacis ingenij ſunt, & facilè quæcunque difficilia per nutus, & ſigna percipiunt, quibus & ipſi ſuos conceptus facile manifeſtant. Confirmatur, quia talis tenetur cõfiteri per nutus & ſigna. Nec minus difficilia cognoſcenda ſunt ad conſequendum fructum Confeſſionis, quam Communionis. nam ad Confeſſionem ſcire debet, quod peccatum mortale occidit animam, & pro eius liberatione recurrendum eſſe ad Confeſſionem, & hanc faciendam eſſe integram quoad ſpeciem & numerum peccatorum, item cum dolore & propoſito non amplius peccandi. Ad Communionem vero ſufficit ſcire, quod ad illam requiritur Confeſſio mortalium, ieiunium & deuotio, quæ multo facilius ſciri poſſunt, quàm prædicta. Solum eſſet difficultas de tranſubſtantiatione; ſed hæc etiam per fidem æquè cognoſcibilis eſt, ac prædicta, cum æque reuelata ſit à prima veritate; quamuis alioqui difficilius naturaliter cognoſcatur, quàm quod per abſolutionem gratia conceditur. Neque dicas, quod non eo ipſo, quod quis tenetur confiteri, poſſit & debeat communicare, cum ſupradictum ſit, pueros teneri ad Confeſſionem, & non ad Communionem. Nam ſurdus & mutus à natura, ſi perfecte ſecundum eius intellectum percipiat, quæ geruntur, æquiparatur maiori, vt docet Spino *ſpec. teſtam gloſſ* 9. *rubr. n.* 1. ex l. *mutum, de acquir. hæredit.* vnde non eſt cum pueris comparandus. Igitur arbitrio Confeſſarij remitto, quandonam tales ſufficientem intelligentiam habeant ad communicandum. P. 5. T. 6. *Reſ.* 7.

Si per nutus, & ſigna poſſit neceſſaria diſcere.

Quod Confeſſarij videant.

EXCOMMVNICATVS tenetur abſolutionē quærere, vt in Paſchate communicet.

6 Aduerte ſecundò, quòd præceptum Eccleſiæ obligat excommunicatum ad quærendam abſolutionem, & ſic ad communicandum; vnde ſi is abſolutionem negligeret, peccaret mortaliter contra hoc præceptum. Ita Layman *lib.* 2. *tr.* 5. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 3. P. 5. T. 9. *Reſ.* 88.

Et qui præuidet ſe impeditum fore in futuro Paſchate, debet Communionem anticipare.

7 Aduerte tertiò, quòd ſi quis præuidet, ſe in Paſchate non communicaturum propter impedimentum, tenetur Communionem præuenire, & implere præceptum ante Paſcha. Nam Eccleſia principaliter ſolum intendit præcipere Communionem ſingulis annis, circumſtantiam verò temporis ſolum accidentaliter & ſecundariò. Vnde ſi poſtea impedimentum ceſſaret, is non teneretur iterum communicare in Paſchate; nam iam ſatisfecit præcepto, quod, ſicut ex conſilio Confeſſarij differri poteſt, iuxtà cap. *omnis*, ità etiam præueniri. Ita Heredia *tr. de Euch. p.* 8. *dub.* 1. *n.* 10. Sed Pitigianus *in* 4. *to.* 1. *diſt.* 9. *q.* 3. *ar.* 9. ait, talem non teneri Communionem præmittere, quia nec talis eſt vſus Eccleſiæ, nec tenetur anticipare ieiunium, qui tempore præcepti præuidet ſe non ieiunaturum. P. 3. T. 4. *Reſ.* 42.

Qui verò non communicat in Paſchate, tenetur communicare quam primum.

8 Aduerte quarto, quod ſi quis in Paſchate non communicat, ait Nugnus *in* 3. *p. tom.* 1. *q.* 80. *ar.* 12. *diff.* 2. *concl.* 3. talem, præterquam quod peccatum comiſit, non eximi ab obligatione communicandi, ſed adhuc teneri communicare quamprimum; quia terminus annuus non aſſignatur ad finiendam obligationem, ſed vt non liceat illam differre poſt annum; & in contractibus non ceſſat obligari ad ſoluendum, qui ſtatuto tempore non ſoluit. Itaque talem non communicando, ſemper peccare, & eo grauius, quo diutius non communicat. Sed contraria ſententia Tabienæ *v. communicare q.* 7. eſt etiam probabilis. Eamque nouiſſimè docuit Granado *in* 3 *p. contr.* 6 *tr.* 10. *diſp.* 4 *n.* 4. Et Lugo *de Sacr. Euch. diſp.* 16. *ſec.* 4 *num.* 66. quamuis teneat, talem adhuc eſſe

Sed probabile etiā eſt, non teneri ante aliud Paſcha.

ob-

obligatum ad Communionem, negat tamen nouam in dies culpam ſé, et contra iere. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 41. & *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 3. An vero huic præcepto ſatisfiat communicando indigne, vide *infra num.* 66.

9 Deinde ſacra Communio eſt neceſſaria neceſſitate præcepti diuini, quod obligat infirmum tempore mortis, etiam ſi in Paſchate communicauerit: nam in Niceno *can.* 12. determinatur, Eucharistiam eſſe moribundo neceſſarium viaticum. Et vlterius clare præcipitur in Concilio Carthag. IV. confirm. à Leone IV. *can.* 77. & in Eccleſia communiter obſeruatur. Itaque præcepto communicandi in articulo mortis non ſatisfit per Communionem paſchalem. P. 5. T. 3 *Reſ.* 42. Nec per aliam, quæ ante talem articulum præmiſſa ſit, non per modum viatici. Ita Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 3. *num.* 4 contra Caietanum *v. Communio*. Imo probabile puto, quod, ſi quis mane ſanus communicaret, & poſt meridiem in periculum incideret, ac timeretur eodem die moriturus, teneretur iterum eodem die communicare per modum viatici: nam præceptum diuinum præponderat Eccleſiaſtico de non communicando, niſi ſemel in die & ieiune. Ita Hurtado *de euch. diſp.* 10. *diff.* 2. P. 4 T 4. *Reſ.* 197. & *P.* 5. T. 3. *Reſ.* 33. Sed contraria opinio eſt etiam probabilis. *P.* 3 T. 4 *Reſ.* 40. & *P.* 5. T. 3. *Reſ.* 41.

SECVNDO Eucha ristia eſt neceſſaria in articulo mortis ex præcepto diuino.

Cui nõ ſatisfit per Communionem ſtatim ante periculum, & nõ per modum viatici.

Et probabile est eum qui mane communicauit ex deuotione, ſi poſt meridiem in periculum incidat eodem die decedendi, teneri iterum Viaticum ſumere.

10 Qui in mortis articulo conſtitutus, ſemel per modum viatici communicauit, ſi poſtea peccet mortaliter, quamuis teneatur iterum confiteri, non tamen tenetur iterum communicare: nam Confeſſio eſt neceſſaria neceſſitate medij, quotieſcunque, quis eſt in peccato mortali, & imminet mortis periculum: Euchariſtia vero eſt ſolum neceſſaria ex præcepto, quod in vno mortis articulo non obligat, niſi ſemel. Ita Ochagrauia *tr.* 2. *de Euch. q.* 14. *n.* 8. contra Sotum *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt* 1 *ar.* 11. *P.* 5. *T.* 3 *Reſ.* 43.

Qui tamen ſemel communicauit per Viaticum, non tenetur ampliùs in eadem infirmitate communicare, etiam ſi incidat in mortale.

11 Porro in mortis articulo tenentur communicare pueri ſtatim poſt vſum rationis. Quia hoc præceptum diuinum ab Eccleſia non limitatur, ſicut limitatur præceptum Eccleſiæ de communicando in Paſchate. Ita Arboleda *pract. Euch. not.* 13. Imo addit Lugo *de Euch. diſp.* 13. *ſect.* 5. *n.* 44. puerum moribundum communicari poſſe etiam in dubio, an ſit doli capax. Sed Ochagrauia *de ſacr. tr.* 2 *de Euch. q.* 14 *n* 11. & alij negant, puerum teneri ad Communionem tempore mortis. *P.* 5. T 3. *Reſ.* 44. & T. 14 *Reſ* 50.

HOC præceptum obligat pueros ſtatim poſt vſum rationis.

12 Tenetur etiam in articulo mortis communicare ſurdus & mutus à natiuitate, ſi poteſt, vnde illi non eſt deneganda ſacra Communio, ſi conſtet neceſſaria huius myſterij aliqualiter percepiſſe. Ita Marchantius *de Euch. tr.* 4. *c.* 3 *q.* 1. *caſ.* 4. Patet a fortiori, quia ſupra *n.* 5 diximus communicandos eſſe quotannis ex præcepto Eccleſiæ. P. 5 T. 6. *Reſ.* 6

Item mutos, & ſurdos à natiuitate, ſecluſo periculo irreuerentiæ.

13 Tenetur etiam communicare in mortis articulo naturali vel violento Neophytus: vnde is inſtruatur eo modo, quo fieri poteſt, & communicetur. Ita ex pluribus rationibus Sancius *ſelect. diſp.* 40. *n.* 3. P 5. T. 3. *Reſ.* 45.

Item nouiter ad fidem conuerſus, & baptizatos.

14 † Dixi naturali vel violento? nam † damnatus ad mortem non eximitur ab obligatione huius præcepti, eo quod mors ſibi violenter immineat. Ita Hurtadus *de Euch. diſp.* 9. *diff.* 16. & alij. An vero hic debeat communicari eodem die, quo ad patibulum ducitur, & non ieiunus, vide infra *n.* 46 P. 5. T. 3. *Reſ.* 38.

Et ſiue periculum ſeu articulus ſit mortis naturalis, ſiue violentæ, vt ſi quis damnatus eſſet ad mortem.

Vtilitas.

SACRA Communio cōfert augmētum gratiæ.
Quando perfectè ſumitur, & deglutitur.

15 † PLures ſunt ſacræ Communionis vtilitates. Sed præcipua eſt gratia ſanctificans, ſeu illius augmentum, vt patet ex D. Thoma 3. *p. q.* 79. *ar.* 1. *ad* 1. †. Et confertur, quando Euchariſtia perfectè ſumitur, ideſt deglutitur, & tranſit per guttur. Ità Henriquez *lib.* 8. *c.* 43. Quamuis Becanus *de Sacr. c.* 22. *q.* 6. *num.* 2. putet, conferri, cùm Hoſtia ſumpta eſt, quamuis non ſit traſmiſſa; alioquin ægrotos Hoſtiam præ infirmitate traſmittere non valentes, non accepturos gratiam. Confert autem gratiam, etiam ſi ſemel traſmiſſa euomatur, aut ſi quis ſumpta parte Hoſtiæ decedat non ſumpta alia parte. Ità Henriquez *vbi ſup. num.* 1. *P.* 3. T. 6. *Reſ.* 95.

Etiam ſi poſtea euomatur.

At non cōfert ſucceſſiuè toto tempore, quo manet in ſtomacho.

16 Cæterum Euchariſtia non cauſat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, nec toto tempore manducationis, alioqui eſſet melioris conditionis communicans ſub multis Hoſtijs, quàm ſub vna, quod eſt falſum. Ità Cruz *p.* 2. *q.* 4. *dub.* 1. *concl.* 2. Et quamuis Coninch *de Sacr. q.* 79. *ar.* 1. *dub.* 2. *num.* 42. *concl.* 5. doceat, gratiam ſacramentalem augeri per accidens, ſi dum ſpecies integræ manent in ſtomacho, melioretur diſpoſitio communicantis, vt ſi eliciat interim plures & perfectiores actus charitatis; non eſt tamen dicendum, quod aliquis percipiat maiorem gratiã, quia ſumit maiores aut plures Hoſtias, aut quia diutius hęret in illis digerendis. Vnde non eſt, cur aliqui occaſionem ſumant, vt inter communicandum plures Hoſtias ſuſcipiant: nam id quoque continget, ſi diutius ſe ad Communionem diſponant. Vide Fagundez *p.* 3. *lib.* 4. *c.* 1. *num.* 11. *P.* 3. T. 6. *Reſ.* 96. §. *Notandum eſt*.

Vnde vitanda ſuperſtitio ſumendi plures aut maiores Hoſtias.

An verò conferat maiorem gratiam ſub vtraque ſpecie, quam ſub vna tantum?
Aliqui negant. Alij affirmant.

17 Sed an conſequatur maiorem gratiam communicans ſub duplici ſpecie, quam ſub vna? Caietanus *in* 3. *p. q.* 80. *ar.* 12. & alij negant; quia vterque Chriſti corpus & ſanguinem æqualiter ſumit. Sed Hurtadus *de Euch. diſp.* 10. *diff.* 6. & alij affirmant. quod etiam ſentit Clemens VI. *in Bulla ad* Regem *Angliæ*, *an.* 1541. dum Angliæ Regi conceſſit, vt ſub vtraque ſpecie communicaret. Probatur autem hæc opinio: quia quælibet ſpecies ratione ſui diuerſimodè gratiam ſignificat & confert; ergo vnaquæque ſpecialem gratiæ gradum producit. Antecedens probatur, quia ſpecies panis ſignificat, & confert gratiam vt ſatiantem, quia per modum cibi, vinum verò ſignificat, & confert vt refrigerantem, per modum potus. Vtraque ſententia eſt probabilis. Certum autem eſt, neminem excepto Sacerdote celebrante, teneri ex iure diuino communicare ſub vtraque ſpecie † vt garriunt Hæretici †. Et Eccleſiam iuſtiſſimis rationibus talem Communionem laicis interdixiſſe. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 97. & *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 29.

Vtrique probabiliter.
Cæterum laici nō tenentur ex iure diuino communicare ſub vtraque ſpecie,
Et Eccleſia iuſtè illam laicis prohibuit.

SACRA Communio per ſe non remittit peccatum, nec confert primam gratiam.
Niſi in duobus caſibus per accidens.

18 Petes hic primo. An Euchariſtia remittat peccatum mortale, & conferat primam gratiam? Reſpondeo negatiue, per ſe loquendo. Nam hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum cibi, qui non confert vitam ſed conſeruat. Ità Tridentinum *ſeſſ.* 6. *c.* 2. & *can.* 5. Poteſt tamen contingere caſus, in quo peccatum mortale remittat, & primam gratiam conferat. Et erit primò, ſi quis poſt diligentem diſcuſſionem non recordatus peccati mortalis, quod reuerà habet, ad hoc Sacramentum ſaltem contritus accedat. Secundò, ſi quis conſcius peccati mortalis, vrgente

ne-

neceſſitate communicandi, & deficiente Confeſſario, communicat cum attritione putata contritione. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 98. §. *Ex his.*

19 Petes ſecundò, an poſſit dari caſus, in quo quis communicans nec gratiam conſequatur, nec peccatum committat? Et Richardus *in* 4. *diſt.* 9. 2. *ar.* 2. negatiuè reſpondet. Nam vel is accedit poſt examen conſcientiæ, vel ſine illo. Si primum, nullum poſuit obicem, & ideo gratiam conſequetur. Si ſecundum, indignè communicat, & ideo peccat. Sed Suarez *tom.* 3. *diſp.* 63. *ſec.* 2. & Fagundez *pr.* 3. *lib.* 4. *c.* 2. *num.* 14. dicunt, poſſe contingere. Et caſum fore, ſi quis poſt diligens conſcientiæ examen non recordatus peccati, quod reuerà habet, ſine vllo dolore ad Sacramentum accederet. Is enim non peccabit, quia non tenetur elicere dolorem de peccato, quod non venit in mentem; nec acquiret gratiam, quia habet obicem peccati, & nullum Sacramentum habet vim delendi peccatum mortale abſque dolore. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ* 98.

An verò poſſit aliquando communicans non conſequi gratiam, nec peccatum committere?

Ambiguum.

20 Aduerte hîc ex Villalobos *tom.* 1. *tr.* 7. *diff.* 31. *num* 3. quod ſi Sacerdos poſt ſumptionem Hoſtiæ cum obice, ante ſumptionem Calicis contereret, gratiam reciperet nam talis ſumptio eſſet moraliter diſtincta. Quod etiam ait contingere, ſi quis recipiendo duas formulas, ante ſumptionẽ ſecũdæ actũ contritionis eliceret. *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 29. §. *Notandũ eſt.*

Certè Sacerdos, qui ſumeret Hoſtiam in peccato, & ſtatim contereretur, acquireret gratiam per ſumptionem Calicis.

COMMVNIONIS Diſpoſitio.

21 † INterna ad Communionem diſpoſitio conſurgit ex nouem requiſitis in his duobus verſibus contentis.

Lotus, diſcretus, ſanus, ieiunus, & aptus,
Contritus, faſſus, mundus, rectèque paratus.

COMMVNICANS debet eſſe in primis baptizatus.

22 Primo ergo communicans debet eſſe *LOTVS*, ideſt baptizatus †. Soto *in* 4. *diſt.* 7. *q. vn. ar.* 7. *prop.* 3. putauit, debere eſſe quoque confirmatum, ita vt ſi non confirmatus communicaret, peccaret ſaltem venialiter. Sed tale peccatum ex nulla ratione deducitur. Nam vſus Eccleſiæ, quòd poſt Baptiſmum ſuccederet Confirmatio, mox verò Euchariſtia, iam exoleuit. Ità Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 72. *ar.* 8. *n.* 38. P. 4. T. 4. *Reſ.* 50. §. *Nota ſecundò*

Non autem confirmatus.

23 Secundo, debet eſſe *DISCRETVS*, ideſt habere debet vſum rationis. Ex quo a Communione arcendi ſunt in primis pueri ante ſeptennium. Imo etiam poſt, ante pubertatem; nam vt ſupra *n.* 3. diximus non ſtatim, ac puer tenetur confiteri, tenetur & poteſt communicare: nam maior diſcretio requiritur ad hoc, quam ad illud Sacramentum. Sed quia contraria opinio Sancij *ſelect. diſp.* 26. eſt probabilis, Confeſſarij non ſint multum ſcrupuloſi in danda Communione pueris, vbi certum erit, eos vſum rationis habere. P. 3. T. 6. *Reſ.* 70. §. *Ex quibus.*

Item diſcretus Vnde non ſunt communicandi pueri,

24 Deinde arcendi ſunt à Communione fatui, quibus, ſi fatui ſint à natiuitate, numquam prorſus impertienda eſt Sacra Communio, ſi verò ſui compotes aliquando fuerunt, impertienda eſt in articulo mortis, tum quia id præcipitur in Concilio Carthaginenſi IV. & Arauſicano I. tum quia in eiuſmodi hominibus eſt ſaltem deuotio virtualis erga Euchariſtiam,

Aut perpetuò fatui.

Niſi aliquando ſui compotes fuerint, & per illud tẽpus piè vixerint.

ſtiam, quam Eccleſiæ pietas in illis iudicat, quotieſcunque conſtat, il-los poſt Baptiſmum Chriſtiane vixiſſe, nec in mortali culpa an[illegible] eſ-ſe; ergo illis ſaltem in mortis articulo præbenda eſt, in quo ex præce-pto diuino eam accipere tenebantur. Ita Granadus *in 3. p. contr. 6. tr. 10. diſp. 5. n. 3.* & alij contra Sa *v. Eucharistia, n. 3. P. 2. T. 14. Reſ. 78.* & *P. 5. T. 3. Reſ. 46.*

Et hi quidem ſolum in articulo mortis.

25 Imo Angles *in 4. ſent.* docuit, tales amentes debere quotannis cō-municari. Et Sancius *ſelect. diſp. 26. n. 5.* toties, quoties petierint. Sed hic loquitur nimis laxe. Angles etiam optimo in verè fatuis non eſt ad-mittenda, quia Eccleſia illos communicare permittit tantùm in mortis articulo. Admitti igitur poteſt in ſemifatuis, qui aliquem, ſed imperfe-ctum rationis vſum nacti ſunt. Et ita etiam docet Henriquez *lib. 8. c. 42. n. 3. P. 2. T. 14. Reſ. 79.* & *P. 5. T. 3. Reſ. 46. §. 1.* in fine.

Semifatuis verò permitti poteſt quotannis.

26 † Et tandem arcendi ſunt ſurdi, & ſimul muti a natiuitate; qui poſt diligentem inſtructionem per nutus, & ſigna non potuerunt huius Sa-cramenti naturam & valorem percipere. Sin autem perceperint, præ-beri illis debet, non ſolùm in mortis articulo, vt dictum eſt *num.* 14. ſed etiam quotannis in Paſchate, vt dictum eſt *nu.* 5.

Sicut etiam ei, qui mutus, & ſurdus natus eſt, ſi aliqua liter inſtructus ſit.

27 Tertio communicans debet eſſe *SANVS*. Ex quo capire ar-cendi ſunt a communione illi tantùm infirmi, in quibus ob frequentes vomitus & tuſſim timetur aliqua irreuerentia Sacramenti †.

ITEM communicans debet eſſe ſanus.

Vt abſit periculū vomitus.

De quo vide nota bene in deficienam, ſanitate.

28 In quo caſu ait Sancius *ſelect. diſp. 38. n. 2.* quòd ſi vomitus con-tingat poſt cibum vel potum, quem quantumuis exiguum ſtomachus non patiatur, ſed ſtatim in propria ſpecie ſurſum aut deorſum expellat, Euchariſtia non debet adminiſtrari. Si autem modicum cibum retineat, miniſtrari poſſe in exigua quantitate, facta prius experientia cum parti-cula non conſecrata. Sin vero vomitus contingat ex ſola corporis ægritu-dine abſque alia ſumptione, miniſtrari non debere, niſi per ſex horas ceſſauerit. Nam tunc iudicari poteſt omnino ceſſaſſe, de quo conſulen-dum eſſe Medicum, ſi vero hic abſit, communicandum eſſe tunc, quan-do iudicatur, vomitum ſaltem ceſſaturum eſſe per [illegible]. Et ſi tunc per accidens contingat, euomi ſacram buccellam, accipiendam [illegible] & in loco aliquo ſacro reponendam, & corruptas poſtea ſpecies in Sacrarium proiiciendas. *P. 2. T. 14. Reſ. 78. §. Tales, verſ. ſed hæc omnia.* & *P. 5. T. 3. Reſol. 55.*

29 † Quarto, communicans debet eſſe *IEIVNVS*. Quod niſi l-ege extra caſum neceſſitatis, vt dicemus infra: extra quem ſi quis com-municaret non ieiunus, committeret ſacrilegium mortale †, & ſi ac-cedit praua animæ diſpoſitio, aliqui dicunt fore duo ſacrilegia: quia ventus Religionis bis violaretur, & diuerſimodè, nimirum accedendo ſine ſ-que puritate animæ ex iure naturali diuino requiſita, & abſque puritate corporali ex iure Eccleſiaſtico. Sed ego exiſtimo cum Hurtado *de ſacr. diſp. 5. diff. 1.* eſſe vnum tantum peccatum, licet grauius: quia duo il-li tituli malitiæ opponuntur eidem virtuti Religionis eodem modo, id-eſt contra reuerentiam debitam Sacramento. quòd enim procedat ex diuerſis præceptis, parum refert, quia peccata non multiplicantur pro-pter multitudinem præceptorum. P. 4. T. 4. *Reſ.* 195.

ITEM debet eſſe ieiunus, citra neceſſitatem.

Sed ſi quis ſic mortali, & poſt cibum communicaret nō duo, ſed vnum cō-mitteret ſacrilegiū.

30 Porro ieiunium ad Communionem prærequiſitum Gotfredus & Præpoſitus apud Hurtadum *de ſacr. Euch. diſp. 9. diff. 15.* dicunt eſſe

Ieiunium inquam, eſſe debet naturio

Ec-

Eccleſiaſticum, quia præcipitur ab Eccleſia, & ideo intelligi eo modo, quo ipſa in Quadrageſima, & Quatuor temporibus ieiunium præcipit. Alij apud eumdem dicunt, in hoc ieiunio dari paruitatem materiæ, & ſic communicantem poſt modicum cibum vel potum, peccare tantùm venialiter. Sed vtraque hæc opinio eſt improbabilis. Nam Eccleſia non prohibet ſumptionem cibi, aut potus ante Communionem, ſed Communionem poſt cibum vel potum, quod præceptum ſimpliciter violatur per Communionem poſt cibum vel potum modiciſsimum. Vnde Concilium Toletanum VII. *can.* 2. relatum in cap. *nihil*, q. 1. dicit: *nullus poſt cibum potumque quemlibet minimum ſumptum Miſſas facere præſumat*. Ita ipſe Hurtado & alij communiter. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 12.

naturali, quod non admittit paruitatē materiæ.

31 Cæterum non violatur hoc ieiunium, ſi ſaliua, vel aliquid per modum ſaliuæ traijciatur. Per modum ſaliuæ ait Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *diſp.* 8. *num.* 8. traijci, minimum, quod inaduertenter traijcitur, & ex Henriquez apud ipſum, ſi muſca in os apertum casū intrauerit. Rodriquez vero apud eundem, aquam ad captum putaminis auellanæ inaduertenter deglutitam cenſeri traiectam per modum ſaliuæ. Ipſe vero rem reſtringendam potius eſſe ait, quam dilatandam. *Ibid.* §. *Non deſinam*.

Niſi aliquid ſumatur per modum ſaliuæ.
Quid ſi muſca caſū in os apertum intraret?
Aut abluens, aquæ guttam traijceret?
Negant aliqui frangi ieiunium.
Quod dicendum de iis, qui tabachum ſumunt.

32 Sed quid dicendum eſt de ſumptione tabachi, & traiectione reliquiarum cibi præcedentis diei dentibus adhærentium? Quoad tabachum reſpondet Antonius de Leone *p.* 2. §. 4. *num.* 10. naturale ieiunium frangere ſiue in puluere, ſiue in folio, aut fumo ſumatur: quia de folio & puluere ſemper aliquid in ſtomachum traijcitur, & parum refert, quòd ſit nutrimentum vel ne: exiſtimat enim, monetā, lapillos, ceram, &c. frangere ieiunium, ſi aduertenter & voluntariè deglutiantur. Fumum verò nutrire, quia aliqui narrantur ſolo fumo vitam ad aliquos dies diſtuliſſe. Et quamuis ex natura ſua non ſit potabilis, ſumi tamen ab eius familiaribus per modum potus & nutrimenti. Addit etiam duo Concilia Prouincialia, ſcilicet Limenſe III *act.* 3. *c.* 20. & Mexicanum III. *lib.* 4. *tit.* 15. *c.* 13. ſumptionem tabachi Sacerdotibus celebraturis, alijſque Communionem ſuſcepturis prohibentia. Sed ipſe cum Alphonſo de Leone *de off. capell.* *q.* 8. *ſec.* 17. *caſ.* 2. *n.* 134. nego, tabachum in folio & puluere ieiunium frangere: quia ex Concilio Toletano VII. *ſuperius cit.* ſolum prohibetur cibus & potus, & ex Fagundez *pr.* 3. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 14. & alijs non frangitur ieiunium, niſi cibus & potus ſumantur per os, & tranſmittantur ad ſtomachum vitali actione comeſtiua & potatiua. At vero tabachus in puluere & folio ſumitur per nares, per quas, ait Suarez *in* 3 *p.* *to.* 3. *diſp.* 68. *ſect.* 4. §. *Quæres rurſus* qui aliquantulum aquæ reciperet, non frangeret ieiunium. Quod ſi aliquando tabachus in folio ſumatur per os, tunc neque frangit, niſi deglutiatur. Ita Præpoſitus *in* 3. *p.* *q.* 80 *ar.* 8 *dub.* 1. *n.* 39. Nam Bonacina *de ſacr. diſp.* 4 *q.* 6 *punct.* 2. *n.* 9. & alij dicunt, licere ante cōmunionē aromata ori imponere, & dentibus conterere, dūmodo nihil deglutiatur. Imò Tānerus *to.* 4. *diſp.* 5. *q* 8. *ar* 8. *not.* 1. putat, nec frangi ieiunium, ſi modicum quid ex illis ſaliuæ incorporatum in ſtomachum decidat. Idem dicendum puto de tabachi fumo, quod vniuerſaliter de omni fumo docet Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 8. *n.* 4. etiam ſi ſit tantæ quantitatis, vt ad aliqualem nutritionem ſufficiat, quia fumus non ſumitur per modum cibi, cum non ſumatur per comeſtionem, ſed per reſpirationem. Adde, falſum eſſe, quod fumus nu-

Siue in folio, aut puluere.

Siue in fumo.

nutriat, & hiſtorias, quas Leo adducit, non eſſe facile credendas, vt notat Dandinus *de anima lib. 2. com.* 53 *digreſſ.* 25. Et tandem, fumum tabachi non tranſmitti in ſtomachum, ſed ſtatim per nares exire. Ad argumenta ſupra facta patet ex dictis. Ad auctoritates Conciliorum reſpondetur, tabachi ſumptionem prohibuiſſe, ratione vomitus, quem in illis partibus prouocat. P. 5. T. 13. *Reſ.* 1.

Et ſi quis comederet terram, monetam, fragmentum metalli plumbi, auri, & c oſſa fructuum, ceram, &c. Etiam ſi illa caperet per modum cibi.

33 Igitur tabachus non frangit ieiunium, quia non eſt nutritiuum. Quod vniuerſaliter etiam dic de omni eo, quod nutritiuum non eſt, etiã ſi per modum cibi ſumatur: quia applicatio agentis non poteſt facere de non cibo cibum, & Eccleſia ſolum cibum prohibuit. Ita San Iuan *p.* 1. *de Euch. q.* 7. *ar.* 10. quamuis Granadus *de ſacr. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 8. *n.* 6. contra ſentiat. Sic non frangit ieiunium terra, charta, moneta, plumbum, aurum, &c. Quod vlterius confirmatur: quia ieiunium naturale, & Eccleſiaſticum ſolum differunt in hoc, quod in illo non datur paruitas materiæ, in hoc datur, ergo quidquid in magna quantitate non frangit Eccleſiaſticum, non poteſt frangere naturale. talia ſunt cera, plumbum, & omnia recenſita cum alijs ſimilibus (nec enim plumbum & ceram in quauis quantitate comedens in Vigilia, frangit ieiuniũ, vt ait Lugo *de Euch. diſp.* 15. *ſect.* 2. *n.* 29.) ergo &c. Neque dicas, aurum nutrire, quia interdum adhibetur in medicamentis quia id non facit, niſi contuſum, & in puluerem redactum, quo pacto alterari poteſt a ſtomacho, minime verò integrum, vt de illo loquimur. *Ibid* 9. *Verum, Verſ dico igitur*, & olim *in P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 52. & P 3. T. 4. *Reſ.* 38.

At quid dicendum de reliquijs cibi externi dentibus affixis? Vaſquez ait frangere, ſi voluntarie traijciantur.

Sed probabile eſt, non frangere.

34 Quod autem attinet ad reliquias cibi diei præcedentis dentibus adhærentes, Vaſquez *in* 3. *p. to.* 3. *diſp* 11 *c.* 4. *n.* 30. & alij dicunt, ieiunium frangere, ſi mane deglutiantur ex induſtria, ſecus ſi caſu. Nugnus verò *in* 3. *p. to.* 1. *q.* 8. *ar.* 8. putat, reliquiam magnam frangere, etiam ſi caſu traijciatur, quia reliquiæ non deglutiuntur per modum ſaliuæ, ſed per modum cibi. Sed ego non damnarem de mortali communicantem poſt voluntariam reliquiarum traiectionem; quia contraria opinio Ochagrauiæ *de ſacr. tr.* 2. *de Euch. eſſ. q.* 12 *n* 7. eſt probabilis, & talis vita eſt Suarez *in* 3. *p. to.* 3 *diſp* 68 *ſect.* 4. & alijs. Eamque Coninch *de ſacr. q.* 80 *ar.* 8. *n.* 47. duabus rationibus confirmat; & quia talis traiectio pertinet ad comeſtionem præcedentis potius, quam præſentis diei, Et quia ſumuntur per modum ſaliuæ, cum non veniant ab extrinſeco. P. 3 T. 4. *Reſ.* 37 & P. 4. T. 4. *Reſ.* 104.

Frangeret verò ſaccharum ſero in os immiſſum paulatim liquandum, ſi duret poſt mediam noctem.

35 Contra verò, ſi Sacerdos, vel alius, ſaccharum in os ſero immittat, paulatim deglutiendum, & duret poſt mediam noctem, naturale ieiunium frangit; quia, dum paulatim traijcit, illud comedit vſque ad vltimam conſumptionem. & illud, quod poſt mediam noctem traijcit, non tam eſt reliquia præcedentis, quam poſtremum præſentis comeſtionis. Alias poſſet quis ſero in os cibum immittere, & mane mandere ac deglutire ſine præiudicio ieiunij naturalis, quod eſt abſurdum. Ita Suarez *in* 3. *p. to.* 3. *diſp.* 16. *ſect.* 4. Sed Tabiena v *Communicare*, §. 49. putat, neque hoc pacto ieiunium ſolui, & ad ſolutionem ieiunij requirit immiſſionem cibi in os ipſa ieiunij die. *P.* 2. *T.* 14 *Reſ.* 51.

Quamuis aliqui etiam in hoc caſu negent frangi.

HOC ieiunium incipit a media nocte.

36 † Ieiunium autem hoc naturale, ſicut & Eccleſiaſticum incipit à media nocte, poſtquam parum refert, ſi comedens dormiat, & cibum digerat: non enim prohibetur ſtomachi qualiſcumque præocupatio,

ſed

ſed ſola precocupatio per comeſtionem ipſa die †. vnde, ſi quis paulo ante mediam noctem in Dominica concurrente Vigilia Natiuitatis comediſſet, ſtatim poſt mediam noctem celebrare poſſet, quamuis ſtomachus plenus ſit. *P.* 3. *T* 4. *Reſ.* 44. §. *Notandum*.

Poſt primum horologij pulſum,

37 Porro media nox ſignificatur per primum horologij pulſum ex duodecim Hiſpanorum († Nam horologia Itala non ſignificant ex ſtatuto mediam noctem †) Quod enim duodecim ſigna dentur, id ſit; quia non poſſunt plures horæ vnico pulſu ſignari. Igitur poſt primum pulſum non poteſt aliquid deglutiri, &, vt ait Sancius *ſelet. diſp.* 42. *n.* 20. qui buccellam maſticat, ſi vult communicare, poſt primum pulſum eijciat, & ſi infra primum & vltimum pulſum bibat, communicare non poſſe. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.*. 36. §. *Notandum*. Quæ omnia procedunt, vbi vnicum eſt horologium. Nam vbi plura ſunt, qui comederet poſt datã mediam noctem ab vno, ſi poſt comeſtionem daretur ab alio, poſſet mane communicare; quia plura & diuerſa horologia ſe habent vt plures opiniones probabiles, quarum quamlibet ſequi poſſumus, & nullam determinatè ſequi tenemur. niſi tamen primum valde iuſtum ſit, & affabrè menſuratum. Ità Sanchez *de mat. to.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 41. *n.* 4. contra Rodriquez *ſum. nou edit. tom.* 1. *c.* 105. *num.* 6. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 36. & *P.* 4. T. 3. *Reſ.* 19.

Vbi non eſt, niſi vnum.

Vbi verò ſunt plura æque dubiæ veritatis, poteſt cõmunicaturus comedere poſt vnum, & ante aliud.

38 Sed an poſsit communicare dubius, an aliquid cibi, vel potus poſt mediam noctem ſumpſerit? Negatiuè reſpondet Fagundez *pr.* 3. *lib.* 3. *c.* 5. *num.* 18. quia poſſeſsio ſtat pro præcepto, non pro communicante. Sed probabilis & tuta eſt opinio Sancij *ſelect diſp.* 42. quòd ſi talis deponat dubium practicum, iudicans quod hic & nunc communicare ſibi liceat, communicare poſsit, etiam ſi maneat in dubio ſpeculatiuo. Quod etiam docet Lyman *lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 4. *num.* 36. addens, non teneri à communione abſtinere, qui aliquid ruminans, dubitat, an aliquid deglutiuerit, ſi in vtramque partem inclinare poſsit. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 29.

Et probabile eſt, communicare poſſe eum, qui dubitat, an aliquid traiecerit.

Dummodo deponat dubium practicum.

39 † Porrò ab hoc præcepto ieiunij eximitur infirmus; hic enim communicare poteſt non ieiunus ad implendum præceptum diuinum pro tempore mortis. non ſolùm autem poteſt, ſed ſi illo die periculum timeatur, etiam debet, quamuis periculum vrgere cœperit poſt meridiem, & ipſe mane vt ſanus communicauerit, & multo magis ſi in *Paſchate* vel ante multum tempus, vt ſupra diximus *n.* 9. †. Toletus *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 4. putat, infirmum communicare etiã poſſe poſt potionem, ad implendum præceptum Eccleſiaſticum, ſi potio abſque graui nocumento differri non poſſet. Sed hoc Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 80. *ar.* 8. *dub.* 2. *num.* 41. non admittit; cum in tali caſu Communio differri poſsit; Eccleſia namque non intendit obligare ad Communionem eum, qui non poteſt communicare ieiunus. *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 104. §. *Notandum eſt.*

PORRO infirmus communicare poteſt poſt cibum ad implendum præceptum diuinum.

Non autem Eccleſiaſticum.

40 Cæterum Vaſquez *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 211. *c.* 4. *num.* 38. putat infirmum non ieiunum per modum viatici ſemel tantùm communicare poſſe in vna & eadem infirmitate; quia per vnam Communionem ſatiſfacit præcepto Communionis. Sed communis DD. ſententia & fidelium vſus ſtat in contrarium. & ratio eſt; quia hoc Sacramentum non ſolum datur infirmo, vt ſatisfaciat præcepto, vt ipſe ſupponit, ſed etiam in præſidium contra tentationes, quæ cum morituro ſępe occurrant, ſępe etiam ſubueniri debet. Vnde Concilium Conſtantienſe *ſeſſ.* 13. per-

Et communicare per modum viatici poteſt multoties

Y mit-

mittit Communionem ægroto non ieiuno abſque limitatione. Vide Granadum *in 3. p. cont. 6. tr. 10. diſp. 8. num. 9* P. 2. T. 14. Reſ. 75. & P. 5. T. 3. Reſ. 37. Verum eſt, quod inter vnam, & aliam ægroti Communionem aliquod tempus debet intercedere, quod Nauarrus *p. 2. lib. 5. concl. 41.* ait debere eſſe multum arbitrio boni viri: Alij, ſed nimis rigide, triginta dierum. Nugnus *in 3. p. tom 1. q. 80. ar. 8* decem, vel octo. Syluius *in 3. p. q. 80. ar. 9.* ſeptem. Ego cum Poſſeuino *de off. Cur. c. 8. num 21.* ſex. Addit Laiman *lib 5 tr. 4 c. 6. num. 20* ex iuſta cauſa, vt ſi quis diffi ile a Communione abſtineat, quia aſſuetus ob deuotionem ſæpius communicare, poſſe ſtatim altero die communicare non ieiunum, dummodo mortis periculum inſtare videatur. In quam ſententiam inclinaſſe poſtea Vaſquez, notat S. Iuan *tom. 1. q. 7. ar. 10. diff. 4.* P. 2. T. 14. *Reſ* 77 P: 3 T: 4. *Reſ* 44.

Dummodo intercedant ſex dies.

Nomine autem infirmi intelligendus eſt etiam damnatus ad mortem Cui non eſt denegan la Communio poſt cibum. Etiam ipſo die ſuſpenſionis.

41 Dari etiam poteſt ſacra Synaxis poſt cibum ei, qui eadem die ſuſpendendus eſſet de mandato Principis: nam hic tenetur ex præcepto diuino communicare tamquam exiſtens in articulo mortis, vt diximus *num. 14.* Ità Hurtadus *de Euch. diſp. 9 diff 16.* & alij. Addit Sancius *ſelect. diſp. 4. num. 4.* quod ſi is die præcedenti communicaſſet, & illo die communicare iterum vellet ex deuotione, minus pium foret illi denegare, quam concedere: imo id ſibi ſuadendum eſſe, vt tollerabiliùs mortem ſubeat, & tentationes dœmonis ſuperet. Imo Sà *v. Eucharistia, num. 2.* & alij dicunt, dari poſſe viaticum damnato huiuſmodi vna hora ante patibulum. Et quamuis hic Panormi, & in Regno Caſtellæ tales non communicent in die mortis, ſed pridie; id tamen Sacramenti reuerentia non exigit. nam cum inſtitutum ſit in noſtram vtilitatem, ſatis reuerenter illud ſumit, qui debite diſpoſitus ſumit. Vnde Romæ ipſo mortis die communicant, vt teſtatur Corletrus *ſingul. 68* P. 3. T 4. Reſ 59. & P. 5. T 3. Reſ 38. Nota hic, quod iudex tenetur reo damnato ad mortem dare tempus ad Confeſſionem, & Communionem ſufficiens: nam in *Clem. cum ſecundum, de pœn & remiſſ* præcipitur Epiſcopis, vt illos ſuadeant, & ſi opus eſt, cogant ad concedendum tempus Confeſſionis. eadem autem eſt ratio de Communione; nam hæc non denegatur quoties illa conceditur. vt patet ex *cap. quod in te, de pœn. & remiſſ ibi per quod pœnitentiam morientibus nō denegamus, viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus*. Imò tale tempus concedere debent, etiam ſi timeatur fore eripiendum de carcere: nam *d. Clem.* hanc conditionem non requirit, & minus inconueniens eſt, quod eripiatur e carcere, quam quod rapiatur in carcerem ſempiternum. Ità Ochagrauia *tr. de Euch. q 14. num. 10* qui explicat, teneri differre ſuſpendium ad tres, vel quatuor dies; & limitat, niſi fuga, quæ timetur, foret nociua Reipublicæ. P. 5. *cit §. Non valet. verſ. Notandum*.

Vna hora ante patibulum, ſi mori differri non poſſet

Tenetur tamen iudex concedere illi tempus confitendi & communicandi.

Etiam ſi de carcere timeatur abitum.

42 Et verò Sacerdos in multis caſibus poteſt non ieiunus Euchariſtiam conſecrare & ſumere. Primus eſt, ſi in calice poſuit aquam pro vino, idq; ie poſt eius ſumptionem cognouit. Vide *V. Celebrare Miſſam, n. 6.* P 2. T. 14. *Reſ. 66 §. Notandum eſt*.

SACERDOS celebrare poteſt nō ieiunus ſi poſt ſumptionem calicis vidit conſecraſſe ſolam aquam.

43 Secundus caſus eſt, quando poſt ſumptionē calicis, & eius ablutionem videt in patena, vel corporali fragmenta: tunc enim licet Sacerdoti illa ſumere. quia pertinent ad idem conuiuium, quod, dum Sacerdos manet in altari, nondum eſt abſolutum. Ita Syluester *v. Euchariſt. 3. §. 8.* contra

Poteſt ſumere fragmentum inuentum in patena vel corporali poſt ſumptionem.

tra

tra Paludanum *in 4. diſtinct. 9 q. 1. Ibid. §. Secundus caſus.*

44 Secundo, ſi fragmentum inueniatur poſt reditum Sacerdotis in Sacriſtiam? Reſpondeo, probabilius eſſe, quod ſumere non poſſit; quia conuiuium abſolutum eſt, & Sacerdos expleuit miniſterium ſuum. Excipe caſum, in quo tale fragmentum non poſſet decentius ſeruari, quàm ſumi, & ideo pro praxi, vbi plures Miſsæ celebrantur, talis reliquia detur Sacerdoti ieiuno exeunti ad celebrandum, vt ſumat. Vbi verò vna tantum Miſſa celebratur, nec ſeruatur Sacramentum, ſumat illas idem Sacerdos non ieiunus, quia maiori irreuerentia ſeruaretur. Ità Fagundez *pr. 3. lib. 3. c. 5. n. 3.* Vide etiam Lugo *de Euch. diſp. 15. ſect. 4. nu. 82.* Sed neque damnarem Sacerdotem, qui antequam veſtes ſacras deponeret, reliquiam ſumeret in Sacriſtia, etiam extra hunc caſum: quia hanc opinionem docet Granado *diſp. 8. n. 11.* exiſtimans, hanc non fore nouam Communionem, ſed perfectionem præcedentis P. 3. T. 4. *Reſ.* 45. & P. 5. T. 14. *Reſ.* 43. Et hæc omnia contra Sotum *in 4. d. ſt. 12. q. 1. ar. 8* procedunt, ſiue reliquiæ paruæ ſint, ſiue magnæ. *P. 2. vbi ſup. in fine.*

Sed quid, ſi inueniat in ſacriſtia? Probabilius eſt, debere dare alteri Sacerdoti ieiuno, ſi adeſt.

Sed probabile etiam ſumere poſſe tunc.

Siue fragmentum magnum ſit, ſiue paruum.

45 Tertius caſus eſt, quando celebrans poſt conſecrationem aduerteret ſe comediſſe. Nam finire deberet ſacrificium & communicare, ex cap. *nihil 7. q. 1.* Ita Coninch *de ſacr. q. 80. ar. 8. n. 63.* P. 2. T. 14. *Reſ* 66. *§. Tertius caſus.* At ante conſecrationem aduertens, deberet à ſacrificio ceſſare, niſi non poſſet abſque nota infamiæ, aut ſcandali. in quo caſu idem dicendum eſt de eo, qui ſcamno communicantium innititur expectans Communionem. Ità Præpoſitus *in 3. p. q. 80. q. 9. dub. 2. n. 4.* P. 4. T. 4. *Reſ.* 104. *§. Tandem.*

Item ſi aduerteret ſe comediſſe in altari poſt conſecrationem.

Non autem ſi ante. Niſi adeſſet ſcandalum.

46 Quartus caſus eſſet articulus mortis naturalis, vel violentæ ipſius Sacerdotis: nam, ſi debet communicare, poteſt & debet etiam celebrare vt communicet, ſi aliunde Communionem habere non poteſt. Ita Zambranus *de Euch. c. 3. dub. 6 n. 2* quidquid contra dicat Fauſtus *de Euch lib. 1. quæſt. 393* P. 3. T. 3. *Reſol.* 36.

Poteſt item celebrare poſt cibum in articulo mortis propriæ, ſi non poteſt aliter communicare.

47 Sed an liceat Sacerdoti celebrare non ieiuno ad dandum viaticum alteri moribundo? Communis opinio apud Suarez *in 3. p. to. 3. diſp. 68 ſect. 5* Hurtadum *de Euch. diſp 9. diff 17.* & alios, negat: quia maior ratio habenda eſt reuerentiæ huic Sacramento debitæ, quàm neceſſitatis proximi. & præceptum obligat infirmum, quando Sacramentum decenter confici, & ſumi poteſt. Vnde eſt diſpar ratio in hoc caſu, & proxime ſuperiori: nam ibi duo præcepta concurrunt in eadem perſona Sacerdotis, in qua maius, ſcilicet diuinum, præferri debet: hic verò concurrunt in diuerſis. Sed Granado *in 3. p. contr. 6. to. 10. diſp. 8. n. 22.* & alij dicunt, poſſe etiam in hoc caſu, & Sacerdotem teneri ſuccurrere morituro ex lege charitatis diuina, quæ præferri debet præcepto Eccleſiaſtico communicandi ieiunè; ſicut, ob eandem rationem, pro cõmunicando moribundo celebrare poteſt bis in eodem die. Hanc ſententiam docuerat etiam Maior *in 4. diſt 9 q 3. ad 5.* addens, Sacerdotem in hoc caſu non debere celebrare, aut veſtes ſacras induere, ſed ſtatim conſecrare, vt reperitur, quod Granado nimia licentia videtur. Docuerunt etiam Fauſtus *de Euch. lib. 1. q 393* & Layman *lib. 5. tr. 4 c. 6. n. 11.* in caſu neceſſitatis, ſi videlicet moriturus aliud Sacramentum, Pœnitentiæ, aut Extremæ Vnctionis ſuſcipere non potuiſſet, & ſcandalum ce-

Sed an etiam, vt communicet alium moriturum? Communiter negant.

Granado affirmat.

Quam ſententiam docuerat cum ampliatione Maior.

Et cum reſtrictione Layman.

ceſſaret. P. 2. T. 4. *Reſ.* 66. P. 3. T. 4. *Reſ.* 33. & P. 5. T. 3. *Reſ.* 35.

Celebrare tandem poſſet non ieiunus ex metu mortis illatæ non in contẽptum Religionis.

48 Quintus caſus eſſet, ſi Sacerdoti injiceretur metus mortis, niſi ſic celebraret. & id quidem non in contemptum Eccleſiæ, eiuſque præcepti, (nam tunc eſſet intrinſece malum, & ipſe teneretur mortem ſubire potius, quàm ſic celebrare), ſed in alium finem, puta vt audiant ſacrum; &c. Et ratio eſt, quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto rigore. Ita Ochagrauia *de ſacr. tr.* 2. *q.* 12. *n.* 19. quod etiam diccimus de Sacerdote excommunicato, V. *Excommunicationis*, *n.* 18. P. 5. T. 3. *Reſ.* 39.

ITEM communicans debet eſſe ſolutus ab excommunicatione, & interdicto perſonali.

49 † Quinto, communicans debet eſſe *APTVS*. Fit autem ineptus per excommunicationem, & interdictum perſonale; excommunicatus enim, aut perſonaliter interdictus ad Communionem accedens, peccat mortaliter. Vide VV. *Excommunicationis*, & *Interdicti perſonalis effectus*.

Sine conſcientia peccati mortalis.

50 † Sexta communicantis conditio eſt, vt ſit *CONTRITVS*, hoc eſt, vt non accedat ad Communionem cum conſcientia peccati mortalis; nam ſi ſic accedit, quamuis reuera ſit in gratia, committit ſacrilegium, & gratiam amittit †. Excipit Lugo caſum extremæ neceſſitatis, vt ſi v. gr. irruente hæreticorum, vel Paganorum multitudine in Eccleſiam, timeretur SS. Euchariſtiæ vilipendium: tunc enim Catholicus exiſtens in peccato, qui in re tam ſubita non poſſet ad contritionem excitari, poſſet ſacram Euchariſtiam ſumere, ad vitandam eius irreuerentiam, ſicut etiam poſſet non ieiunus. Vide etiam V. *Celebrare Miſſam nu.* 55. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 74. in fine.

Et quantũ poteſt, etiam venialis.

51 Layman *lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *num.* 3. & alij dicunt, quòd accedere ad Communionem cum conſcientia peccati venialis, eſt ſacrilegium veniale. Sà autem V. *Euchariſtia*, *nu.* 2. id limitat, quando ipſa Cõmunio ordinaretur ad veniale, vt ſi quis communicaret ob vanam gloriam, &c. aut quando peccatum veniale conſiſteret in exteriori irreuerentia in ipſa Communione, vt ſi quis inter communicandum otioſe loqueretur, rideret, &c. Sed quid, ſi quis communicaret cum diſtractione voluntaria? Reſpondet Sancius *ſelect. diſp.* 23. *n.* 32. non peccaturum venialiter: quia nullibi præcipitur attentio in Communione; nec ipſa Communionis natura poſtulat attentionem, quia eſt manducatio. ſecus verò de oratione, quæ eſt locutio cum Deo; nam qui diſtractè loquitur, facit iniuriam ei, cui loquitur, non tamen cibo, quem diſtractè comedit. Conſulendam tamen eſſe attentionem, ſed ſi quis tale conſilium ſequi nolit, nõ ob id retrahendum ab altari. At Filliucius ait, attentionem eſſe vnam ex circumſtantijs ad dignam Communionem requiſitis, quam voluntariè diſtrahere eſſe peccatum veniale. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 31.

Et ſine diſtractione.

Aut dubio peccati mortalis.

52 Eſt autem peccatum mortale ad Communionem accedere non ſolùm cum conſcientia, ſed etiam cum dubio peccati mortalis; quidquid nouiſſimè contra ſentiat Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *tr.* 10. *diſp.* 7. *n.* 13. Nam, ſicut tenemur confiteri peccata certa vt certa, ità tenemur confiteri dubia vt dubia, vt dicemus infrà V. *Confeſſionis*, *n.* 38. Si ergò peccata dubia confiteri tenemur, non poſſumus cum illis abſque præuia Confeſſione communicare. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 44.

SED ſi in peccato eſt, aut eſſe dubitat, confiteatur.

53 † Eſt ergo ſeptima communicantis conditio; vt ſit *FASSVS*, ſeu confeſſus. Non enim ſatis eſt, peccatorem accedere contritum, ſed oportet ſacramentaliter confiteri, ſi habet copiam Confeſſarij. Ita ſtatuit

Triden.

Tridentinum *ſeſſ.*13 *c.*7. *& can.*11. Et in hoc errauit Caietanus *v. Communio.* Vnum caſum excipit Concilium, quando ſcilicet eſt neceſſitas communicandi ob periculum mortis, aut ad vitandam infamiam, &c. & deeſt copia Confeſſarij. In quo caſu permittit communicare cum ſola contritione, & poſtea confiteri. Sed quando iam cenſeatur adeſſe neceſſitas celebrandi & communicandi abſque Confeſſione ex defectu Confeſſarij, & an liceat Confeſſionem dimidiatam præmittere, nec non quomodo obliget præceptum Concilij confitendi poſtea quamprimum, &c. vide ſupra V. *Celebrare Miſſam, à num.*33. †.

Aliter communicare non poteſt.

Niſi deſit Confeſſarius, & adſit communicandi neceſſitas.

Quo caſu ſufficit contritio cum propoſito confitendi.

54 Vnum hic dicendum ſupereſt, & eſt caſus poſitus à Zambrano *de Sacr. pœn. c.* 4 *dub.*6 *nu.* 6. & 7. quid nimirum faciendum ſit, ſi accedenti Parocho ad communicandum infirmum, hic dicat ſe velle reconciliare, & inueniatur feciſse multas Confeſſiones inualidas, nec Confeſſionem abſoluere poſse, niſi poſt longum tempus? Reſpondet ille, quod ſi infirmitas ſit periculoſa, & timeatur mors, præmittenda eſt Confeſſio per mediam horam craſsa minerua, cum accuſatione generali, & communicandus infirmus, præmiſſo pacto, quod ſumpta aliqua occaſione Parochum accerſitum mittat, & Confeſſionem abſoluat. Si autem infirmitas non ſit periculoſa, & Confeſſio per dimidiam horam abſolui nequeat, præmittatur contritio cum propoſito confitendi eo, vel ſequenti die, & communicetur. Ratio primi eſt, quia ſic vitantur omnia incomoda: ſubuenitur enim moribundo præmiſsa Confeſſione poſſibili & abſolutione, miniſtrando illi Euchariſtiam, & ceſsat ſcandalum. Ratio ſecundi, quia ſic vitatur etiam ſcandalum, & eligitur minus inconueniens, quod eſt communicare illum cum ſola contritione, & non cum Confeſſione dimidiata & præproperâ. Vide ſimilem opinionem Granadi de eo, qui ſtat ad linteum Communionis, infra V. *Confeſſionis, nu.* 48. *P.* 5 *T.* 3. *Reſ.*75.

Vide quid faciendum a Parocho accedente ad communicandum infirmum, ſi hic petens reconciliari inueniatur feciſſe multas Cõfeſſiones inualidas & repetendas.

55 † Igitur ſeptima conditio in peccatore ad Communionem prærequiſita eſt Confeſſio †. At non eſt audiendus Nauarrus *de poen. diſt.* 6 *c.* 1. docens, eſſe peccatum mortale, Euchariſtiam ſumere ante diem integrum poſt peccatum mortale commiſſum, quamuis homo contritus ſit, & confeſſus. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 30. in fine. Conſulendum tamen eſt coniugatis, abſtinere à Communione, ſi præcedenti nocte copulam habuerunt. Ità Salazar *de frequen. Commun. c.* 9. §. 1. Nam.

POST Confeſſionẽ poteſt quis ſtatim communicare, & non tenetur expectare diem a commiſſo peccato Niſi fuerit peccatum carnale, Vel etiam copula licita.

56 Octaua communicantis conditio eſt, vt ſit *MVNDVS*, ideſt non pollutus; vnde, qui poſt pollutionem licitam, vel illicitam, confeſſam tamen, præcedenti nocte habitam communicaret, peccaret venialiter ſecundùm Nugnum *in* 3. *p. tom.* 1. *q.* 80. *ar.* 8. *concl.* 10. & 11. ratione corporalis immunditiæ. Sed Sancius *ſelect. diſp.* 23. contrarium docet. Et primò quidem, quamuis ſuadendum ſit coniugatis, à copula abſtinere, vt Euchariſtiam ſumant; dato tamen, quod non abſtinuerint conſulendum potius ijs eſſe, vt communicent, quia ex Communione multa bona ſortiuntur. Secundò conſulendam eſſe etiam Communionem habenti pollutionem nocturnam non ſolum inuoluntariam, ſed etiam voluntariam, dummodo confeſſa ſit. Quia ex vna parte Communio multum illi prodeſt, & ex alia dignus eſt illam accipere. Tridentinum enim *ſeſſ.*23. *c.* 7. eum, qui nullius criminis mortalis eſt ſibi conſcius, aut ſi ſit conſcius, per Confeſſionem ſe probauit, dignum cenſuit ſacræ Communionis: vnde dicere, quod talis peccat venialiter communicando, eſt ad-

Nam conſulendũ eſt abſtinere a Communione ei, qui pollutus eſt.

Sed Sancius id negat.

Et multa dicit

Ex auctoritate Concilij.

aduerſari Concilio. Ex quibus infert, votum coniugati de non communicando in die habitæ copulæ, non tenere, quia eſt de minori bono. Sed contra Sancium inſurgit nouiſſime nominatim Ioannes de Lugo *de Euch. diſp.* 15. *ſec.* 1. *num.* 4. quem vide. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 79. prope finem. *P.* 5. *T.* 4. *Reſ.* 30. & *T.* 6. *Reſ.* 71. & illud de voluntarie polluto, etiam in *P.* 5. T. 13. *Reſ* 65.

At in ipſum inuehitur Lugo.

SACERDOS communicans more laicorum tenetur adhibere ſtolam.

57 Nona tandem conditio communicantis eſt, vt ſit *RECTE PARATVS*, id eſt deuotus, attentus, &c. Sed circa attentionem, vide ſupra *num.* 51 Huc etiam pertinet *cap. Eccleſiaſtica, diſt.* 23. præcipiens Sacerdoti more laicorum communicanti, vt habeat ſtolam. Quod decretum Naldus *in ſum. v. Miſſa, n.* 6. ait, in Italiæ partibus obligare. Sed nouiſsimè Gauantus *comm. ad rubr. miſſ. tom.* 1. *p.* 4. *tr.* 8. *num.* 7. ait, vbique vſu abrogatum eſſe. *P.* 2 T. 14. *Reſ* 20.

QVI in Paſchate communicaret indignus,

ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ.

58 Et hæc dicta ſint de diſpoſitione requiſita ad dignè communicandum: vbi aduerte, quòd ait Siluius *in* 3. *p. q.* 80. *ar.* 11. *q.* 2. eum, qui in Paſcate indigne communicaret, non ſatisfacere præcepto: vnde præter ſacrilegium indignitatis nouum peccatum committere, contra præceptum, & contrahere excommunicationem latam ab Ordinario contra transgreſſores præcepti Communionis. Rationem vero aſsignat, quia præceptum Eccleſiæ non eſt, niſi explicatio, & determinatio præcepti diuini, vnde intendit Communionem piam & religioſam, qualem Chriſtus præcepit. Sed ipſe contrarium teneo cum Villalobos *tom.* 1 *tr.* 7. *diff.* 42. *n.* 6. & Ochagrauia *de Sac. tr.* 2. *q.* 15. *num.* 6. Nam Eccleſia ſolum præcipit, vt ſumatur Corpus Domini; ergo illi ſatisfit, ſiue dignè, ſiue indignè ſumatur. Deinde, quia alia præcepta impleri poſſunt per actum quamuis mortiferum, ſicut impletur præceptum Baptiſmi per receptionem illius in peccato mortali. Et tandem, quia ex D. Thoma 1. 2. q. 100. *ar.* 9. lex, quæ præcipit aliquem actum, præcipit ſubſtantiam actus, non modum, niſi modus ſit de ſubſtantia illius. At Eccleſia præcipit Communionem, non autem rectam diſpoſitionem, neque hæc eſt de ſubſtantia illius, quia ſtat vera Communio cum ſacrilegio in ipſa communione. Ergo *P.* 3. *T.* 4. *Reſ* 43. & *Add. ſecund. Reſ.* 14.

COMMVNIONIS
Tempus, & Locus.

COMMVNIO ſæpe eſt licita.

Etiam in die Veneris ſancti.

59 TEmpus, quo quis tenetur communicare, dictum eſt ſupra V. *Communionis neceſſitas* Præter illud poteſt quis communicare quocunque die, etiam in die Veneris ſancti, quia in hoc Eccleſia nullam limitationem appoſuit. Innocentius enim I. *epiſt.* 2 *ad Decentium c.* 4. ſolùm habet, ea die ex traditione Eccleſiæ non celebrari. Et Miſſale Romanum ordinans feria V. reſeruandas eſſe aliquot Particulas conſecratas pro infirmis, non prohibet miniſtrari ſanis: vnde videtur illis concedere. Quòd autem expreſsè non concedat, id eſt, quia ſani eo die in ſignum mœroris à ſacra refectione abſtinere ſolent. quæ tamen conſuetudo non inducit neceſſitatem, ſed congruitatem. Ità Hurtado *de ſacr. diſp.* 4. *diff.* 3. & apud illum Vaſquez, Suarez & alij contra

Fan-

Franc olinum *de Horis can c.* 30.*n.*12.*P.*4.*T.*4.*Reſ.*237.

60. Poteſt etiam quis quacunque diei hora communicare, dummodo ſit ieiunus, & abſit ſcandalum. Nam, licet prohibitum ſit poſt meridiem celebrare, non eſt tamen prohibitū poſt meridiem communicare. Ita Azorius *p* 1 *lib.*10 *c.* 25. *q.*7. & alij. Quamuis Coninch *de ſacr. q.* 8. *a.* 10 *num.*85. ex reuerentia tanto debita Sacramento, non eſſe permittendum dicat, vt aliquis ſine neceſsitate ſub veſperam & qualibet hora diei communicet. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 54. — Et quacunque hora diei poſt meridiem.

61 † Quoad locum, poteſt quis cõmunicare in omni Eccleſia ſæculari, aut regulari. & ſi habet Bullam, cõmunicare poteſt in Oratorio propriæ domus †. Excipe tamen diem Paſchatis, in quo quilibet communicare tenetur in ſua Parochia. Sed de hoc quoad priuilegia Regularium vide v. *Regularium*, à *num.* 4. — LOCVS Communionis pro ſanis.

62 Infirmi communicare poſſunt in proprijs domibus. Imò etiam in nauibus. Vide infra V. *Euchariſtiæ cuſtodia*. — Et infirmis.

COMMVNIONIS Miniſter.

63 † Miniſter Communionis ex can *peruenit de conſecr. d* 2. debet eſſe Sacerdos, quamuis ex neceſsitate poſsit miniſtrare Diaconus cum licent a Parochi, ſi adſit, & ſi non adſit, ſine illa, ex can. *diaconus diſt.* 93. Non ſolum autem Sacerdos, ſed etiam Curatus eſse debet, niſi habeat quis priuilegium Bullæ, vel alia, vt habent Regulares, iuxta probabiliorem ſententiam, aut niſi quis haberet ipſius Curati licentiam †. In articulo mortis abſente Paracho ſi periculum ſit in mora, viaticum miniſtrare poſſunt Religioſi. Ita Ochagrauia *de ſacr tr.*3. *q* 4 *num.*14. & alij contra Soloꝛʒanum *lib.*1.*c.*36 *n.*2.*P.*5 *T.*3.*Reſ* 51. Et ſui familiaribus, etiam præſente Parocho. *Ibid. Reſ* 31. Vide V. *Regularium*, *nu* 6. — COMMVNIONIS miniſter debet eſſe Sacerdos Curatus. Sed ex neceſſitate Diaconus. Et Regulares ex priuilegio, in ſuis vel alienis Eccleſijs extra Paſcha. Et abſente Parocho Cõmunionẽ ferre poſſunt moribundo.

64 Laicus regulariter non poteſt Euchariſtiam diſtribuere. Poteſt tamen in neceſsitate communicare ſeipſum, ſi eſset in articulo mortis, & non adeſset miniſter idoneus: & ita fecit Regina Scotiæ martyrium ſubitura. Layman *lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 4 contra Bonacinam *de ſacr diſp.* 4 *punct.* 1. *num.* 6. Imò aliqui putant, in caſu neceſſitatis communicare poſse etiam alios. Quæ opinio, quamuis Soto *in* 4 *diſt.* 23. *q.* 1 *art.* 3. vid atur intolerabilis, mihi & Valentiæ *to.* 4. *diſp.* 6. *q.* 10. *punct.* 1. probabilis videtur. Eamque docent Layman *vbi ſup* & Coninch *de ſacr. q.* 8. *a. ar.* 3. *n.* 33. Et probant, quia id nec naturali, nec diuino iuri repugnat. Can. autem *peruenit* loquitur extra neceſſitatem. Nec obſtat, quod alias id factum non ſit, nam & id non conſtat: & eſse poteſt, vt caſus tantæ neceſſitatis nunquam contigerit. Cæterum olim per laicos Euchariſtia ferebatur ad infirmos, teſte Euſebio *lib.* 6. *cap.* 34. Et nunc propter periculum irreuerentiæ poteſt laicus Euchariſtiam tangere, imo & ſeipſum communicare, ne Euchariſtia veniat in manus infidelium, à quibus indigne tractetur. Vnde &c. & ita docet nouiſſime Granado *in* 3. *p. contr* 6. *tr.* 12. *diſp.* 1. *n.* ... quamuis contra ſentiat Lugo *de Euch diſp.* 19. *ſect.* 1. *n.* 32 *P.* 3 *T.* 4 *Reſ.* 42. & *P.* 5 *T* 3 *Reſ.* 47. — Laicus in extrema neceſsitate poteſt communicare ſeipſum. An etiam alios? Aliqui affirmant. Et probabilius.

SACERDOS poteſt ſeipſum communicare etiam ex deuotione, quando celebrare non poteſt, nec eſt alius Sacerdos.

65 Sacerdos verò poteſt ſibi ipſi Euchariſtiam miniſtrare, ſi magnum feſtum adſit, & ſacrificare non poſſit, vel etiam alio die extra neceſſitatem, ſolius deuotionis cauſa, vt facit in Paraſceue. Quia in hoc Sacramento non requiritur miniſter perſonaliter diſtinctus a ſuſcipiente. Ità Homobonus *p.1.tr.4.c.11.n.106.*contra Filliucium *to.1.tr.4.c.9.n.285.*Dummodo tamen abſit ſcandalum,& nõ adſit alius Sacerdos. Sed quid ſi adeſt Diaconus?S..mere debere per manus Diaconi, ait Fagñdez *pr.3.l.3.c.3.n.7.* quod docet Præpoſitus *in 3.p.q.82.ar.3.dub.1.n.11.* in caſu neceſſitatis,vt ſi Diaconus Sacerdoti moribũdo Sacramentũ deferret. Sed in tali caſu Durandus *in 4.diſt.13.q.4.* docuit, debere Euchariſtiam proprijs manibus ſumere *P.2.T.14.Reſ.53.*& hoc vltimum etiam in *P.5.T.3.Reſ.48.*

Sed quid ſi adſit Diaconus?

Varia reſponſa.

AN Sacerdos mutus poſſit Euchariſtiam miniſtrare?

66 Porro Sacerdos in caſu neceſſitatis ſecundùm Gratianum *to.1.c.4.num.6,* miniſtrare poteſt Euchariſtiam, etiam ſi ſit mutus.*P.5.T.6.Reſ.18.*

SACERDOS miniſtrans Euchariſtiã in mortali,nõ peccat mortaliter.

67 Quod ſi quis miniſtret in peccato mortali, ait D. Thomas *in 4.diſt.5.q.2.ar.2.q.4.ad 2.*peccare mortaliter, quia talis actus per ſe pertinet ad Sacramentum Ordinis, & verſatur circa Sacramentum omnium ſanctiſſimum, quodque maiorem reuerentiam, quàm alia, in miniſtro requirit. Sed ego contrarium teneo cum Vaſquez *in 3.p.to.2.diſp.136.c.3 nu.38.* & alijs. quia miniſtrans Euchariſtiam non efficit Sacramentum, & ſic non eſt proximus Dei miniſter ad iuſtificationem cauſandam: ſed tantum applicat velut actiua paſſiuis. Nec tangit niſi ſpecies materiales, quæ non ſunt, niſi ſigna;quod olim fecerunt laici:& Sacerdos huiuſmodi poſset digitum panniculo contegere, & vitare immediatum contactum. Et tandem, qui Chriſtum in terris agentem cum peccato tetigiſset,non peccauiſset mortaliter.*P.2.T.14.Reſ.23.& T.17.Reſ.13.P.3. in Add. ſecund. Reſ.5.&* P. 5. T. 14. *Reſ.56.§. Nota tamen* Et hoc potiori iure procedit in laico Euchariſtiam ex neceſſitate miniſtrãte. *P.5.T.3.Reſ.47.§.Nota etiam.*Vide Ochagrauiam *de ſacr.tr.3.q.vl.nu.2.*docentem, quod Sacerdos vel laicus Euchariſtiam in mortali tangens, etiam ſine cauſa, non peccat mortaliter. *P.5.T.14.Reſ 56.§. Nota tamen*. An miniſtrare poſſit Euchariſtiam Sacerdos excommunicatus, Vide infra V. *Excommunicationis, à n. 16.*

Quod Ochagrauia docet etiam de laico tangente Euchariſtiam in mortali, & ſine cauſa.

Quid de Sacerdote excõmunicato?

Et an liceat petere Euchariſtiã ab excommunicato, hæretico,&c.ſi nõ adeſt alius?

68 Sed an liceat in articulo mortis, abſente alio, Euchariſtiam petere à Sacerdote excommunicato denunciato, hæretico,& ab omni eo, a quo peti poteſt abſolutio in eodem articulo? Videtur negandum ex Kelliſonio *in 3.p.q.82.ar.3.* quia Euchariſtia non eſt ſimpliciter neceſſaria,ſicut Confeſſio. At Zambranus *de Euch.cap.3.dub.7.num.2.* reſpondet affirmatiuè, ſi infirmus aliud Sacramentum recipere non valeret. Nam eſſet ſumma neceſſitas, quæ non habet legem, ex cap. *ſicut, de conſecrat. diſt. 1.* Nec eſſe improbabilem ſententiam Suarez, *in 3.p.to.3.q.82.ar.3.diſp.72.ſect.4.* id admittentis, etiam ſi infirmus alia Sacramenta recipere poſset. Sed tu hæc omnia limita, niſi adſit ſcandalum, & Religionis infamia. *P.5.T.3.Reſ 49.*

PECCATORI publico non poteſt Euchariſtia miniſtrari.

69 Quæres primò. An poſſit Sacerdos miniſtrare Euchariſtiam peccatori petenti abſque Confeſſione? Reſpondeo, ſi peccatum eſt publicum, non poteſt; ſi autem occultum, poteſt, imò debet. Vnde ſi Confeſſarius in Confeſſione cognouiſſet pœnitentem immundum, eique ab-

ſo-

ſolutionem denegaſſet, nõn poſſet poſteà negare Communionem, ſi ſe cum alijs ingereret. Sed quid ſi petat occultè? Reſpondet Vaſquez *in 3. p. tom. 3. diſp. 209. c. 5. num. 51.* denegare poſſe, quam ſigillum non frangitur, & Sacramentum non confertur indigno. Sed ego contrarium teneo cum Fagundez *p. 3. lib. 3. c. 10. num. 23.* quia illa negatio eſt fractio ſigilli; quia, cum dirigatur ad externam Sacramenti adminiſtrationem, eſt publica. Sigillum enim eſt adeo ſtrictum, vt nec cum ipſo pœnitente liceat loqui de Confeſſione abſque eius licentia, nec factis, aut vultu illius peccata exprobrare: nihil enim minus ſcimus, quàm quæ ſcimus in Confeſſione. Et tandem, qui peccata audiuit vt Deus, non poteſt tali notitia vti ad Sacramentorum adminiſtrationẽ vt homo. *P. 3. T. 4. Reſ. 46.* Si vero dubium ſit, an aliquis peccator ſit publicus, vel occultus, & ſacerdos illud cognoſcat extra Confeſſionem, ait Ochagauia *de Euch. eff. tr. 2. quæſt. 10. num. 4.* nec illi Communionem denegare debere: quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, & in hoc caſu peccator ſtat in poſſeſſione libertatis communicandi *P. 4. T. 3. Reſ. 54.* Quod ſi peccatori publico Euchariſtiam miniſtrat, non committit duo peccata, vnum contra proprium officium, & aliud ſcandali cooperando illius peccato, ſed vnum tantum, conſiſtens in conferendo Sacramentum indigno. Ità aliqui apud Præpoſitum *in 3. par. quæſt. 80. art. 5. dub. 6. n. 23. P. 4. T. 4. Reſ. 103.*

Occulto etiam debet, ſi petat.
Et multò magis ſi cognoſcatur per ſigillum Confeſſionis.
Etiam ſi occultè petierit, & negari poſſet abſque ſcandalo.

Quod Ochagrauia etiam docet in dubio, an peccator ſit publicus.

Miniſtrans autem peccatori publico non cõmittit duo peccata, ſed vnum.

70 Quæres ſecundò, an liceat peccatori occulto ad vitandum ſcandalum miniſtrare particulam non conſecratam? Reſpondeo, non licere. Tum quia ſimulatio in Sacramentis eſt deteſtabilis. Tum etiam, quia in tali caſu Sacerdos exponit adſtãtes periculo idololatriæ, proponẽs adorandam hoſtiam non conſecratam, quamuis illi conſecratam præponat. Ità D. Thomas *3. p. q. 80. ar. 6 ad 2.* Sed affirmatiua Bonauenturæ *in 4. diſt. 9. ar. 2. q. vlt.* & aliorum opinio ſuaderi poteſt: quia talis ſimulatio non eſt deteſtanda, cum vrgeat neceſſitas; nam etiam Confeſſarius ſimulat pœnitentem abſoluere, cùm eſt indignus, ad vitandũ ſcandalũ. Idololatriæ autem periculo occurri, ità illam hoſtiam occultando, vt nec videatur, nec adoretur. Et hanc ſententiam docet ex recentioribus Villalobos *tom. 1. tr. 7. diff. 38. num. 7. P. 3. T. 6. Reſ. 83. 8. Non deſunt & P. 4. T. 4. Reſ. 47* Nota etiam, quod in hoc caſu Sacerdos poteſt ſimulare ſe particulam in os peccatoris immittere. Ita Henriquez *lib. 6. c. 23. n. 4. P. 4. cit.* in fine.

Sed an liceat huic miniſtrare particulam non conſecratam?

Negat Thomas. Affirmat Bonauentura.

Et certè licet ſimulare immiſſionem Particulæ in os illius.

71 Quæres tertiò, an expediat Confeſſarijs & Prælatis Religionum impedire pœnitentes & ſubditos à Communione? Reſpondeo cum communi DD. opinione affirmatiuè, ſi id faciant ad emendationem quorundam peccatorum venialium, vel ad mortificationem. At Sancius *ſelect. diſp. 26. num. 5. & diſp. 38. num. 9.* negat: contra eum tamen inſurgit Salazar *in pract. de frequ. Comm. P. 2. T. 14. Reſ. 79.*

LICET aliquando denegare Communionẽ ſubdito, aut pœnitenti ob bonum finem.

72 Quæres quarto, an deficientibus particulis, poſſit Sacerdos miniſtrare alicui partem Hoſtiæ conſecratæ? Reſpondeo in caſu neceſſitatis, poſſe. Ità Paludanus *in 4. diſt. 12. q. 5. ar. 5. concl. 2.* Imo etiam extra neceſſitatem, dũmodo rationabilis cauſa ſubſit, vt ſi quis magna deuotione accederet, & Particula non adeſſet. Nam non pertinet ad integritatem Sacrificij, quòd ſumatur tota Hoſtia, ſed quòd ſumatur vtraque ſpecies, & quia aliqui Sacerdotes abſtinebant à ſumptione ſacri Sangui-

Et, deficientibus Particulis, dare partem Hoſtiæ ex rationabili cauſa.

nis, ideo illos reprehendit Gelaſius *c. Comperimus de conſecr. d.* 2. In cap. autem *relatum eodem titulo* reprehenditur quorumdam abuſus, qui multas Miſſas eadem die celebrantes, in omnibus præter vltimam à Communione abſtinebant. Cæterum, ſicut adſtantes Sacrificio, fructuum illius ſpiritualium participes fiunt, ita merito, ait Sancius *ſelect. diſp.* 32. *c* 21. participes fieri poſſunt fructus realis, in ipſo Sacramento realiter communicando. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 37. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 34. & *P.* 5. *T.* 3 *Reſ.* 54. Qui auctor tenet, id non eſſe peccatum, etiam cùm aliæ Particulæ facilè dari poſſunt. Sed ipſe contra ſentio cum Granado. *P.* 5. *cit.* in fine.

PAROCHVS non tenetur communicare peſtilentes.

73 Quæres quintò. An Parochus tempore peſtis teneatur cum vitæ periculo omnibus infectis Euchariſtiam miniſtrare? Et an poſſit adhibere aliquem modum, quo à contagionis periculo liberetur? Reſpondeo, quoad primum affirmatiuè reſpondet Syluius *in* 3. *p. q* 32 *ar.* 3. Sed Molleſius *to.* 1. *tr.* 4. *c.* 3. *num.* 52. negat: quia viaticum non eſt neceſſarium neceſſitate medij, & præceptum non obligat cum tanto aliorum diſpendio. Igitur ſatisfacere Parachos, ſi à longe infectos admoneant ad patienter ferendam infirmitatem, & habendum propoſitum ſumendi Euchariſtiam, ſi poſſent. Ità ille. quod antea docuerat Maior *in* 4. *d* 7. *q. vlt.* & decreuerat Gregorius XIII. in quadam epiſtola ad S. Carolum Borromæum. Hæc tamen opinio intelligenda eſt, poſtquam Parochus peſtilentum Confeſſiones audiuit, & abſoluit. Nam ſi quis non poſſit confiteri, quia amiſit loquelam, vel eſt ſurdus, tenetur illi Communionem præbere. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 174. *&* *P.* 5. *T* 3. *Reſ.* 53.

Si confeſſi ſint.

74 Quoad ſecundum, D. Petrus de Marchis Archiepiſcopus Smyrn. in ſua diœceſi, quæ hoc morbo aſsiduè laborat, hunc modum exibuit ſuis Sacerdotibus, vt ſcilicet ponerent Particulam ſuper folium paginæ albæ extenſæ ſuper ſcabellum ad id paratum; & infirmus accedens lingua Particulam reuerenter ſumeret, Clericus verò paginā comburerET. Et hunc modum probabilem putat Mancinus *tract. viſit. infir. prac.* 8. *dub.* 18 (Venetus *l.* 4. *c.* 46. *n.* 47. ait, exiberi poſſe in cochleari argēteo. *P.* 4. *T.* 4 *Reſ.* 113.) Alij alios ponunt. Sed omnes reprobandi ſunt. Et in primis Chapeauilla *de Euch. q.* 33. damnat ſupradictum de menſa cum pagina ſuperpoſita; deinde eos, qui proponunt ægris ſumendam ex ſcutellis. Tertiò eos, qui pani viſuali inuolutum. Quartò, qui forcipe oblonga vel ſpatula à longè propinant. Quia omnes huiuſmodi ſunt irreuerentes Sacramēto, & aduerſantur communi Eccleſiæ vſui, qui eſt exhibendi manu immediatè. Vltus præterea Archiep. Smyrnenſis habet peculiarem difficultatem. nam ſi aliquod fragmentum ſuper pagina remaneret, ad quid deſeruiret combuſtio? Meritò igitur Concilium V. Mediolanenſe à Summo Pontifice approbatum, modum ſimilem reprobauit. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 50.

At ſi tenerentur, deberet præbere manibus immediatè.

Nec enim poſſet ponere ſuper paginam.

Vel ſumendā proponere ex ſcutellis.

Aut forcipe, vel ſpatula miniſtrare.

AN moribundo non valenti ſumere Hoſtiam liceat miniſtrarē ſub ſpecie vini?

75 Quæres tandem. An laico moribundo, qui Particulam deglutire non poteſt, ſit miniſtranda ſpecies ſanguinis? Affirmatiuè reſpondet Ochagauia *de Euch. eff. tr.* 2. *q.* 18. *nu* 9. contra Suarez *in* 3. *p. to* 3. *diſ* 80. *ſec.* 3. nam præceptum diuinum de communicando in articulo mortis, præponderat Eccleſiaſtico de non miniſtrando laicis ſub ſpecie ſanguinis. Sed Nugnus *in* 3. *p. tom.* 1. *q.* 80. *ar.* 12 *concl.* 3. monet, in tali caſu adhibendum conſenſum Epiſcopi. Sed, quidquid ſit de hoc, certum eſt laicum ſumere poſſe ſacratiſſimum Sanguinem, ſi conſeruari non poſſet abſque periculo, vt ſi ſpecies aceſcerent, aut ſi deuenturus eſſet in

Res in ambiguo.

Poſſet autē laicus ſumere ſacrum Sanguinem, ſi ſci-

ma-

manus inimicorum, &c. Ità Vaſquez *in 3. par. tom. 3, diſputat. 216. capit. 4. numer.* 47. contra Sotum *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 6. P. 5. T. 3. Reſ.* 34.

dari non poſſet abſque periculo.

COMOEDIA.

Comœdijs intereſſe ob vanam curioſitatem ſecluſo periculo, non eſt mortale.

1 COmœdijs intereſſe ob ſolam curioſitatem vanam, etiam ſi repræſententur res turpes, & turpiter, dummodo abſit probabile periculum lapſus, & delectatio non tranſeat ad rem repræſentatam, non eſt peccatum mortale. Ita Azorius *p. 3. lib. 5. cap. 27. q. 7.* contra Comitolum *lib. 5. q. 21.* Id quod procedit etiam in Clericis, ceſſante ſcandalo, quod hodie ratione conſuetudinis communis ceſſat: & reuocatum cenſetur cap. *Clerici 2. de vita & honeſtate Cle.* ..., quod tamen nec obligabat ſecluſo contemptu & ſcandalo. Ita Bonacina *de matr. q. 4. punct. 9. n. 22.* P. 2. T. 17. Reſ. 35.

Etiam in Clericis.

Sed an peccent mortaliter alentes hiſtriones ſuis ſtipendijs?

2 Sed an peccent comœdias audientes ex alio capite, quia nimirum ex eorum ſtipendijs hiſtriones aluntur, & in peccato, vt ſupponimus, detinentur? Affirmat Mendoza *vol. 2. diſp. 173. ſect. 28. §. 367.* quia hoc eſt peccatum ſcandali: nam ſine tali pecunia hiſtriones tam turpe munus, & Reipublicæ pernicioſum non exercerent. Quòd ſi dicas, hiſtriones non ali ex pecunia ſingulorum diſtributiuè; quia ſi vnus non adeſſet, non deeſſent alij. Reſpondet, hoc procedere de eo, qui comœdijs ſemel, vel iterum intereſt; minimè verò de eo, qui illas frequentat: nam hic multum ſoluit, & concurrit notabiliter ad perſeuerantiam hiſtrionum in tali officio. Deinde contra primum etiam eſt, quia etiam ſi vnam comœdiam audiat, vel ad illam confluit ex primis, & ſic eſt motiuum, vt hic, & nunc fabula agatur: vel confluit ex vltimis, & tunc etiam concurrit per ſe ad repræſentationem tamquam cauſa partialis; quia, quamuis hiſtriones cum ſufficiente auditorio, quod iam præerat, parati eſſent comœdiam agere; tamen hic & nunc volunt illam agere pro omnibus, qui pecuniam ſoluerunt. Sed Baldellus *to. 1. lib. 3. diſp. 18. n. 11.* licèt hoc verum putet de ijs, qui primò ad comœdias confluunt; putat tamen non peccare mortaliter eos, qui confluunt poſt auditorium ſufficiens. P. 5. T. 13. Reſ. 81.

Et Principes non punientes.

3 Docet etiam Mendoza *vbi ſup. ſect. 29. §. 377.* peccare mortaliter Magiſtratus comœdias permittentes: Nam hoc eſt permittere commune malum, ex quo non vitatur aliquod aliud, ſed potius omnia vitia fouentur. Sed Baldellus *vbi ſup. n. 13.* licèt peccare eos putet, ſi comœdias fieri mandent, vel approbent, aut aliter hiſtriones in peccato foueant; negat tamen peccare mortaliter, ſi pro aliquo tempore ad vitandam maiorem licentiam, hiſtriones non puniant: quia hæc permiſſio in hunc finem licitum, quamuis alioqui de re illicita, eſt ſolum tolerantia, quemadmodum tolerantia meretricum. Nec enim dici poteſt, quod hoc modo tolerata approbentur; ex cap. *meretrices, 32. quæſt. 4.* P. 5. T. 13. Reſolut. 82.

COMPENSARE.

COMPENSARE quid?

Et quando oporteat?

1 † Compenſare eſt, debitum credito, vel creditum debito coæquare. Res, quæ non ſunt pretio æſtimabiles, non admittunt compenſationem in pecunia †. Vnde pro vita extincti hominis liberi nulla eſt pecuniæ compenſatio facienda, vt dicemus, V. *Reſtituere, n.* 12. Et qui non poteſt famam alterius reſtituere, non tenetur compenſare pecunia. Vide V. *detractio, n.* 12. Quandò quis teneatur compenſare famam ablatam, vide *ibid. à n.* 9. & quando damnum datum ex furto, homicidio, &c. vide V. *Reſtituere quis teneatur*.

POTEST quis ſibi compenſare ſe verò quod ſibi debetur, ſi adſint certæ conditiones.

Etiam ſi illud obtinere poſſit per Iudicem.

2 Poteſt ſibi creditor occulte ſurripiendo, vel aliter rem alterius retinendo, debitum compenſare, ſi ſit ita certum, vt alius ſibi retinere non poſſit ſine peccato: Secundò ſi non plus capiat, quam ſibi debetur: Tertio, ſi debitum ſit actu, non potentia; & dummodo admoneat debitorem, vel heredes, iam debitum eſſe ſolutum, ne bis ſoluant. Alij requirunt, quod res ſublata non poſsit cõmodè recuperari per iudicem, alias ſi quis viam iudicialem omittens, vtatur occulta compenſatione, grauiter peccaturum, quia vſurpat officium iudicis, & lædit iuſtitiam legalem. Ita Villalobos *tom.* 2. *tract.* 11. *dub.* 23. *num.* 7. Qui tamen aduertit, hodie regulariter rem ablatam non poſſe commode, & ſine magnis ſumptibus per iudicem repeti, & ideo ſic compenſantes excuſat à mortali; cum præſertim, ſi ſecretò fiat, parua iudici inferatur iniuria. Et ego cum Maldeno *in* 2. 2. *tract.* 4. *ca.* 1. *dub.* 6. abſolutè exiſtimo, occultam compenſationem licitam eſſe, ex eo, quòd ſic non turbatur Reſpublica, & in hoc caſu non agitur de acquirendo de nouo, ſed tantùm de retinendo. Syluius præterea *in* 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 8. *quæſt.* 1. *concl.* 7. *cauſ* 5. requirit, quòd res, quæ aufertur, ſit eiuſdem rationis cum ea, quæ debetur. Sed hoc procedit tantum in foro externo: nam in interno ſi debes mihi pecuniam, poſſum accipere pallium, &c. Ità Valerus *Ver. compenſatio, diſ* 3. *num.* 2. *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 46. & hoc vltimum recitatiuè *in Reſ.* 39. *eiuſdem T.* Addit etiam Syluius, compenſationem non poſſe fieri de depoſito; ſed ego probabile puto, fieri poſſe etiam in depoſito, vt dicemus. V. *Depoſitum, num.* 4. Item in gabella, ſi debitor ſit Princeps, etiam ſi tertiæ perſonæ locata ſit: quia conducitur cum hoc onere, & ideo minoris, quàm valet. Ita Leſsius *l.* 2. *c.* 33. *dub.* 10. *n.* 75. *P.* 2. *T* 16. *Reſ.* 14. Item non refert, quod adſint creditores anteriores, † niſi habeant hypothecã realẽ †. Ita Lublinus, *v. pecunia, n.* 17. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ* 10. *&* *in add. Reſ.* 8. Et in hoc caſu nõ ligatur creditor cenſura lata contra non reſtituentes: quia hæc fertur contra eos, qui non poſſunt retinere ſine peccato. Ita Raynaudus *de immit. p.* 1. *c.* 2. *q.* 6. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 79. Aduerte etiã, quòd qui non habet ſpem recuperandi rem ſuam tempore præfixo, poteſt compenſationem anticipare, quamuis ſupra dictum ſit, debitum debere eſſe actu non potentia. Ità Tannerus *in* 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 6. *dub.* 14. *num* 406. *P.* 2. *T.* 16. *reſ.* 46. in fine.

Etiam ex depoſito

Et anticipatè.

AN poſſit vti compenſatione legatarius teſtamenti minus ſolemnis?

3 Legatarius teſtamenti minus ſolemnis, ſi heres non vult legatum ſoluere, poteſt occultè ſibi compenſare; quia probabile eſt heredem ab inteſtato teneri in conſcientia ſoluere legata in teſtamento minus ſo-

lem

ſeni relicta, vt dicemus *V. legatū n.* 12. Et ſimiliter, quia probabilis eſt Soti ſententia *lib.* 4. *q* 6. *ar.* 3. *ad* 4. quod qui non poteſt famam reſtituere, teneatur pecunia compenſare, poteſt infamatus ſibi ſatisfacere de pecunia infamantis occultè, ſi is aut nolit, aut nequeat compenſare. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 30. §. *Notandum eſt tamen* † Sed hæc doctrina ſupponit in compenſatione non requiri, vt debitum ſit certum, vt diximus *initio numeri præcedentis* †.

Et diffamatus?

4 Numquam verò licitum erit, reddere maledictum pro maledicto. *P.* 3. *T.* 5 *Reſ.* 30. §. *Notandum eſt ſecundò* propè finem. Niſi, quòd falſum aut verum, ſed occultum, crimen obijcienti reſponderi poteſt, *Mentiris.* &, ſi hoc non ſufficit, vt adſtantes credant, illum eſſe mentitum, obijci poſſunt alia vera crimina. Ità Mendoza *in* 2. 2. *diſp.* 70. *ſec.* 14. *à* §. 117. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 26.

Et hic ſi crimen ſibi obijciatur, an reſpondere poſſit, Mentiris?

CONCIONATOR.

1 CONcionatores non omnes excuſantur à ieiunio, ſed tantū illi, qui concionantur per integram Quadrageſimam etiam ex mercede. vel ſunt valdè debiles. Vide V. *Ieiunium, nu* 25.

CONCIONATORES qui excuſentur à ieiunio?

2 Concionatoribus eleemoſyna quorum ſumptibus danda ſit, vide V. *Eleemoſyna, num.* 34.

Et quorum ſumptibus alendi ſint?

3 Concionatores Regularium poſſunt certis diebus certas Indulgentias ſuis auditoribus concedere, quas vide Verbo *Regularium Indulgentiæ*.

4 Concionatores non veniunt in Bullis Pontificum nomine priuationis officiorum, graduum dignitatum &c. Ita Bonacina *de Clauſ. punct.* 4. *num.* 6. contra Lezanam *cap.* 10 *num* 32. *P.* 4. *T.* 4 *Reſ.* 224.

CONCIONATORES Regularium poſſunt concedere certas Indulgētias Et non veniunt in Bullis pontificijs nomine officiorū, graduum, &c.

CONFESSARIVS
Quoad Ordinem.

1 † CIrca Confeſſarij ſollicitantis denunciationem, vide V. *Denunciare Confeſſarium.* Circa pœnas eiuſdem, vide V. *Inquiſitorum, num.* 168. Confeſſarius ad validè abſoluendum quatuor conditiones habere debet. Poteſtatem Ordinis Sacerdotalis, poteſtatem iuriſdictionis, proprietatem, & ſcientiam.

IN Confeſſario quatuor debentur.

2 In primis ergo Confeſſarius debet eſſe Sacerdos. Vnde Confeſſio facta laico, vel Clerico, etiam Diacono, nulla eſt ex defectu Ordinis † Sed quid dicendum de Confeſſione illa, quam quidam nautæ in tempeſtatibus & magnis periculis efficiūt, alij alijs peccata ſua manifeſtantes? Reſpondeo, hunc abuſum omninò euellendum eſſe; quia iſta Confeſſio neque eſt valida, neque aliquid prodeſt: tales verò conſulendos eſſe, vt in huiuſmodi periculis, deficiente Sacerdote, curent de ſalute per veram contritionem. Ita Fagundez *pr.* 2. *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 8. Verum tamen eſt, quod Gamacheus *tom.* 3. *de Pœnitent. c.* 16. talem Confeſſionem admittit ad maiorem humilitatem & confuſionem, ad placandam iram Dei, & re-

In primis Ordo ſacerdotalis.

Vnde Confeſſio, quam faciunt nautæ inter ſe ipſis imminente naufragio, reprobari debet.

Quidquid aliqui dicant.

redimendam aliquam partem pœnæ peccatis debitæ. Additque, in aliquo caſu Confeſſionem non ſolum poſſe, ſed etiam debere fieri laico, vt ſi quis, in articulo mortis conſtitutus, nullum habere poſsit Sacerdotem, & alioqui conſilio ad ſalutem indigeat: vel ſi quæſtio ſit de rebus ad lites, ad reſtitutionem, de admonenda tertia perſona, vt reſipiſcat, ſibi caueat, veniam concedat, & ſimilibus. Sed ego hanc Confeſſionem reprobo cum Marchino *de peſte par.* 3. *c.* 11. *n.* 7. *P.* 5. *T.* 3. *Ref.* 73 An poſſit laicus abſoluere moribundum à cenſuris, vide V. *Abſoluere*, *n.* 57.

Ordo autem non impeditur ab exercitio valido per ſuſpenſionem.

3 Quod ſi Ordo Sacerdotalis ſit impeditus ab exercitio ob ſuſpenſionem, illicite abſoluet Sacerdos, ſed validè. Ità Victoria *ſum. de Clerib. n* 227. & alij contra Sotum *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *ar.* 5. *concl.* 2. & patet in Extrauag. *ad euitanda*: *P.* 5. T. 10. *Ref.* 52. Idem dic de irregularitate, cum Cornejo *in* 3. *p. tr* 5 *diſp.* 5. *dub.* 3. *q.* 3. contra Hurtadum *diſp.* 1. *de irreg. diff.* 11. *n.* 19. quia irregularitas non irritat actus Ordinis, & iuriſdictionis. Et irregularis validè conſecrat, leges fert, &c. Et hanc ſententiam docet Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 5. *dub.* 3. *n.* 13 etiam ſi irregularis ſit denunciatus, & publicus. *P.* 4. T. 2. *Ref.* 68. Quod etiam procedit de interdicto, vt dicemus V. *Interdicti*, *n.* 12. Non tamen de excommunicatione maiori. Vide V. *Excommunicationis*, *n.* 16. Aduertendum autem eſt cum Turriano *de cenſ. lib.* 8. *diſp.* 58. *dub.* 2. Confeſſionem cum ſuſpenſo, vel irregulari, reddi poſſe inualidam ex parte pœnitentis, ſi ſciat illum illicitè tali munere fungi, & nihilominus accedat: quia ponit obicem, iuxta ea, quæ dicemus V *Scandalum*, à *nu.* 13. ſi vero accederet bona fides, eſſet valida. *P.* 4. T. 2. *Ref.* 68. in fine.

Vel ſi interdictum perſonale.

CONFESSARIVS
Quoad iuriſdictionem.

Secundo Confeſſario requiritur iuriſdictio.

Quæ triplex eſt. Ordinaria, Delegata, Et iure conceſſa.

4 † SEcundum Confeſſarij requiſitum eſt iuriſdictio in foro ſaltem interiori: ſiue talis iuriſdictio ſit ordinaria, qualis eſt in Epiſcopo, Parocho, &c. ſiue delegata expreſsè, vel tacitè; ſiue ſit iure conceſſa virtute Bullæ, Iubilæi &c. † Sed

Et quidem delegata ſufficit ſi concedatur oretenus.

5 Aduerte primò, quòd ad hoc, vt Sacerdos validè, ac etiam licitè Confeſſiones audire poſſit, non eſt neceſſe, vt licentia & delegata iuriſdictio ſcripta ſit, ſed ſufficit, quod detur in voce. Ita Reginaldus *lib.* 1. *c.* 16. *q.* 6. *n.* 198. Et quamuis hoc in Synodo Panormitana prohibeatur, non videtur prohiberi, ſub mortali, quamuis à Confeſſario fieri non debeat. P. 5. T. 14. Ref. 41.

Imò ſufficit ratihabitio de præſenti.

6 Imò, vt ſupra diximus, Sacerdos validè Confeſsiones excipit, ſi Superior, v. gr. Epiſcopus videt & tacet, Nam ſufficit ratihabitio de præſenti, ſeu delegatio tacita, quæ in hoc caſu interuenit. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 9 *diff.* 51. *n.* 2. & alij contra Nugnum *in add. ad* 3. *p.* 10. 2. *quæſt.* 8. *ar.* 5. *dub.* 2. Grauiter tamen peccaret ſecundum Coninch ſic incipiens Confeſsiones audire *de Sacr. diſp.* 8. *dub.* ... *num.* 36. quia priores Confeſſiones inualidè audiret. P. 3. T. 2. *Ref.* 11. & T. 4. *Ref.* 68. Addit Peregrinus *comm. ad conſt. Cler. Reg. p.* 1. *c.* 9. *lit.* C. 9. 3. ad audiendas Confeſſiones ſufficere ratihabitionem de futuro, ſeu præſump-

Non autem de futuro.

tam voluntatem Superioris, quæ non fundetur in aliquibus ſignis ſufficienter indicantibus præſentem voluntatem ipſius de concedenda facultate. Quam opinionem Filliucius *to. 1. tr. 7. cap. 9. n. 242.* putat eſſe probabilem. Sed an ita ſit, alij iudicent: eſt enim contra communem opinionem DD. cum Henriquez *lib. 6. c. 13. n. 13.* & ideo mihi nõ placet. P. 3. T. 4. Reſ. 68. §. *Sciendum.*

7 Aduerte ſecundò, quod Parochus, & Religioſus approbatus ab Epiſcopo hic Panormi, poteſt abſoluere Panormitanum Romæ, Neapolis, &c. Ità Doctores communiter. De alijs Sacerdotibus approbatis negat Guttierez *qq. can. 1. c. 27.* quia iuriſdictio delegatorum terminatur territorio. Sed affirmandum eſt cũ Sanchez *de matr. to. 1. lib. 3. diſp. 34. n. 2.* & communiori opinione. quia hæc iuriſdictio delegata eſt Confeſſarijs in perſonas pœnitentium, non in loca; ergo eſt perſonalis, & exerceri poteſt vbicunque reperitur perſona ſubiecta. Adde quod iuriſdictio voluntaria exerceri poteſt extrà territorium. Ad declarationes Cardinalium, & DD. quos affert Garſias *de benef. to. 1. p. 1. c. 8. n. 131.* dic procedere, ſi v. gr. approbatus Panormi audiret Confeſſiones Neapolitanorum, vel Meſſanenſium, non autem in caſu noſtro. Ad illud; quòd iuriſdictio clauditur territorio, dic verum eſſe in foro contentioſo, non in foro conſcientiæ. P. 3. T. 4. Reſ. 144.

CONFESSARIVS approbatus Panormi abſoluere poteſt Panormitanos Romæ, & vbicunque illos inuenerit.

8 Aduerte tertiò, quod Confeſſarius ſemel approbatus ab Epiſcopo, ſi abſque iuſta cauſa ſuſpendatur, ſuſpenſio erit nulla. Et hoc de Confeſſarijs Regularium eſt certius ex priuilegio, vt dicemus ſuo loco, *num. 3.* De ſecularibus Turrianus *de pœn. q. 8. ar. 1. diſp. 26. dub. 3.* negat eſſe nullam. Sed ego teneo cum Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 28. ſec. 8. dub. 7.* & nouiſſime Boſſio *de Iubil. ſec. 3. capit. 2. §. 4. num. 164.* eſſe etiam nullam: quandoquidem talis ſuſpenſio, ſeu reuocatio facultatis eſt quædam ablatio iuris acquiſiti, vel quaſi reuocatio iuſtæ ſententiæ: ſententia autem ſine noua cauſa non poteſt validè reuocari. Confirmatur quia talis Confeſſarius approbatus & reputatus idoneus, ſi nulla ſuperueniat cauſa ex parte ipſius quoad ſcientiam & mores, iam habet omnia requiſita Concilij vt idoneus reputetur, ſi aliunde habeat iuriſdictionem. P. 3. T. 2. Reſ. 22. & P. 5. T. 12. Reſ. 21.

Et ſemel approbatus non poteſt valide ſuſpendi ſine cauſa.

9 Aduerte quartò, quòd ſi Confeſſarius cum falſa licentia Ordinarij excipiat Confeſſiones, non erunt inualidæ: nam communis error tribuit iuriſdictionem, etiam ſine titulo colorato, collato à legitimo poſſeſſore, vt probat Pontius *lib. 5. c. 20. num. 2.* Ità docet Molfeſius *tom. 1. tr. 7. c. 13. num. 21.* contra Sanchez *de matr. to. 1. lib. 3. diſp. 22. q. 2.* Ex quo infertur à fortiori, quod, ſi quis ſciat Confeſſarium eſſe priuatum iuriſdictione, ipſo Confeſſario & communi populo id ignorante, poterit ab illo abſolutionem petere, & validè obtinere. P. 3. T. 4. Reſ. 122. † Sed in P. 2. T. 16. Reſ. 43. inclinauerat in ſententiam Sanchez, quòd communis error non tribuat iuriſdictionem, ſine titulo ſaltem inualido, ex *ca. infamis, 3. q. 7.* †.

SVFFICIT etiam ad Cõfeſſiones valide excipiendas, communis error.

10 Aduerte quintò, quod, ſi Confeſſarius dubitat de ſua iuriſdictione, puta, quia mortuus ſit delegatus, vel priuilegium dubium &c. & hoc negatiuè, in neutram partem inclinans, tunc non poteſt abſolutè Confeſſiones excipere, niſi in graui neceſſitate, & ſub conditione, *ſi poſſum* & cum onere iterum confitendi habenti iuriſdictionem certam. Ità Naldus

Non autem iuriſdictio dubia dubio negatiuo.

dus v. *Confeſſio, n.* 32. Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 51. *nu.* 3. & alij. Sed Salas *in* 1. 2. *tr.* 8. *diſp. vn. ſec.* 27. *n.* 283. putat, talem non remanere obligatum iterum cōfitendi: quia ita eſt in dubio improprio & poſitiuo; &, ſi in tali caſu Sacerdos oblitus eſſet, vel noluiſſet tale onus imponere, probabile eſt, abſolutionem validam fuiſſe: ergo abſolutio ſine tali onere eſt valida. Adde, quòd intolerabile onus eſſet, obligare pœnitentem ad confitenda bis eadem peccata. Sed tu ne recedas a prima ſententia. P. 4. T. 3. *Reſ.* 38.

IVRISDICTIO Confeſſarij ſuſpenditur per excommunicationem denunciatam.

11 Aduerte ſextò, quòd iuriſdictio audiendi Confeſſiones, per excommunicationem maiorem non toleratam ſuſpenditur, vt diximus de vſu Ordinis, *n* 3.

IVRISDICTIO conceſſa ad Confeſſiones non cenſetur conceſſa ad reſeruata, & cenſuras.

12 Aduerte ſeptimò, non ſtatim, ac alicui Sacerdoti delegatur iuriſdictio audiendi Confeſſiones, delegari facultatem abſoluendi à reſeruatis, vel cenſuris. Nam in his requiritur ſpecialis poteſtas. Vide Verbo *Abſoluere*.

Sed an ad venialia requiratur approbatio Epiſcopi? Affirmat Faber.

13 Aduerte octauò, quòd nouiſſimè docuit Faber *in* 4. *diſt.* 17. *q. vn. diſp.* 25. *c.* 3. *n.* 71. licentiam Ordinarij requiri, etiam ad abſoluenda peccata venialia, & ſine ea inualidè abſolui, & cum ſacrilegio veniali: quia ex vna parte abſolutio venialium eſt actus iuriſdictionis, contra Sotum *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *ar.* 2. *ad* 3. quia venialia dimittuntur per modum iudicij. Nec refert, quòd ſint culpæ leues: nam Iudex non poteſt condemnare ſubditos alterius Iudicis de re etiam leuiſſima. Ex alia verò parte, ex nullo textu colligitur, quòd Sacerdos habeat iuriſdictionem abſoluendi à venialibus ſine licentia Ordinarij. Quod enim aſſerit Suarez *diſp.* 26. *ſect.* 5. ex Scoto *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 1. *ar.* 3. & DD. cōmuniter, præceptum Eccleſiæ de annua Confeſſione non cadere in venialia, non infert, venialia abſolui poſſe à quolibet Sacerdote. Conſuetudo autem, quam ipſe Suarez adducit, eſt valdè dubia, tum quia his temporibus neminem videmus Confeſſiones audire ſine præuia approbatione Ordinarij. Tum etiam, quia Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. aſſerit, veriſſimum eſſe, & in Eccleſia Dei ſemper perſuaſum, quod nullius momenti ſit abſolutio à Sacerdote collata ſine iuriſdictione ordinaria, aut delegata: vnde colligitur, morem Eccleſiæ ſemper fuiſſe, dare Sacerdotibus iuriſdictionem ordinariam vel delegatam explicitè. Hæc Faber.

Sed communis, & verior opinio negat.

Sed non eſt deſerenda communis opinio D. Thomæ *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *ar.* 3. *q.* 2. ad 3. & aliorum apud Suarez *to.* 4. *diſp.* 26 *ſect.* 2. *nu.* 7 *&* 8. quod quilibet Sacerdos, eo ipſo quòd eſt ordinatus, poſſit abſoluere à peccatis venialibus. Non, quia ad hoc non ſit neceſſaria iuriſdictio; ſed quia Summus Pontifex & Eccleſia creduntur hanc iuriſdictionem omni Sacerdoti delegaſſe: tum vt illa verba, *Accipe Spiritum ſanctum*, pleniorem ſenſum haberent; tum etiam, quia culpa venialis non eſt neceſſaria materia Confeſſionis, nec indiget peculiari ſcientia in Confeſſario, & ideo non eſt ratio, cur requirat miniſtrum ſpecialiter deputatum. Et hanc ſententiam Doctores ſupradicti contra Sotum extendunt ad peccata mortalia iam legitimè confeſſa. Ex quibus infert Granado *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 10 *diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 6. quòd nullus Prælatus inferior Papa, qui illam concedit, poteſt hanc facultatem à Sacerdotibus auferre; Et quod confitens ſimplici Sacerdoti venialia, remanet indirectè abſolutus à reatu mortalis obliti; cum onere tamen, vt ſi recordetur, legitimo

Nam poteſtas in venialia creditur concedi ab Eccleſia in ipſa Ordinis ſuſceptione.

Vnde nullus inferior Papa, poteſt hanc poteſtatem tollere.

mo illud Confeſſario confiteatur. *P* 5. *T.* 14 *Reſ.* 86. Infert etiam Valerus v. *Nullitas, diff.* 5. *num* 3. ſimplicem Sacerdotem abſoluere poſſe mortale oblitum *P* 2. *T.* 16. *Reſ* 44 propè finem. An venialia abſolui poſsint à Sacerdote excommunicato non tolerato, vide V. *Excommunicationis, n.* 16.

Sicut tollit excommunicatio non ſiue denunciata.

14 † Aduerte nonò, in articulo (vel etiam periculo. *P.* 5. *T.* 3 *Reſ.* 59.) mortis omnem Sacerdotem habere iuriſdictionē abſoluendi, etiam ſi non ſit approbatus, ex c. *paſtoralis, de offic. ordinarij*, & ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 7. Quinam ſit in articulo vel periculo mortis conſtitutus quoad hoc, vide V. *Abſoluere à num.* 20. †. Et quamuis Medina *Cod. de Conf* q. 32. id neget de Sacerdote excommunicato denunciato, quia per excommunicationē aufertur omnis iuriſdictio: Et idē doceat Coriolanus *de caſ. reſer. p.* 1 *ſec.* 2 *ar.* 6. *num.* 10. cum alijs de Sacerdote hæretico, vel ſchiſmatico, dicendum tamen puto cum Mendoza *volum.* 1 *de fide diſp.* 84. *ſec.* 8. §. 139. & 140. & alijs multis, etiam excommunicatum denunciatum & hæreticum, vel ſchiſmaticum, in articulo mortis iuriſdictionem habere. Patet ex Tridentino *loc. cit.* docente, quòd in articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt*: vbi quemadmodum particula *quoslibet* comprehendit omnes prorſus pœnitentes, & particula, *quibuſuis*, omnia peccata, & cenſuras, ita etiam particula, *omnis*, omnem Sacerdotem comprehendere debet, ne uno excepto; quia hanc amplitudinem patitur. Adde, quod motiuum Concilij id poſtulat, quod fuit præſtare ſummum fauorem fidelibus in illo articulo, quem pro animarum ſalute præſtare potuit, quod neutiquam præſtitiſſet, ſi iuriſdictionem abſoluendi non dediſſet cuicunque Sacerdoti, etiam excōmunicato & hæretico. Imò, ait Mendoza, grauiſſime peccaturum Papam, qui hanc iuriſdictionem pro illo articulo conaretur ab hæretico tollere, quia vteretur ſua iuriſdictione in perniciem animarum, non in ædificationem. P. 4. *T.* 4. *Reſol.* 235. & P. 5. T. 3 *Reſ.* 57.

IN articulo mortis omnis Sacerdos habet iuriſdictionem,
Etiam non approbatus.

Etiam excommunicatus denunciatus,
Hæreticus,
Et Schiſmaticus.

15 Sed circa prædicta occurrunt multa dubia. Primum eſt, an Sacerdos ſimplex poſſit abſoluere moribundum, præſente Confeſſario iuriſdictionem habente? Prima opinio Mendozæ *vol.* 1. *de fide diſp.* 82. *ſec.* 6. §. 153. & aliorum, negat. Secunda Ledeſmæ *tom.* 1. *tr. de pœnit. cap.* 14. *diff.* 2. & aliorum, affirmat. Quia Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 7. omnes Sacerdotes facit æqualis poteſtatis in articulo mortis, & cùm lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Vtraque hæc ſententia eſt probabilis. P. 1. T. 5. *Reſ.* 5. *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 161. & P. 5. T. 3. *Reſ* 60.

Et quidem non approbatum in tali caſu probabile eſt poſſe abſoluere, etiam præſente approbato.
Quamuis approbatus præferri debeat.

16 Sed quid, ſi concurrat ſimplex Sacerdos cum approbato in aliena diœceſi? Mendoza *vbi ſup.* ait, præferendum ſecundum. Sed contrarium teneo cum Trullench *in Cruc. lib.* 1. §. 7. *c.* 2. *dub.* 5. *num.* 4. quia approbatus in aliena diœceſi eſt ſimplex in propria, & ſic non habet maiorem iuriſdictionem, quam alius. quod ſi in ſecundo eſt argumentum ſcientiæ, id ſuperari poteſt per notitiam æqualis, vel maioris ſufficientiæ in alio. P. 5. *l. c.* §. *Notan.*

Si approbatus ſit in diœceſi.

17 Secundum dubium eſt, an in mortis articulo, concurrente ſimplici Sacerdote cum Sacerdote approbato, ſed excommunicato, ille, an iſte præferri debeat? Et reſpondet Mendoza *volum.* 1. *de fide. diſp.* 82. *ſec.* 6. §. 145. præferendum eſſe ſimplicem Sacerdotem: quia excommunicatus, dum eſt denunciatus, eſt ſimplex Sacerdos, & prætereà vitari debet, dum comodè poteſt. Item excommunicatus tenetur neminem ab-

Sed quid ſi is ſit excommunicatus?

ſoluere, niſi in neceſſitate extrema; in tali autem caſu non occurrit extrema neceſſitas. Item excommunicatus caret iuriſdictione contrariè, quia eſt ei poſitiuè interdicta, ſimplex autem Sacerdos caret tantum priuatiuè, quia non eſt ei conceſſa. Et tandem excommunicato interdicta eſt etiam abſolutio venialium, quæ non eſt interdicta ſimplici Sacerdoti. Ergo excommunicatus eſt deterioris conditionis, quam ſimplex Sacerdos. P. 5. T. 3. *Reſ. 60. verſ. Liber.*

Et quid ſi concurrant plures diuerſis irretiti cēſuris?

18 Tertium dubium eſt, in concurſu plurium Sacerdotum diuerſis cenſuris ligatorum quinam ſit præferendus, ſi v. gr. concurrant ſuſpenſus, interdictus, irregularis, excommunicatus &c. Et reſpondet idem Hurtadus de Mendoza *ibid.* §. 146. ſuſpenſum, & interdictum præferendum eſſe irregulari, irregularem excommunicato denunciato, excommunicatum degradato, degradatum catholicum hæretico. *Ibid.*

Et an pœnitens in tali periculo ab his Sacerdotibus abſolutionem petere poſſit?

19 Quartum dubium eſt, an exiſtens in articulo mortis poſſit a Sacerdote excommunicato, hæretico &c. abſolutionem petere, ſi ſciat ſupradictos cum peccato daturos, & non adſit alius Sacerdos? de quo vide infra V *Scandalum, num. 10.*

Quod ſi ſimplex Sacerdos non poteſt abſoluere moribundum præſente approbato, poteſt nihilominus Confeſſionem abſente illo inceptā præſente illo perficere.

20 Quintum dubium eſt, ſtando in opinione Mendozæ *vol. 1. de fide disp.* 82. *ſec.* 6. §. 163. quòd ſimplex Sacerdos nō poſſit moribundi Cōfeſſionem audire præſente Confeſſario approbato, an ſi deficiente Confeſſario, Sacerdos ſimplex cœpit Confeſſionem audire, teneatur deſiſtere, ſi ſuperueniat aprobatus? Et negatiuè reſpondendum eſt cum Granado *in 3. p. contr. 7. tr. 10. diſp. 4. ſec. 2. num* 12. quia iura fauent rei inceptæ, voluntque ab eo perfici, à quo incepta eſt: alioqui enim graue onus eſſet moribundo, debere peccata iam confeſſa ſuperuenienti repetere. Ità etiam dicendum de licentia Confeſſarij ad tempus conceſſam, nam, ſi v. gr. hodie expiraret, & Confeſſarius Confeſſionem longam alicuius audire cœpiſſet, vel abſolutionem hodie non potuiſset impendere poſset die craſtina, vel perendie Confeſſionem perficere, vel abſoluere. Similiter, ſi ſimplex Sacerdos iudicans infirmum laborare in extremis, eius Confeſſionem cæpit audire, & inter confitendum iudicaret illum ità conualeſcere, vt ſit extra periculum, poteſt nihilominus, imò tenetur illum abſoluere; quia ſatis eſt, incepiſse cum illo periculo præſumpto. P. 5. T. 3. *Reſ. 66.*

Et ſi inualidè abſo luit ex defectu pœnitentis, poteſt ſuperueniente approbato repetētem audire.

21 Sed quid, ſi talis infirmus feciſset Confeſſionem inualidam, & volente illam repetere, ſuperueniat aprobatus? Reſpondeo, poſse repetere cum primo, & ab illo iterum abſolui: quia is habuit iuriſdictionem ad primam Confeſsionem, quæ non cenſetur finita, dum abſolutio non fuit valide præſtita. Si vero æger valide confeſsus, confiteri vellet aliqua peccata oblita, tunc non poſset confiteri, niſi legitimo ſuperuenienti Confeſsario. Ità Ludouicus de la Cruz *in Bull. Cruc. diſp. 1. c. 3. dub. 15. num.* 13. *Ibid* §. *Sed quid.*

Non autem ab oblitis abſoluere.

CONFESSARIVS.

Quoad proprietatem.

TERTIO Confeſſarius debet eſſe proprius pœnitentis.

22 † TErtia Confeſſarij conditio eſt proprietas: debet enim Confeſſio fieri proprio Sacerdoti, qui ſcilicet habeat iuriſdictionē ordinariam in ordine ad pœnitentem, qualis eſt Parochus in Parochia, Epi-

Epiſcopus in Epiſcoptu, &c. Quod intellige, ſi nõ eſt Cõfeſſarius habẽs iuriſdictionem delegatam, vel à iure conceſſam, qui etiam dicitur proprius largo modo. † Quicunque tamen Confeſſarius habens iuriſdictionem Panormi, ſiue ordinariam, ſiue delegatam, &c. non poteſt illam exercere Meſſinæ, niſi quoad Panormitanos, vt diximus ſupra *n.* 7.

Qualis eſt Epiſcopus ſuæ diœceſis; Vel Parochus ſuæ Parochiæ.

23 Aduerte autem primò, Prælatos non habere Confeſſarium proprium; quia habent facultatem à iure eligendi ſibi Confeſſarium *cap. pro dilatione, de pœnit. & remiſſ.* Per prælatum intellige habentes iuriſdictionem Eccleſiaſticã etiã in foro exteriori, vt ſunt Epiſcopi, Abbates, Prouinciales, Priores, & Guardiani Religioſorum, & ante omnes Papa. Item & Cardinales, ſicut etiam eorum familiares de eorum licentia, vt dictũ eſt ſupra V. *Cardinales*, *num.* 13.

Sed Prælati non habent Confeſſarium proprium.

Poſſunt enim ſibi eligere ad libitum.

24 Aduerte ſecundo, poſſe aliquem confiteri non proprio Sacerdoti primo, ſi habeat licentiam proprij, vt modo dictum eſt de familiaribus Cardinalium, & dicendum eſt de Epiſcopis, & Prælatis Regularium. Parochus autem non poteſt dare licentiam confitendi ſimplici Sacerdoti non approbato. an autem poſſit dare licentiam confitendi Sacerdoti approbato pro alia Parochia, vel diœceſi; quære ſub V. *Parochus*, *n.* 15. Secundo poteſt quis confiteri Sacerdoti non proprio, virtute alicuius diplomatis Apoſtolici, vt per bullam Cruciatæ, aut Iubilæum, vt dicitur in ſuis locis, & hoc ſine licentia proprij. Tertio peregrinus, dum verſatur per alienam, diœceſim, poteſt confiteri proprio Sacerdoti illius loci, in quo verſatur, & hoc ex conſuetudine approbata ab Eugenio IV. Imò poteſt ab alio abſolui à reſeruatis Epiſcopo domicilij, niſi etiam ibi ſint reſeruata, vt diximus *V. Abſoluere, num.* 9. Quarto poteſt quis confiteri alteri Sacerdoti, quando proprius Parrochus aperiret Confeſsiones, vel immineret aliquod graue periculum famæ, &c. & ipſe dare non vellet licentiam alteri confitendi. Ita probabiliter Henriquez *lib.* 6. *c.* 13. *n.* 4. & alij contra Villalobos *tom.* 1. *tr.* 9. *dif.* 49. *num.* 14. Quia in tali caſu defectum Parochi iniuſtè licentiam denegantis ſupplet Epiſcopus ipſo iure, ſicut defectum Prælati Regularis ſupplet Generalis Ordinis, aut vtrumque ipſo iure, vel ex præſumpta voluntate, Summus Pontifex: qui dat etiam licentiam Confeſſarijs Regularium, quando ipſis dignè præſentatis denegat Epiſcopus. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 79. Quinto poteſt quis relinquere proprium Parochum & alieno Sacerdoti abſque eius licentia confiteri, ſi ille ſit ignorans adeo, vt Confeſsio ex hoc capite foret inualida, vel illicita, ex *cap. placuit* 9. *q.* 2. *de pœnit. diſt.* 6. Ità Vaſquez *in* 3. *p. tom.* 4. *q.* 93. *ar.* 2. *dub.* 3. contra Sotum *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *ar.* 2. P. 4. T. 4. Reſ. 201. §. *Non deſinam.*

Alij verò confiteri poſſunt Sacerdoti non proprio de licentia proprij.

Aut virtute Bullæ, Iubilæi, &c.

Aut ſi reperiatur extra diœceſim.

Aut ſi proprius reuelaret Confeſſiones, vel aliud graue periculum immineret.

Vt ſi proprius Sacerdos eſſet valdè ignorans.

CONFESARIVS
Quoad Scientiam.

25 † QVarta conditio Confeſſarij eſt Scientia. eſt enim iudex fori interioris, & ideo ſcire debet ea, quæ ſub foro accidunt. Tenetur autem ſcire, quodnam ſit peccatum mortale, quod veniale: circumſtantias neceſſariò confitendas, caſus & cenſuras reſeruatas, contractus licitos, impedimenta abſolutionis, obligationem reſtituendi, & ſi-

QVARTVM Confeſſarij requiſitum eſt ſcientia.

milia, aut ſaltem de his dubitare, vt poſſit viros peritos conſulere; & plura ſcire tenetur Confeſſarius pagi, quam Ciuitatis; mercatorum, quàm ſimplicium &c. †. Quòd ſi hæc, quæ communiter ſcire tenetur, ignoret, probabilis eſt opinio Richardi, Caietani, & aliorum apud Boſſium de Iubil. ſect. 3. caſ. 2. §. 5. n. 168. cum Vaſquez in 3. p. to. 4. q. 93. ar. 3. dub. 2. quod Confeſſio cum ipſo facto ſit nulla. Quia ad actum iudicialem, qualis eſt Confeſſio, requiritur cognitio cauſæ, vt dictum eſt. & Sacerdos ita ignarus ſe habet, ac ſi peccata non perciperet ob ſurditatem, ſomnum, &c. Sed eſt etiam probabilis ſententia contraria Henriquez lib. 2. c. 14. §. 5. Præpoſiti in 3. p. q. 7. dub. 9. n. 66. & aliorum. nam ad veritatem Sacramenti ſufficit materia, forma, & intentio miniſtri, & actus pœnitentis cogniti vt peccata, ſunt materia ſufficiens abſolutionis. Peccaret tamen Confeſſarius abſoluendo, ſicut & pœnitens ad illum accedendo (niſi vterque excuſaretur bona fide). & ex mala fide pœnitentis Confeſſio fieret inualida. P. 3. T. 4. Reſ. 121. P. 4. T. 4. Reſ. 201. & P. 5. T. 14. Reſ. 22.

Si enim ea, quæ communiter ſcire tenetur, ignorat, probabile eſt, inualide abſoluere.

Sed probabile etiã abſoluere valide.

Ipſe tamen grauiter peccabit.

Quid, ſi inter audiendum dormiat, & non integram Confeſſionem excipiat?

26 † Ad hoc caput pertinet requiſitum attentionis †. Et quidem Syluester v. Confeſſio, q. 3. & alij docent, quòd ſi Confeſſarius inter audiendum Confeſſiones dormiat, vel aliud agens, non intelligat omnia peccata, inualide abſoluit. quia Iudex priuſquam abſoluat, debet integrè accuſationem percipere. Sed ego teneo cum Layman lib. 4. tr. 6. c. 9. n. 5 & nouiſſime etiam Mercero in 3. p. q. 9. ar. 1. in tali caſu validè abſoluere; quia abſolutio poteſt eſſentialiter conſiſtere abſque ſpecifica, & integra explicatione peccatorum. Debent autem pœnitentes peccata non audita in alia Confeſſione repetere, vt, quæ indirectè fuerunt abſoluta, directè iterum abſoluantur. P. 3. T. 4. Reſol. 109. & P. 4. T. 4. Reſol. 198.

27 An Confeſſarius, antequam pœnitentem abſoluat, recordari debeat ſtatum pœnitentis, Vide V. Confeſſionis, nu. 58.

POTEST in aliquo caſu Sacerdos ſurdus ſed non mutus, Confeſſiones audire.

28 † Huc etiã pertinet defectus corporalis Sacerdotis in Confeſſione miniſtranda, vt ſi ſit ſurdus, vel mutus, &c. †. Poteſt autem Sacerdos ſurdus, ſed non mutus, aliquando Confeſſionem audire, quando nimirum pœnitentem vrgeret præceptum confitendi, & non adeſſet alius Sacerdos; tunc enim teneretur illi confiteri per ſigna. Ita Hurtado de pœnit. diſp. 8. diff. 4. P. 5. T. 6. Reſ. 19.

CONFESSARIVS.
Quoad Examen.

29 † PRæter conditiones Confeſſarij numeratas, debet Confeſſarius præſtare duo. vnum ante abſolutionem, quod eſt examen & aliud poſt illam, & eſt ſigillum, de quo vide infra V. Sigillum Sacramentale.

DEBET præterea Confeſſarius pœnitentem examinare circa multa.

30 Debet igitur Confeſſarius interrogare Pœnitentem ante Confeſsionem, habeatne aliquam excommunicationem, vel aliquod reſeruatum, à quo ipſe non poſsit abſoluere, ſi impleuit pœnitentiam præcedentis confeſsionis, ſi adhibuit diligentiam in examine conſcientiæ, & an doleat de peccatis commiſsis, proponatque, ſe in poſterum non pecca-

tu-

turum. In Confeſſione verò, peccatorum circunſtantias, numerum, intentionem, conſcientiæ dictamen, conſuetudinem peccandi, & occaſiones peccatorum †.

An etiam de conſuetudine peccandi?

31 Porrò Ioannes Sancius *pract. diſp. 9. num. 6.* docuit, Confeſſarium non habere ius interrogandi pœnitentem de conſuetudine peccandi, illumque rubore afficiendi propter peccata iam confeſſa. quia, quantumuis conſuetudinem habeat, ſi tamen contritus ſit, & propoſitũ habeat non peccandi, eſt dignus abſolui, & Confeſſarius tenetur illi abſolutionem impendere. Ex quo deducit, quod pœnitens non tenetur Confeſſario interoganti de conſuetudine, reſpondere: quia peccata ſemel confeſſa non tenetur cum ſuo dedecore, & rubore repetere. Imò poſſe illam negare cum æquiuocatione. Sed an hæc opinio ſit probabilis, alij videant. Dicendum igitur eſt, quòd quamuis pœnitens non teneatur explicare conſuetudinem peccandi, niſi oriatur ex occaſione proxima, quam vitare tenetur, vt docet Bonacina *de Sacr. diſp. 5. q. 5. ſec. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3 num. 22.* contra Henriquez *lib. 5. c. 8. num. 2.* poteſt nihilominus Confeſſarius, ad cognoſcendum propoſitum pœnitentis, illum de conſuetudine interrogare; nam conſuetudo peccandi arguit infirmum propoſitum. Et in tali caſu pœnitens tenetur illam confiteri, quia Confeſſa ius iure interogat, poteſtque, ſi opus ſit, conſuetudinario abſolutionem differre, plus vel minus, vt eius prudentia dictabit. Ita Vaſquez *in 3. p. tom. 4. q. 91. ar. 1. dub. 3* & alij. *P. 1. T. 7. Reſ. 15.* & 55.

Negat Sancius.

Et pœnitentem de ea interrogatum non teneri reſpondere.

Sed dicendum eſt poſſe.

Et pœnitentem teneri ad confitendum veritatem.

32 De occaſione item proxima, ait Sancius *diſp. 9. num. 6.* & *diſp. 10. num. 20.* quando ſinè magno incommodo vitari non poteſt, non teneri pœnitentem illam explicare, nec Confeſſarium habere ius de illa interrogandi, & ſi contritus eſt pœnitens, & proponat non amplius peccare, debere illum abſoluere (toties quoties, & ſi nullus profectus appareat. P. 2. *T. 16. Reſ. 45.*) quia hoc non eſt velle occaſionem ſed permittere ad detrimentum vitandum. *P. 1.* T. 7. *Reſ. 55. §. Vnde ex his, verſ. Idem dicendum*. Ex quibus infert, non eſſe negandam abſolutionem ei, qui non expellit è domo concubinã, vt recuperet centum aureos, quos illi mutuo dedit, aut nè amittat lucrum temporale in negotio, cui illa eſt neceſſaria, vel etiam ne amittat oblectamentum, vulgo *regalo*, eo quod illa epulas benè miniſtrat, ſine quibus nimis ægrè vitam tranſigeret, & ſimilis famula difficilè inueniretur. Nam in his caſibus non tenetur concubinarius concubinam è domo eijcere, imò poteſt eiectam iterum ad famulatum admittere, quantumcunque metuat labendi periculum, dum adeſt propoſitum amplius non labendi. (In hac ſententia eſt etiam Ioſeph ab Ortu *in ſpec. c. 10. n. 33.* & nonnullos caſus ſimiles ponit. *P. 4.* T. 4. *Reſ* 165.) Sed an hæc ſint probabilia, alij iudicent: nam primum caſum de mutuo impugnat nominatim, Palaus *to. 1. tr. 2 diſp. 2. punct. 9. §. 3 n 14.* docens, in tali caſu amittendum debitum, ſi eiecta concubina recuperari non poteſt, & ob id magnum damnum concubinario non proueniat. Et ſanè vnuſquiſque tenetur ſuæ ſaluti conſulere, etiam cum aliquo temporali, & corporali detrimento. P. 5. T. 14. *Reſ.* 108. † Et illud de 100. aureis improbabile eſſe, docuerat *in Add.* P. 3. *Reſ* 27. §. *Sed ego* †. Poſſet tamen impendi abſolutio concubinario, non eiecta concubina, cùm ceſſat reincidendi periculum, vel quia deformis, aut infirma facta eſt, vel quia cognatio eos coniunxit, vel aliud obſta-

Negat etiam Sancius, Confeſſarium habere ius de occaſione peccãdi proxima interrogandi ſi non eſt euitabilis ſine graui incommodo.

Et debere abſoluere concubinarium pœnitentem, ſi cõcubinam è domo non expellat, vt recuperet centum aureos mutuatos.

Aut, vt epulas benè paratas comedat, &c.

Dummodo adſit propoſitum non peccandi.

Sed contrarium tenendum eſt, & talem abſolui non debere ante eiectã de domo concubinam.

Niſi ceſſaſſet periculum relabendi

cu-

culum non contemnibile ſuperuenit. Ita Palaus *vbi ſupra num. 16. P. 5.* cit. in fine. Vel ſi occaſio ſine valde magno detrimento vitari non poteſt. *P. 2. T. 16. Reſ. 45.*

Quamuis enim aliquando poſſit bis aut ter abſolui, antequam concubinam expellat promittens ſtatim expellere. Tamen id non niſi rarò faciendum.

33 Quandò verò pœnitens tenetur deſerere occaſionem peccandi quamuis poſſit Confeſſarius ſemel, aut bis illum abſoluere, antequam de facto deſerat, eo quod ſperet ſtatim pulſurum; rarò tamen id facere debet; quia experientia docet, pœnitentem ſemel abſolutum rarò occaſionem expellere, imo potius nouis ſe laqueis implicare. debet igitur Confeſſarius regulariter concubinarium cogere, vt ante abſolutionem, abijciat concubinam. Quod autem ait Sancius *ſelect. diſp. 10. num. 4.* pœnitentem habere ius ad abſolutionem, etiam ſi millies concubinam expellere promiſerit, dum extraordinaria ſigna contritionis, & propoſiti oſtendit, ac proinde Confeſſarium non poſſe illi abſolutionem negare: Id quidem bene procedit de Confeſſario, vt Iudex eſt: quia tamen eſt etiā medicus, debet medicamentum adhibere ad præcauenda peccata futura, qualis eſt dilatio abſolutionis. quantumuis enim contritionis & propoſiti ſigna in pœnitente cognoſcat, ſemper poteſt iuſtè timere, non fore remouendam occaſionem, ſi abſolutionem concedat. Ità Palaus *tom. 1. tr. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 3. num. 18.* addit Megala *prompt. v. concubina, num. 6.* abſolutionem non eſſe impertiendam concubinario, antequam concubinam expellat, etiam ſi abſit recidiui periculum, ſi adeſt ſcandalum vnius, vel duorum, idque etiam in articulo mortis, ſi tempus ſuppetat. Imo id etiam procedere, ſi illa cum non ſit, iudicatur tamen a populis concubina: nam etiam à ſpecie mali cauendũ eſt. *P. 5. T. 14. Reſ. 107.*

Et multò minus toties, quoties venit contritus, vt ait Sancius.

Imò Megala vult expellendam eſſe ante abſolutionem etiam ceſſante periculo recidiui, ad vitandum ſcandalum.

34 Vbi verò concubinarius expulit concubinam, non debet illam inuiſere fine alendi filios, &c. quamuis cum illa non peccet: & hoc ad vitandum ſcandalum, & periculum recidiui, quod in male aſſuetis facilè poteſt accidere. Ità Beia *par. 1. caſ. 14.* vnde infert, Confeſſarium huiuſmodi concubinario non debere abſolutionem concedere, ſi id faciat. At Sancius *ſelect. diſp. 10. num. 9.* contra illum inſurgit, & tale ſcandalum fieri paſſiuum, ſi concubinarius ex iuſta cauſa id faciat. Et Palaus *tom. 1. tr. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 3. num. 21.* docet, ad id teneri, ſi alia via filijs ſubueniri non poteſt, quamuis periculum inde ſequatur. Sed ego non video, cur non poſſit per alios filijs alimenta præſtare, vel in domum concubinæ cum ſocijs intrare, vt ſcandalum ceſſet. *P. 5. T. 14. Reſ. 109.*

Nec danda eſt abſolutio, ſi poſtquā eiecit, illius domū frequentat, etiam in fin em alendi filios.

Quia nutrit periculum, & ſcandalum.

Quod vtrumque facile vitabit, miniſtrando alimenta per alios, vel ipſe adeundo cū ſocijs.

CONFESSARIVS concubinarius poteſt audire Confeſſiones ſuæ concubinæ.

35 Sed an Confeſſarius concubinarius poſſit ſuæ concubinæ Confeſſionem audire? Reſpondeo affirmatiue in rigore loquendo, imò vt Sancius *diſp. 11. numero 16.* obſeruat, aliquando id expedit, vt nè apud alium diffametur, vt citiùs à peccato liberetur, vel vt conſcientiam illius meliùs cognitam commodius conciliet. Idque, etiam ſi publicum ſit, Sacerdotem & fœminam in concubinatu vixiſſe: quia ex actione de ſe licita nullum oritur ſcandalum actiuum. In *cap.* verò *fin. 30. quæſt. 1.* ſolùm decernitur, ne Confeſſarius miſceatur cum fœmina, cuius Confeſſionem audierat, non autem contrà, vt putauit Fagundez *pr. 2. lib. 4. cap. 3 num 35.* Si autem eſſet periculum lapſus, vel doloris delectus, non liceret. Ità Sancius. *P. 5. T. 14. Reſ. 110.*

CONFESSARIVS in examine mulie-

36 Valde autem cautè gerere ſe debet Confeſſarius in examine mulierum circa aliqua peccata carnalia, & ideo docuit Fagundez *ibid.*

cap.

cap. 2. *num.* 8. quòd, ſi mulier, aut vir confiteatur, habuiſſe copulam extra vas debitum, non debet inquirere in quanam parte corporis: quia ſufficit habere cognitionem, quòd tale peccatum ſit contra naturam. Et præſtat aliquando, Confeſſarium peccatum pœnitentis minus perfectè intelligere (ait Homobonus *p.* 1. *tr.* 4. *cap.* 12. *quæſt.* 11.) quàm illi, vel ſibi aliquod ſcandalum parere. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 99.

Rum ſit cautus circa quædam peccata carnalia, nec nimis ſcrupuloſe perquirat.

37 † Caueat item Confeſſarius, ne pœnitentem interroget circa illa, in quibus ſola eum excuſare poteſt bona fides, & interrogatio poteſt illi ruinam parere †, vt ſi cum impedimento aliquo dirimente ignoranter contraxit. In hoc enim caſu ſolùm interrogare debet generaliter, num angatur aliquo ſcrupulo, & diſſimulare, juxta illud Aug. *homil.* 41. *inter* 50. *ſi ſcirem ſibi non prodeſſe, non te monerem, nec te terrerem.* Nam cum pro diſpenſatione adiri debeat Papa, interim regulariter non ſperatur, niſi inquietudo, rixæ, ſcandala, & incontinentia, cuius periculum rarò abeſſe poteſt, ait Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 70. *n.* 4. Si verò ſperaretur fructus, poſſet & deberet admoneri. Ita Sanchez *de matr. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 38. *n.* 6. & alij communiter. P. 3. T. 4. *Reſ.* 80.

Nec pœnitentem moneat in aliquo, a quo bona fide excuſatur, nec admonitio fructum faciet.

38 Caueat præterea, nè pœnitentes perturbet circa validitatem præteritarum Confeſſionum. Nam, ſi, interrogando illos de numero, reſpondeant, ſe nunquam numerum expreſſiſſe, cum id bona fide fecerint, relinquendos in bona fide, ait Marchantius *tr.* 5. *de pœn. c.* 3. *q.* 3. niſi aliquid eſſentiale omiſiſſe conſtet. Nam de reliquo Confeſſiones, alioqui non integras materialiter, eſſe poſſe integras formaliter ratione bonæ fidei, & ſic ſufficientes. Adde, quod Confeſſarius ex Confeſſione vnius anni poteſt, velut ex vngue leonem, metiri ſpecies & numerum peccatorum aliàs commiſſorum; cum eamdem fere viuendi, & confitendi methodum ſeruent. P. 3 T. 4. *Reſ.* 89 §. *Hinc* & P. 5 T. 13 *Reſ.* 84. poſt medium.

Nec item illos perturbet circa præteritas Confeſſiones.

Si non cognoſcit deceſiſſe in eſſentialibus.

39 Nunquam verò licet Confeſſario, interrogare pœnitentem de complice, etiam eo fine, vt fraternè illum corrigat, niſi id eſſet neceſſarium ad cognoſcendum proprium peccatum. Vide V. *Sigillum*, *n* 49 Quòd ſi incidenter pœnitens manifeſtauit complicem, hic verò eidem Confeſſario confitens illud peccatum taceat, Confeſſarius, poſtquam eum interrogauit in communi, & reſpondit, ſe nihil aliud habere, tenetur illi abſolutionem impendere: quia pœnitenti pro ſe, & contra ſe credendum eſt, & non eſt maior ratio, cur alteri maior fides habeatur, quàm ſibi. Ita Toletus *lib.* 3. *c.* 16. *n.* 4. contra Henriquez *lib.* 3. *c.* 20. *nu.* 6. P. 5. T. 11. *Reſ.* 21. Contra vero, ſi Confeſſarius certò ſciat, quòd pœnitens fecerit tale peccatum, & non ſit confeſſus, habeatque de hoc euidentiam, non debet illum abſoluere, quia non eſt pronuncianda forma Sacramenti, vbi certò conſtat ſubiectum eſſe indiſpoſitum; & Confeſſarius non ſolum eſt Iudex, ſed etiam Medicus. Ita Sancius *ſelect. diſp.* 8. *nu.* 6. Sed, his non obſtantibus, putat Megala *in* 1. *p. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 12. talem Confeſſarium debere abſolutionem impendere; quia tenetur ſibi perſuadere, quòd pœnitens excuſetur ab illo peccato explicando, vt ſæpe contingit; etſi alias ritè diſpoſitum non abſoluat, grauem ſe illi iniuriam irrogare. P. 3 T. 4. *Reſ.* 105.

Nec vnquam interroget de complice in indiuiduo.

Et ſi illum pœnitens ſponte reuelet, ille verò eidē cōfitens illud peccatum taceat, Confeſſar. us eum abſoluat.

Niſi euidenter ſciret tale peccatum commiſiſſe, & nō eſſe confeſſum.

Imò etiam in tali caſu Megala ait, debere abſolui.

40 Si pœnitens ſit ſurdus, debet Confeſſarius ſecundum Poſſeuinum *de off. Curati c.* 7. *n.* 15. peccata audire in loco remotiori, & illum non interrogare, niſi de puris neceſſarijs in mortalibus, vt ſic ſui, & ſurdi ſa-

Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum pœnitente ſurdo?

ſti-

tigationem euitet. P. 5. T. 6. Reſ. 5.

CONFESSARIVS non aduertens interrogare de circumſtantia neceſſaria, non peccat mortaliter.

An verò teneatur pœnitentem admonere de defectu commiſſo?

Diſcordes ſententiæ.

Certè tenetur admonere, vt reſtituat, ſi adhuc obligare oblitus eſt in Confeſſione. Sed impetrata eius licentia.

Et ſi poſitiue dixit non teneri, & pœnitens factus ſit pauper, tenetur ipſe ad reſtitutionē.

Minimè verò, ſi ſolum priuatiue non obligauit.

Et tenetur ſequi opinionem probabilem pœnitentis.

41 Confeſſarius ommittens aliquam interrogationem neceſſariam ex inaduertentia, aut obliuione, non peccat mortaliter. Ità Valerus. An vero teneatur pœnitentem admonere de defectu commiſſo? Affirmatiuè reſpondet Fernandez, ſecluſo ſcandalo vel aliquo detrimento. Sed Fillicius putat, quod tunc Confeſſarius tenetur admonere pœnitentem, quando Confeſſio ex tali defectu fuit inualida, vel ille defectus coniunctus eſt cum damno tertij, vel ipſius pœnitentis: ſi verò fuit valida, quamuis abſolutionem cum peccato concesserit, non teneri, ſed ſufficere, quòd ipſum pœniteat. *P. 2. T. 15. Reſ. 7.* Tenetur autem admonere pœnitentem vt reſtituat, ſi culpabiliter in Confeſſione non obligauit (ſed non abſque eius expreſſa licentia. vide infra v. *Sigillum, num.* 41.) Imo ſi poſitiue dixit: *ne reſtituas, quia non teneris*, & poſtea pœnitens ſit factus impotens, tenetur ipſe reſtituere. & Nugnus *in add. ad 3. p. to. 2. q. 8. ar. 4. dub. 6.* docet etiam teneri, ſi in tali caſu omiſit culpabiliter pœnitentem obligare: quia ſiue ſit Parochus, ſiue Parochi vicem gerat, tenetur docere pœnitentem neceſſaria, alioqui erit cauſa moralis, quod pœnitens non reſtituat, & peccabit contra iuſtitiam. Sed contrarium docendum cum Bonacina *de reſt. diſp. 1. q. 2 punct. 11. num. 12.* quia Confeſſarius non tenetur ex officio temporalibus bonis creditorum proſpicere, cum ab illis mercedem non accipiat; ſed ſolum tenetur ex virtute religionis monere pœnitentem vt reſtituat, in ordine ad illius ſalutem: vnde, ſi id omittat, peccabit contra religionem, non contra iuſtitiam, nec ad reſtitutionem tenebitur. *P. 2. T. 16. Reſ.* 1. Debet verò Confeſſarius ſequi opinionem pœnitentis, ſi ſit probabilis, etiam ſi ſua ſit probabilior. vide V. *Opinio, n. 9.*

CONFESSARIVS.
Quoad Alia.

CONFESSARIVS audiendo Confeſſiones in mortali, peccat mortaliter. Si, antequam abſoluat, non conteritur.

Et probabile eſt, abſoluendo plures in peccato ſine interruptione, vnū peccatum committere.

An teneatur audire Confeſſionem moribundi cum periculo mortis?

42 CONfeſſarius in peccato mortali Confeſſionem excipiens, peccat mortaliter. Sed ſi poſt audita peccata, ante abſolutionem, actum contritionis eliciat, probabilis eſt opinio Henriquez *lib. 6. c.* 18. *num. 6. in gloſſ lit. V.* contra Poſſeuinum *de off. Curati c. 45. num.* 41. quod non peccet: quia Sacramentum in abſolutione perficitur. P. 1. T. 7. *Reſ.* 47 An vero Confeſſiones multorum ſucceſſiue excipiens in mortali, abſque notabili interruptione, plura peccata committat, vide V. *Circumſtantia, num.* 62. Et quid agendum, quando vrgente neceſſitate audiendi Confeſſionem, Sacerdos ſit in mortali &c. vide V. *Sacramentum num.* 10.

43 Confeſſarius ſecundum Valentiam *tom. 3 diſp. 3. quæſt. 4. punct.* 4. tenetur audire Confeſſionem exiſtentis in periculo mortis, etiam cum vitæ diſcrimine, ſi ab ipſo petatur, quia timet ſe non eſſe contritum, & eſſe in extrema neceſsitate Confeſsionis. Sed hoc aliqui apud Coninch *de fide diſp. 25. dub. 7. n. 89.* limitant in eo, qui ignorat ſibi extra Confeſſionem ſibi opus eſſe contritione, & quid ſit contritio, &c. ac proinde non cogit ſe ad illam habendam. Nam alioqui non dicetur eſſe in extrema neceſsitate. P. 3. T. 5. *Reſ.* 50.

Con-

44 Confeſſarius pro audienda confeſsione infirmi in periculo mortis, ſecundùm Zambranum *de Sac. pœnit. cap. 4. dub. 6. num. 5.* poteſt Miſſam inchoatam relinquere, etiam poſt conſecrationem (ſeruante interim aliquo Euchariſtiam) & poſt Confeſſionem ad perficiendum Sacrum reuertere. Si verò confeſsio ſit adeo longa, vt infra ſemihoram perfici nequeat, illum abſoluat, monens, vt peracto ſacro, noua occaſione denuo ipſum acceſſat & iterum auditum abſoluat. *P. 5. T. 3. Reſ. 70.*

Et pro eadem neceſſitate Miſſã interrumpere?

CONFESSARIVS REGVLARIS.

1 CONFESSARIVS Regularis audire poteſt confeſſiones profeſſorum recentium, qui ſtant ſub cura Magiſtri. Nam Clem. VIII. in decreto anni 1593. præcipit Superioribus Regularium, vt deputent Confeſſarios, pro ſubditorum numero. Quod non eſt intelligendum, vt debeat apponi numerus confeſſariorum ſufficientium, qui tamen habeant diuiſa onera confeſſiones recipiendi, vt interpretatur Suarez *de Relig. tom 4. lib. 2. c. 15. n. 7.* Sed quod ſint multi confeſſarij, vt quilibet confiteri poſſit cui voluerit. Nam mens Pontificis in illo decreto fuit, Religioſorum in confitendo libertati conſulere, vt patet ex illis verbis: *Nonnullos infirmiores interdum ſuperiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidantes, abducere poſſet in æternæ damnationis periculum, &c.* Et in hoc decreto nomine ſubditorum veniunt etiam recenter profeſſi: nam ratio Pontificis militat particulariter pro ipſis. Adde, quòd Clemens prædictus approbauit conſtitutiones Theatinorum, in quibus habetur, vt vnuſquiſque confiteatur cui voluerit ex cõfeſſarijs deputatis, abſque vlla diſtinctione. Peregrinus contrarium tenet, quia dictus Clemens mandat iuuenes manere in nouitiatu ſub cura magiſtri, cui ſoli confiteantur, &c. Sed ibi Pontifex non tradit præceptum, ſed conſilium. Ità Molfeſius *to. 1. tr. 7. c. 14. n. 83. P. 3. T. 2. Reſ. 5.*

CONFESSARIVS Regularis poteſt audire peccata profeſſorum recentium.

2 † Confeſſarius Regularis poteſt audire confeſſionem mox in ſuam Religionem ingreſſuri, abſque approbatione Ordinarij † eumque abſoluere à caſibus Epiſcopalibus, ſecundum Vecchium *diſp. 9. dub. 7. n. 5.* qui ſic ſuum Procuratorem de mente Clem. VIII. reſpondiſſe teſtatur. Nec obſtare contrarium decretum iuſſu eiuſdem Clementis editum; quia in eo ſermo eſt de ſæcularibus, at proxime Religionem ingreſſurus non venit nomine ſæcularium *P. 3. T. 2. Reſ.* Aduerte etiam, quod ſi eſt approbatus ab Ordinario, virtute pri[uilegi]orum abſoluere poteſt ſæculares à cenſuris epiſcopalibus, à caſibus papalibus occultis, & alijs epiſcopalibus à iure. Vide V *Abſoluere n. 30.*

Et ſæcularis mox in Ordinem tranſiturorum, abſque approbatione Epiſcopi.

Et ſi eſt approbatus ab Epiſcopo, abſoluere poteſt caſus papales occultos, & cenſuras epiſcopales.

3 Non tamen poteſt abſoluere excommunicationẽ per duellum incurſam; quia eam Clemens VIII. ſibi reſeruauit, decreuitq. à nemine abſolui poſſe virtute cuiuſcumque priuilegij. Et quamuis Hurtado *in 2. 2. diſp. 170 ſec. 21. §. 201.* doceat, per hanc clauſulam non derogari priuilegijs Societatis, quia non exprimuntur, non eſt tamen admittendus, quia Societas expreſsè nominatur in decreto Sacræ Congregationis ſuper caſibus reſeruatis *die 9. Ianuar. 1602.* & eius declaratione *die 26. Nouemb. 1602.* Cæterum, quia inſulæ Siciliæ, Corſicæ, &

Non autem excõmunicationem duelli.

Sed quid in hac Inſula?

Bb Sardiniæ

Sardiniæ ſecundùm probabilem opinionem Gambaruptæ *de caſ. reſer. c. 3. n. 8.* contra Megalam *in 1. p. lib. 1. c. 13. n. 20.* non comprehenduntur ſub nomine Italiæ, poſſet quis dicere, Patres Societatis in Inſulis ſupradictis poſſe prædictam excommunicationem abſoluere. *P. 5. T. 14. Reſ. 103.*

Poteſt etiam diſpẽſare in votis epiſcopalibus.

4 Poteſt nihilominus Confeſſarius Regularis diſpenſare in omnibus votis, in quibus poteſt Epiſcopus, excepto voto peregrinationis vltra duas dietas, cuiuſcumque diœceſis ſint vouentes. Ità ex communi Tannerus *in 2. 2. diſp. 5. q. 4. n. 92.* Poteſtq. vota commutare in minus bonum. Ità Medina *lib. 1. cap. 14. §. 7. reg. 3. P. 3. T. 5 Reſ. 25 §. Quarto.* Item diſpenſare poteſt cum coniugatis inceſtuoſis ad petendum debitum. Vide V. *Inceſtus n. 3.*

Et eum inceſtuoſis ad petendum debitum.

Sed pro his omnibus debet eſſe approbatus ab Ordinario.

5. Cæterum Confeſſarius Regularis non poteſt ſæcularium confeſſiones excipere, niſi ſit approbatus ab Ordinario, vt decreuit Trident. *Seſſ. 23. c. 15.* † Circa quod aliqua ſunt aduertenda. Et primò quidem ſi Epiſcopus Regularem idoneum ſine iuſta cauſa approbare renuerit, Secundum Fagundez *pr. 2. lib. 7. c. 2. n. 15.* & multos alios, poteſt nihilominus confeſſiones, ac ſi probatus eſſet, excipere, ex *Clem. dudum, de ſepult.* quam per ſupradictum Tridentini decretum non reuocari, ſolidè probat Fagundez *vbi ſup.* Rodriquez *qq. reg. to. 3. q. 59. ar. 2.* & alij. Quamuis alij cum Suarez *to. 4. in 3. p. diſp. 28. ſec. 1. n. 5.* contrarium doceant. *P. 3. T. 2. Reſ. 24.* & *P. 5. T. 13. Reſ. 45.*

Vel ſaltem idoneus, & Epiſcopo præſentatus.

Qui ſecundùm aliquos non poteſt talem licentiam limitare, quoad viros tantùm.

6 Imò Villalobos *to. 1. tr. 9. diff. 53. n. 2.* vt probabile admittit, & admiſſum à viris doctiſſimis Societatis teſtatur, quod Epiſcopus non poſſit Regularibus limitare licentiam confeſſionum ad viros tantùm, ex defectu ætatis, ſi aliud non accedat: nam Clericis annorum 25. conceditur ab Epiſcopis beneficium curatum, abſque vlla diſtinctione, quod magis procedere debet cum Religioſis, in quibus maior bonitas præſumitur. Et hanc ſententiam multi ſequuntur. Verùm Epiſcopi ſolẽt limitare Regularibus licentiã ad tempus, locum, & perſonas. Et ſi quidẽ iuſta cauſa concurrat, legitimè id faciunt, vt docet Fagundez *Vbi ſup. n. 1. P. 3. T. 2. Reſ. 25.* Si verò nulla interueniat iuſta cauſa ex probabiliſſima ſententia Lezanæ *in ſum. c. 19. n. 8.* & aliorum, talis reſtrictio non tenet. *P. 4. T. 4 Reſ. 200 §. Ex his.*

Ad tempus, locum &c.

Saltem ſine iuſta cauſa.

Nec conceſſã ſimpliciter, vel ad certum tempus, ante elapſum tẽpus reuocare.

7 Petes: an Epiſcopus, vbi conceſſit Regulari confeſſionem ad certum tempus, vel ſimpliciter, poſſit illam reuocare ante tempus, ſine rationabili cauſa? Hurtado reſpondet affirmatiuè, vt videre eſt *de ſacr. diſp. 10. diff. 19.* Quia ex natura ſua eſt reuocabilis, & nullo iure reuocari prohibetur. Quare etiam licebit Epiſcopo confeſſionem ad libitum à Regulari auferre, quemadmodum poterat à principio non concedere. At contrarium tenendum eſt cum Mercero *in 3. p. q. 8. art. 4. dub. 2. n. 8.* quod apud Gauantum, *V. Approbare,* declarauit ſacra Congregatio Epiſcop. & Reg. *in vna Giennenſ. & Criſt. an. 1630* Et ratio eſt; quia iuriſdictionem Regulari non dat Epiſcopus, ſed Papa per priuilegia: Epiſcopus verò ſolum examinat, & idoneum appellat veluti per ſententiam, quæ ſemel data, ſecundum regulas iuſtitiæ non poteſt amplius reuocari. Vnde, non obſtante tali reuocatione iniuſta, poterit Confeſſarius Regularis Confeſſiones excipere. *P. 3 T. 2. Reſ. 22. & P. 4. T. 4. Reſ. 200.* Secus dicendum eſt de facultate illis conceſſa ad

Secus ſi conceſſit ad beneplacitum.

benepla-

beneplacitum. Nam hæc poteſt quandocunque reuocari, vt declarauit eadem ſacra Congregatio. *In vna Papienſi* 12. *Martij* 1619. apud Barboſam. *v. Regularium confeſſor, & v. approbare.* P.4. l. 1. 6. *Non deſinam*. Quamquam Cœleſtinus, *in comp. tr.* 1. *c.*16.*n.*1. dicat, etiam ſi ſit conceſſa ad beneplacitum, reuocari non poſſe. P.5.T.13.Reſ.45. in fine. Vide etiam Peyrinum *priu. tom.* 1. *conſt.*2. *Sixti IV.* §.2.*n.* 44.P.3 T.2.Reſ.26.

8 Petes iterum: An nouus Epiſcopus poſſit Confeſſarios Regulares à confeſſione ſuſpendere, & ad examen vocare? Affirmatiuè reſpondeo cum Miranda, *to.*1 *q.*45.*art.*7. & ſacra Congregatione, *in vna Alban.* 1619. apud Barboſam, *in Collect. v. appellare.* Quod etiam decreuit Pius V. & declarauit ſacra Congregatio apud Villalobos, *in ſum. tom.* 2. *tr.*9. *diff.* 53. *n.* 5. Quamuis ipſe limitet hoc decretum ad aliquem Regularem ſuſpectum de ſufficientia. Aduerte autem, quod ſi Epiſcopus ſuſpenderet generaliter confeſſarios, non includerentur Regulares, ſed debent nominatim exprimi, id quod procedit in omnibus odioſis. Ita Fagundez, *pr.* 2. *lib.*7.*c.*2.*n.*28. Vbi etiam notat, Confeſſarios regulares non poſſe ſuſpendi à Capitulo Sede vacante, ex Priu. Clem. IV. P.3.T.2. Reſ.27. & P.4. T.4. Reſ.290. in fine.

Et nouus Epiſcopus poteſt reuocare omnes licentias confitendi ad nouiter approbandū

9 Aduerte hic, quod Cõfeſſarius Regularis approbatus ab Epiſcopo vnius diœceſis, audire poteſt Confeſſionem in aliena diœceſi, non ſolum diœceſani illius diœceſis, in qua approbatus fuit, quod habet ex *diſpoſitione iuris communis*, ſicut etiam Confeſſarij ſæculares; ſed etiam diœceſanorum illius diœceſis, vbi in itinere reperitur, ſi ibi ſe Epiſcopo commode præſentare non poteſt, & Parochi non repugnant. Idque ex priuilegijs Eugenij IV. & Gregorij XIII. conceſſis Minoribus, & Ieſuitis. Sed dubium eſt, an hæc priuilegia reuocata fuerint per conſtit. Vrbani VIII. *editam an.* 1628. *incipien. Cum ſicut accepimus*. Sicut reuocatum eſt priuilegium conceſſum Congregationi S. Mariæ de Vallicella, quod Regularis approbatus in Vrbe, cenſendus ſit approbatus pro toto Orbe, ſi ſolùm ſe præſentet Epiſcopis, & Romanam licentiam oſtendat. P.3. T 2. Reſ. 123.

REGVLARIS approbatus in vna Diœceſi, poteſt audire peccata in alia diœceſi, ſi in ea peregrinatur, & non poteſt commodè ſe Epiſcopo præſentare.

Non tamē ſufficit approbatio Vrbis pro toto Orbe.

10 Petes tandem: An Regularis pro audiendis valide confeſſionibus ſæcularium, non ſolum Epiſcopi, ſed ſui etiam ſuperioris licentiam habere debeat? Negatiuè reſpondeo cum Miranda: *tom.* 2. *q.* 45. *art.* 11.12. contra Angelum apud Adrianum *q.*1. *de conf. dub.* 1. nam ſi eſt Sacerdos, & approbatus ab Epiſcopo, habet poteſtatē ordinis, & iuriſdictionis. Neq; dicas Epiſcopū facultatē concedere dependenter à ſuo Prælato, dum Epiſcopus nihil de hoc ſignificat: nam poteſt abſque vlla dependentia illam conferre. Verum eſt quod Peregrinus *in comm conſt. ſui Ord. p.*1. *c.* 5. §.9. tenet, talem Regularem peccare mortaliter. Sed rectiùs ait Megala *p.*1. *lib.* 1. *c.* 15. *n.* 8. determinandum id eſſe ex ſtatutis vniuſcuiuſque Religionis; vt ſi illæ obligent ſub mortali, peccet mortaliter; ſi ſub veniali, venialiter P. 1. T. 11. Reſ. 13.

APPROBATVS ab Epiſcopo ſine licentia ſui Prælati validè audit peccata.

Sed non licitè.

11 In Bullis Pontificijs, & ſacræ Congregationis decretis, vbi imponuntur pœnæ priuationum graduum, dignitatum, officiorum, &c. non comprehenduntur Confeſſarij. Ita Filliucius *to.* 2. *tr.* 34. *c.* 3.*n.*77. contra Lezanam *c.* 10.*n.* 32. P.4. T. 4. Reſ. 224.

Confitendi facultas in Regularibus non clauditur in priuatione generali graduum officiorum, &c.

Neceſſitas.

CONFESSIONIS præceptum obligat ſingulis annis.

† NECESSITAS Confeſſionis vrget ſemel in anno: & præterea in articulo mortis, & quotieſcumque peccator vult Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere.

Etiam ſi diſcurrat.

1 Quilibet ergo fidelis tenetur ſemel ſaltem in anno ex præcepto ſanctæ Matris Eccleſiæ confiteri † Quo præcepto ligari incipiunt pueri poſt ſeptennium, quando nimirum rationis vſus in eis elucet; non autem antea, etiam ſi ſint doli capaces; nam hoc eſt per accidens, ad quod Eccleſia non reſpexit. Ità Sancius *diſp.* 51. *nu.* 31. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 52. Tenentur autem in articulo mortis; in quo ſi dubium ſit de vſu rationis, & aliquod peccatum confiteantur, abſolui debent ſub conditione: nam ſic eligitur pars tutior pro ſalute illorum, & iniuria Sacramenti ceſſat per conditionem. Ità Chapeauilla *de Sacr. q.* 14. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 68. Imò probabile puto id fieri poſſe in vita. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 53. An verò ante annos pubertatis exiſtentes incurrant excommunicationem ſynodalem aliquorum Epiſcoporum contra omittentes Confeſſionem annuam? Affirmat Hurtando *de Sacr. diſp.* 7. *de Pœnit. diff.* 9. Sed probabilis eſt negatiua ſententia Merceri *in* 3. *p. q.* 6. *ar.* 5. *n.* 7. & aliorum: quia (vt dicitur in *c.* 2. *de delictis puerorum*) *in pueris relinqui ſolet inultum, quod in alijs progreſſionibus ætatis humanæ leges ducunt ſeueriùs puniendum P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 120.

Sed non pueros ante ſeptennium.

Imò excommunicatio Epiſcopalis huic præcepto adnexa nec ligat impuberes.

Annus autem præcepti computandus eſt à Ianuario in Ianuarium.

2 Annus, intra quem Eccleſia præcipit ſemel confiteri, computandus eſt à Ianuario in Ianuarium: quia annus abſolutè dictus communiter, & ordinariè ſic computatur. Quamuis Suarez *diſp.* 36. *ſec.* 6 doceat computandum eſſe à Quadrageſima in Quadrageſimam, aut à Paſchate in Paſcha. Vnde qui confitetur in Ianuario præſentis anni, ſatisfaciet pro anno præſenti, & ſi confiteatur in Decembri ſequentis anni ſatisfaciet etiam pro illo anno. Ità Vaſquez *in* 3 *p. to.* 4. *q.* 90. *ar.* 2. *dub.* 1. Et Layman addit *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 5 *n.* 10. quod, qui infra annum confeſſi ſunt, & in ſequenti Paſchate reperiuntur infirmi in lecto, ac proinde communicare non poſſunt, non ſunt ad confeſſionem impellendi. Et ratio eſt, quia Concilium Lateranenſe *in c. omnis vtriuſque ſexus*, non aſſignauit pro Confeſſione tempus paſchale, ſicuti aſſignauit pro communione; igitur quocunque anni tempore impleri poteſt. Imò addit etiam Layman, haud grauiter peccaturum, qui annuam Confeſſionem ad modicum tempus vltrà annum differret ex iuſta cauſa, vt à Paſchate ad Pentecoſten, putans ſe tunc eam commodius peracturum. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 81. *&* *P.* 4. *T.* 4. *Reſ* 206. *& olim in P.* 2 *T.* 17. *Reſ* 54.

Et ex iuſta cauſa paulò vlterius.

HOC præceptum obligat ad confitenda omnia mortalia, quæ memorantur,

3 Tenetur autem fidelis hoc præcepto confiteri omnia peccata mortalia, non quidem omnia, quæ committit in eo anno, vt probabile putat ex citato Concilij capite Mercerus *in* 3. *p. q* 6. *ar.* 5. *n.* 3. Sed omnia, quæ recordatur, quando confitetur. Ità Hurtado *de pœnit. diff.* 11. Vnde qui in Ianuario v. g. confeſſus eſt, non tenebitur iterum confiteri in Paſchate, ſi noua mortalia committat, vel oblita recordatur niſi communionis gratia aut mortis occaſione *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 54 *nec non P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 124. *& P.* 4. *cit.*

Vnde non obligat eos, qui non habent, niſi venialia.

4 Non tenetur ad hoc præceptum, qui non habet, niſi peccata venialia: quia hæc de iure diuino non tenemur confiteri; Eccleſia ve-

tò vt notat Becanus *de Sacr. c.* 36. *q.* 6. *n.* 3. non fecit nouum præceptum Confeſſionis, ſed ſolum determinauit præceptum diuinum ad certum tempus. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 75. & 125. Imò aliqui apud Paludanum *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *ar.* 4. *concl.* 2. tenent, Eccleſiam non poſſe præceptum Confeſſionis de ſolis venialibus indicere. Et quamuis contrarium doceat Benzonius *lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 6. & alij: nihilominus Molfeſius *tr.* 2. *c.* 10. *n.* 21. & alij docent, Clementinam *vnicam de ſtatu monachorum*, vbi præcipitur Religioſis S. Benedicti, vt ſemel in menſe confiteantur, non obligare ſub mortali, quando non adſunt mortalia. Quod ſimile dici poteſt de vniuerſali præcepto Eccleſiæ, & peculiari alicuius Religionis *P.* 3. *Reſ.* 125. *cit.* à §. *Quæ omnia*: & quoad vltimum *in P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 35. Ex quibus infertur cum Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 18. & alijs, non teneri ad Confeſſionem annuam, qui habet peccata mortalia, quæ iuſta de cauſa confiteri non poteſt. Quidquid dicat Nugnus *in add. ad* 3. *p. q.* 6. *ar.* 6. *diff.* 1. teneri talem confiteri ſaltem venialia. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 125. — Vel etiam mortalia quæ iuſtis de cauſis explicari nō poſſunt.

5 Per Confeſſionem tantum venialium ſecundùm Hurtado *de Sacr. diſp.* 7. *de pœnit. diff.* 11. non ſatisfit præcepto Eccleſię, ſecundùm Ochagrauiam *de Sacr. tr.* 2. *q.* 9. ſatisfit: vnde, qui in principio anni confeſſus eſt ſola venialia, & poſtea committat mortale, ſecundum illum tenetur intra eundem annum iterum confiteri. Secundum iſtum non ità, & hanc opinionem certiorem putat Mercerus *in* 3. *p. q.* 6. *ar.* 5. *n.* 3. quia Eccleſia præcipit tantùm Confeſſionem mortalium. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 206. in fine. — Sed an ſatisfaciat huic præcepto, qui confitetur ſola venialia, quæ habet, ſi poſtea committat mortalia, vt nō teneatur hæc in eodem anno confiteri.

6 Tenet Nugnus *in* 3. *p. to.* 2. *q.* 6. *art.* 5. *diff.* 1. *concl.* 4. quòd, ſi adeſt periculum obliuiſcendi multa peccata, tenetur quis iure diuino confiteri, etiam ante annum: quia iure naturæ tenemur ad integram Confeſſionem, & conſequenter ad præueniendum periculum illam dimidiandi. Sed hæc opinio non eſt tenenda: quia ſi hoc eſſet, homo ſepè teneretur confiteri infrà annum; cum regulariter homo non poſſit recordari peccatorū vnius anni: & nihilominus Eccleſia obligationem iuris diuini determinauit ad ſingulos annos. Ad argumentum Nugni reſpondetur, nos non teneri ad integram confeſſionem peccatorum, quæ fecimus, ſed eorum, quæ recordamur, adhibito prius ſufficienti examine. Ità Turrianus *de pœnit. q.* 6. *ar.* 2. *diſp.* 19. *dub.* 4. Villalobos *in ſum. to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 27. *n.* 7. & alij. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 155. — NEMO tenetur Confeſſionem annuam præuenire ob periculum obliuiſcendi multa peccata.

7 Tenetur tamen fidelis præceptum annuæ Confeſſionis præuenire, ſi timet, quòd in fine anni, quando vrgebit præceptum, non erit copia Confeſſarij. Sicuti in die feſto, qui præuidet ſe non poſſe hora nona Sacrum audire, tenetur anticipare. Quod etiam dicendum eſt de præcepto Communionis in Paſchate. Ità Layman *Th. mor. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. *n.* 9 & alij. Sed quoad Confeſſionem Ioannes de la Cruz *p.* 2. *de Sacr. Pœn. q.* 3. *dub.* 3. *concl.* 3. contrariam opinionem probabilem putat. Et quoad communionē Azorius *to.* 1. *lib.* 17. *c.* 42. *q.* 13. contrarium aſſeruit. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 69. — Tenetur verò, ſi in fine anni timeat defuturam copiā Confeſſarij.

8 Quòd ſi anno tranſacto, pręceptū confeſſionis quis nō impleuerit, ex communi, & probabiliori opinione Doctorum, quos citat & ſequitur Villalobos *diff.* 28. *n.* 8. tenetur primo quoque tempore confiteri. Quia annus aſſignatur vt non prætereatur, non verò, vt, eo præterito, — QVI in anno Confeſſionem præceptam prætermiſit, tenetur confiteri quamprimum.

ceſſet

Sed aliqui id negant.

ceſſet obligatio præcepti. Sed Filliucius, *tom. 1. tract. 7. cap. 3. num. 54.* probabilem putat contrariam ſententiam Diui Antonini, Sylueſtri, & aliorum. Primò ob auctoritatem Doctorum. Secundo: quia præceptum affirmatiuum obligat determinate pro certo tempore, vt præceptum ieiunij, Horarum Canonicarum, &c. *P. 3. T. 4. Reſ.* 130. Poſita verò prima opinione, qui Confeſſionem ommitteret nō cōmitteret tot peccata, quoties oblata opportunitate confitendi non confiteretur, vt docuit Bonacina *de Sacr. diſp. 5. q. 5. ſent. 2. punct. 4. n.* 30. Sed vnum ſolum, eo quidem grauius, quo diutiùs Confeſſionē ſine cauſa differret. Ita Nugnus *in add 3. p. to. 2. q. 6. ar. 5. diff 5.* & alij. *P. 3. T. 4. R.* 135.

Et in prima ſententia, ſi is Confeſſionem multò differret et vnum peccatum cōmitteret.

Peccat verò mortaliter contra hoc præceptum excōmunicatus negligens abſolui, vt valeat confiteri.

9 Obligantur etiam hoc præcepto excommunicati ad tollendum vinculum excommunicationis, vnde ſi eius abſolutionem negligunt impetrare, peccant mortaliter contra hoc pręceptum. Ità Layman *lib. 2. tr. 5. c. 2. n.* 38. *P. 5. T. 9. Reſ.* 88.

AN huic præcepto ſatisfaciat qui inualidè confitendo?

10 Sotus, *in 4. diſt. 18. ar. 3.* Suarez, *in 3. to 4. diſp. 36. ſect. 7. n.* 3. & alij docent, huic pręcepto nō ſatisfieri per Confeſſionē inualidā voluntariè, ex defectu nimirū doloris, propoſiti, &c. Ratio eſt, quia ex ſupradictis Eccleſia nō præcipit aliā Confeſſionē, ab ea quā Deus fieri mandat. Sed Deus præcipit verā & validam Confeſſionē: ergo etiā Eccleſia. Hęc opinio eſt probabilior, quam tenet etiam Henriquez, *lib. 4. c. 4.* §. 1. qui tamen aduertit, quod licet faciens Confeſſionem voluntariè nullam, non ſatisfaciat Eccleſiæ præcepto, liberatur tamen ab excommunicatione impoſita in quibuſdam conſtitutionibus Synodalibus cōtra tale præceptum tranſgredientes. Sed probabilis quoque eſt abſoluta ſententia Paludani *in 4. diſt. 17. q. 7.* & aliorum, quòd talis ſatisfaciat præcepto. Tum quia Eccleſia non poteſt præcipere actus internos, ſed ſolùm externum actum Confeſſionis. Tum etiam; quia remiſſio peccatorum eſt finis huius pręcepti, & ideò non poteſt cadere ſub pręcepto. *P. 3. T. 4. Reſ.* 120.

Probabilius eſt, non ſatisfacere, quamuis liberetur ab excommunicatione ſynodali.

Sed probabile etiam, ſatisfacere.

TENETVR infrà annum confiteri, qui eſt in mortali, & vult communicare, aut celebrare.

11 † Tenetur præterea quis ad Confeſſionem quoties habet peccatum mortale, & vult, aut debet communicare, aut celebrare Miſſam. An autem in caſu neceſſitatis poſſit quis communicare aut celebrare cum cōſcientia peccati mortalis ſine præuia confeſſione, & ad quid teneatur in tali caſu, vide V. *Celebrare Miſſam, à num.* 33.

Non autem ante extremam Vnctionem.

12 Ad extremam Vnctionem non eſt neceſſario præmittenda Confeſſio, vt dicemus V. *Extremæ vnctionis, n.* 19.

RVRSVS confiteri tenetur fidelis in periculo mortis.

Non Laico.

13 † Eſt autem neceſſaria Confeſſio in articulo mortis neceſsitate præcepti diuini, quando adeſt copia Sacerdotis (nam in nullo caſu debet quis confiteri Laico, vt diximus *v. Confeſſarius n.* 2. quamuis poſſit per illum abſolui à cenſuris, vt dictum eſt *v. Abſoluere n.* 57.)

Sed Sacerdoti, quicunque ille ſit.

14 Poteſt autem licitè moribundus petere abſolutionem peccatorum à Sacerdote, etiam excommunicato, hæretico, irregulari, &c. ſi non eſt alius. Vide *v. Scandalum n.* 10.

MEDICI autem

15 Quoniam verò Pius V. in Bulla *ſuper gregem*, edita *an.* 1566. præcipit, nè medici vltra tertium diem ægrotū viſitent, niſi de illius Confeſſione per Confeſſarij chirographum certifiant; additque in Doctoratu exigendum à medicis iuramentum ſeruandi hanc conſtitutionem, quæ renouatur in cap. *cùm infirmitas, de pœnit. & remiſſ.* Aduerte cum Nugno *in add. ad 3. p. to. 2. q. 6. ar. 5. diff. 2.* contra Cherubinum,

comp.

comp. Bull. to. 2. conſt. 3. Pij V. ſchol. 2. dictas leges non obligare, niſi in morbo graui, vel qui in principio prudenter iudicatur periculoſus, vt grauis efficiatur. Item, ſupradictam munitionem fieri poſſe à medico per alios: nam ſic dictas leges interpretata eſt conſuetudo. Ità Homobonus *de ſtatib. p. 2. c. 5.* Tertiò ſi æger admonitus nollet confiteri, non debere à medicis in probabili mortis periculo deſeri. Imò, ſi medicus prudenter iudicaret monitionem nil profuturam, nec illum monere teneretur, neque deſerere, quia Pontifex nihil fruſtratorium præcipit. Ità Sanchez *ſum. to. 1. lib. 3. c. 16. n. 10. 11.* Quartò, ſufficere medicis, quod de Confeſſione ægroti teſtentur eius domeſtici fide digni, vel etiam ipſe, ſi eſt magnæ auctoritatis. Et ſic interpretata eſt conſuetudo conſt. prædictam ſecundum Nugnum, *vbi ſup.* Et tandem iuramentum à medicis præſtitum exequendæ dictæ conſt. intelligi in quantum vſu recepta eſt. Ità Sanchez *vbi ſup. P. 3. T. 4. Reſ. 93.*

non tenentur ægrotum de Confeſſione monere, niſi in morbo graui.
Et tunc nec per ſe ipſos.
Nec tenentur impœnitentem deſerere.
Aut non profuturam monitionem adhibere.
Sufficit autem eis teſtimoniũ domeſticorum, quod ſit confeſſus.
Et ſic vſu recepta eſt conſt. Pij V. & hoc modo medici iurant ſe ſeruaturos.

CONFESSIONIS MODVS.

16 † CONFESSIO, PRIMO extra neceſſitatẽ facienda ſẽper eſt ore proprio. Sic enim habet Eccleſię cõſuetudo †. An vero hæc conſuetudo obliget ſub mortali, ita vt non ſit abſoluendus, qui præſenti Cõfeſſario ſine cauſa præberet peccata ſcripta, & de illis ſe accuſaret? Affirmat Fagundez *pr. 3. lib. 3. cap. 1. n. 8.* quia talis mutatio eſt grauis, & in re graui. Sed Villalobos *to. 1. tr. 9. diff. 31. n. 1.* putat, talẽ non committere, niſi veniale; &, ſi id faceret ex cauſa rationabili, nullo modo peccare. Quod & Layman *lib. 5. tr. 6. c. 6. n. 3.* cum alijs admittit, & aſſignat duos caſus, quorum vnus eſt, ſi quis magnum pudorem ſentiret in proferendis peccatis; alter, ſi ægrotus gutturis angorem pateretur, ita vt vix, aut ægrè poſſet oretenus confiteri. Ratio verò eſt; quia conſuetudo prędicta videtur non obligare in his caſibus. *P. 3. T. 4. Reſ. 127.*

CONFESSIO debet fieri ore proprio.

Quamquam in aliquibus caſibus, quidam admittant ſic ſi, poſſe dãdo peccata ſcripta Confeſſario præſenti.

17 An verò ad implendum præceptum in Paſchate, vel in articulo mortis non ſolùm quis poſſit, ſed etiam teneatur confiteri per ſcriptũ, ſi alio modo non poteſt? Affirmatiuè reſpondent Turrianus *de pœnit. q. 9. ar. 2. diſp. 32. dub. 2.* Becanus *de Sacr. c. 37. q. 7. n. 2.* & alij. Quia præceptum Eccleſiaſticum ordinatum ad implendum diuinum, obligat ad adhibendam diligentiam, & apponenda media, quæ non ſunt magnæ difficultatis, qualis eſt Confeſſio ſcripta; nam in hoc eſt modicus labor, & periculo publicationis occurri poteſt adhibendo cautelam, vt poſt lecturam Confeſſarij comburatur, &c. Sed negatiuam ſententiam Ioãnis de la Cruz *in direct. conf. 2. de Sacr. Pœn. q. 3. dub. 7. concl. 1.* & aliorum probabilem puto. Quia peccata ſcribere, & Confeſſario ſcripta præbere, eſt modus confitendi inſolitus; & de ſe publicus. Quod ſatis eſt, vt lex Eccleſiaſtica ad id non cogat. *P. 3. T. 4. Reſ. 108. & P. 5. T. 6. Reſ. 4. 5. & 19.*

An ad implendũ præceptum annuũ vel articuli mortis, qui aliter non poteſt, teneatur confiteri per ſcriptum?

Aliqui affirmant

Alij probabiliter negant.

18 Et ob eamdem rationem non tenetur quis confiteri per interpretem, ſi alio modo non poteſt. Et ideo dicitur in Concilio Lateranẽ. *Omnia ſua ſolus peccata confiteatur proprio Sacerdoti.* Ità Sancius *in ſelectis diſp. 33. n. 8.* & alij. Et hoc Vaſquez *in 3. p. to. 4. q. 99. ar. 4. dub. 3.*

Quod etiam in primo caſu dicendum eſt de Confeſſione per interpretẽ.

& alij

& alij, procedere etiam dicunt in articulo mortis. Granadus *in* 3. *p. contr.* 7. *tr.* 1. *diſp.* 9. *ſec.* 6. *n.* 28, contrarium docet: nam alioqu moribundus exponeretur graui periculo damnationis: quia contritionem in illo articulo habere, difficile eſt; & ſine contritione peccatum mortale non remittitur, ſaltem ſi non recipitur aliud Sacramentum. Fauet huic ſententiæ D. Thomas *add. ad* 3. *p. q.* 9. *ar.* 3. *ad* 2. affirmans, præceptum Confeſſionis obligare ad adhibendum interpretem, ſi aliter non poteſt, quod ſaltem procedit in articulo mortis. Sed ego dicendum puto cum Fagundez *pr.* 2 *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 8. quod ſi pœnitẽs moribũdus in peccato mortali exiſtens, habet probabilẽ exiſtimationẽ quòd ſit cõtritus, non tenetur confiteri per interpretẽ, quia tunc Confeſſio non eſt adeo neceſſaria ad ſalutem, nec Deus videtur obligare cum tanto onere. Si autem probabiliter dubitat, ſe non eſſe contritum, tunc tenetur, tùm ex præcepto diuino, tum ex naturali propriæ charitatis, nè damnationis periculo ſe exponat. Non tenetur autem in tali caſu facere Confeſſionem integrã materialiter, ſed tacere poteſt illa peccata, ex quibus notabilis infamia ſibi, vel alteri ſequi poteſt, *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 129. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 72.

Et in ſecundo, ſi moribundus probabiliter putat ſe contritum. Si autẽ putat contrarium, tenetur interpretem adhibere. Sed non ad Confeſſionem integrã materialiter.

Quandocumque verò præceptum vrgeat, qui non poteſt cõfiteri verbis tenetur confiteri nutibus, & ſignis.

19 Tenetur autẽ, qui non poteſt verbis, confiteri ſignis & nutibus, vt eſt mutus, vel qui non habet niſi Confeſſariũ ſurdum quando præceptum Confeſſionis vrgeret, & pœnitens poſſet peccata Confeſſario manifeſtare per ſigna, nam ex hoc nullũ ſequitur incõueniens. Ità omnes DD. apud Hurtadum *de pœn. diſp.* 8. *diff.* 4. Et Megala *p.* 1. *l.* 5. *c.* 8. *n* 11. aſſerit, mutum in tali caſu ſufficere explicare ea peccata, quę poteſt iudicio prudentis. Imò Fernandez *p.* 1. *docum.* 4. *n.* 33. putat, Confeſſarium, cùm vrget præceptum Confeſſionis, poſſe abſoluere mutum, ſi ſigna doloris oſtẽderit, etiã ſi nullũ potuerit ex eius ſignis peccatũ percipere, dum nõ eſt alius Confeſſarius, qui meliùs intelligat. *P.* 5. *T.* 6. *Reſ.* 3. & 19.

Quibus, qui in articulo mortis petit abſolutionem.

20 Sed hunc caſum vltimum pauló altiùs diſcutiamus. Nam Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *articulo* 6. *ad* 1. & omnes ferè Thomiſtæ tenent, moribundũ, qui loqui non valens, abſolutionem à Confeſſario nutibus quærit, non poſſe abſolui. Primò, quia Confeſſarius non habet per hos nutus ſufficientem notitiam. Secundò, quia nihil proponitur abſoluendũ, cum non explicentur peccata in particulari. Tertiò, quia peccata talis moribundi non poſſunt remitti directè, cum non explicentur; nec indirectè, quia peccatũ in cõmuni, vt ab eo explicatur, nõ eſt remiſſibile. Et tandẽ, quia hic non verè confitetur, ſed ſolùm habet voluntatem confitendi. Sed affirmatiua ſententia tenenda eſt cum Regio *in reſol. caſ.* 39. *n.* 4. & alijs multis. Nam, ſicut neceſſitas excuſat aliquando Confeſſionem dimidiatam, ità excuſare poteſt Confeſſionem in genere, quia non magis eſt neceſſaria ad Confeſſionem explicatio peccatorum in particulari, quam integritas. Confirmatur primo; quia qui recordatur ſe cõmiſiſſe mortale, & non recordatur ſpeciem, ſufficienter cõfitetur illud in genere. Cõfirmatur ſecũdò; quia talis dat verã materiã, ſcilicet accuſationẽ ſui, cũ oſtenſione doloris, ex quibus Confeſſarius cognoſcit ſtatum illius, quantum hic, & nunc poteſt cognoſci. Nec Deus requirit à nobis aliquid ſupra vires. Et hanc ſententia determinant Canones, & Rituale Romanum Pauli V. Ad primum argumentum dicimus, dari notitiam, quæ poteſt, & in tali caſu ſufficientem.

Eſt abſoluendus.

tem. Ad ſecundum, proponi abſoluendam offenſionem diuinam perſonæ particularis, quæ eſt materia ſufficiens. Ad tertiũ, offenſionẽ diuinã in genere abſolui directè, peccata verò ſingula indirectè, vt contingit in peccato oblito. Ad quartum, non dari ſolùm voluntatẽ confitendi, ſed etiam Confeſſionem peccatorum in genere, ſignificatam per nutus. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 1.

21 Sed hic inſurgunt alia duo dubia. Primum eſt, an Confeſſarius poſſit abſoluere moribundum, qui non audit, nec loqui poteſt, ſed pugno pectus ſibi pulſat, & oculos in cœlum tollit, vel ad imaginem vergit cum ſuſpirijs? Et Megala *in p. p. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 8. negatiuè reſpondet: Quia ſigna contritionis adhibenda ſunt in ordine ad claues, vocando Sacerdotem, &c. Sed Chapeauilla *de Sacr. miniſt. temp. peſtis c.* 3. *q.* 11. affirmat. Quia in tali caſu adeſt tacita Sacerdotis petitio. Illa enim ſigna in articulo mortis non fiunt niſi dolori manifeſtando, & medicinæ quærendæ. Et ſanè, ſi is poſſet, peteret Confeſſarium, quod quilibet peccator facit, dum poteſt. Et tandẽ ex D. Auguſtino *ſerm.* 44. tunſio pectoris eſt ſignum manifeſtatiuum peccati, & ſic tacita peccati Confeſſio. Hæc opinio eſt pia, & Confeſſarius ſuaderi debet vt talem abſoluat ſub conditione. Neque dicas, in tali caſu adeſſe aliquam Confeſſionem, ſed non ſacramentalem, quæ facienda eſt Sacerdoti. Nã, dum is tacitè confitetur, petit abſolutionem ab eo, qui habet poteſtatem. Vbi nota, quod aliter dicendum eſt de Confeſſione ſacramentali, ordinata ad abſolutionem; aliter de Confeſſione generali facta Deo & Eccleſiæ ſine hoc ordine, qualis fit per *Confiteor*. Et quidem prima ſufficit ad dandam abſolutionem, ſecunda non item. Vnde qui ad pedes Confeſſarij proſtratus vt confiteatur, apoplexia corriperetur, abſolui poſſet. Non tamen Sacerdos, cui poſt inchoatam Miſſam dictumque *Confiteor* tale ſymptoma contingeret. Ita Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 8. *n.* 4. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 2. Sed nouiſſimè docet Marchinus, etiam Sacerdotem in tali caſu abſoluendum eſſe *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 92. §. *Notandum eſt*, in fine.

Immo abſolui debet, ſi nec audit, nec loqui poteſt, pulſat autem ſibi pectus, & oculos in cœlum tollit.

22 Secundum dubium eſt, an talis ſit abſoluendus, ſi dubium ſit, an prædicta ſigna orta ſint ex contritione, an verò ex mortis anguſtia? Et reſpondeo cum Sancio, *Select. diſp.* 44. *n.* 35. abſolui poſſe ſub conditione, quia talis abſolutio prodeſſe poteſt infirmo, & non obeſt Sacramento. P. 3. *T.* 3. *Reſ.* 3.

Etiam ſi dubium ſit, num talia ſigna procedant ex contritione, an ex dolore mortis?

23 SECVNDO, Confeſſio ſacramentalis non poteſt fieri Confeſſario abſenti, & ab illo abſente recipi abſolutio. Nam Clemens VIII. per ſuum decretum an. 1602. damnat vt falſam, temerariam, & ſcandaloſam iſtam propoſitionem, *Licet per litteras ſeu internuncium, confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Sed Villalobos *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 37. *n.* 6. & alij, inter quos nouiſſimè Gamachæus *in* 3. *p. c.* 20. §. 4. *de Sacr. Pœnit.* & Kelliſonius, *in* 3. *p. to.* 2. *q.* 9. *ar.* 3. *dub.* 3. putant Clementem VIII damnaſſe ſupradictam propoſitionem in ſenſu copulatiuo, quatenus tam Confeſſionem, quam abſolutionem in abſentia factam includit. Quæ opinio probari poteſt, primò: quia Pontifex adhibet particulam, *&*, quæ copulat, non, *vel*, quæ disiungit. Secundò, quia damnat illam propoſitionem in ſingulari, ac proinde per modum vnius hypotheticæ. Tertiò, quia quæſtio, quam dirimere intendit, non erat de ſenſu diuiſiuo,

CONFESSIO debet fieri Confeſſario præſenti, & ab eo præſente abſolui.

ſed de copulatiuo inter DD. Igitur in hac ſententia Confeſſio facta abſenti eſſet valida, dummodo abſolutio conferatur præſenti. Aduertit tamen Gamachæus, talem Confeſſionem à Pontifice declarari illicitã; excuſari tamen poſſe bona fide, quia decretum loquitur de ijs tantùm, qui prudenter & ſcienter contra prohibitionem auſi fuerint confiteri. Verum ipſe puto cum Freyta *add. ad tr. de Conf. ſollicit. q.* 13. *n.* 31. & alijs multis, eſſe de neceſſitate Confeſſionis, vt fiat in præſentia Sacerdotis; quia eſt actus perſonalis, quemadmodum abſolutio, & Clementem VIII. in prædicto decreto non ſolum damnaſſe abſolutionem abſente pœnitente, ſed etiam confeſſionem abſente Confeſſario, quod Syluius *in* 3. *p q* 9. *ar.* 3 *poſt concl.* 4. teſtatur declaraſſe ipſum Clementem Cardinali Bellarmino, & declarauit poſtea Sacra Congregatio apud Coquetium. *diſſert. de Confeſſ per litt. c.* 5. *n.* 15. Igitur Confeſſio facta Sacerdoti abſenti, non ſolum eſt illicita, ſed etiam inualida. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 7. *&* P 5. *T.* 14 *Reſ* 60.

Ità vt non poſſit quis confiteri abſenti, & ab eo poſtea præſente abſolui.

24 Cæterum ex hac ſententia ſequi videtur, non poſſe abſolui moribundum, qui abſente Confeſſario Confeſſionem petijt, vel ſigna pœnitentiæ dedit, aliquibus id teſtantibus. Et ita tenet Turrianus *de Pœn. q.* 9. *ar.* 2. *diſp.* 32. *dub.* 4. cum alijs quamplurimis. Sed nihilominus tenendum eſt cum Vaſquez *in* 3. *p. to.* 4. *q* 91. *ar.* 2. *dub.* 1. *n.* 4. *&* 5. & alijs multis, abſolui poſſe. Hanc ſententiam claræ docuit D. Thomas *opuſc.* 65. §. *de extr Vnctione*, & Clemens VIII. apud Coninch *de Sacr. diſp.* 7. *dub.* 10. *poſt n.* 61. reſpondit, ſe in decreto de quo ſupra, hunc caſum non comprehendiſſe. Quæ reſponſio, quamquam ab ipſo manauerit, vt Doctore priuato, ſatis probat, prædictum decretum huic opinioni non derogare. Accedit auctoritas Conciliorum Arauſicani I. *c.* 12. Carthaginenſis III. *cit. in c. ægrotantes de conſ. diſt.* 4 & IV. *c.* 76. *cit. in c.* 8. *eadem cauſa*, S. Leonis Papæ *Epiſt.* 89. Et tandem Ritualis Romani editi *anno* 1615. Ad argumentum ſupraponitum de abſentia Sacerdotis, reſpondetur, tamen Confeſſionem nõ fieri omninò abſenti, ſi adſtantes talem Confeſſionem coram infirmo repeterent tamquam interpretes. Ità Syluius *in* 3. *p. q.* 9. *ar.* 3. *concl.* 4. *P* 2. *T.* 13. *Reſ* 13. & *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 4. Vnde ob contrariam rationem, ſi teſtes, non in præſentia moribundi, ſed in eius abſentia teſtentur Sacerdoti de ſignis contritionis moribundi, non poteſt Confeſſarius illi abſolutionem impendere. Sed quia Bonacina, *to.* 3. *diſp.* 2. *q.* 3. *punct.* 33. *n* 4. & alij multi tenent, etiam in hoc caſu moribundum abſolui poſſe: hanc opinionẽ probabilem cenſeo. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 7. † & recitanter *in P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 92. §. *Notandum eſt* †.

Poteſt nihilominus abſolui moribundus, qui dedit ſigna abſente Confeſſario, ſi huic præſenti teſtentur auditores illa vidiſſe.

Nam talis Confeſſio eſt quodammodo præſens.

Secus, ſi teſtes teſtentur in abſentia de ſignis.

Et tamen etiam in hoc caſu probabile eſt, abſolui poſſe.

25 Sed ad hoc ſuperſunt aliqua dubia circa prædicta. Primum eſt, quot teſtes requirantur ad teſtandum in tali caſu coram Sacerdote, & moribundo de ſignis pœnitentiæ ab illo editis? Et videntur requiri plures. Quia S. Leo, & Concilia citata loquuntur de teſtibus in plurali. Sed Sancius, *diſp* 44. *n.* 35 docet, ſufficere vnum. Nam Felinus *in c. veniens, et* l. 1. *n.* 8 *de teſtibus*, ait, ſtandum eſſe dicto vnius, vbi non agitur de præiudicio alterius. Nec oportere, quòd ſit Chriſtianus, ſed quemcunque ſufficere; nam præſumptio in hæretico, &c. eſt quod deberet negare, ne fiat Sacramentum, & ſic in fauorem. Debere tamen abſolui ſub conditione, *ſi ſigna dediſti P.* 3. *T.* 3 *Reſ.* 5. Et ità tenendum eſt. *P.* 2. *T.* 13. *Reſ.* 13. in fine.

Ad quod teſtes in tali caſu requirantur?

Vnus, ait Sancius.

Etiam ſi ſit Paganus.

Secun-

26 Secundum dubium : An Confeſſarius poſſit abſoluere moribundum ſenſibus deſtitutum, quem paulò ante confitentem audierat, & poſtea receſſerat antequam abſoluiſſet? Et reſpondeo affirmatiue cum Chapeauilla *de modo miniſtr ſacr. temp. mortis*, *c*. 4. *dub*. 2. *ſec*. 7. *q*. 13. dummodo non cõſtet de mutato propoſito. Nam non debet præſumi mutari. Nec eſt in hoc maius dubium, quam in contrahente per procuratorem. *P*. 3. *T*. 3. *Reſ*. 6.

CONFESSARIVS poteſt abſoluere moribundum ſine ſenſibus, ſi illum confiteri antea audiuit.

27 Tertium dubium : An dari poſſit ſub conditione abſolutio moribundo, qui nec Confeſſarium petijt, nec vlla ſigna pœnitentiæ dedit? Et negatiuè reſpondeo cum Henriquez, *lib*. 3. *c*. 10. *n*. 9. Quia non poteſt dari abſolutio, vbi nulla eſt accuſatio. Nec dicas cum Homobono *p*. 1. *tr*. 7. *c*. 18. *q*. 84. talem fortaſſe habere actum contritionis internum cum voluntate confitendi. Nam talis voluntas debet exterius manifeſtari per ſigna: Sacramentũ enim, quia ſenſibile, requirit materiam ſenſibilem. Cæterum ſententiam affirmatiuam præter Homobonum docuit Gregorius XV. dum erat Archiepiſcopus Bononienſis, *in memor. Confeſſ*. *c*. 1, *n*. 16. Et teſtantur practicatam eſſe à Clemente VIII. cum quodam, quem cadere vidit e fabrica D. Petri. Docuit etiam Fauſtus, *to*. 1. *lib*. 4. *q*. 204. Qui omnes loquuntur de moribundo alias bonæ famæ, & probatæ vitæ, quia is præſumi poteſt habere aliquem dolorem, factum ſufficienter ſenſibilem per teſtificationem bonæ famæ. Et tandem Baua, *inſtit. Relig. Chriſt. lib*. 2 *c*. 91 docuit, talem abſolui poſſe per modum ſuffragij, cum conditione tacita vel expreſſa, *in quantum poſſum, & tu es capax*. *P*. 3 *T*. 4. *Reſ*. 8. & *P*. 4. *T*. 4. *Reſ* 92. Vnde hæc opinio eſt probabilis ſaltem per locum extrinſecum. Non eſt tamen recedendum à prima ſententia, *P*. 3. *cit*. Cui addit Sancius, *in edit. Lugd. diſp*. 44. *n*. 35. quod, ſi moribundus abſente Confeſſario dedit quidem ſigna, ſed nullus id teſtetur, non poteſt Confeſſarius ſub conditione abſoluere. Et, ſi aliquis mentiatur, ſe ſigna doloris vidiſſe, quæ ille reuera elicuit, non illi profuturam abſolutionem, quia interpres eſt formaliter falſus. *P*. 5. T. 3. *Reſ* 56. §. *Obſeruat*.

Non autem ſi nunquam ſigna dedit, vel Confeſſionem petijt.

Sed, ſi erat bonus vir affirmatiua ſententia non eſt improbabilis.

Prima tamen eſt verior.

Addit Sancius, nec poſſe abſolui ſi dedit ſigna, ſed nemo id teſtetur.

28 Quartum dubium : An, quando adeſt probabilis opinio, Confeſſarius poſſit, & debeat abſolutionem impendere, & ſub conditione? Reſpondeo. Vide V. *opinio n*. 6.

Quando eſt opinio probabilis, quod moribundus abſolui poſſit, Sacerdos ad id tenetur.

29 † TERTIO. Confeſſio debet eſſe ſecreta †. Nam regulariter ad Confeſſionem publicam nemo tenetur, ſicut ſupra dictum eſt de Confeſſione per interpretem, niſi quis in articulo mortis dubitans ſe eſſe contritum, non poſset niſi publicè confiteri, vt tempore peſtis naufragij, &c. Nam tunc plus timenda eſt mors æterna, quàm aliqua famæ iactura; ſed hic non tenetur explicare omnia peccata, ſed poteſt omittere grauiora. *P*, 2. T. 16. *Reſ*. 41. & *P*. 5. *T*. 11. *Reſ*. 23. Immo ſufficit dicere vnum peccatum, vel vt docet Hurtadus, *de ſacr. Pœn*. *diſp*. 9. *diff*. 10. aliquo ſigno declarare, ſe eſse pœnitentem, vt ſi in naufragio, bello, &c. dicat Confeſsarius, vt omnes, qui volunt confiteri, genuflectant; nam tunc ſatis eſt genuflectere *P*. 5. *T*. 3. *Reſ*. 71. Et Confeſſarius poteſt omnes in communi abſoluere. *Ego vos abſoluo à peccatis veſtris*. *Ibidem*, & *T*. 11. *Reſ*. 23. & in *P*. 1. *ſup*. *cit*. in fine.

NEMO tenetur confiteri publicè

Niſi in aliquo caſu per accidens.

In quo nec tenetur confiteri integrè.

30 Idem dic, ſi quis in platea vulnus lethale reciperet, & non poſset ſimul animæ, & corporis medicamentum admittere, nec medici vellent

per modicum à medendo deſiſtere. Quòd enim ait Mancinus, *pract.* 4. *dub.* 10. in tali caſu debere peccata ſignis & nutibus, vt poteſt, coram neceſsarijs tantùm perſonis manifeſtare, monendo eas, vt oculos & aures auertant, & ſi quid audierint, ſeruandum ſub ſigillo; hoc inquam viris doctis non ſatis placet. Ego verò, ſi poſſem, vnum peccatum audirem, & abſoluerem, Confeſſionem integram abſoluturus poſt medelam. *Ibid. Reſ.* 56.

CONFESSIONIS Requiſita.

CONFESSIO multa requirit,

31 † REQVISITA Confeſſionis continentur in his ſequentibus carminibus,

Sit ſimplex, humilis Confeſſio, pura, fidelis.
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Præcipuè verò fidelitatem, dolorem, integritatē.

Non ſunt tamen omnes hæ conditiones neceſſariæ, maximè autem ſunt, fidelitas, qua peccata certa explicentur vt certa, & dubia vt dubia: dolor, de quo vide ſupra V. *Attritio, & Contritio*, & integritas.

In Confeſſione enim mentiri eſt graue peccatum.
Niſi paruitas materiæ minuat.
Vt ſi mendacium ſit de veniali, quod non ſit tota materia.
Et ſecundum Fabrum etiam ſi ſit tota materia.

32 Ad fidelitatem pertinet in Confeſſione verum dicere, & in ea mentiri eſt peccatum ex ſuo genere graue †. Excuſat tamen primò paruitas materiæ; nam mendacium de peccato veniali non eſt peccatum mortale. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 27. niſi illud veniale eſſet totalis materia Confeſſionis; nam tunc daretur abſolutio ſine materia, & Sacramentum foret nullum. Ità Suarez, *to.* 4. *diſp.* 22. *ſec.* 10 *n.* 6. & DD. communiter. Sed Faber *in* 14. *diſt.* 17. *q. vn. diſp.* 14. *c.* 3. *n.* 51. ait, mendacium de veniali, etiam ſi ſit totalis materia Confeſſionis, eſſe veniale: quia, inquit, omne mendacium de veniali eſt res leuis, & parum lædit iudicium Confeſſarij. Ad argumentum ſupra factum reſpondet, Sacramentum ex parte etiam irritari, quando mendacium eſt de materia partiali, vnde debere vtrunque eſſe mortale, ſi læuitas materiæ non excuſaret: ſicut idem peccatum mortale eſſet, conſecrare panem hordeaceum ſolum, & hordeaceum ſimul cum triticeo. Ità ille; ſed an probabiliter, alij iudicent. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 96.

Vel ſi mendacium ſit de re ad Confeſſionem non pertinente.

33 Excuſat etiam Sanchius à mortali, mentientē in re impertinēte ad iudiciū Confeſſarij, vt ſi interrogetur de conſuetudine, vel de occaſione peccandi etiam proxima, quam pœnitens vitare non poſſit. Sed de hac opinione dictum eſt ſupra V. *Confeſſarius n.* 31.

RVRSVS explicari debent omnia mortalia in ſpecie & numero.
Non autem quoad circumſtantias aggrauantes.

34 † Quoad INTEGRITATEM ſciendum, Confeſſionem eſſe debere de omnibus peccatis mortalibus quoad ſpeciem, & numerum, ac proinde de omnibus circumſtantijs mutantibus ſpeciem †: non autem de aggrauantibus in eadē ſpecie, de quo dictum ſupra V. *Circumſtantia n.* 5.

Nec explicanda ſunt aliqua, quæ non ſunt peccata.

35 Neque confitenda ſunt aliqua, quæ minus periti explicari ſolent abſque eo, quod ſint peccata. Itaque non tenetur pœnitens confiteri, quod diuinis inſpirationibus, non correſponderit: quia aut inſpiratio eſt ad implendum præceptum, & tunc illi non correſpondere, non eſt peccatum diſtinctum à tranſgreſſione præcepti, ac proinde

ſatis

ſatis eſt, quod explicetur ipſa præcepti tranſgreſſio. Si verò eſt ad conſilium, vt ad ingrediendam Religionem, ad dignitates poſthabendas, ad curas humanas obliuioni tradendas, macerandum corpus, & ſimilia, non eſt peccatum illi non reſpondere, cum nemo teneatur operari ſecundùm conſilium, quamuis Toletus. *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 6. dicat eſſe peccatum veniale. Ita Sancius. *diſp.* 7. *n.* 4. *P.* 3, *T.* 4, *Reſ.* 52. — Vt quod pœnitens non reſponderit diuinis inſpirationibus.

36 Præterea, ſi pœnitens ſufficiens examen adhibuiſse bona fide arbitratur, & dolorem, quem poteſt, adducit, non tenetur ſe accuſare, quod non præmiſerit magnum examen, & non afferat magnum dolorem, quia non obligatur, niſi ad moralem diligentiam. Sancius. *diſp.* 1. *n.* 8. *Ibid.* §. *Primò.* — Et quod non afferat perfectum dolorem.

37 Tertiò, non oportet, ſe accuſare de omnibus commiſsis ore, verbo, opere & cogitatione; quia hæc generalis confeſſio eſt imbibita in confeſſione ſpecialium peccatorum. Idem Sancius. *ibid. n.* 17. *Ibid.* §. *Secundò.* Qui infra docet præterea, non eſſe neceſſarium poſt finem Confeſſionis dicere: *Dico meam culpam de illis, quæ obliuiſcor:* Nam propoſitum illa confitendi, ſi in memoriam veniſſent, includitur in præuia confeſſione. Nec opus eſſe pœnitentibus, ſe accuſare, quod Deum non amauerint tota intentione, qua potuiſſent; quia præceptum amoris Dei impletur per actum quantumuis remiſſum. Nec teneri dicere: *Me accuſo eo modo, quo ſcit Deus me deliquiſſe:* quia confeſſio facienda eſt iuxta conſcientiam pœnitentis. Item non teneri coniugatos ſe accuſare, quod extra copulam verba amatoria, & impudica cum vxore habuerint: quia hæc verba honeſtantur à matrimonio. Nec ſi nimiã delectationem ſenſualem in copula carnali experti ſint: quia hoc eſt naturale copulæ carnali. Sed horum aliqua aliquibus non placent. *Ibid à* §. *Tertiò.* Docet tandem. *in diſp.* 6. *n.* 9. dominos teneri ſe accuſare, quod non corrigant mancipia, minimè verò quod non corrigant ſeruos ob ſalarium ſeruientes. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 56. §. *Quæro ſeptimo.* †. Quam opinionem approbauerat auctor, *in P.* 1. *T.* 7. *Reſ* 57. in fine †. — Nec ſe accuſare debet in generali. Et ſecũdum Sancii nec de peccatis oblitis. Nec quod Deum nõ amauerit quãtum potuit. Aut ſe accuſare eo modo quo à Deo cognoſcitur delliquiſse. Item non teneri coniugatos ſe accuſare de verbis impudicis. Aut de nimia delectatione. Et denique dominos non teneri ſe accuſare, quod ſeruos non correxerint. Sed aliqua horum non placent aliquibus.

38 † Rurſus ad integritatem Confeſſionis pertinet, vt explicentur peccata etiã dubia. Porrò dubitis an aliquod peccatum cõmiſerit, vel an illud confeſſus ſit, vel ita dubitat, vt iudicium pro neutra parte ferre poſſit, & maneat ſuſpenſus ac negatiuus, vel habet aſsenſum probabilem in vtramque partẽ †. Et quidem, qui dubitat primo modo, tenetur tale dubium confiteri. Ita Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 66. & DD. communiter, ac etiam indicat Tridentinum. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. Sed Coninch *de ſacr. tr.* 2. *diſp.* 7. *dub.* 8. *concl* 7. putat, neminem teneri ad explicandum aliquod peccatum, niſi ſaltem probabiliter iud cet, ſe peccaſſe. Nam delictum præſumi non debet. Quod etiam latè probat Præpoſitus *in* 3. *p. quæſt.* 5. *dub.* 3. *num.* 117. & ſpeculatiuè probabile iudicat, ſicut etiam Layman, *lib.* 1. *tr.* 1. *cap.* 5. §. 4. *n.* 37. ſaltem extra mortis articulum. Quia nullum adeſt præceptum confitendi peccata dubia. At tu tene primam ſententiam. *P.* 3. *T.* 4 *Reſ.* 60. Nam ſecunda eſt improbabilis. *P* 4. *T.* 3. *Reſ.* 5. Si vero quis, ſe peccaſſe dubitet ſecundo modo, ſcilicet cum aſſenſu probabili in vtramque partem, & aſſenſus ſit æque probabilis, ſatis probabile eſt, non teneri ſe accuſare de illo; quia cum probabile ſit, ſe non peccaſſe, vel illud confeſſum eſſe, poteſt hanc opinionem ſequi, & ita tenere. Ita — QVI dubitat negatiuè, an peccatum mortale commiſerit, vel an commiſſum confeſſus ſit, tenetur tale dubium confiteri. Quamuis neget Coninch. Si verò probabile vtrumque putat, non tenetur.

Suar-

Suarez, *in 3. p. to. 4 diſp. 22. ſec. 9. n. 6.* quamuis cõtra ſentiat Nugnus, *in add. ad 3. p. q. 9. ar. 2. dub. 4. P. 3. cit. Reſ 107. & P. 4. T. 3. Reſ. 5. §. nota.*

Etiam ſi probabilius iudicet, commiſiſſe, vel non eſſe confeſſum.

39 Sed quid, ſi probabilius iudicet, ſe peccaſſe, vel non eſſe confeſſum? Reſpondet Coninch, *de Sacr. diſp. 7. dub. 8. num. 68.* confiteri illud debere cum dubio, & gradu probabilitatis, ne ſe exponat periculo errandi circa integritatem Confeſſionis. Et ita nouiſſimè docet Duuallius: *in 1. 2. tr. de hum. act. q. 4. ar. 12.* Sed ego etiam in hoc caſu puto non teneri, cum Syluio, *in add ad 3. p. q. 6. ar. 4. q. 3.* & Merano: *to. 3. in 4 p. tr. de Sacr. pœn. diſp. 26. ſec. 3. num. 4.* quia poteſt quis ſequi opinionem probabilem relicta probabiliori, nec vllo periculo ſe exponit, cum omnis opinio probabilis tutè, & abſque formidine ſequi poſſit. *P. 3. T. 4. Reſ. 107. §. Sed difficultas. & P. 5. T. 14. Reſ. 13.*

Quod ſi peccatum dubium an confeſſum ſit, confitetur quis tacendo dubium, confeſſio nõ eſt inualida.

40 Non faceret Confeſſionẽ inualidã, qui in dubio an peccatũ confeſſus ſit, confiteretur peccatum, vt certum, & ſine dubio, quia non mentiretur circa materiam, quam exponeret, cum certum ſit peccatum eſſe commiſſum; & ipſe non negaret, ſe illud alias confeſſum fuiſſe. Ità Homobonus, *uol. 2. p. 5. reſp. 132.* & alij: *P. 4. T. 3. Reſ. 65.*

CERTVS, ſe commiſiſſe peccatum mortale, & dubius de ſpecie peccati, tenetur cum tali dubio confiteri.

41 Qui meminit ſe peccaſſe mortaliter, ignorat vero ſpeciem peccati, tenetur illud in genere confiteri. Quia peccatum mortale in genere eſt materia ſufficiens, immò neceſſaria Confeſſionis. Ità Layman: *lib 5. tr. 6. c. 12 n. 7.* contra Sotum: *apud Villalobos in ſum. to. 1. tr. 9. diff. 34. n. 3.* citans pro ſe D. Thomam. Aduertit tamen Villalobos, *loc. cit.* in negotio tanti momenti ad maiorem cautelam, cum peccato huiuſmodi, alia peccata venialia explicanda eſſe, vt abſolutio, quæ eſt actus iudicij, feratur quo minus poteſt in materiam genericam, & indeterminatam. Nota hic, quod aliqui DD. apud Homobonum, *p. 1. tr. 5. c. 13. q. 83.* docent, quòd qui non habet niſi venialia, validè confitetur dicens, ſe venialiter peccaſſe, numerum, & ſpeciem peccatorum tacens. Quam opinionem ipſe Homobonus probabilem iudicare videtur, dum contrariam, quam ipſe tenet, veriorem appellat. *P. 3. T. 4. Reſ. 66.*

An autem habens ſola venialia, ſatiſfaciat, ſe accuſando de illis in genere?

Et an certior factus, poſtquam peccatum cõfeſſus eſt dubium, teneatur confiteri certum?

42 Cæterum qui confitetur peccatum in genere, aut cum dubio, num illud commiſerit, vel num fuerit mortale, aut etiam num aliàs illud confeſſus fuerit, ſi poſtea recordatur peccati ſpeciem, aut certus euadit, ſe peccatum commiſiſſe, illudque eſſe mortale, nec alias confeſſum, tenetur illud confiteri, explicando ſpeciem, & certitudinem ſecundum Turrianum, *de pœn. q. 9. ar. 2. diſp. 29. dub. 6.* Quia peccata explicanda ſunt, vt ſunt in conſcientia pœnitentis; hoc autem peccatum ità determinatum, & certum, vt nunc eſt in conſcientia pœnitentis, nunquam ſubiectum fuit clauibus. Ità etiam tenet Sanchez, *Sum. to. 1. lib. 1. c. 10. n. 69.* Qui tamen excipit dubium de peccato mortali aut veniali; Nam, ait ipſe, ſi quis confeſſus eſt integrè factum, dubius, an fuerit mortale, iam plenè ſuum peccatum manifeſtauit, nec aliqua circumſtantia de nouo occurrit. *P. 3. T. 4. Reſ. 91. & P. 4. T. 3. Reſ. 5. §. Nota etiam.*

Et quid ſi peccatũ commiſit, dubitãs an ſit mortale, vel veniale, poſteà verò ſciat eſſe veniale?

43 Qui peccatum veniale committit, ſciens illud eſſe peccatum, ſed non diſtinguens, vtrum ſit veniale aut mortale, probabile eſt, quòd re poſtea cognita, ſatisfaciat dicens ſe commiſiſſe veniale. *Vide V. Conſcientia, n. 2.*

44 Si quis verò operaretur cum conſcientia erronea, exiſtimans illud eſse peccatum mortale, aut veniale, quod poſtea comperit non eſse tale, tenetur in Confeſſione id explicare. Satisfacit autem confitendo peccatum iuxtà dictamen conſcientiæ, vt ſi quis putans, hodie eſse vigiliam, comederet carnes, dicat, ſe comediſse carnes in die prohibito. Sed contra ſentit Valentia, *to.* 4. *diſp.* 7 *q.*11. *punct.*1. *P.*3.*T.*4.*Reſ.*162.§. *Notandum*.

Secus ſi illud exiſtimauit mortale.

45 Sciendum item, confeſſionem poſſe eſse integram dupliciter, vno modo materialiter & formaliter, alio modo formaliter tantùm. Primò modo dicitur integra, quando eſt de omnibus peccatis commiſſis: ſecundo verò, quando quis poſt ſufficiens examen confitetur omnia peccata, quæ illi occurrunt, quamuis aliqua omittat ex obliuione, aut inaduertentia, aut alia cauſa iuſta † vt primò, ſi homo mutus ſurdus balbutientis linguæ, aut ignoti idiomatis, omnia peccata explicare non poſſit. Ita Henriquez, *lib.* 5. *c.* 12. *n.* 3. Secundo, ſi inter confitendum periculum ſit ne pœnitens moriatur; nam tunc ſtatim abſolui debet. Ita Sa, *V. Abſolutio n.* 9 Tertio, cùm imminet multis periculum mortis ex naufragio, bello, &c. vt dictum eſt *n.*30. P. 3. T. 4. *Reſ.* 131. Quarto ſi pœnitens laboraret morbo contagioſo, ex quo timeretur infectio Confeſſarij: nam in tali caſu Ioannes de la Cruz, *p.* 2. *de Pœnit.* *q.* 3 *dub.* 5. *concl.* 3. putat poſse Confeſſionem dimidiari. At Marchinus, *de peſte p.* 3. *c.* 4 *n.* 5. contrarium docet, & ſeptem rationibus probat. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 74. Quintò, ſi neceſſitas vrgeat confitendi cum aliquo Confeſsario, cui aliquod peccatum ſine graui periculo explicari non poſset. Ità Sotus, *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *ar.* 5. *P.* 3. *vbi ſupra*. Sexto, ſi pœnitens habeat aliquem caſum reſeruatum, quem Confeſsarius non poſsit abſoluere, vel ſuperior nolit abſoluere niſi reſeruata, nam tunc ſecundum Ioannem de la Cruz, *p.* 2. *de Pœnit.* *q.* 3. *dub.* 5. *concl.* 3. ſatis eſt, quod Confeſsario inferiori manifeſtet non reſeruata. Vide V. *celebrare n.* 39. Vbi etiam inuenies, quòd in his & ſimilibus caſibus, pœnitens directè tantùm abſoluitur à peccatis confeſſis, ab alijs autem indirectè, & cum onere vt ea poſtea confiteatur. Non debere tamen peccata omiſsa Confeſsario ſtatim defferre, ſed differri poſse explicanda in prima Confeſſione annuali Quadrageſimæ, &c.

POTEST Confeſſio eſſe integra formaliter, & non materialiter.
Primo, ſi homo ſurdus. &c. non poſſit explicare omnia peccata.
Secundo, ſi dum confitetur, vrgeat periculum mortis.
Tertio ſi mors imminet multis, vt in naufragio.
Quartò ſi pœnitens habetet morbum contagioſũ.
Quintò, ſi quis debet confiteri alicui, cui non poteſt explicare aliquod peccatum.
Sextò ſi pœnitens habet reſeruata, & Confeſſarius non poteſt abſoluere.
Vel, ſeptimò ſi ſuperior abſoluat tantum reſeruata.
In quibus omnibus caſibus pœnitens abſoluitur cũ onere faciẽdi Cõfeſſionem integrã ceſſante neceſſitate.
Nõ autem ſtatim.

48 Addit etiam Granadó, *in* 3. *p. contr.* 7. *diſp.* 5. *ſec.* 3. *n.* 20. Confeſſionem dimidiari poſſe, quando non poſſet omitti Communio ſine graui ſcandalo, & aliunde occurrat neceſſitas Confeſſionis adeo longæ, vt tunc perfici non poſſit, in tali enim caſu poſſet pœnitens communicare præmiſſa contritione, ſi verò contritio non eliceretur, & timeretur prudenter non eliciendà, probabile putat, poſſe Confeſſionem dimiditam præmittere, ne alioqui nouum peccatum committat Sed cum onere, quod ſupra diximus. *P.* 5. *T.* 14. R. 53. Vide etiam V. *Communionis n.* 54.

Cum quo onere Granado putat probabile dimidiari poſſe Confeſſionem nimis lõgam vrgente tempore Communionis publicæ.

49 Inſuper, poteſt eſse integra formaliter & valida Confeſſio, quamuis omittantur aliqua peccata, quæ inuincibiliter ignorentur eſse peccata, quæ quidem ignorantia inuincibilis contingere etiam poteſt in fornicatione & pollutione voluntaria, vt dicam V. *Ignorantia n.* 10. Et ità docet Layman, *lib.* 4. *tr.* 6. *c.* 8. *n.* 3. Addit Reginaldus, *to.* 1. *lib* 6. *c.* 5. *ſec.* 3. *n.* 153. quòd ſi hæc, aut ſimilis ignorantia eſset vincibilis, & mortifera, nec irritaret Confeſſiones, ſed ſufficeret, peccatum

Valida eſt Confeſſio, in qua omittũtur peccata quæ nõ æſtimantur peccata.
Quod contingere poteſt in fornicatione, & pollutione voluntaria.

Et ſecundum Marchantium circa numeri declarandi neceſſitatem.

tum ignoratum adueniente mala fide, manifeſtare. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 108.

50 Poſse etiam, ait Marchantius, *Cand. 99. Paſtor. tr.* 5. *c.* 3. *q.* 3. talem ignorantiam contingere circa expreſſionem numeri peccatorum, vt dictum eſt V *Confeſſarius n.* 38.

ANTE Confeſſionem præmitti debet examen conſcientiæ.

Non tamen ſcribi peccata, etiam ſi adſit periculum obliuionis.

Quamuis id bonũ eſſet.

51 Vt Confeſſio fiat integrè debet adhiberi examen. Sed nemo cuiuſuis memoriæ tenetur peccata ſcribere, vt ait Bonacina *de Sacr. diſp.* 5. *q.* 5. *ſec.* 2. *punct. vlt. n.* 6. quia non adeſt præceptum conſeruandi memoriam peccatorum. Ità Vaſquez, *in* 3. *p. to.* 4. *q.* 90. *art.* 1. *n.* 24. Suadendum tamen eſt, vt docet Coninch, *in* 3. *p. diſp.* 7. *dub.* 9. *n.* 72. contra Sotum, *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *ar.* 4. *ad vlt.* quia in hac re laudanda eſt diligentia: modo vitentur ſcrupuli: nam nimia diligentia in perſcrutando numero peccatorum, eſt peccatum veniale: quia in omni virtute morali peccatur per defectum, et per eccesſum, vt tradit D. Thomas. *p.* 2. *q.* 64. *ar.* 1. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 46.

Quod ſi quis inuincibiliter credat ſe diligenter examinaſſe, cum non ita ſit, Confeſſio non eſt inualida.

Si autem id vincibiliter putet, probabile eſt, fore inualidam.

Probabile etiam, fore validam, ſed informem.

52 Qui, non præmittens examen ſufficiens, aliqua peccata omittit, exiſtimans tamen ſufficiens adhibuiſse, ſi id putet inuincibiliter, Confeſſio non eſt inualida; ſi verò vincibiliter, Vaſquez, *in* 3. *p. to.* 4. *q.* 92. *ar.* 2 & 3. & alij probabiliter docent fore inualidam, quia pœnitens accedens abſque ſufficienti examine, peccat mortaliter in ipſa Confeſſione, & ſic non accedit cum diſpoſitione, quę eſt pars eſsentialis huius Sacramenti. Sed Sotus, *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 3. *ar.* 2. Murtinus *de Sacr. Pœnit. q.* 30. & communiter D. Thomæ diſcipuli probabiliter etiam docent, non fore inualidam, quamuis informem, & ſine fructu, propter prauam diſpoſitionem ſuſcipientis: nam dari poſsunt alia Sacramenta valida, ſine fructu gratiæ. Ad argumentum ſupra factum reſpondetur, pœnitentem accedere diſpoſitum, ſi affert dolorem; quia confitetur omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt, adhibita prius aliquali diligentia; quamuis, quia non fuit ſufficiens, confeſsio ſit ſacrilega. Ignorantia enim vincibilis opponitur quidem gratiæ; non tamen validitati Sacramenti, cui ſolùm opponitur peccatũ ex certa ſciẽtia. An autem examen præmiſsum ad validitatem Sacramenti ſufficiens fuerit, hac regula dignoſci poteſt: Si poſt Confeſsionem plura peccata memoriæ occurrunt quàm confeſsa fuerunt, examen non fuit ſufficiens, & Confeſsio eſt iteranda. Si autem occurrant multò pauciora examen fuit ſufficiens, & Confeſsio non eſt iteranda. Sed ſatis eſt confiteri peccata non confeſsa, & negligentiam, ſaltem ad cautelam. Ità Nugnus, *in* 3. *p. to.* 2. *q.* 9. *ar.* 1. P. 2. *T.* 17. *Reſ.* 31.

Tunc verò fore inualidam, quando poſt Cõfeſſionem memorarẽtur peccata multo plura, quam cõfeſſa ſint.

Cæterum, poſt diligens conſcientiæ examen, & memoratorum Confeſſionem nemo tenetur de anteacta vita vlterius cogitare.

53 Nota hic celebrem doctrinam Sancij, *diſp.* 4. *n.* 18. quód poſtquam quis diligenter conſcientiam examinauit, & confeſsus eſt omnia peccata, quæ in mentem venerunt, non tenetur de anteacta vita vlterius cogitare. Et, ſi aliquid occurrit, quod non ſit explicatum, credere poteſt confeſsum fuiſse. P. 3. *T.* 4. *Reſ.* 107. in fine.

POTEST etiam dimidiari Confeſſio, vt vni confiteantur mortalia, & alteri poſtea venialia.

54 Qui, duos Confeſsarios habens, vni confitetur mortalia, & alteri poſtea venialia, non peccat. Nam vtraque Confeſsio eſt integra. Neque eſt vera hypocriſis, velle conſeruare bonam famam apud Confeſsarium ordinarium; quia hoc aut leuem, aut nullam deordinationem continet. Neque eſt ſpecies mendacij, quia pœnitens nihil falſum confitetur, quamuis facto ipſo permittat alium decipi. Ità Villalobos, *to.* 1. *tr.* 9. *diff.* 35. *n.* 1. & alij contra Victorianum, *n.* 196. Eſse tamen poteſt peccatum mortale per accidens, quando pœnitens ex

hoc

hoc maneret in occaſione peccandi. *P. 3. T. 4. Reſ. 131.*

55 Confeſſio generalis non requirit integritatem quoad peccata alias confeſſa. Neque ad hoc obligare poteſt Papa. Vnde, qui dixit Confeſſario, ſe velle facere cum ipſo Confeſſionem generalem, non ob id tenetur exprimere omnia mortalia; nam quamuis mentiatur, id tamen parum refert ad iudicium Confeſſarij, cum non pertineat ad eius forum. Id quod etiam procedit, ſi pœnitens, dum hoc dixit, habeat intentionem confitendi omnia, nam poteſt mutare voluntatem. Ita Henriquez, *lib. 2. c. 12. n. 2. gloſſ. lit. D.* & alij communiter contra Victoriam, *ſum. n. 253.* & Ledeſmam, *e. 22. p. 4. q. 8. art. 2. dub. 15. P. 3. T. 4. Reſ. 86.*

CONFESSIO generalis non exigit integritatem.

CONFESSIONIS Repetitio.

56 CONFESSIO repetenda eſt, quando fuit inualida. Inualida autem poteſt eſſe tum ex parte Confeſſarij, tum etiam ex parte pœnitentis: quandonam ſit inualida ex parte Confeſſarij, inuenies ſupra V. *Confeſſarius*: quandonam ex parte pœnitentis, mox dictum eſt V. *Confeſſionis modus*, & *Confeſſionis requiſita* †.

CONFESSIO repeti debet, quãdo fuit inualida.

57 Vnum hic addo, Confeſſionem non fore inualidam ex eo, quod fiat alio fine principaliter, quàm ob remiſſionem peccatorum; dummodo in eo non peccetur mortaliter, & peccatorum remiſſio intendatur, ſaltem vt finis minus principalis. Nam in tali caſu eſt intentio ſuſcipiendi Sacramentum, & omnia requiſita ad illius valorem. Ita Vaſquez, *in 3. p. to. 4. q. 92. ar. 3. dub. 2.* contra Syluestrum, *V. Confeſſio 1. n. 7. P. 4. T. 4. Reſ. 212.*

Non fuit autem inualida, ſi facta non eſt principaliter in remiſſionem peccatorum.

58 Quando Confeſſio inualida eſt iteranda cum eodem Confeſſario, & hic neque in confuſo recordatur ſtatum pœnitentis, neque pœnitentiam iniunctam, nec ipſi nota fit à pœnitente, docet Hurtadus, *de Sacr. diſp. 8. diff. 8.* non ſufficere, quòd pœnitens ſe vno verbo accuſet de omnibus peccatis confeſſis, & ſacrilegio in illa Confeſſione commiſſo, ſed requiri aliquam ſaltem confuſam Confeſſionem & explicationem illorum peccatorum, quantum ſufficit Confeſſario ad taxandam prudenter pœnitentiam. *P. 4. T. 4. Reſ. 103.* & initio *Reſ. 51. infra citandæ.* Sed ego probabilem puto ſententiam Granado, *in 3. p. contr. 7. tr. 9. diſp. 12. n. 5.* quòd ſatis ſit, pœnitentem in tali caſu ſe accuſare omniũ peccatorum aliàs confeſſorum, & ſacrilegij commiſſi in Confeſſione inualida, & tunc Confeſſarium validè, ac etiam licitè illum abſoluere poteſt, quamuis nec confuſam peccatorum notitiam habeat, nec pœnitentiæ recordetur. Ratio eſt, quia nulla ratio nos cogit ad imponendum tam graue onus pœnitenti in materia adeò difficili, qualis eſt ad Confeſſionem acceſſus, qui, quantùm fieri poteſt, facilis reddi debet. Aſſumptum probatur, quia illa repetitio in ſpeciali non requiritur ad hoc, vt verum ſit, pœnitentem omnia peccata confeſſum eſſe; nam iam ſupponitur confeſſus in prætérita confeſſione, ex qua, quamuis inualida, Confeſſarius habuit illorum notitiam. Neque requiritur, vt Confeſſarius pœnitentiam proportionatam injungat. Nam ſupponitur iniunxiſſe, &

Quando verò Cõfeſſio repeti debet cum eodem Confeſſario, ſufficit, quod repetatur vno verbo.

Etiam ſi Confeſſarius nõ habeat notitiam peccatorũ confeſſorum, neque confuſam.

pœnitens illam impleuiſſe: & præterea pœnitentia non eſt cum tanto rigore proportionanda peccatis, vt non poſſit aliquando rationabiliter minui; & ideo in hoc caſu poteſt Confeſſarius ſuo arbitrio imponere etiam minorem, maximè quia impleuit aliam; quæ quamuis nullum fructum contulerit ex opere operato, quia non fuit pars veri Sacramenti; fuit tamen vtilis ad præſeruandum pœnitentem à culpis, qui eſt vnus ex finibus, quos in iniungenda penitentia Confeſſarius ſibi proponit. Confirmatur hæc ſententia, nam ſi pœnitens faceret Confeſſionem generalem per multos dies, & Confeſſarius ſingulis diebus pœnitentiam partialem imponeret, non eſſet neceſſarium in fine Confeſſionis omnium peccatorum recordari, aut de pœnitentijs iniunctis interrogare. Quæ omnia non procedunt, quando Confeſſio reiteratur cum alio Confeſſario, quia hic nunquam habuit peccatorum notitiam. Ità Granado. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 51. † Quamuis *in P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 123. docuerit, Confeſſarium in tali caſu peccare †.

Etſi iterare oblitus multas Confeſſiones interpoſuiſſet, illæ non eſſent inualidæ.

59 Pœnitens, Confeſſionem inualidam iterare omittens ex naturali obliuione, non facit alias Confeſſiones inualidas, ſi cum vero dolore, & ſufficienti diſpoſitione confiteatur; neque tenetur illas repetere, cùm nullitatem cognoſcit, ſed tantùm illam inualidam cum defectu nullitatis. Ita Sancius. *ſelect. diſp.* 41. *n.* 10. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 108.

CONFIRMATIO.

CONFIRMATIO quale Sacramentũ ſit?

1 † CONFIRMATIO eſt ſecundum in ordine inter Sacramenta nouæ legis poſt Baptiſmum, conferens caracterem in ſignum militiæ Chriſti, & gratiam fortitudinis, qua inimicis pro Chriſto reſiſtatur. In hoc Sacramento conſideranda ſunt eadem, quæ in Baptiſmo. Vnde de patrino Confirmationis, quære etiam ſub v. *Patrinus* †.

CONFIRMATIONIS Neceſſitas.

CONFIRMATIONEM omittere, non eſt mortale.

2 CONFIRMATIO non eſt Sacramentum neceſſitatis. Vnde, qui illam ſine contemptu, & ſcandalo omitteret, non peccaret mortaliter. Ità D. Thomas, 3. *p. q.* 72. *ar.* 8. *ad* 4. & ex recentioribus Vaſquez, apud Hurtadum *de Sacr. Confir. diff.* 11. contra Sotum *lec.* 2. *de Confir.* Pontifices verò, & Concilia, quæ contrarij auctores adducunt, loquuntur de neceſſitate non præcepti, ſed vtilitatis. Patet nam Eccleſia non determinauit tempus ſuſceptionis huius Sacramenti, quod ſignum eſt, non obligare ad illam ſuſcipiendam, *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 20. in fine & 25. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 30. Sed dices: Qui data copia huius Sacramenti, quam poſtea non facilè eſt habiturus, negligit illud ſuſcipere, nonnè illud contemnit, & conſequenter peccat mortaliter? Negatiuè reſpondeo cum Fernandez, *p.* 3. §. 5. *n.* 2. contra Richardum, *apud ipſum ibid.* Multa enim animæ ſalutaria negligimus, quia cogitamus non eſſe neceſſaria, & tamen non illa contemnimus. Vnde idem accidere poteſt in caſu noſtro, *P.* 3. *cit.* §. *ſed difficultas*.

Seclusõ contẽptu.

Qui non præſumitur, ex eo præciſè quòd habens opportunitatem, illud omittit.

Cœte-

3 Cœterum, quamuis Confirmationis Sacramentum non ſit neceſſarium, non debet tamen a fidelibus negligi. Nam, cœteris paribus, maior gratia per illam confertur, quam per Baptiſmum, & quodlibet aliud Sacramentum, excepto Ordine. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 72. ar. 7. dub. 1. n. 35.* contra Scotum, *in 4. diſt. 7. q. 1. P. 4. T. 4. Reſ. 50. §. Et tandem*. Aduerte etiam, docere Ochagrauiam, *de Sacr. Confir. q. 12. n. 4.* quod quamuis, per ſe loquendo, non ſit peccatum, Confirmationem omittere, tamen aliquando per accidens eſt peccatum veniale temeritatis, in aggrediendis ſine illa periculis mortis. Immo ſi quis eam relinqueret tempore mortis, habens conſcientiam peccati mortalis, & non potens aliud Sacramentum recipere, peccare mortaliter; eſt enim maxima temeritas, remedium ita facile relinquere, cum quo & ſola attritione exiſtimata contritione, ſaluari poſſet, & expectare contritionem, quæ eſt multum difficilis. Ita ille. *P. 5. T. 3. Reſ. 32.*

Sed non eſt omittenda; quia confert maiorem gratiam, quam cœtera ſacramenta citrà Ordinem.

Et in aliquo caſu omitti non poteſt abſque peccato, ait Ochagrauia.

CONFIRMATIONIS Materia.

4 MATERIA Confirmationis eſt Chriſma, ſeu vnguentum ex oleo oliuarum & balſamo. Sed Eſtius, *in 4. diſt. 7. §. 8.* putat, balſamum non eſſe neceſſarium. Nam Innocentius III. cap. *Paſtoralis*, *de Sacr. non iter.* ait, non eſſe iterandam Confirmationem illius, qui per errorem ſolo oleo delibutus fuerat. Verum la Cerda *qq. pro laurea ſalmant. q. 9 ſchol. ar. 3. n. 6.* & alij dicunt, eſſe materiam neceſſariam; quia Concilium Florentinũ explicans materias Sacramentorum, quas dixerat eſſe de neceſſitate Sacramenti, ait, materiam Confirmationis eſſe Chriſma ex oleo & balſamo, quod vtrumque videtur eſſe æque primo neceſſarium, alias Concilium aliquo diſcrimine diſtinxiſſet, ſicut diſtinxit vinum, & aquam in materia Calicis, dicens, eſſe *vinum, cui admiſcenda eſt modiciſſima aqua*. Sed, quia prima opinio eſt probabilis, recte ait Cruz, *p. 12. q. 72. dub. 2. concl. 1.* confirmatum oleo ſimplici non debere iterum abſolutè, ſed ſub conditione confirmari cum materia certa. *P. 3. T. 4. Reſ. 23.* Debet autem Chriſma eſſe conſecratum ab Epiſcopo, & hoc de neceſſitate Sacramenti. Sed Valentia, *to. 4. diſp. 5. q. 1. punt. 2.* ait, ex commiſſione Pontificis conſecrari poſſe à ſimplici Sacerdote. Verum id negat Coninch, *de Sacr. diſp. 72. ar. 3. dub. 1. concl. 4. Ibid. §. notandum eſt hic*.

CONFIRMATIONIS materia eſt Chriſma ex oleo, & balſamo.

Conſecratum ab Epiſcopo.

5 † Et hæc eſt materia remota Cõfirmationis. Proxima verò eſt vnctio, quæ facienda eſt in fronte confirmandi per modum Crucis, cum pollice miniſtri †. Et quidem probabilior opinio Layman *lib. 5. tr. 3. c. 2. n. 5.* & aliorum contra Heredia, *de Sacr. Confir. diſſ. 5. p. 5. dub. vn. n. 2.* tenet, Confirmationem aliter, quam modo dicto, miniſtratam eſſe nullam. Vnde tempore peſtis v. g. non poteſt miniſtrari per pennam, vel aliud inſtrumentum à longe, vt poteſt extrema Vnctio. Quia in hoc Sacramento eſt neceſſaria manuum impoſitio, quæ non eſt vera, ſi adhibetur inſtrumentum (Contra verò, quod vnctio non fiat pollice, ſed indice v.g. non irritat Sacramentum, & probabile eſt, non eſſe peccatum mortale; videtur enim parua mutatio. Ità Nugnus, *in 3. p. to. 1. q. 62. ar. 4. diff. 3. concl. 4.* Quamuis oppoſitum videatur docere Zambranus,

Cum quo vngenda eſt frons confirmandi in modum Crucis cum pollice miniſtri.

Quæ omnia ſunt neceſſaria ad validitatem Sacramenti.

Niſi quod vnctio poteſt fieri alio digito, quã pollice.

Etiã ſine mortali.

de caſibus mortis, c. 2. dub. 1. n. 1 P. 3. T. 4. Reſ. 22.) Immo Heredia conatur probare, parum referre, quod conferatur etiam penna, vel alio instrumento; quia hæc etiam eſt manuum impoſitio; ſicut eſt violenta manus impoſitio in Clericum, ſi quis eum non manibus, ſed baculo percutit. *P. 3. T. 4. Reſ. 28.*

CONFIRMATIONIS
Forma.

CONFIRMATIO-nis forma [Signo te, &c].

6 FORMA Confirmationis eſſentialis hæc eſt: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Eſt enim eſſentialis inuocatio Trinitatis, ſicut diximus in Baptiſmo, & indicat Concilium Florentinum: quia Confirmatio ordinatur ad perficiendam fidem in Baptiſmo acceptam, eamque conſtanter profitendam, Quod quia alia Sacramenta non habent, expreſſam SS. Trinitatis inuocationem minimè requirunt. Sunt etiam eſſentialia illa verba *ſigno*, & *confirmo*, quia actio miniſtri debet neceſſario exprimi. Et quidem vtrumque, quia non ſunt æquipollentia; aliud enim eſt ſignare; aliud confirmare. Probabilius etiam eſt, eſſe neceſſariam particulam, *ſigno Crucis*, quia ſignare habet generaliorem ſignificationem. Neceſſarium item eſt addere, *Chriſmate ſalutis*, vel *Sanctificationis*; quia hæc non veniunt per verbum *confirmo*, ſicut per verbum *baptizo*, veniunt materia & effectus Baptiſmi. Et tandem exprimi debent ſubiectum & miniſter: vnde non poteſt omitti particula, *te*. *P. 3. T. 4. Reſ. 27.*

Quæ tota eſt de eſſentia.

Nec proferri poteſt modo imperatiuo ſine mortali.

7 Cæterum peccaret mortaliter, qui confirmaret ſub hac forma, *Conſignetur ſeruus Chriſti*; nam eſt contra communem vſum Eccleſiæ, tam Latinæ, quàm Græcæ, cui quamuis conceſſum ſit baptizare ſub ſimili forma, *Baptizetur ſeruus Chriſti*, non tamen conceſſum eſt ſub tali forma confirmare. Ita Nugnus, *in 3. p. to. 1. q. 72. ar. 4. diff. 1.* Et omnia ſupradicta docet Coninch *de Sacr. q. 72. ar. 4. n. 65.* cum alijs. *Ibid. & notandum.*

CONFIRMATIONIS
Subiectum.

CONFIRMATIO-nis ſubiectum, eſt homo baptizatus:

Sed non infans.

8 SVBIECTVM Confirmationis eſt homo baptizatus. Et quidem Pontificale Romanum præcipit, vt confirmandus ſciat doctrinam Chriſtianam. Vnde videtur non poſſe confirmari infans, non habens vſum rationis. Quod confirmatur, quia in eodem Pontificali habetur, vt hoc Sacramentum conferatur ieiuno, & impingatur ei alapa in recordationem, quæ omnia in infantes non benè cadunt. Accedit conſuetudo; nam pueri non confirmantur ante vſum rationis, & auctoritas Concilij Mediolanenſis I. prohibentis confirmari pueros ante ſeptennium. Et hanc ſententiam docuerunt Valentia, *q. 2. de Confir. punct. 2.* & alij. Sed Hurtadus, *de Sacr. Confir. diff. 10.* ait, non eſſe prohibi-

hibitum confirmare infantes, etiam ſine cauſa. Et D. Thomas, *2. 2. q. 72. ar. 8. ad 4.* docet, infantes in articulo mortis, ſi commodè fieri poteſt, confirmari debere: nam, quamuis non ſint profeſſuri fidem coram Tyranno, recipient tamen maiorem gratiam, & conſequenter maiorem gloriam: nec eſt, cur tanto beneficio priuentur, *P. 5. T. 3. Reſ. 31.* Sunt etiam alij caſus, in quibus licet confirmare infantem, vt ſi manifeſtè diſcurrat: Si poſt illam opportunitatem non facile poſſit poſtea confirmari: Si ſit filius Principis: Si talis in diœceſi vigeat conſuetudo. Ità Layman, *lib. 5. tr. 3. c. 5. n. 2.* Præter quos caſus, indecens quidem erit, infantes confirmare, non tamen peccatum mortale, quia ad hoc Sacramentum non requiritur diſpoſitio. Et conſuetudo Eccleſiæ non obligat ſub mortali. Ità Nugnus *in 3. p. q. 72. ar. 8. concl. 4. Ibid. & P. 3. T. 4. Reſ. 19. & T. 6. Reſ. 93.*

Niſi in articulo mortis,

Aut certis alijs caſibus.

Præter quos indecens erit infantes confirmare, ſed non mortale.

9 Optimum quoq; eſſet in articulo mortis cōfirmare adultos: nam hoc Sacramentū, ſi obeant, prodeſſe eis poteſt ad maiorem gratiā, & gloriam, & ad tentationes illius anguſtiæ ſuperandas, ad quod quamuis inſtituta ſit extrema Vnctio, tamen virtus vnita, fortior. Ita Sancius, *ſelect. diſp. 40. nu. 4.* Ex quibus Adrianus, *in 4. de Confir. ar. 1.* ait, in hoc adeſse obligationem ſub mortali, vbi eſset conſuetudo obligatoria, ſed hanc ait Zambranus, *de Confir. c. 2. dub. 5. n. 4.* nullibi extare. *P. 5. T. 3. Reſ. 30.*

Poteſt etiam hoc Sacramentum in articulo mortis conferri adultis:

10 Debet etiam Cōfirmatio miniſtrari perpetuò amentibus. Quia ſunt capaces gratiæ ſacramentalis, & augmenti gratiæ ſanctificantis, quibus priuari non debent. Ita Coninch, *de Sacr. q. 72. ar. 8. n. 83.* Quod autem ſpiritualis militiæ non ſint capaces, hoc eſt per accidens. Quod à fortiori procedit, ſi ante amentiam vſum rationis habuerint, quia præſumuntur ſuſcipere voluiſse Sacramenta ſuo tempore, dum non conſtat eos, cum mortali in amentiam incidiſse. Et hoc, etiam ſi nunquam illud petierint. *P. 3. T. 4. Reſ. 20. & T. 6. Reſ. 93. §. nota etiam.*

Et perpetuò amentibus.

CONFIRMATIONIS Miniſter.

11 MINISTER huius Sacramenti eſt Epiſcopus †. An poſſit eſſe
† ſimplex Sacerdos: aliqui affirmant, alij negant apud Fernandez, *p. 3. c. 2. §. 3. n. 3. P. 3. T. 4. Reſ. 23.* in fine. Epiſcopus vero non peccat confirmando in ſua diœceſi ſubditū alterius. Ità Ochagrauia, *tr. vn. de Confir. q. 11. n. 1. Ibid. Reſ. 24. P. 2. T. 17. Reſ. 17. & P. 4. T. 4. Reſ. 50.* Nec peccat mortaliter confirmando extrà Eccleſiam. Ità Præpoſitus, *in 3. p. q. 72. ar. 12. n. 54. P. 2. cit. §. nec etiam, & P. 4. cit. §. notandum* addens, confirmare etiam poſſe poſt prandium. *P. 4. l. c.*

CONFIRMATIONIS miniſter Epiſcopus.

Qui poteſt confirmare ſubditum alterius.

Extrà Eccleſiam,

Et poſt prandium.

CONFIRMATIONIS Effectus.

12 TRES ſunt effectus huius Sacramenti. Caracter, quo inſignia-
† tur miles Chriſti. Gratia fortitudinis, qua valide militet. Et affinitas inter ipſum, & patrinum, de quo ſub V. *Patrinus* †.

CONFIRMATIONIS effectus caracter, gratia, affinitas.

QVAM-

Dubia.

AD rectè operandum ſufficit aſſenſus practicus rationis ità dictans, etiam cum formidine.

1 QVAMVIS ad rectè operandum requiritur iudicium practicum moraliter certum; hoc tamen non oportet vt ſit ità certum, quod omnem oppoſiti formidinem excludat. Vnde ſufficit aſſenſus rationis probabiliter dictans, hoc, vel illud, honeſtè agi. Ita Vaſquez, *in* 1. 2. *diſp.* 62. *cap.* 5. contra Layman, *lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 1. *n.* 3. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 1. §. *notandum*. Operari autem cum conſcientia dubia ſpeculatiuè, & non practice, non eſt illicitum; quando adhibita eſt diligentia ad vincendum dubium ſpeculatiuum, & ſubeſt rationabilis cauſa variandi iudicium ſpeculatiuum practicè, ſeu hic, & nunc. V.g. poſſidet quis rem bona fide: mox incipit dubitare, an res ſit ſua, quod eſt dubium ſpeculatiuum. Adibet diligentiam, vt certior fiat; & dubium non vincitur: poteſt is rem retinere, & practicè non dubitare; quia melior eſt conditio poſſidentis ex *reg.* 61. *de reg. iur. in* 6. Hanc diſtinctionem dubij practici, & ſpeculatiui admittunt contra Lorcam *in* 1. 2. *diſp.* 37. *memb.* 1 omnes DD. *Ibid.* initio.

Et poteſt quis operari cũ dubio ſpeculatiuo;

Nõ tamen practico.

ILLA regula iuris, [melior eſt conditio poſſidentis] nõ ſolum eſt vera in materia iuſtitiæ; ſed etiam omnis virtutis.

2 Citatam regulam iuris, quod, *melior eſt conditio poſſidentis*, ait Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 65. *c.* 3. veram eſse ſolum in materia iuſtitiæ. Et probabiliter quidem. Sed æque probabiliter docuit Suarez, *de Relig. to.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *n.* 7. veram eſse in omnibus virtutibus. Eſt enim regula iuſtitiæ generalis, quæ in omnibus virtutibus, in quibus legi vniuerſali obedire tenemur, imbibitur. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 2.

PROBABILE eſt, eſſe ſolum veniale, operari cum conſcientia dubia, an actus ſit mortalis, vel venialis.

3 Operari cum conſcientia dubia, an actus ſit peccatum mortale, vel veniale, & proponente illum vt malum in confuſo, ſecundum Vaſquez *in p.* 2. *diſp.* 59. *c.* 3. *num.* 10. eſt peccatum mortale, etiam ſi poſtea comperiatur fuiſse veniale. Quia voluntas, dum non examinat, vult illud committere, qualemcumque ſit. Et ſine dubio ſe exponit periculo peccandi mortaliter. Sed contraria ſententia Valentiæ, *to.* 2. *diſp.* 2. *q.* 14. *punct.* 4. eſt probabilis; quia velle malitiam in genere, eſt velle malitiam, quæ non excedit veniale; ſi enim excederet, non eſset veniali, & mortali communis. P. 1. *T.* 7 *Reſ.* 24. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 162. & *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 31. §. *Sed difficultas*.

AN in dubijs tutior pars ſit eligẽda?

4 Regula illa, quæ habetur in cap. *iuuenis; de ſponſal.* & in cap. *ſi quis autem, diſt.* 7. *de pœn.* nimirum: *Tene certum, & dimitte incertum*, ſecundum Palaum, *to* 1. *diſp.* 3 *punct.* 6. *n.* 4. & alios, non continet præceptum, ſed conſilium. Secundùm Naldum. *V. dubium*, *n.* 39. procedit, quando exprimitur in iure circa aliquem caſum peculiarem. At Becanus, *in* 1. 2. *tr.* 1 *c.* 4. *q.* 9. *n.* 4. & alij procedere putant in dubio practico, non in ſpeculatiuo. Nam non obſtante dubio ſpeculatiuo de iuſtitia v. g. cambij *colla ricorſa*, poſsum ipſe formare iudicium practicum moraliter certum, me poſse illud efficere, eo quòd hic, & nunc licitum mihi eſt, operari ſecundùm probabilem opinionem ſpeculatiuam. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 3.

IN dubio vter duorum ſit pater illegitimi, vterque tenetur illũ alere.

5 In dubio, quiſnam ex duobus ſit pater alicuius illegitimi, vterque tenetur illum alere. Attamen, ſi alter nolit, aut nequeat, non tenetur alter in integrum, vt ait Azorius, *to.* 2. *lib.* 2. *c.* 19. *q.* 8. quia illegitimus non habet ius integrum contra vtrumque. Ità Vaſquez, *in* 1. 2. *diſp.* 66 *c.* 8. *n.* 48. Quamuis probabiliter doceat Salaz, *in* 1 2. *tr.* 8. *diſp.*

vn.

on.ſect.24.n.248. matrem aliquid plus exigere poſſe à nobiliori, & ditiori, qui ſcilicet meliora alimenta præſtare deberet, ſi certus eſſet eſſe ſuum. *P. 4. T. 3. Reſ. 31.*

Quamuis mater poſſit aliquid, plus exigere à nobiliori, & ditiori.

6 In dubio, an cognitio cauſæ competat iudici eccleſiaſtico an Laico, Eccleſiaſticus cognoſcit. Et generaliter in omnibus dubijs eligenda eſt opinio, quæ fauet Eccleſiæ. Vide V. *Opinio probabilis n. 11.*

In dubio de poteſtate Prælati, &c. an ſubditus teneatur obedire, vide V. *ſubditus.*

CONSCIENTIA
Erronea.

7 † CONSCIENTIA erronea dicitur iudicium practicum particulare, quo quis imprudenter iudicat bonum, quod malum, vel malum quod bonum eſt. Et quidem ſi conſcientia etiam erronea dictat aliquid eſſe peccatum, quod alioqui non eſset, peccatum eſt illud efficere †. Hoc autem peccatum non habet ſpecialem malitiam contra præceptum, vel virtutem, ſed generalem quamdam rationem peccati, determinandam ex tali, vel tali materia, circa quam verſatur. Vnde qui falsò putaret hodie eſſe vigiliam, & non ieiunaret, eiuſdem ſpeciei peccatum committeret, ac ſi verè vigilia eſſet, & ſic non oporteret in Confeſſione explicare circumſtantiam conſcientiæ errantis, ſed ſufficeret dicere: *Non ieiunaui in vigilia*, Vide Salas, *in p. 2. tr. 8. diſp. 1. ſec. 33 num. 28.* Sed contrarium docet Valentia, *to. 4. diſp. 7 q. 11: punct 7. P. 3. T. 4. Reſ. 162. §. notandum.*

AGERE cum conſcientia erronea, dictante actum eſſe mortiferum, eſt peccatum mortale.

Illius ſpeciei, cuius exiſtimatur.

8 Agere contra conſcientiam errantem, non ſemper eſt mortale; ſed quandoque veniale: ſuamque grauitatem, & leuitatem ſumit à grauitate, & leuitate materiæ, in qua conſcientia errat; & à diuerſitate iudicij, falso ſuadentis, vel mouentis. Nam conſcientia dictare poteſt, vt peccatum mortale, etiam ſi materia ſit leuis, ſicut etiam dictare, vt veniale, cùm materia ſit grauis. Ita Azorius *to. 1. lib. 2. c. 8. q. 5. P. 5. T. 5. Reſ 31.*

Quandoque etiam ſolum veniale.

CONSVETVDO.

1 CONSVETVDO abrogat ius poſitiuum, Sed ad hoc duo ſunt neceſſaria. *ex cap. fin. de conſuetud.* Primum, quòd ſit rationabilis. Eſt autem rationabilis ſecundum Palatium, *in 3. ſent. diſt. 37. diſp. 7.* ſi neque diſſonat à iure diuino, neque à iure naturali. Secundum, quod ſit præſcripta ſufficienter. Sufficiens autem præſcriptio eſt, ſi legi bis, aut ter contrauematur, Principe ſciente, & non contradicente, cùm facilè poſſet (Simplex autem tollerantia non excuſat à legis contrauentione: quia multa per patientiam tollerantur, quæ non approbantur, *ex c. cum iam dudum, de preb P. 1. T. 2. Reſ 5. & P. 4. T. 1 Reſ. 1. §. Verum*) Si autem conſuetudo introducatur, ignorante legiſlatore, Sotus, *de Iuſt. lib. 1 q 7 ar 2.* & alij, aſſerunt, nullum tempus determinatè ſufficere; ſed arbitrio prudentis determinandum, ex qualitate negotij, & actionum pluralitate, Azorius, *to. 1. lib. 5. c. 4. q. 4.*

CONSVETVDO tollit ius poſitiuū.

Si eſt rationabilis.

Et ſufficienter præſcripta.

Id eſt, ſi lex bis aut ter, ſciente & non cõtradicente Principe nõ ſtructur.

Vel ſi ipſo ignorante, violetur per decennium.

Etiam ſi ſit canonica.

di-

diſtinguit, aitque pro lege ciuili ſufficere decem annos, pro canonica quadraginta. Sed dicendum cum Palao, *to. 2. t. 10. diſp. vn. punct. 4. n. 2.* probabile eſſe, quod etiam ad abrogandam legem canonicam conſuetudo decem annorum ſufficiat; quia, cum de illa nihil peculiare quoad hoc deſignetur, cenſendum videtur ex iure ciuili. Nec eſt paritas, quod ad præſcriptionem contra bona Eccleſiaſtica requiratur quadraginta anni. Nam in hoc, vt ait Granado, *in 1. 2. contr. 7. tr. 3. p. 2. diſp. 16. ſec. 1. num. 9.* præſcriptio tollit ius Eccleſiæ in illa bona, etiam ipſa nolente; conſuetudo vero tollit obligationem legis ex tacito legiſlatoris conſenſu, qui ſufficienter dignoſcitur in decennio. Cæterum Palatius, *vbi ſupra* tenet, huiuſmodi ſpatium, & præſcriptionem eſſe neceſſariam pro foro exteriori, vt iudex iudicet pro conſuetudine contra legem: pro foro autem conſcientiæ ſufficere, quod conſuetudo ſit rationabilis. Quæ opinio an ſit probabilis, ipſe conſidera. Nam contra illam ſtant Suarez, *de leg. lib. 7. cap. 18.* & alij communiter docentes, quod qui introducunt conſuetudinem contra legem, toto tempore, quo conſuetudo non eſt legitime præſcripta, peccant; quia nulla ratione excuſantur. Lex enim obligat, dum contraria conſuetudo non eſt introducta. *P. 5. T. 14. Reſ. 62.* †, & ex parte etiam docuerat, *P. 1. T. 9. Reſ. 21. & T. 10. Reſ. 7.* †.

Immo Palatius, in foro conſcientiæ putat non requiri præſcriptionem.

Sed hoc videtur laxum.

NVLLA conſuetudo prævalet in libertatem eccleſiaſticam.

Etiam in aliquo caſu particulari.

2 Porrò nulla conſuetudo prævalere poteſt contra libertatem eccleſiaſticam. Tum, quia libertas eccleſiaſtica, ſi non procedit à iure diuino, eſt ſaltem iuri diuino conformis, & conſequenter eius violatio eſt irrationabilis. Tum etiam, quia omnis talis conſuetudo reprobatur in cap. *nouerint*, *de ſent. excom.* in *Authentica caſſa*, C. *de Sacroſancta Eccleſ.* in cap. *cum terra*, *de elect.* cap. *ad noſtram*, & cap. *cum inter*, *de conſuetud.* & ſingulis annis in Bulla Cœnæ. Qui textus non ſolum loquuntur de conſuetudine abrogante totam immunitatem eccleſiaſticam, contra Couarruuiam, *pract. 99. c. 35. n. 5.* qui in hac legendus eſt: ſed etiam contra Pereiram, *de manu Reg. p. 2. c. 50. num. 41.* de conſuetudine particulari, vt patet ex cap. *Clerici de iud.* Ità Binsfeldius, *de iniur. & damno dato c. 7. concl. 12. dub. 3.* & alij. *P. 1. T. 2. Reſ. 4. & P. 4. T. 1. R. 1. 10. & 101.* Idemque dicendum putat Suarez *contra Reg. Angl. lib. 4. c. 32. n. 19.* contra Sirdum, *conſ. 2. vol. 1.* de conſuetudine mixta laicorum, & Clericorum, ſi iuri canonico præiudicat, & in illam Pontifex, ſaltem tacitè, non conſentiat. *P. 4. cit. Reſ 69.* nec vlla conſuetudo tribuere poteſt laico iuriſdictionem eccleſiaſticam, quia non eſt illius capax. Ità communiter cum Tuſcho, *to. 4. concl. 452. n. 28. P. 3. T. 6. Reſ. 1.* Vide V. *Cenſura*, *n. 5.*

Vnde conſuetudo non excuſat iudicem laicum ad cognoſcendum, vel Principem ad collectandum Clericos in minoribus.

3 Ex quibus infer primò, Principẽ non poſſe vlla præſcriptione iuuari in acquirẽda iuriſdictione conferendi Epiſcopatus, & alia beneficia, etiã ſi ſit immemorialis. Nec iuuat tollerantia Papæ; nam hæc nõ eſt tollerãtia, ſed ſimplex conniuentia, & patiẽtia, vt infrà dicemus. Ità etiam Tuſchus *ibid.* Rurſus non poſſe iudicem laicũ cognoſcere Clericos, etiam in minoribus. *P. 4. T. 1. Reſ. 10.* Nec Principẽ eos collectare, vigore cõſuetudinis, *P. 1. T. 2. Reſ. 97. & P. 4. T. 1. Reſ. 101.* Nam violant libertatem eccleſiaſticam, & incurrunt excommunicationem, cap. *nouerint*, *de ſent. excom.* & ſecundũ Sayrum, *de cenſ. lib. 3. c. 19. n. 10.* etiam in cenſuram Bullæ Cœnæ. Et Nauarrus *c. 27. n. 119.* putat iudicem laicum hanc cenſurã incurrere, ſi ſciens ſeruari ſtatutum contra immunitatem, non impediat. *P. 3. T. 1. Reſ. 58.*

Sed

4 Sed quid dicendum de conſuetudinibus quorumdam Regnorum, contra immunitatem Eccleſiaſticam, quæ abſque vllo ſcrupulo à laicis magiſtratibus obſeruantur? Reſpondeo, ſi tales conſuetudines non ſunt approbatæ per conſenſum Summi Pontificis, certum eſt eas non poſſe inducere priuilegium, quantumuis immemorabiles: ſi verò talis conſenſus adſit, adſitque conſtans fama, & traditio antiqua, ſeu immemorialis, quod proceſſerit priuilegium, videtur ſufficiens, vt talis conſuetudo pro priuilegio reputetur. Ita *Suarez contra Reg. Angl. lib. 4. c. 34. n. 17.* contra Valaſcum, *prax. c. 35. n. 11. P. 4. T. 1. Reſ. 62.* Quod verò attinet ad collationem Epiſcopatuum, &c. Principes qui eos conferunt, conferre ex ſpeciali priuilegio Papæ dicendum videtur, & ſic non conferre ipſos, ſed Papam miniſterio ipſorum, vt determinauit Rota omninò videnda apud Riccium, *to. 4. reſ. 137. P. 3. T. 1. Reſ. 65. §. vt igitur.* Nam de reliquo non eſt ſemper verum, quod ſi Papa tollerat aliquam conſuetudinem, conſentit in illam. Nam vt docet *Suarez*, non omnis tollerantia indicat conſenſum. Multa enim per patientiam tollerantur, quæ non approbantur, iuxtà c. *cum iam dudum, de præb.* & D. Thomam apud Macratium, *to. 1. tr. de leg. diſp. 15. ſec. 11.* Debet ergo huiuſmodi conſenſus eſſe approbatiuus, animo inducendi vel confirmandi conſuetudinem. *P. 1. T. 2. Reſ. 5.* & *P. 4. T. 1. Reſ. 1. §. Verum*, & *Reſ.* 20. in fine. An verò talis conſenſus in aliquibus caſibus adſit. Affirmant Salgado, *to. 1. p. 1. c. 1. præl. 3. n. 139.* & alij. Negant Suarez, *contra* Reg. *Ang. vbi ſup. n. 11* Peregrinus, *de immun. c. 2. n. 34.* & alij. Dicuntque omnes tales conſuetudines reuocari, & irritas declarari quotannis per Bullam Cœnæ: Pontificem vero illis non reſiſtere; quia non poteſt ſine maiori damno, & ſcandalo. Eſt igitur res multum dubia, & periculoſa. *P. 1. T. 2. Reſ. 5.*

Quid de conſuetudine quorumdam Regnorum contra immunitatem?

Probari poſſunt, ſi adſit fama priuilegij.

Et conſenſus ſummi Pontificis.

Non ſolum tollerativus, ſed approbatiuus.

Qui an de facto adſit; communiter negant.

5 Conſuetudo autem iudicis Eccleſiaſtici in laicos eſt valida, iuxtà ea, quæ docent DD. in cap. *cùm contingat, de foro comp.* cap. *licèt ex ſuſcepto eod. tit.* & *l. 3. c. de emancip. liber.* Acquiritque iuriſdictionem priuatiuè, quia præſcriptio æquiparatur pacto, ſeu contractui. Ità Cochier, *p. 1. c. 30. n. 7. & c. 26. n. 1. 2.* Quod verò ait Cadaldus, *de imper. q. 54. n. 20.* non ſufficere ſcientiam officialium, ſed requiri etiam ſcientiam Principis laici, verum eſt tantùm reſpectu ſubditorum, qui aduerſus ſuperiorem præſcribere non poſſunt; vnde non procedit cum iudice Eccleſiaſtico. Idem Cochier, *vbi ſup. c. 3. n. 3. P. 4. T. 1. Reſ. 53.*

Cæterum conſuetudo iudicis eccleſiaſtici in laicos, præualet.

Etiam ſi Ignorante Principe ſit introducta.

6 † Conſuetudo non ſolùm deſtruit legem, ſed etiam facit, & obligationem inducit, & ſi eſt de maiori bono, etiam in conſcientia †. Debet autem eſſe inducta à maiore parte populi, cum intentione obligandi, & quidem ſub mortali, vt obliget ad mortale. Quòd ſi dubium ſit, vtrum introducta fuerit animo ſe obligandi, an vero ex deuotione, præſumendum eſt, non fuiſſe inductam tanquam obligatoriam. Ità Suarez, *de leg. lib. 7. c. 15. n. 13.* contra Reginaldum, *to. 1. lib. 13. c. 13. ſec. 1. n. 244. P. 1. T. 9. Reſ. 41. §. Notandum eſt:* & *T. 10. Reſ. 30 P. 4. T. 3. Reſ.* 58. Conſuetudo autem generalis obligat omnes generaliter, particularis alicuius populi, illum populum. Porrò conſuetudines particulares laicorum non obligant Clericos, nec Religioſos: & conſuetudines Clericorum non obligant laicos, & Religioſos. Neque ſimiliter Religioſorum obligant Laicos vel Clericos. *P. 5. T. 14. Reſ. 13.*

CONSVETVDO etiam facit legem, ſi de maiori bono, introducta à maiori parte populi, cum intẽtione ſe obligandi.

Certa.

Et quidem eos obligat inter quos inducta eſt.

Vnde conſuetudo laicorum non obligat Clericos, &c.

Conſuetudo peccandi, an explicanda ſit in Confeſſione, vide v. *Confeſſarius, n. 31.*

† DE contractibus Cambij, Cenſus, Conductionis, Locationis, Depoſiti, Emptionis, Venditionis, Matrimonij, & Mutui, quære ſub proprijs nominibus. De contractibus metu celebratis, vide V. *Metus irritans contractum*.

CONTRACTVS (a la meta), licitus eſt.

Etiam in eo, qui non habet frumenta, nec ius ad illa.

1 Contractus maſſarij ad mercatorem, Siculis frequens, vulgò dictus, *a la meta*, licitus eſt; etiam, ſi, qui frumentum promittit, non ſit agricola, nec dominus prædiorum: vnde ſperet frumenta iure terragiorum; neque in ſolidum cum aliquo ſe obliget, qui talis ſit. Quia poteſt nihilominus habere frumenta, quæ promittit, emendo illa. Vnde hic contractus reducitur ad contractum emptionis, & venditionis rei, quam quis habet in potentia morali, eo modo, quo agricola habet frumenta, quæ colliget ex ſuo agro. Addo, quòd quis licitè vendere poteſt rem alienam, & frumentum alienum, quod nec habet, nec habere poteſt, & talis vendens ſolùm tenetur emptori ad euictionem, ad pretium rei venditæ, & ad damnum ex tali emptione ſecutum. Si verò contrahens nec habet frumenta, nec facultatem illa emendi, mentitur, & contractus, ſecluſa neceſſitate, & bona fide, eſt illicitus. Et mercator iniquè ſic contrahit cum filijs familias, & talibus, quos ſcit, non poſſe præfixo tempore frumenta habere, & conſignare. *P. 1. T. 8. Reſ. 16.*

Dummodo emere re poſſit ſuo tempore.

Creditor autem, non poteſt ſibi in defectu conſignationis ſumere maximum valorem illius anni, ſed illum, qui currebat, tùm vendere parabat.

Quamquam aliqui teneant ſumere poſſe ſummum valorem.

2 Quoniam verò in contractu *a la meta* apponitur pactum de petendo in defectu conſignationis ſummo valore frumenti illius anni, vulgò *le maggiori valute*: dico, tunc ſummum pretium ſumi poſſe, quando mercator determinaſſet vendere talia frumenta, eo tempore, quo currebat pretium ſummum. Si verò tunc nil cogitauit, non poſſe accipere niſi medium inter pretia currentia illius anni. Ità in caſu ſimili Villalobos, *p. 2. tr. 21. dub. 7. n. 10.* & alij. Sed in contrarium aliqui adducunt doctrinam Vaſquez, *opuſ. de reſtit. cap. 5. §. 1. dub. 12. n. 77.* & aliorum, quòd ſi incertum ſit, quo pretio dominus rem furtiuam erat venditurus, reſtituendum eſt ei ſummum pretium, quod interea habuit res illa, quia reuera illo pretio vendi poterat, & in dubijs melior eſt conditio innocentis. Neque dicas, hoc procedere tantum in fure, Nam, vt benè docet Tannerus, *in 2. 2. diſp. 4. q. 6. dub. 2. n. 49.* mora debitoris æquiualet iniuſtæ acceptioni etiam directè voluntaria. Vnde eſt par ratio. *P. 1. T. 8. Reſ. 17.* An verò emptor poſſit accipere omne intereſſe intrinſecum, & extrinſecum, ſi nullum fuit pactum appoſitum in venditore, vide V. *Vendere, n. 19.*

Hic verò contractus dum venditor nō conſignari poteſt ſæpius renouari.

An adijci poſſit intereſſe ſorti principali.

3 Contractus *a la meta* ſæpius renouari poteſt, ſi debitor tempore menſis Auguſti, nec poteſt ſoluere frumentum, nec pretium. Secluſa tamen fraude, & affectu auaritiæ, & dummodo talis habeat ſpem habendi ſtatuto tempore frumenta vel pretium. *P. 1. T. 8. Reſ. 18.* An verò in renouatione prædicti contractus adijci poſſit intereſſe ſorti principali? Negat, Molfeſius, *ſum. p. 62. tr. 12. c. 7. n. 113.* & Deciſiones nouiſſimæ Rotæ Romanæ, *vol. 1. deciſ. 315. n. 8.* Nam in primis hæ eſſent vſuræ vſurarum prohibitæ in *l. vlt. C. de vſuris*. Et deinde ſi daretur intereſſe alterius intereſſe, res abiret in infinitum contra textum, *l. vn. V. in alijs autem caſibus C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, profertur.* Sed probabilior eſt ſententia Ripæ, *obſer. 524. n. 8.* & aliorum, affirmatiua. Nam cùm primum intereſſe non ſoluitur, fit capitale; quo non reſtituto, cauſatur nouum intereſſe. Nec poteſt aſſignari ratio, cur in-

tereſſe

tereſſe ſortis accipi poſſit, & non intereſſe alterius intereſſe, cum tam ſors debeatur, quam intereſſe. Vide Leſſium *lib.* 2. *c.* 23. *dub.* 9. *nu.* 85. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 19.

CONTRACTVS [à pagare, e conſegnare] eſt licitus.

4 Frequens eſt in hoc Regno contractus vulgò dictus *a pagare e conſegnare*. Celebratur autem huiuſmodi: Ioannes habet menſe Ianuarij centum modios tritici; vendit eos Petro, ſed non tradit tunc, cum celebratur contractus, nec Petrus tunc ſoluit pretium, ſed vtrumque fit mēſe Iulij: pretium verò taxatur menſe Ianuarij, modicum ſupra pretium tunc temporis currens. Et Ioannes tenetur conſignare frumenta Petro, quandocunque iſte petierit intra Ianuarium, & Iulium, quo tempore frumentum ſtat periculo, & expenſis Ioannis. Quod ſi, tranſacto Iulio, Petrus frumenta non accipiat, debet illum Ioannes cogere, vt accipiat, proteſtando ſe de intereſſe, & expenſis: & periculum deinceps erit penes Petrum. Hic autem contractus ſi fiat inter eos, qui verè habent, & vendunt frumenta, licitus eſt. Quia eſt contractus veræ emptionis, & venditionis. Et illud modicum, quod accipitur vltra pretium currens, accipitur pro expenſis laboribus, & periculis, quibus ſubeſt Ioannes in conſeruando frumentum. Denique in hoc contractu eſt æquale, & probabile periculū vtriuſque: nam poſt Ianuariū pretiū frumētorum poteſt euadere maius, & minus; & ſic vterq; poteſt lucrari, & perdere. P. 1 *T.* 8 *Reſ.* 65.

Inter eos, qui habent, & vendunt frumenta.

5 Contractus hiſpanè dictus, *mohatra*, italicè, *ſtocco*: (quando ſcilicet, quis pecuniæ egens, emit pecunia credita merces à mercatore pretio ſummo, & ſtatim ei pecunia numerata reuendit pretio infimo) à D. Antonino *p.* 3. *tit.* 8. *c.* 4. §. 4. iudicatur vſurarius, & in legibus Caſtellæ, vt notat Rebellius, *p.* 2. *lib.* 9. *q.* 7. *n.* 7. grauiſſimis pœnis prohibetur. Sed probabilius eſt, eſſe iuſtum, vt docet Nauarrus, *cap.* 23. *n.* 91. & alij, dummodo mercator ad hoc emptorem non cogat, nec vllum pactum implicitum vel explicitum adhibeat, vt docet Graffius *p.* 1. *lib.* 1. *c.* 109. *n.* 4. Item dummodo pretium, quo venduntur merces, non ſit maius ſummo; & pretium quo reemuntur, minus infimo. Ratio verò eſt, quia conſeruatur iuſtum pretium, tam in venditione, quàm in reuenditione, non videtur eſſe iniuſtitia. Immò fit beneficium emptori, dum liberatur ab onere quærendi alium, cui vendat merces; & à ſumptibus ad hoc requiſitis. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 20. 33. & 58. Molina *to.* 2. *diſp.* 310. vltra requirit, quòd merces non vendantur ex intentione principali reemendi infimo pretio. Sed rectiùs ait Salas, *tr. de empt. & vend. dub.* 37. *n.* 4. hoc non obſtare, quia vbi nihil vltra ſortem deducitur in pactum, nec ſperatur vt pretium aut debitum de iuſtitia, pro mutuo, nulla eſt vſura etiam ſi auctarium principaliter intendatur. *Reſ.* 48. *cit. à* §. *Addunt*.

Sicut contractus dictus italicè, ſtocco.

Concurrentibus certis circumſtantijs.

6 Licitum eſt tradere alteri pecuniam, tradenti v. g. domum, vt interim vnus vtatur re, alter pecunia, qui contractus vulgò dicitur, *a godere*. Dummodo in traditione pecuniæ ceſſet aliquod lucrum, & apponatur pactum retrouendendi in fauorem vtriuſque contrahentis. Nam tunc vſus rei accipitur ratione lucri ceſſantis, quod etiam in mutuo fieri poteſt. Et ſic iſte contractus reducitur ad contractum innominatum: *Do, vt des*. Ità Homobonus, *p.* 2. *tr.* 9. *c.* 13. *q.* 42. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 28. Molfeſius, *to.* 2. *tr.* 12. *c.* 8. *n.* 47. ad vitandam ſuſpicionem vſuræ, tradit hanc praxim iſtius contractus, vt dominus prædij illud vendat pecunia numerata, cum pacto retrouendendi poſt certos annos, intra quos à prædio emptor expelli non poſſit. Requirit autem præterea, quòd fru-

Et cum alijs circūſtantijs contractus [à godere]

ctus prædij æquales ſint cum lucro ceſſante, aliàs ad æqualitatem reducantur. Alium modum præbet Conradus, *de contr. q.* 84. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 82.

Et beneficiata.

7 Licitus item eſt contractus, vulgò dictus, *lotto* ſeu *beneficiata*, ſecluſis fraudibus. Ità Filliucius *to.* 2. *tr.* 37. *c.* 3. *n.* 43. Res autem iui vendi debent iuſto pretio, adiectis expenſis, & labore miniſtrorum. Ità Sa *V. vend. n.* 15. *P.* 1 *T.* 8. *Reſ.* 81.

Nec non contractus dandi certam ſummam pecuniarum mercatori, vt accipiatur v.g. quinque pro centenario.

8 Poteſt quis dare mercatori magnam ſummam pecuniarum cum pacto, vt in fine anni accipiat quinque v. g. pro centenario. Dummodo intendat ſaltem implicitè, celebrare tres contractus, vnum ſocietatis, alterum aſſecurationis capitalis, & tertium venditionis lucri incerti pro certo, aut aſſecurationis lucri certi pro maiori incerto. Ratio eſt, quia in tali caſu ſeruatur æqualitas, nam onera impoſita compenſantur iuſto pretio. Deinde, ſi ſupradicti contractus ſeorſim, & cum diuerſis perſonis celebrentur, ſunt liciti; ergo etiam ſi ſimul, & cum eadem perſona. Ita Bonacina, *de contract. diſp.* 3. *q.* 3. *punct.* 11. *n.* 2. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 30.

IN contractibus celebratis in gratiam vtriuſque contrahentis, ſi damnum cõtingat ſine culpa poſſidentis, diuidi debet.

9 In contractibus celebratis in gratiã vtriuſq; contrahentis, ſi aliquod damnum contingat ſine culpa poſſidentis, hic in foro externo ad nihil tenetur; ſed in conſcientia tenetur ad dimidiũ damni, quia, ſicut vterq; cõtrahens ex contractu commodum percipit, ita æquum eſt, quod vterq; damnum participet. Et ſic Valerus V. *Damnum diff.* 4. obligauit in conſcientia ſcolarem, apud quem mulus conductus ſine eius culpa perierat, ad reſtituendum dimidium pretij. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 10.

CONTRACTVS CENSVS.

CENSVS natura,

Et ſpecies.

CENSVS licitus, ſi ſeruet iura naturæ.

10 CENSVS deſcribi poteſt, ius exigendi penſionem de re vtili alte-
† rius. Alius eſt reſignatiuus, alius conſignatiuus. Et hic vel eſt perpetuus, vel temporalis. Item, perpetuus, vel eſt redimibilis, vel irredimibilis, quamuis poſt Bullam Pij V. omnis ſit redimibilis. Temporalis verò aut eſt ad tempus certum, vel ad tempus incertum. Rurſus omnis cenſus aut eſt fructuarius aut pecuniarius; quis eſt magis in vſu. Emptio, & venditio cenſuum cum debitis circunſtantijs eſt licita. Circumſtantiæ verò aliæ requiruntur de iure naturæ, aliæ ex Bullis Pontificum ‡.

Videlicet, Iuſtitiã pretij,
Et grauaminum compenſationem.

11. De iure naturæ in cõtractu cenſuali requiritur æqualitas inter cenſum, & pretium. Et quod ſi aliqua grauamina hinc inde per pacta acceſſoria imponantur, ea prudentis arbitrio debitè compenſentur. Ità Leſſius *lib.* 2. *c.* 22. *dub.* 12. *n.* 74. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 44. *§. idè etiam. Verſ. Quod verò.*

Etiamſi apponatur pactũ de redimendo in fauorem emptoris.

12 Addunt Sotus, *de iuſt. lib.* 6. *q.* 5. *ar.* 3 & alij, requiri in contractu cenſus de iure naturæ, vt non apponatur pactum de redimendo in fauorem emptoris; alioqui fore vſurarium. Vbicumque enim datur pecunia cum pacto eam recipiendi, & aliquid vltra ſortem, ibi adeſt vſura. Sed, ſecluſa lege poſitiua, probabile exiſtimo cum Valentia, *to.* 4. *diſp.* 5. *q.* 22. *punct.* 6. talem circumſtantiam non requiri, & pactum redimendi apponi poſſe, dummodo hoc grauamen debite ab emptore compenſetur. Et ità, hanc ſententiam Romæ à doctis viris exiſtimatam probabilem, teſtatur ipſe Valentia, quamuis ob periculum vſuræ talia pacta non ſint ſuadenda, P. 3. *T.* 5. *Reſ.* 75.

Præ-

13 † Præter has conditiones aliæ exiguntur in extrauagantibus Martini, Caliſti, & tandem Pij V. Et quidem conditiones duorum priorum non videntur neceſſariò requiſitæ ad valorem contractus, & Pontifices approbaſſe contractus cenſuales cum talibus conditionibus, minimè verò reprobaſſe eos, qui aliter fierent †. Bullam vero Pij V. notat Leſſius, *lib. 2. c. 22. dub* 13. *n.* 99. non eſſe in Regno Siciliæ vſu receptam. Vnde, illa non obſtante, ſi venditor cenſus non ſoluat fructus, poteſt ex his antiquus cenſus augeri, vel nouus conſtitui. Ità Salas, *de cenſib. dub.* 8. *n.* 13. Immo Sotus, *de iuſt. lib. 6. q.* 5. *ar.* 1. probabiliter docet, cenſum conſtitui poſſe ex pecunia credita, quamuis Fauſtus, *diſp.* 18. *q.* 32. *n* 2. probabiliorem putet contrariam opinionem Lopez. Probabiliter in quā, vbi Bulla nō eſt recepta, nā id in ea expreſſe prohibetur. *Vbi ſup.* Adde, quod, cum dicta Bulla multa requirat ſolum ad vitandas fraudes, quæ interuenire poſſunt, contractus cenſualis abſque talibus requiſitis valet pro foro conſcientiæ, etiam vbi Bulla recepta eſt, dummodo fraudes abſint. Ità Megala, *in* 2. 2 *lib.* 2. *c.* 7. *q.* 2. *n.* 57. & alij. Vnde, ſeclusis fraudibus, poteſt conſtitui cenſus ex pecunia antea debita, vel mercibus aſſignatis in pretium, non obſtante, quòd Bulla damnet cenſus celebratos non numerata pecunia tempore celebrationis. Adde, quod illud de mercibus non videtur contrarium Bullæ, quia venire poſſunt nomine pecuniæ: nam ex *l. pecuniæ ff. de verb. ſignif.* pecuniæ nomine comprehenduntur æquiualentia. Ita Malderus, *in* 2. 2. *tr.* 5. *c.* 5. *dub* 6. & alij contra Filliucium, *to.* 2 *tr.* 35. *p* 2 *c.* 3. *n.* 306. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 44. Et quamuis multi negent quod cenſus conſtitui poſſit ſupra valorem fructuum rei, ſuper quam imponitur, id tamen Sotus, *de iuſt. lib.* 6. *q.* 5. *ar.* 1. concedit fieri poſſe. *Ibid.* in fine.

Sunt & alia requiſita iure poſitiuo ſummorum Pontificum.

Præſertim Pij V.

Cuius Bullam in hoc Regno dicunt non eſſe receptā.

Vnde, ea nō obſtāte, cenſus non ſolutus adijci poteſt ſorti principali.

Et in foro conſcientiæ conſtitui poteſt ex mercibus, vel pecunia anteà debita, etiam vbi Bulla recepta eſt.

Et ex Soto, etiam ſi res minus reddat, quam ſit cēſus debitus.

14 Quod attinet ad pretium cenſus, illud eſt iuſtum, quod vel taxa conſtituit, vel conſuetudo præſcripſit †. Cœterum, ſi à venditore cenſus vltrò offeratur vendendus, vileſcit, ſicut dicunt DD. communiter de mercibus vltroneis. Et quidem ſecundùm aliquos vileſcit pro tertia parte, ſecundum alios, pro dimidio. Itaque non damnarem eum, qui cenſum quinque vnciarum vltrò oblatum emeret vncijs octoginta, ſtante taxa vel conſuetudine quinque pro centenario. Ità Cruz, *p.* 1. *pr.* 7. *q.* 6. *dub.* 2. *concl.* 3. & alij, *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 36.

CENSVS emi poteſt prètio taxato, vel conſueto.

Et ſi eſt vltroneus, minoris.

CONTVMELIA.

1 † CONTVMELIA propriè eſt inhonoratio alicuius per verba, aut ſigna denotantia malum culpæ, vt ſi cui dicatur, *fur*, *mendax*, &c. Latè idem eſt, quod conuicium, & ſignificat etiam obiectionem mali pœnæ, vt cœcitatis, ſtultitiæ, natalium illegitimorum, &c. Eſt peccatum ex ſuo genere mortale, ſi non excuſat indeliberatio, paruitas materiæ, aut modus obijciendi, vt per ludum, aut correctionem. Sunt autem omnes contumeliæ eiuſdem ſpeciei, & in Confeſſione non neceſſariò diſtinguendæ, vt dictum eſt V. *Circumſtantia n* 32.

CONTVMELIA quid?

Quale peccatum?

2 Contumelioſum non licet occidere. Vide V. *Occidere n.* 26. quamuis falſum, vel occultum crimen obijcienti, liceat reſpondere, *Mentiris*, vt dictum eſt V. *Compenſare, n* 4. †.

Et an iuſtificet homicidium?

Coniugalis.

COPVLA complē da, & inchoanda in vaſe naturali.

1 COPVLA coniugalis fieri debet in vaſe naturali; nam in præpoſtero, etiam incipere, peccatum eſt. Ita Bonacina, *de matr. q.* 4. *punct.* 11. *n.* 12. contra Nauarrum, *de pœn. conſ.* 7. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 37. §. *Ad ſecundum*. Immo nec licitum eſt perfricare verenda in vaſe prohibito. Pontius *lib.* 10. *c.* 11. *n.* 5. contra Sanchez, *to.* 3. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 17. *n.* 5. *P.* 3 *T.* 4. *Reſ.* 204.

Sed parum curandum de ſitu.

Quamuis non totū ſemen retineatur.

Sed ſi foras illud voluntariè emittant, mortale eſt.

2 Sed variare ſitum in copula, ex ſuo genere eſt ſolùm veniale, etiam ſi propterea aliqua ſeminis pars elabatur, quia medici docent, non totum ſemen conſeruari à matrice. Immo etiam ſi eo concumbendi modo non ità certa ſperetur generatio; quia coniuges non tenentur ad generationem certiorem, ſed ſolùm conuenientem modum adhibere. Ità Pontius, *vbi ſupra n.* 3. *P.* 2. *T.* 15. *Reſ.* 64. ✝ & recitanter *in P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 204. §. *notandum*, & quoad primum etiam, *in P* 1. *T.* 7. *Reſ.* 35. Si autem coniuges voluntariè foras ſemen emittant, peccant mortaliter. Dixi, voluntariè, nam ✝ notat Pontius *vbi ſup.* id aliquando contingere poſſe abſque culpa, vt ſi vir calidus, dum congredi conatur, ſemen extrà emittit, illa enim feſtinatio naturæ eſt, non voluntatis. P. 3. *cit.* §. *Addit*.

At coniux non tenetur expectare ſeminationem alterius.

Et aliqui putant, vxorem poſſe manere frigidam, & veneri non cooperari.

3 Cœterum probabile eſt, coniugem non teneri expectare ſeminationem alterius, etiam ſi poſſit, nam aliqui docent, ſemen mulieris nec actiuè, nec neceſſariò ad generationem concurrere. Ità Sanchez, *vbi ſup. n.* 9. (Ex quo etiam principio docuit Præpoſitus, *in* 3. *p. q.* 6. *diſp.* 4. *n.* 35. vxorem parum veneream, in reddendo debito poſſe mentem alio diuertere, & remanere frigidam: nam hoc ſufficit ad generationem; alioqui ſterilis non poſſet petere, & reddere debitum viro ſuo. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 37.) Poteſt verò coniux poſt emiſſionem ſeminis coitum continuare, vt alter ſemen emittat, ſecundum Pontium, *n.* 5. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 204. §. *Notandum*, in fine. At vbi vir membrum extrahit, non licet amplius vxori ſe ad ſemen emittendum manibus adiuuare. Vide V *Tactus*, *num.* 5.

Accedere ad vxorem grauidam, nō eſt peccatum.

Ad menſtruatam, non eſt mortale.

4 Accedere ad vxorem grauidam, nullum peccatum eſt. Ità Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 9. *concl.* 4. contra Pontium *c.* 14. *n.* 7. qui, ſecluſo periculo incontinentiæ, putat eſſe veniale *Reſ.* 204. *cit.* in fine. Ad menſtruatam accedere, non eſt mortale. Imò Sanchez, *diſp.* 21. *n.* 2. probabile putat, nullum eſſe peccatum. *Ibid.* §. *Nota*.

COPVLA fieri poteſt ob voluptatē. Ob conſeruandam valetudinem,

Et vitandam fornicationem.

5 ✝ Finis primarius copulæ eſt propagatio ſpeciei ✝. Sunt autem alij fines ſecundarij, vt conſeruatio indiuidui, & ſedatio concupiſcentiæ: vnde probabile eſt coniuges coeuntes captandæ voluptatis cauſa, nec venialiter peccare, vt docuit Sanchez, *diſp.* 29. *q.* 3. Ità Pontius *lib.* 1. *c.* 21. *n.* 6. 13. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 216. Idem dic, ſi id faciant ad conſeruandam valetudinem. Ità Sà *V. debitum*, *n.* 5. Etiam, quando non deeſſent alia remedia, contra Henriquez, *lib.* 11. *c.* 15. *n* 5. *P.* 3. *T.* 4 *Reſ.* 218. Idemque, ſi id faciant vitandæ fornicationis cauſa, vt docet Durandus *in* 4. *diſt.* 31. *q* 4. contra D. Thomam *ibid. art.* 2. *ad* 4. Idque contra Sanchez, *diſp.* 9. *n.* 4. etiam ſi alijs remedijs concupiſcentia ſedari poſſet. Nam oppoſitum nimis graue onus eſſet ſtatui maritali. Ità Layman, *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 2. *P.* 3. *T.* 4 *Reſ.* 219.

Con-

6 Coniuges de communi conſenſu copulam inchoantes & abrumpētes, ne noceat ſaluti, non peccant mortaliter. Ita Paludanus *in 4. diſt. 31. q. 3. ar. 2. caſ. 5. P. 3. T. 4. Reſ. 204. §. Nota*, & *Reſ. 227.* Immo nec venialiter, ſi neuter ſeminet, & abſit periculum ſeminationis extra vas. Ità Sanchez, *to. 3. lib. 9. diſp. 19. n. 3. Reſ. 227. cit. §. Difficultas.* † Quamuis poſtea *T. 6. Reſ. 95.* probabilius putet, id eſſe mortale. †

Et ne ſaluti noceat, abrumpi poteſt.

7 Vxor ſtatim mingens poſt copulam, vt ſemen eijciat, & non concipiat, per ſe non peccat mortaliter, ſecundùm Bellochium, *de caſ. reſer. p. 2. q. 4. n. 365.* quia matrix habet vim attractiuam, & retentiuam ſeminis, vnde ipſa fruſtra laborat. At ex conſcientia erronea, ſi exiſtimat, ſic impeditam iri generationem, proculdubio peccat mortaliter. *P. 3. T. 5. Reſ. 15.*

Et ab vxori ſemen emitti abſque peccato, ſi conſcientia erronea non laborat.

8 Coniuges in loco ſacro concluſi († per locum ſacrum intellige ſolùm corpus Eccleſiæ, vt dictum eſt V. *Circumſtantia, n. 42.* †) ſi ibi maneant per longum tempus (quod Sanchez, *diſp. 15. n. 12.* exiſtimat eſſe menſem: Leſſius, *lib. 4. c. 3. dub. 12. n. 86.* ſemimenſem: Fagundez *pr. 2. lib. 4. c. 4. n. 21.* decem dies: ego verò cum Suarez, *in 3. p. q. 83. ar. 3. diſp. 81. ſec. 4.* quatuor, vel quinque) copulam habentes, non peccant. Immo probabile eſt, quod docuit Pontius, *lib. 10. c. 10. n. 15.* copulam coniugalem occultam in Eccleſia, non eſſe ſacrilegium, etiam ſi in ea coniuges non ſint concluſi. *P. 1. T. 7. Reſ. 19.*

Et coniuges in loco ſacro concluſi per 4. dies, poſſunt coire ſine peccato.

CORRECTIO.

1 CORRECTIO fraterna facienda nobis præcipitur à Domino, *Matth. 18.* illis verbis, *Si peccauerit in te frater tuus*, &c. quæ quidem verba ſecundùm Mendozam, *in 2. 2. diſp. 163. ſec. 5. §. 207.* vbi citat aliquos Commentatores, & Doctores, non continent præceptum, ſed conſilium. Et Suarez *lib. 10. c. 7. n. 13.* quamuis teneat, correctionem eſſe de iure naturæ, fatetur tamen ex his verbis non facilè colligi. Sed continere præceptum tenet D. Thomas, *2. 2. q. 33. ar. 7.* & DD. communiter, quibus ſubſcribimus. Et videtur quoque communis SS. PP. Auguſtini, *ſerm. 16. de verb. Dom.* Chryſoſt. *hom. 62.* Greg. *lib. 4. regiſtr. epiſt. 36.* & aliorum. In iure etiam canonico Pontifices id ſæpe aſſerunt, aut tamquam certum ſupponunt, præſertim Innoc. III. *c. cum ex iniuncto 12. de hær. §. nec quiſquam, cum aliud ſit* (inquit) *fratrem in ſe peccantem occultè corripere quod quiſque tenetur efficere ſecundum regulam euangelicam*, &c. *P. 5. T. 13. Reſ. 42.* Quæ omnia procedunt etiam in Religioſis, qui non poſſunt occulta fratrum crimina Superiori, quantumuis prudenti, deferre tanquam patri; ſed tenentur occultam correctionem præmittere. Niſi in aliqua Religione contrarium cautum ſit, vt eſt in Societate Ieſu. Ità Tannerus, *in 2. 2. diſp. 2. q. 5. dub. 5. n. 106.* & alij, contra Turrianum, *ibid. diſp. 89. dub. 4. P. 3. T. 2. Reſ. 37.*

CORRECTIO præſcripta Matth. 18. obligat ſub mortali.

Etiam Religioſos.

2 Cœterum hoc præceptum correctionis ad inducendam obligationem ſub mortali, requirit multas circumſtantias, quæ rarò concurrunt. Nam in primis peccatum mortale proximi, vel graue illius periculum debet eſſe moraliter certum. In dubio enim perſona priuata non tenetur corrigere, niſi in caſu hæreſis, vel alterius criminis valdè pernicioſi Reipublicæ, aut ſi immineret proximi mors, vel etiam probabilis ſpes foret

Si peccatū ſit certum.

proxi-

proximum peccati dubij correctionem non ægrè laturum. Ità Filliucius *to. 2. tr. 28. c. 6. n. 133. P. 4. T. 3. Reſ. 72. & T. 4. Reſ. 228.* In peccato autem veniali non eſt facienda correctio ſub mortali; ſed tantum ſub veniali: ſi excipias Prælatos Religionum, qui ſecundùm Villalobos, *to. 2. tr. 4. diff. 2. n. 5.* contra Rodriquez *de ord. iud. c. 9. n. 7.* tenentur ſub mortali venialia ſubditorum, regularem diſciplinam notabiliter minuentia, corrigere. Quod Bañez *in 2. 2. q. 33. ar. 1. dub. 2.* extendit etiam ad Gubernatores Reipublicæ: & Coninch *de art. ſupern. diſp. 28. dub. 3. n. 24.* ad particulares Religioſos. Sed primum eſt nimis durum, ſi non agatur de peccatis, Reipublicæ, eiuſque paci præiudicantibus. Secundum etiam non eſt ad mentem Doctorum, qui loquuntur ſolùm de Prælatis. Sed an hi teneantur peccata ſubditorum inquirere ad corrigendum, idque ex iuſtitia, vide *V. Prælati, n. 5. & 6. P. 3. T. 2. Reſ. 18. P. 4. T. 4. Reſ. 228. & P. 5. T. 5. Reſ. 66.*

Nec aliter ſperetur correctio.

3 Deinde non obligat correctionis præceptum ſub mortali in caſu, quo delinquens ſit timoratæ conſcientiæ, vnde ſperetur facilè ſurrecturus, vel ab alio corrigendus, quia correctio eſt quædam ſpiritualis eleemoſyna, non niſi indigenti, facienda. Ità Valentia apud Granadum, *in 2. 2. contr. 3. tr. 12. diſp. 1. n. 6. P. 4. Reſ. 228. cit. verſ. Deinde.*

Aut correctio nõ ſperatur profutura, Sed potius nocitura corrigendo.

4 Tertiò requiritur ſpes probabilis emendationis. Et quando ſpes emendationis, eſſet valde modica, non eſſet peccatum mortale correctionem omittere. Si autem eſſet dubium, an correctio eſſet delinquenti profutura; eſſet autem certitudo, quod non eſſet obfutura, deberet adhiberi, minimè verò ſi ſimul eſſet dubium, an eſſet nocumentum allatura. Ità Granado *in 2. 2. contr. 3. tr. 12. diſp. 1. n. 6.* Sed Filliucius *to. 2. tr. 28. c. 6. n. 135.* in tali caſu putat, conferendum eſſe bonum proximi, quod ſperatur, cum malo, quod timetur, & eligendum, quod maiorem habet rationem boni. Et ideo in articulo mortis, & quando peccatum eſt publicum, vel ſcandaloſum, docet correctionem addibendam eſſe, etiamſi proximus timeatur deterior euaſurus. *P. 4. T. 3. Reſ. 72. & T. 4. Reſ. 228. Verſ. Tertiò, & P. 3. T. 5. Reſ. 93.* † vbi abſolutè negatiuam ſententiam docuerat †.

Vel corrigenti.

Et poteſt quis correctionem differre.

Et ſi corrigere ceſſat ob timiditatē, &c. non peccat mortaliter, Niſi ſit Prælatus.

5 Quarto requiritur, quòd ex correctione non proueniat damnum notabile corripienti, alioqui non erit obligatio, niſi in neceſſitate extrema, aut quaſi extrema damnationis proximi: vel niſi corripiens ſit Prælatus. Ita Granado, *vbi ſup. P. 4. T. 4. Reſ. 228. Verſ. Quartò.* Quintò, quòd non expectetur aliud tempus, in quo commodiùs, aut æquè commodè corrigi, & ſit periculum in differenda correctione. Ità etiam Granado. *vbi ſup.* Et tandem vt correctionis omiſſio ſit mortalis, debet eſſe ex propoſito: nam ſi omittatur ex tepiditate, aut ſimili affectu, non erit mortale, niſi alioqui damnum proximi tantum eſſet, vt grauiter imputaretur nolenti eum corrigere. Prælatus autem correctionem omittens ex timiditate, &c. peccaret mortaliter: ità Granado. Ex quibus patet, raró contingere, vt priuatus correctionem proximi omittens, peccet mortaliter. Et ratio eſt, quia præcepta charitatis non multum rigoroſam obligationem inducunt, & præſertim iſtud eleemoſynæ ſpiritualis; nam cum eius finis ſit, ſubleuare proximum à miſeria culpæ, in qua ipſe liberè eſt, & à qua liberè poteſt exire, non ità ſtrictè obligabit; nam corrigendus non cenſetur ita propriè pati ſpiritualem neceſſitatem. Quæ omnia docet Granado *vbi ſup. Ibid.*

6 In aliquibus verò caſibus poteſt quis correctionem omittere,& peccatum fratris ad ſuperiorem deferre. Et primus eſt, quando peccatum proximi occultum vergit in detrimentum aliorum, nec videtur occurri ſufficienter poſſe per priuatam monitionem. Vt ſi aliquis clàm proditionem moliatur, vel incendium ciuitatis, aut alios inficiat hæreſi. Ità D. Thomas. Quia in tali caſu pluris æſtimanda eſt ſalus aliorum, quàm fama vnius maligni. Secundus, quando quis prudenter iudicat, ſe nihil corrigendo facturum; ſed meliùs fore, ſi, relicta ſecreta monitione vel inductione teſtium, Superiori deferat, & remedium poſtulet. Quia ordo euangelicus inſtitutus eſt ad emendationem proximi; vnde ſi illum iudicamus non profecturum, eligere poſſumus, quod in illum finem eſt vtilius. Tertius caſus, quando proximus propter maiorem profectum ſpiritualem paratus eſt, vt ipſius peccata quantumuis occulta, nulla præmiſſa correctione, Superiori referantur. Tales ſunt Religioſi Societatis qui in hoc ſuo iuri renunciant. Et hæc omnia docet Becanus, *de fide*, *&c. c. 21. dub. 4. n. 30. P. 5. T. 13. Reſ. 42. §. Sed hic*.

POTEST verò omitti correctio, & peccatum proximi ſuperiori deferri.

Si immineat magnum aliorum detrimentum; & ſi correctio nõ ſufficiat.

Aut proximus iã hoc ſuo iuri renunciauit.

7 Quando peccatum fratris eſt publicum, poteſt publicè corrigi. Nam correctio occulta præcipitur, vt conſulatur illius famæ, qui finis in peccato publico haberi non poteſt; & alioqui peccata publica non debent manere impunita, nè alij liberiùs peccent. Hùc reſpexit Apoſtolus 1. *Thimot*. 5. 20. dum inquit, *Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Ibid.*

PECCATVM publicum debet publicè corrigi.

8 Aduertit Ioannes Henriquez *in comp. c.* 28. *n.* 2. in delicto occulto poſt correctionem inter corripientem, & delinquentem ſolùm, non eſſe procedendum ad correctionem cum teſtibus. Nam hi adhibendi ſunt, quando aliunde delicti ſunt conſcij, vt non poſſit delinquens coram illis crimen negare. Nam alioqui negare poterit, & teſtes non magis corripienti, quàm correpto, credere debebunt, cum alioqui vnuſquiſque poſſet alium de crimine ficto coram teſtibus corrigere, ad eius famam lædendam. Sed contraria ſententia, quàm tenet nouiſſime Granado, *in 2. 2. contr. 3. tr. 12. diſp. 7. n. 6.* eſt probabilior, quòd ſcilicet, ſi non adſint teſtes delicti conſcij, adhiberi debeant inſcij, quibus ob id peccatum detegitur, vt parua iactura famæ proximi faciat illum à peccato, quod eſt maius malum, reſurgere; cum ex hoc timere ſaltem debeat, nè deinceps ſolerter obſeruetur, cum iàm multi ſint, qui eum peccauiſſe cognouerint, quod magni momenti eſt ad emendationem. *P. 5. T. 13. Reſ. 41.*

IN occulto poſt correctionem ſolius cum ſolo, adducendi ſunt teſtes, eiuſdem delicti alias conſcij.

Et ſi nemo ſit conſcius, adhiberi debent inſcij.

CREDITOR.

1 CREDITOR cum certis circumſtantijs, poteſt ſibi in conſciẽtia compenſationem facere. Vide V. *Compenſare, n. 2.*

CREDITOR in compenſando,

2 Creditor poſterior, cui debitor inuerſo ordine ſolueret, omiſſo nimirum creditore anteriori, non tenetur reſtituere. Ità probabiliter Molina *de iuſt. to. 2. tr. 2. diſp. 536. n. 46.* Quamuis Faber *in 4. diſt. 15. q. 2. diſp. 50. c. 7. n. 222.* etiam probabiliter contrarium doceat. *P. 3. T. 5. Reſ. 10 §. Notandum eſt etiam*.

In recipiendo ſolutionem.

3 Creditor impetrans cenſuram contra debitorem, niſi infra certum terminum ſoluat, poteſt, ignorante iudice, terminum prorogare. Vide V. *Abſoluere, n. 69.*

Et impetrando cẽſuram contra debitorem.

Miſti fori.

DE criminibus miſti fori punitus in vno foro, non poteſt iterum puniri in alio.

1 † CRIMEN miſti fori dicitur, quod tam ad Eccleſiaſticum, quam ad laicum forum pertinet, & in eius cognitione datur locus præuentioni †. Falſum tamen eſt, quod cum Cenedo q. 36. n. 25. docent multi Iuriſtæ, accuſatum, & inſufficienter punitum in vno foro, cognoſci poſſe in alio foro pro exceſſu, & reſiduo pœnæ. Nam eſt contra cap. *vlt. de excep. in 6.* & regulam cap. *de bis*, & *l. Senatus*, *ff. de accuſ.* vbi decernitur, accuſatum in foro delicti non poſſe de eodem delicto accuſari iterum in foro domicilij, quamuis diuerſa ſit pœna; Ita Freytas *in add. ad tr. de conf. ſollic. q.* 3. *n.* 48. & alij. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 108. & *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 61.

Et Eccleſiaſticus poteſt illud punire pœnis temporalibus.

2 Iudex Eccleſiaſticus in delictis miſti fori procedere poteſt contra laicum, non ſolùm cenſuris, ſed etiam pœnis temporalibus carceris &c. abſque auxilio brachij ſæcularis. Et quidem tunc ad carcerem eccleſiaſticum, non ad laicalem deferri debet. Ità contra Bobadillam, *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 167. primum Azorius, *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 53. *q.* 3. ſecundum Seguram *p.* 2. *c.* 13. *n.* 44. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 89.

Sunt verò miſti fori delicta Clericorum deficientium in requiſitis Tridentini,

3 Delicta miſti fori ſunt in primis ea, quæ committit Clericus carens aliquo ex requiſitis Tridentini, de quibus V. *Clericus quoad forum*. Ita ex ſacra Congregatione Bonacina, *de leg. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 4. *n.* 19. *P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 48. §. *Notandum eſt.*

Sacrilegium,

4 Deinde, miſti fori eſt ſacrilegium, & de illo cognoſcere poteſt Eccleſiaſticus. Ita Barboſa, *in collect. to.* 2. *lib.* 5. *tit.* 23. *c.* 2. *n.* 9. Vnde poteſt Eccleſiaſticus procedere contra laicum inuaſorem rerum eccleſiaſticarum, quando per vim illas occupat; & contra eos, qui in negotijs cum Eccleſia geſtis per fraudem, vel alia via illi præiudicant. Quod etiam ſi Clerici, vel eorum bona iniurioſè inuadantur. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 82.

Delictum commiſſum in Eccleſia.

5 Delictum ſæcularis ſæculare factum in Eccleſia euadit miſti fori, vt ſacrilegium. Ita Farinacius *appen. de immun. p.* 3. *n.* 37. contra Ripol. *de iuriſd. omn. iud. c.* 1. *n.* 170. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 67.

Et concubinatus.

6 Concubinatum, Valboa *in c. cum ſit generale*, *de foro comp. n.* 18. & alij tenent eſſe miſti fori: quia prohibetur in vtroque iure. Sed Abbas *ibid.* tenet, pertinere ad ſolum Eccleſiaſticum; quia, vt docet Clarus *lib.* 4. §. *fornicatio*, *n.* 6. prohibetur ſolùm à iure canonico, & iudices laici illum non puniunt. *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 10. Sed, quidquid ſit de hac, certum eſt, iudicem eccleſiaſticum poſſe concubinatum punire: nec adhibere teneri trinam monitionem, vt vult Pereira *to.* 2. *c.* 34. *n.* 11. niſi procedere velit per cenſuras iuxtà formam Tridentini, *ſeſſ.* 24. *c.* 8. nam de reliquo procedere poteſt alijs vijs, & pœnis, pecunia, exilio, carcere, & alijs ſiue in iure canonico, ſiue in ſtatutis ſynodalibus inflictis, abſque monitione. Ità Rubeus V. concubinarius, *n.* 4. aſſerens, ſic declaraſſe ſacram Congregationem Concilij. Ex quibus patet, miniſtros eccleſiaſticos poſſe meretricum domos inuadere. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 86.

DE

DEBITOR moroſus tenetur ad damnum emergens, & lucrum ceſſans.

1 DEBITOR ſtatuto tempore non ſoluens, tenetur ad reſtitutionem damni emergentis, & lucri ceſſantis. Ita Filliucius *to. 2. tr. 33. c. 9. n. 151.* Etiam ſi elapſo termino creditor non petat; nam petit ipſe terminus. Ità Bonacina *de contr. diſp. 3. q. 3. punct. 4. n. 4.* Et ſi ſolutio differatur per multos annos ſoluenda ſunt intereſſe omnium annorum, & intereſſe ipſius intereſſe. Filliucius *tr. 34. c. 2. n. 72.* Etiam ſi creditor id non indicauit, vt forte intellecto tanto incommodo, ſoluiſſet. Malderus *in 2. 2. tr. 5. c. 3. dub. 11. col. 4. q. 2.* Etiam ſi mora non fuerit culpabilis, & pactum de ſoluendo intereſſe non fuerit in contractu expreſſum. Ità probabiliter Molina *to. 2. tr. 2. diſp. 315. n. 2. P. 5.* T. 13. *Reſ.* 78. † & doctrinam Malderi docuerat etiam, *P. 1.* T. 8. *Reſ.* 87. & hoc vltimum recitanter, *Ibid. Reſ.* 43. Quamuis in P. 2. T. 15. *Reſ.* 49 contrarium ex profeſſo docuerit † Quæ omnia procedunt de venditore non tradente rem venditam tempore ſtatuto. Vide V. *Vendere, n* 19. An debeat verò ſoluere pœnam conuentionalem ante Iudicis ſententiam, vide V. *Lex, nu.* 43. Si verò ex dilatione ſolutionis nullum damnum reſultat creditori, adhuc debitorem peccare mortaliter, docent DD. communiter cum Bañez, *in 2. 2. q. 62. ar.* 8. quia præceptum reſtituendi, quatenus includit præceptum non retinendi rem alienam, eſt negatiuum, & ſic ſtatim implendum. Sed ego exiſtimo cum Molina, *to. 3. tr. 2. diſp. 753. n. 1.* quod, licet Confeſſarius debeat vrgere pro ſolutione; ſi tamen creditor nullum damnum patitur, & debitor habet animum ſoluendi, poteſt illum abſoluere toties quoties: quia talis dilatio, cum non ſit multum iniurioſa, non videtur mortifera. *P. 2. T. 17. Reſ* 3.

Sed an peccet mortaliter, ſi nullum damnum reſultet creditori?

2 Debitor, ſoluens dimidium debiti anticipatè cum pacto, vt reliquum ſoluere poſſit poſtpoſitè, ſecundum Bonacinam, *de contr. diſp. 3. q. 3. punct. 3. n. 9.* eſt vſurarius, quia hoc nihil aliud eſt, quàm dare mutuo, cum pacto vt ſibi remutuandum ſit tali tempore. Sed contraria ſententia Malderi, *in 2. 2. tr. 5. c. 3. dub. 4.* eſt probabilior †, & illam tenet nouiſſimè Trullench, *to. 2. lib. 7. c. 18 dub. 6. n. 8.* †. nam mutuum, & remutuum fiunt ſimul; creditor enim ex tunc prorogat tempus ſolutionis reſiduæ. Aragonius *in 2. 2. q. 78. ar. 2. dub. 1.* in hoc contractu dat remedium reſciſſionis, & renouationis. Sed vt aduertit Salas, *de vſuris dub. 9. n. 10.* hoc remedium non caret difficultate. P. 1. *T. 8. Reſ.* 63.

Non eſt vſurarius ſi ſoluat dimidium anticipatè cum pacto ſoluendi reliquum poſtpoſitè.

3 Sed quid dicendum, ſi debitor ſoluens anticipatè retineat ſibi tria vel quatuor pro centenario? Reſpondent Reginaldus, *to. 2. lib. 25 c. 18. n. 312.* & DD. communiter, ſecluſo damno emergente, & lucro ceſſante, talem ſolutionem eſſe vſurariam. Quia tanti valent centum hodie, quanti hinc ad annum: alioqui enim ſola temporis expectatio daret valorem rei, quod eſt abſurdum. Sed contraria ſententia videtur quoque probabilis, vt etiam viſa eſt Layman, *lib. 3. ſec. 5. tr. 4. c. 17. 9. 3. n. 33.* & alijs. Quia pecunia præſens magis æſtimatur, quàm futura, & minus eſt habere actionem ad rem, quam rem ipſam habere, *l. minus ff. de reg. iuris.* Neque verò contractus huiuſmodi eſt mutuum, ſed emptio, & venditio: ius enim ad rem vendi poteſt, ſicut ius tranſeundi per aliquem agrum. Ità Caietanus, *V. vſura ſub fin.* Vnde qui hanc opinionem ſequeretur cum Azorio, *p. 3. lib. 8. c. 10. q. 5.* non illum condemnarem. Vide Fernandez *p. 1. c. 15. §. 1. n. 10. P. 1. T. 8. Reſ.* 49.

An verò ſit vſurarius, ſi ſoluens anticipatè, aliquod ſibi lucrū retineat, & ſoluat minus?

Vtrumque probabile:

4 Debitor ſecundum Sanchez *ſum. to. 1. lib. 1. c. 13. n. 11.* non ſatiſ-

Sicut an ſatisfaciat, ſi debitum ſoluat alio titulo, quam ſoluendi illud debitum v. g. in eleemoſynam.

facit creditori, ſi debiti immemor tantundem præſtitit illi alio titulo, v. g. eleemoſynæ, &c. Nam hoc eſt peculiare iuſtitiæ, vt debito non ſatisfiat, dando alio titulo, quam ſolutionis legalis *P*. 5. *T*. 13. *Reſ*. 94. Et ita tenendum eſt. *P*. 3. *T*. 6. *Reſ*. 57. §. *Notandum*. & 77. §. *Verum*. Sed Baldellus *to*. 1. *lib*. 5. *diſp*. 25. *n*. 18. probabiliter putat, ſatisfacere, ex intentione illa generali, quia vnuſquiſque præſumitur ſuis actionibus velle potiori obligationi ſatisfacere iuxta *l*. *cum pluribus*, *ff*. *de ſolut*: hæc enim intentio ſufficit etiã in materia iuſtitiæ, nec obſtat obliuio, & incogitantia huius, vel illius obligationis ſpecialis. Sed ſatis eſt voluntas generalis, qua ſi interrogaretur, veriſimile eſt, ita ſe explicaturum. Idque ait procedere, non ſolum quando in actu ſoluendi nullus titulus exprimitur, ſed etiam quando exprimitur, & determinatur titulus minùs principalis, et aliorum obliuione, vel ignorantia. Nam talis traditio reſoluitur in conditionalem: *Trado tibi gratis*, vel, *ex eleemoſyna*, *niſi potiori titulo tibi debeam*. *P*. 5. *T*. 13. *Reſ*. 94. §. *Sed negatiuam*. An aliud pro alio inuito creditore ſolui poſſit, dictum eſt V. *compenſare*, *n*. 2. Cæterum, qui plura debita cum eodem creditore contraxit, habet optionem ſatisfaciendi vna ſolutione partiali pro debito, quod maluerit. Ita Lopez, *p*. 5. *tit*. 14. *l*. *in gloſſ*. 5. & alij ex *l*. 1. 2. 3. & 4. *ff*. *de ſolut*. nam debitor poteſt legem dicere rei ſuæ. Vnde, niſi contrarium exprimat, ſemper cenſetur ſoluere pro debito, quod magis grauat, vt ſi vnum debeat cum fideiuſſore, aliud ſine, præſumitur ſoluere primum, ſicut etiam, ſi alterũ magis vrget, & c. Ita Molina *to*. 2. *tr*. 2. *diſp*. 565. *n*. 5. *P*. 2. *T*. 16. *Reſol*. 49.

HABENS cum eodem plura debita, poteſt ſoluere quod maluerit.

5 Certus de debito, & dubius an ſoluerit, tenetur ſoluere. Sed hanc ſententiam limitat primò Tannerus, *in* 1. 2. *diſp*. 2. *q*. 6. *dub*. 4. *num*. 49. niſi etiam creditor dubius ſit; nam in hoc caſu, exiſtimat, debitorem non teneri; quia poſſeſſio ſtat penès ipſum; & melior eſt conditio poſſidentis. Sed ego exiſtimo cum Layman, *lib*. 1. *tr*. 1. *cap*. 5. §. 4. *n*. 42. in tali caſu ſoluendam eſſe debiti partem, iuxta dubij proportionem. Nam non videtur debitor exponendus periculo duplicis ſolutionis, & creditor, qui & ipſe dubitat, nullum periculum pati debere. Ita Layman, quamuis Merolla, *to*. 1. *diſp*. 3. *dub*. 2. *num*. 65. probabiliter etiam putet, teneri ad integrum debitum. *P*. 3. *T*. 6. *Reſ*. 49. & *P*. 4. *T*. 3. *Reſ*. 32.

CERTVS de debito, & dubius an ſoluerit, tenetur ſoluere.

Si verò etiam creditor dubitet, tenetur ad dimidiũ.

6. Debitor non tenetur ſoluere, quando ipſe eſt in extrema neceſſitate conſtitutus, ſi creditor eamdem neceſſitatem non patitur. Si vero vterque eſt in extrema neceſſitate, Scotus *in* 4 *diſt* 15. *q*. 2. *art*. 4. putat teneri, quia plus iuris habet ad debitum creditor, qui eſt eius dominus, & rem illam præoccupauit; quare, cum neceſſitas ſit æqualis, præferri debet. Paludanus *ibid q*. 2. *ar*. 4, *concl*. 1. & alij negare. Lorca *in* 2. 2. *ſec*. 3. *diſp* 38. *n*. 11. diſtinguit; & ſi res reſtituenda reperitur eadem in ſpecie, ſoluendam eſſe, ob fundamentũ prioris ſententiæ. Si vero confuſa ſit cum bonis debitoris, non ita, quia dominium ſtat penes ipſum, & ab obligatione ſoluẽdi excuſatur propter neceſſitatẽ. Ego omnes has ſententias exiſtimo probabiles, ſed, ſi quis in extrema neceſſitate aliquid acciperet à conſtituto in extrema itẽ neceſſitate, tunc exiſtimo tenendũ cum Scoto. In alijs caſibus, cũ Paludano, quia in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, & potior eſt conditio poſſidentis. *P*. 5. *T*. 8. *Reſ* 11. Sed quid ſi pater, vel mater debitoris ſit in extrema neceſſitate vnà cum creditore? Adhuc ſubuenire debere parenti, vel etiam vxori liberis, & fratri, exiſtimo cum Sylnio, *in* 2. 2. *q*. 31. *ar*. 3. contra Azorium, *tom*. 2. *lib*. 12. *cap*. 8. §. 6. *P*. 5. *T*. 8. *Reſ*. 12.

DEBITOR extreme indigens, non tenetur ſoluere. Sed quid ſi creditor ſit in eadem neceſſitate? Multi multa dicũt

Et omnes probabiliter.

Sed ego cenſerẽ, non teneri, niſi à creditore indigente ſurripuiſſet.

Quod etiam procedit in neceſſitate ſuorum parentum vxoris, filiorum, & fratris.

De-

7 Debitor per Bullam Sixti V. non poteſt in Religionem recipi, ſed in hac Bulla in primis non comprehenduntur debitores ex ſola promiſſione liberali, vel debitis incertis. Vechius *diſp.* 2. *dub.* 13. *num.* 15. Deinde ſecundum Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 4. *c.* 19. *num.* 26. non comprehenduntur damnati ad pœnas pecuniarias propter delicta, nec obligari ad ſatisfactionem alicuius damni, vel iniuriæ illatæ. Et ſecundum Vechium *vbi ſup.* non comprehenditur debitor, qui abſque ſua culpa ad impotentiam ſoluendi peruenit, iuxta verba Bullæ ibi. *Multi decoctores poſt dilapidatam rem familiarem &c.* Et tandem non comprehenditur debitor, qui in ſeculo manens, nullam habet ſpem melioris fortunæ, vt poſſit debita ſoluere. Ita Mauden, *in Decal. pr.* 7. *diſc.* 18. *n.* 17. Immò ſecundum Leſſium, *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 3. *n.* 32. poteſt debitor ingredi ſi non habet opem diteſcendi intra paucos annos, quos Sanchez. *num.* 8. dicit eſſe duos, & Suarez *de Relig. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 2. vnum. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 82. Quæ omnia multò potiori ratione procedunt de iure communi. Immo D. Thomas 2. 2. *q. vlt. ar.* 6. *ad* 3. abſolutè liberat debitorem in Religionem ingreſſum ab onere reſtituendi; quamuis Nauarrus, *comm.* 1. *de Regul. n.* 8. contrarium ſentiat. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 41.

DEBITOR an poſſit Religionem ingredi.

Si habet ſpem diteſcendi, & ſoluendi debita?

Et ſic ingreſſus liberetur ab onere ſolutionis?

8 Debitore defuncto, ex eorum bonis prius quam debitoribus ſatisfiat, detrahi poſſunt moderatæ expenſæ pro funere, *l. penul. tit. de Relig. & ſumpt. fun.* & ſic poſcit neceſſitas, & tacitè creditores permittunt. Vide Molfeſium, *tom.* 2. *tr.* 13. *c.* 8. *n.* 43. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 116. Immò vxor, & filij, poſt contractam quocunque caſu paupertatem, poſſunt ſibi ex relictis bonis retinere & occultare, quantum honeſtæ eorum ſuſtentationi requiritur, etiam ſi ad inſtantiam creditorum detur illis iuramentum, vel imponatur excommunicatio; quia ſicut in neceſſitate poſſunt aliena ſurripi, ita & retineri. Ita Cœleſtinus *tr.* 9. *cap.* 19 *in fine*. Qui addit, filium, & nepotem ſortitum hereditatem à patre, vel auo per vſuras acquiſitam, non teneri reſtituere cum detrimento ſui ſtatus, ſiue bona fide, ſiue mala hereditatem ſuſceperit †. Sed non probatur †. P. 5. T. 14. *Reſ.* 57. Tenetur verò heres facere inuentarium ſub pœna ſoluendi debita etiam ſupra vires hereditatis. Vide V. *Heres*, *n.* 1.

De hereditate debitoris detrahi poſſunt expenſæ funeris.

Et victus neceſſarius vxoris, & filiorum.

DEBITVM CONIVGALE.

1 † Ex contractu matrimonij oritur in vtroque coniuge obligatio iuſtitiæ ad reddendum debitum coniugale alteri petenti †. Quod proinde ſeriò petenti, rariſſimè & cum magna difficultate reddere, graue peccatum eſt, tum ratione iniuriæ negando illi, quod ſuum eſt, tum propter diſcordias, quæ inde procedunt, & ob periculum incontinentiæ. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 14 & T. 14. *Reſ.* 36. in fine. Cœterum, quando coniux precibus, & blanditijs debitum petit, non habens verecundiam efficacius petendi, non eſt graue peccatum illi negare: nam alij debitores non peccant grauiter, negando debitum ſic petenti. Item rarò, vt ex quinque petitionibus vnius menſis, negare vni, vel aliquantò differre, vt ſi petatur manè, & reddatur veſpere, leue peccatum eſt. Et crebrò petenti, nullum peccatum eſt denegare. Quæ intelligenda ſunt, modo abſit periculum incontinentiæ, pollutionis, aut morbi. Ita Cornejo *in* 3. *p. tr.* 6. *diſp.* 5. *dub.* 1. *q.* 2. & Ochagrauia *tr.* 5 *q.* 1 *n.* 6. *Reſ* 36. *cit.*

DEBITVM ſeriò petenti rarò concedere, peccatum graue.

Secus ſi petat precibus, & blanditijs.

Vel negetur rarò, crebrò petenti.

Qui

Vel ne, ſur ..e proles nimium multiplicetur,

2 Qui non redderet debitum, exterritus multitudine prolis, ſecundum Sotum *in 4. diſt. 32. q. vn. ar. 1.* contra Nauarrum apud Laymanum, *lib. 5 tr. 10 p 3. c. 1. num. 16.* non peccaret mortaliter: quia in alijs debitis magna ſoluendi incommoditas excuſat. Immo ſecundùm Ledeſmam *de matr. q. 64. ar. 1.* neque venialiter, ſi abſit periculum incontinentiæ. Cum qua limitatione omnes conueniunt cum Paludano *in 4. diſt. 31. q. 3. ar. 2.* validum eſſe pactum inter coniuges abſtinendi à coitu, nè proles multiplicetur, *P. 3. T. 4. Reſ. 213.*

VXOR tenetur reddere viro petenti coire, cum culpa veniali ſua tantùm.

3 † Obligatio etiam reddendi debitum non vrget niſi ad illud reddendum, & complendum debito modo †. Quamquam, ſi vir petat coire cum culpa veniali, ratione ſitus, &c. teneatur vxor illi reddere: quia talis copula eſt ſolùm mala ex vehementi appetitu voluptatis ipſius viri, cui vxor non cooperatur. Sanchez *de matr. to. 3 lib. 9. diſp. 16. num. 3.* contra Bonacinam *de matr. q. 4. punct. 3 n. 9. P. 1. T. 7. Reſ. 35.* in fine, *& P. 3. T. 4. Reſ. 296.* † Contra verò †; quia probabile eſt, copulam coniugalem ante benedictionem Eccleſiæ eſſe peccatum, ſaltem veniale † vtriuſque coniugis †, non tenetur coniux tunc temporis debitum reddere, ſecundum Villalobos, *to. 1 tr. 5. c. 24 n. 12. P. 3. T. 4. Reſ. 240.*

Vel ſi ſolùm peccet petendo, vt eſſet in caſu, quo caſtitatē vouiſſet.

4 Si vir, habens votum caſtitatis, debitum petit, vxor tenetur reddere: Quia vir per votum non amitit dominium corporis eius, ſed ſolùm peccat in petendo, cui peccato vxor non cooperatur. Valde etiam probabile eſt, poſſe vxorem reddere debitum viro, qui conſanguineam eius cognouit, ante diſpenſationem; nam ille peccat ſolùm petendo, non cognoſcendo. Ita ex Sanchez Filiucius *to. 1. tr. 10 p. 1 c. 9. nu. 309. 310.* quidquid, probabiliter etiam, contra hoc ſecundum ſentiat Villalobos, *to. 1. tr. 13 diff 47. n. 4. P. 3. T. 4. Reſ. 296. §. Notandum.*

Vel ſi peccet coeundo tantùm extra malitia.

5 Item vxor poteſt licitè petere, & reddere debitum marito, qui abſque eius conſenſu ſolet in fine copulæ membrum extrahere, & ſemen foras effundere; nam ipſa cooperatur actui, qui ex ſe poteſt bene fieri. Ita Pontius *lib. 10. c. 11. num. 3.* apud quem quidam viri doctiſſimi contraſentiunt, *P. 2. T. 15. Reſ. 64.*

CONIVX contrahens cū voto Religionis, non tenetur reddere in primo bimeſtri.

6 Coniux, qui poſt votum Religionis contraxit, poteſt per bimeſtre à matrimonij conſumatione abſtinere, & Religionem intrare, *cap. 7 de conu. coniug.* Sed ſi non habet animum intrandi, ſecundum Coninck *de Sacr. diſp 26. dub. 4. concl. 2. num. 46.* tenetur interim debitum reddere: nam ex vna parte, ſtatim, ac fit contractus, traditur dominium corporis; & ex alia, illud ſpatium conceditur cogitanti, & volenti Religionem intrare, ad deliberandum. Sed Præpoſitus *in 3. p. q. 5. dub. 6 nu. 47.* docet, non teneri, *P. 4. T. 4. Reſ. 133.* Vota coniugis circa debitum coniugale, poteſt maritus irritare, & Epiſcopus diſpenſare. Vide V. *Voti Relaxatio*, & V. *Epiſcopi*, *n. 32.*

Etiam ſi deliberet non intrare Religionem.

CONTRAHENS cum impedimēto dirimēte, bona fide, non poteſt petere, aut reddere, etiam metu mortis.

7 Qui matrimonium bona fide contraxit, quod deinde cognouit ex impedimento dirimente irritum eſſe, non poteſt ante diſpenſationem debitum reddere, aut petere. Etiam cum periculo vitæ, quia ex nullo metu licet fornicari. Id quod determinatur in cap. *Inquiſitioni, de ſent. excom.* & contrariam ſententiam Molfeſij *to. 1. tr. 4. c. 14. nu. 90.* & aliorum falſam, & erroneam appellat Sanchez *to. 1. lib. 2. diſp. 39. n. 5. P. 4. T. 4. Reſol. 48.*

Et ſi de hoc dub.

8 Quod ſi de validitate matrimonij dubitat, tenetur diligenter veritatem inquirere (& interim non tenetur reddere; quia alter non habet

ius, Sanchez *diſp.47.n.46.* contra Henriquez, *lib 12. c.6. n.5. in Gloſſ. lit.*T.*P.4.T.3.Reſ.15.§. Sed difficultas*) Si autem poſt adhibitam diligentiam remanet dubius ſecundum Rebellium *p.2. lib.2.q.16.ſec.2. n.11.* non poteſt petere. Sed probabilius eſt, poſſe vt tenet Sanchez, *vbi ſup.* quia poſſeſſor bonæ fidei, qui poſt adhibitam diligentiam, remanet dubius, an res aliqua ſit ſua, non ſolum poteſt illam retinere, ſed etiam ea vti. *P.3.T.4.Reſ.295. & P.4.T.3. Reſ.15.* Aduerte hic, quod coniux, regulariter loquendo, non tenetur credere alteri coniugi affirmanti de impedimento dirimente, niſi accedant aliæ coniecturæ, vel aſſerentis probitas, &c. Sanchez *ibid Reſ. 295. cit.* in fine.

tat, non poteſt petere ante diligentiam adhibitam.

Poteſt poſt illam.

(At coniux non tenetur credere alteri affirmāti de nullitate).

9 Petes hic primò. An dubitans, num coniux ſit mancipium, & matrimonium cum illo bona fide contractum, ſit validum, poſſit, ac teneatur reddere debitum? Reſpondeo cum Hurtado, *de matr. diſp.10. diff. 9 n.42.* affirmatiuè: nec propterea reualidari matrimonium; quia quamuis ad mancipium accedat affectu maritali, id facit pro ſoluendo debito, ſi forte debeat; non cum animo reualidandi, ſi fuit nullum. Ità ille quidquid contra afferat Nauarrus apud Sanchez, *diſp.43.n.8. P.4.T.3. Reſ.15.§. Et tandem.*

Si verò dubium ſit de impedimento conditionis, tenetur in dubio reddere, & poteſt petere.

Nec proinde matrimonium validatur.

10 Petes ſecundo. An coniux, qui contraxit cum dubio nullitatis, poſſit petere, & reddere? Reſpondeo, ſi alter contraxit bona fide, teneri reddere; ſed non poſſe petere. Ità Henriquez *lib 12. c. 6. n 5. & 7. in gloſſ lit.* S. contra Sotum *in 4. diſt. 27.q.1. ar. 3.* Si verò vterque contraxit mala fide, neuter petere poteſt, aut reddere: quia poſſeſſio mala fide capta nemini ſuffragatur. Ità Coninch *diſp. 34. dub. 10 n. 102.* Si verò tales habeant rationes probabiles pro validitate, Sanchez *diſ 42. n.8.* putat, poſſe petere, & reddere, Merolla *to. 1. diſp. 3. c.3. coroll. 12. diff. 2. n. 168.* negat. Vterque probabiliter. *P.4. T. 3. Reſ. 15. §. Difficultas.*

Quod ſi contraxit cum dubio, tenetur reddere alteri contradenti bona fide.

Sed non poteſt petere.

Si verò vterque mala fide contraxit, non poſſunt petere, aut reddere.

Niſi habeant rationes probabiles validitatis.

11 Petes tertiò. Quid facere debet coniux, qui dubius nullitatis contraxit, & adhuc non conſumauit? Reſpondeo, in priori bimeſtri non teneri reddere; quia cum alter non habeat ius petendi, non eſt periculum iniuſtitiæ. Poſt bimeſtre, ſecundùm Vaſquez *in 1.2. diſp. 66. c. 6. n. 33.* tenetur alteri coniugi dubium manifeſtare, nè perpetuò ſuſpenſum detineat, & interim non petere, donec ſufficiens adhibeatur examen. Si verò putat, dubij reuelationem minimè profuturam, non teneri Religionem ingredi, adhuc vt alterum liberum relinquat; nam hoc eſt valde durum; ſed teneri reddere debitum, nè alterum coniugem vitâ terminum iuris ſuſpenſum detineat. *P 4. T. 3 Reſ. 41.*

11. Quòd ſi cōtrahens cum dubio, adhuc non conſummauit, infra bimeſtre non reddat.

Sed quid poſt bimeſtre.

12 A iure petendi debitum priuatur coniux per votum caſtitatis, ratione affinitatis, cognationis, vel adulterij. Circa impedimentum voti, vide V. *Voti relaxatio.* Circa impedimentum affinitatis inceſtuoſæ, vide V. *Inceſtus, n. 3.*

D E C I M Æ.

† DECIMAS omnium mobilium licitè quæſitorum, ex quinto Eccleſiæ præcepto tenentur laici Eccleſiæ ſoluere, in ſuſtentationem miniſtrorum. †

1 Coloni Religioſorum non tenentur pro ſua portione fructuum ſoluere decimas, ſed gaudent priuilegio ipſorum Religioſorum, quod eſt reale

A D decimas non

tenentur laici coloni Religioſorũ.

Sicut nec Religioſi.

reale, vtpote conceſſum communitati, quæ nunquam moritur: priuilegium autem reale de iure communi tranſit ad colonos. Ita Peyrinus, *to. 1. conſt. 2. Iulij 11. §. 31. n. 132.* & alij contra Tamburinum, *de iure Abbatum to. 1. diſp. 15. q. 18. n. 32.* Vide priuilegium de exemptione decimarum conceſſum Societati à Gregorio XIII. apud Henriquez, *lib. 7. c. 27. n. 8. & in Gloſſ. lit. H.* Quod ſi coloni Religioſorum, vel ipſimet Religioſi in aliqua Prouincia ſoluunt decimas, id erit ex aliquo breui pontificio ab Epiſcopis obtento, dictorum priuilegiorum reuocatorio. Vide etiam Portellium. *V. Decimæ n. 3. P. 3. T. 1. Reſ. 23.*

Laici verò eximũtur ab illarum onere ex præſcriptione immemorabili ſinè titulo, Ex præſcriptione 40. annorum cum titulo, aut ex totidem annorum conſuetudine ſine titulo.

2 Laici ex præſcriptione immemoriali ſine titulo fiunt immunes à ſolutione decimarum. ex cap. *auditis*, *de præſcrip.* & *c. 3. de conſuetud. in 6.* ſicut etiam ex præſcriptione quadraginta annorum cum titulo, & conſuetudine quadraginta annorum ſine titulo. Diſparitas autem inter conſuetudinē, & præſcriptionem eſt, quia conſuetudo reſpicit communitatem, quæ per diuturnum vſum legitimo tempore continuatum poteſt legem derogare: præſcriptio verò reſpicit priuatam perſonam, cuius vſus quantumuis continuatus non poteſt legem introducere, aut abrogare. Ita Layman *lib. 4. tr. 6. c. 7. n. 9.* & alij contra Barbatium, *vol 2. conſ. 35.* & alios Iuriſconſultos dicentes, per præſcriptionem laicum non poſſe omninò eximi ob onere decimarum, ſed tantùm in partem, vt ſcilicet loco decimæ ſoluat vigeſimam aut trigeſimam partem. Adde, quod Henriquez *lib. 7. c. 27. n. 2.* & Tannerus *in 2. 2. diſp. 5. q. 3. dub. 2. n. 31.* docent, ad præſcriptionem ſine titulo in cauſa decimarum ſufficere tempus quadraginta annorum, & Palaus, *to. 2. tr. 10. diſp. vn. punct. 4. n. 6.* probabile putat, ad conſuetudinem contra decimas ſufficere ſpatium decem annorum. Sed hæ opiniones ex dictis non videntur admittendæ. *P. 3. T. 5. Reſ. 77* & *P. 5. T. 14. Reſ. 42.*

CAVSA decimarum ad iudicem eccleſiaſticum pertinet.

3 Cauſa decimarum eſt eccleſiaſtica, & in omni caſu pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum: niſi auctoritate Summi Pontificis contractu permutationis tranſlatæ ſint. Vide infra V. *Iudex Eccleſiaſticus n. 4.*

DELECTATIO
Moroſa.

DELECTATIO moroſa eſt conſẽſus voluntatis in appetitus illicitos. Conſenſus inquã expreſſus, vel interpretatiuus.

1 † DELECTATIO moroſa dicitur, conſenſus voluntatis in motus illicitos appetitus ſenſitiui. Hic autem conſenſus duplex eſſe poteſt, expreſſus, vel tacitus. Expreſſus eſt, quando voluntas acceptat delectationes huiuſmodi poſitiuè. Tacitus, quando poſt perfectam aduertentiam & deliberationem adhuc motus illos relinquit, & non exercet, quantum moraliter poteſt. Et in hoc ſecundo conſiſtit propriè delectatio moroſa, ſic dicta, non à mora temporis, qua durat ſed ex mora rationis in repellendo. Quæ ſi non ſolum ſibi complacet de motu illicito, ſed præterea vult actum illicitum, et malum deſiderium, de quo infra V. *Deſiderium*. †

Namvterque eſt peccatũ mortale.

2 Porro non ſolum eſt peccatum mortale, quando voluntas poſitiuè conſentit, ſed etiam quando permiſſiuè ſe habet, non impediendo tales motus. Nam conſenſus interpretatiuus æquiualet formali. Ita Vaſquez *in p. 2. tom. 1. diſp. 108. c. 2. n. 2.* & alij. Sed probabilis eſt opinio Caie-

tani,

tani, *ſum.V. Delectatio*, quod conſenſus interpretatiuus, quando voluntas nec poſitiue conſentit, nec poſitiuè diſſentit, non ſit peccatum mortale: Nam per hoc non violatur aliquod præceptum, ſi enim aliquod violaretur, maxime eſſet præceptum negatiuum, *Non concupiſces*: Sed hoc præceptum non obligat ad repellendam concupiſcentiam ſenſus, ſed ſolum ad non conſentiendum. Ergo ſi non adeſt conſenſus poſitiuus, non violatur. Confirmatur, nam in communi ſententia hi motus abſque vlla culpa permitti poſſunt in aliquibus caſibus: ergo hæc permiſſio non eſt ex genere ſuo mala. Ad argumentum contrarium reſpondetur conſenſum interpretatiuum non ſemper æquiualere formali, niſi quando eſt æqualis obligatio non procurandi aliquid, & reijciendi, & ſic poteſt eſſe maior obligatio non procurandi aliquam dignitatem, quam illam reijciendi, &c. & conſequenter maius peccatum in conſenſu expreſſo, quam interpretatiuo. *P.2. T.17. Reſ.33.*

Quamuis probabile ſit, interpretatiuum non eſſe mortale.

3 Delectatio moroſa conſiſtens in actu voluntatis efficaci, in ordine ad executionem actus, qui eſt delectationis obiectum, eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſo actu, & ſic delectatio moroſa efficax, ſeu maius deſiderium fornicationis, vel adulterij eſt eiuſdem ſpeciei cum fornicatione, vel adulterio. Quod ſi delectatio non ſit cum conſenſu efficaci; ſed abſque vllo affectu ad opus, conſiſtens in ſimplici complacentia, adhuc Lorca *in p.2. tom.2. diſp.28. num.3.* & alij dicunt, ſumere ſpeciem malitiæ ab actu externo, tanquam ab obiecto. Sed contrariam ſententiam Vaſquez *in p.2. to.2. diſp.112. cap.2.* & aliorum probabilem cenſeo cum Bonacina, *de matr. q.4. punct.8. n.18.* quod nimirum omnis delectatio moroſa contra caſtitatem ſit vnius ſpeciei; quia omnis verſatur circa eandem turpitudinem. Probatur: nam ſimplex complacentia de coniugata non verſatur circa adulterium, vt iniurioſum alteri, & ſic non contrahit malitiam adulterij. Iniuria enim non irrogatur viro, niſi per actũ externũ adulterij in quod ſimplex cõplacentia nõ progreditur ſed quãcunque mulierem reſpicit vt pulchram, & delectabilem ſecundum tactum. Idem dic de muliere religioſa, conſanguinea &c. *P.1.T.7. Reſ.48. P.2.T.17 Reſ.34. & P.3. T.4. Reſ 67. §. in Reſ. 48.*

Porrò ſi talis conſenſus eſt efficax circa actum, de quo delectatur, ſumit ſpeciem ab illo.

Si verò conſiſtat in ſola complacẽtia, probabile eſt omnem conſenſũ talem eſſe eiuſdẽ ſpeciei.

4 At non ita dicendum de circunſtantia perſonæ, quæ moroſè delectatur. Nam delectatio moroſa coniugati, aut Religioſi differt ſpecie à delectatione ſoluti, prima enim eſt peccatum contra iuſtitiam, & ſecunda contra Religionem. Ita Reginaldus *to.2. lib.12. c.2. ſec.3 num.13.* & Vaſquez *in p.2. to.1. diſp.112. cap.2. num. 20. P.2. T.17. Reſ.34.* propè finem. Qui tamen aduertit, illud de coniugato non eſſe ſibi admodum certum, & Hurtado *de ſubiect. pecc. diſp.4. diff.10.* contrarium tenet quia nullo argumento probatur in matrimonio præſtari fidem coniugi, non collocandi mentem in alium, & bene etiam docet contra Monteſinum, *in p.2. to.2. diſp.7. q.4. n.91.* quod ſi quis haberet votum caſtitatis exterioris, non peccaret contra votum, ſe delectando moroſè. *P.3. T.6. Reſ 73. & P.5. T.13. Reſ.99.*

Diſtinguuntur tamen ex circũſtantijs perſonarum, quæ delectantur.

Et ſic ſi delectatur coniugatus, eſt adulterium.

Si Religioſus, ſacrilegium.

At de coniugato negat Hurtado.

Et illud de Religioſo non extendi ad habentẽ votũ caſtitatis externæ.

5 † Delectatio moroſa eſt peccatum mortale, ſi eſt de actu ex ſe malo, vt eſt furtum, adulterium, & omnis materia luxuriæ †. Nec excuſat paruitas materiæ: quia ſecundum Galenum, omnis cogitatio venerea eſt inchoata pollutio. Ita Leſſius *lib. 4. cap.3. dub. 15. num. 109. P. 3. T. 5. Reſ. 1.* ſi vero actus ſit malus, ſolùm quia prohibitus aliqua lege poſitiua, delectatio illius non eſt mortale, quia lex poſitiua

† DELECTATIO moroſa de actu intrinſecè malo, eſt mortale:

Secus, ſi ſit de re mala ratione præcepti poſitiui Vt eſt vſus carnium in die veneris.

ſitiua non prohibet actus internos, nec talis delectatio verſatur circa actum vt malum, niſi verſetur circa illum vt prohibitum; quod rarò contingit. Itaque delectari de eſu carnium in die veneris; non eſt mortale. Ita Tannerus *in p.2 diſp.4. q.8 dub. 7. num.* 137. contra Medinam *de reſt. q* 21. & Monteſinum *vbi ſup. P. 3. T.5. Reſ* 5.

CONIVGATI delectantes de copula in abſentia alterius coniugis abſq; periculo pollutionis, non peccant mortaliter.

6 Coniugati moroſe delectantes de copula in abſentia alterius coniugis, abſque periculo pollutionis, non peccant mortaliter, quia delectantur de actu licito, in ordine ad actum licitum, qui eſt copula coniugalis: abſentia autem per accidens impedit, ne talis copula exerceatur. Ita Curies *in p. 2.q.74.art.8. dub.3.§.2. diff.3.* & alij multi contra Nauarrũ, *c.16 n* 10. *P.2.*T.17.*R.*36.*P.*3.T.4.*R.*200.& T.6.R.73.§ *Verũ.*

Etiam ſi copula eſſet interdicta ob periculum ſalutis,

Vel aliam quamlibet extrinſecam circumſtantiam.

7 Probabiliſſima quoque eſt ſententia Sanchez, *to. 3. lib. 9. diſp.* 44. *n.* 21. non eſſe illicitam inter coniuges delectationem de copula cogitata, vt præſenti, quando ipſa copula eſt ipſis illicita ob periculum ſalutis, vel abortus, aut ob aliquod impedimentũ naturale poſt matrimonium ſuperueniens, & vniuerſaliter ex quacunque circunſtantia extrinſeca: nam in his omnibus caſibus copula per ſe eſt licita, & illicita ſolùm per accidens: vnde non eſt illicita eius delectatio. Idem etiam dic, ſi copula ſit prohibita aliquo præcepto eccleſiaſtico, vt ſi ratione concubitus cum conſanguinea ſponſæ, vir affinitatem contraxiſſet cum ipſa, ex quo priuatus eſſet iure petendi debitum: nam hoc impedimentum eſt extrinſecum, & arcens à copula in pœnam delicti: & cùm res ſit pœnalis, non debet extendi ad delectationem de copula. Hæc omnia Sanchez, quidquid contra afferat Rodriquez, *ſum. to* 1. *c.* 129 *concl.* 3. *P.*3.*T.*4. *Reſ.* 224. Secus autem dicendum, ſi adeſſet impedimentum voti abſoluti; nam tunc, ſicut illicitus eſſet actus, ità etiam illicita eſſet eius delectatio. Quod etiam verum eſt, ſi coniux votum caſtitatis emiſiſſet abſque conſenſu alterius coniugis, & ſic teneretur debitum reddere. Ità Leſſius *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 14. *n.* 106. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 73. §. *Nota.*

Sicut etiam ob affinitatẽ contractã per copulam cum conſanguinea ſpõſæ.

Secus, ſi copula prohibita eſſet ratione voti,

Etiam abſque licentia alterius cõiugis emiſſi.

VIDVÆ non licet delectari de copula præterita, nec ſponſis de futuro, de copula futura.

8 Viduis non licet delectari de copula præterita, neque ſponſis de futuro, de copula futura: quia actus externus, de quo delectantur, viduis, & ſponſis de futuro non eſt licitus. Eſt autem diſpar ratio de his, ac de coniugibus circa copulam præteritam vel futuram; quia copula huiuſmodi coniugibus hic, & nunc non eſt illicita, quemadmodum illis. Ità Bonacina, *de matr. q.* 4. *punct.* 8. *n.* 3. & alij contra Valentiam *to* 4. *diſp.* 6. *q.* 4. *punct.* 4. Qui tamen docet, talem delectationem in vidua eſſe plerumque peccatum mortale, propter periculum conſentiendi directè, vel indirectè. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 2. *& olim in P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 36. §. *Ad argumentum.*

DENVNCIARE
Hæreticum, & alios crimininoſos ad Officium S. Inquiſitionis.

HÆRETICVS, & de hæreſi ſuſpectus denunciandus eſt infra terminũ,

1 † IN edicto DD. Inquiſitorum præcipitur, vt ſciens aliquem eſſe hæreticum, vel aliquod delictum ad eorum forum pertinens commiſiſſe, qualia ſunt omnia quæ referemus, *V. Inquiſitorum iuriſdictio in qua delicta*, illum ad eorum Tribunal deferat, infra certum terminum,

num, ſub pœna excommunicationis, &c. † Quòd ſi quis ignoret edictum, ſecundùm aliquos tenetur denunciare ſtatim, ac ſibi innoteſcit. Sed Acugna *de Confeſ. ſollic. q.* 21. *n.* 4. concedit huic terminum edicti à puncto notitiæ computari. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 26. Et affirmanter *in P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 95. *§. Notandum eſt etiam hic.* Sed id non procedit in caſu, quo quis ſciret edictum; ſed non denunciaret ob aliquod impedimentum. Nam habuit totum illud tempus ad deliberandum, & conſulendum. Ità Sancius, *diſp.* 11. *n.* 59. Quamuis Acugna, *vbi ſupra*, ſuam doctrinam etiam ad hunc caſum extendat. *Reſ.* 26. *cit. §. Notandum*; & reticitanter, *in Reſ.* 41. *§. Secundò*. Et quamuis Naldus *V. Reuelare, n.* 2. eos, qui infrà terminum edicti ignorant, aut reuelare non poſſunt, de obliget pœnitus à reuelando poſt terminum: non eſt tamen recedendum à contraria ſententia Filliucij, *to.* 1. *tr.* 14. *c.* 2. *n.* 42. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 95. Immò ſi præuideatur defutura commoditas denunciandi in fine termini, incumbit obligatio denunciandi ante finem, quando vltimò adeſt commoditas, ſicut diximus *V. Confeſſionis*, *n.* 7. præmittendam eſſe confeſſionem annuam ab eo, qui præuidet ſibi in fine anni fore impoſſibilem. Ità Suarez *to.* 4. *diſp.* 36. *ſec.* 5. *n.* 5. Et quamuis Sancius *diſp.* 11. *n.* 60. contrarium probabile putet de iure poſitiuo, de iure tamen naturali tenet nobiſcum, ſi præſertim timeretur publicum damnum, &c. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 29. Si verò fœmina ſciens, & potens *v. g.* infrà terminum non reuelaret Confeſſarium, incurreret excommunicationē, quæ per Bullam non poteſt abſolui, niſi prius ſatisfiat parti nimirū tribunali denunciando &c. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 26. in fine. Poſtquam verò denunciauerit, abſolui poteſt tum virtute Bullæ, tum etiam priuilegiorum Regularium abſque vllo onere comparendi coram Inquiſitoribus. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 29 in fine.

A puncto ſaltem notitiæ computandus.

Et ſi præuideatur defutura commoditas, etiam anticipate.

Sub pœna excommunicationis,

Quæ poſt factam denunciationem abſolui poteſt per Bullam abſq; onere comparendi.

2 Durat autem valor & obligatio edicti per totum annum; non enim minorem habet vim, quàm leges canonicæ: nam fertur auctoritate Apoſtolica, & Tribunal, à quo procedit, eſt perpetuum; vnde perpetuò durat, quemadmodum Bulla Cœnæ. Ita Suarez *de fide*, *diſp.* 20. *ſect.* 4. *n.* 11. contra Henriquez *lib.* 13. *c.* 18. *n.* 4. *in gloſſ. lit. L. P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 27. Immo, quamuis Inquiſitores particulares ex negligentia, vel alio capite non publicarent edictum, adhuc adeſſet obligatio denunciandi, non ſolùm ſub onere peccati mortalis, ſed etiam cenſuræ, ſtante præcepto Inquiſ. Romanæ edito 3. *Ianuarij* 1623. Quod non ideo non eſt perpetuum, quia non proponitur nomine decreti, ſed præcepti, vt aliqui opinati ſunt: nam illud more decretorum obligat vbique locorum, & pœnam imponit indefinitè: fortaſſe verò prodijt ſub nomine præcepti, quia hoc familiare eſt illi Tribunali: & præceptum ac decretum ſæpe confunduntur in iure, vt notat Tuſchus V. *Præceptum*, *concluſ.* 480. *n.* 4. & 11. & obſeruari poteſt in conſt. Sixti V. circa agitationes taurorum apud Guttierez *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 36. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 41. Circa terminum verò denunciandi, aduerte cum Freyta *n.* 41. in eo non comprehendi diem ipſum publicationis vſque ad ſequentem eadem hora, quâ fuit publicatus. *Ibid. §. Non deſinam.*

HÆC obligatio ſemper durat: tum virtute edicti,

Tum etiam virtute præcepti Inquiſ. Rom.

Sed dies termini non computatur in termino.

3 Nota hic primò, obligationem denunciandi hæreticum, vel de hæreſi ſuſpectum, vrgere etiam eos, qui ſciunt ſub ſigillo naturali, vel etiam ſub iuramento: quia agitur de bono publico. Ita Palaus *tr.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 10. *n.* 5. contra Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 31 *P.* 1. *T.* 4.

Obligat autem etiam ſcientes ſub ſigillo naturali, & ſub iuramento.

Reſ. 24. & *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 32. Contra quem *ibid.* bene docet Moura *de exſalt. ſec.* 3 *c.* 3. *n.* 11. Confeſſarium ſollicitanté, ſicut & cæteri ſuſpecti de hæreſi, denunciari debere, etiam ſi de eodem delicto non ſit diffamatus: nam in his delictis poteſt inquiri, etiam ſi infamia non præcedat. *P.* 4 *T.* 5. *Reſ.* 1. Nec verò requiritur, quod denunciator probare poſſit delictum, vt contra eundem *ibid.* docet Barboſa *de pot. Epiſ. p.* 3. *alleg.* 96. *n.* 51. Quia, licèt denunciator teneatur de iure ſuam denunciationē probare, *l. Diuus*, & *l. ab accuſatore ff. de Senatuſconſ. Turpill.* peculiare tamen eſt huic Tribunali, poſſe inquirere ex ſimplici denunciatione, quæ licèt non ſit ſatis ad probandum, ſatis tamen eſt ad diligentias adhibendas, vt alias crimen innoteſcat, fortaſſe etiam per alias denunciationes. *P.* 1 *T.* 4. *Reſ.* 1. Quod quia in alijs Tribunalibus non contingit, in his nemo denunciare tenetur delictum, quod probare non poteſt, ait Bañez apud Cruz *vbi infra* contra Sancium, & alios. Et probabile eſt, neque poſſe, vt docet Cruz *p.* 1. *tr.* 8. *ar.* 4. *dub.* 13. Quamuis contraria ſententia Leſsij *lib.* 2 *c.* 30. *dub.* 6. *n.* 49. ſit probabilior. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 100. Tenetur etiam in S. Officio denunciare, qui aliquod delictum proximi ſuſpectum nouit ex auditu, non ſolùm fide digni, ſed etiam leuis; relinquendo talis dicti valorem penès Inquiſitores: nam hæc delicta vergunt in damnum publicum, ob quod in hoc Tribunali admittuntur teſtes alias inhabiles, vt dicemus V. *Inquiſitorum n. vbi ſup.* Ita Thomas à Ieſu *de viſit. tr.* 1. *c.* 15. *n.* 11. contra Fagundez. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 28.

Etiam non potentes delictum probare.

Quod in alijs Tribunalibus non procedit.

Immò etiam ſcientes ex auditu perſonæ leuis.

4 Nota ſecundo, in denunciatione hæreticorum non dari perſonas priuilegiatas nam vxor, & frater tenentur denunciare maritum, & fratrem hæreticum. Ità de vxore Pegna *p.* 3. *n.* 111. *comm.* 160. de fratre Sanctarellus *de hær. c.* 9. *n.* 15. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 5. Immo patrem hæreticum, tenetur quoque filius denunciare. Ità DD. quos citat, & ſequitur Farinacius *de hær. q.* 197. §. 2. *n.* 40. contra Alenſ *p.* 3. *q.* 23. *memb.* 4. *ar.* 2. *dub. vlt.* Verum eſt, quòd Genuenſis *c.* 18. *n.* 9. limitat hanc ſententiam in caſu, quo pater dogmatizaret, & filium alioſque doceret; vel ſi vocaretur à iudice tamquam teſtis, quod fieri non debere, niſi in ſubſidium deficientibus alijs teſtibus. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 4. Ex quo reprobandus eſt vniuerſaliter Pereira *q.* 10. *n.* 36. docens, perſonas priuilegiatas non teneri reuelare crimen occultum ſui coniuncti, ex vi monitorij, etiam ſi alij teſtes deficiant. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 63. Immò, ſtante praxi, videtur, quòd vxor, & frater teneantur denunciare virum, & fratrem in blaſphæmias prorumpentes, vel aliud crimen ſuſpectum de hæreſi perpetrantes. Quamuis Homobonus *de caſ. reſ. p.* 2. *c.* 1. id neget ex eo, quod extrà crimen hæreſis ad hoc non coguntur à iure. *P.* 1. *T.* 4 *Reſ.* 6.

Etiam vxorem,

Fratrem,

Et filium, in caſu hæreſis formalis.

Et videretur etiā dicendum in delictis ſuſpectis.

5 Docent verò DD. communiter, non teneri hæreticum denunciare ſeipſum: quia ex cap. *aliquando, de pœnit. diſt.* 1. nemo tenetur ſe prodere. Sed hanc ſententiam aliqui limitant, niſi pernicies publica immineat, in quo caſu pro bono communi vita ſpernenda foret. Vnde doctiſſimi Theologi obligauerunt diſcipulos cuiuſdam hæretici dogmatizantis ad illum denuntiandum, quamuis ipſi fuerint complices delicti. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 8. Et mulier ſollicitationi in Confeſſione conſentiens tenetur Confeſſarium denunciare, vt habetur ex declaratione S. D. N. Vrbani VIII. & ſacræ Congreg. ſpecialiter celebratæ coram D. N. *die* 25.

Non tamen ſeipſum.

Niſi per accidens, reuelando complicem.

Iulij

Iulij 1624. relata in Epiſtola Cardinalis Mellini ad Cardin. Borrom. Archiep. Mediolan. Vbi etiam habetur, talem fœminam non teneri ſuum conſenſum exprimere, & ſi vel ipſa vel Confeſſarius exprimant, in Actis Curiæ non ſcribi, tanquam rem impertinentem ad Tribunal. Ex quibus refellendæ duæ extremæ opiniones, vna Souſæ *tr.* 2. *c.* 7. *n.* 4. quod mulier conſentiens non debeat reuelare; & alia Freytas *in edit. nouiſſ* *q.* 10. *n.* 40. quòd teneatur aperire copulam, & Inquiſitores poſſint illam de hoc interrogare. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 31. & recitanter *in P.* 1. *T.* 4. *Reſ* 9.

Sed tunc poteſt ſuum delictum tacere.

6 Nota tertiò, quòd, quamuis Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 31. excuſet à denunciando hæreticum eum, cui periculum vitæ, famæ, aut bonorum externorum in propriam, vel patris, matris, vxoris, fratris, vel alterius coniunctiſſimi perſonam immineat, vnde docet Freytas *q.* 14. *n.* 15. quod hæreticus, qui ob timorem magni damni complices tacuit, non eſt tradendus bracchio ſæculari vt diminutus, ſed mitius tractandus: His tamen non obſtantibus, Bonacina *diſp.* 6. *punct.* 2. *n.* 6. teſtatur, hanc doctrinam non omnibus probari. Et illam Genuenſis *c.* 18. *n.* 8. limitat, niſi hæreticus dogmatizaret, & ſeduceret animas, aut corpora læderet, &c. nam in his caſibus teneretur homo exponere propriam vitam pro patria. Et ipſe Freytas, ſtante praxi, contrariam ſententiam amplectendam eſſe inquit, maximè in caſu hæreſis formalis. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 7. Et benè docet *q.* 12. *n.* 19. quod, ſtando etiam in prima ſententia, periculum in bonis temporalibus amici non excuſat: quia maior amicus eſt Deus, & *amicus vſque ad aras*. Alioqui numquam denunciandus foret amicus, vel conſanguineus hæreticus, quia incurreret pœnam confiſcationis bonorum, cap. *cum ſecundum, de hær. in* 6. Amiſſionem verò bonorum temporalium propriorum tunc ſolùm excuſare, quando cogeret ſtatum mutare. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 36. Regulariter verò mulierem ſollicitatam non excuſari ob timorem a Confeſſario denunciando, ait Bonacina *diſp.* 6. *punct.* 1. §. 3. *n.* 6. quia ferè nunquam huiuſmodi damni periculum imminet, & incommoda, quæ ſequuntur ex abuſu huius Sacramenti, præualent incommodis priuatarum perſonarum. Sed hæc opinio admittenda eſt, quando bonum fidei periclitatur. Et ità tenet Souſa *lib.* 1. *c.* 34 *n.* 58. qui regulariter huiuſmodi mulieres excuſet in probabili periculo mortis, &c. ſuæ vel coniunctorum. Sed caueant Confeſſarij, nè trepidetur timore, vbi nullus eſt timor, & moneant mulieres denunciare, & ſecundum Sancium *diſp.* 11. *n.* 45. etiam nobiles, & egregias, ſi clauſura, infirmitate, vel alias non ſint impeditæ, adire Inquiſitores perſonaliter; nec enim id durum eſt ob bonum Religionis. *P.* 4. *T* 5. *Reſ.* 19. Si verò ſint legitimè impeditæ, aut non poſſint Inquiſitorem abſque infamia adire, ſecundum Portellium *V. ſollicitare fœminas n.* 21. ſatisfacient, mittendo epiſtolam, vel ſtando conſilio Confeſſarij. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 7. §. *Ideò*.

Sed quid ſi denuncianti immineat periculum vitæ, famæ, &c. in ſuam perſonam, vel ſui coniuncti?

Aliqui excuſant à denunciando.

Sed non probantur pro omni caſu.

Nam non excuſat periculum in bonis temporalibus amici.

Vel etiam propriis, citra ſtatus mutationem.

Et Confeſſarij non ſint multum trepidi in his periculis, & mittant ſollicitatas etiam nobiles ad denūciandum per ſe, ſi poſſunt, aliàs per alium.

7 Nota quartò, ſecundùm Genuenſem *in praxi c.* 18. *n.* 15. non eſſe denunciandam mulierem, quæ ſemel maleficium, aut ſuperſtitionem fecit, niſi ſaperet manifeſtè hæreſim, & ſimplicitas, aut alia iuſta cauſa non excuſaret. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ* 65. in fine. Et quando delictum denunciandum præcipitur ex præſumptione, qui ſciret præſumptionem deficere, ſecundum Valerum *V. hæreſis diff* 1. *n.* 4. non teneretur denunciare, vt qui v. g. ſciret aliquem diuinare ex ſimplici manuum inſpectione,

An denuncianda ſit mulier, quæ ſemel maleficium fecit.

Et qui delictum commiſit, in quo ceſſat præſumptio, in qua fundatur ſuſpicio?

ctione, &c. non autem ex pacto dœmonis, vt præſumit Siſtus V. in Bulla. Sed contrarium docet Freytas *q.* 21. *n.* 26. & tale iudicium reſeruandum eſſe Inquiſitoribus. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ* 10. Vnde ſententia Valeri non placet. *Ibid. T.* 10. *Reſ.* 27. §. *Item probibitio*.

LICET hæreticus, &c ſit fraterne corrigendus, ſi ſperatur fructus, debet tamen denunciari, non expectata emendatione.

8 Nota quinto, quod, licet, priuſquam hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus, denuncietur, procedere debeat fraterna monitio, ſi ſperetur fructus; nihilominus, non obſtante correctione, deferri debet. Ità præcipit Inquiſitorum edictum, & rationabiliter: quia, vt ait Suarez *de fide diſp.* 20. *ſec* 3. *n.* 12. his criminibus rariſſimè occurri poteſt per priuatam correctionem, & ad cognoſcendam veram reſipiſcentiam magna prudentia requiritur, cum ſemper lateat fraus. Et propterea finis præcipuus denunciationis non eſt ſola emendatio fratris, ſed publica illius correctio ad aliorum ſecuritatē, quæ ex fraterna correctione ſperari non poteſt. Ita Palaus *tr.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 10. *n.* 2. Idē docet Bonacina *in Bull. Cœn. diſp.* 1. *q.* 12. *punct.* 3. *n.* 15. de machinantibus malum alicui Cardinali, qui ex Conſt. Pij V. denunciari præcipiuntur. *P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 89. *a* §. *Sed difficultas*. † Vbi teſtatur, ſe hanc doctrinam quoad ſuſpectos hæreſis docuiſſe *in P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 24. Sed ibi reuera docuit correctionem omitti debere. † Ex quibus exiſtimo cum Bonacina *tr. var diſp.* 6. *punct.* 3. *n.* 9. & alijs, hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi, denunciandum eſſe, etiam ſi moraliter conſtet iam eſſe emendatum.

Immò etiam ſi ſit emendatus.

Quamuis aliqui id negent, & aſſignēt emendationis argumenta.

Contrarium tamen tenet Sotus *lib.* 3. *q.* 5. *ar.* 5. quem multi ſequuntur. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 3. & *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 61. Quod ſi petas, quo pacto conſtare poſſit, reum eſſe emendatum? Reſpondet Felinus *in c. teſtimonium, de teſt.* ſi ſacramentaliter ſit confeſſus. Homobonus *p.* 1. *tr.* 7. *c.* 7. *q.* 33. ſi Iubilæum ſit conſecutus. Si per triennium benè vixerit, Freytas *in add. ad q.* 8. *n.* 32. Alij tandem id remittunt arbitrio boni viri. *P.* 1. *cit.* Hoc ipſum in ſpecie de Confeſſario ſollicitante docet Souſa *tr.* 2. *c.* 6. *concl.* 4. *n.* 16. declarans, ſufficienter emendatum præſumi, ſi mulier ſollicitata ter, vel quater ad ipſum accedens, libidinis expertem inueniat. Sed Bonacina *vbi ſupra* tenet, Confeſſarium emendatum denunciare debere. P. 4. *T.* 5. *Reſ.* 23. Et Genuenſis *c.* 18. *n.* 6. limitat ſupradictam doctrinam, quòd non procedat in hæreſiarchis: Et Fagundez *pr.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 17. quod non procedat in vllo hæretico formali: nam emendatio hæretici difficilè conſtare poteſt, & abſtinere non poteſt quin hæreſim, quam ſemel amplexus eſt, alios doceat. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 3. § *Limitat, & inſra*.

Et Confeſſarius denunciari debet, etiā ſi ſtatim poſt ſollicitationem pœniteat.

Docet etiam Bonacina *vbi ſupra*, Confeſſarium denunciandum eſſe, etiam ſi ſtatim poſt ſollicitationem pœniteat: nam quod factum eſt, nequit non fieri, *l. in bello* 9. *Facta, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.* Et alioqui quilibet Confeſſarius ad effugiendam denunciationem, diceret, ſe pœnituiſſe. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 22.

Etiamſi abiurauit ſuſpicionem, denunciatus de alia ſollicitatione.

Præſertim, ſi perſeueret in ſollicitando.

Probabile tamen eſt, non eſſe denūciandum de ſollicitatione facta ante Bullas.

Quæ doctrina procedit, etiam ſi Confeſſarius ab alio denunciatus, delictum abiurauit: non quidem de eadem ſollicitatione; nam iudicium in idipſum bis exerceri non ſolet: ſed de alia: nam duplex ſollicitatio meretur maiorem pœnam, quàm vnica: & in cauſa hæreſis accedente noua probatione, reus iterum punitur. Ità etiam Bonacina *vbi ſupra n.* 10. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 41. & recitanter olim *in P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 26. Idque à fortiori procedit contra Sancium *diſp.* 11. *n.* 53. ſi Confeſſarius poſt abiurationem in ſollicitando perſeueraret. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 21. Probabiliter tamen docuit Fagundez *tr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 31. non eſſe denunciandum

Con-

Confeſſarium de ſollicitatione commiſſa ante Bullas; quia nulla lex extenditur ad delicta præterita, ſi claré non explicet, cap. *cognoſcentes*, *& c vlt. de conſt.* Licet etiam probabiliter contrarium doceat Freytas *q.* 3. *n.* 15. *P.* 1. *T.* 4. *Reſ.* 25. & *P.* 4. T. 5. *Reſ.* 40.

DENVNCIARE.
Confeſſarium ſollicitantem ad turpia.

9 † DENVNCIANDI ſunt Confeſſarij ex Bullis ſummorum Pontificum, præſertim Gregorij XV. *qui perſonas, quacunq; illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs quom dolibet perpetranda, in actu ſacramentalis Confeſſionis, ſiue ante, vel poſt immediaté, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa Confeſſione non ſecuta, ſiue extrà occaſionem Confeſſionis in confeſſionario, aut in loco quocunque, vbi Confeſſiones ſacramentales audiantur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint; aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint* †. Et quidem ſub mortali, vt patet ex illis verbis prædicti decreti; *mandantes omnibus Confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi*, &c. Quæ verba quamuis præcedentes Bullæ non habuerint, ſub hoc tamen onere vſu receptæ fuerunt. Vndé, etiam ſi Edictum Inquiſitorum non promulgaretur, ex vi tamen huius Bullæ incũberet obligatio denunciandi, vt notat Sancius, *diſp.* 11. *n.* 20. *P.* 4. *T.* 5. Reſ. 3. Quam ideo ex mandato D. N. Vrbani VIII. per litteras Cardinalis Mellini apud Peyrinum *in hanc Bullam* §. 9. *n.* 34. Archiepiſcopi, & Vicarij Generales tenentur Sacerdotibus ad Confeſſiones approbandis in ipſa approbatione legere, & intimare, vt nimirum ex tunc ſciant Confeſſarij pœnas propoſitas ſollicitantibus, & obligationem monendi pœnitentes ſollicitatos ad denunciandum. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 31. Et hæc obligatio non ſolùm incumbit perſonæ ſollicitatæ, vt docuit Homobonus *to.* 1. *p.* 4. *reſp.* 51. Sed etiam alijs, qui id ſciunt, ſaltem ex auditu perſonæ fide dignæ, vt ait Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 31. & obſeruat praxis *S.* Officij. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 28. in fine †. Quo modo autem facienda ſit talis denunciatio, an præmittenda ſit correctio, quæ cauſa excuſet à denunciando, & alia communia omnibus denunciationibus, dicta ſunt ſupra. An Confeſſarius ſollicitans pertineat ad Epiſcopum, vide V. *Epiſcopi iuriſdictio in Confeſſarios ſollicitantes*, nunc videndum, in quibus caſibus Confeſſarius comprehendatur in Bulla, & ſit denunciandus †.

CONFESSARIVS verò denunciandus eſt in caſibus explicandis.

Sub onere peccati mortalis.

Saltem poſt Bullam Gregorij.

(Qua legi debet, & intimari Sacerdotibus, dum ad Confeſſiones approbantur).

Non ſolùm à pœnitente ſollicitata; ſed ab omnibus, qui id ſciunt.

10 In primis ergò non eſt denuncianda mulier ſollicitans Confeſſarium; quia Bulla ſolùm loquitur de Confeſſario; ex eo nimirum, quòd in pœnitentibus id raró contingit. Ità Riccius *p.* 3 *reſ.* 67. *n.* 1. contra Paramum *lib.* 3. *q.* 10. *P.* 1. *T.* 4 *Reſ.* 23 Vnde nec eſt denunciandus interpres Confeſſionis, etiam Sacerdos; quia ſe tenet ex parte pœnitentis. *P.* 4. T. 5. *Reſ* 9. Nec item tertius, qui alium ſollicitaret per Confeſſarium in Confeſſione; quia is non veré ſollicitat in Confeſſione, & leges latæ contra efficientes, non ligant mandantes, vt dictum eſt V. *Cenſura*, *n.* 20. *P.* 1. T. 4. *Reſ.* 22. Denunciandus tamen foret Confeſſarius ſollicitans

ET verò non eſt denunciandus pœnitens ſollicitans Confeſſarium.
Nec interpres Cõfeſſionis.
Nec, qui ſollicitaret per Confeſſarium.

Licèt in tali caſu

denunciandus fo-ret Confeſſarius, tamquam leno.

tans pro alio, & ſic ad lenocinium, per illa verba, *ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs perpetranda*. Id quod etiam procedit in terminis aliarum Bullarum, eo quod in illis comprehendebatur omnis ſollicitatio ad turpia, & non minor Sacramento conſurgit iniuria ex ſollicitatione ad turpia cum alio, quàm cum ſeipſo perpetranda. Ita Freytas *q* 17. *n.* 14. Quamuis Souſa *in annot. ad Bull. Greg.* hanc ſententiam, etiam poſt Bullam Gregorij ſolùm probabiliorem appellet. *P.* 1. *T.* 4. *Ref.* 19. & *P.* 4. *T.* 5. *Ref.* 12.

Etiam ante Bullã Gregorij.

Poſt quam, denunciari debet, ſi petat à pœnitente domum pro inducenda amaſia.

Et in terminis Bullæ Gregorij denunciari debet Confeſſarius petens à pœnitente domum, in quam concubinam adducat, quia ſupradicta verba, *ſiue cum alijs* hunc caſum videntur includere. *P.* 4. *T.* 5. *Ref.* 45.

ITEM non debet denunciari laicus fingens ſe Sacerdotem, & ſollicitans.

Item (ſub cenſura) non videtur denunciandus laicus vel clericus non Sacerdos, qui fingens ſe Confeſſarium, pœnitentem audiens, non tamen abſoluens, ſollicitaret; quia Bullæ latæ ſunt contra Sacerdotes ſollicitantes. Ità Sanctarellus *de hær. c.* 46. *dub. vn. n.* 9. *P.* 1. *T* 4. *Ref.* 15. † Quod ſi is abſolueret denunciandus eſſet ex alio capite, quia ſcilicet præſumeretur ſentire, miniſtrum huius Sacramenti eſſe poſſe non Sacerdotem †.

Niſi abſoluat.

Quam præſumptionem ceſſare, ſi non abſoluat, ait Sancius *diſp.* 11. *n.* 36. *P.* 1. *T.* 4. *Ref.* 16. Idem docet Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *n* 79. de Sacerdote non approbato ad Confeſſiones: quia iſte ſollicitando, non coniugeret ſollicitationem cum Sacramento, vnde non præſumeretur de illo male ſentire.

Secus de Sacerdote non approbato.

Sed in hoc contrarium teneo, non ſolùm poſt Bullã Gregorij, quæ mandat denunciari Confeſſarios ſollicitantes prætextu Confeſſionis (*P.* 1. *T.* 4. *Ref.* 17.) ſed etiam ante illam: quia ſimplex Sacerdos habet poteſtatem Ordinis, & iuriſdictionem in venialia, & in articulo mortis etiam in mortalia. Ita Palaus *tr.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 9. *n.* 1.

Etiam ſi vterque ſciret, Confeſſionem fore nullam.

Et in terminis Bullæ Greg. puto cum Sancio *diſp.* 10. *n.* 19. denunciandum eſſe talem, etiam ſi vterque ſciret, Confeſſionem ex defectu iuriſdictionis futuram inualidam.

Etiam ſi non abſoluat.

(Quod ipſe à fortiori procedere putat, ſi Confeſſarius, deprehendens fœminam verum propoſitum non habere, non abſoluat, ſed audiendo peccata ſollicitet: quia, licèt in hoc caſu non fiat Sacramentum, fit tamen accuſatio in foro pœnitentiæ ſufficiens ad obligationem ſigilli, & patet ex verbis Bullæ ibi, *etiam Confeſſione non ſecuta*, &c. *Ref.* 8. §. *Verùm*, & 30. *P.* 4. *T.* 5.)

Aut pœnitens accedat ad confitendum, nè incurrat cenſuram.

Ex quibus a fortiori ſequitur denunciandum eſſe Confeſſarium, qui ſollicitaret mulierem accedentem ad confitendum, vt non incurrat cenſuram contra omittentes Confeſſionem annuam. Ità Souſa *lib.* 1. *c.* 34. *n.* 18. *P.* 4. *T* 5. *Ref.* 8.

ITEM non debet denunciari Sacerdos ſollicitans in adminiſtratione aliorum Sacramẽtorum,

Item non eſſet denunciandus Sacerdos ſollicitans in adminiſtratione Baptiſmi, vel aliorum Sacramentorum, vt ait Sancius *diſp.* 11. *n.* 42. *P.* 4. *T.* 5. *Ref.* 16.

Vel ad alia peccata extra venerem.

Nec ſollicitans in Confeſſione ad alia peccata præter luxuriam: quia Bulla loquitur de ſollicitante in Confeſſione, ad turpia; vnde addit *ſermones illicitos, & inhoneſtos*. Ità obſeruat praxis Inquiſitorum, & docet Bonacina *diſp.* 6. *punct.* 3. *n.* 7. contra Freytam *q.* 8. *n.* 17. *P.* 1. *T.* 4. *Ref.* 20. & *P.* 4. *T.* 5. *Ref.* 17.

AT denunciari debet, ſi in Confeſſione ſollicitet maſculum.

11 *Denunciandus* verò eſt Confeſſarius poſt Bullam Gregorij, primò, ſi ſollicitet maſculum, quia dicit, perſonas, quæcunque illæ ſint. Ita Naldus *V. Confeſſio n.* 31. *P.* 1. *T* 4. *Ref.* 12.

Etiam ante Bullã Gregorij.

Immo id dicendum erat ante illam, ut declarauerat Paulus V. *an.* 1619. ratione eiuſdem, immò maioris iniuriæ, quæ in ſollicitatione maris Sacramento irrogatur. Ità Souſa *tr.* 1. *c.* 12. *n.* 12. *P.* 4 *T.* 5. *Ref.* 33.

Poſt quam denunciari debet, ſi pœnitenti ſollicitanti conſentiat.

Secundò, denunciandus eſt, ſi non ipſe ſollicitat, ſed pœnitenti ſollicitanti conſentiat, per illa verba,

cum

cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint. Ita Fagundez *pr. 2. lib. 4. c. 3. n. 56.* Quamuis id multi negent *P. 1. T. 4. Reſ. 11.* & *P. 4. T. 5. Reſ. 42.* Immo id procedere puto, etiam ſi ſtatim, ac ſollicitationi per turpia verba acquieuit, ab illis deſiſtat, & complementum differat in aliud tempus, dilata etiam abſolutione: nam iam habuit inhoneſtos ſermones. P. 4 T. 5. *Reſ.* 4. Idem dic, ſi ſollicitanti ad copulam, acquieſceret ſolùm in baſijs, & actibus impudicis. Ita Sancius *diſp. 11. n. 28.* contra Palaum *tr. 4. diſp. 9. punct. 5. n. 54.* Et ſi ſollicitantem ad fornicationem ſollicitaret ad ſodomiam, vel contra, vel iàm de ſollicitatione pœnitentem ſollicitaret, *P. 4. T. 5. Reſ. 13.* Quod ſi conſentiret ob metum, quia ſcilicet pœnitens minaretur, ſe velle illum denunciare, &c. ſecundum Sancium *ibid. n. 30.* non eſſet denunciandus, & ſecundum Freytam *q. 11. n. 39.* non eſſet puniendus. Quamuis Souſa aſſerat, citra abiurationem puniri poſſe. *P. 4. T. 5 Reſ. 15.* Sine dubio autem denunciandus eſſet Confeſſarius, qui cum pœnitente ſe ſimul ſollicitarent adinuicem, vt ait Souſa *lib. 1. c. 34. n. 11. P. 4. T. 5. Reſ. 14.* vel conuenirent ad ſimulandam Confeſſionem, vt inhoneſtos ſermones haberent, vt ait Sancius *diſp. 15 n. 3* poſt Bullam Gregorij, quidquid ſit in terminis aliarum. *P. 4. T 5. Reſ. 10* Et ſecundum Bonacinam *punct. 3. n. 17.* ſi ex eo, quod penitens ſe malum animum cum eo habuiſſe confeſſa eſſet, occaſionem arriperet illam ſollicitandi. *P. 4. T. 5. Reſ. 20.* Id quod etiam procedit, ſi pœnitens ad confeſſionarium accederet de aliquibus negotijs bona fide tractaturus, vt ait Souſa *lib 9. c. 34. n. 42. P. 4. T. 5. Reſ. 10. §. Nota.* Etiam abſque vllo ordine ad Confeſſionem, per illa verba, *ſiue extra occaſionem Confeſſionis Reſ. 18. T. 4. P. 1.* Et multò magis, ſi prætextu Confeſſionis, vt habent edicta DD. Inquiſitorum, & Bulla Gregorij ibi, *qui prætextu Confeſſionis*, &c. *P. 5. T. 4. Reſ* 13. Item denunciandus eſt Sacerdos, ſi pœnitentem accedentem ad ipſum, & dicentem, ſe velle in craſtinum confiteri, ſollicitaret: nam talis ſollicitatio fieret in confeſſionario, ſimulando Confeſſionem. Ità Fagundez *pr. 2. lib. 4. c. 3. n. 49.* contra Sancium *diſp. 11. n. 49. P. 4. T. 5. Reſ. 6* Immo quamuis in Bulla Gregorij videatur non comprehendi Confeſſarius ſollicitans fœminam in confeſſionario non ſimulata Confeſſione, vt docent Sancius *diſp. 11. n. 66.* & alij multi; attamen contrarium dicendum eſt ex decreto Pauli V. apud Peyrinum *in hanc conſt. Gregorij §. 5. n. 15.* Et illa verba Gregorij *ſimulantes ibidem Confeſſiones audire*, non referri ad ſollicitationem in confeſſionario, ſed in ſubſellijs, quæ licèt aliquando confeſſioni inſeruiant, tamen non ſunt, nec dicuntur confeſſionalia. Ita Lezana *c. 19. n. 34. P. 4. T. 5. Reſ* 38.

Quamuis poſt turpia verba ſtatim deſiſtat.

Vel conſentiat in turpitudinis partem, &c.

Niſi excuſaret metu.

Et ſi cum pœnitẽte ſimul ſe ſollicitarent,

Vel conuenirent ad ſimulandam Confeſſionem turpiter locuturi,

Et generaliter, ſi ſollicitaret Confeſſionis occaſione,

Prætextu,

Vel ſimulatione,

Immo abſque ea, dummodo ſollicitet in confeſſionario.

12 Non eſt tamen denunciandus Confeſſarius, qui cõueniens cum muliere ad turpia peragenda, vocatus poſtea in domum prætextu Confeſſionis ibi ſollicitaret: quia in hoc caſu prætextus Confeſſionis eſſet remotus. Ità Freytas, *quæſt. 15. num. 4.* contra Sancium *diſp. 11. n. 60. P. 4. T. 5. Reſ. 37.* Qui etiam *q. 9. n. 21.* contra eundem *n. 32.* docet, non eſſe denunciandum Confeſſarium, qui peccata carnis in Confeſſione audita ex zelotypia reprehenderet; quia talis obiurgatio ex ſuo genere eſt licita, & quod procedat ex zelotypia conſtare non poteſt; niſi adijciat minas, ſi cum riuali deinceps confabuletur, eius domum intret, &c. qui caſus eſt moraliter impoſſibilis, quia ſupponit fœminam ſine propoſito confitentem, & cum eodẽ Confeſſario in laſciua cõuerſatione

Minimè verò, ſi ſollicitaret in domo, vocatus prætextu Confeſſionis,

Vel obiurgetur de peccatis carnalibus confeſſis, ex zelotypia.

perſeuerātē, vnde non eſſet opus reprehendi in Cōfeſſione. P.4.T.5.R.43.

ITEM denunciādus eſt, ſi ſollicitet pauló ante, vel poſt Confeſſionem.

13 Ante Bullam Gregorij XV. Fagundez *pr. 2. lib. 4. c. 3. n. 31.* tenebat, non eſſe denunciandum Confeſſarium ſollicitantem pœnitentem paulo ante, vel poſt Confeſſionem immediatè. Sed Bulla Gregorij expreſſis verbis declarauit eſſe denunciandum. Non tamen eſt audiendus Nauarrus apud Paramum *l. 3. q. 10. n. 44.* quód denunciari debeat ſi ſollicitet poſt multum temporis a Confeſſione. *P. 1. T. 4. Reſ. 14.* Vnde quamuis Peyrinus *in hanc conſt. ſchol. 2. n. 2.* doceat, reuelandum eſſe, ſi poſt audita peccata carnalia in Confeſſione fœminam ab Eccleſia diſcedentem inſequitur, & in itinere ſollicitat: tamen multi viri docti id negant, etiam ſi ſollicitet in eadem Eccleſia, extra tamen tempus, & locum in Bullis contenta; nam, vt ait Souſa *in opuſ. n. 10.* protextus Confeſſionis debet eſſe proximus, id quod etiam aliqui dicunt de occaſione. Ideo tu cogita. *P. 4. T. 5. Reſ. 7.* Sane non eſt denunciandus, ſi poſt Confeſſionem accedat ad domum pœnitentis, & ibi eam ſollicitet. Ità Scortia *in Bull. epiſ. 77. theor. 197. P. 1. T. 4. Reſ. 14.* in fine.

Immediatè. Nam aliqui id negant, ſi ſollicitaret poſt Cōfeſſionem recedentem in itinere. Vel in Eccleſia extrà locum Confeſſionis. Quod certum eſt, ſi poſt Confeſſionem factam in Eccleſia, ſollicitet domi.

14 Denunciandus tamen foret, ſi daret pœnitenti in Confeſſione chartam ſollicitationis, etiam poſt Confeſſionem legendam; nam tradendo chartam, inciperet ſollicitare, & iniuriam facere Sacramento. Ita Sancius *diſp. 11. n. 31.* Sed Palaus *to. 1. tr. 4. diſp. 9. punct. 4. n. 2.* oppoſitum probabile putat, ſi charta legenda ſit poſt aliquod tempus à Confeſſione, quia, quando datur charta, tunc non incipit ſollicitatio, ſed cauſa ſollicitationis, quæ incipit poſtea, cum carta legitur. Quod ſi quis dicat, ex hac ſententia dari anſam Confeſſarijs ſollicitandi per chartas, reſpondeſi poſſet, Confeſſarios ſi id faciant, non fraudare Bullas, ſed cautè ſe gerere, vt fidem magis profiteantur. P. 4. *T. 5. Reſ. 2.* Et certè non eſt denunciandus Sacerdos, qui pœnitentem ſollicitat per litteras amatorias in domum miſſas; vel per lenonem. Ità Azeuedo *q. 5. n. 15. P. 1. T. 4. Reſ. 14.* in fine. Denunciandus tamen eſſet, ſi ſollicitaret puerum in cellam ductum, titulo dandi chirographum Confeſſionis iamdudum peractæ; quia iſte caſus penderet à Confeſſione. Ità Souſa *lib. 1. c. 34. n. 39. P. 4. T. 5. Reſ. 77.* Idem dic, ſi pœnitentiam fœminæ imponat, vt ab ipſo Confeſſario nuda verberetur: vel ſibi verenda oſtendat, quæ ſibi in Confeſſione infirma eſſe dixit, dum hæc poſtea accidunt. Ità idem Souſa *ibid. & c. 18. n. 14. Ibid* & mox *Reſ. 47.*

Denunciari tamen debet, ſi daret in Confeſſione chartam ſollicitationis poſt Cōfeſſionem legendam.

Minimè vero ſi ſollicitaret litteris vel lenonibus miſſis in domum.

ITEM denūciari debet, ſi ſollicitet puerum in cellam ductum titulo dādi chirographum Confeſſionis.

15 † Porrò Confeſſarius, qui pœnitentem ſe ſigno Crucis ſignantem interrumpens ſollicitat, dilata in aliud tempus abſolutione, vel etiam ſtatim, ac ad genua confeſſura procumbit, proculdubio denunciari debet †. Et ità docet Freytas *q. 14. n. 16. P. 4. T. 5. Reſ. 30.* à medio. Qui benè aſſerit *n. 28.* contra Souſam *tr. 1. c. 18. n. 7.* id verum eſſe, etiam ante Bullam Gregorij, vt erat in praxi: tum, quia DD. communiter aſſerebant, denunciandum eſſe ſollicitantem paulò ante vel poſt Confeſſionem: tum etiam, quia hic caſus eſt ſimilis illi quem ponit ipſe Souſa *n. 6.* ſcilicet, denunciandum eſſe Confeſſarium, ſi ſciens pœnitentem velle confiteri, ipſam ſollicitaret, etiam Confeſſione non ſecuta, quia poſtea noluit confiteri, vel ipſe Confeſſarius noluit audire. *P. 4. T. 5. Reſ. 39.* Poſt Bullam verò Gregorij non eſt dubiū, denunciari debere Confeſſarium ſollicitantem pœnitentem accedentē ad ipſum, vt confiteatur, illam præueniendo, & Confeſſionem differendo. P. 4. *T. 5. R. 40.*

Si ſollicitet confeſſuram poſt ſignum Crucis, vel ſtatim genuflectentem.

Saltem poſt Bullā Gregorij.

16 Petes hic an Confeſſarius excuſari poſſit ex paruitate materiæ, ita

IN ſollicitatione

vt aliquando non ſit denunciandus? Portellius *in add. V. ſollicitare, n. 4.* & alij reſpondet affirmatiuè, quia excommunicatio non incurritur, niſi ob culpam lethalem. Sed negatiue reſpondendum eſt cum Sancio *diſp. 11. n. 22.* & alijs. Tum, quia in rebus venereis non datur parua materia, vt dicemus *V. luxuria, n. 3.* Tum etiam, quia etſi parua materia in venere daretur, talis materia eſſet quidem leuis in genere luxuriæ; ſed in caſu ſollicitationis intra genus Religionis eſſet grauis: quemadmodum parua materia in die ieiunij, quæ excuſat à mortali in genere temperantiæ, non excuſat à mortali in genere religionis obligantis communicare ieiunè. Itaque denunciandus foret, ſi leuiter manum tangeret, pedem premeret, vellicaret, &c. P. 1. T. 4. *Reſ.* 21. P. 4. T. 5. *Reſ.* 5. & P. 5. T. 5. *Reſ.* 9. Immo Souſa *lib. 1. c. 34. n. 54.* putat, id procedere etiam ſi verba aut ſigna ſint dubia P. 4. T. 5. *Reſ.* 25. Et ſane denunciari deberet, ſi pœnitentem laudaret de pulchritudine: præſertim poſt Bullam Gregorij. Ità Bonacina *tr. var. diſp. 6. punct. 3. n. 3.* Qui benè limitat, niſi conſtet, aut rationabiliter præſumatur Confeſſarium non in finem ſollicitationis illas laudes protuliſſe. P. 4. T. 5. *Reſ.* 18.

non excuſat paruitas materiæ.

Vnde denunciari debet Cõfeſſarius premens pedem.

Tangens manum.

Et laudans de pulchritudine.

In dubio de intentione.

D E P O S I T V M.

1 DEPOSITVM eſt ſpecies contractus, qua aliquid alicuius fidei cuſtodiendum traditur. Depoſitarius dicitur is, apud quem quid cuſtodiendum deponitur.

QVID ſit depoſitum? Quid depoſitarius?

2 Tenetur is diligentiam adhibere, ne depoſitum pereat. Et quidem, ſi nihil recipiat in mercedem, ſecundum Molfeſium *ſum. to. 2. tr. 12. c. 15. n. 44.* & DD. communiter, tenetur tantùm de dolo, & lata culpa P. 1. T. 8. *Reſ.* 74. Immo id etiam exiſtimo cum Rebellio *p. 2. lib. 1. q. 10. n. 11.* contra Molinam *to. 2. tr. 2. diſp. 527.* & alios cõmuniter, procedere in foro conſcientiæ, ſi mercedem accipiat, vt ſunt nautæ, cauponarij, & ſtabularij. Sed in foro externo tenentur de culpa leuiſſima, ita Patuente *l. & ita §. at hoc ff. naut. caupo.* ne oſtiũ fraudibus patere. *Ibid.* & P. 3. T. 6. R. 21. & P. 4. T. 3. R. 30. in fine. Dubitans verò, an depoſitũ culpa ſua perierit, nõ tenetur ex ſupradictis ad reſtitutionẽ: quia in dubio peccatum non præſumitur. Et hoc maximè procederet, quando depoſitum factum eſſet in gratiam deponentis. Ità Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 41. n. 18.* & alij: P. 3. T. 6. *Reſ.* 49. in fine P. 4. T. 3. *Reſ.* 30.

Et de qua culpa teneatur?

In foro conſcientiæ ſolum tenetur de culpa graui, & mortali.

Etſi dubitat, an res ſua culpa perierit, ad nihil tenetur.

3 Depoſitarius re depoſita vtens, & eam alienans, ſine expreſſa, vel præſumpta domini licentia, cenſetur furtum committere, ex *l. 3. C. eod. & ex Inſt. de oblig. quæ ex delicto naſcunt. §. furtum.* Cæterum non condemnarem grauis peccati depoſitarium, qui frumentum, oleum, vel aliud depoſitum vſu conſumptibile alienaret, ſi aliàs certus eſſet, ſe tantumdem eiuſdem generis, & bonitatis habiturum, cum dominus repetierit: quia ex hoc nulli præiudicatur. Vnde, non obſtante, quod magiſtratus prohibeat, ne frumentum ex horreo publico abſque eius iuſſu extrahatur, poteſt nihilominus induſtrioſus officialis extrahere, ſi certus eſt, ſe æquè bona frumenta conſtitutis temporibus in promptu habiturum. Ità Layman. *lib. 3. ſec. 5. tr. 4. c. 25. n. 3.* P. 4. T. 4. *Reſ.* 68.

DEPOSITO vtens ſine licentia domini ſaltem præſumpta cenſetur furari.

Sed hoc mitiga.

4 Depoſitarius, cui deponens aliquid debebat, non poteſt ſibi ex depoſito compenſare: nam hoc prohibitum eſt in cap. *bona fides, de depoſ.*

DEPOSITVM nõ admittit compenſationem in foro exteriori.

depoſ. ob fidelitatem in depoſito requiſitam. At, quamuis probabile ſit, hunc textum obligare etiam in conſcientia, vt docent Lublinus *ſum. V. pecunia n.* 17. & alij, probabile tamen eſt etiam, obligare tantùm in foro externo, quando depoſitarius alia via debitum ſibi compenſare non poteſt. Ità docent Leſſius, *de iuſt. lib.* 2. *c.* 27. *dub.* 4. *n.* 16. Villalobos *to.* 2. *tr.* 29. *diff.* 5. *n.* 2. & *tr.* 11. *diff.* 23. *n.* 3. & alij. P. 2. T. 16. *Reſ.* 46. *à* §. *Non deſunt*, & P. 3. T. 5. *Reſ.* 10. *à* §. *Notandum*, & *in add. Reſ.* 1.

At in foro conſcientiæ probabil: eſt admittere.

5 Deponens pecuniam apud vſurarium, quem ſcit pecunia illa fœneraturum, an peccet, vide V. *Scandalum n.* 12.

DESIDERIVM PRAVVM.

DESIDERIVM prauum quid? Et cuius ſpeciei.

1 † DESIDERIVM prauum dicitur tendentia efficax voluntatis in obiectum malum abſens, ſub ea ratione, ſub qua malum eſt. Sumit ſuam ſpeciem ab obiecto, vt dictum eſt V. *Delectatio. num.* 3 †.

Non eſt illicitum, deſiderare mortē propinqui ob bonum hæreditatis:

Vel filiarum, nè inhoneſte nubant.

Aut etiam noſtrã vt longam infirmitatem, mendicitatemque non patiamur.

2 Itàque ait Palaus *tr.* 6. *diſp.* 4. *punct.* 1. *n.* 11. contra Nauarrum *man. c.* 5 *num.* 10. deſiderare mortem naturalem propinqui, non vt malum ipſius, ſed ob aliquod emolumentum temporale ex eius morte ſibi ſecuturum, non eſſe peccatum mortale; quia ſic mors non deſideratur, vt proximo mala, ſed vt bona deſideranti. Ex quibus infert Azorius *to.* 1. *lib.* 3. *c.* 12. *q.* 2. à fortiori, licitum eſſe matri deſiderare mortem filiorum, eo quia ob deformitatem, vel inopiam non poſſint conformiter ſuo ſtatui nubere, &c. Et Sancius *diſp.* 2. *n.* 9. licitum eſſe optare ſibi, vel proximo mortem ad vitandam moleſtam infirmitatem, mendicitatem, aut ſimile incommodum, dummodo deſideretur infligenda à Deo, non ab homine iniuſtè, vel à dæmone; P. 3. T. 6. *Reſ.* 84. Quod vltimum docet etiam Granado *in* 2. 2. *contr.* 3. *tr.* 6. *diſp.* 2. *ſec.* 4. *n.* 22. contra Nauarrum *c.* 15. *n.* 15. bene addens, id extra caſum magnæ afflictionis non poſſe fieri ſine mortali; quia lædit charitatem ſibi debitam cupiens priuari magno bono, cuius homo non eſt dominus, abſque cauſa notabili. Et in hoc peccatum ſæpe incidunt mulierculæ, ſi non excuſantur ex defectu deliberationis. *P.* 5 T. 14. *Reſ.* 91.

Et inimici ad maius malum ſibi vel nobis vitandum.

Quamquam ab his deſiderijs abſtinēdum ſit.

3 Notat inſuper Mendoza *de ſpe & cha. vol.* 2. *diſp.* 153. *ſec.* 4. §. 48. poſſe nos aliquid mali optare inimico, quod ſit aptum ad vitanda maiora ſua, vel noſtra. Et ſic poſſe nos deſiderare, vt Deus mortem illius accelleret, ſi meliorem viuendi normam non ſit capturus, vel ſi iniquè; & quidem irreparabiliter, eſt nos vexaturus: quia id eſt deſiderare bonum, ibi ſibi hic nobis. Sed hæc non ſunt conſulenda, nè corruptæ iraſcibili laxentur habenæ. P. 5. T. 13. *Reſ.* 89. §. *Qui etiam*.

NON eſt mortale, deſiderare pollutionem in ſomnis ob ſanitatem.

4 Itém deſiderare pollutionem in ſomnis ob aliquem bonum finem, & de ea euenierte gaudere, non eſt peccatū mortale. Vide V. *Pollutio n.* 9.

Sed an poſſit quis optare, ne eſſet malum, quod eſt malum intrinſecè?

5 Superſunt duo dubia. Primum: An optare vt, quod eſt intrinſecè malum, non ſit malum, ſit peccatum mortale? Et non ſemper eſſe mortale, ait Vaſquez, *in* 1. 2. *diſp.* 116. *cap.* 2. ſed attendendum eſſe motiuum: itaque non eſſe mortale, ſi quis, ſæpius in fornicationem ex fragilitate incidens, optaret illam eſſe licitam. Sed Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 23. contra ſentit: nam hoc eſſet, velle mutare ordinem; & bo-

& bonum totius naturæ ob ſuum bonum particulare; quod eſt diſſentaneum rectæ rationi. *P.3. T.6. Reſ.47.*

6 Secundum dubium. An voluntas ſeu deſiderium conditionatum circa rem naturaliter interdictam ſit mortale? v.g. ſi quis dicat: *Occiderem inimicum, niſi Deum offenderem.* Layman *lib.1. tr.3. cap.6. num.10.* & alij affirmatiuè reſpondent, quia actus ſimiles non poſſunt præſcindere a malitia: & conditio illa inuoluit contradictionem; ſed Vaſquez *in 1.2. diſp.116. cap.2. num.4.* reſpondet negatiuè, quando conditio tollit omne malum, vt ſupradicta, ſecus ſi non auferat totum, vt eſſet hic actus *Occiderem inimicum, niſi ſupplicium timerem. Ibid. §. Notandum.*

Aut deſiderare malum intrinſece, cum conditione, ſi non eſſet malum?

DETRACTIO.

DETRACTIO quid? Et quot modis contingat?

1 † DETRACTIO eſt, cum quis proximi famam dehoneſtat cum intentione nocendi. Fit autem octo modis, quatuor circa malum, et quatuor circa bonum proximi, qui continentur his verſibus.

Imponens, augens, manifeſtans, in mala vertens.
Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatue remiſsè.

Eſt ex ſuo genere peccatū mortale. Sed aliquando ſit leue ex leuitate materiæ, vt ſi narrentur vitia proximi leuia, & corporalia. Et ſimilia.

2 Eſt detractio ex ſuo genere peccatum mortale; quia eſt contra iuſtitiam. Poteſt tamen eſſe veniale ex leuitate materiæ, vt ſi quis narraret leuem alterius imperfectionem. Ita Leſſius *lib.2. cap.11. diſp.3. num.11.* Limita tamen, niſi leuis imperfectio narraretur de tali perſona, vt reputaretur grauis. Item, ordinariè loquendo, non eſt mortale narrare defectus naturales animi [illegible] corporis, vt eſſe ignarum, parui ingenij, aut eſſe cæcum, gibboſum, &c. Et Petrus Nauarra *lib.2. cap.4. num.367.* putat, non eſſe mortale, aperire defectus natalium, vt dicere aliquem eſſe natum de adulterio, ſacrilegio &c. niſi ex hoc proximus in mente auditorum putetur valde contemnendus. Tandem non eſt mortale, dicere in genere, aliquem eſſe ſuperbum, auarum, &c. quia hæc verba, per ſe loquendo, non ſonant peccata mortalia, ſed naturalem inclinationem, vel culpam venialem. *P.5. T.5. Reſ.69.*

AN narrans peccata proximi audita, referendo que, vt audita, ſimpliciter, peccet mortaliter? Affirmat Sotus. Et ex parte Azorius. Sed Caietanus probabiliter negat.

3 Narrans peccata alterius audita, quamuis expreſse aſſerat, ſe nihil certo ſcire, ſed tantum recenſere, quæ audiuit, ſecundum Sotum *de Iuſt. lib.4. q.6. art.3. ad 4.* & alios, peccat mortaliter. Nam eſt cauſa, vt illi auditores peccata proximi ſciant, & proximus apud plures famam amittat. Azorius *p.3. lib.13. cap.6.* & alij hanc ſententiam tenent, in caſu quo talis narrans ſit tantæ auctoritatis, vt ipſi credatur, etiam audita referenti, vel quando eo modo narrat, vt auditores putet ex leuitate credituros. Hæ duæ opiniones ſunt probabiliores, & amplectendæ. Sed probabiliter etiam docuit Caietanus *in 2.2. q.33. art.2. dub.2.* & poſt ipſum Tannerus, *ibid diſp.4. q.8. dub.7. n.139.* talem ſimpliciter, & ſine additione aut confirmatione narrantem peccata proximi, non peccare mortaliter. Nam ſi credatur, diffamatio proximi, non tam erit dicentis, quam audientium. *P.3. T.3. Reſ.28.*

Cæterum non peccat mortaliter referens amico iniuriam ſibi ſecreto illatam, ad leniendum dolorem.

4 Narrans amico iniuriam ſibi ab alio ſecreto illatam, ad leniendum dolorem, non peccat mortaliter. Nam nimis durum eſſet, & repugnans humanæ conſuetudini, obligare aliquem ad ferendas iniurias in ſe ipſo, & prohibere illi communicationem cum amico, vt leuius ferat. Ita Syluius *in 2.2. q.62. art.2. q.15* & alij. Immo Crux *p.8. q.2. art.2. dub.*

dub. 3. *concl.* 1. putat non eſse mortale, ſi is, non valens iniuriam ferre, in querimonias publicas præ dolore prorumpat, ex quo iniurians infametur, hoc enim homini naturaliſſimum eſt, P. 3. T. 5. *Reſ.* 32.

Immò probabile puto, nec peccare mortaliter aperiẽtem ſecretum crimen proximi vni, vel duobus prudẽtibus non euulgaturis, ſine cauſa iuſta.

5 Qui ſine cauſa iuſta manifeſtat occultum proximi crimen vni, vel duobus viris prudentibus, quos ſcit non euulgaturos, Turrianus *in* 2. 2. *to.* 2. *diſp.* 53. *dub.* 8. *num* 2. & alij dicunt, peccare mortaliter, & hanc eſſe communem opinionem recentiorum Thomiſtarum. Nam diffamare proximum apud vnum virum magni nominis, eſt maioris detrimenti, quam apud decem plebeos, quilibet enim pluris facit, quod habeat rectam opinionem ſui vir vnus grauis, quam decem plebei. Deinde, quia iudicium temerarium, quamuis extra non pateat, eſt peccatum mortale, propterea quod frater amittit bonum nomen apud iudicantem, ergo ad detractionem mortalem ſatis eſt diffamare quem apud vnum. Tertio is, cui prudenter reuelas, poterit ſimiles prudentes inuenire, & conſcios facere, & ſic frater infamabitur apud multos. Quarto, alias non eſſet peccatum mortale, detrahentem audire, vt docent ſancti, & DD. nam prudens, cui confidi poteſt, audire poterit. Sed ego cum Tannero *in* 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *dub.* 7. *n.* 138. probabilem puto ſententiam contrariam Caietani *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. Nam, ſicut quis non acquirit famam vno dicente, ita nec infamiam, ſi vni dicatur. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 33. & P. 2. *T.* 17. *Reſ.* 22.

In quo caſu vir prudens, cui narratur, non peccat mortaliter audiẽdo, dum eſt ſolus

Vel etiam cum alijs multis, ſi tamen non tenetur ex officio narrantem corrigere &c.

Et Bonacina ait, regulariter, non teneri corrigere, nec debere.

6 In caſu autem ſupradicto vir prudens cui ſoli, vel cum altero prudente narratur crimen occultum, non peccat mortaliter audiendo, quia talis infamia ex dictis non eſt notabilis. Sed quid ſi audiat cum alijs multis, & non corrigat? Reſpondeo ſi ex officio non tenetur famam alterius defendere, vel ipſum corrigere: nec animaduertit, ex tali detractione magnum aliquod damnum ſecuturum, non peccat mortaliter. Ita Tannerus *nu.* 151. Item ſi corrigere deſinat ex timore, negligentia, aut verecundia, non peccat mortaliter. Addit Bonacina *de contr. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 17. *n.* 8. talem ordinariè loquendo, non debere detrahentem corrigere, quia dubius eſt, an peccatum, quod ille narrat, ſit publicum vel occultum, & an iuſtè, vel iniuſte narret, vnde fieri poſſet, quod ille iuſte narret, & ipſe iniuſte reprehendat. In dubio autem præſumendum potius eſt bonum, quam malum, niſi in contrarium adſint coniecturæ ſufficientes. Vide alias cauſas, quæ excuſant non obſtantem detractioni apud Molinam *tom.* 5. *tr.* 4. *diſp* 34. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 24. P. 3. *T.* 5. *Reſ.* 35. & *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 228. §. *Facit.*

Probabile eſt, non peccare mortaliter narrantem crimen alterius notorium, vbi neſcitur.

7 Docent etiam communiter DD. cum Soto *lib.* 5. *q.* 10. *art.* 2. eſſe peccatum mortale, ſaltem contra charitatem, detegere peccatum alterius notorium facti (ſcilicet per rumores, & famam publicam) vel iuris (ideſt per ſententiam iudicis) in loco, vbi ignorabatur. Nam in tali caſu læditur proximus in re graui, quod mihi fieri meritò ægerrimè ferrem. Limitat hanc ſententiam Leſſius *lib.* 2. *cap* 11. *dub.* 13. *num.* 68. niſi ille parum curaret ſe alibi infamari; vel crimen de quo punitus fuit ſit ita enorme, vt expediat ad ædificationem narrari. Sed ego probabilem exiſtimo ſententiam Fagundez *pr.* 2, *lib* 5. *cap.* 3. *n.* 14. quod ſic detrahentes, non peccent, neque contra iuſtitiam, neque contra charitatem, ſiue crimen detegatur in loco, in quem eius fama facile, ſiuè difficile vel nunquam peruentura foret. Quod Fagundez ſolide probat, & ad fundamentum contrariæ ſententiæ reſpondet. Hanc etiam ſen-

ſententiam docet Lublinus *V. Fama n.* 28. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 17. & *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 128.

8 Petes: An liceat interuenientibus ſententiæ contra Confeſſarios ſollicitantes in Aula S. Officij prolatas manifeſtare delinquentem? Reſpondet Souſa *de conf. ſolic. tr.* 2. *c.* 16. *n.* 8. illicitum eſſe, & mortale: nam ideo ibi in ſecreto profertur, vt delinquens non diffametur, & res limites tribunalis non excedat. Sed hæc opinio loquitur de manifeſtatione corã ſæcularibus: nam ſi manifeſtarẽt inter alios Eccleſiaſticos, & Regulares, nulla orirentur ſcandala, immo potius timor, & effectus bonus. Vt vero ſæcularibus non manifeſtetur, imponendam illis eſſe pœnam excommunicationis, & dandum iuramentum ait Freytas *add q.* 24. *n.* 49. Nam ſecluſa excommunicatione, & iuramento, nec aderit obligatio ſub mortali. *P.* 4. *T.* 5. *Reſ.* 44. — **Et Religioſum publicantem reum punitum in Aula S. Officij apud Religioſos.**

9 † Ex detractione oritur obligatio iuſtitiæ ad reſtitutionem †. Et quidem ſi quis alicui falſum crimen impoſuit, tenetur ſe retractare, & affirmare ſe falſum dixiſſe Immo Syluius *in* 2. 2. *q.* 62. *ar.* 2. *q.* 22. *tr.* 32. *c.* 10. *n.* 245. & *q.* 10 Villalobos *to.* 2. *tr.* 11. *diff.* 37. *n.* 3. & multi alij docent, quòd, ſi detractor non eſt vir magnæ auctoritatis, tenetur retractationem iuramento confirmare, & Molina *to.* 5. *diſp.* 41. ſi opus eſt, etiam teſtes adhibere. Sed Faber *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. *diſp.* 53. *c.* 1. *n.* 32. ait, ſufficere, quod ſimpliciter ſe retractet, nec aliud requirere D. Thomam 2. 2. *q.* 82 *ar.* 2. *ad* 2. Scotum *in* 4. *diſt.* 15 & alios Doctores antiquos. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 39. — **QVI proximo falſum crimen impoſuit, tenetur ſe retractare.** — **Et, ſi non eſt magnæ auctoritatis, etiam cum iuramento.**

10 Qui verum crimen, ſed occultum alterius propalauit, ſufficit, quòd ſe retractet apud illos, quibus crimen manifeſtauit, etiam ſi hi alijs notum fecerint: quia poſterior hæc infamia per accidens ſequitur ex priori, & ex malitia audientium, qui etiam ipſi tenentur apud ſuos auditores reſtituere. Ita Villalobos *to.* 2. *tr.* 11. *diff.* 37. *n.* 11. Vide etiam Tannerum *in* 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 6. *dub.* 6. *n.* 146. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 34 Immo in hoc caſu reſtituendi ſufficit, quòd de tali delicto non amplius loquatur apud eoſdem, & illum laudet, honorificè de eo, & cum eo loquendo. Ita Caietanus *in* 2. 2. *q.* 72. *ar.* 2. & alij. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 30. — **Qui verò crimen occultum manifeſtauit, tenetur ſe retractare, apud illos tantùm, quibus ipſe detexit.** — **Immo ſatis eſt, quod apud illos curet de eodem honorifice loqui, &c.**

11 Si infamator non poteſt famam reſtituere, niſi cum periculo vitæ, non tenetur: quia vita eſt res nobilioris ordinis, quam fama, & res inferioris ordinis non debet reſarciri cum detrimento rei ſuperioris ordinis. Quod procedit etiam ſi infamia eſſet maxima, puta hæreſis, criminis læſæ maieſtatis, &c. & etiam ſi infamator ſit plebeus, & infamatus vir nobilis. Ita Malderus *in* 2. 2. *tr.* 7. *c.* 2. *dub.* 9. contra Sotum *de iuſt. lib.* 4. *q.* 6. *ar.* 3. *ad* 4. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 30. §. *Notandum eſt quinto.* — **NON tenetur quis reſtituere famam cũ periculo vitæ.**

12 Si infamator non poteſt reſtituere famam, non tenetur illam compenſare pecunia. Ita Layman *lib.* 3. *ſec.* 5. *tr.* 3. *p.* 2. *c.* 7 *n.* 3. & alij. Sed contraria ſententia Soti *de iuſt. lib.* 4. *q.* 6. *ar.* 3. *ad* 4. & aliorum eſt probabilis. *Ibid.* §. *Notandum eſt tamen*, & *T.* 6. *Reſ.* 53. §. *Vnde hinc.* — **Nec illam compenſare pecunia.**

13 Qui ſe mutuo infamauerunt, poſſunt vti compenſatione, ita vt neuter reſtituere teneatur, niſi alter reſtituere velit: non poteſt autem fieri compenſatio reddendo maledictum pro maledicto. Ita Syluius *in* 2. 2. *q.* 62. *ar.* 2. *q.* 10. contra Turrianum *in* 2. 2. *to.* 1. *diſp.* 53. *dub.* 5. *n.* 7. *Reſ.* 30. *cit.* §. *Notandum eſt ſecundò.* — **QVI ſe mutuò infamarentur neuter tenetur reſtituere, niſi alter velit reſtituere ipſe.**

DISPENSARE in votis, & iuramentis quis poſſit, & in quibus; vide ſub V. *Voti relaxatio*. Circa irregularitates, vide V. *Irregularitatis diſpenſatio*. Quis poſſit diſpenſare ad debitum, vide V. *Inceſtus*.

IN impedimentis matrimonij non dirimentibus, diſpenſat Epiſcopus.

In dirimentibus ãte celebrationẽ, Papa.

Poſt celebrationẽ bona fide factam, ſi aliquæ circumſtantiæ concurrũt, Epiſcopus.

Et in aliquo caſu vrgente, etiã ante celebrationem,

1 Circa impedimenta matrimonij, quæ tantùm impediunt, diſpenſare poſt Epiſcopus. In dirimentibus, ante celebrationem regulariter ſolus Papa: poſt celebrationem bona fide, ſaltem vnius, publicè factam, ſi impedimentum eſt occultum, & ſeparatio coniugum nequit fieri abſque magna famæ iactura, aut ſcandalo, aliove magno detrimento, & non eſt facilis ad Papam recurſus, vel ad alium habentem ad id poteſtatem, vt ſi eſt periculum in mora, &c. diſpenſare poteſt Epiſcopus. Ità Pontius *lib. 8. c. 13. n. 4.* & alij communiter. An etiam poſſit Commiſſarius Cruciatæ, vide ſub eius nomine *n. 4. P. 5. T. 14. Reſ. 18. & olim P. 2. T. 16. Reſ. 17.* Poteſt etiam dari caſus, in quo Epiſcopus diſpenſare poſſit in impedimento dirimente ante contractum matrimonium. Vt ſi ſponſa mane ad Confeſſionem accedens, quando omnia parata ſunt ad nuptias eodem veſpere celebrandas, quæ ſine graui infamia omitti non poſſunt, aut differri, inueniatur dirimens impedimentum habere. In hoc enim caſu diſpenſare poteſt Epiſcopus; quia impedimenta ſunt de iure humano, & eadem ratio, qua Epiſcopus diſpenſare poſſit poſt matrimonium, militat etiam antea. Ità Sanchez *de matr. lib. 2. c. 40. n. 7. P. 2. T. 16. Reſ. 17. à §. Tota.*

Et ſecundum aliquos etiã poſt celebrationem doloſam.

2 Si verò matrimonium cum impedimento mala fide contractum ſit, quidquid inde ſequatur, docent DD. communiter, Epiſcopum diſpenſare non poſſe: quia Trident. *ſeſ. 24. c. 5.* de tali contrahente dicit: *ſeparetur, & ſpe diſpenſationis obtinendæ omnino careat*. At Moſcoſus *tr. 10. c. 29. n. 22.* huiuſmodi afflictorum miſeratus probabilem conatur reddere affirmatiuam ſententiam Henriquez *lib. 12. c. 3. n. 2.* quia Epiſcopus in ſua diœceſi de iure diuino poteſt quidquid poteſt Papa in toto orbe. Et quamuis eius poteſtas poſſit à Papa limitari, & de facto in hoc limitata ſit; non tamen cenſetur limitare in omnibus caſibus, ſed in ordinarijs quando enim adeſt periculum animarum præſumitur Papa velle, quòd Epiſcopus ſuam iuriſdictionem exerceat, & remedium adhibeat. Sic enim decet patrem, paſtorem, & bonum diſpenſatorem. Et cum hac limitatione interpretatur Tridentinum: nam etiam Deus (ait ipſe) prohibet homicidium, quod tamen permittit in neceſſariam defenſionem. Et quemadmodum Concilium *loco cit.* prohibens diſpenſationem cum ſic contrahentibus, non ligauit manus Pontificis, quin quando ſibi videtur congruum, diſpenſare queat; ità nec ligauit Epiſcopo; nam vterque habet iuriſdictionem de iure diuino; ille quidem per ſe, hic verò per accidens, quando ſibi Pontifex vetuit, ſua tamen diſpenſatio eſt neceſſaria ad animarum ſalutem, concurrentibus ſupradictis. Ità ille qui tamen aduertit, talem diſpenſationem ab Epiſcopo non debere concedi, niſi clarum ſit, adeſſe maximam neceſſitatem, & tunc cum maxima cautela, & diligentia. Sed an hæc ſententia ſit probabilis, alij iudicent, *P. 5. T. 14. Reſ. 18.*

AN Papa diſpenſare poſſit in primò gradũ lineæ rectæ inter affines, Vt ſocer poſſit ducere nurum?

3 Videtur, quòd Papa non poſſit diſpenſare in primo gradu affinitatis lineæ rectæ, vt ſcilicet ſocer accipiat nurum, vitricus priuignam, &c. Primò quia priuignus habetur loco filij, ſicut etiam nurus, quæ facta eſt vna caro cum filio. Secundò, quia Apoſtolus Corinthijs ait 1 *Corinth. cap. 5. Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ità vt*

vxorem

uxorem patris ſui aliquis habeat. Vnde D. Thomas *ibi lec. 1. Vxor patris,* inquit, *repellitur à matrimonio, ſicut perſona patris, vel matris.* Tertiò, quia Concilium Auernenſe *ſub Vigilio PP. c. 51.* cum prohibuiſſet matrimonium cum priuigna, ſubdit, *eum qui ſecus, auſu ſacrilego, auctoritatem diuinæ legis, & iura naturæ prorumpere,* &c. ex quibus patet, tale matrimonium eſſe naturali lege prohibitum. Quartò quia multi DD. apud Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp. 66. n. 6.* docent matrimonium inter affines in primo gradu lineæ rectæ, eſſe iure naturæ nullum. Quod confirmari poteſt ex eo quòd nunquam legitur Pontifex in tali gradu diſpenſaſſe. Sed dicendum, quod Papa poſſit in ſupradictis caſibus diſpenſare, & quòd matrimonium inter affines primi gradus lineæ rectæ non ſit iure naturali nullum. Ità Sanchez *vbi ſup. n. 7.* & multi apud ipſum. Item Præpoſitus *in add. ad 3. p. q. 7. diſp. 11. n. 69.* Villalobos *to. 1. tr. 14. diff. 17. n. 11.* & alij. Et docere videtur D. Thomas *2. 2. q. 154. ar. 9. ad 3.* Probat autem Villalobos: nam Adonias filius Dauid *3. Regum 2.* petijt in vxorem Abiſac ſunamitidem, quæ fuerat vxor Dauid patris ſui. Et Seleucus dedit vxorem ſuam Strathonicam in vxorem Antioco filio ſuo. Ità refert Plutarchus in vita Demetrij. Deinde probatur primò; quia inter tales affines nulla requiritur ſuperioritas, contra cuius reuerentiam ſit vſus matrimonij, quia vnus non eſt principium naturale alterius. Ità Hurtado *de matr. diſp. 20. diff 4. n. 13.* Secundò; quia Concilia Agatenſe *can. 61.* Eupapenenſe *can. 30.* & Aurelianenſe III. *can. 10.* prohibentia expreſsè matrimonium cum priuigna, cum nouerca, cum relicta fratris, vel auunculi, præcipiunt, vt matrimonia ante illam prohibitionem contracta non diſſoluantur. Et Aurelianenſe decernit, nec eſſe diſſoluendum matrimonium inter prædictos contractum cum ignorantia legum eccleſiaſticarum. Ita Pontius *de matr. lib. 7. c. 34. n. 5.* Tertiò: quia Pontifices non rarò diſpenſant in dicta affinitate orta ex copula fornicaria. Et Pius V. talem facultatem conceſſit Henrico Cardinali Luſitaniæ: cum tamen talis affinitas ſit eiuſdem rationis cum ea, quæ contrahitur ex copula coniugali. San Iuan *in ſum. q. 6. de ſacr. matr. ar. 7. diff. 5. dub. 1. concl. 1.* Ad primum argumentum reſpondetur, nurum, & priuignum impropriè, & largo modo dici filios, quia reuera non dependent à ſocero, & nouerca. Ad ſecundum, Apoſtolum reprehendiſſe inceſtuoſum, qui carnaliter cognouit nouercam viuente patre, vt conſtat ex eodem *2. Corinth. 7.* in illis verbis: *Igitur, & ſi ſcripſi vobis, non propter eum, qui fecit iniuriam,* &c. Nam alioqui tale coniugium patre mortuo vſitatum erat apud quaſdam gentes, vt videre eſt apud Theodoretum *lib. de leg verſùs finem.* Ad D. Thomam dicendum, mutaſſe ſententiam in ſumma, loco quem citauimus. Ad tertium dico, Concilium ibi docere, quòd iure naturæ matrimonium illud contineat aliquam turpitudinem, ac proinde ſit illicitum, niſi iuſta cauſa excuſetur. Id quod ſecundum Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp. 66. n. 9.* eſt aduerſari ſecundario iuri naturali. Quo pacto D. Ambroſius, *epiſt. 66. ad patruum,* ait, illicitum eſſe iure naturæ, vt patruus ducat nepotem; cum tamen afferat Henriquez *lib. 12. c. 13. n. 9. in gloſſ. lit. D* Gregorium XIII. diſpenſaſſe cum Comitiſſa de S. Hadea, vt contraheret cum patruo. Ad auctoritatem DD. reſpondetur, opponendo alios multos citatos. Ad Confirmationem, nego conſequentiam: nam nunquam auditum fuit, quod Pontifex diſpenſaſſet, vt quis duxerit duas ſorores &

Vitricus priuignam, &c?

Multi negatiuè reſpondent.

Sed ego affirmo cum Sancio.

Hæc enim matrimonia non ſunt naturali iure prohibita,

Cũ aliquoties celebrata ſint apud Hebræos, & Gentiles.

Nec inter tales adeſt ordo ſuperioritatis vſui matrimonij repugnãs

Accedit teſtimonium Conciliorũ, Et praxis Pontificum in ſimili.

& tamen ad hoc diſpenſauit in noſtro ſæculo Clemens VIII. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 93.

Poteſt item Papa diſpenſare inter fratrem, & ſororē.

4 Sed quid dicendum de matrimonio inter fratrem, & ſororem? Poteſtne ad illud ſummus Pontifex diſpenſare? Negant Præpoſitus *in add. ad 3 p. q. 7. dub. 9. num.* 73. & alij, docentes, eſſe irritum iure naturæ. Nam Innocent. III *cap. gaudemus de diuort.* ait, *Conuerſos ad fidem, qui antea in ſecundo gradu, & in vlterioribus gradibus contraxerunt, non eſſe ſeparandos*, vnde videtur ſupponere, ſeparandos eſſe, qui in primo gradu contraxerunt. Hoc argumento conuictus Soto *in 4. diſt. 40. q. vn. ar.* 4. damnauit contrariam ſententiam tamquam erroneam. Sed immeritò, nam illam vocant probabilem Præpoſitus, & alij auctores primæ ſententiæ, & tenet abſolutè Hurtado, *de matr. diſp.* 17. *diff.* 5. *num* 12. qui citat Scotum, Caietanum, & alios, tenet etiam Pontius, *de matr. lib.* 7. *c.* 32. *n.* 3. & citat D. Thomam, Riccardum, & alios. Cum quibus (ſed ſub iudicio Sedis Apoſtolicæ) dicendum, tale matrimonium iure naturæ validum eſſe, & Pontificem poſſe in eo diſpenſare, concurrente iuſta cauſa, quæ ſecundum Pontium eſſe poteſt, ſi v. g. Princeps Hiſpaniarum non poſſet pari coniugio copulari extraneæ, niſi hæreticæ, aut ſuſpectæ, vnde probabile periculum immineret, vel peruertendi Regis, vel inficiendi Regni, tunc enim diſpenſare poſſet, vt ſororem duceret, maximè ſi non eſſet vterina. Ratio eſt; quia nullum fundamentum ſufficiens oſtendit, ex natura rei deberi reuerentiam conſanguineis, qui non ſunt aſcendentes, & naturaliter ſuperiores, ac proinde vſum matrimonij inter tales irreuerentiam continere, quæ reddat matrimonium iure naturæ nullum. Verum tamen eſt, quod propter tam arctam ſanguinis coniunctionem, reperitur in copula inter ſororem, & fratrem indecentia manifeſta, ob quam ab omnibus ferè gentibus matrimonium inter illos prohibitum fuerit. Ad argumentum contrarium reſpondetur, ibi Innocentium, quia de conſanguineis in primo gradu non fuit illi propoſitum, nihil circa eos determinaſſe. Dices: Pontifex in cap *litteras, de reſt. ſpoliat.* dicit, ſe non poſſe diſpenſare in gradibus prohibitis diuina lege, vbi gloſſa in v. *diuina lege* explicat de gradibus interdictis *Leuit. c.* 18. inter quos eſt gradus, de quo loquimur. Reſpondeo, lex, *non poſſe*, ſignificare, *non debere, ſine magna cauſa*. Nam in dicto cap. prohibetur etiam matrimonium cum vxore fratris, & tamen in hoc diſpenſauit ipſemet Innocentius cum Libionenſibus: Alex. VI. cum Emanuele Rege Luſitaniæ, & Iulius II. cum Henrico VIII. *P.* 4 *T.* 4. *Reſ.* 93. §. *Verùm pro coronide*.

Concurrente iuſta cauſa.

Neque enim frater eſt ſorori ſuperior aut contra.

Quod ſi aliquando Pontifex reſpondit, ſe non poſſe, voluit ſignificare, ſe non debere.

EPISCOPVS non poteſt iure ordinario diſpenſare in lege Concilij, ſeu Papæ.

Quamuis talis facultas non ſit illi expreſſe adempta.

Sed Pontius ait, poſſe.

5 Epiſcopus ſecundum DD. communiter apud Sanchez *de matr. to.* 1. *lib.* 2 *diſp.* 40. *n.* 1. & *to.* 2. *lib.* 7. *diſp.* 7. *num* 6. non poteſt iure ordinario diſpenſare in lege Concilij, ſeu Summi Pontificis, etiam ſi facultas diſpenſandi non illi adimatur expreſsè, ex illo generali principio, quòd inferior non poteſt diſpenſare in lege ſuperioris. Sed Pontius *lib.* 6. *c.* 8. *num.* 11. & alij ex contrario principio tenent, poſſe, niſi illis facultas expreſſe denegetur. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 23. & *T.* 6. *Reſ.* 82. §. *Notandum*.

Quod probabile puto, in dubio an res egeat diſpēſatione.

6 Probabile tamen cenſeo cum Palao *to.* 1 *tr.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 5. *nu.* 10. contra Bonacinam, *de leg. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 1. *num.* 18. Epiſcopum diſpenſare poſſe, quando dubium eſt, an res egeat diſpenſatione: nam Papæ non videtur reſeruatus caſus dubius, ſed certus. Immò ego exiſtimo, in tali caſu diſpenſationem non eſſe neceſſariam. Vide infra V. *Di-*

ſpen-

*ſpenſatio num.*11.*P.*3 *T.*6.*Reſ.* 82.§ *Sed Caſtrus*, & *P.*4.*T.* 3.*Reſ.* 46.

7 † Diſpenſare autem poteſt Epiſcopus in lege Pontificis, & generaliter inferior Prælatus in lege Superioris ex iuſta cauſa †. At, non eſſe iuſtam cauſam, ait Vaſquez, *in p.*2.*to.* 2.*diſp.*178.*c.*2.*num.*16. paupertatem partium, ſi eam poteſt Epiſcopus ſuis redditibus ſubleuare, & certiorem facere ſummum Pontificem; nam ipſe tenetur pauperum neceſſitati ſubuenire. Sed ego contrarium teneo; nam non tenetur Epiſcopus in hiſce diſpenſationibus ſuos redditus conſumere. Ita Salas, *de leg.diſp.* 20.*ſec.* 3.*n.*27. qui teſtatur de praxi, & auctoritate Doctorum. *P.*1 *T.*10.*Reſ.*37. At quid, ſi inferior in lege ſuperioris diſpenſet in cauſa non iuſta, vel non præcognita? Vide V. *Diſpenſatio à num.* 2.

Poteſt tamen diſpenſare ex iuſta cauſa.

Qualis eſſet partium paupertas, etiam ſubleuabilis ab Epiſcopo.

Diſpenſare an poſſit Epiſcopus, vt quis Sacros Ordines ſuſcipiat abſque patrimonio, & abſque vllo alio titulo, vide V. *Ordinis*, *num.* 18. Diſpenſare in interſtitijs quis debeat, vide *ibid à num.*28.

DISPENSATIO.

1 † DISPENSATIO eſt rigoris iuris per eum, ad quem ſpectat, canonicè facta relaxatio †.

DISPENSATIO eſt relaxatio iuris.

2 Diſpenſatio fieri debet ex cauſa. Et quidem Vaſquez *in p.*2. *to.* 2. *diſp.* 178.*c.* 4. putat, diſpenſationem factam in lege propria vel inferioris ſine iuſta cauſa, eſſe inualidam. Sed contraria opinio Villalobos *to.* 1.*tr.* 2. *dub.* 41.*n.*5. eſt communis: nam lex pendet ex voluntate ferentis, vel eius ſuperioris, qui proinde poſſunt illam pro libito tollere, & relaxare *P.* 1 *T.*10.R.32. An verò ſit peccatū mortale, diſpenſationem concedere, vel impetrare, & ea vti ſine iuſta cauſa? Affirmat Granado *contr.* 7. *tr.* 3.*p.* 2. *diſp.* 17. *ſec.* 3. *n.* 24. Negat Villalobos *vbi ſup. n.* 6. Et ego cum Sanchez *de matr. to.* 3. *diſp.* 18 *n.* 10. probabile puto, nec eſſe peccatum veniale, vti diſpenſatione obtenta ſine cauſa. Quia iam lex relaxata eſt, vnde nulla remanet obligatio ad veniale. *Ibid.* §. *Nota*, & *Reſ.* 35.

Non facienda ſine cauſa.

Si tamen fiat in lege propria, vel inferioris, eſt valida.

Sed an ſit peccatum mortale illam concedere, vel

Aut conceſſa vti?

3 Si verò Prælatus dubitat de iuſtitia cauſæ, probabiliter docet Bonacina *de leg. diſp:* 1.*q.* 2 *punct.* 3. *n.* 7. non poſſe licitè diſpenſare: quia ſe exponit periculo diſpenſandi ſine iuſta cauſa. Sed Sãchez *in ſum. to.*1.*l.* 4.*c.*45.*n.*10. probabiliter docet, poſſe: quia in dubio in benigniorē partem inclinandum eſt. Et ita petit ſuaue Eccleſiæ regimen, ne ſcrupulorum ambagibus implicemur. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 31. & *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 44.

IN dubio de iuſtitia cauſæ, probabile eſt, diſpenſari poſſe.

4 Diſpenſatio inferioris in lege ſuperioris in cauſa non iuſta, bona fide facta, ſecundùm Salas *de leg. diſp.* 20. *ſec* 4. *n.* 35. eſt inualida, quia bona fides non poteſt acta, alioqui nulla, valida reddere. Sed Sanchez *de matr. to.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 17. *n.* 8. probabiliter etiam docuit, valere: nam talis præſumi debet intentio Papæ circa ſuas leges, & Dei ergà ſuas. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 33. *Si verò* adeſt iuſta cauſa, ſed non præcognita; ſecundùm Azorium *p.* 1. *lib.* 5. *c.* 15. *q.* 9. & 10. eſt inualida: nam facultas diſpenſandi commiſſa cenſetur, præmiſſa cauſæ cognitione. Sed probabilior eſt contraria ſententia Sanchez *vbi ſup. n.* 11. nam talis diſpenſatio in foro conſcientiæ nullo iure irritatur. Et alioqui interuenit legis requiſitum, quamuis non adhibeatur iuris ſolemnitas. Vnde ego puto contra Azorium, tali diſpenſatione vtentem, neque ve-

Sicut etiam, validam eſſe diſpenſationem inferioris in lege ſuperioris in cauſa non iuſta, bona fide factam.

Aut cum iuſta, ſed non præcognita.

nialiter peccare. *P. 1. Tract. 10. Reſolut. 34.*

CESSANTE cauſa diſpenſationis, non ceſſat diſpenſatio.

5 Ceſſante cauſa diſpenſationis ceſſat diſpenſatio, ſecundùm Sanchez *diſp.* 30. *n.* 14. nam ita ceſſat lex communis, quæ eſt maioris roboris. Sed contraria ſententia Pontij *de matr. lib.* 8. *c.* 20. *n.* 4. eſt probabilior: quia per diſpenſationem lex omninò relaxata fuit, vnde non poteſt reuiuiſcere. Dices: In diſpenſatione intelligitur conditio, *ſi cauſa permaneat*, alias diſpenſans eſſet iniquus. Reſpondeo, illam conditionem non ſubintelligi, nec diſpenſatorem eſſe iniquum, quia probabiliter iudicauit, cauſam fore perpetuam. Quamquam, ſi comperiat, cauſam ceſſaſſe, teneatur diſpenſationem reuocare. Itaque diſpenſatus † a Pontifice ſine vlla limitatione † ad non ieiunandum per totam vitam, etiam ſi cauſa, v. g. infirmitas ceſſaret, vti poſſet diſpenſatione. Quamuis contrarium teneat Salas *de leg. diſp.* 20. *ſec.* 5. *n.* 65. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 41.

NVLLA eſt diſpēſatio inter conſanguineos, vel affines, non facta mētione de copula.

6 † Diſpenſatio eſſe poteſt inualida, etiam ex parte exponentis †, nam ſi taceat aliquid, quod ſecundum ſtylum curiæ eſt neceſſario declarandum, diſpenſatio in vtroque foro eſt ſubreptitia: quia ſtylus Curiæ facit ius. Vnde diſpenſatio inter affines, vel conſanguineos, non facta mentione de copula, pro neutro foro valet: quia ex ſtylo Curiæ exprimi debet. Ità DD communiter, & nouiſſime Ochagrauia *de ſacr. tr.* 4. *q.* 11. *n.* 4. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 135. Sed Hurtado *de matr. diſp.* 26. *diff.* 5. *n.* 22. & alij docent, hanc diſpenſationem in foro conſcientiæ valere: quia inceſtus neque eſt impedimentum, quod ratione ſui egeat diſpenſatione, nec ex ſtylo Curiæ, & conſilio virorum doctorum ſemper exprimitur, & quando exprimitur, non pertinet ad cauſam motiuam diſpenſationis negandæ, ſed potius concedendæ *Ibid.* Et Ceuallos *q.* 737. *à n.* 20. ait, ſtylum curiæ non obligare extrà curiam; & præterea variari cum Pontifice; nec obligare, niſi ſcriptum & approbatum a Papa. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 42. Sed non eſt recedendum à prima ſententia. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 135. † retractans opinionem, quam probabiliſſimam iudicauerat. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 44. †. Aduerte autem, quòd ſi in reſcripto apponitur vnica cauſa, & illa eſt falſa, vitiatur reſcriptum. Palaus *to.* 1. *tr.* 3 *diſp.* 6 *punct.* 16. §. 3. *n.* 1. Si verò apponantur plures partiales, & quarum ſingulæ non ſufficerent, exiſtente vna falſa, etiam vitiabitur. Secus, ſi vera ſit vna ſufficiens, licèt aliæ falſæ ſint. Pontius *lib.* 8. *c.* 17. §. *vlt. n.* 41. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 53.

Et quotieſcumque cauſa vnica cauſa, apponitur, eſt falſa.

Sed quid in impedimento publicæ honeſtatis?

7 Cœterum Ochagrauia *tr.* 4. *q.* 11. *concl.* 2. *n.* 14. putat in decreto Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 5. non comprehendi impedimentum publicæ honeſtatis, ſed tantùm conſanguinitatis vel affinitatis; quia cum hoc impedimento matrimonia frequentiùs contrahuntur, vnde debuerunt ſtrictius prohiberi, & adducit declarationem Cardinalium. Ex quibus infert, diſpenſationem circa impedimentum publicæ honeſtatis, non facta mentione de copula, non eſſe inualidam *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 28.

QVI, laborantes duplici impedimento explicant vnum, petitu circa alium diſpenſationem ſeorſim, ſubripiunt diſpēſationem.

8 Diſpenſatio ſuper vno impedimento matrimonij cum his, qui laborant duplici, ſed tacuerunt vnum, vt de illo ſeorſim diſpenſationem petant, eſt ſubreptitia; quia ſic decipitur Pontifex, exiſtimans tales vno tantum impedimento laborare. Ità Suarez *de leg. lib.* 6. *c.* 24. *num.* 6. Contrarium docet Sà, *V. diſpenſatio n.* 16. quare ſi qui ſunt ſimul affines, & conſanguinei, poſſe petere diſpenſationem conſanguinitatis, & poſtea affinitatis, vel contra. Et hanc ſententiam probabilem vocat Sanchez *de matr. to.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 23. *num.* 1. Sed eius probabilitas infringi-

tur

tur ex eo, quod eſt contra praxim Romanæ Curiæ. *P.* 1 *T.* 10. *Reſ.* 39.

9 Diſpenſatio metu extorta, quamdiù tacitè, vel expreſsè non confirmatur, nulla eſt ipſo iure. Ità Pontius *de matr. lib.* 4. *c.* 8. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 118. §. *Notandum, verſ. Quinto.*

DISPENSATIO per vim, & metu eſt inualida.

10 Diſpenſatio cum errore in nomine diœceſis; vt ſi Petrus ſit diœceſis Panormitanæ, & dicatur eſſe diœceſis Meſſanenſis, ſecundùm Sanchez *de matr. to.* 3. *diſp.* 21. *n.* 39. eſt inualida: nam tunc committitur Archiepiſcopo Meſſanenſi, qui non poteſt diſpenſare cum non ſubdito. Sed ego, non ſolum puto cum Pontio *lib.* 8. *c.* 15. §. *vlt. n.* 43. eſſe validam ſi erretur in nomine perſonæ, vt ſi vocetur Petrus, & dicatur Paulus; ſed etiam cum Salas *diſp.* 20. *ſec.* 16. *n.* 123. ſi erretur in nomine diœceſis: quia conſtat, intentionem Papæ eſſe, vt cum oratore diſpenſet proprius Epiſcopus. Aduerte etiam cum Layman *lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 32. *n.* 26. diſpenſationem non vitiari ex eo, quòd aliquis error incuria ſcriptoris irrepat, vt ſi pro tertio gradu affinitatis ſcribat tertium conſanguinitatis. *P.* 1. *T.* 10. *Reſ.* 36.

DISPENSATIO non vitiatur, ſi contingat in ea error in nomine perſonæ, vel diœceſis.

11 In dubio poſitiuo, an aliquis caſus egeat diſpenſatione, non eſt opus diſpenſatione. Ità Barboſa *de pot. Epiſ. p.* 2. *alleg.* 35. *n.* 18. *P.* 3 *T.* 6. *Reſ.* 82. Idem docet Palaus *to.* 1. *tr.* 3 *diſp.* 6. *punct.* 5. *n.* 10. in dubio negatiuo, etiam ſi quis propenſior ſit in eam partem, quòd caſus egeat diſpenſatione; quia in tali caſu poſſeſſio ſtat pro libertate. *Ibid.* & affirmanter poſtea *in P.* 4 *T.* 3. *Reſ.* 46.

IN dubio poſitiuo an caſus egeat diſpenſatione, non eſt neceſſaria diſpenſatio.

12 In dubio, an diſpenſatio ſit valida, quia dubium eſt de veritate narratorum, vel an cauſa allegata ſit finalis, præſumendum eſt eſſe validam: quia in re dubia præſumendum eſt in fauorem actus. Quod etiam procedit in dubio validitatis in diſpenſatione matrimonij. Ità Sanchez *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 25. Palaus *punct.* 16. §. 5. *n.* 3. & alij contra Coninch *de ſacr. diſp.* 33. *dub.* 6. *n.* 93. Neque dicas: Melior eſt conditio poſſidentis, ſed poſſeſſio ſtat pro impedimento certo; ergo præualet diſpenſationi dubiæ. Nam reſpondeo, meliorem eſſe conditionem poſſidentis, ſi illi aliquid aliud non præualeat, in noſtro autem caſu præualere impedimento, quòd in dubio præſumendum ſit in fauorem actus, vt conſtat ex cap. *Abbate, de verb. ſignif.* & *l. quoties ff. de reb. dub. P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 9. & *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 45. & 64. Et generaliter quando in narratiuâ diſpenſationis tacetur, vel falsò exprimitur aliquid, de quo dubitatur, an fuerit cauſa finalis, id eſt ſine qua Pontifex non conceſſiſſet diſpenſationem, an verò ſolum impulſiua, ità vt etiam ſine illa diſpenſatio concederetur, præſumendum eſt, eſſe tantum impulſiuam, & conſequenter diſpenſationem ſic obtentam eſſe validam: quia ſemper præſumendum eſt in fauorem actus. Ità Palaus *vbi ſupra.* Sed contraria ſententia Villalobos *to.* 1. *tr.* 2. *diff.* 43. *n.* 7. eſt probabilis. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 45. §. *Notandum* & 64. & *T.* 4. *Reſ.* 53. §. *Dico* 4.

Etiã dubio, an diſpenſatio ſit valida, ſiue quia dubitatur de veritate narratorum: ſiue quia dubitatur, an cauſa allegata ſit finalis, præſumendum eſt, eſſe validam.

13 Diſpẽſatio ſecundũ Ochagrauiã *de Sacr. tr.* 4. *q.* 13. *n.* 8. & 9. prima vice qua quis ea vtitur, extinguitur. V. g. emiſit quis votũ Relig. & impetrauit diſpenſationẽ, vt, eo non obſtante, vxorẽ duceret: ſi prima vxor moritur, non poteſt iterum contrahere. Sed Sanchez *de matr. to.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 31. & Pontius *de matr. lib.* 8. *c.* 20. §. *vn. n.* 13. putant talem poſſe multa matrimonia inire; quia per diſpenſationem tollitur votum, quod impediebat. Et Sanchez putat, id verum eſſe, etiam ſi Pontifex concedat matrimonium cum certa perſona, ſi tamen ratio expoſita valet pro qua-

PROBABILE eſt, diſpenſationẽ extingui prima vice, qua practicatur.

Probabile etiam non extingui.

cum-

cumque. Omnes hæ ſententiæ ſunt probabiles. *P. 5. T. 14. Reſ. 30.*

QVI diſpenſatur ad contrahendum cum vna conſanguinea, mutaret propoſitum, & vellet contrahere cum alia conſanguinea, non teneretur in petenda ſecunda diſpenſatione facere mentionem prioris.

14 Qui impetrauit diſpenſationem contrahendi cum conſanguinea, vel affini, cum qua poſtea non contraxit, ſi velit cum alia affini, vel conſanguinea contrahere, ait Suarez *de leg. lib. 6. c. 23. n. 20.* debere, in petenda ſecunda diſpenſatione, facere mentionem prioris, alias fore ſubreptitiam, eſt enim indulgentia nimis extraordinaria, quód duæ diſpenſationes ſimul validæ permaneant, vnde non præſumi id velle Pontificem: explicandum ergo illi, vt vel priorem irritet, vel eius renunciationem acceptet, vel vtramque ſimul validam eſſe declaret. Sed probabilior eſt contraria ſententia Sanchez *diſp. 22. n. 13.* & Guttierez *de matr. c. 123. n. 20.* Ad argumentum Suarez reſpondetur, in vſu illarum diſpenſationum dari optionem, vt impetrans vti poſſit, qua velit, vel per impetrationem poſterioris cenſeri oratorem renunciare priori in manu Pontificis, & ſic non poſſe vti niſi poſteriori. *P. 1. T. 10. Reſ. 40.*

DISPENSATIONES expediendæ ſunt gratis.

An ita, vt nec poſſit aliquid ſumi titulo gratitudinis?

15 Diſpenſationes expediendæ ſunt gratis. Et ita in litteris ſacræ Pœnitentiariæ ſemper apponuntur illa verba, *Gratis vbique.* Sed Sanchez apud Homobonum *p. 3. tr. 13. c. 31. q. 32* putat, non prohiberi, quód aliquid accipiatur poſt expeditionem gratitudinis gratia. Et Guttierez *c. 128. n. 2.* putat, in dictis verbis illa tantum dona prohiberi, quæ iudicis animum corrumpere poſſunt. Alij veró contrarium docent. *P. 4. T. 4. Reſ. 84.* Praxim harum diſpenſationum inuenies V. *Voti*, *n. 41. & 42.*

Certè in diſpenſationibus matrimonij, ita.

Nec enim pro ea ſumere quis aliquid poteſt, etiam ratione ſigilli,

16 De diſpenſationibus matrimonialibus in foro externo maior eſt dubitatio; nam in illis apponitur clauſula, vt illarum occaſione non poſſit Epiſcopus, aut eius Vicarius aliquid muneris aut præmij, ſumere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. Attamen Sanchez *diſp 35. n. 10.* putat, poſſe aliquid recipi in ſtipendium laboris; quia clauſula loquitur de munere aut præmio, non de mercede laboris. Sed hæc opinio non eſt tenenda, quia ſacra Congregatio an. 1588. declarauit, non licere Epiſcopo vel eius Vicario quidquam pro his diſpenſationibus accipere, nec ratione taxæ, nec ratione ſigilli, nec ratione alterius rei. Vide Garſiam *de benef. p. 2. p. 8. c. 1. n. 77.* & Barboſam *collect. Trid. ſeſſ. 21. c. 1. n. 15. P. 5. T. 13. Reſ. 71.* Vide etiam Gauantum *in enchir. V. matrimonij impedimenta nu. 34.* Vbi affert aliam Cardinalium declarationem *ſub die 22. Aprilis 1616. P. 4. T. 4. Reſ. 71.* in fine. An has litteras diſpenſationum exequi poſſit Vicarius Capituli, ſede vacante, vide V. *Vicarius*, *n. 4.* Et an Vicarius Prælati habentis iuriſdictione epiſcopalem, vide *ibid. n. 1.*

DISPENSATIONEM à Confeſſario circa materiam Confeſſionis ſatis eſt ſi conferatur, internè.

17 Diſpenſatio commiſſa Confeſſario, circa aliquam materiam in Confeſſione ſacramentali faciendam, ſi ex ignorantia fiat tantùm internè non erit nulla. Ità Tarrianus *ſelect. diſp. p. 2. diſp. 31. dub. 65. P. 4. T. 4. Reſ. 118.*

DVELLVM.

DVELLI deſcriptio.

DVELLVM eſt prohibitũ ſub excommunicatione fieri,

1 † Dvellum eſt pugna ex condicto aſſumpta duorum, vel plurium cum periculo mortis, aut vulnerationis grauis, abſque licito fine. Eſt duellum regulariter prohibitum, præſertim iure Eccleſiaſtico, & maxime ex Tridentino, & Bullis Pij V. Gregorij XIII. & Clem. VIII.

sub

ſub pœna excommunicationis papalis, quam ab abſoluere poſſit Confeſſarius Regularis, quære ſub eius nomine. *n.* 3. Non ſolum autem duellum committentes hanc excommunicationem incurrunt, ſed etiam patrini, conſulentes, ſuadentes, ſpectatores ex conſilio, & quocunque modo ad duellum concurrentes tam publicum, quam occultum. Item Principes concedentes locum ad duellum in ſuis terris, aut ſcientes, & permittentes. Præter excommunicationem ipſi committentes duellum incurrunt omnium bonorum proſcriptionem, perpetuam infamiam, & pœnam homicidij, & ſi in conflictu decedant, priuationem eccleſiaſticæ ſepulturæ. *Vide infra V. ſepultura eccleſiaſtica.* Quoad excommunicationem hic multi caſus determinandi ſunt.

Patrocinari, Conſuli, Suaderi, Inſpici, Permitti.

Sunt & aliæ pœnæ duellum committentibus impoſitæ.

2 Et primo poteſt quis ſine periculo excommunicationis acceptare duellum, quando ex illius recuſatione amiſſurus eſſet honores, & munera publica, quando v. g. quis obijcit viro nobili innocenti crimen dignum amiſſione nobilitatis, & munerum, quod, niſi ille duellum acceptet, cenſebitur probatum. Et ratio eſt; quia in tali caſu acceptatio duelli eſt medium vnicum ad tuendam nobilitatem, & munera. Ita Mendoza *in 2.2. diſp. 170. ſec. 8 §. 76. P. 5. T. 13. Reſ. 27. §. Nota etiam.*

Quæ tamen omnes non ligant virum nobilem acceptantem duellum in defenſionem nobilitatis, &c.

3 Qui *ibid. ſec. 9. §. 82.* addit primò, licitum eſſe, non ſolum acceptare ſed etiam prouocare ad certamen accuſatorem iniuſtum, ſi non eſt alia via iniuſtæ mortis euadendæ, & talem prouocationem habere rationem inculpatæ tutelæ. Nihil enim refert, quod accuſator non per ſe, ſed per iudicem aggrediatur. ita ille. Immo Sanchez *in ſum. to. 1. l. 2. q. 39. num. 7* in tali caſu putat, licere talem occulte occidere. Neque dicas, quod talis prouocator peccaret, eo quia eſſet cauſa, vt accuſator duellum acceptaret. Nam hæc inſtantia communis eſt omni militi iuſte præliatori quod non poſſet licitè prælium offerre, quod nemo dicet. Reſpondetur igitur, talem prouocationem ex tali capite non eſſe malam; quia non cenſetur abſoluta, ſed conditionata. *Si adhuc in mala voluntate perſeueras me occidendi, te prouoco; ſi vis ab illa deſiſtere, deſiſto. Ibid. §. Sed maxima.* Addit ſecundo *ſec. 8. §. 77.* duellum acceptari poſſe in defenſionem bonorum temporalium, ſi non eſt alia via illa tuendi, ſiue duellum purgatiuum ſit, ſiue non purgatiuum. Nam vnuſquiſque habet ius ſua bona tuendi, etiam cum nece inimici. *Ibid.* ab initio.

Immo ait Mendoza, nec ligare prouocantem accuſatorem iniuſtũ ſi non poteſt alia via ſuam vitam.

Aut bona temporalia.

4 Diffidans alterum, non animo pugnandi, ſed honoris proprij defendendi, & cum inimico accedens ad locum condictum cum morali ſecuritate, quod nullum damnum ſecuturum ſit, ſed inde potius pax concilianda, non incurrit excommunicationem. Ita Volfangus à Vorburg *in rudim. iur. canon. de exc. art. 5. fol. 196. P. 2. T. 16. Reſ. 53.* à medio; & *P. 3. T. 6. Reſ. 1.*

DIFFIDANS cum certitudine, quod pugna non ſit ſecutura, non incurrit excommunicationem.

5 Si quis dicat alicui: *Tecum pugnabo prima vice, qua tibi per vrbem obuiam ibo*, non incurrit excommunicationem, quia ad duellum proprium requiritur determinatio certi loci, & temporis. Ita Mancinus *pract. viſit. inſtr. pract. 4. num. 16. dub. 9.* contra Bonacinam *de cenſ. diſp. 2. q. 6. punct. 1. num. 7. P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico tertio* & *P. 5. T. 13. Reſol. 59.*

Sicut, ſi non determinat locum, & tempus.

6 Prouocans ad duellum, & in locum condictum ſe conferens, & altero non comparente diſcedens, vel alio pacto non ſecuta pugna, ſecundum Mendozam *in 2.2. diſp. 170. ſec. 21. §. 190.* contra Fillucium

Sed an prouocans ad duellum, & in locum conferens ſi nõ ſequatur pu-

gna, incurrat ex-communicationem?

tom. 2. tr. 29. cap. 8. n. 190. non incurrit pœnas Gregorij XIII. quia huius Bulla non comprehendit duellatores, niſi pugna ſecuta. *P. 2. T. 16. Reſ. 53. P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico octauo* & *P. 5. T. 14. Reſ. 102.* Atque, idem dicendum eſſe in terminis Bullæ Clem. VIII. quia is de hac re nihil innouauit, & ſemper vtitur illo termino, *duellum ex compoſito ineuntes*, & ſpeciatim de prouocato ait, *ex condicto ad certamen deſcendat, aut illum prouocet*, vbi prouocare accipitur pro prouocatione ad pugnam, & inchoatione certaminis. Et præterea generale eſt omni pœnæ, quando infligitur propter delictum, non incurri, delicto non conſummato, niſi à legiſlatore exprimatur, quod hic non contingit. Ità Mendoza. Qui etiam reſpondet ad argumenta Filliucij, & ſtilum Curiæ, quem Filliucius adducit, non facere legem, niſi habeat formale aut virtuale præceptum Pontificis. Sed an hæc ſententia ſit probabilis, alij iudicent. *P. 5. cit. § His tamen.*

Negatiuè reſpondet Mendoza.

Etiam in terminis Bullæ Clem. VIII.

Sed an probabiliter, ipſe iudica.

Sane nō incurrit, inimicum exabrupto aggrediens.

7 Si quis ad inimicum accedens, dicat: *Diſtringe enſem, tecum enim pugnare volo, ſi verum eſt, quod talia dixiſti*, non incurrit excommunicationem; hoc enim non eſt duellum, ſed potius iniuſta aggreſſio. *P. 2. T. 16. Reſ. 53. & P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico ſecundo.*

Secus ſi proponēs illi locum, cum ibi diffidat.

8 At verò, ſi quis dicat, *Vade quære gladium, hic te expecto*; aut, *veni ad talem locum, te ibi expecto*; vel ſi exiſtens in naui vel alibi, dicat: *Egrediamur in terram*, vel, *Exeamus foras* & ſimilia, excommunicationem incurrit. *P. 2. T. 16. Reſ. 53.*

Niſi id faciat, oriēte inter eos ſubitanea rixa.

9 Si orta inter duos ſubitanea rixa, alter eorum dicat, *Eamus in talem locum, & ibi pugnemus*, & de facto dimicent, ille non incurrit excommunicationem. Ita Cherubinus *in Bull. Pont. to. 3. conſt. 11. Clem. VIII ſchol. 1.* & Graffius *lib. 1. cap. 7. num. 22.* idem ait, ſi ſtatim in condictum locum accedant, & ibi pugnent, quia non adeſt aſſignatio temporis. Sed Bonacina *tom. 3. diſp. 2. q. 3 punct. 48. n. 7.* contrariam ſententiam approbat. *P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico vndecimo.*

NON incurrit excommunicationē, ratū habens duellum ſuo nomine indictum.

10 Ratum habens prouocationem ad duellum ſuo nomine factam non incidit in excommunicationem, quia Pontifices quando ratihabentes comprehendere volunt, ſolent hoc exprimere. Ita Floronus, *c. 14. §. 3. n. 1.* quidquid afferat Peregrinus *de duello q. 31. num. 3. ibid. §. Dico ſeptimo.* Hæc de duellatoribus.

Incurrit miniſtrās arma, ſine quibus pugna non ſequeretur.

11 Commodans arma amico duellanti, qui abſque illis armis à duello deſiſteret, incurrit in excommunicationem Gregorij. Item ſi ille non eſſet deſiſtiturus, ſed amicus præberet illi arma contra pactum duelli, vt ſi commodaret piſtoletum, quando pacti fuiſſent pugnare ſolis enſibus, & pugionibus incurreret in excommunicationem; quia hæc eſt iniqua armorum ſubminiſtratio, in Bulla Gregorij comprehenſa. Si autem non habenti arma, amicus commodet, aut habenti inferiora commodet æqualia, vel meliora intra eandem ſpeciem cum armis aduerſarij, ſecundum Mendozam *ſec. 3. §. 185.* non incurrit, quia hæc non eſt iniuſta armorum ſubminiſtratio, nec cauſa duelli; ſed amici auxilium, vt ſecurius pugnet, & cum minori periculo, quod non eſt malum. Illi enim, qui ſoluturus eſt ieiunium cibo nociuo, poſſum ego præbere innoxium: ita ille. Vide etiam Floronum *de duello c. 11. n. 4. 5.* & Peregrinum *de duello q. 25. P. 5. T. 14. Reſ. 101.*

Vel cum quibus pugna fit inæqualiter, & contra pactum.

Non autem, ſi miniſtret arma æqualia pugnæ ſecuturæ.

DVELLVM conſulens inefficaciter, probabile eſt, quod nō incurrat.

12 Conſulens duellum, ſecundum Peregrinum *ibid. q. 33.* incurrit excommunicationem, etiam ſi conſilium ſit inefficax; ſed contrarium

ſu-

ſuſtineri probabiliter poteſt, vt notat Bonacina *tom. 3. diſp. 2. q. 3. punct. 48. n. 28. P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico nono*. Si vero ſit efficax, ſed poſtea nitatur illud reuocare, quamuis de facto non reuocet, non incurrit excommunicationem, quidquid contra aſſerat Bonacina *ibid. n. 96. Ibid. §. Dico decimo*.

Sicut ſi conſilium efficax nititur reuocare.

13 Narrans aliquod factum, ex quo præuidet aliquos accepturos duellandi occaſionem, non incurrit excommunicationem, quia hic caſus in Bulla non exprimitur, & lex pœnalis extendi non debet. Ita Bonacina *vbi ſup. n. 32.* contra Peregrinum *q. 27. Ibid. §. Dico quinto*.

NARRANS aliquod factum, ex quo præuidet ſecuturum duellum, non incurrit excommunicationẽ.

14 Princeps in aliquo caſu extraordinario, poteſt ad maiora incommoda vitanda duellum permittere. Ita Reginaldus *tom. 2. lib. 21. cap. 7. num. 75.* contra Megalam *in 3. p. lib. 4. cap. 4. q. 2. num. 13. Ibid. § Nota ſecundo*. Famuli poſſunt chartas duelli ſcribere, ſi immineat periculum mortis, probabile autem eſt, non poſſe. Ita Merolla *tom. 1. diſp. 2. cap. 4. dub. 10. corol. 5. n. 390. Ibid. in fine*. Audientes, vel legentes ſcripta prouocantia ad duellum, non incurrunt excommunicationem, quia id in Bulla non exprimitur. *Ibid §. Dico ſexto*.

Sicut nec Princeps in aliquo caſu neceſſario duellum permittens.

Aut famulus ferens chartam duelli ob metum mortis.

Illamque legentes, vel audientes.

15 Spectatores duelli incurrunt in excommunicationem, ait Mendoza *ſec. 21. §. 179.* niſi quis interueniret ex iuſta cauſa, vt eſſent officiales aſſiſtentes duello permiſſo, ne concitentur tumultus, aut ſequatur aliqua iniuſtitia; Sacerdos, vt moribundi confeſſionem audiat, famulus ferens arma heri, & equum, & aduerſiturus chirurgum, aut Confeſſarium. Itẽ nec qui aſpiceret ex occulto, aut eminus; aut qui caſu præſens inueniretur; vel etiam qui duelli conſcius, in illud pergit cauſa mere curioſitatis. Nam Bulla damnat ſpectatores, qui ſponte ſe offerunt pugnæ ſpectatores, & teſtes, cum inter duellantes naſcitur iurgium. Ex quibus patet, non eſſe admittendam ſententiam Peregrini *q. 37.* docentis, quod accedens ad locum duelli cauſa inſpiciendi, incidit in excommunicationem, etiam ſi pugna non ſequatur. Ita Bonacina *de cenſ. diſp. 2. q. 6. punct. 1. n. 30. P. 5. T. 14. Reſ. 100.* & ex parte olim *P. 3. T. 6. Reſ. 1. §. Dico quarto*.

Multi etiam excuſantur ab excõmunicatione, duellum ſpectantes.

ECCLESIA.

DE Eccleſiæ immunitate, vide V. *Immunitas*. Vnum hic nota, quod

1 Eccleſiæ, & loca ſacra poſſunt vbique ædificari de licentia tantùm Epiſcopi, ex priuilegio Magni Conſtantini, quod confirmatum deinde eſt à Gelaſio can. *de locorum*, Nicolao can. *Eccleſiæ, de conſecr. diſt. 1.* & alijs Pontificibus, nec non à Concilio Aurelianenſe c. *nemo*. Vnde Principes id prohibentes, violarent eccleſiaſticam libertatem. *P. 1. T. 2. Reſ. 62.* Nec poſſunt prohibere ædificationem monaſteriorum prætextu, ne iam exiſtentibus minuantur eleemoſynæ: quia id inſpicere eſt *Prælati* eccleſiaſtici talem licentiam concedere. Valenzuela *in defenſ. cenſ. Pauli V. p. 2.* & alij. *P. 1. T. 2. Reſ. 129.*

ECCLESIÆ vbique ædificari poſſunt cum licentia Epiſcopi.

2 Eccleſiæ Regularium non ſunt collegiatæ. Ita Rodriquez *qq. reg. to. 1. q. 43. ar. 12.* contra Portellium V. *Miſſa n. 7.* vnde in ferijs priuilegiatis, in quibus concurrit feſtum duplex, aut ſemiduplex, non tenentur Regulares canere duas Miſſas. Sic Villalobos *to. 1. tr. 8. diff. 19. n. 4.*

ECCLESIÆ Regularium nõ ſunt collegiatæ.

ſtum. 4. P. 2. *Tract*. 14. *Reſolut*. 76. à medio.

ECCLESIA polluta quomodo reconcilianda, ſi eſt benedicta,

aut conſecrata.

Et à quo?

3 Eccleſia benedicta, humano ſanguine, vel ſemine violata, reconciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſæcularem, vel regularem cum aqua benedicta ordinaria. Conſecrata, non niſi per Epiſcopum proprium, vel de licentia proprij, cum aqua ab ipſo, vel alio Epiſcopo benedicta cum vino, & cinere. Ità Henriquez *lib*. 9. *c*. 27. *n*. 6. & DD. communiter, ex c. *aqua*, *de conſecr. Eccleſ*. vbi conſuetudo committendi hoc munus ſimplici Sacerdoti, appellatur corruptela. Vnde, an Sà *v*. *Eccleſia n*. 20. illam approbans, ſit probandus, ipſe iudica, P. 2. T. 15. *Reſ*. 6. & *P*. 4. T. 4. *Reſ*. 91. Nouarius *tit. de poll. Eccleſia n*. 7. putat Eccleſias Regularium conſecratas reconciliari poſſe per proprios Prælatos. Sed hoc etiam multi negant. *P*. 4. *cit*. in fine. In quo caſu Eccleſia polluatur vide V. *Circumſtantia Vbi*.

4 Repræſentationes ſacræ ſæcundum Sanchez *in opuſc. to*. 1. *lib*. 1. *c*. 8. *dub*. 24. *num*. 23. in Eccleſia licite fierent. Sed id negat Gauantus *in Ench*. *v. repreſentationes*, *n*. 1. obſeruatque S. Carolum *in Conc*. 1. *prouinc*. vetuiſſe, ne Saluatoris paſſio alicubi repræſentetur, quod generaliter de omni ſacra hiſtoria optime vetituros Epiſcopos, obſeruat Zerola *p*. 1. *v*. *repræſentationes*. *P*. 4. *T*. 4. *Reſ*. 184.

ELECTIO.

De electione Summi Pontificis, vide V. *Cardinales, quoad electionem Pontificis*: De electione ad beneficia, quære V. *Benificium*.

ELECTIO officialium Ciuitatis ſpectat ad illius Senatores.

Qui tenētur benè eligere ſub mortali.

Probabile tamen eſt, non teneri eligere digniores,

Quod vniuerſim dictū intellige de magiſtratibus laicis, quoad officia ſecularia.

Sed vide diſtinctionem Sanchez.

1 Electio officialium ciuitatis de iure communi ſpectat ad Senatores, Ita Villadiego *polit. c*. 1. §. 17. *num*. 32. Senatores vero ante electionem præſtare debent, & præſtant iuramentum de benè eligendo; vnde ſi bene non eligerent, fiunt periuri, & quidem periurio mortali: nam, vt ait Sanchez, hæc materia eſt grauis, & concernit bonum Reipublicæ. Sed an Senatores, & vniuerſaliter magiſtratus laici, ad officia ſæcularia teneantur eligere digniores? Affirmant communiter cum Villalobos *tom*. 2. *tr*. 8. *diff* 6. *num*. 8. & 9. Tum, quia, quamuis officia primario inſtituta ſint ob publicam vtilitatem, ſecundario tamen inſtituta etiam ſunt in honorem ipſorum ciuium, quapropter reſpicienda etiam eſt ipſorum dignitas; & ſeruanda iuſtitia diſtributiua. Tum etiam, quia ideo multi electores inſtituuntur, vt maiorem dignitatem multorum conſilium probet. *P*. 2 T. 15. *Reſ* 67. Sanchez *opuſ to*. 1. *lib*. 2. *cap*. 1. *dub*. 36. *n*. 15. diſtinguit, aut electio fit ab vno electore, aut à pluribus per ſuffragia. Si fit ab vno, & officiales non debent eſſe de partibus illius communitatis poteſt eligi dignus, omiſſo digniore; quia inter extraneos non cadit acceptio perſonarum. Si verò fiat à pluribus &c. non poſſe. Igitur ſecundum Sanchez non peccat Rex, mittendo v. g. in Proregem Sicilliæ Prætorem Panormi, & Straticò Meſſanæ, dignum, omiſſo digniore; quia, iſti eliguntur exteri: peccat vero, ſi eligat Capitaneum Panormi, Iudices, Præſidentes Regni, minus dignos; quia hos tenetur eligere ex partibus iſtius communitatis. Sed abſolute probabilis eſt ſententia Vaſquez apud Turrianum *in ſelect. cent*. 2. *dub*. 87. quod ad hoc officia ſufficiat eligere dignos, etiam omiſſis dignioribus, eamque Turrianus *ibid* receptam ait eſſe in praxi. *P*. 4 *T*. 4. *Reſ*. 172. †. & recitatiuè olim. P. 2. *ſup. cit*.

§ *Di*.

§. *Dico tertio* †. Senatores vero eligentes indignos, non ſolum peccant mortaliter; ſed etiam tenentur ad reſarcienda damna ex tali electione ſecuta. Ita Naldus V. *eligere n.6.P.2.T.15. Reſ. 67. §. Dico quarto*. Et ſi poſtquam vnus ad aliquod officium electus eſt, aliquis ex Senatoribus alium legat. Vel ante quam eligatur, chartulam aliquam grandiorem efficiat, vt illam in pileo facilius ſumat, peccat mortaliter propter iniuriam tertij. Ita Suarez, *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap.38.n.68. Ibidem §. Dico quinto*.

Cæterum, eligentes indignos vltra peccatum, tenentur ad reſtitutionē damni emergentis.

Et ſi in acceptione ſortis legunt vnum nomen pro alio: vel ponant in pileo chartulam grandiorem peccant mortaliter.

2 De electione ad beneficia, dictum eſt V. *Beneficium*, *à n.* 8. Et quidem Villalobos *to. 2. tr. 8. diff. 3. n. 6.* & DD. communiter putant, prælaturas Regularium eſſe etiam beneficia eccleſiaſtica, ac proinde Generales, & Definitores teneri ad illas eligere digniores, alias eſſe acceptores perſonarum, & peccare mortaliter. Sed Valerus *V. Electio, diff. 1. n. 1.* excuſat electionem minus digni, quando in electione Prælatus non habet beneficium, ſed tantum onus, vt ſunt Prioratus Dominicanorum, & ſimiles. Et Palaus *to 2. tr. 13. diſp. 2 punct.11. §. 2.n.14.* abſolutè docet, eligi poſſe dignum, omiſſo digniore: quia ſecluſis ſpecialibus cuiuſcumque Religionis conſtitutionibus, & ſpectato iure communi, non apparet firmum argumentum talis obligationis: quod enim dicitur de beneficijs, id non debet extendi ad prælaturas regulares, quia lex ob ſimilitudinem rationis, non debet extendi ad caſum in lege non comprehenſum. Adde quod nec eſt paritas rationis, quia beneficia eccleſiaſtica ſunt perpetua, Prælaturæ vero regularium temporaneæ, & facile amouibiles. Et tandem Tridentinum *ſeſſ.7. cap.3.* docet ad curata inferiora ſufficere, quod eligatur dignus. Sed hæc opinio non placet, quia eſt contra communem. Et prælaturæ regulares ſunt magni momenti, habentq. adnexam curam animarum. Tridentinum autem dicit ſufficere dignum, vt electio ſit valida in foro externo. Et in hoc ſenſu intelligendi ſunt aliqui canoniſtæ, dum dicunt ſufficere, quod eligatur idoneus, *P. 2. T.15.Reſ.61.* & *P.5.T.14.n. 11.* An poſſit quis in electione negare ſuffragium ei, quem eſſe indignum ex confeſſione cognouit, quære V. *Sigillum num.45.*

Valerus diſtinguit.

Et Palaus abſolute negat.

Sed non placet.

3 Cœcus non poteſt eligi ad Prælaturas, ex cap. *hinc etenim §. cæcus diſt.49.* Item neque ſurdus, ex cap. *conſtitutionem, de verb. ſignif.* Item neque mutus, vt ex dictis cap. tradit Peyrinus *de Relig. Præl.tom.2.q.2. c.4.n.18.* Immo, ſi cœcus quis fiat poſtquam electus fuit in viſitatorem alicuius Religionis, non poteſt cum ſocio ſano viſitationem continuare, quia viſitatores debent Generali, & capitulo de actibus Religionis teſtimonium ferre, & cœcus non poteſt eſſe teſtis in actibus, qui viſu percipiuntur, vt docet Medices *de fort. caſ.q.6.n.55.* Ita Megala *tom. 2. Reſ. 183. P. 5. T. 6. Reſ. 20.* Verum ſecundum Bonacinam *de elect. p. 2. cap.4. dub. 89. num. 13.* ſurdus, & cœcus non priuantur iure eligendi; quia poſſunt libere conſentire. Debent tamen illi renuntiare, vt tutiores maneant in conſcientia, quia facillime decipi poſſunt. *P. 5.T. 6. Reſ.13.* Nouitius etiam PP. Capucinorum, poteſt in ſuo teſtamento reſeruare ſibi ius eligendi puellas, quibus ſuus hæres debet quotannis certam pecuniarum ſummam ex ſua renunciatione. *Vide V. Nouitius nu. 4.*

AD Prælaturas non poteſt eligi cœcus.

Nec ſurdus.

Et ſi cœcus quis fit poſt electionem in viſitatorem, non poteſt viſitare.

Sed an ſurdus, & cœcus priuetur iure eligendi?

Et quid de Religioſo?

4 Peſtis electionum eſt ambitio, quam ſacri Canones ita oderunt, vt in c. *cum petitam, de elect.* annullanda veniat electio illius, qui ante electionem requiſitus, conſentit electioni de ſe faciendæ, vt notauit

AN approbandi ſint tractatus ante electionem?

Miranda, *p. 2. q. 23. ar. 30. concl. 1.* & in c. *per inquiſitionem eod. tit.* declaratur indigna electio Epiſcopi Tholoſani, præſertim quia ipſe & eius amici ante electionem habuerant colloquium cum quibuſdam Canonicis, eoſque precibus ad electionem ſollicitauerant. Hinc pie in aliquibus Religionibus prohibetur ſub pœna excommunicationis tractatus ante electionem; tractatus inquam ambitioſi partionales &c. vt notauit Baſilius: *indirect. p. 3. c. 3.* nam conſultorij permittuntur in cap. *ſi tranſitu, diſt. 79.* Et Petrus Greg. *part. iur. can. lib. 1. tit. 29. cap. 5.* obſeruat quod gloſſa in c. *in nom. dom. V. tractantes, diſt. 23.* vult, quod electores, vbi conueniunt pro electione, tractatum habeant: & multos proponant, qui digni videantur, per modum conſultationis, vt fiat collatio perſonæ ad perſonam. Immo antea ita neceſſarius erat tractatus conſultorius, vt ſine illo non valeret electio cap. *Geneſi de elect.* At quia hodie electiones vt plurimum fiunt per ſuffragia ſecreta, talis tractatio non præmittitur. Itaque Regularis in Religione, vbi adeſt talis prohibitio, poteſt, ſi eſt vocalis, proponere alterum eligendum; non tamen ſeipſum: & in Religione Theatinorum, ſi procurat vt eligatur ab alijs, electio eſt nulla. Ita Molſeſius *tom. 1. tract. 6. cap. 16. num. 47. P. 2. T. 16. Reſolut. 35.*

Et electiones Sanctorum tutelariũ per ſortes ? — § Electio Sanctorum tutelarium per ſortes videtur improbari in Concilio Antiſiodarenſi 26. *quæſt. 5. can. Aliquanti*, vbi damnãtur ſortes, quas Sanctorum vocant; & multo ante à Gelaſio Papa *diſt. 15. can. 5. R. Eccleſia* reiectus eſt quidam liber dictus, *Sortes Apoſtolorum*. Ideo Raphael de la Torre *in 2. 2. q. 95. ar. 8. diſp. 3. dubi. 3.* ait huiuſmodi electionem eſſe illicitam, ſi fiat eo animo, vt vnicuique ſanctus contingat eo anno colendus, qui ſibi vtilior eſt in patronum, id mittente Deo per ſortes. Nam recurrere ad ſortes ſine neceſſitate eſt peccatum tentationis diuinæ, vt ait D. Thomas *art. de omnib. ſortibus conſultorijs.* Poſſe autem huiuſmodi electionem fieri per media prudentialia, eligendo ſcilicet quiſque illum ſanctum in tutelarem, qui ſuffragari efficacius ſolet in ſuis neceſſitatibus & ærumnis. Poſſe autem eſſe licitam, ſi ſit diuiſoria, nimirum, ſi congregatio ſumit ſibi colendum certum Sanctorum collegium, Apoſtolorum v. g. & ad vitanda iurgia mittunt ſortes, vt vnicuique ſuus contingat caſu, & fortuna. *P. 5. T. 14. Reſ. 9.*

ELEEMOSYNA
Quibus præbenda.

Vide V. *Pauper.*

ELEEMOSYNA danda pauperibus, ideſt, qui viuunt ex labore.

1 † ELEEMOSYNA præbenda eſt pauperibus †. Pauperes autem ſunt, quos inſpecta qualitate perſonarum, & alijs circumſtantijs, bonus vir tales eſſe exiſtimat, vt ait Maſcardus *n. 14.* Et, vt clarius loquar, nomine pauperum veniunt, qui victum quærunt, vel etiam poſſunt quærere, ex ſuo labore. Sic Genuenſis *in pract. Eccl. Tric. nar. 13. q. 387. n. 2.* Et qui non poteſt commode, & honeſte viuere ſecundum ſuam conditionem. Sic Vaſquez *de reſt. c. 5. §. 4. dub. 1. n. 6.* Item Hoſpitalia, Eccleſia, Monaſteria, & omnia loca pia. Ità Imola *in §. captatoriæ in fine de leg. 1. P. 2. T. 15. Reſ. 8.*

Qui non poſſunt iuxta ſui ſtatus decentiam viuere.

Et locis pijs.

Por-

2 Porrò paupertas, ſeu pauperum indigentia, triplex eſt: extrema, grauis, & communis. Prima eſt, quando deſunt neceſſaria vitæ, & ſine quibus vita aut deficiet, aut abbreuiabitur, aut graui, & diuturno morbo corripietur, idque ſiue proueniat fortuitò, ſiue ex alterius malitia; in [illegible] hoc ſecundo caſu eſt magis calamitoſa, vtpote coniuncta cum in[illegible]. Secus, ſi oriatur ex propria nequitia. *P. 5. T. 8. Reſ. 1 & 7.* in fine. Aduerte autem, quod ſi quis mendicando, poſſet ſuæ neceſſitati conſulere, eſſetque plebeius, non cenſeretur conſtitutus in extremis. Si vero eſſet vir honeſtus, & mendicare eſſet ei ignominioſum; aliqui dicunt eſſe in extrema neceſſitate; ſed Malderus *in 2. 2. q. 32. ar. 6.* negat, & ruborem, in tali neceſſitate attribuit ſuperbiæ, *P. 5. T. 8. Reſ. 24.* Grauis neceſſitas eſt, cùm deſunt neceſſaria ad decentiam, & conditionem proprij ſtatus. Sed in hac ſunt tres gradus; nam vel deſunt ea, ſine quibus omnino neceſſe eſt è ſtatu decidere; aut ſine quibus ſtatus conſeruatur ægrè, & cum labore; aut non conſeruatur æquè benè. Si deſunt hæc vltima, nulla oritur neceſſitas in ordine ad eleemoſynam: ſi prima, oritur neceſſitas grauis: ſi ſecunda, ſubdiſtinguendum eſt; nam ſi labor, & inopia ſit vrgens, vt ſi quis ære alieno grauatus, in carcere detineatur, aut inter hoſtes detineatur captiuus, aut victu & veſtitu tenuiſſimo vitam tranſigat, neceſſitas erit grauis: ſi non ſit adeo vrgens, ſit tamen alicuius momenti, erit communis. Poteſt autem contingere, vt neceſſitas cogens ſtatu cadere, ſit eſtrema, vt ſi oporteat tranſire in ſtatum nimis miſerabilem, vt mendicitatis, aut ſeruitutis, quæ quibuſdam adeo ignominioſa eſt, vt mori potius velint, quàm cum tanto diſpendio viuere. Communis tandem neceſſitas, eſt mendicantium, qui quamuis multum indigeant, quia tamen à multis poſtulant, moraliter loquendo, non poſſunt ſuo ſtatui neceſſaria non inuenire. Quod verum eſt de mendicis, tam publicis, quam ſecretis. Item eorum, qui in conſeruando proprio ſtatu aliquam inopiam patiuntur, vt ſupra diximus. Ita Lorca *in 2. 2. ſec. 4. diſp. 39. n. 1. 8. 9. 10. P. 5. T. 8. Reſ. 1.* His poſitis,

3. In extrema neceſſitate certum eſt, diuites teneri proximo ſubuenire: Et quidem ſecundum D. Thomam *2. 2. q. 118. ar. 4. ad 2.* ex legali præcepto iuſtitiæ, quo nimirum prohibemur proximum interficere; nam *c. paſce*, dicitur: *Quiſquis paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non paſciſti, occidiſti.* Vnde infert Mendoza *diſp. 159. ſec. 3. n. 31.* negantem eleemoſynã extremè indigenti teneri ad omnia damna ſecuta, vt ſi illo obeunte, remanſerint orphani indigentes opera patris, &c. & ſic indigẽtes cogere poſſe diuites ad eleemoſynam in iudicio. *Vide V. Pauperes 6.* Sed placet opinio Bellarmini, & aliorum, quod talis obligatio ſit ſolius charitatis: quia obligatio iuſtitiæ in nullo iure inuenitur. Et quod dicitur, tempore neceſſitatis omnia eſſe communia, non eſt ſenſus, quod ipſo iure transferatur dominium, ſed quod homo lege charitatis teneatur ad vſum bonorum ſuorum indigentes admittere. Mendoza *ſec. 4. n. 38.* has opiniones conciliat, vt prima vera ſit in extrema neceſſitate pecuniæ, vel rei temporalis pertinentis ad diuiſionem bonorum factam iure gentium: nam extremè indigens habet ius ad illam rem; Secundam verò, in neceſſitate induſtriæ alienæ; vt ſi quem ignis comburit, beſtia deuorat, &c. nam homo non habet ius ad has meas induſtrias; vnde teneor quidem, ſi poſſum, cum beſtia pugnare, ignem extinguere, &c. Sed ex charita-

te,

PAVPERTAS triplex.

Extrema.

Grauis.

Communis.

Et quidem in prima certũ eſt, dandam eleemoſynã,

Secundũ D. Thomam ex iuſtitia,

Secundùm alios ex charitate.

te, non ex iuſtitia. *P. 5. Tract.* 8. *Reſolut.* 2.

Et qui de hoc dubitat, tenetur inquirere.

4 Qui dubitat, an proximus extremè indigeat, tenetur diligentiam adhibere ad dubium deponendum, ſicut is, qui dubitat, an aliquis dies ſit feſtiuus, ieiunij, & ſimilia: alioqui de eo verificabitur, quod ait Pſalmiſta *Pſ. 35. noluit intelligere, vt benè ageret.* Si autem poſt ſcrutinium, dubius adhuc manet, non tenetur ad eleemoſynam, quia poſſeſſio ſtat pro libertate. Sancius *diſput. ſelect.* 43. *num.* 20. *P.* 5. *Tract.* 8. *Reſol.* 39.

Multos autem caſus enumerat Caietanus.

5 Caietanus *in* 2. 2. *q.* 71. *ar.* 1. deſcendit ad aliquos caſus particulares, in quibus proximus dicitur extreme, vel quaſi, indigere; aitque, aduocatum teneri viduæ, & pauperi gratis patrocinari: medicum, & chirurgum, mederi infirmo, non habenti ad ſoluendum; & huic pharmacopolam, medicinam ſuppeditare: diuites eleemoſynam præbere, quoties vident proximum annonæ penuria laborare, multos fame mori, vicinos ob careutiam victus ad turpitudines cogi, quem apud Turcas detineri captiuum. Sed de captiuo, Mendoza *ibid. diſp.* 159. *ſec.* 3. §. 21. ait, neminem teneri illum redimere: nam captiui non ſunt in extrema neceſſitate, alias non poſſent à dominis mancipia detineri. Excipit tamen caſum, quo captiuus timeretur melancholia, aut infectione aeris interimendus. Et Granado *ibid. contr.* 3. *tr.* 11. *diſp.* 2. *ſec.* 4. *n.* 21. addit idem dicendum eſſe de viro nobili, aut magnæ ſanctitatis, & vtilitatis in Republica. P. 5. T. 8. *Reſ.* 6.

IN pari autem neceſſitate, prius ſuccurrendum parentibus,

Dein vxori,

Filijs,

Fratribus, &c.

6 Petes hic primò: Quinam ordo ſeruari debet, cùm multi ex proximis extremè indigent, & omnibus ſubueniri non poteſt? Reſpondeo in pari indigentia Mendoza *ſec.* 5. §. 57. docet, prius ſuccurrendum parentibus; idque ſub graui culpa: non autem prius patri, quàm matri, nec vxori, quàm filijs: prius tamen patri, quàm auo, & filio, quàm nepoti, & fratri, vtpote coniunctioribus. Lorca verò *in* 2. 2. *q.* 26. *ar.* 11. *n.* 4. probabile exiſtimat, ordinem, inter cognatos in primo gradu exceptis parentibus non obligare ſub mortali: quia omnes iſtæ cognationes magnæ ſunt, & exceſſus vnius ad alteram, paruus. P. 5. T. 14. *Reſ.* 93. Sed contra ſtat Turrianus *in* 2. 2. *to.* 2. *diſp.* 22. *dub.* 1. *n.* 6. quia (ait ipſe) materia huius præcepti non eſt maior, vel minor coniunctio; ſed largitio eleemoſynæ facienda propinquiori, quæ magni momenti eſt; vtpote ex qua pendet vita illius, cui facienda eſt eleemoſyna. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 13. ante finem. Aduertit præterea Lorca, hæc omnia procedere per ſe: nam per accidens, poſſe vnumquemq; ius ſuum ingratitudine, & iniurijs amittere, vel beneficijs, & obſequijs augere, vt docet D. Thomas 2. 2. *q.* 26. *ar.* 10. quæ in caſu particulari prudentis arbitrio remittit. *Reſ.* 93. *cit.*

Et probabile eſt, habituro ſubueniri poſſe per mutuum.

7 Petes ſecundo: An extremè indigentibus ſufficiat ſubuenire per mutuum &c. Reſpondeo: Aut proximus nec hic habet, nec alibi; nec laboribus, officio &c. poteſt acquirere; aut habet alibi, poteſt ve aliquando habere. In primo caſu ſubueniri debet per gratuitam eleemoſynam. In ſecundo probabile eſt, ſubueniri poſſe per mutuum, ſi apponatur conditio, vt reſtituat tempore lautioris fortunæ: nam cum egenus ſubleuatur, quocunque tandem modo, præceptum impletur. Ita Vaſquez *de eleem. cap.* 1. *dub.* 6. *num.* 54. Ex quo etiam ait Suarez *diſp.* 7. *ſec.* 5. *num.* 4. quod ſi proximus indiget tantum vſu, non teneris præſtare dominium, ſed ſolum mutuare. P. 5. T. 8. *Reſ.* 5.

Pe-

8 Petes tertio: Quid ſi quis in voluntariam incidat indigentiam? Reſpondeo, aut is neceſſitatem, & paupertatem ſponte elegit in diuinum obſequium, vt faciunt Religioſi; & hi comparandi ſunt pauperibus inuoluntarijs, vt ait Lorca *diſp.* 39. *memb.* 4. *num.* 57. Vnde improbabiliter docuit Medina, *Cod. de eleemoſyna danda ſanis* §. *quæres fortè* Religioſos non eſſe ſubueniendos vt pauperes, ſed ſolum quatenus miniſtrant ſpiritualia. *P.* 5. T.8. *Reſ.* 18. Aut neceſſitatem actu patitur ex mera malitia, vt eſſet auarus, qui nollet propriam pecuniam in ſuis neceſſitatibus inſumere: & huic non tenemur eleemoſynas elargiri. Aut denique neceſſitatem patitur ex vehementi paſſione, qualis eſſet, qui ſuſpendium ſibi pararet, & eſſe etiam poſſet auarus; qui nollet vti ſua pecunia, & tunc teneremur illi ſubuenire, ex ſua pecunia. Ita Lorca *diſp.*37 *num* 11.*P.*5.*T.*8.*Reſ.*19.

Obligat vero præceptum, quamuis neceſſitas ſit voluntaria propter Deum,

Qualis eſt Religioſorum.

Vel etiam ſi ex graui paſſione ortum habeat.

9 In GRAVI quoque neceſſitate obligat præceptum eleemoſynæ. Minime vero in COMMVNI, niſi Clericos beneficiatos, vt dicemus *n.* 18. De quibus autem bonis in extrema vel graui neceſſitate facienda ſit eleemoſyna, vide infra à *num.* 12.

IN neceſſitate graui facienda etiam eſt eleemoſyna. Non tamen in communi: niſi a beneficiarijs.

10 Vnum hic nota, quod diſtributor eleemoſynæ ex teſtamento, ex quo clare non conſtet, nec coniectatur, quibus pauperibus largiri debeat, diſtribuere poteſt omnium pauperum generi, quos recenſuimus *n.*1. *P.* 2.*T.*15.*R.*8. Nec tenetur eligere pauperiores, eſt enim locus gratitudini, & ſi vnum pauperem alteri præfert, non peccat. Ita Mantica *de coniect. lib* 5. *tit.* 5 *num.*6.*P.* 2.*T.* 16. *Reſ.* 19. Item, ſi eſt pauper poteſt ſibi applicare; non ſolum ſi in pauperiem incidiſſet poſt teſtamentum, vel cum antea pauper fuerit, eius paupertas teſtatori non patuit, vt docet Sanchez *in ſum.lib.*6.*cap.*11. *n.* 55. Sed etiam, ſi teſtator ſciens illum eſſe pauperem, nullam ipſius mentionem feciſſet. Nam potuit id omittere per obliuionem, aut pudorem; & alioqui ſatis inter pauperes cenſendus eſt includi, dum non excluditur. Ita Sancius *in ſelect. diſp.* 14.*n.*18. At non ita dicendum de eo, qui pœnitentiam habuit à Confeſſario eleemoſynæ faciendæ: quia Confeſſarius præſcribere intendit eleemoſynam pœnalem, ac proinde alteri faciendam. Ita Palaus *tom.* 1. *tr.*6 *diſp.*12.*punct.*14 *num.* 10. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 38. An qui promiſit eleemoſynam cuidam pauperi, poſſit illam ſibi, vel paupeiori præbere, vide *V. Promiſſio. num.*5.

Diſtributor eleemoſynæ ex teſtamento, poteſt illam præbere omni pauperum generi.

Et ſi eſt pauper, etiam ſibi.

Secus ſi illam debeat ex pœnitentia.

ELEEMOSYNA

A quibus, & de quibus bonis præbenda.

11 ELEEMOSYNAM facere tenentur diuites, & Clerici beneficiarij. Et quidem diuites ſæculares priuati ſecundum Mendoza *in* 2. 2. *diſp.*159. *ſec.* 3. §. 13. non tenentur pauperes cuiuſcumque inopiæ ad illos ſubueniendos inquirere, ſed ſuæ obligationi ſatisfaciunt ſubueniendo pauperibus ſibi notis, cum propoſito ſuccurrendi alijs ſe offerentibus; tum, quia pauperes frequenter ſe produnt,

DIVITES priuati non tenentur pauperes inquirere.

dunt, & nemo perit occultè, niſi tempore peſtis, quo magiſtratus prouidere ſolet: tum quia alijs hoc munus incumbit, in quorum conſcientia quieſcere poſſunt: præſertim, quòd ignorantiam facti nemo tenetur depellere; niſi adſit ſpeciale præceptum ſciendi aliquid, vt de articulis fidei &c. Et denique hæc obligatio moleſtiſſima eſſet, & homines ab aſſuetis occupationibus auocaret. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 3. † & affirmanter poſtea *Reſ.* 41. & olim *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 26. §. *Tertiò* †.

Sed in extrema neceſſitate occurrentibus ſuccurrere de neceſſarijs ſtatui citra depreſſionem.

12. Et verò diuites in extrema proximi neceſſitate non ſolùm de ſuperfluis tenentur ad eleemoſynam, ſed etiam de neceſſarijs ſtatui, quamuis in dignitate, & fauſtu externo detrimentum aliquod patiantur: nimimò vero ſtatum opprimere, aut abſolute deijcere. Sic Mendoza *ſec.* 6. §. 56. P. 5. *T.* 8. *Reſ.* 7. † & liberiùs olim *P.* 2. T. 16. *Reſ.* 26. §. *Quinto* †. In neceſſitate graui, tenentur de ſuperfluis ſtatus. Sic Granadus *in* 2. 2. *contr.* 3. *tr.* 11. *diſp.* 2. *ſec.* 4. *n.* 18. contra Roſellam *v. eleemoſyna. T.* 8. *cit. Reſ.* 14. † retractans opinionem, quam docuerat in P. 2. T. 16. *Reſ.* 26. §. *Secundò* †. De neceſſarijs verò ad ſtatum, conſulendi etiam ſunt diuites, cum Mendoza *ſec.* 4. §. 92. Sed probabilior videtur ſententia D. Thomæ *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *ar.* 4. quòd non teneantur, vt probabimus *n.* 14. *P.* 5. *cit. Reſ.* 15. † Sed hanc ſententiam olim *in* *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 245. appellauerat ſolùm probabilem †. In neceſſitatibus communibus certum eſt, illos non teneri ſubuenire de neceſſarijs naturæ vel ſtatui. Sed D. Thomas 2. 2. *q.* 32. *ar.* 1. docet teneri de ſuperfluis ſtatus ſub mortali: nam id pertinet ad rectam rerum diuiſionem, & charitas ſaltem obligat ad largienda ſuperflua. Lorca *in* 2. 2. *ſec.* 3. *diſp.* 39. *memb.* 2. *n.* 30. putat, hanc opinionem procedere non quoad omnia ſuperflua, ſed quoad aliqua, quæ nimirum ſi totidem à ſingulis diuitibus præberentur, omnes pauperum neceſſitates ſubleuarentur, quia charitas obligat omnes. Et Suarez *de char. diſp.* 7. *ſec.* 3. *num.* 7. ait, hunc actum, *nolo erogare eleemoſynam in communibus neceſſitatibus de ſuperfluis ſtatus*, eſſe mortiferum. Granadus, *vbi ſup. num.* 26. hanc obligationem putat vrgere ſolum ſub veniali. Ego vero cum Mendoza §. 131. exiſtimo nullam obligationem adeſſe. P. 2. *T.* 15. *Reſ.* 33. & *T.* 16. *Reſ.* 26. &c. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 17.

Sed probabilius eſt teneri ſolum de ſuperfluis.

In grani item conſulendi ſunt de neceſſarijs ſtatui ſuccurrere.

In communibus vero,

Exiſtimo nullam obligationem habere.

Vide hic, quæ ſint ſuperflua naturæ,

Et ſtatui.

13. Pro quorum intelligentia aduerte cum Granado *ſec.* 1. *num.* 3. bona temporalia ad tria genera reuocari, nam aliqua ſunt neceſſaria ad vitæ propriæ, & eorum, qui ſub noſtra cura ſunt, ſuſtentationem: alia ad ſtatum decenter conſeruandum; alia denique, quæ nec vitæ, nec ſtatui neceſſaria ſunt, ſed ſunt omnino ſuperflua. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 1. §. *Suppono ſecundò*. Inter ſuperflua etiam numerat Lorca, quæ præſenti ſtatui redundant, licet inſeruire poſſint ad illum meliorandum; nam alias nulla eſſent ſuperflua, cum ſemper quis ſtatum meliorare poſſet. Et ſi dicas, tunc non eſſe ſuperflua, cum ſtatus melioratio proximè ſperatur: infert magnum abſurdum, nimirum, quod quo plura quis ſupra exigentiam ſtatus haberet, eo minus diceretur habere ſuperflua, quia proximior eſſet ſtatui altiori. Secus vero, ſi quis alia via ſtatum meliorem prætenderet, vt fieri Dux exercitus, Conſiliarius Regis &c. ad cuius conſeruationē ſuperflua præſentis ſtatus neceſſaria forent: nam tunc non dicerentur ſuperflua. Ita iſte *vbi ſup. memb.* 1. *n.* 7. Verùm Granado *ſec.* 1. *num.* 3. probabiliſſimè tenet, nec ea dicenda eſſe ſuperflua, quæ conſeruantur ad meliorandum ſtatum cum nemo teneatur proprium ſtatum, ne

Et an etiam ea, quæ inſeruire poſſunt ad ſtatum meliorandum?

proximus amittat ſuum, amitterę, vel ab altiori acquirendo deſiſtere. Nec ea, quæ inſeruiunt ſumptibus honorabilibus, filiorum, & familiæ munificentiæ, magnificentiæ, futuris euentibus, & ſimilibus: in qua ſententia vix Reges inueniuntur, habentes ſuperflua ſtatus. *P.5.T.8. Reſ.* 20. †. & abſolute olim. *P.2.T.16. Reſ.26. §. Quarto* †. His poſitis,.

Et quæ inſeruiunt ad magnificentia?

14 Quod in extrema neceſſitate non teneatur diues ſubuenire, ſuum ſtatum opprimendo, vel deijciendo, probatur; tum, quia Reipublicæ vtilior eſt opulentus ciuium ſtatus, quam vnius priuati vita: tum etiam quia, ſi non tenetur quis cum graui ſtatus detrimento exquiſitas medicinas in ſuis infirmitatibus quærere; multo minus tenetur id facere in infirmitatibus alienis. Et denique ſtatus defectio eſt grauiſſimum damnum, cum quo nemo tenetur proximo prouidere. Immo ait Coninch *diſp.27.dub.8.num.* 134. te non teneri pro redimenda priuati vita, magnas diuitias expendere, v.g. tria vel quatuor aureorum millia. *Reſ.* 7. *T.*8. & 26. T.16. *vbi ſup.* obſeruat tamen Lorca *mem.* 2. *num.*39. vix vnquam contingere, quod extrema neceſſitas proximi ſubleuari non poſſit abſque ſtatus incommodo. Niſi occurreret ſimul in multis, vt tempore famis, peſtis, &c. in quo caſu tenerentur omnes in ſolidum ita quod, nemine ſubueniente, omnes peccarent, & omittentibus alijs, quilibet ad integrum teneretur. Poſſent tamen conuenire, vt occurrant per partes, & tunc ſi quis certò ſperaret, alios pro rata parte ſatisfacturos, ſatisfaceret præbendo ſuam partem. Ita ille *memb.3.n.*50. *P.5 T.*8. *Reſ.*13. Si verò oporteret, teneretur quilibet etiam cum amiſſione ſtatus, ſubuenire; quia talis neceſſitas eſſet publica. *P.5.T.8.* Reſ.7. §. *Notandum eſt tamen hic.* Quod in neceſſitate graui conſulendi ſint diuites ſuccurrere de neceſſarijs ſtatus, non tamen teneantur, probatur etiam, quia ex vna parte grauis neceſſitas eſt quaſi extrema: & non eſt vera amicitia, quæ patitur inſigni neceſſitate amicum opprimi, cum leui incommodo ſubueniri poteſt, præſertim, ſi de neceſſarijs ſtatui pauca inſumenda forent, vt ſi vir nobilis contentus eſſe deberet v.g. tribus tantum famulis, & auleis ſericis, cum ad eius ſtatum pertineat habere quatuor famulos, & auleos ex ſerico auroque contextos. Ex alia verò parte, vnuſquiſque habet ius viuendi iuxta decentiam ſui ſtatus, quo extra extremam proximi neceſſitatem non priuatur. Et quod vnus lautè, alius miſere viuat, humanæ conditionis tribuendum. Cumque tot viri docti vſque ad hodiernum diem nullum ius diuinum, aut humanum, oppoſitum conuincens, afferre potuerint, ſignum eſt, rem hanc eſſe ſaltem dubiam, ac proinde præceptum non obligare; quia pręcepta dubia non obligant, ſaltem ſub mortali. *P.5. T.8. Reſ.* 15. Quod vero teneantur ſubuenire de ſuperfluis, patet; quia quilibet tenetur ſubleuare miſeriam proximi ſui, ſaltem quando nullum patitur detrimentum: charitas enim obligat ad diligendum proximum, *non ſolum verbis, ſed etiam opere, & veritate.* Quod ſi ex hoc inferas, multos diuites damnari, quia multi in graui neceſſitate manum non prębent. Aragonius *in* 2.2. *q.*32.*ar.*5. concedit conſequentiam. Et Bañez *ibid. ar.*6. *dub.*2. non ſolum ipſos, ſed & ipſorum confeſſarios, damnari exiſtimat *P.* 5.T.8. *Reſ.* 14. ſed dicendum cum Valentia *tom.*3. *diſp* 3.*q.*9.*punct.*4.§.2. vtroſque excuſari poſſe, aut quia grauem proximi neceſſitatem non ſatis cognoſcunt, aut quia probabiliter iudicant ab alijs ſubueniendum: aut denique, quia vix inueniri ſuperflua ſtatus, diximus ſupra, *Ibid.* & *Reſ.*41. in

Vide quoque probationem dictorum.

Et an diuites regulariter ſint in malo ſtatu, propter defectum eleemoſynæ?

ſine, & olim. *P.*2.*T.*16. *Reſ.*26. & *P.*4.*T.*4. *Reſ.*215.§. *Notandum*. Petes: An excuſari etiam poſſint auctoritate Roſellæ, docentis extra extremam neceſſitatem non vrgere præceptum eleemoſynæ? Reſpondeo ſecundũ Bonacinã *diſp.*3 *q.*4.*punct.*6.*n* 8 poſſe, quia ſecundum ipsũ eſt probabilis: ſecundũ Mendozã *ſec.*4.§.86. non poſſe, quia nec probabilẽ nec tutam exiſtimat, *Reſ.* 14. *cit.* §. *Quæres*. Deniq; quod in neceſſitatibus communibus nullum ſit præceptum eleemoſynę, probatur; quia, aut neceſſitas eſt communis, quia leuis, vel quia ab alijs ſubleuatur. Si primum, certè non teneor hominem ab omni labore redimere, locupletare, & in magnam felicitatem deducere, vt nec caput leuiter doleat, hanc enim ſollicitudinem nec parentes habere ſolent cum filijs. Si ſecundum, cum alius ſuccurrat, nec periculum ſit in mora, non eſt cur tenear mea bona erogare, etiam in graui, vel extrema neceſſitate. Sic Mendoza. Qui tamen addit, omittere eleemoſynam in his caſibus, frequenter eſſe peccatum veniale, ex fine inhoneſto conſeruandi magnã cum auiditate pecunias. P.5.T.8. *Reſ.*17.

IN ſtatu periclitãs non debet de ſuperfluis neceſſariò ſubueniri.

15 Petes primò: An qui periclitatur in ſtatu, ob iniuſtam rei temporalis amiſſionem, ſubueniendus neceſſariò ſit de ſuperfluis ſtatus? Reſpondet Vaſquez *de eleem.c.* 1. *dub.* 3. *n* 26. affirmatiuè, in qua ſententia, ſi periculum ſtatus immineret alicui ob litem feudalem, teneretur diues dare illi tria, aut quatuor aureorum millia ad litem proſequendam. Sed ego teneo cum Mendoza §. 98. quòd ſi is è ſtatu cadens, non cogeretur mendicare, ſeruire, aut vilem artem exercere, ſed retineret alimenta, & veſtes congruas, vt abſque periculo infamiæ poſſit degere inter ſuos, nemo teneatur illi ſtatum cõſeruare: quia non dicitur eſſe in vera neceſſitate, neque communi, diuitiæ enim, & ſplendor, quem amittit, non inſeruiunt ad depellendam miſeriam, ſed ad augendam dignitatem, quam illi ex nulla lege teneor conſeruare. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 16.

Si poſt ſtatũ amiſſum poſſit honeſtè viuere.

16 Petes ſecundò: An egeni per vias expoſiti, oſtendentes famem, nuditatem, morbos, ſubueniendi ex præcepto ſint de ſuperfluis vitæ? Reſpondet Malderus *in* 2. 2.*q.* 32.*ar.* 5.*dub.* 2.*q.* 4 raro præceptum cum his obligare; tum quia talis neceſſitas vt plurimùm exaggerari, vel etiam ſimulari ſolet, ad mouendos ſpectatores; tum quia tales expoſiti facilè ab alijs leuabuntur. *P.*5.*T.* 8. *Reſ.* 17.§. *Notandum eſt*. Et hæc circa diuites.

Quid de infirmis per viã expoſitis?

17 Porrò Clericorum beneficiatorum maior eſt obligatio circa eleemoſynas largiendas: nam Epiſcopi, & cœteri in neceſſitatibus grauibus tenentur erogare totum ſuperfluum. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 27. Quæ quidem obligatio incumbit etiam Papæ; quia eſt de iure diuino, & naturali, contra Sotum *lib.* 10. *q.* 4. *ar.* 3. in quo proinde diſpenſare non poteſt, contra Cordubam *lib.* 1.*q.* 18. Sic Sanchez *in opuſ.* *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 2.*dub.*40. *n.* 3. *P.* 5.*T.* 8. *Reſ.* 28. Peculiariter verò tenetur Papa ſubuenire Cardinalibus egenis, quorum eſt ſpeciale caput, & cum eis facit quid vnum. Vnde nonnulli apud Cucchum *lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 132. docuerunt, Cardinales egenos de redditibus fiſci Apoſtolici ſubleuandos: *Nemo* enim *carnem ſuam odio habet, ſed magis nutrit, & fouet eam*, inquit Apoſtolus *ad Eph.* 5 P. 5.T. 2. *Reſ.* 33. Incumbit etiam penſionarijs, ſi penſio eſt Eccleſiaſtica: nam cum hæc ſit pars fructuum Eccleſiaſticorum, eſt verè beneficium Eccleſiaſticum. Licèt Vaſquez *de eleem. dub. vlt. n.* 22. dicat, non dari titulo beneficij; ac proinde non inducere talem obligationem

CLERICI beneficiati ſtrictius tenentur ad eleemoſynam.

Et in grauibus neceſſitatibus, ad totum ſuperfluum.

Etiam Papa.

Præſertim cum Cardinalibus egenis.

Etiam pẽſionarij.

gationem. Secus ſi penſio eſt laica. Sic Mendoza *in* 2. 2. *diſ.* 160. *ſec.* 7. §. 117. *P.* 5. T. 8. *Reſ.* 29. & ex parte olim, *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 171. in fine. Quare commendæ Religionum militarum, quæ commendatarijs dantur titulo laico, vt ſcilicet prompti ſint ad militiam, ad requiſitionem m. Magiſtri, contra Nauarrum *de reddit. q.* 2. *mon.* 38. non inducunt talem obligationem. Sic Mendoza §. 119. Nec obſtat deuota ipſorum paupertas: nam non eſt adeo ſtricta, vt videre eſt V. *Religioſi milites.* P. 5. T. 8. *Reſ.* 30. Secus dicendum de monaſterijs Regularium: nam hæc in extremis, & grauibus neceſſitatibus tenentur dare totum ſuperfluum, & quandoque etiam ex neceſſarijs. Immò Abulenſis *ad c.* 6. *Matth.* hanc obligationem illa habere inquit, etiam in neceſſitatibus ordinarijs, conſideratis tamen neceſſitatibus eorum tam præſentibus, quam quæ probabiliter timentur: iuxtà illud Chriſti *Luc.* 11. *Quod ſupereſt, date eleemoſynam*: nam bona, quæ ipſis tribuuntur, non tribuuntur ad diteſcendum, ſed, vt ſuperflua alijs pauperibus diſtribuant. Sed placet opinio Suarez *de relig. to.* 4. *tr.* 1 *lib.* 2. *c.* 26. *n.* 13. quod, regulariter loquendo, teneantur ad aliquam eleemoſynam, non tamen ad omne reſiduum. Immo melius eſse, quod monaſteria ipſa, ſi commode poteſt, in vaſis ſacris, cellis & perpetuis redditibus amplificentur, plures Religioſos ſuſtentatura: nam hoc maius Dei obſequium eſt, quàm ampla pauperibus ordinarijs facta largitio. P. 5. T. 8. *Reſ.* 33.

Niſi penſio ſit laica.

Quales ſunt commendæ Religionũ militarium.

Etiam monaſteria Regularium.

18 Porrò in neceſſitatibus ordinarijs Clerici beneficiati, ſi ſint paſtores tenentur pauperes quærere, vt eleemoſynam præbeant: ſecus, ſi non ſint curati. Sanchez *in opuſ. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 39. *n.* 4. & 5. *P.* 4. *T.* 4 *Reſ* 158. Et vtrique tenentur dare, vt minimùm, quartam partem, vel medietatem reſidui de redditibus eccleſiaſticis, iuxtà benigniorem opinionem Mendozæ *ſec.* 5. §. 105. vbi Epiſcopis conſulit, dare quartam partem; nam, quia vt plurimùm ſunt Principes, parum habere ſolent reſidui, niſi Epiſcopatus ſit pinguis. Clericis verò alijs, qui parcè viuunt, congruam prius ſuſtentationem recipere, & dein ſuperflui dimidium erogare, ſed ſi hi omnes tertiam partem præbeant ſecuriores fore, & de reliquis duabus poſſe ad libitum diſponere, nec ad aliud teneri; quia redditu um Eccleſiaſticorum ſunt veri domini, etiam ſi ſint Religioſi; vnde hæc obligatio erit ſolius miſericordiæ, quæ in neceſſitatibus communibus non obligat ad erogandum totum ſuperfluum: nec aliud ſtatum, & curam paſtoralem exigere. P. 5. T. 8. *Reſ* 27. Sed Granado *in* 2. 2. *contr.* 3. *tr.* 11. *diſp.* 3. *n.* 21. vult cum communi, ſufficere quidem, quòd in eleemoſynam Epiſcopi quartam, alij verò beneficiati quintam, vel etiam ſextam partem elargiantur: cœterum quod ſupereſt, in vſus pios expendendum eſſe. P. 4. T. 4. *Reſ.* 214. Et Layman *lib.* 3. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 3. contendit, talem obligationem eſſe iuſtitiæ, non charitatis tantùm: eſto quod ſint talium redditũum veri domini; nam tale dominium, non abſolutum, ſed cum tali onere recipiunt, vt contingit in fidei cõmiſſo, legato ſub grauamine, & alijs plerumq; acquiſitionibus. Sed oppoſitum eſt probabilius. P. 5. T. 8. R. 31. in fine. Aduertit inſuper Mẽdoza, nomine redditũ Eccleſiaſticorũ, hoc loco nõ venire diſtributiones quotidianas pro ſingulis Horis in choro, ſtipendia mortuorũ, eleemoſynas miſſarum, & concionum (adde ex Sanchez *dub.* 45. *num.* 6. nec ſtipendia capellaniæ etiam collatiuæ, & ſtipendia accepta pro miniſterio, quod beneficiati præſtare aliàs tenerentur. P. 4. T. 4. *Reſ.* 171.)

IN communibus verò, ſi ſint paſtores, tenentur pauperes quærere.

Et, licèt non ſint, tenentur præbere ad minus quartam partem.

Annuorum reddituum, qui appellantur (Groſſum).

Item non ſtipendia viſitationis, & alia omnia quæ ab Eccleſiaſticis acquiruntur perſonali labore, & induſtria, donatione, hereditate; aut quocunque alio titulo, pręter titulum beneficij (& multo minus ſtipendia officiorum à laicis principibus conceſſorum. *P.4.cit.*) Sed tantum annuos redditus, qui appellantur *Groſſum*. P.5. T.8. *Reſ.*27. Et ſi Clericus aliquid de neceſſarijs, ac congruis ſumptibus ſibi ſubtraheret, nec cum eo computandum eſſe quoad eleemoſynas, tenet Nauar. *de reddit. q.1.n.*59. P.4. T.4. *Reſ.*171.

QVID de vxoribus?

Filijs familias?

Seruis?

Religioſis?

Pupillis?

Tutoribus, & adminiſtratoribus?

De proprijs bonis, ſi quibus permittuntur, poſſunt eleemoſynas facere.

De bonis viri, patris, monaſterij, &c. in certis caſibus, & cum moderamine poſſunt.

Aliàs non.

19 † Petes primo: An omnes poſſint eleemoſynas facere? Reſpondeo, omnes qui dominium habent bonorum temporalium, de illis bonis, quorũ dominiũ habẽt †. Vxores igitur dare poſſunt de paraphernalibus: filij familias de caſtrenſibus, vel quaſi caſtrẽſibus; & ſerui de rebus proprijs, in ijs caſibus, in quibus V *Seruus* dicemus, eos habere poſſe dominiũ. Item hi omnes, ac etiã Religioſi, de bonis mariti, patris, domini, monaſterij, quando habent rerum adminiſtrationem, & ſperatur ratihabitio. Vel ſi de certa portione ſibi aſſignata aliquid ſubtrahunt: quoties item de illorum, ad quos ſpectant, præſumitur voluntate (vnde & pupilli poſſunt eleemoſynas præbere ſuis paribus conſuetas, & Tutores, Curatores, omneſque illi, qui aliena bona adminiſtrant, poſſunt de illis eleemoſynas moderatas præbere, & quas præberent domini, nam, quia id exigit recta adminiſtratio, præſumitur conſenſus eorum, ad quos ſpectat. Lorca *in* 2. 2. *ſec.* 3. *diſp.* 36. *n.* 10. & alij communiter. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 35.) & denique in extrema proximi neceſſitate. In ſpecie verò, vxor, præter caſus prædictos, abſque conſenſu viri, moderatas eleemoſynas facere poteſt, ad eiuſdem viri damnum ſpirituale, vel temporale vitandum (exemplo Abigail 1. *Reg.* 15. quæ Dauid munera piè miſit, quæ maritus impiè negauerat. *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 23.) Ità Leſſius *lib.* 2. *c.* 12. *dub.* 14. *n.* 84. Item ad ſuſtentandos filios egenos ex priori matrimonio, vel fratres: nam ſic petit arcta ſanguinis coniunctio, & ipſius etiam viri decentia. Sic Palaus *to.* 1. *tr.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 13 *n.* 16. Soluto tamen matrimonio, quæ ſic dedit, in ſuam partem computare tenetur. Et tandem, inſcio, vel etiam repugnante marito, diſtribuere poteſt in eleemoſynam pauperibus ordinarijs vigeſimam annuorum prouentuum partem: nam in hoc vir non poteſt eſſe inuitus rationabiliter; ipſa enim non eſt mancipium, ſed ſocia bonorum, vnde ſpectat ad ipſius decentiam aliquas eleemoſynas elargiri. Ità Granado *diſp.* 5. *n.* 3. contra Turrianum *in* 2. 2. *diſp.* 84. *dub.* 1. Si verò filios indigentes haberet, vel eſſet ſtatutum aliquod peculiare in natione, vt eſt in Hiſpania, teſte Nauar. *c.* 17. *n.* 155. tunc nec bona acquiſita ex donatione, &c. poſſet externis pauperibus elargiri. Filius item, ſecundùm Mendozam *ubi ſup. ſec.* 6. §. 139. diſpenſare etiam poteſt in eleemoſynam acquiſita ex ludo, ex præſumpta patris voluntatẽ. Itẽ ſi pater nullas eleemoſynas faceret, facere poſſet ipſe pro illo. Si verò immoderatas præberet ex bonis paternis, teneretur fratribus reſtituere pro rata. Religioſus verò ſecundùm Sanchez *in ſum. to.* 2. *lib.* 7. *c.* 19. *n.* 96. poteſt facere eleemoſynas moderatas, etiam interdicente ſuperiore: nam is non præſumitur prohibere moderatas, & conſuetas. † Quæ dicta ſunt de vxore, habentur. *P.* 2. *T*, 15. *Reſ.* 33. & *T.* 16 *Reſ* 23. *P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 34. & ex parte recitatiuè *in T.* 5. *Reſ.* 34. §. *Non deſinam*: quæ de filijs familias, habentur *in P.* 5. *T.* 8. *Reſ.* 25. quæ de ſeruis, *Ibid. Reſ.* 26. quæ de Religioſis *Ibid. Reſ.* 32. †.

Petes

20 Petes ſecundò: Quibus ſumptibus facienda ſit eleemoſyna Concionatori? Reſpondet Paponius de iur. Franc. lib. 1. areſt. 9. in gloſſ. lit. A. in metropoli, ſumptib[illegible]hiepiſcopi, vel Epiſcopi, quibus prędicandi munus incumbit: [illegible]ppido autem, recipientium decimas; ipſum vero alendum à Parochia. Sed in hoc attendenda eſt conſuetudo: nam licèt de iure teneatur Epiſcopus, ſi ex conſuetudine facere ſoleat populus, ipſe ad nihil tenetur. *P. 3. T. 5. Reſ. 71.*

ELEEMOSYNA Concionatori præbenda ſumptibus Prælati.

Si non adſit conſuetudo, vt præbeatur à populo.

ELEEMOSYNÆ effectus.

1 † PRÆTER tot bona ſpiritualia, & temporalia, quæ virtute eleemoſynæ ex diuina promiſſione ſperantur, vt videre eſt in ſacris litteris, & SS. Patribus †, Canonici omittentes Horas canonicas, & ob id ad reſtitutionem aſtricti, ſi eleemoſynas æqualis valoris cum fructibus reſtituendis feciſſe inueniuntur, etiam abſque hoc intuitu, ſecundùm Layman *lib. 3. ſec. 5. tr. 2. c. 12. n. 9.* liberantur ab onere reſtitutionis: nam talis præſumitur fuiſſe illorum intentio; & leges Eccleſiaſticæ benignè ſunt explicandæ. *P. 3. T. 6. Reſ. 57.* ſed hæc opinio eſt nimis laxa. *P. 4. T. 4. Reſ. 220.* in fine, & an id dicendum ſit de alijs obligationibus, vide V. *Debitor*, *n. 4.*

ELEEMOSYNA an liberet Canonicum à reſtitutione ob Horas omiſſas?

EMERE, EMPTOR.

1 † AD iuſtam emptionem requiritur in primis, quòd pretium ſit iuſtum. Iuſtum autem eſt pretium, quod taxa præſcripſit, aut mercatorum conſenſus approbauit, quamuis hoc ſecundum habeat latitudinem, de qua V. *Pretium* †. Aliquando verò res emi poſſunt minoris, quàm alioquin venderentur, quibuſdam concurrentibus circunſtantiis, quæ pretium illlarum diminuunt. Ità Couarruuias *lib. 2. c. 3. n. 5.* Et ſic in fine nundinarum merces minoris emuntur, quàm initiò, &c. & quando merces offeruntur vltrò, & ſub haſta, vt dictum eſt *ibid. n. 4. 5.* Si quis autem ſub haſta rogaret aſtantes, ne plus offerant, vt ipſe emat pretio infimo, ſed iuſto, non peccaret. Secus, ſi cogeret vi, aut metu: quod procedit quoque in emptione vectigalium, officiorum, &c. Reginaldus *to. 2. lib. 25. c. 22. n. 379.* contra Megalam *in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 5. n. 146. P. 1. T. 8. Reſ. 76.* Item minoris emi res poſſunt anticipata ſolutione; tum propter periculum non habendi merces, aut non ſine litibus, & expenſis: tum ob lucrum ceſſans, aut damnum emergens ex tali ſolutione: tum quia ſic minuitur emptorum, & augetur venditorum numerus. Et tandem, quia tempore traditionis propter multitudinem, & neceſſitatem emptorum, merces ipſæ viliùs emerentur. Ità Bonacina *de contr. diſp. 3. q. 2. punct. 4. n. 20.* contra Valentiam *to. 3. diſp. 5. q. 20. punct. 2. §. 8. P. 1. T. 8. Reſ. 22.* Ex quibus patet, licitam eſſe emptionem ſaccharorum in hoc Regno, pretio minori ſub infimo; anticipata ſolutione. *P. 1. T. 8. Reſ. 78.* Quid dicendũ de adiudicationibus prædiorum vili pretio, in hoc Regno fieri ſolitis, vide V. *Pretium*, *n. 5.*

EMERE quiſque debet iuſto pretio.

Ceclusis certis caſibus.

Vt ſi merces ſint vltroneæ,

Si vendantur ſub haſta,

Anticipata ſolutione.

Rurſus

Nec enim debent, quanti, valent ad aliquem finem ignotum, & inſoluum.

2 Rurſus res, quæ ad vſum ordinarium vendi ſolent tanti, ab eo, qui in aliquem vtiliſſimum, ſed ignotum finem procuratur, emi poteſt non pluris. Et ſic inueniens in faſce olerum, vel herbarum, quæ venduntur ad pabulum animalium, vel ad comburendum, herbam magnæ virtutis ignotæ, emere illam poſſet pretio currenti. Ita Molina *tom.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 353. & DD. communiter, quidquid contra aſſerat Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 2. *diſp.* 58. *dub.* 4. *num.* 6. Similiter fundus, in quo latet theſaurus, emi poteſt pro ſimplici fundo, etiam ab eo, qui ſcit de theſauro: quia talis ſimpliciter æſtimatur. Idemque docet Salas *de empt. dub.* 26. *n.* 5. † & poſt illum Trullench *in decal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 20. *dub.* 12. *num.* 10. † de re pretioſa, in ijs regionibus, in quibus non æſtimatur: & de lapide pretioſo, cuius qualitatem lapidarius ignoraret. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 79.

CREDITA difficilis ſolutionis, emi poſſunt minoris.

3 Item credita difficilis ſolutionis, poſſunt minoris emi: & ſi difficultas, incertitudo, intereſſe, moleſtia, &c. in exigendo, æſtimentur pertingere ad dimidium, poſſunt emi dimidio, etiam ab eo, qui ſua induſtria, vel fortuna ſit facile recuperaturus: nam id ſuæ fortunæ, vel ſpecialis diligentiæ foret effectus; & iuſtum pretium rei emptæ eſt, non quanti valet emptori, ſed quanti valet in ſe, aut creditori, conſideratis certis circumſtantijs. Ita Bonacina *de contr. diſp.* 3. *q.* 3. *punct.* 10. *n.* 4. contra Malderum *in* 2. 2. *tr.* 5. *c.* 7. *dub.* 5. Vnde ait Leſſius *lib.* 2. *c.* 21. *dub.* 9. *n.* 6. & 7. quod, ſi cui Turcarum Princeps deberet mille aureos, quos vix eſſet recuperaturus, emi poſſent centum ab alio, qui facilè exacturus foret. Ex quibus patet, librancias, quæ à Theſaurario huius Regni difficile exigi ſolent, poſſe à quocunque minoris emi, etiam dimidio. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 50.

Sicut ſi ſint immatura.

4 Et verò credita immatura, ſi aliàs ſunt facilis, & certæ ſolutionis, non poſſunt ſecundùm Reginaldum *to.* 2. *lib.* 25. *c.* 18. *n.* 312. minoris emi, ſecluſo damno emergente, & lucro ceſſante, ob ſolam anticipationem ſolutionis: nam ius ad centum certa, tanti valet, quanti centum ipſa: ſola enim temporis expectatio non minuit rei valorem. Sed his non obſtantibus, probabile eſt poſſe, & ipſum etiam debitorem ſoluere poſſe ſuum debitum anticipate, aliquid ſibi retento, quia pecunia præſens pluris æſtimatur, quam abſens; & minus eſt, habere ius ad rem, quam habere rem ipſam *l. minus ff. de reg. iuris.* Et denique hic contractus non eſſet vſurarius, quia non eſſet mutuum, ſed emptio, & venditio: ius namque ad rem emi poteſt, ſicut ius tranſeundi per aliquē agrum. Hanc ſententiam, teſte Leſſio *lib.* 2. *c.* 21. *dub.* 8. *n.* 66. docuit publicè Louanij Bellarminus, & Ledeſma *to.* 2. *c.* 33. *tr.* 8. ait, poſt factum non eſſe damnandam. Sed, cum ſit probabilis, approbari poteſt, etiam ante factum. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 49.

Aut ſi venditor ſponte dimittit.

5 † Item, cùm venditor reſiduum ſponte dimittit, res emi poteſt quocumque pretio †. Sed hic naſcitur dubium, an ſartores, quibus cura emendi pannos, & ſerica pro conficiendis veſtibus committi ſolet, & qui vnius mercatoris officinam frequentantes, inueniunt pretia mitiora, poſſint illud plus pretij, quod ipſis remittitur, in conſcientia retinere? Salas *dub.* 45. *n.* 6. negat, aitque, mercatorem reuera nihil dimittere, ſed mentiri ſe illis dimittere ad illos decipiendos. Filliucius verò *to.* 2. *tr.* 35. *c.* 6. *n.* 149. affirmat, & reuera illis aliquid dimitti, quia multum intereſt mercatoribus, quòd ſuam officinam frequentent.

P. 1

P. 1. *T.* 8. *Reſ.* 26. An verò poſſit retinere fragmenta, vide V. *Salarium*, *num.* 5.

6 Petes hìc primò: An è contrario, ſi venditor de rebus taxatis vult aliquid ſupra taxam, poſſit emptor ſic emere? Reſpondeo affirmatiuè; quia hoc eſt redimere vexationem iniquam. Quare, non eſt illicitum, ſoluere macellario carnes electiores ſupra pretium taxatum, nolenti eas dare pretio currente. Caueant vero emptores, ne ſpecie maioris lucri alliciant macellarium ad carnium electionem; nam ipſi in hoc peccant, vt dicemus V. *Vendere num.* 6. Et ideo illos ad hoc inducere, eſt peccatum ſcandali. Ità Megala *in* 2. 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *q.* 3. *n.* 113. Caueant etiam (ait Graffius *p.* 1. *lib.* 2. *c.* 93. *n.* 21.) ne cum illo conueniant, vt ſi ab officialibus interrogentur, periurijs, & mendacijs illos decipiant: nam in hoc peccarent mortaliter ob damnum Reipublicæ. *P.* 1. *T.* 8. *Reſ.* 35. §. *Sed hic* † Adde, & ob periurium †.

AN liceat, emi carnes electiores ſupra taxam?

7 Petes ſecundo: Quonam tempore Senatores, & Gubernatores ciuitatum prouiſionem frumentorum facere teneantur? Reſpondeo, tempore recollectionis, vel alio, quo viliùs venduntur: nam tenentur ſub graui onere, Reipublicæ res diligenter, & cum vtilitate tractare: nec expectare tempus, quando iam extractiones factæ ſunt. Sic monet Palatius *de contr. lib.* 2. *c.* 2. & alij *P.* 2. *T.* 15. *Reſ.* 66.

Et quando Senatores tenĕtur prouiſionem frumentorum efficere?

8 Hæc circa pretium. Nunc videndum, à quibus venditoribus emi liceat: nam cap. *quodolim* extrau. Nicol. IV. *olim*, & Clem. V. *multæ mentis*, *de Iudæis* prohibent mercimonium cum Sarracenis. Sed non loquuntur pro caſu neceſſitatis. Vnde, poſito, quòd in Sicilia ſit magna penuria carnium, vt aliqui dicunt, non eſſet illicitum Siculis, emere boues & iuuencos a Mauris Tunetanis, & cum illis alias merces permutare. Nam id cum maiori Chriſtianorum vtilitate, etiam in deferendis rebus illicitis, licere docet Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 18. *num.* 301. Adde quod iura citata ſolum prohibent ferri mercimonias ad Sarracenos Ægypti; vide Corradum *de contr. tr.* 3. *q.* 51. *concl.* 1. *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 34.

AN liceat, emere a Mauris, & cũ illis permutare?

9 Deinde, res furtiua, & quæ talis eſſe dubitatur, emi non poteſt, niſi cum intentione illam verò domino, deductis expenſis, reſtituendi, in caſu quo is nunquam, vel non ſine expenſis eſſet recuperaturus: nam in hoc caſu negotium domini vtiliter agitur. Ita Medina *C. de reſt. q.* 10. §. *aliter tamen*, & DD. communiter, qui, quamuis Merolla *tom.* 1. *diſp.* 3. *c.* 3. *dub.* 1. *corol.* 5. *num.* 36. dicat, talem rem non poſſe emi, niſi modicum, abſolutè dicunt, emi poſſe pretio iuſto. Aduertunt tamen, quòd ſi dominus non compareat, res conuerti debet in vſus pios, deducto pretio, &c. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 33.

IN dubio, an res ſit furtiua, emi poteſt cum intentione reſtituendi domino. Etiã pretio iuſto.

10 Quod ſi rumor ſit, aut vehemens ſuſpicio, quòd quis vendat res furtiuas, ementem ab eo ſine ſufficienti examine, mala fide emere, ait Merolla *vbi ſup. n.* 32. quamuis ignoret, rem, quam emit, eſſe furtiuam, & credat, venditorem non vendere res furtiuas. Sed Palaus *to.* 1. *diſp.* 3. *punct.* 3. *n.* 5. ait, hoc procedere, quando de tali venditore talis infamia rationibus efficacibus, & moraliter conuincentibus probaretur: quia nemo præſumitur malus, niſi probetur, *l. meritò ff. pro ſocio*. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 27. §. *Notandum*.

Quid, cùm adeſt ſuſpicio, aut rumor, quòd venditor ſit fur?

11 Vbi vero quis rem emit dubius, an furtiuam, ait Palaus *n.* 2. teneri hoc diligenter inueſtigare, & ſi dubius adhuc manet, rem cum eo cuius eſſe dubitat, diuidere. Si dominus compareat, reſtituere totam & pre-

Et quid, ſi in dubio, quod res ſit furtiua, quis illam emit?

& pretium amittere, quia mala fide dedit. Si vero emit à poſſeſſore bonæ fidei, & poſt adhibitam diligentiam remanet dubius, ad nihil teneri, quia ſuccedit iuri illius, pro quo ſtat poſſeſſio. *P.4.T.3. Reſ.27.*

EMPTOR rei furtiuæ poteſt contractum reſcindere, ad recuperandum pretium, ſi emit bona fide.

12 Emptor autem bonæ fidei, ſi ſtante bona fide rem reuendit, ad nihil tenetur, vt dicemus V. *Reſtitui n.4. & 5.* Si vero ante reuenditionem certior fit de furto, ſecundum Caietanum *in 2.2. q.62. art.6.* tenetur rem vero domino reſtituere, nec poſſe cum latrone contractum reſcindere ad recuperandum pretium; quia cooperaretur iniuſtæ detentioni, & Iudex cognito domino rei, ſtatim iubet ei reſtitui; quæ ſententia cum iuſta ſit, ſupponit obligationem in conſcientia. Sed contraria ſententia Bonacinæ *de contr. diſp. 1. q. 4. punct. 2. n. 1.* videtur probabilior: quia talis emptor non tenetur potiùs alienis, quàm proprijs conſulere. & cum amiſſione ſui pretij rem alterius in tuto ponere: nec cooperari dicendus eſt iniuſtæ latronis detentioni; nam huic liberum eſt reſtituere, & ſi non reſtituit ſuæ malitiæ tribuendum. Iudex vero ſic iudicat, quia in exteriori iudicio ſic expedit. Secus, ſi quis rẽ alienã gratis accepit: nam tenetur reſtituere vero domino, niſi certus moraliter ſit, latronem reſtituturum. Ita Sayrus *lib. 10. tr.2. c. 2. n. 21. P. 1. T. 8. Reſ 69.*

Et probabiliter etiam, ſi mala.

13 Emptor ſimiliter malæ fidei, tenetur reſtituere vero domino: nam quia mala fide emit, ſibi imputet, quod pretium amittat. Sic Turrianus *in ſelect. cent. 4. dub. 36.* Quia tamen immerito improbabilem vocat contrariam ſententiam Alenſis *p. 4. q. 86. n. 3. ar. 5.* quam probabilem vocat nouiſſimè Marchantius *p. 2. c. 7. q. 20.* Primò, quia res apud talem emptorem non eſt in meliori ſtatu, quàm apud furem. Et ſi eſſet, nemo tenetur cum ſuo incommodo rem alterius in meliorem ſtatum deducere. Secundò, quia fur rem iuſtè repetit, vt reſtituat: quare iuſtè emptor reddet, vt reſtituatur. Et tandem, fur furatus à fure ſecundum Sà *v. furtum n. 11.* poteſt, immo ſecundùm Nauarra *lib 3. c. 4. p. 3. dub. 4.* debet reddere eidem furi. Ergo idem in caſu noſtro. *P. 2. T. 17. Reſ. 4. & P. 5. T. 14. Reſ. 87.*

EMPTOR fundi an teneatur ad debita, ad quæ fundus eſt hypotecatus?

14 Emptor fundi ad plura debita hypothecati, tenetur ſecundùm aliquos in conſcientia ſoluere auct. *l. ſi conuenit, § fundus ff. de ping.* & aliorum iurium; quia nimirum res tranſit cum ſuo onere. At Valerus *v. debitum diff. 11.* docet, quòd ſi venditor, qui eſt debitor principalis, eſt impotens ad ſoluendum, excuſatur etiam emptor, qui eſt debitor acceſſorius, & nihil ad ipſum peruenit de debitis: nam venditor in eum non tranſmiſit actionem perſonalem, ex qua oritur obligatio fori interni, ſed tantum actionem realem paſſiuè: propter quam obligari poteſt per iudicem ad ſoluendum. Sed an hæc ſententia ſit probabilis, & an loquatur de cenſibus decurſis, alij videant. *P. 2. T. 16. Reſolut. 40.*

ENSALMVS.

QVID ſit enſalmus?

1 † ENSALMVS, ſeu incantatio, dicitur ſtructura verborum metro, vel ſoluta oratione compoſita ad effectus miros, & ſupernaturales edendos †. Cognitio enſalmorum, & enſalmatorum pertinet ad inquiſitores. Vide V. *Inquiſitorum num. 73.*

Et an in dubio tu-

2 De enſalmo docet Sanchez, *ſum. tom. 1. lib. 2. cap. 40. num. 44.* quod

quod ſi dubium ſit, an operetur virtute diuina, vel diabolica, niſi maxima enſalmatoris ſanctitas, vel alia vrgentiſſima ratio ſuadeat, à Deo prouenire, cenſendum potius ſuperſtitioſum, & à dæmone quàm à Deo, etiam ſi verba in eo contenta ſint ſacra: quia quotieſcumque res adhibita non poteſt effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & pertinet ad tacitum pactum cum dæmone. Secus verò, ſi dubium ſit, an aliquis effectus pendeat à cauſa naturali, eo quia uires naturæ videatur excedere. Nam cum multæ agentium naturalium vires nos lateant, non eſt, cur ad malos Angelos facile confugiamus. Sed Moura *opuſ. 1. de enſal. & incant. ſec. 2. cap. 16. 17. & 18.* in hac re tria docet. Primum, non licere vti enſalmo, de quo intellectus prudenter dubitat, an operetur virtute diuina, naturali, vel diabolica. Secundum, nec id licere, in graui neceſſitate. Tertium, nec iuuare proteſtationem, ſi dæmonum non ſubeſt. Sed circa hoc tertium Leſſius *lib. 2. cap. 44. dub. 6. num. 46.* contrarium ſentit. *P. 4. T. 3. Reſ. 43.*

ius virtute operetur, adhiberi poſſit?

3 Nota hic cum Moura, *vbi ſup. cap. 13. num. 15.* ſuſpectum eſſe illum enſalmum, quem, vt præſentiſſimum contra peſtem, tradidiſſe dicunt magnæ ſanctitatis Græcum Archiepiſcopum, vnum ex Patribus Concilij Tridentini DD. Cardinalibus Concilij Præſidentibus *an. 1546.* incipientem, *Crux Chriſti ſalua me* &c. Eumque tamquam ſuperſtitioſum damnat Marchinus *de peſte in problem. probl. 33 fol. 44.* traditque ſic declaraſſe ſacram Congregationem. Nam illa littera marginalis cur ponitur, cum quidquid illa innuit, exprimit verſus illi reſpondens? Deinde, cur exarandus in membrana? Cur ad brachium appendi debet potius, quam ad collum? Cur recitari debet finita miſſa, & non alias? Vide citatum Marchinum. *P. 4 T. 3. Reſ. 62.*

ENSALMVS contra peſtem, qui incipit [Crux Chriſti] eſt ſuperſtitioſus.

EPISCOPVS.

Vide v. *Iudex Eccleſiaſticus*.

1 EPISCOPVS eſt ſuperior Cardinali, quoad ordinem; non tamen quoad dignitatem, vt diximus V. *Cardinalatus num. 1.*

EPISCOPVS Cardinali ſuperior in ordine,

2 Epiſcopus eſſe debet annorum triginta, cap. *cum in cunctis, de elect.* Et quamuis gloſſa *V. compleuerint, in c. vn. de ætat. & qu. in 6.* docuerit ſufficere ingreſſum in annum trigeſimum; id tamen hodie non eſt admittendum ex conſt. Gregorij XIV. publicata *die 15. Maij 1591.* ibi, *annum trigeſimum expleuiſſe*. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 20. num. 163.* & alij *P. 5. T. 2. Reſ. 19.*

Debet eſſe annorum triginta completorum,

3 Electus Epiſcopus tenetur fidei profeſſionem emittere. Sed an poſſit per Procuratorem? vide infra v. *Fidei num. 8.* Et non poteſt amplius præſentari ad beneficia iuriſpatronatus, niſi prius à ſede Apoſtolica diſpenſationem obtineat. Ita Abbas *in c. Eccleſia veſtra, de elect. n. 3. P. 5. T. 2. Reſ. 15.*

Et poſtquam eligitur, debet emittere profeſſionem fidei
Et non poteſt præſentari ad beneficia iuriſpatronatus.

4 Epiſcopus, qui propter ambitum, vel diuitias pinguiorem Epiſcopatum procurat, peccat. Et quidem ex Nauarro *miſcel. 42 de orat. n. 2.* grauiter: & ex Medina *lib. 1. c. 16. §. 2.* mortaliter. Ex Rodriquez verò apud Homobonum *p. 3. tr. 15. c. 7. quæſt. 24. reſ. 1.* venialiter. *P. 4. T. 4. Reſ. 100.*

Si propter ambitum, vel diuitias pinguiorem Epiſcopatum procurat, peccat.

5 Docuit Lorca *in 2. 2. q. 32. ar. 9. diſp. 40. ſec. 3. memb. 2. num 39.*

At poteſt ratione nobilitatis, vel doctrinæ pluſculum de redditibus eccleſiaſticis ſibi inſumere.

Epiſcopum non poſſe ratione nobilitatis, aut doctrinæ ampliores impenſas ex eccleſiaſticis redditibus in ſui ſuſtentationem inſumere: nam in ſtatu ſanctitatis nobilitas [illegible] itti debet potius, quàm foueri: doctrina verò in omnibus [illegible]igens [illegible]gitur. Sed probabilior ſententia Coninch *de act. ſupern, lib. 2. diſp. 27. dub. 11. n. 194.* Epiſcopis nobilioribus, & doctioribus aliquanto lautiorem ſuſtentationem permittit; moderatam tamen; & intra eccleſiaſticæ modeſtiæ limites; & dummodo eleemoſyna ac ſuccurſus pauperum non negligatur. Et reſpondet ad argumentum Lorca. *P. 2. T. 16. Reſ. 24.*

EPISCOPVS non peccat mortaliter ſi in mortali ſacramentalia faciat: aut fori exterioris iuriſdictionem exerceat. Aut Eccleſiã conſecret. Aut Chriſma.

6 Epiſcopus in peccato mortali ſacramentalia, quæ non ſunt actus ordinis, faciens, vt eſt tonſurare, iuriſdictionem fori exterioris exercere, virgines, veſtes & calices conſecrare, & ſimilia, non peccat mortaliter. Item non peccat mortaliter, ſi Eccleſiam conſecret in mortali. Ità Syluius *in 3. p. q. 64. ar. 6. qu. 1. concl. 6.* contra Medinam *de pœn. tr. 1. q. 6. P. 3. T. 6. Reſ. 67.* De conſecratione Chriſmatis, aliter ſentit Lugo *de ſacr. in gen. diſp. 8. ſec. 9. n. 156.* & aſſignat diſparitatem: nam conſecratio Eccleſiæ, calicis, &c. non ſunt actiones verè ſacramentales, quibus Sacramentum aliquo modo conficiatur: at conſecratio Chriſmatis, & benedictio olei Confirmationis, & extremæ Vnctionis Sacramenta incipiunt, inſtituendo illorum materiam. Sed non eſt, cur diſcedamus à communiori ſententia Vaſquez, Suarez, & aliorum, quos citat, & ſequitur Granado *in 3. p. contr. 3. tr. 5. n. 7.* Nam Epiſcopus conſecrando Chriſma non concurrit proximè ad gratiam producendam: *Ibidem* & *P. 5. T. 13. Reſ. 73.* Idem dic de collatione minorum Ordinum. Vide *V. Ordinis, n. 48.*

Non tenetur in peccatis explicare circumſtantiam Epiſcopatus, Niſi peccatum ſit publicum.

7 Circumſtantia Epiſcopatus non variat ſpeciem peccatorum; vnde Epiſcopus non tenetur in Confeſſione explicare, ſe eſſe Epiſcopum, & in materia caſtitatis ſufficit, quòd dicat, *fregi votum caſtitatis cum ſoluta*, &c. tacendo etiam circumſtantiam Ordinis ſacri. Ità Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp. 27. n. 33.* contra Naguam *in add. ad 3. p. to. 2. q. 9. ar. 2. dub. 3. concl. 2. & 3.* Quod à fortiori procedit in Generalibus Ordinum. Sed limita, niſi peccatum eſſet publicum, & ſcandalum pareret. *P. 1. T. 7. Reſ. 6.*

EPISCOPVS tenetur reſidere.

Poteſt autem abeſſe per trimeſtre ex iuſta cauſa.

8 † Tenetur Epiſcopus in diœceſi reſidere, iuxtà decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. c. 1.* niſi aliqua eũ cauſa extra diœceſim impellat † in quo caſu tres ad ſummum menſes ſiue continuos ſiue interruptos illi in anno permittit, dummodo interim grex detrimentum non patiatur; quod an ita ſit, & an cauſa abſceſſionis ſit iuſta, Epiſcopi conſcientiæ remittit.

Sed an ſit iuſta cauſa laxatio animi, &c.

9 Et quidem ad hãc trimeſtrem abſentiam honeſtandam ait Sotus *de iuſt. lib. 10. q. 3. ar. 4.* & poſt illum Azorius *p. 2. lib. 7. c. 4. quæſt. 1.* iuſtam cauſam eſſe animi recreationem, & conſanguineorum, ac amicorum inuiſendorum affectio. Vaſquez *opuſc. de benef. c. 4. §. 2. ar. 1. dub. 3. n. 147.* verò putat, huic naturæ neceſſitati, ſatisfieri regulariter per abſentiam vnius menſis. *P. 5. T. 13. Reſ. 90.*

An Epiſcopus teneatur publicare leges papales in ſua diœceſi, vide *V. lex, n. 24.*

Religioſus.

1 † EPISCOPVS è ſtatu Regulari in Epiſcopatum aſſumptus liberatur ab oneribus Religionis, quæ ſtatui epiſcopali repugnant Et hoc certum eſt apud omnes, nam Pontifex eo ipſo illos indirectè liberat: qui enim dat eſſe, dat conſequentia ad eſſe. Circa alia, quæ cum ſtatu pontificali non repugnant, eſt maius dubium †.

REGVLARIS factus Epiſcopus liber eſt ab oneribus Religionis.

2 Et poſita ſententia probabiliori Vaſquez *de redd. c. 1. n. 27. & 46.* & aliorum (quod Eccleſiaſtici ſint veri domini redditum eccleſiaſticorum, vnde eos in prophanos vſus inſumentes, peccent quidem mortaliter, non tamen teneantur ad reſtitutionem) probabile eſt, Epiſcopum Religioſum fieri etiam dominum eccleſiaſticorum prouentuum, ſicut Epiſcopi ſæculares, & eximi a voto paupertatis, vt diximus V. *Cardinales, n. 54.* P. 3 *T* 2 *Reſ* 50. & *P. 5. T. 2. Reſ. 64.* & *T. 8. Reſ. 31.* Quod à fortiori procedit de PP. Societatis poſt vota biennij, quæ non ſunt ſolemnia, ſed ſimplicia, vt docet in ſpecie Granado *in 2. 2. contr. 3. tr. 11. diſp. 5. n. 2. Reſ. 31. cit. §. Nota etiam.* Quare contra Yañez *reſol. de Epiſc.* Reg. *n* 36. Religioſus Epiſcopus teſtari poteſt de bonis patrimonialibus, & acquiſitis ex induſtria, vt rectè intulit Medina apud Rodriquez *in ſum. to. 2. c. 67. n. 4. P. 3. T. 2. Reſ. 50* in fine §. *Attamen* & *P. 5. T. 2. Reſ. 64.* in fine. Item probabile eſt, quod Epiſcopus Regularis poſſit reuocare renunciationem legitimæ ante profeſſionem emiſſam, ſeruata forma Tridentini, vt docet Leone *p. 1. recoll. 11. n. 178.* quamuis etiam probabile ſit, non poſſe, vt docet Cortellius *de donat. to. 1. tr. 1. p. 3. ex n. 132. P. 5. T. 8. Reſ. 31. §. Verùm.*

Et fit dominus reddituum eccleſiaſticorum.

3 Secundo quod attinet ad quartum votum, quod in Religione Minimorum emittitur vitæ quadrageſimalis perpetuæ, Peyrinus *priu. Minim. tom. 3. cap. 14. num. 3.* docet, Minimum Epiſcopum ſeruare teneri. Et probat ex auctoritate trium ſummorum Pontificum, Pauli V. Gregorij XV. & Vrbani VIII. in varijs euentibus de hac re ſciſcitatorum. Et deinde, quia Religioſi talis ordinis promittunt, ſe hæc vota ſeruare toto tempore vitæ ſuæ, in quo ſcilicet promittunt in Religione perſeuerare. Sed licet hæc ſententia ſit probabilis, probabilis etiam eſt negatiua ſententia Sanchez *ſum. tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 34.* & aliorum ratione mutationis materiæ in qua. Ad auctoritatē Pontificum reſpondetur, de illis reſponſionibus non conſtare authenticè. Vel illos adhæſiſſe opinioni affirmatiuæ, quæ eſt probabilis: non negando ſententiæ negatiuæ probabilitatem. *P. 3. T. 2. Reſ. 50. §. Hinc infertur.* & *P. 5. T. 2. Reſ 65.* & *T. 13. Reſ. 39.*

Rurſus, ſi eſt ex Ordine Minimorum, poteſt comedere cibos paſchales.

4 Quoad alias obſeruantias Regulares, vt eſt oratio, abſtinentia &c. Epiſcopus non tenetur, niſi ex debito morali honeſtatis. Ita Sanchez *vbi ſup. num. 19.* quod etiam dic de obligatione perſoluendi diuinum officium iuxta ritum ſuæ Regulæ, cum Faſto, *lib. 6. q. 194. num. 3. P. 3. T. 2. Reſ. 50. §. Hinc infertur.*

Et ex quocumque ſit, non tenetur ad orationes, & ieiunia Regulæ, Aut officium iuxta ritū Religionis recitatē.

5 Tenetur tamen Religioſus Epiſcopus ferre habitum ſuæ Religionis. At ſi illum dimittit, non incurrit excommunicationem cap. *ne Clerici, vel monachi*: quia hic textus loquitur de Religioſo manente ſub obedientia ſui Abbatis, ne poſſit vagari incognitus ſub ſæcularibus veſtibus. Vnde non debet extendi ad Epiſcopos, qui nec Regulari obedientiæ

Tenetur tamen deferre habitum. Sed non ſub cenſura.

ſunt adſtricti, nec habitu Epiſcopali ad vagandum apti redduntur. Ita Rodriquez *qq. Reg tom.* 2. *q.* 58. *art.* 3. *Ibidem & P.* 5. *T.* 2. *Reſ.* 66.

Poteſt item eſſe Patrinus.

6 Religioſus factus Epiſcopus ſoluitur à prohibitione c. *monachi di conſecr. diſt.* 4. vbi Religioſi prohibentur eſſe patrini in Baptiſmo, vel Confirmatione: vt dictum eſt de Cardinali, V. *Cardinales, num.* 57.

Sed non ſoluitur ab omnibus votis Religionis.

7 Aduerte hic, Angles *in* 4. *q. de voto, dub* 6. *concl.* 1. & alios docere quod Epiſcopus Religioſus liberatur ab obſeruatione omnium votorum; quam opinionem probabilem vocat Villalobos *tom.* 2. *tr.* 35. *diff.* 40. *num.* 5. ponderans verba cap. *ſtatutum q.* 1. & reſpondet ad c. *de monachis* 16. *q.* 1. quod loquatur de decentia, non de obligatione, & confirmat à ſimili de Religioſo, qui eligitur Papa, vel tranſit ad Religionem arctiorem, qui abſoluitur ab oneribus Religionis laxioris. Sed ego adhæreo contrariæ ſententiæ D. Thomæ 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. & communi. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 61.

EPISCOPI IVRISDICTIO in Regulares.

QVID poſſit Epiſcopus in Confeſſarios Regulares, vide V. *Confeſſarius Regularis.*

EPISCOPVS in Eccleſijs Regularium poteſt diuina officia audire, Eaque in Pontificalibus celebrare, Solemniter populo benedicere, Vti baldachino. Non autem ordinare, chriſmare, degradare. Et ſecundum Peyrinum, nec prædicare.

1 Poteſt Epiſcopus in Eccleſijs Regularium diuina officia publicè, & priuatim audire, & ea etiam in Pontificalibus celebrare, ibique ſolemniter populo benedicere illis verbis, *ſit nomen Domini benedictum*, &c. facere etiam coram ſe celebrare, abſque tamen Pontificalibus. Poteſt etiam vti baldachino, & Fratres contradicentes cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis cogere, ex decreto ſacræ Congregationis *an.* 1603. Non poteſt autem actus iuriſdictionis exercere, vt confirmare, ordinare, degradare, &c. An poſſit Regularibus inuitis prædicare, dubium eſt; quia actus videtur honoris. Et Peyrinus *priu. Minim. to.* 1. *conſt.* 26. *Leonis* X. §. 24. *n.* 47. ex doctrina Cardinalis in Clement. *Archiepiſcopo* §. *Si tamen, n.* 2. & 3. negat; quia exemptis, & priuilegiatis non præiudicatur in ſuo priuilegio, niſi exprimatur. Ità ille apud quem inuenies omnia ſupradicta. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 109.

EPISCOPVS non poteſt carcerare Regularem publicè delinquentem, aut contra illum proceſſum formare, vt mittat ad ſuperiorem.

2 Non poteſt Epiſcopus vigore Tridentini carcerare Regularem notoriè delinquentem, & contra illum proceſſum formare, vt ad ſuum ſuperiorem puniendum remittat. Sed debet illi ſtatim remittere, ſi non adſit periculum fugæ. Ita Rodriquez *comp. qq. Reg. reſ.* 62. *num* 8. contra Piaſecium *p.* 2. *cap.* 3. *num.* 43. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 132.

Etiam ſi ſit in poſſeſſione illos iudicandi.

3 Immo exiſtimo cum eodem Rodriquez, *vbi ſup. reſ.* 63. *num* 13. contra Triuiſanum, *lib.* 1. *deciſ.* 36. *num.* 2. Epiſcopum non habere iuriſdictionem in Religioſos, etiam ſi ſuo priuilegio renunciarent, & ſic eſſet in poſſeſſione illos iudicandi, quia exemptus nec expreſſe, nec tacitè, poteſt exemptioni renunciare abſque licentia ſummi Pontificis: ita declarauit ſacra Congregatio *in vna Vliſſiponenſis monaſterij an.* 1625. apud Barboſam. *de poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 105. *num.* 76. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 134.

Vnde nec poteſt illos excommunicare.

4 Epiſcopus non poteſt Regulares exemptos excommunicare, An verò poſſit denunciare, vt tales excommunicati vitentur? Affirmat Ce-

nedus.

nedus, *qq. can. q. 26. num.* 30. Immo Febinus *in c. non poteſt num* 3. *de re iudic.* ait citare poſſe illos ad videndum declarari; quia conceſſo principali, cenſetur etiam conceſſum acceſſorium. Sed Peyrinus *in priu. Minim tom.* 1. *conſt.* 2. *Sixti IV.* §. 10. *num.* 13 & alij id negant, præter quam in caſibus expreſſis, vt ſi v.g. ſacramentum Euchariſtiæ, vel extremæ Vnctionis miniſtrarent, aut matrimonia ſolemnizarent. Et ratio eſt; quia ad hanc denunciationem prærequiritur declaratio excommunicationis incurſæ, ad hanc cognitio cauſæ, & citatio partis, quæ ab Epiſcopo in Regulares præmitti non poſſunt, cum non ſit iudex illorum competens. Ideo Vgolinus *cap.* 29. § 10. *num.* 2. & alij, inter hos DD. intercedentes diſtinguunt, & ad Epiſcopos poſſe in delicto excommunicationis notorio, quod à Regularibus nulla tergiuerſatione cœlari poteſt, non autem in alijs. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 35.

Sed an poſſit excõmunicatos denunciare, vt vitentur?

Varia placita.

5 Regulares exempti non comprehenduntur in prohibitionibus Epiſcoporum de non exorcizando abſque illorum licentia, quia ex vna parte hoc illis non eſt prohibitum de iure communi, & ex ordine Eccleſiaſtico Exorciſtæ, & Sacerdotes id facere poſſunt. Ita Portellius *V. Exorciſmus*. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ* 36

Certe Regulares non comprahenduntur in prohibitione Epiſcopali, de non exorcizando.

6 Declarauit ſacra Congregatio apud Peyrinum, *in conſt.* 7. *Pij V.* §. 29. *num.* 25 poſſe Ordinarium præcipere Regularibus, vt eant ad proceſſiones publicas, quales ſunt Corporis Chriſti; litaniarum, & Iubilæorum, dummodo proceſſiones ſint eius generis, quæ in Bulla Pij V. *an.* 1567. Mendicantibus conceſſa comprehendantur: & dummodo Mendicantes non ſint ex domibus nuncupatis Collegia. Notat etiam ex eadem Congregatione Peyrinus, per publicas proceſſiones intelligi etiam de nouo indictas pro bono publico. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 106.

Et quamuis iuberi poſſint, vt eant ad proceſſiones quaſdam publicas

7 Notat inſuper, ex ſacra Congregatione Peyrinus *ibid.* §. 13. *nu.* 11. non poſſe Regulares ſine licentia Epiſcopi proceſſiones facere extra conuentum, & ita Panormi ſeruatur. Proceſſionem tamen Roſarij, Natiuitatis, Annunciationis, Purificationis, & Aſſumptionis B. Mariæ fieri poſſe per totam ciuitatem, vbi adſit conſuetudo decem annorum. Sed Graſſius *conſ.* 20. *de Regul* abſolute exiſtimat, Regulares poſſe proceſſiones facere per triginta paſſus extra conuentum. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 77.

(Et ſine eius licentia non poſſint ad libitum proceſſiones facere.)

8 Cæterum in proceſſionibus, in quibus Regulares tenentur: & Epiſcopi illis præcipere poſſunt, non poſſunt illos compellere per cenſuras; quia Regulares habent priuilegium, vt non poſſint ab Epiſcopis cenſuris arceri, niſi in caſibus à iure expreſſis, quorum aliquos numerat Tridentinum; caſus autem proceſſionum nullibi exprimitur. Ita Villalobos *tom.* 2. *tr.* 35. *diff.* 5. *num.* 17. & alij contra Barboſam, *alleg.* 78. *num* 25. qui adducit pro ſe declarationem Card[illegible]: de qua tamen non conſtat authentice, & alioqui ſacra Congregatio [illegible] Rodriquez, *comp. qq. reg. reſ* 18. *num.* 1 pluries declarauit, Epiſcopum non poſſe Regulares per cenſuras compellere. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 76.

Non tamen poſſunt cogi per cenſuras.

9 Quoad miſſas feſtorum, quæ Epiſcopus in ſua diœceſi ſeruari præcipit, declarauit ſacra Congregatio apud Peyrinum, *tom.* 1. *conſt.* 27. *Leonis X num* 2 non teneri Regulares miſſas, & diuina officia ſui ritus, tam publice, quam priuatim mutare; nec circa hæc Epiſcopos poſſe aliquid præcipere, aut Religioſos obedire teneri. Cæterum quoad Conciones & lectiones populo habendas, debere ſe cõformare Euangelijs & Epiſtolis quibus vtitur Clerus. *P.* 3. *T.* 3. *Reſ.* 108. Denique hic

Nec tenentur miſſas, & officia de feſtis epiſcopalibus celebrare.

gene-

generaliter nota, Regulares non teneri per ſe, ſecluſo ſcandalo, ſeruare præcepta ſynodalia. Ità Merolla *tom. 2. d 4. cap. 4. dub. 22. num. 306.* *P.5. T.12. Reſ.36.* in fine. Vide V. *Regularium Priuilegia.*

EPISCOPI IVRISDICTIO in Confeſſarios ſollicitantes.

EPISCOPI hodie cognoſcere poſſunt de crimine ſolicitationis in Confeſſione.

10 POST Bullam Gregorij XV. Epiſcopus cognoſcere poteſt de crimine Confeſſarij, ſollicitantis pœnitentes in Confeſſione. Patet manifeſte ex ipſa Bulla, & ſic docet cum alijs Sanctarellus *de ber. cap.44. num.11. & 13. P.1* T.4. *Reſ 29. & P.4. T.5. Reſ.52.*

Et quidem ſeorſim ab Inquiſitoribus.

11 Et quidem in Regnis, & ſtatibus, in quibus adeſt inquiſitio Romana, ſeorſim ab Inquiſitoribus, vt patet ex verbis Bullæ, ibi *Et præterea omnes Inquiſitores, & locorum Ordinarÿ ſuper his contra prædictos, ſimul, vel ſeparatim in omnibus,* &c. & docet Palaus. *tom.1. tr.4. diſp.9. punct. 1. num. 9.*

Præterquam in Regnis Hiſpaniarum.

12 Sed id non procedit in Regnis inquiſitionis Hiſpaniæ, vbi cauſas hæreſis ſoli Inquiſitores cognoſcunt ratione conſuetudinis, & priuilegij Apoſtolici, vt dictum eſt V. *Inquiſitorum, num. 12. P.4. T.5. Reſ.52.*

Notabile.

13 Quod ſi cauſa ſollicitationis præteritæ præiudicata fuerit ab Epiſcopo, non poſſe Inquiſitores in illam animaduertere, ait Acugna *de conf. ſollicit. q.3 num.11.* nam ſi reus damnatus eſt per definitiuam ſententiam, accuſatio in ipſum progredi non poteſt; ſi abſolutus, ſimiliter ſiſtit, ex cap. *de his de accuſ.* Et quamuis Moura *opuſ. 1. de enſal. ſec.3. cap.3. n.16.* doceat, Inquiſitores poſſe Cōfeſſarium ab Epiſcopo abſolutum reaſſumere, & ſi culpa poſtulet, ad abiurationem cogere: tamen Acugnam additionator eius Freytas acriter defendit, & ad argumenta Mouræ reſpondet. *P.4. T.5. Reſ.54.*

An Epiſcopus ſolus poſſit ferre ſententiam definitiuam cōtra reum? Vel pro reo?

14 Et verò, Epiſcopi, & Inquiſitores, non poſſunt ſeparatim reum damnare, nė ad abiurationem quidem. Sed ſi abiurationem ſeorſim iniungerent, factum teneret, vt dictum eſt V. *Inquiſitorum, num. 17.* Et Fagundez *pr.2. l 4. c 3. n.96.* docet, quod Epiſcopi ſine Inquiſitoribus poſſunt reum abſoluere; quia in *Clem.1.* ſibi ſolum prohibetur proferre ſententiam contra reum. At Pegna, *p.3. commun. 97.* negat, quia abſoluere, & condemnare eiuſdem ſunt poteſtatis, ex l. *qui condemnare, ff. de re iudicata. P.4. T.5. Reſ. 53.*

Notabile

15 Aduerte hic, quod ſi Confeſſarius ſollicitans, & fœmina ſollicitata eodem tempore ab Epiſcopo, & Inquiſitore in Hiſpania citentur, tenentur comparere coram Inquiſitore. Vide v. *Inquiſitorum, num.16.*

EPISCOPI IVRISDICTIO in Irregularitates.

EPISCOPVS diſpenſare poteſt in omni irregularitate ex delicto occulto, excepta ea,

16 † EPISCOPVS ex decreto Tridentini *ſeſſ. 24. c. 6.* diſpenſare poteſt in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto, prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & alij

dedu-

deductis ad forum contentioſum †. Et, quamuis Bulla Cœnæ reuocet Epiſcopis facultatem Tridentini abſoluendi ab hæreſi, non tamen reuocat facultatem diſpenſandi in irregularitate orta ex hęreſi occulta; quia de hac nihil dicit, & cum ſint res diuerſæ, non debet fieri illatio: præſertim cum abſolutio ſit quid maius, quàm diſpenſatio. Et ità intelligi debet c. *cum illorum, de ſent. exc.* Ita Sanchez *ſum. to. 1. lib. 2. cap. 25. n. 18.* contra Suarez *in 3. p. to 5. diſp. 1. ſec. 43. num. 7. P. 2. T. 15. Reſ. 24. §. Sed tota.* Et quamuis hanc facultatem Vgolinus *de pot. Epiſc. c. 57. §. 2. n 6.* putet Epiſcopo concedi pro foro tantùm conſcientiæ, & intra diœceſim: probabiliter etiam docuit Fagundez *pr. 2. lib. 8. c. 8. n. 35.* concedi abſolutè, & verba illa, *in foro conſcientiæ, & intra diœceſim*, referri ad abſolutionem reſeruatorum, quæ illi conceditur proximè antecedenter. *P. 4. T. 4 Reſ. 116.*

quæ eſt ex homicidio voluntario tantum.

Vnde diſpenſare poteſt, in proueniente ab hæreſi.

Et probabiliter etiam extra diœceſim, & pro foro externo.

17 Quod ſi delicta irregularitatem inducentia deducta fuerint ad forum contentioſum, & finito iudicio punita ſint; adhuc diſpenſare poteſt irregularitates; quia hanc limitationem appoſuit Concilium in eum finem, ne turbaretur Tribunal fori extrinſeci, quod finito iudicio non poteſt contingere. Neque dicas, iam irregularitatem factam eſſe indiſpenſabilem, quia delictum factum eſt publicum; nam ideo irregularitas ex delicto publico non eſt diſpenſabilis, quia diſpenſatio generat ſcandalum, at cum delictum publicè punitur, ſcandalum ceſſat. Ità Henriquez *lib. 14. c. 2. n. 5.* contra Sayrum *lib. 4. c. 17. n. 23.* Aduertè verò, quòd delictum tunc dicitur ad forum contentioſum deductum, quando lis eſt conteſtata. *P. 4. T. 2. Reſ. 97.*

Etiam ſi deducta fuerint ad forum contentioſum, ſi iudicium finitum ſit.

18 Igitur poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate cõtracta ex furtiua Ordinum ſuſceptione: dummodo præmiſſa non fuerit denunciatio ab Epiſcopo, vel Archidiacono, vt nemo furtiuè ſe ingerat ſub anathemate: nam ſi præmittatur, vt his temporibus communiter obſeruatur, irregularitas eſt reſeruata ſummo Pontifici. Ità Turrianus *de cenſ. lib. 9. diſp. 61. dub. 3. P. 4. T. 2. Reſ. 55.* Poteſt etiam diſpenſare in irregularitate contracta à Clerico non ordinato, celebrante, aut ſacramentaliter abſoluente, vt in ſuſceptis ordinibus miniſtret, & ſi delictum eſt occultum, etiam vt vlteriores ſuſcipiat. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 7. dub. 2. q. 1. P. 4. T. 2. Reſ. 77. §. Verum.*

IGITVR diſpenſare poteſt in irregularitate orta ex furtiua Ordinũ ſuſceptione.

Aut miniſterio.

19 Docuit Præpoſitus *in 3. p. q. 5. de irreg. dub. 6. n. 138.* Epiſcopum diſpenſare poſſe in irregularitate bigamiæ interpretatiuæ occultæ, ſi interueniat delictum, ſaltem alienum: nam tunc irregularitas verè oritur ex delicto. Et in particulari ait, diſpenſare poſſe cum eo, qui cognouit vxorem poſt adulterium occultum ab ipſa commiſſum: cum Sacerdote, qui poſt mortem vxoris legitimæ, tentat aliam ducere, quamuis viduam: cum ſubdiacono ducente viduam, & ſimilibus. Sed vt hæc opinio ſit probabilis; placet tamen negatiua, quæ eſt communis DD. apud Barboſam *de pot. Epiſc p. 2. alleg. 49. num. 25. P. 4. T. 2. Reſ. 61.* Quæ doctrina procedit in bigamia, ſiue interpretatiua, ſiue vera; non ſolum quoad ordines ſacros, ſed etiam quoad minores; & hos non ſolum ſuſcipiendos, ſed etiã exercendos. Nam Concilium Nicænum teſte D. Ambroſio *epiſt. 82.* & cap. *nuper*, nec non c. *vlt. de bigamis*, bigamos ab omnibus ordinibus arcent: nec in aliquo Canone conceditur Epiſcopo facultas diſpenſandi cum his expreſsè. Ità Villalobos *tom. 1. tr. 21. diff 31. n. 13.* & alij, Quod determinauit ſacra Congregatio Cardina-

Et probabiliter etiam in bigamia interpretatiua, quando interuenit delictum.

ſium apud Piaſecium *p.* 1. *c.* 1. *ar.* 10. *n.* 11. & deciſum Neapoli teſtatur Riccius *p.* 4. *deciſ.* 331. *n.* 8. Quamquam Cornejo *in* 3. *p. tr.* 5. *diſp.* 10. *dub.* 1. *q.* 5. & alij contrarium doceant. *Poteſt* tamen Epiſcopus diſpenſare in bigamia ſimilitudinaria cum eo, qui contraxit cum virgine. Ità Turrianus *de cenſ. lib.* 9 *diſp.* 70. *dub.* 5. contra Maiolum *lib.* 1. *c.* 33. *n.* 7. Secus, ſi cum vidua, aut ſi duplex matrimonium inijt. Turrianus *vbi ſup.* contra Henriquez *lib.* 12. *c.* 6. *n.* 11. *P.* 4. *T.* 2. *Reſ.* 62.

Poteſt verò diſpẽſare in ſimilitudinaria cum eo, qui contraxit cum virgine.

An diſpẽſare poſſit cum illegitimis ad ſacros Ordines, & beneficia cum cauſa, vel ſine?

20 Cum illegitimis non poteſt Epiſcopus ad ſacros Ordines diſpenſare ſine cauſa, etiam ſi ſint occulti; quia hæc irregularitas oritur ex defectu, non ex delicto. Ita Suarez *in* 3. *p. to.* 5. *diſp.* 50. *ſec.* 5. *n.* 5. (cum cauſa verò, & eorum ſuffragantibus meritis, diſpenſare poteſt cum quibuſuis illegitimis ad ſacros ordines, & beneficia ſimplicia, etiã Canonicatus Eccleſiarũ Collegiatarũ, & in dimidijs portionibus, ſeu Eccleſiæ Cathedralis inferioribus beneficijs. Immò hanc diſpenſationẽ impertiri poteſt Capitulum Sede vacante. Ità Barboſa *alleg.* 45. *n.* 19. *P.* 4. T. 2. *Reſ.* 64. §. *Notandum*) Sed Auila *de cenſ. p.* 7. *diſ.* 3 *dub.* 7. exiſtimat, poſſe etiam ſine cauſa, & irregularitatem illegitimorum prouenire ex delicto parentum, quod Eccleſia per irregularitatem punire intendit, ac proinde habere rationem pœnæ. Confirmat, quia, quando non interuenit peccatum parentum, proles illegitima non eſt irregularis. Et hanc ſententiam probabilem putat Præpoſitus *in* 3. *p. q* 5. *dub.* 16. *n.* 131. *P.* 4. *T.* 2. *Reſ.* 64. & *olim P.* 2. T. 15. *Reſ.* 21. Aduerte hic, quod ſi aliquis bona fide ordinatus fuerit, cognito dein natalium defectu, poteſt Epiſcopus ſecundùm Layman *lib.* 2. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 5. *n.* 2. diſpenſare. Immo fortaſſe, etiam ſi mala fide. Additque, quod ſi filius ſciat, aut credat, ſe eſſe illegitimum, & ex vna parte ſacros Ordines ſuſcipere deberet, ex alia verò diſpenſationem petendo, grauiter apud Papam infamaretur, poſſet ſine diſpenſatione ordinari P. 4. T. 2. *Reſ.* 64. §. *Notandum eſt.*

Et ad miniſterium Ordinum bona, vel mala fide ab illegitimo ſuſceptorum?

EPISCOPVS non poteſt diſpenſare in irregularitate orta ex defectu lenitatis. Vnde non poteſt in ea quæ oritur ex homicidio iuſto.

21 In irregularitate orta ex defectu lenitatis, non poteſt Epiſcopus diſpenſare: quia Tridentinum ſolum ei concedit facultatem diſpenſandi in irregularitatibus ex delicto. Ità Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 5. *dub.* 13. *n.* 112. contra Barboſam *de pot. Epiſc. p.* 2 *alleg.* 39. *n.* 47. P. 4. T. 2. *Reſ.* 69. Propter quam etiam rationem diſpenſare non poteſt in irregularitate orta ex homicidio iuſto; quia ſcilicet hæc irregularitas oritur etiam ex defectu. Ità Gauantus *enchir. Epiſ. V. Irregularitas, n.* 105. & DD. communiter. Aliqui tamen contrarium docent, & Tridentinum per homicidium voluntarium, intelligere homicidium iniuſtum, quod in quinto præcepto Decalogi prohibetur. Ità Medina *p.* 1. *c.* 12. §. 12. P. 4. T. 2 *Reſ.* 70. Poteſt autem Epiſcopus diſpenſare in irregularitate ex mutilatione. Ità Tannerus *in* 3. *p. diſp.* 6. *q.* 10. *dub.* 11. *num.* 229. & DD. communiter contra Sanchez *to.* 1. *lib.* 1. *c.* 10 *n.* 49. P. 4. *T.* 2. *Reſ.* 71. & olim P. 1. T. 11. *Reſ.* 112.

Quamuis poſſit in irregularitate mutilationis.

Et homicidij caſualis, & commiſſi in defenſionem propriam immoderatam.

22 Poteſt etiam diſpenſare in irregularitate ex homicidio caſuali occulto P. 1. *T.* 11. *Reſ.* 121. §. *Notandum:* & P. 4. T. 2. *Reſ.* 72. §. *Notandum.* Item ex homicidio commiſſo in ſui tutelam immoderatam, etiam occulto: nam ex vna parte hæc irregularitas procedit ex delicto, & ex alia non excipitur à Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 6. Quia idem Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 7. diſtinguit homicidium caſuale, & factum ob tutelam immoderatam, in ordine ad irregularitatem, ab homicidio facto ex induſtria.

Et

Et certè homicidium in defenſionem immoderatam apud Iuriſconſultos, non punitur pœna ordinariâ. Ita Mercerus *in 3 p. q. 24. dub. 7. prop. 1.* P.4. T.2. *Reſ.* 3. §. *Notandum*.

23 In irregularitate ex homicidio voluntario, ait Henriquez *lib. 13. cap. 57. num. 1. & l. 14. cap. 14. n. 1.* Epiſcopum diſpenſare poſſe ad vſum mi-norũ Ordinũ, & ad beneficiũ ſimplex, quia id erat Epiſcopis cõceſſum *cap. 20. de Clericis pugnantibus in duello*, nec à Tridentino abrogatum fuit Sed reuera abrogaſse videtur ibi, *Nec illis aliqua beneficia Eccleſiaſtica, etiam ſi curam animarum non habeant, conferri liceat; ſed omni Ordine & beneficio perpetuò careant*. Ita Cornejo *in 3 p. tr. 5. diſp. 1. dub. 4. q. 2.* P.4 T 2. *Reſ.* 100. §. *Notandum*.

Non tamen in irregularitate homicidij volũtarij.

24 Poteſt nihilominus Epiſcopus cum homicida voluntario occulto ad vſum ſuſceptorum Ordinum diſpenſare, ſi magna ſcandali v. g. neceſſitas vrgeat, & ad Papam difficilis ob diſtantiam, vel inopiam ſit recurſus. Siue id poſſit ordinaria poteſtate, ſiue ex tacita Pontificis conceſſione: quia non eſt credendum, Papam voluiſſe ſibi hunc caſum cum tanto periculo reſeruare. Ita Cornejo *ibid. q. 4.* Quod ſupra diximus de impedimento occulto matrimonium dirimente V *diſpenſare n 1.* P.4. T 2. *Reſ.* 100. Guilelmus Mercerus *in 3. p. q. 24. dub. 9 num. 1.* ait diſpenſare poſſe cum Clericis conſtitutis in ſacris, in irregularitate orta ex bello ad ſuſceptorum Ordinum vſum, & ad beneficium, ne mendicare cogantur. Sed hoc videtur contra mentem Concilij. *Ibid.* in fine.

Niſi delictũ eſſet occultum, & magna vrgeret neceſſitas, difficili ad Põtificẽ aditu exiſtere, tunc ad miniſteriũ ſuſceptorum tantum.

Quid de irregularitate orta in Clericis ſacris ex bello?

EPISCOPI IVRISDICTIO
In Vota, & Iuramenta.

25 † EPISCOPVS commutare, ac diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis omnia vota, exceptis quinque reſeruatis, nimirum Religionis, caſtitatis perpetuæ, & triplicis peregrinationis, Romam, Compoſtellam, & Ieruſalem †. Et his quidem abſolutis; nam ſi ſint pœnalia, poſſunt ab Epiſcopo diſpenſari. Ita Leſſius *lib. 2. cap. 40. dub. 18. num.* 130. & 131. P.1. T.11. *Reſ.* 53. Contra quem cum Sanchez *de matri. to. 3. lib. 8. diſp. 10. num. 3.* idem dicendum eſt de conditionalibus *Ibid. Reſ.* 54.

EPISCOPVS poteſt diſpenſare omnia vota, præter quinque reſeruata,

Abſoluta. Nam pœnalia, & conditionalia, poteſt.

26 Diſpenſare etiam poteſt vota diſiunctiua, quorum altera pars ſit reſeruata: quia vouens eligere poteſt partem non reſeruatam, quæ eſt ab Epiſcopo diſpenſabilis. Ita Azorius *p. 1. lib. 11. cap. 10. q. 10.* P.1. T.11. *Reſ.* 63. in fine. Idque Malderus *in 2. 2. tr. 10. cap. 15. dub. 10.* probabiliter putat procedere in caſu, quo vouens partem reſeruatam adimplere determinaſset. *Ibid. Reſ.* 65. §. *Non reticebo*. Quod nouiſſime tenet Boſſius *de Iub. ſec. 2. caſ. 15. num. 7.* Et ratio eſt; quia illa determinatio, ſi non eſt noua promiſſio, non eſt inuiolabilis etiam facta homini. P.5. T.12. *Reſ.* 60. Addit Sanchez *in ſum. lib. 4. cap. 40. num. 44.* tale votum diſiunctiuum commutari poſse per Cruciatam (†. & conſequenter ab Epiſcopo †.) etiam ſi pars non reſeruata ex aliquo caſu facta ſit impoſſibilis; quia hoc eſt per accidens. P.1. T.11. *Reſ.* 74.

Sicut diſiunctiua quorum vna tantum pars eſt reſeruata.

27 † Quæ omnia procedunt etiam de iuramentis pijs pœnalibus, & conditionalibus in materia reſeruata Religionis, &c. Nam Epiſcopus in

In quibus caſibus diſpenſare poteſt in iuramentis pijs

Et probabiliter etiam in abſolutis.

ea materia, in qua diſpenſare poteſt vota, poteſt etiam iuramenta pia [illegible] Immo probabiliter docuit Ledeſma *tom.* 2. [illegible] *cap.* 4. (& poſt illum Leon. *p.* 2. *q.* 13. *ſec.* 1. *num.* 83. P. 5. *T.* 12. [illegible]). Epiſcopum diſpenſare poſſe iuramenta prædicta etiam abſoluta: quia voti & iuramenti diuerſa eſt ratio; & inter diuerſa non valet illatio, præſertim in odioſis. Sanè Pontifices, quando in aliquo indulto concedunt relaxationem iuramentorum, non ſolent excipere illa quinque, ſicut ſolent in votis. Sed contraria ſententia Caietani *in* 2. 2. *q.* 89. *art.* 9 eſt probabilior: quia iuramentum Deo factum nihil aliud eſt, quam votum iuramento firmatum. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 69. Verum, quamuis in *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 41. §. *Notandum*, docuerim, iuramenta adiecta contractui turpi, v.g. de ſoluendis vſuris, ab Epiſcopo diſpenſari non poſſe; nunc probabilem puto contrariam opinionem Trullench *in Cruc. lib.* 1. § 7. *cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 7. quia per hæc iuramenta non acquiritur ius homini, ſed ſoli Deo, qui vocatur in teſtem, ac proinde æquiparantur iuramentis pijs. Igitur qui metu coactus promiſiſſet latroni 100. aureos, poſſet per Epiſcopum diſpenſari. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 19.

Et in adiectis contractui turpi.

Item vota reſeruata diſpenſare poteſt, ſi emiſſa ſint cum proteſtatione non inducẽdi obligationem lethalẽ,

Aut ex metu.

Et ſi in aliud commutata ſint, diſpẽſare in ſubrogato.

28 Sunt, & alij caſus, in quibus Epiſcopus habet auctoritatem in vota reſeruata Religionis, &c. vt ſi emiſſa ſint cum expreſſa proteſtatione de non inducenda obligatione lethali, vt docuit Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 47. *P.* 1. T. 11. Reſ. 72. Si emiſſa ſint ex metu, quamuis leui, vt docuit Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 127. *Ibid.* Reſ 73. *&* P. 5. T. 12. *Reſ.* 61. Item ſi talia vota commutata ſint, Epiſcopus diſpenſare poteſt in ſubrogatum, vt docuit Pontius *lib.* 8. *c.* 8. §. 2. *n.* 24. P. 5. T. 12. *Reſ.* 60. §. *Notandum*. † Et ratio horum omnium eſt; quia in his caſibus talia vota carent totali voti perfectione, & ideo non ſunt reſeruata †. Guttierez *lib.* 2. *c.* 22. *n.* 49. putat, diſpenſare ſimiliter poſſe, ſi vota huiuſmodi emiſſa ſint à filio, aut ſeruo: quia tunc irritari poſſunt à patre, vel domino. Sed Sanchez *de matr. to.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 9. *nu.* 4. id negat; quia diuerſa eſt patris, & Epiſcopi iuriſdictio. Adde, quod dum Papa vota huiuſmodi ſibi reſeruat, derogat poteſtati dominatiuæ patris, domini, mariti, erga filios, ſeruos, vxores. *P.* 1. *T.* 11. *Reſolut.* 84.

VOTVM Religionis diſpenſare poteſt de ſtrictiori in laxiorem.

Vt differatur ad certum tempus.

Vt experta incõmoda à nouitio dimittatur.

29 In particulari verò, votum Religionis, ſi eſt de ſtrictiori, commutari poteſt ab Epiſcopo in laxiorem. Ità Henriquez *lib.* 7. *c.* 22. *n.* 7. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 55. Si emiſſum ſit ad ingrediendum tali tempore, diſpenſari poteſt, vt differatur, ſi adſit iuſta cauſa, & abſit periculum reddendi ingreſſum impoſſibilem. Ità Malderus *in* 2. 2. *tr.* 10. *cap.* 5. *dub* 10. *n.* 9. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 80. Item, ſi ſit de perſeuerando in Religione, in caſu, quo nouitius eam experitur incommodam, ſecundùm Sanchez *to.* 1. *ſum. lib.* 4. *c.* 40. *n.* 75. diſpenſari poteſt ab Epiſcopo. Immo in hoc caſu probabile eſt, non obligare. *Ibid.* Reſ. 79.

Et probabiliter ſecundùm aliquos ſi ſit de Religione militari.

30 Et verò ſecundùm ſubſtantiam Epiſcopus non poteſt diſpenſare votum Religionis abſolutum, &c. etiam ſi Religio ſit militaris, dummodo ſit approbata, &c. vt S. Ioannis Melitenſis, D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. Ità de prima Fauſtus *lib.* 3. *q.* 97. *n.* 1. de reliquis Lopez *inſtruct. p.* 2. quia vt ait Vega *to.* 1. *c.* 85. *caſ.* 147. & nos dicemus V. *Immunitas Eccleſiaſtica*, tales ſunt vere Religiones. Verùm, quia probabilis eſt opinio Sori *lib.* 7. *q.* 5. *ar.* 3. quòd tres vltimæ non ſint veræ Religiones, non damnarem Epiſcopum, qui in voto de illis ingrediendis

dis diſpenſaret, & ita tenet Sanchez *de matr. to. 3. lib. 8. diſp. 9. n. 16.* Quod etiam dicendum foret de Religione Melitenſi, in ſententia Mandoſij *in reg. 3. canc. q. 11 num. 3.* quod neque hæc ſit vera Religio. *P. 1. T. 11. Reſ. 77. & 78.*

31 Votum autem caſtitatis commutari ab Epiſcopo poteſt, ſi ſit ad tempus. Ita Azorius *p. 1. lib. 11. cap. 19. q. 6. P. 1. T. 11. Reſ. 57.* Item ſi ſit ſolius virginitatis, vt docet idem *ibid. q. 14.* ſecus, ſi talis vouens dubitaret an vouere intendiſſet caſtitatem perpetuam. Ita Sanchez. *tom. 1. ſum. lib. 4. cap. 21. nu. 22. Ibid Reſ. 60.* Item, votum de non nubendo, niſi emiſſum ſit in fauorem prioris coniugis id petentis in bonum filiorum, &c. Ita Barboſa *de pot. Epiſ. p. 2. alleg. 37. num. 17. Ibid. Reſ. 59.* Item, votum caſtitatis coniugalis. Ita Sanchez *ibid. cap. 40. num 50. Ibid. Reſ. 62.* Item, votum coniugis de non petendo debitum, etiam ſi de communi conſenſu vterque coniux caſtitatem vouiſſet, etiam per modum contractus, *facio vt facias*, ſi ipſi coniuges ante diſpenſationem remitterent ſibi adinuicem renunciationem illam iuris ad debitum, conferrentque ſibi iterum ſuorum corporum poteſtatem; nam in tali caſu teneretur vterque debitum reddere, hæc tamen remiſſio eſſet ſacrilega. Ita etiam Sanchez *de matr. tom. 3. lib 8. diſ. 11. num. 7. P. 1. T. 11. Reſ. 82.* Adde, quod ſi poſt tale votum coniuges in ſæculo manere, & cohabitare vellent, tunc cum ſit periculum moraliter certum incontinentiæ, & non poſſit ita breuiter Papa adiri, poſſet Epiſcopus, vt ait Portius *lib. 8. cap 9. num. 2.* diſpenſare: non quidem ordinaria poteſtate, vt notauit Trullench. *in Cruc. lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 13. num. 15.* Sed ex quodam tacito Papæ conſenſu. Et ob eandem periculi rationem docet Pontius *num* 3. contra Sanchez *num.* 4. Epiſcopum diſpenſare poſſe votum caſtitatis emiſſum a coniuge poſt contractum, & ante conſummatum matrimonium; quia non tenetur, etiam intra bimeſtre, Religionem ingredi, quamuis, dum voueret, ingredi cogitaſſet. *P. 4. T. 4. Reſ. 125.* Denique, ſi quis poſt votum caſtitatis matrimonium contraxit, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari ad petendum debitum, viuente coniuge (ſed ad eius mortem diſpenſatio ceſſaret). Ita Fauſtus *lib. 3. q 91. num. 3.* Idque vigore conſuetudinis, vt ait Sanchez *in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 54. num. 20. P. 1. T. 11. Reſ. 66.*

VOTVM caſtitatis diſpenſare poteſt, ſi ſit ad tempus.

Solius virginitatis.

De non nubendo.

De ſeruanda caſtitate coniugali.

De non petendo debitum.

Etiam in caſu, quo vterque cõiux ad id conueniſſet per modũ contractus.

Si adeſt periculum incontinentiæ.

Etiam ſi emiſſum ab altero ſit ante conſummationem matrimonij, ſecundum Pontium.

Et ſi quis contraxit poſt votum caſtitatis, diſpenſari poteſt ab Epiſcopo ad petendum debitum.

32 Rurſus Epiſcopus diſpenſare poteſt in voto non fornicandi, non tenendæ certæ mulieris, non committendi peccatum mollitiei, aut abſtinendi ab alio actu venereo: quia non ſunt vota integræ caſtitatis. Ita Barboſa *p. 2. alleg. 57. n. 15.* Immo in his omnibus, etiam collectiuè, & in caſu, quo hæc vota ſimul ſumpta obligarent ad integram caſtitatem; niſi vltimum emiſſum fuiſſet hac intentione, vt ſeruandæ totius caſtitatis conſurgeret obligatio. Nam, ſi talis intentio non interuenit, illa vota non integrantur; quia vnum ad aliud per accidens refertur, & ſic Epiſcopus, ſicut poteſt diſpenſare ſingula, poteſt etiam omnia. Ita Sanchez *vbi ſup. cap. 40. num. 68. P. 1. T. 11. Reſ. 67.* Et tandem diſpenſare poteſt in voto aſſumendi Ordines ſacros: quia non eſt votum caſtitatis, ſed aſſumendi ſtatus, cui caſtitatis obligatio eſt adnexa. Ita Portellius *v. voti diſpenſatio, num. 78. Ibid. Reſ. 64.*

Item diſpenſare poteſt in voto nõ fornicandi,

Non tenendæ certæ mulieris,

Vel abſtinendi ab alio actu venereo.

Etiam ſi multa vota partialia obligent ad integram caſtitatem.

Et in voto aſſumendi ordines ſacros.

33 Denique quoad vota peregrinationis reſeruata, Epiſcopus diſpenſare poteſt in circunſtantijs v.g. eundi mendicando, ſicuti ſupra diximus de commutatione Religionis ſtrictioris in laxiorem. Ita Leſſius *lib. 2.*

IN voto peregrinationis reſeruatæ diſpenſare poteſt circũſtantiam mendicitatis v. g.

cap. 40. *dub.* 13. *num.* 105. *P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 83.

ET ſi Epiſcopus negat ſine cauſa iuſta voti diſpenſationem, peccat.

34 Nota, quod Epiſcopus denegans diſpenſationem voti, aut iuramenti ſubdito cum iuſta cauſa petenti, peccat, & in cap. *quanto* 2. *q.* 5. dicitur infidelis. P. 1. *T.* 11. *Reſ.* 44.

EPISCOPI IVRISDICTIO

In Reliquias.

CVM Reliquiæ admitti non poſſint, niſi ab Epiſcopo approbentur,

35 RELIQVIAS & miracula ſtatuit Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de reform. cap. de Vener. ſanct.* admitti non poſſe, niſi Epiſcopus recognoſcat & approbet, qui ſimul ac aliquid de ijs compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & pijs viris, ea faciat, quæ pietati ac veritati conſentanea duxerit. Quod ſi aliquod dubium graue in his rebus occurrat, conuocet Concilium prouinciale Epiſcoporum, & illorum ſententiam expectet. P. 2. *T.* 15. *Reſ.* 51.

Scitis Epiſcopus, ſufficere moralem certitudinē, quod Reliquiæ ſint talis Sancti, vt illas approbare poſſit.

36 Circa quod decretum aduerte primo; ad approbationem Reliquiarum Epiſcopum non egere euidentia, ſed ſufficere certitudinem moralem ortam ex rationibus probabilibus: nam alias poſito quocunque miraculo, ſemper remanebit locus dubitationi. Ita Morales *hiſt. Hiſp. lib.* 17. *cap.* 5. *in fine*. Et hic eſt ſenſus c. *placuit*, *de conſecr. diſt.* 1. vbi Pontifex eas Reliquias venerandas aſſerit, quæ certæ ſunt, quæ, in quam, certæ ſunt moraliter non euidenter. Sané, qui probabiliter, & non temere credit, dicitur certus, vt notat Naldus V. *Certum, num.* 1. *Ibid.* §. *Quæritur primò*.

Et ſe non poſſe approbare Reliquias Sancti nondum canonizati, vt venerentur.

37 Aduerte ſecundo, Epiſcopum ſolum approbare poſſe, quod Reliquiæ nouiter inuentæ ſint certi Sancti canonizati; non autem venerandas, & colendas proponere Reliquias Sancti nondum canonizati: vnde verba illa Cócilij, *Reliquias nouas* expone *nouiter repertas*. Ita Barboſa *de pot Epiſc. p* 3. *alleg.* 97. *n.* 10. contra Lorcam *in* 3. *p. q.* 25. *ar.* 6. *diſp.* 98. *n.* 10. *Ibid.* §. *Quæritur ſecundò*.

Vota autem Theologorum, quæ requirit Concilium, eſſe ſolum conſultiua.

Et poſſe illa non ſequi.

38 Porrò vota Theologorum à Concilio requiſita non ſunt deciſiua, ſed tantum conſultiua; vnde Epiſcopus contra illa decernere poteſt: quia vbi conſilium petitur, non oportet illud ſequi *l. cum pater* §. *Mando*, *ff. de legat.* 2. Ita Bonacina *de leg. diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 5. *Ibid.* §. *Quæritur tertiò*.

Epiſcoporum vero prouincialium deciſiua.

39 Vota autem Epiſcoporum prouincialium ſunt deciſiua; quia Concilium non petit ab illis conſilium, ſed ſententiam. Ita Sanchez *ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 15. Sufficit vero conſenſus maioris partis: nam quod maior Concilij pars deciderit, cenſetur totum concilium decidiſſe *l. quod maior*, *ff. ad municip.* & c. *Apoſtolorum*, *diſt.* 16. Cæterum maior Concilij pars debet decidere in Concilio. Alias non ſufficit. Ita Morales *vbi ſup. cap.* 12. *Ibid.* §. *Quæritur quartò*.

Et tandem, ſe approbare poſſe Reliquias extra diœceſim,

40 Epiſcopus vigore Tridentini approbare poteſt Reliquias extra diœceſim ſecundum Barboſam, *vbi ſup. num.* 14. quia hæc iuriſdictio non eſt contentioſa, ſed voluntaria. *Ibid.* §. *Quæritur quintò*.

EPI-

In vſum Pontificalium.

41 INSIGNIA Pontificalia ſunt Mitra, Baculus paſtoralis, Annulus, Sandalia, Tunicella, Dalmatica, Chirothecæ, & Crux pectoralis. *P.3.T.6. Reſ.* 36.† Præter hæc Archiepiſcopus accipit à Pontifice Pallium in inſigne dignitatis archiepiſcopalis, ex cap. *niſi de auctor. & vſu pallij* †.

QVÆNAM ſint inſignia Pontificalia?

42 Circa hæc primò dubium eſt, an Epiſcopus in Pontificalibus celebrare poſſit extra diœceſim? Et Villalobos *to. 1. tr. 18 diff. 9. num. 5.* reſpondet affirmatiuè, quia nullus Canon id prohibet; nec obſtare Tridentinum *ſeſſ.6.c.5.* quia loquitur de vſu Pontificalium cum aliquo exercicio epiſcopali, puta, chriſmandi, ordinandi, &c. vt ex contextu colligitur, & exponit Tamburinus *de iure Abbat.to.1.diſp.15.q.14.n.2.* Adde, quod Epiſcopus, ex Tamburino *ibid. n. 1.* celebrare poteſt in Pontificalibus intra diœceſim in locis exemptis; quæ, vt notat Cochier *p. 2. q.1. n. 6.* paria iudicantur in hac re locis extra diœceſim. Vide Ioannem Vanshel *in Clem. de priu. fol. 35. col. 2.* & Alzedum *p. 1. c. 13. n. 88.* Sed puto, negatiuam ſententiam Gauanti *Enchir. Epiſ. V. functiones Epiſcopales, n. 11.* tenendam eſſe, quam confirmat conſuetudo, ſic Tridentinum interpretata. Epiſcopi enim non celebrant in Pontificalibus extrà diœceſim, niſi de licentia Ordinarij loci. Ratio autem eſt; quia baculus, & mitra ſunt ſigna iuriſdictionis, vt docet Tamburinus *vbi ſup.* & patet ex forma conſecrationis epiſcopalis. Vnde in Cærimoniali Epiſcoporum *l.1.c.17.* habetur, Epiſcopū vti nō poſſe baculo extrà diœceſim, niſi ibi ordinationes, aut conſecrationes auctoritate Apoſtolica ei facere concedatur. Vide Fuluium Pacianum *de præc. lib. 2. c. 19. n. 54. & 56.* Nec obſtat quòd Epiſcopus vti poteſt Pontificalibus in loco exempto intra diœceſim, nam eſt diſpar ratio, loca enim exempta, cum adhuc ſint intra diœceſim, retinent reliquiam prioris ſubiectionis. *Ibid. P. 4. T. 4. Reſ. 143. §. Notandum.* An verò poſſit ordinationes facere extra diœceſim, vide V. *Ordinis miniſter.*

Et an Epiſcopus poſſit cum illis celebrare extrà diœceſim?

Negatiuè reſpondeo.

Quamuis id poſſit in locis exemptis intra diœceſim.

43 Secundum dubium eſt, an Archiepiſcopus factus Epiſcopus poſſit vti pallio? Et reſpondeo negatiuè; quia pallium eſt inſigne dignitatis archiepiſcopalis, ante cuius ſuſceptionem non poteſt quis vocari Archiepiſcopus, cap. *niſi de auct. & vſu pallij.* Et præterea, quia pallium eſt addictum loco & Eccleſiæ archiepiſcopali, vt patet ex cap. *bonæ memoriæ el. 2. de poſtulat.* ex quo Cærimoniale Romanum *lib. 1. cap. 16.* Lancellottus *lib. 1. tit. 11. in gloſſ. lit. H.* & alij docent, Archiepiſcopum tranſeuntem ad alium Archiepiſcopatum non poſſe vti pallio priori, ſed indigere nouo. Immo Barboſa *collect. to. 1. lib. 1. tit. 8. cap. 6. num. 2.* tenet Archiepiſcopum non poſſe vti pallio in aliena diœceſi ſine licentia illius Ordinarij, & alij putant, quòd ſi Archiepiſcopus à ſecundo Archiepiſcopatu ad priorem redeat, indiget nouo pallio, quia primum non ſufficit, in quam ſententiam inclinat Acugna *in decr. Gratiani p. 1. diſt. 100. c. 10. n.3. & 4.* Qui etiam probabiliter aſſerit, quòd ſi Archiepiſcopus pallium à Papa acceptum casū amitteret, poſſet nihilominus Pontificalia exercere; quamuis Veneras *lib. 4. c. 10. n. 19.* docere videatur, quòd aliud à ſummo Pontifice petere debeat. *P. 3. T.6. Reſolut. 37.*

ARCHIEPISCOPUS factus Epiſcopus, non poteſt vti pallio.

Vide hic multa de vſu pallij.

Ter-

44 Tertium dubium eſt, an Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus, in Pontificalibus celebrans incurrat irregularitatem? Et reſpondeo negatiue. Vide V. *Suſpenſionis n.* 3.

EPISCOPI IVRISDICTIO In reliquis.

† QVANDO poſſit Epiſcopus diſpenſare ad matrimonium contrahendum, vel contractum dictum eſt V. *Diſpenſare*. Quoad impedimentum non petendi debitum ex voto, dictum eſt hactenus, de eius iuriſdictione in vota. Poteſt autem diſpenſare etiam, quando ius ad debitum amittitur per affinitatem inceſtuoſam †.

AN poſſit Epiſcopus concedere Bullas in ſua diœceſi cum facultate abſoluẽdi reſeruata, diſpenſandi, &c?

Negat Nauarrus.

Affirmat Henriquez.

Limitat Trullẽch.

45 Epiſcopus in ſententia Nauarri *conſ.* 18. *lib.* 5. *de pœn. & remiſ.* non poteſt concede Bullas cum facultate abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, & diſpenſandi, ac commutandi in iis, in quibus ipſe poteſt ordinario iure. Talis enim conceſſio eſt ſimoniaca, iure ſaltem humano, in qua ſolus Papa diſpenſare poteſt, vt de facto diſpenſat, quando concedit Cruciatam in ſubſidium belli contra infideles. Sed in ſententia Henriquez *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 1. *in gloſſ. lit. C.* poteſt, qui teſtatur id feciſſe Epiſcopos Hiſpaniarum an. 1571. ad inſtantiam Regis. Idem docet Trullench in *Bull. proœm dub.* 2. *n.* 4. ſed cum tribus limitationibus. Prima eſt, quòd Papa non conceſſerit Cruciatam. Secunda, quòd magna neceſſitas vrgeat. Tertia, quòd pecunia, quæ pro tali conceſſione datur, non applicetur in vſus Epiſcopi, ſed in opera pia ad communitatem ſpectantia. Quibus poſitis, ait, talem Bullæ conceſſionem non fore ſimoniacam, ſicut non eſt ſimonia quando Epiſcopus diſpenſando aliquod votum, imponit onus largiendi certam eleemoſynam pauperi, vel monaſterio; nam Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 18. ſolum prohibet in his recipi pecuniam in pretium. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 60. Poſſe verò concedere Bullas Compoſitionis, diximus ſub V. *Bulla Compoſitionis*, *n.* 4.

AN transferre poſſit ieiunium de die in diem ex iuſta cauſa?

Affirmat Layman.

46 Epiſcopus ſecundum Layman *lib* 4. *tr.* 8. *c.* 3. *n.* 9. transferre poteſt ieiunium Eccleſiæ de uno in alium diem, ſi ità Ciuitatis ſolemnitas, aut populi infirmitas exigit. Et in particulari, quando vigilia S. Matthiæ incidit feria ſecunda, vel tertia poſt Quinquageſimam, transferre poteſt in Sabbatum præcedens, ſi populus timeatur in tali die carnes eſurus. Quæ opinio probabilis alicui videbitur, etiam ſi fractio ieiunij ſine eſu carnium timeatur; nam hoc quoque peccatum præcauendum eſt. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 66.

An poſſit erigere Collegiatam cum nouis Canonicis? Et præcedentibus adiungere?

47 Epiſcopus in ſententia Riccij *p.* 3. *deciſ.* 66. non poteſt erigere Collegiatam cum nouis Canonicis, vel Canonicis antiquis alios addere. At ſecundùm Nouarium *qq. for. p.* 1. *q.* 24. *num.* 4. vtrunque poteſt, & poteſt concedere talibus ſignum, quod vulgò dicitur *Almutica*, vel *Cappuccio*, aut *Zambarda* ſine licentia Papæ. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 38.

Et delegare laicis cauſas Eccleſiaſticas?

48 Si cauſæ ſpectantes ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſunt merè ciuiles, & pecuniariæ, poteſt Epiſcopus illas delegare iudici laico: ſi autem ſunt ſpirituales, non poteſt. Et hæc opinio in praxi communiter ſeruatur, quamuis de iure communi Anguianus *de leg.* to. 1. *lib.* 2. *contr.* 25. *n.* 4. ſolidè contrarium probet *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 113.

Epi-

Item an poſſit cōfiteri ſimplici ſacerdoti?

49 Epiſcopus ex cap. *ne pro dilatione*, poteſt ſua peccata confiteri cuicunque Confeſſario idoneo. Et quidem ſecundùm Valerum *V. Iuriſdictio diff.* 14. *n.* 2. & alios, etiam ſi non ſit approbatus ab Ordinario, nam ſicut non approbatum, approbare poteſt pro ouibus ſuis, ità, & pro ſemetipſo; nec obſtare Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 15. nam, cum ſupradictum priuilegium ſit inſertum in corpore iuris, non reuocatur per clauſulas generales. Sed Suarez *in* 3. *p. to.* 4. *diſp.* 28. *ſec.* 4. *n.* 2. & alij tenent: non poſſe eligere, niſi approbatum, & ità decreuit Gregorius XV. Concilium verò non derogat hoc priuilegium; ſed ſolum exigit conditionem in Confeſſario, vt idoneus ſit, nimirum quòd ſit Curatus vel ab Epiſcopo approbatus, idque generaliter pro omnibus ſæcularibus. Vnde cum Epiſcopus ex ſupradicto priuilegio cap. *ne pro dilatione* debeat eligere idoneum, poſt Tridentinum tenetur eligere curatum, vel approbatum. P. 3. T. 2. *Reſ.* 3.

Et citare ſubditum exiſtentem extra diœceſim?

50 Videtur quod Epiſcopus poſſit citare ſubditum exiſtentem extra diœceſim: primo quia ait Bartolus *in lib.* 1. §. 1. *num.* 3. *ff de requ. reis*, quod quando duo territoria ſubſunt vni ſuperiori, tunc vnus iudex poteſt citare in territorio alterius: omnes autem diœceſes ſubſunt Romano Pontifici. Secundo quia citatio non eſt actus iudicialis, ait enim Abbas *in c. licet n.* 41. *de foro comp.* citationem prout à Nuncio fit extra territorium, eſſe ſolummodo executionem ſententiæ iudicialis dè citando reum, quæ decernitur à iudice in proprio territorio. Tertiò, quia id videtur ſignificari in cap. *Romana* §. *Contrahentes, de foro comp. in* 6. ibi, *ſi eorum auctoritate citati*. Sed nihilominus contrarium tenendum eſt cum Cornejo, *in* 3. *p. tr.* 5. *diſp.* 6. *dub.* 2. Hurtado *de cenſ. in com. diff* 8. & alijs, quia Epiſcopus non poteſt exercere iuriſdictionem in aliena diœceſi cap. *fin. de conſt.* cap. *Epiſcopum* 9. *q.* 2. iuriſdictio enim hæret territorio *l. fin.* Et Epiſcopus extra diœceſim quoad iuriſdictionem contentioſam habetur pro perſona priuata. Citare autem eſt actus iudicialis, etiam quatenus intimatur a Nuntio, vnde in Clem. *paſtoralis de ſent. & re iud.* determinatur, iudicem non poſſe aliquem citare in alieno territorio. Dices Epiſcopus poteſt excommunicare aliquem extra diœceſim, vt diximus V. *Cenſura num.* 7. ergo, & citare, tum quia ad excommunicandum prærequiritur citatio tum etiam, quia plus eſt excommunicare, quam citare, Reſpondeo, Pontium *lib.* 5. *cap.* 7. §. 2. *num.* 20. negare antecedens. Ipſe verò cum Cornejo, *vbi ſupra* nego conſequentiam. Et ad primam probationem, ait idem Cornejo, fugientem extra territorium poſt delictum citari ſufficienter in domo, vel in alio loco publico territorij; quia per fraudem fecit ſe indignum citatione perſonali. Ad ſecundam probationem negatur aſſumptum, nam executio excommunicationis extra territorium non exigit ſtrepitum iudicialem, ſicut exigit citatio; quia ſecum trahit effectum ſuum. Ad argumenta primo loco adducta. Ad primum, negatur maior Bartoli. Nam quo tempore omnes Prouinciæ Romano Imperio ſubiectæ erant, ſtatutum fuit in *l.* 1. §. *Præſides*, *ff de requir. reis*, vt iudices loci delicti mitterent litteras ad magiſtratus locorum, vbi rei conſiſtunt, ad eos citandos. Et ita practicari teſtantur multi cum Carneualio *de iudi. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 1. Ad ſecundum negatur, citationem non eſſe actum iudicialem; nam contrarium probatum eſt. Vnde quamuis Epi-

ſco-

ſcopus in alieno territorio poſſit iuriſdictionem voluntariam exercere; vt docet Gratianus *tom.* 2. *cap.* 127. *num.* 1. id tamen non eſt verum, quando requiritur citatio, vt ait idem Gratianus. Ad tertium, ille textus non eſt contra nos: nam loquitur de citatione ratione contractus, quæ immediatè afficit rem, non de citatione perſonæ, quæ afficit immediatè perſonam. Ita Auila *p.* 2. *c.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 2. *concl.* 4. Vel melius, quod ille textus, dum dicit, *propria auctoritate citati*, non excludit interuentum iudicis territorij requiſitum per litteras; nam quod hic facit, videtur facere iuſſu requirentis ex l. à Diuo Pio §. 1. *ff. de re iud.* Ita Barboſa *in l. hæres abſens*, §. 1. *ff de iud.* Aduerte tamen quod noſtram ſententiam DD. multipliciter limitant, & primo niſi adſit priuilegium. Vide Taſſonum *in prag. de Ante fato* v3 *obſ.* 4. Secundo niſi adſit præſcriptio, Ita Surdus *conſ.* 465. *num.* 6. Tertio non procedere in Prelatis Reg. vt ſuo loco dicemus. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 34.

EPISCOPI Familiares.

FAMILIARES Epiſcoporum non poſſunt à Principibus limitari.

1 EPISCOPVS poteſt habere tot ſatellites, vulgo *Alarij*, quot voluerit: nec illorum numerus præſcribi poteſt à magiſtratibus laicis. Quod ſi ex magno illorum numero inconueniens aliquod oriatur, rogabunt ipſos Epiſcopos, qui remedium adhibebunt. Et ita declarauit ſacra Congregatio *die* 14. *April.* 1615. apud Barboſam *de iur. pont. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 75. Idem docet Venerus *in exam. Epiſ. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 5. & ante Ipſum Cardin. Bertrand. *reſp.* 2. *ad art. laici num.* 7. in inſtantia huiuſmodi facti tempore Philippi Regis Francorum, P. 4. *T.* 1. *Reſ.* 100.

Et gaudent foro.

Epiſcopi familiares gaudent priuilegio fori. Vide V. *Immunitas Eccleſiaſtica num* 19.

EVCHARISTIA.

EVCHARISTIÆ definitio,

Et conſtitutiuum in ratione Sacramenti.

Vnde deſumatur vnitas eius ſpecifica?

Et numerica?

1 † EVCHARISTIA eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini ad ſpiritualem animæ refectionem diuinitus inſtitutum. Ratio autem Sacramenti non conſiſtit in Communione, vt docuit Gabriel *in* 4. *diſp.* 8. *q.* 1. *ar.* 2. *dub.* 2. nec in ſola conſecratione: nec in ſolis ſpeciebus, Sed in Corpore Chriſti, aut Sanguine, quatenus ex vi verborum ſub ſpeciebus continetur. Eſt vnum Sacramentum vnitate ſpeciei infimæ; ſed moralis in ratione conuiuij ſpiritualis, ad quod materialiter integrandum requiruntur ſpecies panis, & & vini. Vnitas verò huius Sacramenti numerica deſumitur ex vna numero refectione per vnicam Communionem; ſiue ſub vna, ſiue ſub vtraque ſpecie; ſiue vnius Hoſtiæ, ſiue plurium; & ſiue ab vno, ſiue à pluribus Sacerdotibus conſecratarum. Sed de his omnibus vide Valentiam *in* 3. *p. q.* 73. *ar.* 2. *diſp.* 6. *ſec.* 1. *punct.* 3. Vaſquez *diſp.* 167. *cap.* 5. & alios recentiores.

2 De Eucharistiæ neceſſitate, & effectibus, actum eſt ſub V. *Communio*

niunis neceſſitas, & *Vtilitas*. De ſuſcipiente item Euchariſtiam, actum eſt V. *Communionis Diſpoſitio*. Reliqua hic perſequemur †.

EVCHARISTIÆ
Materia.

1 † MATERIA Sacramenti Euchariſtiæ eſt panis, & vinum. Et panis quidem ex ſolo frumento. Et in Eccleſia latina azimus, in græca fermentatus †. Quem morem tenentur tàm Latini, quàm Græci in ſuis Eccleſijs ſeruare ſub mortali: nec ab illo recedere poſſunt ex quauis magna cauſa: nam eſt vſus rationabilis, publicus, in re grauiſſima. Et Pius V. in ſuo motu incipiente, *Prouidentia Romani Pontificis an.* 1566. reuocat licentiam Græcorum celebrandi more latino, & Latinorum celebrandi more græco. Ità Villalobos *to.* 1. *tr.* 7. *diff.* 6. *n.* 2. & alij contra Nugnum *in* 3. *p. to.* 1. *q.* 74. *ar.* 4. *concl.* 6. At ſi Græcus peragraret inter Latinos, aut Latinus inter Græcos, vbi nullum eſt templum, in quo ſeruetur ritus nationis; quamuis ſeruare poſſit proprium ritum; non tamen peccat ſe conformando Eccleſiæ, in qua verſatur. Vbi verò eſſet templum nationis, teneretur ſeruare proprium ritum. Ità Syluius *in* 3. *p. q.* 74. *ar.* 4. Item non poteſt Latinus in templo Græcorum apud ſuos conſecrare in fermentato; aut Euchariſtiam ex fermentato Latinis diſtribuere; nam hoc priuilegium non eſt locale, ſed perſonale ſolis Græcis conceſſum. Ità Suarez *in* 3. *p. to.* 3. *diſp.* 44. *ſec.* 3. Ex quibus refellendus eſt Ledeſma, dum ait, Græcum tranſeuntem per Eccleſiam Latinam, teneri in azimo conſecrare. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 99.

EVCHARISTIÆ materia panis, & vinum.

GRÆCI in ſuis Eccleſijs tenentur conſecrare in fermentato, ſicut Latini in azimo.

Secùs, ſi illi verſarentur inter Latinos; vel inter Græcos, vbi nullum eſſet eorum Templum.

2 † Vinum autem eſſe debet ex vite †. Et ſi ſit congelatum, vt ſæpius contingit in Germania, validè conſecratur: non tamen licitè. Prima pars probatur; quia vinum per congelationem non corrumpitur quoad ſubſtantiam; & in potentia potabile remanet; quia liquefieri poteſt, & ſumi. Neque hoc Sacramentum conſiſtit in vſu, ſicut Baptiſmus, ſed conſeruatur, ac proinde non eſt neceſſe, vt vinum ſit formaliter potabile, dum conſecratur, ſicut debet eſſe fluxibilis aqua, dum quis baptizatur. Ità Sà *V. Miſſa*, *n.* 2. contra Nugnum *ar.* 5. Secunda pars probatur; quia eſt materia aliquatenus dubia, & ſaltem non ità apta. Ità Coninch *de Sacr. q.* 74. *ar.* 5. *n.* 27. contra Fagundez *prę.* 3. *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 10. Si tamen ſolueretur; puto probabile eſſe, quòd licitè conſecraretur, quamuis deberet aliud conſecrare, idque omninò ſuadendum eſſet, cum commodè poſſet, vt obſeruat Suarez *diſp.* 45. *ſec.* 1. Cœterum ſicut vinum congelatum, validè conſecratur, ità ſi conſecratum congeletur, non deſinit eſſe conſecratum. Ideò monet Miſſale Romanum, debere liquefieri, & ſumi, quod & docet Layman *lib.* 5. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 6. contra Alanum *lib.* 1. *de Euch. c.* 11. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 100. Sed quid dicendum de vino miſto Hiſpanorum, quod ipſi vocant *Hypochraſſo*? Poteſtne conſecrari? Reſpondet Ledeſma *to.* 1. *de Euch. c.* 4. *concl.* 15. quòd ſi admiſtio ſit tanta, aut coctio talis, vt vinum corrumpat, conſecrari non poteſt. An verò corrumpatur, ſtandum eſſe experientiæ ſenſuum, & prudentum iudicio. Cœterum ſacrilegium eſſe conſecrare in his materijs dubijs. *Ibid*, §. *Sed quia*. Quod vltimum docent Villalobos *diff.* 5.

VINVM debet eſſe ex vite.

Et, ſi ſit congelatum, eſt materia ſufficiens.

Sed non conueniens.

Quid de hypochraſſo Hyſpanorum?

Et an liceat aliquando conſecrare in materia dubia?

n. 5. & Fagundez *lib. 3. c. 1. n. 17.* etiam in caſu neceſſitatis; quia hoc Sacramentum vel non eſt neceſſarium neceſſitate medij, vel non, niſi cum debitè & reuerenter haberi poteſt. *Ibid. Reſ. 95.* in fine.

VINO admiſceri debet modicum aquæ, ſub mortali.

3 Vino admiſceri debet modicum aquæ elementaris ex præcepto Eccleſiæ. Quod præceptum quamuis verſetur circa paruam materiam, obligat ſub mortali, quia materia illa modica eſt magna ſignificatiuè Ita Lugo *de Euch. diſp. 15. ſec. 2. n. 22. P. 5. T. 5. Reſ. 56.*

4 Porrò quamuis aqua adhibenda ſit multo minor vino, non debet tamen Sacerdos eſſe multum ſcrupuloſus, vt vnam guttulam effundat; ſic enim, vt aduertit Layman *lib. 5. tr. 5. c. 2. n. 9.* euenire poſſet, vt ſenſu deluſo nihil effundatur. Qui addit, addi poſſe decimam, vel octauam partem quantitatis vini. Et ratio eſt, quia aqua non prius conuerti debet in vinum, vt conuertatur in ſanguinem, ſed conuertitur in ſanguinem immediatè. Ita Areſius *diſp. de aqua tranſmut. in ſacrif. Miſſæ*, cum alijs, & nouiſſime Lugo *diſp. 4. ſec. 4. n. 48.* contra Suarez *vbi ſup. ſec. 4.* & alios. P. 3. T. 4. *Reſ. 49.* & P. 5. T. 5. *Reſ. 56.* §. *Notandum.*

Quod aqua adeo non conuertatur in vinum, quam in Sanguinem.

Alij dicunt, prius conuerti in vinū. A quibus ſi petas, an conſecrata maneat aqua, quæ in vinum cōuertitur ſtatim poſt pronomen [hic]?

Suarez, reſpondet negatiue.

Nugnus affirmatiuè.

5 Sed poſita iſtorum ſententia, quod aqua non conuertatur in Sanguinem, ne prius in vinum conuerſa fuerit, petet aliquis: An, ſi aqua conuertatur in vinum in ipſa conſecratione poſt prolationem pronominis *Hic*, & ante prolationem aliorum verborum, remaneat conſecrata? Suarez *ibid.* negat: quia illud conuertitur in ſanguinem, quod ſignificatur per pronomen *Hic*; at hoc pronomen non poteſt ſignificare vinum, quod nondum eſt in rerum natura, immò nec illud, quod non eſt præſens, vnde ſi aliud vinum apponeretur in Calice poſt prolatum pronomen *Hic*, non conſecraretur. Sed Nugnus *vbi ſup. ar. 8.* in fine affirmat: quia intentio miniſtri refert pronomen *Hic* ad ſignificandum illud vinum, quod erit præſens in inſtanti tranſubſtantiationis († quod eſt vltimum intrinſecum totius formæ, vel primum extrinſecum poſt illa †) Adde, quòd, dum profertur pronomen *Hic*, talis materia eſt præſens moraliter, quia mox erit præſens, & quod parum diſtat nihil diſtare videtur. Quidquid autem ſit, an vinum de nouo additum conſecretur, eſt diſpar ratio in caſu noſtro; nam illud foret præſens per accidens, hoc verò per ſe. *P. 3. T. 4. Reſ. 49.* §. *Sed hic.*

PORRO illa materia conſecratur, quam conſecrans intendit Miniſter.

Vnde, ſi Sacriſta ferat ad Altare Particulas, & ponat in cornu Epiſtolæ, nec eas videat Sacerdos, nō erunt conſecratæ.

Quamuis Nugnus dicat, fore conſecratas.

6 † Præterquam quod materia conſecranda ſiue panis, ſiue vinum, debet eſſe præſens, debet etiam eſſe certa ex intentione conſecrantis: nam illa materia conſecratur, quam intendit miniſter. Et quidem quotuplex ſit intentio, & quæ requiratur ad validè conſecrandum, dicemus, cùm de omnibus Sacramentis *V. Sacramentum, n. 6.* Hic verò in particulari †. Quæres primò: An Particulæ vel Hoſtiæ, quas quis, inſcio Sacerdote conſecrandas apponeret in Corporali, remanerent conſecratæ? Et reſpondeo negatiuè, quia non poteſt præſumi, intentionem celebrantis eſſe, conſecrandi materiam, quam neſcit, ſed ſolùm conſecrandi illam materiam, quam tempore conſecrationis tenet manibus, vel quæ eſt in calice; quia nimirum intentio includitur in voluntate celebrandi. Si verò alia eſt conſecranda, debet eſſe cognita Sacerdoti; quia voluntas non fertur in omninò incognitum. Ita Coninch *in 3. p. q. 74. ar. 2. dub. 5. n. 59.* & DD. communiter. Sed Nugnus *ar. 2. diff. vlt.* putat, fore conſecratas: quia intentio Sacerdotis exeuntis ad celebrandum præſumitur pia: vt autem ſit pia, ſic debet interpretari poſſe: *Volo conſecrare iſtam Hoſtiam, quia credo iſtam ſolum futuram præſentem:*

tem: ſi tamen alia præſens eſſet, ſi mea intentio eſt illam conſecrare. Quæ omnia non oportet exprimere, quia virtualiter includuntur in religioſa intentione conſecrandi, ſi non habuit determinatam intentionem conſecrandi iſtam ſolam. Quæ opinio an ſit tenenda, alij videant. *P. 2. T. 17. Reſ. 19.*

7 Sed quid, ſi Sacerdos habuit in ſacriſtia intentionē cōſecrandi Particulas: illas autē tēpore conſecrationis non videt, quia ſacriſta poſuit illas in cornu Epiſtolæ, & non ſuper aram? Reſpondeo etiam cum Suarez *diſp. 43. ſec. 6.* non remanere conſecratas, quia nec Sacerdotis, nec Eccleſiæ intentio eſt conſecrare Particulas in loco indecenti, & extra corporale, quod aduertenter ſine peccato non fieret. Et ita nouiſſimè docet Mercerus *de ſacr. q. 74. art. 2. num. 3.* Sed Gamachæus *in 3. p. q. 74. cap. 4 fol. 343.* contrarium docet: quia Sacerdos verè habuit intentionem conſecrandi Particulas, neque hanc intentionem reuocauit. Cum igitur materia ſit apta, & ſufficienter præſens, & ex alia parte verba ſine reſtrictione prolata ſint, nec intentio deſit, ad illarum conſecrationem nihil deeſt, & quamuis ſacerdos aduertens, Particulas eſſe extra aram, noluiſſet illas conſecrare; tamen reuera non habuit hanc intentionem, immo habuit contrariam, nimirum conſecrandi Particulas ferendas. Qua ratione vere conſecrat, qui putans, ſe eſſe in gratia, profert verba, & cætera, quamuis ſit in peccato; cum certum ſit, quod ſi ille habuiſſet peccati notitiam, noluiſſet conſecrare. Igitur hic doctor monet, tales particulas reuerenter habendas eſſe, & quia res non caret difficultate, non ſumendas, aut diſtribuendas ſeorſim, ſed ſimul cum alijs certis. Sed abſque vllo dubio hanc ſententiam docet Præpoſitus *in 3. p. q. 74. ar. 2. dub. 3. n. 19.* quam ego non audeo damnare tamquam improbabilem. *P. 3. T. 6. Reſ. 103. & P. 4. T. 14. Reſ. 19.* Aduerte autem quod ſi pyxis cum Particulis poſita ſuper corporale tempore conſecrationis non aperitur, Particulæ nihilominus remanent conſecratæ ſecundum omnes. *P. 3. T. 6. Reſ. 103.* in fine.

Sed ego contrariũ teneo, etiam ſi Sacerdos in ſacriſtia habuiſſet intentionem conſecrandi Particulas.

Quamuis contrariam ſententiam non damnem.

Certum eſt autem remanere conſecratas Particulas in pyxide clauſas.

8 Quæres ſecundo: An ſi Sacerdos habeat in manibus duas Hoſtias quas conſecret, putans eſſe vnam, nihil determinando, vtraque remaneat conſecrata? Reſpondeo affirmatiuè. Ita Mercerus *vbi ſup.* & alij communiter. *P. 5. T. 12. Reſ. 19. §. aduertendum.*

Et ambas Hoſtias, ſi duas haberet Sacerdos in manibus vnam exiſtimans, conſecrat.

9 Quæres tertio: An guttæ vini, quæ ſunt in calice ſeparatæ ab eo quod eſt in fundo, remaneant conſecratæ? Reſpondeo negatiuè: quia communis, & optima intentio Eccleſiæ eſt, conſecrare omnem liquorem conſecrabilem, qui continetur in calice per modum vnius continui. Et hoc ſignificare intendit per particulam, *hic.* Ita Layman *lib. 5. tract. 4. c. 2. n. 14.* & alij contra Bonacinam, *de ſacr. diſp. 4. q. 2. punct. 6. n. 7.* Coninchius *diſp. 3. n. 43.* diſtinguit, & remanere conſecratas inquit illas guttulas, quæ reliquo liquori preſſione adhærentes cum illo facilè commiſcentur, non autem reliquas. Sed hoc difficultatem habet ſecundum Layman, quia determinari non poteſt, quanta debeat eſſe talium guttarum propinquitas, & conſecratio, ſicut reliqua Sacramenta, pendere non poteſt in ſui veritate ex futuro euentu contingente. *P. 2. T. 17. Reſ. 16. & P. 3. T. 4. Reſ. 32.*

GVTTÆ vini ſeparatæ, quæ adhærent continenti, non conſecrantur.

Quamuis alij aliter ſentiant.

10 † Materia tandem conſecrari non poteſt niſi iuxtà ritum Eccleſiæ. Vnde primò non poteſt conſecrari, niſi ſit oblata. Sed quid ſi

poſt oblationem offeratur Sacerdoti Particula conſecranda? Reſpondet Bonacina *q. vlt. punct.* 2. *num.* 6. conſecrari non poſſe: Sed Gauantus *comm. ad rubr. Miſſ. to.* 1. *p.* 3. *tit.* 10. *n.* 19. probabiliter putat, mentaliter offerri poſſe, & poſtea conſecrari, dummodo allata fuerit ante Præfationem. Magis ample loquitur Poſſeuinus *de offic. Curati c.* 2. *n.* 7. *P.* 2. *T.* 14. *Reſ.* 71.

Si alteratur Sacerdoti Particula cōſecranda poſt oblationem, poteſt illam mentaliter offerre, & conſecrare.

11 † Secundò conſecrari nō poteſt panis, niſi more cuiuſcunq; Eccleſiæ ſolito formatus. Et ad Miſsā in noſtris partibus adhiberi debet Hoſtia magna non Particula †. Quod ſi in aliquo campo non inueniretur Hoſtia, adhiberi poſſet Particula in Miſſa priuata, & ſecreta; etiam in die profeſto, ceſſante ſcandalo. Ita Marchantius *tr.* 4. *c.* 5. *q.* 3. *caſ.* 6. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 80.

Et ſecluſo ſcandalo, Sacerdos deficiente Hoſtia, poteſt celebrare cum Particula.

EVCHARISTIÆ

Forma.

FORMA Conſecrationis, quæ?

12 FORMA conſecrationis Hoſtiæ hæc eſt, *Hoc eſt enim Corpus meum*: Calicis verò, *Hic eſt enim calix Sanguinis mei*: Particula *enim* non eſt de eſſentia. Ac proinde, qui illam ommitteret, non peccaret mortaliter, niſi id faceret ex contemptu, aut cum ſcandalo: Immò Cabrera *in* 3. *p. q.* 60. *ar.* 8. *diſp.* 2. *n.* 2. putat, quòd, etiam ſi accedat contemptus, ſiſtens intra limites leuitatis materiæ, adhuc eſt ſolum peccatum veniale: quia contemptus diuinæ legis in materia leui non eſt peccatum graue. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 14. & *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 78. §. *Notandum eſt*. Idem dic, ſi Sacerdos diceret *Hic eſt calis* &c. pro *X*, vtendo: nam conficeret Sacramentum: quia ſaluaretur ſignificatio ſubſtantialis: quamuis enim in rigore vox *Calis* habeat aliam ſignificationem à voce *Calix*; tamen ex ipſo actu, & forma conſecrationis ſignificat calicem. Eadem ratione docuit D. Thomas 3. *p. q.* 60. *ar.* 3. *ad* 3. validum eſſe Baptiſmum collatum *in nomine Patria, Filia*, &c. Ita Pitigianus *in* 4. *diſt.* 3. *q.* 2. *ar.* 1. *Reſ.* 14. *cit.* §. *Quoad ſecundum*.

Particula. enim non eſt de eſſentia,

Et omitti poteſt ſine mortali.

At ſi accedat contemptus? Vide.

Si Sacerdos dicat Calis pro Calix, conſecrat.

13 Petes primo: An hæc forma, *Hæc eſt caro mea*, pro conſecratione Hoſtiæ ſit valida? Reſpondet negatiuè Mercerus *de Sacr. q.* 38. *ar.* 2. quia *caro* minus ſignificat quàm *corpus*. Hoc enim ſignificat conflatum ex carne, oſſibus, neruis, &c. & in hæc omnia conuertitur panis, non in ſolam carnem. Sed Granado *in* 3. *p. contr.* 6. *tr.* 8. *diſp.* 5. *nu.* 5. & alij affirmant: quia Chriſtus Dominus ad ſignificandum corpus ſæpe vſus eſt nomine carnis. *Ioan.* 6. *Qui manducat meam carnem. Caro mea verè eſt cibus*, &c. Et S. Cyprianus teſtatur, Chriſtum in ſupradicta forma conſecraſſe. Quamuis autem corpus ſignificet aliquid præter carnem, tamen caro ſumi ſæpe ſolet pro corpore, & ſignificat etiam oſſa, neruos, & totum hominem. *Omnis caro corruperat viam ſuam. Videbit omnis caro ſalutare Dei. Verbum caro factum eſt. Verbum carō panem verum, verbo carnem efficit.* Vtraque ſententia eſt probabilis, ſecunda probabilior. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 76.

Quid, ſi quis in conſecratione Hoſtiæ adhiberet hāc formam, [Hæc eſt caro mea?]

Reſpondeo, conſecraret.

14 Petes ſecundo: An hęc forma ſit valida, *Hic eſt corpus meum*? Reſpondeo cum Granado *vbi ſup. n.* 2. quod ſi ly *hic* ſit aduerbium locale, forma non eſt valida, quia mutatur ſignificatio: ſi autem eſt pro nomen maſcu-

At quid, ſi dicat [Hic eſt Corpus meum?]

maſculinum, forma eſt valida; quia mutatio eſt accidentalis, & gramaticalis: *P.5. T.14. Reſ.77.*

15 Petes tertio: Quid dicendum de hac forma, *Hoc corpus eſt meum*, vel *Meum eſt hoc corpus*? Fagundez *p. 3. lib. 2. c.6. n. 11.* & Gamachæus *in 3. p. q. 78. c. 2.* dicunt, non eſſe validam: quia pronomen *meum* vtrobique ſumeretur poſſeſſiue, ſumeretur enim adiectiuè non ſubſtantiuè, & ſenſus eſſet, *Hoc corpus ad me pertinet*: Vnde non exprimeret myſterium conuerſionis. *P. 5. T. 14. Reſ. 78.*

Vel [Hoc corpus eſt meum ?]

Aut [Meum eſt hoc corpus?]

EVCHARISTIÆ Miniſter.

16 † SICVT in hoc Sacramento duo ſunt, ſcilicet conſecratio, & vſus: ita duo ſunt miniſtri, vnus conſecrationis, alter collationis. De hoc ſecundo dictum eſt V. *Communionis miniſter*. De miniſtro conſecrationis duo ſolùm dicenda ſunt. Primum, quod debet eſſe Sacerdos in omni caſu, vnde nullus carens caractere ſacerdotali conſecrare poteſt. Secundum quod ad conſecrandum adhibere debet intentionem †: Sed hanc ſuſpendere poſſe, ait Sancius *ſelect. diſp. 35. n. 6.* in caſu, quo quis metum mortis iniiceret, niſi totum panem, qui eſt in foro, conſecraret. Scilicet, ad vitandam mortem, & ſacrilegium, proferre poſſe verba abſque intentione. Sed contra ſentit Palaus *to. 1. tr. 2. diſp. 1. punct. 13. n. 8. P. 3. T. 6. Reſ. 83. §. Notandum.*

EVCHARISTIÆ miniſter aut conſecrat, aut communicat.

Si conſecrat, debet omnino eſſe Sacerdos.

Et debet adhibere intentionem.

Quid ſi cogitur cõſecrare maſſam panis.

EVCHARISTIÆ Cuſtodia.

17 EVCHARISTIA à conſecratione vſque ad Communionem ſtare debet ſuper aram. Vnde ait Lugo *de Euch. diſp. 20. ſec. 2. n. 69.* non poſſe Sacerdotem Particulas conſecratas ſtatim ponere in Tabernaculo, vel extra aram, aut dare alteri Sacerdoti, vt populo diſtribuat: nam hæ quoque pertinent, ſicut Hoſtia, ad idem ſacrificium: & rubricæ Miſſalis ita præcipiunt ſeruari. *P. 5. T. 13. Reſ. 72.* Pyxis non debet eſſe neceſſariò benedicta, nec oportet in ea eſſe corporale, vel aliud. Vide *V. Vaſa ſacra, n. 3.* Licet ſacram Euchariſtiam deſferre in nauigijs, ſi adſit capacitas, & illi locus decens, & ſeparatus deſignetur. Ita Granado *tr. 14. diſp. 13. n. 7. V. Celebrare, n. 28. P. 5. T. 3. Reſ. 40. §. Nota etiam.*

AN Particulæ cõſecratæ ſtatim poni poſſint in Tabernaculo?

Aut dari alteri diſtribuendæ?

PYXIS non debet eſſe benedicta.

Et deferri poteſt cum Sanctiſſimo in nauigijs bene aptatis.

EXCOMMVNICATIO.

1 † DE natura, & cauſis excommunicationis dictum eſt ſub V. *Cenſura*. Eſt enim cenſura Eccleſiaſtica, qua homo Chriſtianus communibus fidelium bonis priuatur, iuxta dicenda V. *Excommunicationis effectus*. Excommunicatio alia eſt maior, alia minor: illa

EXCOMMVNICATIO quid?

Et quotuplex.

priuat

priuat omnibus bonis ibi numerandis, hæc perceptione tantùm Sacramentorum. Item, alia eſt à iure, alia ab homine, alia latæ ſententiæ, alia ferendæ. Vide V *Cenſuram*.

EXCOMMVNICATIONES aliquot.

DE excommunicatione Eccleſiaſticorum, ſtudentium legibus, & medicinæ.

1 IN cap. *ſuper ſpeculam, ne Clerici, vel mon.* excommunicantur Clerici, & Religioſi incumbentes ſtudio legum, aut medicinæ in ſtudijs publicis †. non autem habentes in ſuis domibus priuatum lectorem, qui eos priuatim has facultates edoceat. Ità Villalobos *to.* 1. *tr.* 17. *diff.* 28. *n.* 4. contra Suarez *de cenſ. diſp.* 23. *ſec.* 3. *n.* 19. Immo nec in ſtudijs publicis, ſi legibus ſtudeant, quatenus inſeruiunt ad notitiam canonum. Sic Sanctarellus *de apoſt. c.* 2. *dub.* 3. *n.* 21. Sed hoc procedit in foro interiori tantùm. Aduerte etiam, quòd in dicto capite non comprehenduntur Diaconi, vel Subdiaconi, licet beneficiati; niſi habeant perſonatus. Sanctarellus *ibid. P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 27.

EXCOMMVNIcationem incurrit percutiens Religioſum, etiam militem.

Et Clericum, etiã carentem requiſitis Tridentini.

2 Excommunicationem can. *ſi quis ſuadente*, contra Clerici, vel Religioſi percuſſorem, incurrit percutiens Religioſum militem approbatæ Religionis, vt S. Ioannis, Alcantaræ, & Calatrauæ, etiam Nouitium; quia hi gaudent priuilegio canonis. Sic Marchinus *in defenſ. hiſtor. Ord. ar.* 4. *n.* 37. *& ar.* 5. *n.* 90. licet contraſentiat Texeda *contr.* 11. *dub.* 1. *n.* 16. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 44. Item, percutiens Clericum carentem requiſitis Tridentini pro gaudendo priuilgio fori; nam ea non requiruntur ad priuilegium canonis. Ita Nauarrus *lib.* 5. *conſ.* 24. & declarauit ſacra Congregatio apud Comitolum *lib.* 6. *q.* 20. Sed Suarez *diſp.* 22. *ſec.* 1. *n.* 11. probabilem putat opinionem contrariam, eo quia faciliùs amittitur priuilegium canonis, quàm fori, cum illud à iure humano, hoc à diuino procedat. P. 3. T. 5. *Reſ.* 82. † & liberiùs olim. P. 1. *T.* 2. *Reſ.* 35. §. *Sed hæc*, & 37. †. Non tamen incurrit Clericus ſeipſum percutiens, ſecundùm Turrianum *de cenſ. lib.* 3. *diſp.* 29. *dub.* 2. quia canon manifeſtè loquitur de percutiente perſonaliter diſtincto, & in odioſis non fit extenſio. Sed contra ſentit Molina *de iuſt. to.* 4. *tr.* 3. *diſp.* 51. tum propter iniuriam, quæ ſtatui clericali infertur; tum etiam, quia plus homicida eſt, qui ſeipſum, quàm, qui alium necat. can. *Si non licet* 23. *q.* 5. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 81.

Non tamen Clericus ſeipſum percutiens.

Quid ſi quis plures Clericos percutiat vno ictu?

Vel pluribus ſucceſſiue?

Aut Religioſum tonſuratum?

Aut in pluribus Ordinibus conſtitutum?

Incurrit nè plures cenſuras?

3 Qui eadem actione plures Clericos percuteret, vel vno ſclopo occideret, probabile eſt, vnius tantùm excommunicationis reum fore. Vide V. *Circunſtantia*, *n.* 72. Si verò plures percutiat ſucceſſiuè, DD. communiter cum Alterio *lib.* 3. *diſp* 10. *c.* 8. dicunt, plures incurrere; quia illæ percuſſiones licet vnico, & continuato tempore menſurentur; ſunt tamen plures ratione obiecti, & termini ad quem. *P.* 3. *T.* 9. *Reſ* 60. Similiter, qui percuteret Religioſum tonſuratum, duas excommunicationes incurreret; quia violaret reuerentiam duplici titulo illi debitam, Clericatus, & monachatus. Minimè verò, ſi percutiat Clericum ad plures Ordines promotum: nam omnes Ordines, vt ſpectantes ad vnum ſtatum clericalem, vnam reuerentiam exigunt. Ita Suarez *de cenſ. diſp.* 5. *ſec.* 3. *n.* 19. *Ibid.* §. *Secundò*.

Portò

4 † Porro percuſſio triplex eſt leuis, grauis, & enormis †. Et leuis non habet adnexam excommunicationem, ſi Clerico inferatur, etiam ſi procedat ab animo mortifero; nam etiam in hac materia datur leuitas materiæ. Vide V. *Cenſura n.* 18. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 65. †. Si percuſſio eſt grauis, eſt reſeruata Epiſcopo; ſi enormis, Papæ †. Eſt autem enormis; ſi eſt publica, notabilis, & gignit magnum ſcandalum. Ita Nauarrus *c.* 27. *n.* 92. qui affert Bullam Innocent. IV. quod in dubijs percuſſiones potius graues, quam leues iudicari debeant, ſed hæc Bulla eſt incerti auctoris, & non continetur in iure. Ita Filliucius *to.* 1. *tr.* 15. *c.* 1. *n.* 45. *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 21. Notoria vero erit, quando patebit quinque hominibus, ait Aragon *in* 2.2. *q.* 102. *ar.* 9. Maſcardus *de prob. to.* 2. *concl.* 1101. *n.* 18. requirit, vt pateat ſeptem. Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 2. *dub.* 4. in oppido decem, aut duodecim; in magna ciuitate pluribus. Communis vero DD. id remittit iudicio viri prudentis, qui id ex circunſtantijs actus, loco, & temporis diſcernat *P.* 2. T. 16. *Reſ.* 22. Hujuſmodi autem percuſſor vitari non debet, niſi adſit certitudo moralis notorietatis delicti, vt docet Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 3. *n.* 10. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 71. Immo requiritur, vt delictum nulla poſſit tergiuerſatione cœlari, quod non habetur, niſi poſt ſententiam iudicis, vt de omni excommunicato dicemus V. *Excommunicationis n.* 27. Nam alias ſemper is poteſt dicere, ſe fuiſſe ebrium, percuſſiſſe in defenſionem, & alia. Sic Couarru. *in c. alma mater p.* 1. §. 2. *n.* 7. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 14. *&* *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 61.

HÆC cenſura eſt reſeruata Papæ, ſi eſt enormis.

Nimirum notabilis, ſcandaloſa,

Et notoria.

5 Excommunicatio, quæ ferenda decernitur in cap. *inhibemus*, *de hær. in* 6. contra laicos diſputantes cum hæreticis de rebus fidei, ſecundum Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 6. comprehendit omnes illos, qui nec Clerici ſunt, nec Religioſi, ſecundum Hurtadum *diſp.* 74. *ſec.* 3. §. 24. etiam Religioſos præſertim eos, qui conuerſi vel donati dicuntur, & ſecundum Lorcam *in* 2.2. *q.* 10. *ar.* 7. etiam ſanctimoniales. P. 5. *T.* 13. *Reſ.* 22. Quid ſi laicus ſit doctus? Reſpondeo, non comprehendi; quia cum hoc ceſſat legis motiuum, quod eſt periculum peruerſionis. Vide V. *Lex*, *n.* 18 *Ibid.* 9. *ſed. obiter*, *&* *T.* 14. *Reſ.* 96. in fine. † non obſtante, quod *in P.* 4. T. 8. *Reſ.* 56. tenuerit comprehendi †.

DE excommunicatione [c. inhibemus] contra laicos diſputātes de fide cū hæreticis.

6 De excommunicatione Clem. VIII. contra Confeſſarios abſoluentes reſeruata, prætextu priuilegij, vide V. *Abſoluere*, *n* 30.

7 De excommunicatione Tridentini *ſec.* 25. *c.* 18. circa cogentes puellas habitum monaſticum ſumere, aut profiteri, vide V. *Pater n.* 3. De alijs vide in proprijs locis.

EXCOMMVNICATIONIS Effectus.

1 † PRIMVS communiter vocatus excommunicationis maioris effectus (cum tamen potius eius natura ſit) eſt priuare excommunicatum ſuffragijs Eccleſiæ †. Et quidem Faber *in* 4. *diſt.* 25. *diſp.* 4. *c.* 4. *dub.* 151 probabilem putat opinionem Latomi *contra Luibarum art.* 7. quod non ſolum priuat ſuffragijs publicis, & commu-

EXCOMMVNIcatus priuatur ſuffragijs Eccleſiæ.

Et ſecundum Latomium, etiam priuatis, & particularibus.

nibus

nibus Eccleſiæ; ſed etiam priuatis & particularibus. Nam Canones hanc diſtinctionem non faciunt, ſed ſolum dicunt, excommunicatum eſſe priuatum communione fidelium, ad quam pertinent etiam ſuffragia priuata; quippequæ comprehenduntur in ſymbolo ibi, *ſanctorum communionem*. Deinde, quia Chriſtus inſtituens & ſignificans eſſentiam excommunicationis, dixit, *Sit tibi tamquam Ethnicus, & publicanus*. Ethnici autem, & infideles priuantur orationibus, & ſuffragijs tam publicis, quàm priuatis. Et tandem, orationes priuatæ non iuuant excommunicatum ad ſatisfationem pro pœna, quia excommunicatus contumax non eſt capax ſatisfactionis, cum ſit in peccato; neque impetrando ei aliquod bonum ſpirituale, vel temporale; quia Eccleſia directè intendit illum his bonis priuare, & ſic fruſta illi applicantur. Dices illum iuuare ad reſipiſcentiam. Sed talia bona non aliter proſunt peccatoribus non excommunicatis, & tamen Eccleſia intēdit excommunicatos priuare omnibus bonis, quibus fruuntur ij, qui in ſua exiſtunt communione. At communis DD. opinio cum Durando *in 4. diſt. 15. q. 3.* eſt, licere priuatis orationes fundere pro excommunicatis. Et Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 10. §. 3. dub. 3.* obſeruat, hanc communicationem propriè loquendo eſſe actum miſericordiæ, & eleemoſynæ ſpiritualis, quæ excommunicato licitè exhibetur ex proprijs bonis. *P. 5. T. 9 Reſ. 77.*

At ſecundum omnes tantùm publicis, & communibus.

2 Immò placet opinio Filliucij *to. 1. tr. 12. c. 2. n. 51.* contra Auilam *p. 2. c. 6. diſp. 9. dub. 5.* quod Sacerdos poſſit occultè, & ſecretò orare pro excommunicato, vt perſona priuata, vel in *memento*, vel in alijs partibus Miſſæ: quia quamuis Sacerdos in Miſſa exerceat miniſterium publicum, non tamen deſinit eſſe perſona priuata. Verùm non poſſet pro excommunicato Miſſam offerre, vel illum in Canone, aut alia oratione nominare. Item quòd Sacerdos, dum publicè orat in perſona Eccleſiæ, poſſit ſimul intentione priuata orare pro excommunicato, & facere pro eo eamdem petitionem, dummodo exteriùs non nominet. Tertio, quòd poſſit Sacerdos totum pium opus Miſſæ, & Officij diuini, vt opus proprium eſt, priuata intentione pro excommunicato offerre, quia hoc non eſt prohibitum. Et tandem ex Hurtado *de excomm. diſp. 3. diff. 6. n. 16.* offerre poteſt totam actionem celebrandi quoad valorem ipſi Sacerdoti correſpondentem. *Ibid. §. Sed difficultas.*

Vnde celebrans poteſt pro excōmunicatis ſecretò orare,

Et dum publicè orat, priuata ſimul intentione illum Deo cōmendare.

Et opus Sacrificij ex opere operantis pro illo offerre.

Totumq. valorem operis operati ſibi correſpondentē.

3 Quod ſi excommunicatus non toleratus, per contritionem iuſtificatus ſit, etiā ante obtentam abſolutionē, docet Faber *n. 142.* ſuffragia Eccleſiæ illi prodeſſe: quia cùm tollitur contumacia, tollitur etiā in foro interiori excommunicatio, & ſic apud Deum eſt abſolutus: nec enim Eccleſia intendit ſuis ſuffragijs eum priuare, qui Deo reconciliatus eſt. At Suarez *de cenſ. diſp. 9 ſec. 3. n. 2.* & Mercerus *in 3. p. q. 21. dub. 3. n. 2.* negatiuam ſententiam amplexi ſunt: quia excommunicatio non tollitur per ſolam pœnitentiam interiorem, alioqui poſtea non eſſet opus abſolutione. Et Innocentius III. cap. *ſacrìi de ſent. excomm.* ſignificat, ante abſolutionem nec pro excommunicatis orandum, nec ab ijs oblationes recipiendas. Et ſanè pœna poteſt remanere poſt culpam, id quod maximè conuenit pœnis Eccleſiaſticis, ad conciliandum i[illegible]orem & reuerentiam. Vtraque ſententia eſt probabilis. Secunda p[illegible]bilior. Certum tamen mihi eſt, licere applicare communia Eccleſiæ ſuffragia pro excommunicato occulto defuncto in gratia; quia in eo caſu abſolutio

Publica verò ſuffragia ante abſolutionem.

Probabilius eſt nō prodeſſe;

Etiam ſi ſit contritus.

Licet tamen ea offerre pro excōmunicato occulto defuncto in gratia, abſq; abſolutione.

lutio regulariter negligi poteſt ſine peccato ad vitandam infamiam, & Eccleſia non intendit priuare ſuffragijs eum, qui abſque nota abſolui non poteſt, dummodò iuſtificatus ſit per contritionem. Capitula vero loquuntur de excommunicato publico. *Par 5. Tract. 9. Reſolut. 75.*

4 Placet etiam ſententia Vaſquez *de excomm. dub. 11. n. 73.* & *to 3. in 3. p. diſp. 217. c. 3. n. 26.* Sacrificium Miſſæ pro excommunicato contrito offerri non poſſe, &, ſi offeratur, non prodeſſe: quia excommunicatio iuſta facit incapacem talis effectus, & non aufertur per ſolam internam iuſtificationem. Sed probabilis quoque eſt contraria ſententia Fabri *n. 148.* ſiue Sacerdos offerat in perſona Chriſti, ſiue in perſona Eccleſiæ; quia hoc non eſt prohibitum, nec eſt intentio Eccleſiæ excludere iam reconciliatum a ſuffragijs, ſed tantum contumacem; Sacerdotem vero non peccare, neque venialiter, ſed opus bonum, & rectum efficere. *P. 5. T. 9. Reſ. 76.* Atque ità pro eo, qui percuſſus in duello, paulo poſt moritur cum ſignis contritionis, offerri poteſt ſacrificium, vt docet Portellius *reſp. p. 3. caſ. 10. num. 2. Par. 4. Tract. 4. Reſ. 192. §. Sed hic oritur.*

Quod etiã dic de Sacrificio Miſſæ.

5 Quæ omnia procedunt de excommunicatis, non toleratis: nam pro toleratis poſſumus publicè orare, & ſacrificia offerre: quia Concilium Conſtantienſe abſolutè concedit, vt cum talibus communicare poſſimus in omnibus diuinis Officijs; & in hac communicatione comprehenditur applicatio ſuffragiorum; primò, quia Eccleſia pro eodem paſſim vſurpat, communionem Sanctorum, & participationem ſuffragiorum, quare cum materia ſit fauorabilis, & hic ſenſus verbis congruat, ità dicendum eſt. Secundò, quia ex *c. ſacris 38. & c. à nobis 28. de ſent. excomm.* hæc duo, *communicare cum aliquo*, & *publica ſuffragia illi applicare*, aut ſimul conceduntur, aut ſimul prohibentur. Ita Megala *in 3. p. lib. 2. c. 2. n. 20.* & alij contra Vaſquez *de excomm. dub. 2. P. 5. T. 9. Reſ. 74.* Debent tamen ſuffragia Eccleſiæ ſpecialiter applicari ipſi excommunicato, alias non ei proſunt: quia Eccleſia, cui ſe miniſter conformare intendit, eos excludit. Poſſet igitur excommunicatus toleratus ſuffragia Eccleſiæ communia petere, ſi non peccaret venialiter, loquendo cum eo, à quo petit. Ità Hurtado *de excomm. diſp. 3. diff. 4. n. 12. Ibid. §. Notandum.*

Sed hæc omnia procedunt de excommunicatis nõ tolleratis.

Nam pro toleratis licet publicè orare, & ſacrificia offerre.

Debent tamen ſpecialiter illis applicari; alioqui non proderunt.

Si vero illa dictus excommunicatus petat, peccat ſolum loquendo.

6 Poteſt tamen excommunicatus etiam non toleratus, ingredi Eccleſiam, & in ea orare, quamuis alij fideles adſint, ſeparatim tamen, & in diuerſo ſacello: nam ſic non cenſetur communicare. Immo quoad orationem priuatam, etiam in eodem ſacello: quia cum oratio non ſit communis, non communicant. Et tandem poteſt cum alijs audire concionem in Eccleſia. Ità contra gloſſam *in c. 1. diſt. 21.* Raynaudus *de monit. p. 2. c. 2 n. 21.* Quod autem ait Tertullianus *de pudicit. c. 4. n. 14.* excommunicatos ab Eccleſiæ limine ſubmoueri, accipiendum eſt pro tempore Sacri, aut diuinorum Officiorum. Immò etiam tunc Eccleſiam ingredi poteſt, vt v. g. tranſeat, ob commoditatem itineris: nam ſic non communicat in diuinis. Ità Paludanus *in 4. diſt. 18. q. 4. & 6.* Quod vniuerſaliter cum eodem dicendum eſt, ſi eo tempore Eccleſiam ingrediatur ad quodcunque negotium, dummodo non intret, vt interſit diuinis, aut orandi cauſa. Addit Caietanus *ſum. c. de particip. cum ex commun. §. illicita autem*, etiam eo tempore orare poſſe oratione

EXCOMMVNIcatus poteſt ingredi in Templum, & orare.

Sed ſeparatim ab alijs.

Et citrà tempus Miſſarum, aut diuinorum Officiorũ.

In quo tamen poteſt per Eccleſiam tranſire ob commoditatem.

Si verò vt adſit diuinis, expelli debet.

Pp priuata.

priuata. P. 5. T. 9. *Reſ.* 86. Si verò excommunicatus in Eccleſiam intret, dum Miſſa celebratur, vt Sacrificio interſit; expellendus eſt per admonitionem, &c. ſi neceſſe fuerit, per coactionem. Et ſi hæc non ſufficiat, & Miſſa ad conſecrationem non eſt deuenta, Sacerdos debet omittere Miſſam. Secus ſi peracta eſt conſecratio. Quod ſi conſecratio non eſt peracta, Canon tamen inceptus eſt, Suarez *diſp.* 12. *ſec.* 1. ait, vtrumque probabile eſſe, & quod Sacrificium omitti poſſit, & quòd poſſit peragi; & Sacerdotem poſſe vtrumque eligere, tutius tamen eſſe Miſſam omittere. Vide Turrianum *diſp.* 11. *dub.* 1. *lib.* 2. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 92.

Et ſi non poteſt, ceſſandū à Miſſa, ſi ad Conſecrationē, Vel Canonem non peruenerit.

7 Excommunicatus autem Miſſæ aſſiſtens, aut diuinis officijs, nullam pœnam incurrit; nam nulla reperitur in iure. Ita Cornejo *in* 3. *p. diſp.* 10. §. 4. *dub.* 2. Qui ait; illum admittentes ſolum incurrere excommunicationem minorem, vt in cap. *is, quis*. Et cap. *Epiſcoporum, de priu. in* 6. imponens interdictum procedere ſolum de exemptis ab Epiſcopo. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 95.

Ille tamē ſi Sacro interſit, nullam pœnam incurrit.

8 In caſu verò neceſſitatis, ait Suarez *diſp.* 12. *ſec.* 1. poſſe Sacerdotem vti miniſtro excommunicato non denunciato ad Sacrificiū; quia Eccleſia creditur in tali caſu prohibitionem ſuſpendere. Addit Turrianus *de excomm. lib.* 2. *diſp.* 11. *dub.* 1. poſſe etiam vti denunciato, ſi grauis vrgeret neceſſitas celebrandi. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 96.

Et in caſu neceſſitatis miniſtrare illi poteſt, Etiam ſi nō ſit tolleratus.

9 Excommunicatus Officium diuinum, B. Virginis, &c. cum alio recitans, peccat venialiter tantum; ſicut etiam recitans cum illo; quia talis communicatio eſt leuis. Ità Gordonius *to.* 2. *lib.* 7. *q.* 8. *c.* 2. *n.* 23. & alij contra Nauarrum *c.* 27. *n.* 36. 9. *ad* 5. qui contra communem ſententiam putat nullo modo peccare. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 89.

EXCOMMVNIcatus recitans Officium B. Virginis cum alio, peccat venialiter.

10 Excommunicatus recitans Horas canonicas, non debet dicere *Dominus vobiſcum*, ſed eius loco; *Domine exaudi orationem meam*. Nam illud verbum non eſt perſonæ priuatæ; ſed totius Eccleſiæ. Quòd ſi dicat, *Dominus vobiſcum*, & ſit Sacerdos, vel Diaconus, ait Suarez *de cenſ. diſp.* 12. *ſec.* 2. *n.* 13. fieri irregularem. E contra, Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 2. *n.* 3. nullum putat eſſe peccatum. Sed media via tenenda eſt cum communi apud Coninck *de Sacr. diſp.* 14. *dub.* 7. *n.* 54. quòd ſit peccatum veniale, & cuiuſcumque ſit Ordinis, irregularitas non incurratur. P. 4. T. 2. *Reſ.* 94. & P. 5 *T.* 9. *Reſ.* 93.

Sicut, ſi recitans ſolus, dicat [Dominus vobiſcum]

11 Docet Bonacina *de cenſ. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 3. §. 2. *n.* 8. vſum aquæ benedictæ excommunicatis eſſe prohibitum; quia illa ex oratione Eccleſiæ prodeſt fidelibus, quæ intēdit excommunicatos omni oratione priuare. Id quòd Suarez *ſec.* 3. verum putat, ſi illius vſus fiat ex intentione faciendi orationem Eccleſiæ. Alij docent, vſum aquæ benedictæ non eſſe excommunicatis prohibitum; quia hæc prohibitio in nulla lege exprimitur. Turrianus *lib.* 2. *diſp.* 10. *dub.* 5 primam ſententiam putat eſſe magis probabilem, ſecundam magis piam. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 95.

Sed an vti poſſit aqua benedicta?

12 † SECVNDVS communiter dictus excōmunicationis effectus, eſt priuatio tam actiua, quàm paſſiua Sacramentorum. Nam quoad paſſiuam † non ſolùm denunciatus, & publicus, ſed etiam tolleratus, & occultus non poteſt licitè Sacramenta ſuſcipere: niſi excuſaret ignorantia iuris, vel facti, iuxta dicenda V. *Ignorantia*: vel vrgens neceſſitas, ad vitandum ſcilicet ſcandalum, periculum mortis, infamiæ, &c. Ità Præ-

SECVNDO excōmunicatus, etiam occultus, non poteſt Sacramēta recipere licitè extra neceſſitatem.

poſitus

poſitus *in 3. p. quæſt. 2. dub. 7. num. 39.* P. 5. *Tract. 9. Reſolut.* 81.

13 In alijs autem caſibus Sacramentorum perceptio illicita quidem eſſet excommunicato, ſed valida: quia excommunicatio non reddit ſubiectum incapax, ſed ſolùm ineptum, Id quod procedit etiam de abſolutione ſacramentali, quam, quamuis Vaſquez *de excomm. dub.* 4. *n.* 109. dicat excommunicatione irretito, etiam minori, inualide impendi: probabilior tamen eſt contraria ſententia Suarez, *diſp.* 10. *ſec.* 7. *n.* 9. quia excommunicatio non ſuſpendit iuriſdictionem Sacerdotis in excommunicatum: nec contrarium vllo iure probari poteſt. Quare, qui ex ignorantia, vel neceſſitate prædicta, abſolutionem peteret peccatorum tantum, vel ſi Sacerdos oblitus confeſſam excommunicationem abſolueret, abſolueret peccata, &c. abſolutio haberet ſuum effectum. Si verò quis ſcienter ſubticeret excommunicationem, & peteret abſolutionem peccatorum, peccaret mortaliter, & abſolutio eſſet nulla, non ratione excommunicationis, ſed peccati in ipſa Confeſſione commiſſi, & defectus diſpoſitionis. *P. 5. T. 9. Reſ.* 5. *&* 82.

Poteſt tamen validè.

Etiam quoad abſolutionem ſacramentalem.

14 Qui autem excommunicatis Sacramenta ſcienter miniſtraret, ipſo iure incurreret excommunicationem minorem, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, cap. *Epiſcoporum, de priu. in 6.* quæ generaliter incurrunt communicantes cum excommunicatis in ſacris. Addit Pontifex in c. *ſignificauit, de ſent. excomm.* incurrere eamdem excommunicationem. Sed hæc pœna non incurritur, niſi primò, excommunicatio ſit papalis: ſecundò, niſi excõmunicatus recipiatur in officijs: tertio, niſi participãs ſit Clericus, quique ſcienter, & ſponte id faciat, de quibus Caietanus *in ſum. v. excommunicatio c.* 18. qui addit aliam limitationem, niſi excommunicatus ſit denunciatus. Vide Mercerum *in 3. p. q.* 21. *dub.* 4. & *n.* 2. *P. 5. T. 9. Reſ.* 82. 9. *Sed ſi quis*

QVI excommunicatis Sacramenta miniſtrat, incurrit excomm. minorẽ, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ.

Etiam in certis caſibus eamdem excommunicationẽ.

15 Porrò excommunicatus Euchariſtiam ſumens, vnum tantùm committit peccatum, vt dictum eſt V. *Circumſtantia, n.* 90.

Ipſe verò Euchariſtiam percipiens, vnum peccatum committit.

16 Priuatur quoque excommunicatus denunciatus communione actiua Sacramentorum, & ſacrificij oblatione, cap. *is cui. & c.* & *ſi celebrat, de cler. excomm. miniſtr.* idque ſub mortali, ratione grauitatis materiæ. Et non ſolum illicitè, ſed etiam inualidè abſolueret à mortalibus. *P. 5. T. 9. Reſ.* 83. Immò, quamuis probabiliter doceat Vaſquez *in 3. p. to. 4. q. 93. ar. 1. dub. 6. n. 8.* validè abſoluere à venialibus oppoſitum tamen eſt probabilius; quia probabilior ſententia docet iuriſdictionem in venialia Sacerdoti competere de iure Eccleſiaſtico, ac proinde ab Eccleſia ſuſpendi poſſe, ſicut ſuſpendere intendit excommunicatum declarans. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 8. n.* 49. *Ibid. Reſ.* 84. Validè tamen conſecrat, & ſacrificij fructum applicat: quia Sacerdos id facit in perſona Chriſti, & dependenter ab ipſo immediatè, non ab Eccleſia. Ita Coninch *diſp.* 14. *dub.* 5. *n.* 35. *Reſ.* 83. *cit.* 9. *Nota etiam.*

ITEM excommunicatus denunciatus non poteſt Sacramẽta miniſtrare, ſub mortali.

Et quidem inualidè abſolueret; Etiam à venialib.

Validè tamen conſecrat, & applicat ſacrificium.

17 Excuſatur etiam excommunicatus denunciatus miniſtrando ſacramenta ex ignorantia, vel obliuione, vel neceſſitate; ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca metus, ſcandali, &c. vt ſupra diximus de perceptione, ſecundum Fabrum *in 4. d. 25. q. 1. diſp. 4. c. 4. n.* 165. *P. 5. T. 9. Reſ.* 83. *&* 96.

Nec peccat, ſi Sacramẽta miniſtret ex ignorantia, aut neceſſitate.

18 Quare conferre poteſt ſacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ in articulo mortis. † Baptiſmum quidem & *Pœnitentiam*

Vt ſi conferat Baptiſmum, Pœnitẽ-

tiam, & Euchariſtiam in articulo mortis;

quia ſunt neceſſaria neceſſitate medij; Euchariſtiam vero propter eius vtilitatem, & obligationem præcepti diuini †. Ita Mercerus *in 3. p. q. 21. dub. 5.* P. 5. T. 9. Reſ. 85. in fine.

Et aliquibus caſibus extremã Vnctionem,

19 Item, ſi moribundus Pœnitentiam vel Euchariſtiam ſuſcipere non poſſet, & quia nullum poſſet doloris ſignum exprimere, tunc Sacerdos excommunicatus extremam Vnctionem illi conferre poſſet, vt per ipſam fiat ex attrito contritus: quia in tali caſu hoc Sacramentum neceſſarium cenſetur. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. §. 1. dub. 4.* contra Suarez *ibid. tr. 8. diſp. 44. ſec. 2. n. 6.* (quod etiam poteſt tempore interdicti, vt ait Trullench *in Cruc. lib. 1. §. 3. dub. 7. n. 2.* P. 5. T. 3. *Reſ. 89* & T. 10. *Reſ. 97.*) Et Præpoſitus *in 3. p. q. vn. dub. 6. n. 144.* id procedere putat, etiam ſi moribundus fuerit confeſſus; & propterea hoc Sacramentum non ſit neceſſarium ſimpliciter: nam eſt neceſſarium ad reſiſtendum diabolo; & conducit ad remiſſionem venialium. P. 5. T. 3. *Reſ.* 81. & T. 9. *Reſ.* 83. §. *Igitur*. Rurſus, ſi aliqua prouincia remota eſſet penuria Sacerdotum, & non eſſet niſi vnus Epiſcopus excommunicatus denunciatus, tunc ſine damno communi Ordines licitè conferret. Ita Cornejo *vbi ſup.* Caſus de matrimonio poteſt eſſe, quando Parochus denunciatus aſſiſteret matrimonio moribundi ducentis in vxorem concubinam in ſalutem ipſius ſpiritualem, vel in temporale commodum filiorum. Præſertim quia Parochus non eſt verus miniſter huius Sacramenti, ſed ſunt ipſi contrahentes: (Non tamen ad hoc ſpecialiter deputati: quare ſi excommunicati contrahunt, probabile eſt, vnũ ſolùm peccatum cõmittere in recipiendo, nõ autem in miniſtrando: canones enim de hac re loquuntur de Clerico. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 8. n. 51.* P. 5. T. 9. *Reſ.* 85.) Ita etiam Cornejo *ibid. Reſ.* 83. *cit. §. ter.* † Vide V. *Parochus*, *n.* 10. vbi latiorem de hac re opinionem inuenies †.

Ordinem,

Et matrimonium.

Quæ à fortiori procedunt in tolerato.

20 Toleratus autem licitè Sacramenta confert, & celebrat, quoties aut grauis ipſius neceſſitas, aut notabilis proximi vtilitas poſtulat. Et ſic obſeruat Præpoſitus *q. 2. dub 8. n. 44.* quòd Parochus toleratus poteſt Sacrũ facere in die feſto, vt ſubditi ſatisfaciant præcepto, ſi id alio deficiente requiram auctoritate extranag. *Ad euitãds.* P. 5. T. 9. R. 83. §. *Notandum.*

ITEM excommunicatus nõ poteſt communicare cũ fidelibus in humanis.

21 † TERTIVS communiter dictus excommunicationis maioris effectus eſt, priuare communione fidelium, non ſolùm in diuinis, de qua dictum eſt, ſed etiam in ciuilibus, & humanis contractibus †, ita vt contractus, qui cum excommunicatis denunciatis fiunt, ſint illiciti, non tamen inualidi: nam in cap. *felicis §. verum, de pœnis in 6.* excommunicato abſoluto conceditur repetitio debitorum, quæ contracta fuerant de acquiſitis in excommunicatione, quod ſupponit, contractus in excommunicatione factos validos eſſe. Deinde, non obſtante excommunicatione, admittuntur contractus matrimonij, cap. *ſignificaſti, de eo, qui duxit*, &c. Profeſſionis in Religione ſecundùm Abbatem, cap. *cum illorum, de ſent. excomm.* Et donationis factæ ab excommunicato, cap. *inter dilectos, de donationibus*. Ratio verò eſt; quia, quamuis de hoc ſit prohibitio, nulla tamen facta eſt irritatio, niſi in hæreticis, & ſchiſmaticis, cap. *excommunicamus*, *l. de hæreticis*, §. *Credentes*. Poſſent nihilominus contractus excommunicati inualidari ex triplici capite. Primo, ſi ineantur virtute reſcripti ſupplentis conditionem aliquam ad valorem eius requiſitam: nam reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper alio, quàm excommunicatione, vel appellatione, eſt nullus

Et ſi cum illis cõtraher, contractus erunt illiciti.

Sed non inualidi.

Niſi in certis caſibus.

ex cap. 1. *de reſcrip. in 6.* Secundò, ſi ineantur ab eo, vt à perſona publica ex vi poteſtatis, muneris, vel beneficij, quia iuriſdictio ad contrahendum per excommunicationem ſuſpenditur. Tertiò, ſi in contractu fiat promiſſio de alio contractu faciendo tempore excommunicationis: quia hæc promiſſio eſt nulla, vtpote de re illicita. Ità Filliucius *to. 1. tr. 12. c. 9. n. 200. P. 5 T. 9. Reſ 128.*

22 Ex his ſequitur, excommunicatum validè teſtari, quamuis illicitè cap. *veritatis, de dolo, & contumacia.* Ita DD. communiter. Item validè inſtitui hæredem in teſtamento. Ita Suarez *de cenſ. diſp. 15. ſect. 9.* contra Hoſtienſem *n. 20.* Nam ſicut excommunicatio, præter caſum ſpecialem hæreſis, non priuat dominio rerum ſuarum, ità non priuat poteſtate acquirendi dominium aliorum. Filliucius *to. 1. tr. 12. c. 8. n. 207.* ait, excommunicatum non denunciatum, quamuis illicitè teſtetur, tamen alios ipſi teſtanti licitè adeſſe; vt Notario, teſtibus, &c. Licitè etiam inſtitui hæredem; quia cum ipſo communicare non eſt illicitum. Ipſum verò ſic inſtitutum non poſſe hæreditatem adire, quia non poteſt communicare; poſſe tamen tacitè acceptare, & poſſeſſionem realem ſumere per vſurpationem, & cætera, quæ ſine communicatione fieri poſſunt. Denunciatum verò nec ipſum licitè cum alijs; neque cum ipſo alios licitè contrahere; hæredem tamen inſtituendum excuſari propter vtilitatem, ob quam fortè excuſari etiam poſſunt tabellio, & teſtes ab hærede vocati. *P. 5. T. 9. Reſ. 129.*

Igitur excommunicatus validè teſtatur,

23 Sequitur etiam ex dictis, excommunicatum vitandum, petere poſſe à ſuo debitore creditum, & hunc ad illud teneri: nam debitor non liberatur à ſoluendo debitum excommunicato iure diuino, nullum enim tale ius reperitur, immò *ad Roman. 13.* debita etiam Ethnicis, & publicanis ſoluenda dicuntur: nec humano, nam ſi aliquod liberat à debito cum excommunicato, loquitur de debito fidelitatis, & obſequij, non de pecuniario; ſtrictè enim interpretandum eſt, cum ſit pœnale. Quamuis Medina probabiliter dicat, ea loqui etiam de pecuniario ſolis verbis conflato. Ità Leſſius *lib. 2. c. 16. dub 9. n. 79.* contra Sayrum *lib. 2. c. 9. n. 20. P. 5. T. 9 Reſ. 130.*

Et à ſuo debitore debitum exigit.

24 Priuat etiam excommunicatio communione in eadem domo, & menſa. Sed quoad primum ait Hurtado *de excomm. diſp. 9. diff. 1. n. 6.* non prohiberi, quando caſu, & ſolùm materialiter accidit, vt ſi excommunicatus, & non excommunicatus in eodem hoſpitio pernoctarent, etiam in eodem lecto. Quod etiam videtur dicendum contra Auilam *p. 2. c. 6. diſp. 9. dub. 7.* in caſu, & abſque ſocietate comederent in eadem menſa, licèt parua (nam de menſa mediocris longitudinis, ipſe concedit.) Secus verò quando eſt communicatio in cibo, & potu in vna, vel diuerſis menſis ad idem conuiuium ſpectantibus. Quod Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 10. §. 10. q. vlt.* verum, putat, etiam ſi diuerſæ menſæ ſint in diuerſis cubiculis; nam, cum ſpectent ad idem conuiuium, cenſentur vna menſa. Sed in hoc probabilem etiam puto contrariam opinionem Mercerij *in 3. p. q. 21. dub. 10. P. 5. T. 9. Reſ. 131.*

ITEM excommunicatus nō poteſt cohabitare in eadem domo cum fidelibus,

Nec cum illis in eadem menſa ex iiſdem cibis comedere.

Niſi id caſu contingeret.

25 Prohibitum etiam eſt, excommunicatum ſalutare verbis. An etiam alio ſigno, vt aperiendo caput, &c. Negat Turrianus *lib. 2. diſp. 13. dub. 1.* Affirmat Vaſquez *de excomm. dub. 8. n. 5.* Vterque probabiliter Hurtado *vbi ſup. n. 4.* docet, Prohibitum etiam eſſe reſalutare. At Henriquez *comp. caſ. mor. c. 20. n. 20.* ait id licitum eſſe, & ſi epiſtolam

DENIQVE excōmunicatus ſalutari non poteſt,

Sed probabile eſt poſſe reſalutari.

lum mittat, per epiſtolam reſpondere: quia hoc non eſt ipſum ſalutare, vel ad illum ſcribere; ſed ſoluere debitum vrbanitatis, quod nullo iure prohibetur. Quæ ſententia eſt probabiliſſima. *P. 5. T. 9. Reſ. 116.*

26 † Atque hi effectus excommunicationis (ſed minus propriè dicti, cum potius ſint ipſius natura) continentur in verſu illo vulgari,

Os, Orare, Vale, Communio, Menſa negatur †.

CÆTERVM cōmunio fidelium interdicta eſt excommunicato denunciato;

Non autem tollerato.

Nam cum hoc cōmunicare poſſumus, etiam in diuinis.

27 Aduertendum autem eſt communionem fidelibus prohibitam eſſe ſolum cum excommunicato non tollerato, & denunciato per ſententiam, ex Extrauag. *ad euitanda*, cum ijs vero, qui tollerantur, & non ſunt per ſententiam declarati, communicari licitè poſſe abſque vllo ſcrupulo, tam in humanis, quam in diuinis, etiam illum prouocando. Habet enim Bulla: *Nemo prætextu cenſuræ abſtinere teneatur* &c. abſolutè & abſque vlla reſtrictione. Quod conſultò factum eſt, vt ſcrupulis conſcientiarum timoratarum adhiberetur remedium. Ita Hurtado *de excomm. diſp. 2. diff. 4. n. 13.* contra Auilam *p. 2. c. 6. diſp. 8. dub. 1. concl. 3.* qui tenet non licere ipſos inuitare, & prouocare. *P. 5. T. 9. Reſ. 117.*

Vt ergo vitare teneamur, requiritur ſententia declaratiua excommunicationis.

Et nō ſufficit quod ſit declaratoria criminis, cui adnexa eſt excommunicatio.

Vel criminis, & omnium ſimul cēſurarum & pœnarum adnexarum.

28 Ergo, vt teneamur excommunicatum vitare, requiritur ſententia publica. Sed an ſufficiat ſententia declaratoria criminis, cui certum eſt adnexam eſſe excōmunicationē? Sufficere putat Sotus *in 4. diſt. 1. q. 5. ar. 6. & diſt. 22. q. 1. ar. 4.* & probabiliter. Sed contraria Sententia Coninch *de ſacr. diſp. 14. dub. 2. n. 10.* eſt probabilior. Nam in Extrauag. dicitur, neminem teneri vitare excommunicatum, niſi cenſura contra perſonam denunciata fuerit expreſſe, quando autem quis damnatur tantum de crimine, non declaratur expreſſe cenſura, ſed implicite ſolum, & per quamdam conſequentiam. Quod etiam verum eſt, ſi quis declaretur reus certi criminis, & incurriſſe omnes cenſuras & pœnas illius: nam adhuc non eſt denunciata expreſſe excommunicatio. Et ita docet Sanchez *ſum. to. 1. lib. 2. c. 9. n. 4.* contra Henriquez *lib. 13. c. 5. n. 4.* poſſe nos conuerſari cum eo, in quem lata eſt ſententia declarans eſſe hæreticum, ſi expreſſe non declaret, eſſe excommunicatum. P. 5 *T. 9. Reſ. 62. & T. 14. Reſ. 97.*

An denunciatum in vno loco teneamur vitare in alio?

Multi multa.

Probabile eſt non teneri.

29 Sed an excommunicatum denunciatum in vno loco teneamur vitare in alio, vbi delictum eſt occultum? Bonacina *de cenſ. diſp. 2. q. 2. punct. 6. §. 2. n. 48.* abſolutè affirmat: nam is per publicitatem delicti amiſit ius ad ſuam famam. Et facilius reſipiſcet, ſi vbique vitetur. Communis opinio cum Henriquez *lib. 13. c. 24. n. 1.* habet, talem in alijs locis vitandum eſſe in occulto, non autem in publico, nam in cap. *cum non ab homine, de ſent. excom.* dicitur excommunicatos publicos publicè, occultos occultè vitandos eſſe: quod caput in Concilio Conſtantienſi circa hoc non eſt reformatum. Sed probabile eſt, vt indicauit Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 16. n. 104.* talem vbi denunciatus non eſt, nec in publico, nec in occulto vitandum eſſe. *P. 5. T. 9. Reſ. 134.*

At, ſi infra terminum appellauit, poſſumus cum illo cōmunicare etiam in loco ſententiæ.

30 Declaratus per cedulones excommunicationem incurriſſe, ſi intra terminum appellauit, poteſt liberè communicare cum omnibus, & omnes cum ipſo: quia appellatio ſuſpendit declarationem excommunicationis. Ita Vulpe *prax. iudic. for. Eccleſ. c. 1. n. 5.* & alij. Quod etiam dicendum eſt in recuſatione; quia eſt eadem ratio. Ex quibus patet à fortiori, quod ſi quis ante ſententiam excommunicationis ipſo

facto

ſacto ob peccatum commiſſum legitimè appellaret, excommunicatio-nem poſtea non incurreret. P.5. T.9. Reſ.30.

Sunt etiã alia capita cõmercium cum excommunicatis denunciatis cohoneſtantia.

31 † Neque verò communio cum excommunicato denunciato in omnibus caſibus interdicta eſt: nam multi caſus excipiuntur, qui communiter explicantur illo verſiculo.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Neceſſe.

Per *vtile*, intelliguntur verba ſpiritualia ad excommunicati ſalutem pertinentia, licet enim illum hortari, vt reſipiſcat. Per *legem*, ſignificatur matrimonium †.

Nam vxor poteſt cohabitare & participare cum viro excõmunicato in omnibus pertinentibus ad matrimonium.

32 Vxor enim poteſt cohabitare cum viro, & communicare, etiam reddendo, & petendo debitum, & in omnibus alijs ad matrimonium ſpectantibus, ac ſi ille excommunicatus non eſſet; c. *quoniam multos* 11. q. 3. (Idque procedit, etiam ſi matrimonium nondum conſummauerint, quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, *l. nuptias, ff. de reg. iur.* minimè verò ſi ſolum ſponſalia contracta ſint, vt ait Sanchez *lib. 9. diſp. 14. n. 8. to. 1. de matr. P. 5.* T.9 *Reſ.* 126.) Niſi excommunicatio lata eſſet cauſa matrimonij illegitime contracti; aut coniuges eſſent diuortio ſeparati; nam tunc vxor libera eſſet ab obſequijs mariti; poſſent tamen, etiam manente excommunicatione reconciliari, & cohabitare. Non poteſt præterea cum marito communicare in his, propter quæ excommunicationem incurrit, quia communicare in crimine nulli licet, c. *inter alia de ſent. excomm.* Et tandem, ſi maritus eſſet cum alio excommunicato, vt ſi illum inuitaret, non poſſet vxor in eadem menſa comedere. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 10. §. 10. dub. 2. q. 2. P. 5. T. 9. Reſ.* 122.

Niſi in certis caſibus.

Etiam ſi matrimonium poſt cenſuram ſcienter contraxiſſet.

33 Sed quid ſi mulier ſcienter cum excommunicato denunciato matrimonium contraxiſſet? Tunc ait D. Thomas *in 4. diſt. 18. q. 2. ar. 4.* cum illo communicare non poſſe: quia contractus factus in iniuriam excommunicationis, videtur non tribuere ius contra ipſam. Et præterea contractus de communicando cum excommunicato eſſet nullus, quia de re illicita: ergo, contractus matrimonij cum excommunicato non poteſt eſſe efficax ad obligandum vxorem ad cohabitationem &c. Sed contrarium cum Turriano *de cenſ. lib. 2. diſp. 13.* tenendum eſt, quia verba Gregorij, in cit. cap. *quoniam multos* generalia ſunt, & nulla eſt cauſa cur illa debeamus ſtrictè interpretari. *Ibid. §. Sed difficultas.*

Et eadem eſt ratio viri cum vxore excommunicata.

34 Quamuis autem in dicto capite ſolum excipiatur vxor, quia nimirum frequentius viri, quam mulieres in excommunicationem incurrunt; extendi etiam debet ad maritum, quia eadem eſſe debet vtriuſque conditio, & in lege, præſertim gratioſa, includi cenſentur caſus ſimiles, ex gloſsa in *Clem. 1. verbo Præſidentes, de reſcript.* Verumtamen, ſi maritus vxorem de contumacia corripere negligat, grauiter peccabit; quia eſt eius ſuperior; non tamen propterea excommunicationem incurret. Idem dic, quando vterque coniux eſſet excommunicatus. Ita Mercerus *in 3. p. q. 21. dub. 11.* & Layman *lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 16.* contra Syluestrum V. *Excommunicat. 5. n. 4. P. 5. T. 9. Reſ.* 123.

Qui verò cum excommunicato occulto cõtraheret, non peccaret.

35 Aduerte etiam, quod contrahens cum excommunicato, qui non ſit notorius, aut denunciatus, nullam culpam committit. Ita Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp. 11. n. 8.* Quidquid aſſerat Pontius *de*

matr.

matr. lib. 6. cap. 10. num. 3. P. 3. Tract. 4. Reſolut. 268.

36 † Per *humile* intelliguntur ſubiecti, vt filij, ſerui, & familiares. Nam ex cit. c. *quoniam* †,

FILIVS etiam illegitimus, vel emancipatus, communicare poteſt cum patre,

37 Filius poteſt cum patre excommunicato communicare, etiam ſi ſit emancipatus. Ita Mercerus *q. 2 dub. 17. n. 6.* contra Fabrum *in 4. diſt. 15. q. 1. diſp. 4 c. 7. n. 221.* Idque Hurtado probabiliter extendit etiam ad illegitimos & adoptiuos. Quidquid contradicat Turrianus. *P 5. T. 9. Reſ.* 118.

Et nepos, ac pronepos cum auo, & abauo excommunicatis, Nurus item, & gener cum ſoceris,

Pupillus cum tutore, ſi hi omnes cohabitent.

38 Item cum auo, abauo, &c. excommunicato communicare poſſunt nepotes, pronepotes, &c. quia hi veniunt nomine filiorum ex *l. filijs appellatione*, & alibi. Item nurus, gener, priuignus, & priuigna, &c. qui ratione affinitatis loco filiorum ſunt, ex cap. *affinitatis, Inſtit. de nupt.* Item pupillus cum tutore excommunicato. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando tales maneant in eadem domo, & ſub cura ſuorum correlatiuorum. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 11. §. 10. dub. 3. q. 3.* Gordonus verò *to 2. lib. 7. q. 10. c. 6. n. 76.* etiam extra conuictum, & cohabitationem putat aliquam communicationem inter illos licitam eſſe, quam ſcilicet gradus affinitatis, & naturale vinculum morali modo requirit. *P. 5. T. 9. Reſ. 119.*

Item ſeruus cum domino.

39 Seruus etiam communicare poteſt cum domino excommunicato. Et, quamuis id non videatur procedere, quando mala fide cum illo contraheret ſeruitutem, vt docet Gordonus *n. 79.* & alij, quia in hoc non militat ratio cap. *inter alia, de ſent. excomm.* quòd ſcilicet inueniatur obligatus ad ſeruitutem antea contractam; dicendum tamen eſt cum Hurtado *de excomm. diſp. 9. diff. 4. n. 24.* ſeruum communicare poſſe cum domino, etiam ſi ſcienter cum ipſo poſt excommunicationem contraxit, quamuis talis contractus (ſeclula vtilitate, aut neceſſitate) illicitè fiat. Neque admittenda eſt limitatio Fabri *vbi ſup. num* 222. de ſeruis interuenientibus in rebus honeſtis ac neceſſarijs, & de inſeruientibus in criminibus, & ſceleribus: nam DD. abſolutè, & ſine vlla limitatione loquuntur *P. 5. T. 9 Reſ.* 124.

Et Religioſi cum Prælato.

40 Religioſi verò communicare non poſſunt cum Prælato excommunicato non tolerato, niſi in his quæ habitationis iura vitari non poſſunt, perinde ac ſi eſſet excommunicatus alius Religioſus de familia. Si verò eſſet toleratus, poſſe cum illo comunicare, certum eſt, ſed Megala *in 3. p. lib. 2. c. 5. q. 4. n. 50.* putat, debere illi obedire, donec excommunicatus per ſententiam declaretur. At negat Villalobos *to. 1. tr. 17. diff. 13. n. 21.* quia, quòd communicare poſſint, habent ex priuilegio Extrauag. quo non tenentur vti, aliàs eſſet onus. *P. 5. T. 9. Reſolut.* 127.

Etiam in diuinis.

41 Vxor, filius, ſeruus, & ſupradictæ perſonæ ſubiectæ poſſunt cum ſuis ſuperioribus excommunicatis communicare etiam in diuinis; quia in talibus ex officio communicare tenebantur ante excommunicationem, & per hanc ea obligatio non tollitur, ex cap. *inter alia, de ſent. excom.* At proinde vxor, liber, famulus poſſunt maritum, patrem, dominum excommunicatum euntem ad Sacrum comitari, &c. Ità Coninch *de Sacr. diſp. 14. dub. 12. n. 130. P. 5. T. 9. Reſ. 124.* propè finem.

Et è contra. Nam, & pater cohabitare poteſt cũ filio excommunicato,

42 Pater & dominus communicare poſſunt cum filijs, & ſeruis excommunicatis, quia eſt eadem ratio, vt ſupra diximus de marito reſpectu vxoris. Quamuis enim ad patrem, & dominum ſpectet curare, vt filij,

&

& ſerui conuertantur; id tamen non ſemper obtinere poterunt, quamuis procurent. Et ſi non procurent, peccabunt quidem contra præceptum naturale, ſed non contra Eccleſiaſticum de vitandis excommunicatis. Text. vero in cap. *filia*, *diſt.* 27. loquitur de parentibus communicantibus cum filijs excommunicatis in crimine criminoſo. Ita Cornejo *in 3 p tr. 5. diſp. 10. §. 10. dub.* 3. *P. 5. T. 9. Reſ.* 120.

43 Aduerte autem, quod ſi dominus poteſt ſeruos excommunicatos abſque aliquo eius damno licentiare, non poteſt cum illis communicare. Ita Faber *de cenſ. diſt.* 25. *q.* 1. *diſp.* 4. *cap.* 7. *num.* 225. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 125. in fine. — Et dominus cum ſeruo, quem non poteſt abſque aliquo damno licentiare.

44 Quando ex filijs eiuſdem patris, vel ex famulis eiuſdem domini vnus eſt excommunicatus, poſſunt alij cum illo communicare, ſicuti omnes poſſunt communicare vni tertio domino, vel patri: nam iure poſſunt cum illo communicare, quin communicent inter ſe. Hoc tamen intellige quoad ea, quæ vitari non poſſunt, ſuppoſita cohabitatione, & famulatu. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 17. *diff.* 13. *n.* 17. *Ibid.* — Et frater cum fratre, ac ſeruus cum conſeruo excommunicatis. In his tamen, quæ vitari nō poſſunt.

45 † Per *rem ignoratam*, intelligitur ignorantia inuincibilis, & inaduertentia naturalis. — ITEM excuſat ignorantia.

46 Per *neceſſe*, tandem intelligitur neceſſitas, quæ, vt ſupra diximus, excuſat etiam à communione Sacramentorum, tam actiua, quam paſſiua †. — Et neceſſitas.

47 Præter hos caſus communicare cum excommunicato denunciato peccatum eſt. Et quidem in diuinis, ſecundùm Auilam *de cenſ. p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 8. *dub.* 3. mortale ex ſuo genere; quamuis eſſe poſſit veniale ex paruitate materiæ, vt ſi v. g. quis cum excommunicato tolerato audiret initium Miſſæ vſque ad Euangelium, vel finem à ſacra Communione excluſiuè. Idem docet Coninch *de ſacr. diſp.* 14. *dub.* 14. *n.* 146. & dat exemplum de excommunicato, qui tranſiens per templum ibi attentus hæreret, donec vnus Pſalmus breuis caneretur: & de eoqui cum excommunicato recitaret aliquoties Officium diuinum priuatim: quia in hoc non eſt tanta repugnantia, quanta eſt in Officio publico. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 21. — QVI ſine cauſa conuerſatur cum excōmunicato denunciato, peccat. Et I diuinis ex ſuo genere mortaliter.

48 E contra verò, communicare cum excommunicato denunciato in humanis, & ciuilibus, ex ſuo genere peccatum veniale eſt, cui adnexa eſt excommunicatio minor, ex cap. *à nobis* 2. *de except.* Poteſt tamen fieri mortale ex aliqua circumſtantia, nimirum ſcandali, vel contemptus. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 2. §. *Notandum.* — In humanis, venialiter.

49 Addit Faber *vbi ſup. c.* 2. *n.* 51. eſſe regulariter mortale, quatenus eſt ſpecialiter prohibitum, & citat textus cap. *in ſacris, de his, quæ vi*, & cap. *exceptionem, de exception.* Aitque, id ſignificare DD. dum dicunt, ex hoc incurri excommunicationem minorem: quia, cum excommunicatio minor priuet perceptione Sacramentorum, non incurritur ob veniale. Sed DD. abſolutè dicunt, communicationem in humanis cum excommunicato, etiam ſtante prohibitione ſpeciali, eſſe peccatum veniale: quia materia huius communicationis eſt leuis, & indirectè tantùm, & ſecundariò prohibetur. Ita Cornejo *vbi ſup. dub.* 1. (Vnde ait Mendoza *de fide vol.* 1. *diſp.* 76. *ſec.* 2. §. 45. lauari interdum cum Iudæo in balneo, non numquam excipi, vel excipere conuiuio, & alia id genus rariùs effecta, eſſe peccata venialia ob materiæ leuitatem. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 21. in fine) Et ego puto contra Coninch. *vbi ſup. n.* 149. cum

Alterio *lib. 1. diſp. 12. c. 6.* eſſe peccatum veniale, conuerſari cum excommunicato vitando, etiam frequentiſſimè. *P. 5. T. 9. Ref. 2.*

RVRSVS, excommunicatus eſt inhabilis ad beneficia.

50 † Ex proprijs effectibus excommunicationis primus eſt, reddere inhabilem ad beneficia obtinenda. Sed de hoc vide V. *Beneficium*, *à num. 20.*

Et ineptus ad exercendã iuriſdictionem.

51 Secundus eſt, quod excommunicatus non poteſt exercere actus iuriſdictionis etiam ſi ſit laicus: vide V. *Iudex Laicus n. 37.* †. Et ideo ſi iudex Eccleſiaſticus excommunicatus non toleratus alium excommunicet, excommunicatio erit nulla: quia Eccleſia aufert ab eo iuriſdictionem omnino. Attamen, ſi excommunicatio eſt occulta, communis ſententia apud Bizozeram *p. 2. c. 1. n. 5.* contra Angelum *ſum. V. excommunicatio*, tenet poſſe excommunicare; & hanc poteſtatem non tolli, niſi per manifeſtam ſententiam. *P. 5. T. 9. Ref. 50.* Vnde ſi iudex ſit excommunicatus etiam publicè, dummodo ſit toleratus validè alium excommunicat. Et ita tenet probabiliter Guttierez *can. 99. lib. 1. c. 1. n. 82.* contra Suarez *diſp. 14. ſec. 2. n. 15.* quia eodem modo ſe habet, quando eſt publicus ſed toleratus, ac ſe habebat, dum erat occultus. *Ibid.* & *Ref. 135.*

Si excommunicatio eſt publica.

Et ſi ſit occulta, eius ſententia de excommunicatione, declarari poteſt, opponendo excommunicationem.

52 Poteſt tamen quis talis iudicis iudicium declinare, opponendo excommunicationem, & tunc ſi ipſe excommunicet, excommunicatio erit nulla; quia ille non erit contumax non obediendo. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 2. dub. 12. n. 78. & 79.* Qui addit excommunicatum denunciatum electum in iudicem in loco, vbi ignoratur, validè actus iudiciales exercere in fauorem publicum. *P. 5. T. 9 Ref. 109.*

Ipſe verò iudex iudicium exercẽs, peccat venialiter.

53 Sed an iudex excommunicatus toleratus iudicium exercens, peccet mortaliter? Affirmat Coninch *vbi ſup. n. 148.* quia hic actus eſt valde honorificus excommunicato, eumque facit ſuperiorem alijs fidelibus, à quibus vt membrum putridum præciſus eſt. Sed Ledeſma *de excomm. dub. 9.* putat, quod quando acta talis iudicis ſunt valida, peccat tantum venialiter: quia, cum Concilium non priuet illum vſu talis poteſtatis, illum actum prohibere videtur ſolum, quatenus eſt humana quædam communicatio, non autem quatenus eſt actus iuriſdictionis. *P. 5. T. 9. Ref. 131.*

54 † Tertius effectus eſt, quod excommunicatus priuatur actibus quibuſdam iuridicis, & publicis. Vnde in primis †.

DEINDE excommunicatus non poteſt eſſe tabellio,

55 Excommunicatus non poteſt eſſe tabellio, ex cap. *1. de excep. in 6.* & ſi acta efficiat; ait Hurtado *de excomm. diſp. 8. diff. 5. n. 8.* eſſe inualida; quia ex cap. *nullus 3. q. 4.* quæ ab excommunicatis dicuntur, vel conſcribuntur, à nemine ſunt credenda. Idque etiam verum eſſe de tolerato; quia non eſt obligatio illi credendi, ſicut nec cum illo communicandi. *P. 5. T. 9. Ref. 112.*

56 Sed quid, ſi partes conueniant ad petendum inſtrumentum à tabellione excommunicato? Faber *c. 6. num. 101.* docet tunc etiam eſſe inualidum; quia hoc munus eſt illi ab Eccleſia prohibitum, qua prohibitione ſtante, non habent valorem. Ego vero ſentio cum Suarez *diſp. 16. ſec. 5. n. 5.* tabellionem toleratum, ſi ab alijs requiratur, validè ac etiam licitè inſtrumenta efficere, quia alij poſſunt cum ipſo agere, & conſequenter ipſe cum alijs. Si vero ſit denuntiatus, peccare; inſtrumentum autem, vt in foro exteriori irritum ſit, vt tenent com-

communiter Canoniſtæ, in foro interno validum eſſe, quando ex conſenſu partium cognoſcentium eius excommunicationem admittitur. Nam Canon. *nullus anathematizatorum* 3. *q.*4. & alij textus, qui in contrarium afferuntur, dicunt quidem, tabellionem excommunicatum non debere admitti, non tamen ſufficienter declarant, quod ſi admittatur, inſtrumenta erunt inualida. Ita Præpoſitus *dub.* 13. *n.* 89. *Ibid.* 9. *Sed his.*

57 Deinde excommunicatus non poteſt eſſe teſtis, ex cap. *decernimus, de ſent. excomm. in* 6. Et ſi admittatur, ait Faber *n.* 202. eius teſtimonium fore inualidum, etiam in extraiudicialibus, vt in inſtrumentis; quia ſcripturæ extraiudiciales ſunt publicæ, & aptæ natæ ad iudicium deduci. Sed ego puto cum Henriquez *lib.* 13. *c.* 7. *n.* 5. quod teſtimonium excommunicati etiam non tolerati ſit validum; quia nullo iure irritatur. Tolerati vero etiam licitum. Ita etiam Præpoſitus *n.* 90. & Filliucius *to.* 2. *tr.* 12. *c.* 7. *n.* 188. ait excommunicatum, etiam vitandum, teſtimonium ferentem in iudicio, vel extra, peccare tantum venialiter; quia eſt tantum communicatio humana. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 113.

Non teſtis.

58 Sed ſtando in prima ſententia, excipe cum Sanchez *de matr. lib.* 3. *diſp.* 41. *n.* 5, cauſam matrimonij, in qua teſtes excommunicati non repelluntur. Sicut etiam in cauſa hæreſis ex cap. *in fidei de hær. in* 6. *Ibid.* in fine.

59 Tertiò, excommunicatus non toleratus, non poteſt eſse Aduocatus, vt ſupponitur in cap. *decernimus* 8. *de ſent. excomm. in* 6. Si verò a iudice admittatur, patrocinia ab ipſo facta valida ſunt, quia nullibi irritantur. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 13. *diff.* 14. *n.* 8. Toleratus vero ſi à fidelibus inducatur, non ſolum valide, ſed etiam licitè admittitur *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 114.

Non Aduocatus.

60 Quarto, excommunicatus non poteſt eſse Procurator, tam ex generali, prohibitione communicandi cum alijs, quam ex ſpecialibus iuribus ſupra relatis. Si vero admittatur, eius acta valida erunt, quandiu à iudice non appelletur. Quod probabilius eſt, etiam ſi eligatur poſt excommunicationem incurſam. Ita Præpoſitus *n.* 91. Qui addit matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum, eſse validum. *Ibid.* 9. *Sed an.*

Non Procurator.

61 Quinto, excommunicatus ex dictis iuribus non poteſt eſſe Tutor, neque Curator. Si vero admittatur, probabile eſt quod eius contractus ſint validi, vt docet Cornejo 9. 9. *q. vlt.* contra Sylueſtrum *V. Excomm.* 3. *n.* 2. quia nullum ius eos irritat. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 115.

Tutor, aut Curator.

62 Sexto, ex iiſdem iuribus excommunicatus non poteſt eſſe actor in iudicio. Sed aduerte Turrianum *lib* 2. *diſp.* 14. *dub.* 3. docere, quod excommunicatus ius ſuum reuera debitum ſine vi & fraude in iudicio petens, non peccat mortaliter ex obiecto, donec per exceptionem, aut per officium iudicis repellatur. Aduerte etiam cum Hurtado *de excommun. diſp.* 8. *diff.* 3. *n.* 6. quod iudex poteſt quidem excommunicatum toleratum reijcere, non tamen tenetur, etiam ſi ſit publicus (niſi ad petitionem partis, ſufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur eum vitare. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 110.

Nec actor in iudicio.

63 Septimò, Auila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 2. *dub.* 2. & alij tenent excommunicatum non poſſe reſpondere in iudicio per ſeipſum, ſed cogi reſpon-

Poteſt tamen in iudicio reſpondere per ſemetipſum

dere per Procuratorem; quia id ſignificatur in cap. *intelleximus*, *de iu-dic.* Sed ego verius puto cum Præpoſito *in 3. p. q. 2. dub. 13. n. 87.* reſpondere poſſe per ſeipſum: nam excommunicato non videtur negandum, quod communi iure cuiuis reo conceditur. Et alioqui in cap. *cum inter*, *de except.* excommunicato conceditur facultas reſpondendi abſque diſtinctione, per ſe, vel per alium. In c. verò *intelleximus*, non excludi, ſed ſolum ſignificari, quòd reſpondere debeat, ſaltem per aliũ. Aduertè tamen, quòd ſi poteſt prius abſolutionem obtinere, decentius eſt, vt ante illam per ſe non reſpondeat. *P. 5. T. 9. Reſ. 111.* Sunt etiam alij excommunicationis effectus, quos vide apud alios.

EXCOMMVNIcatio nulla, nullum habet effectum.

64 Sed quid dicendum, quando excommunicatio eſt nulla, aut iniuſta? cauſat né hos effectus? Reſpondeo, excommunicationem nullam, nullum effectum habere, quod enim nulliter factum eſt, non cenſetur factum, *Clem. Paſtoralis, de re iud.* & in c. *cui*, & c. *non debet* 11. q. 3. ait Gregorius: *Non debet is pœnam ſuſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.* Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 20. dub. 1.* Abſtinendum tamen eſſe propter ſcandalum à communicatione Sacramentorũ in publico, donec nullitas cognoſcatur, ait Mexia *in leg. Reg. Toleti, tit. de los proprios y rentas, &c. p. 5. fund. 2. n. 28.* Nullitatem autem, ipſum ſufficienter publicare debere. Quamuis contrarium doceat Valerus *V. excomm. diff. 8.* quem vide. Et Vaſquez apud Turrianum *l. c.* ait, ſufficere, quod nullitas cognoſcatur à ſapientibus; vt tamen contra excommunicationem quis operetur, hoc ſapientum iudicium vulgò manifeſtandum eſſe. Quòd ſi, antequam nullitas publicetur, quis ſe ingerat diuinis publicè, ſecundum Turrianum peccabit, nullam tamen pœnam iuris incurret. *P. 5. T. 9. Reſ. 26.* Quod ſi iudex in dubio iuris ſecundum opinionem probabilem ferat excommunicationem, vel declaret in eam aliquem incurriſſe, ſubditus, licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire, & habere ſe pro excommunicato. Ita Villalobos *to. 1. tr. 16. diff. 11. n. 7. P. 5. T. 1. Reſ. 23. §. Et tandem*: & *T. 9. Reſ. 72.* Quid dicendum in dubio, vide ſupra *V. Cenſura, n. 30.*

Niſi, quòd nullitèr excommunicatus debet abſtinere à communione fidelium, propter ſcandalum, donec nullitas cognoſcatur.

INIVSTE excommunicatus nõ participat orationes fidelium publicas.

Participat tamen orationes Eccleſiæ generales.

65 Quoad excommunicationem iniuſtam, certum eſt primò, fideles orantes in publico non orare pro tali excommunicato, quamuis illis conſtet de innocentia: quia cum iudex procedit ſecundum allegata, & probata, eius ſententia habet vim, ſaltem in actionibus externis. Non tamen priuatur orationibus Eccleſiæ generalibus, a quibus excommunicati excluduntur: quia non eſt credendum Eccleſiam hoc velle. *P. 5. T. 9. Reſ. 28.*

Et quoad pœnas externas nihil patitur.

66 Quoad pœnas externas & effectus excommunicationis exteriores videlicet actiuam & paſſiuam beneficiorum actionem &c. aliqui aſſerunt incurri, tam in publico, quam in priuato. Nam Eccleſia ſecundum allegata, & probata poteſt tales pœnas imponere: & excommunicatio iniuſta abſoluitur ſimpliciter, non, vt nulla, ad cautelam. Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 20. dub. 2.* Sed ego contrarium teneo cum Suarez *de cenſ. diſp. 4. ſec. 7. n. 14.* quia non eſt credibile, Eccleſiam velle hoc modo obligare. Tenetur itaque talis in publico obedire iudici; in occulto autem probabile eſt, non teneri: quia eſt innocens, non eſt tamen improbabile, quod docuit D. Thomas *in 4. diſt. 18. q. 2. ar. 1.* debere obedire etiam in occulto; quia iudex iuſtè procedit, & habet pote-

Niſi quantum neceſſe eſt ad tollẽdum ſcandalum.

poteſtatem præcipiendi modo humano, hoc eſt, ſecundum allegata, & probata. Ex quibus ſequitur, quòd iniuſtè excommunicatus celebrans, vel aliam actionem excommunicatis prohibitam exercens in occulto, non incurrit irregularitatem. Celebrans verò in publico ſecundum Vaſquez *de excomm. dub.* 21. *n.* 13 incurrit: quia violat præceptum, cui in publico tenetur obedire. At Suarez *vbi ſup. n.* 2 contrarium docet, primò, quia hic reuera non eſt excommunicatus. Secundò, quia hic actus non eſt actus inobedientiæ perfectus in ſua ſpecie. Quæ rationes quamuis facile ſolui poſſint, eius tamen opinio eſt probabilis, eamque docet Hurtado *de cenſ diſſ.* 24. *n.* 104. ex eo, quod ad non celebrandum, &c. non tenetur ratione cenſuræ præcisè, ſed ratione obedientiæ, nè videatur præceptum Superioris contemnere. Benè tamen ait Turrianus *loc. cit.* quòd his punirctur, vt violator cenſuræ, & haberetur vt irregularis. Infert etiam Præpoſitus *loc. cit.* communicantem cum tali excommunicato, non incurrere excommunicationem minorem, &c. Sed hoc limitat Vaſquez apud Turrianum *l. c.* quando communicatio fieret in occulto, ſecus autem in publico. Vide circa hæc omnia Gordonum *tom.* 1. *lib.* 7. *quaſt.* 6. *cap.* 3. *num.* 11. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 28. & 27. §. *Non deſinam*.

Vnde ſi occultè celebrat, vel alium actum excommunicatis prohibitum efficit, non incurrit irregularitatē.

Nec cum illo communicans incurrit excommunicationem minorem.

Hactenus de effectibus excommunicationis maioris.

67 Excommunicationis verò minoris vnicus effectus eſt, priuare perceptione Sacramentorum, ex cap. 2. *de excep.* & *c. vlt. de Cler. excomm.* Collationem verò Sacramentorum actiuam non prohibet, Vide V. *Baptiſmi*, *n.* 52. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 3.

EXCOMMVNIcatio minor ſolùm priuat perceptione Sacramentorū.

EXTREMÆ VNCTIONIS
Neceſſitas.

1 † EXTREMA Vnctio non eſt homini neceſſaria, neceſſitate medij †: nec præcepti obligantis ſub mortali. Ità contra Petrum à Soto *lect.* 2. *de Sacr. extr. Vnct.* Villalobos *to.* 1. *tr.* 10. *diff.* 5. *n.* 1. vbi putat, ceſſante contemptu, & ſcandalo, omnitti poſſe abſq; vllo peccato. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 170. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 97. Et quidem, qui in extremis poſitus, poteſt hoc Sacramentum recipere, & ſciens ac prudens omittit, contemnere illud præſumitur, ſecundùm San Iuan *q. vn. ar.* 7. *de extr. Vnct. dub.* 2. *concl.* 2. Non ita ſecundum Tannerum *to.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 56. *Reſ* 97. *cit.* §. *Sed his*.

EXTREMA vnctio, ceſſante contemptu, & ſcandalo, omitti poteſt.

2 Ex dictis ſequitur, Parochum non teneri regulariter ſub mortali miniſtrare hoc Sacramentum cum periculo mortis, vt dicemus V. *Parochus*, *num.* 5. Nec debere aut poſſe ſimplicem Sacerdotem in defectu Parochi miniſtrare, niſi in certis caſibus, vt dicemus infrà *num.* 23. In caſu tamen neceſſitatis poſſe etiam excommunicatum denunciatum, etiam tempore interdicti, Diximus Verbo *Excommunicationis*, *num.* 19.

Vtilitas.

EXTREMA Vnctio delet peccata, ſi adſunt, & illorum reliquias.

3 † VTILITAS & effectus extremæ Vnctionis explicantur à Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 2. his verbis: *Huius Sacramenti res eſt gratia Spiritus ſancti, cuius vnctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expiandæ, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando; qua infirmus ſubleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur* †.

Roborat infirmum contra tẽtationes.

Et confert ſanitatem, ſi expedit ſaluti animæ.

Et non differtur vſque ad finem vitæ.

4 Et, quòd attinet ad ſanitatem, cum Sacramenta non operentur virtute miraculoſâ, ſed ſupernaturali ordinaria, non illam conſequitur, qui Vnctionem differt ad extremum vitæ, quando corpus ita eſt viribus deſtitutum, vt ad ſui reſtaurationem neceſſarium ſit manifeſtum miraculum. Immo ait Pitigianus *in* 4. *d.* 23. *q. vn. ar.* 5. *q.* 4. hoc Sacramentum in extremis ſuſcipere, eſſe quodammodo tentare Deum, & virtutem Sacramenti experiri velle. Adde, quod deuotio infirmi, & vſus rationis effectui huius Sacramenti plurimum confert; confertque vires contra tentationes, quæ infirmum in vſu rationis fatigant. Non tamen multum feſtinandum eſt; quia ideo dicitur Vnctio extrema, quia non debet dari, niſi ijs, qui præſumuntur in diſcrimine vitæ conſtituti. Ita Kelliſonius *to.* 2. *in* 3. *p. q.* 32. *ar.* 3. contra impudentiſſimum Caluini mendacium. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 173. & *P.* 5. T. 3. *Reſ.* 95.

Sed neque debet nimirũ maturari.

Gratia confertur poſt quintam vnctionem.

5 Gratia huius Sacramenti confertur, quando perficitur vltima vnctio cum ſua forma eſſentiali, quæ eſt quinta. Ita Suarez *to.* 4. *diſp.* 4. *ſec.* 2. *n.* 13. Alij putantes, ſingulas vnctiones eſſe integrum Sacramentum, dicunt, conferri poſt ſingulas. Sed de hoc infra, cum de materia. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 179.

Alij aliter ſentiũt.

EXTREMÆ VNCTIONIS
Materia.

MATERIA remota huius Sacramenti eſt oleum.

6 † SICVT in Baptiſmo duplex eſt materia; nimirum remota, quæ eſt aqua; & proxima, quæ eſt ablutio: ita & duplex datur in hoc Sacramento: remota, & eſt Oleum: proxima, & eſt Vnctio.

Oliuarum.

benedictum ab Epiſcopo in eodem anno.

Sed in neceſſitate admitti poteſt vetus.

Et ſecundum aliquos Chriſma.

Sufficit autem in ſingulis vnctionibus vna gutta.

7 Oleum debet eſſe oliuarum †. & benedictum ab Epiſcopo in eodẽ anno, ex *c. litteris, de conſecr. diſt.* 3. Sed in neceſſitate poteſt Parochus infirmum vngere oleo veteri. Ita declarauit Sacra Congregatio Epiſcoporum *die* 20. *Martij* 1570. apud Gauantum *in ench. V. Extrema Vnctio n.* 10. Immo valde probabile putat Layman *lib* 5. *to.* 8. *c.* 2. *n* 4. materiam huius Sacramenti eſſe poſſe Chriſma. Vnde ſi quis per errorem Chriſmate infirmum vnxiſſet, nihil innouandum fore, ſed rem Domino commendandam: maximè, quod vnctio plerumque non ſine ſcandalo iteraretur. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 176. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 90. Putat autem Filliuclus *to.* 1. *tr.* 3 *c.* 4. *n.* 78. non ſufficere vnam guttam olei in ſingulis vnctionibus, quia non ſatis eſt ad vngendum. Sed quia ex Riginaldo *to.* 2. *lib.* 28. *c.* 9. *n* 13. ea quantitas olei ſufficit in hoc Sacramento,

quæ

quæ aquæ ſufficiens eſt in Baptiſmo, & multi DD. dicunt, in Baptiſmo ſufficere vnam guttam aquæ, vt ſuo loco diximus *n.* 20. probabile videtur, vnam guttam olei in hoc Sacramento ſufficere. Et ità docet Tannerus *to. 4. diſp. 7. q. 1. dub. 3. n.* 16. Ad Argumentum reſpondetur, guttam ſufficere ad vngendam partem corporis aliquantam, nec plus Rituales exigere. Et alioqui ſi plus requireretur, ampulla olei breui deficeret. *P. 5. T. 3. Reſ.* 88. §. *Notandum eſt* † & dubitanter olim. *P. 3. T. 4. Reſ.* 177. †.

MATERIA proxima eſt vnctio.

Non ſimplex

8 Vnctio verò ſecundum Becanum *de Sacr. c. 25. q. 7. n.* 6. ad eſſentiam Sacramenti, & gratiam producendam vnica ſufficit: quia non aliud ex Scriptura, vel Eccleſiæ traditione colligitur. Et forma Ambroſiana, & Veneta non ſignificat, niſi vnam vnctionem. In Baptiſmo quoque ſufficit vna immerſio, & in Euchariſtia vna ſpecies. Et tandem in eo, qui non haberet oculos, non eſſet neceſſaria vnctio oculorum. Quod verò Concilium Florentinum ponat plures vnctiones, non obſtare; quia ponit ſeptem, quas certum eſt non omnes eſſe neceſſarias: debere nihilominus adhiberi plures, iuxta Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vnum Sacramentum dicuntur, ſicut plures Ordines, & ſpecies panis, & vini in Euchariſtia. Ita ille. Ex qua opinione ſequitur, vt *ſupra, n.* 5. inſinuauimus, gratiam huius Sacramenti conferri ſtatim, ac prima vnctio peracta eſt. Sed communior, & probabilior ſententia Ledeſmæ *to. 1. de extr. Vnct. c.* 1. docet, ad hoc Sacramentum integrandum requiri quinque vnctiones, & gratiam conferri ſtatim, ac quinta vnctio cum ſua forma peracta eſt, ac proinde ſi infirmus ſtatim poſt primam vnctionem decedat, non conſequi gratiam. *P. 3. T. 4. Reſ.* 179.

Sed quincuplex.

9 Quibus non obſtantibus, ait Marchinus *de peſte p. 3. c. 6. n.* 26. Parochum in tribus caſibus neceſſitatis poſſe vnicam vnctionem adhibere, cum conditione ſaltem mentaliter percepta, *ſi eſt validam*. Nimirum, ſi timet, infirmum ante quinque vnctiones deceſſurum, vel ſe peſte inficiendum, vel alios ægrotos abſque vlla prorſus vnctione deceſſuros. Nam non eſt improbabile, per vnam vnctionem acquiri aliquam gratiam habitualem, & actualem, immò & corporis ſanitatem. Et alioqui, cum hoc Sacramentum non ſit neceſſarium, non fit iniuria infirmo; & cum adhibeatur conditio, nec Sacramento. Et obuiatur periculo Sacerdotis. *Ita* etiam Granado *in 3. p. contr. 8. tr. vn. diſp. 7. n.* 12. *P. 5. T. 3. Reſ.* 80. & olim *P. 3. T. 4. Reſ.* 168. Ex quibus a fortiori ſequitur, quòd docet Filliucius *to. 1. tr. 3. c. 5. n.* 129 in caſu neceſſitatis ſufficere vnctionem vnius oculi, auris, naris, manus, &c. cum forma generali, *Indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, auditum &c. deliquiſti*. Omittendo etiam ſignare ſigno Crucis. *P. 3. T. 4. Reſ.* 168. §. *Sed ego*: & *P. 5. T. 3. Reſ.* 79. in fine, & 92. poſt medium.

At in neceſſitate dicunt, poſſe vnicam adhiberi.

Et certum eſt, ſufficere quòd vngatur vnus oculus, vna auris, &c. Etiã abſque ſigno Crucis.

10 Et extra neceſſitatem ſigna Crucis omittere, ait Nugnus *in add. ad 3 p. q. 29. ar.* 6 eſſe peccatum mortale, & contrarium eſſe improbabile. Sed, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, probabiliſſimum eſt, quià nullum præceptum inuenitur de hac re expreſſum: nec conſtat, conſuetudinem cum tali obligatione introductam eſſe. Malè igitur facere, qui illas extra neceſſitatem omittit, ſed non peccare mortaliter. Ita Becanus *de Sacr. c. 27 q. 3. n* 3 *P. 3. T. 4. Reſ.* 178 & 168. in fine.

Quod extrà neceſſitatem omittere, ſecluſo contemptu & ſcandalo, non eſt mortale.

11 Petes: An tempore peſtis, ad contagionem vitandam, liceat infirmum vngere virgula argentea, lignea, &c. Reſpondeo, licere; quia

Fieri etiam poſſũt vnctiones virgula

hic

argentea, &c. ad vitandam contagionem tempore peſtis.

hic vſes non infert irreuerentiam Sacramento, & ius conſeruandi vitam eſt nobis innatum. Debet autem poſtea talis virga purgari, & ſi argentea ſit, in ſimilem vſum ſeruari; ſi verò lignea, cremari. Ita Marcilinus *de peſte p. 3. c. 5. n. 1.* & alij. *P. 3. T. 4. Reſ. 167.* & *P. 5. T. 3. Reſolut. 79.*

EXTREMÆ VNCTIONIS
Forma.

FORMA huius Sacramenti [Per illã ſanctam vnctionem, &c.]

12 HVIVS Sacramenti forma præcepta hæc eſt: *Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per viſum* (& repetitur ad ſingulos ſenſus, illos nominatim exprimendo) *deliquiſti, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Sed hæc vltima verba, *in nomine Patris*, &c. ait Filliucius *to. 1 tr. 3. c. 4. n. 86.* non eſſe neceſſaria. Et idem docet Reginaldus *to. 2. lib. 28. c. 9 n. 56.* de illis verbis *ſanctam*, & *piiſſimam*: quia ſine illis ſenſus manet integer. Idem dicendum cum Suarez *to 4. diſp. 40. ſec. 3. n. 13.* contra Nugnum *in add. ad 3. p. to. 2. q. 29 ar. 9. concl. 4.* de particula *per ſuam miſericordiam*, quia cauſa principalis *quæ* huius Sacramenti ſufficienter exprimitur illis verbis, *Indulgeat tibi Deus*. Idem dicendum videtur de illis particulis, *per viſum, auditum*, &c. Igitur de neceſitate Sacramenti ſunt illa. *Per iſtam vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*. Qui verò reliqua ſine neceſſitate omitteret, peccaret. *P. 3. T. 4. Reſ. 175 §. Notandum*, & 180.

Quæ omnia non ſunt neceſſaria.

Sed tantum hæc, [Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti.]

Quid ſi adhibeatur forma indicatiua, [Vngo te oleo, &c.]

13 Hæc autem forma, vt patet, eſt deprecatiua. Sed an indicatiua foret ſufficiens? Affirmat Becanus *de Sacr. c. 27. q. 7. n. 3.* quia ſicut Eccleſia ex illis verbis, *baptizantes eos* colligit hanc formam, *Ego te baptizo*, ita ex illis *vngentes illum*, colligere poteſt hanc, *Ego te vngo*. Deinde, quia forma Ambroſiana, & Veneta non eſt deprecatiua. Tertio, quia in Confirmatione, ſufficiens eſt hæc forma, *Conſigno te Chriſmate*, vnde & in hoc Sacramento, *vngo te oleo*. Nec obſtare illud Iacobi, *Orent ſuper eum*. Nam forma Sacramentalis à ſanctis Patribus vocatur oratio, etiam ſi ſit indicatiua. Sed negatiuam ſententiam Nugnus *in add. ad 3. p. q. 33. ar. 6.* & alij adeo certam exiſtimant, vt dicant hoc Sacramentum collatum cum forma indicatiua iterandum eſſe ſine conditione, quia non poſſunt eſſe inſtitutæ pro vno Sacramento duæ formæ non habentes eundem ſenſum. Ergo ſi deprecatiua eſt ſufficiens, non erit ſufficiens indicatiua, cum non habeat ſenſum illi æquiualentem. Sed ſententiam Becani probabilem putauit Suarez *in 3. p. to. 4. diſ. 40. ſec. 3. n. 7.* Cum quo contra Nugnum dicendum eſt, validam eſſe hanc formam: *Vngo te Oleo ſancto, & Deus tibi remittat quidquid peccaſti*, &c. quia verbis indicatiuis adiungitur ſufficiens deprecatio. Grauiter tamen peccaret, qui hac forma vteretur. *P. 3. T. 4. Reſ. 175.*

Vel partim indicatiua, partim deprecatiua?

EX.

14 † EXTREMÆ Vnctionis ſubiectum capax non eſt quicumque moriturus, ſed tantum moriturus ex infirmitate, ſiue illa procedat ex morbo, ſiue ex vulnere, ſiue ex partu, ſiue ex ſenectute. Vnde non poteſt vngi ſuſpendendus, nauigationem procelloſam aggreſſurus, &c. quia Apoſtolus ait: *Si quis infirmatur.*

EXTREMA Vnctio non poteſt conferri ei, qui ſuſpendi debet.

Sed tantum infirmis.

15 Requiritur etiam vſus rationis. Vnde perpetuo amentibus dari non debet †. Secus, ſi aliquando ſani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt expreſſe, vel tacitè in receptione aliorum Sacramentorum & probabile ſit, illos petituros fore, ſi poſſent. Ita Zambranus *de ſacr. extr. vnct. c. 5. dub. 2.* Qui aduertit, in tali caſu furioſum reſiſtentem eſſe ligandum, & fortiter tenendum, ſecluſis tamen laicis ad tollendum ſcandalum. Quod ſane neceſſarium foret, ſi aliud Sacramentum recipere non potuiſſet. *P. 2. T. 14. Reſ. 78. & P. 5. T. 3 Reſ. 84.*

Vſum rationis habentibus.

Vnde non debet conferri perpetuo amentibus.

Qui nunquam mētis compotes fuere, nec alia Sacramēta ſuſcepere.

16 Pueri etiam ante vſum rationis vngi non debent. At ſtatim poſt vſum rationis vngi poſſunt, non enim expectari debet tempus Communionis, quia maior diſcretio requiritur ad Communionem, quam ad hoc ſacramentum. Ita Hurtado *de ſacr. extr. vnct. diff. 10.* contra Sotum *in 4. d. 23. q. 2. ar. 2.* Immo ſi dubium ſit, num in puero lumen rationis irradiet, vngi debet ſub conditione, *ſi es capax.* Ita Sancius *diſp. 27. n. 17.* & nouiſſime Lugo *de Euch. diſp. 13. ſect. 4. n. 41.* *P. 3. T. 4. Reſ. 169. & P. 5. T. 3. Reſ. 85.*

Nec pueris.

Niſi poſt vſum rationis.

Vel in dubio, ſub conditione [ſi es capax.]

17 Neque verò neceſſe eſt, vt hoc Sacramentum ſuſcipiens aliquando peccauerit, quia materia huius Sacramenti non ſunt peccata, ſicut Pœnitentiæ. Et effectus, nimirum remiſſio peccati, & auxilia quibus infirmus in illa lucta dæmoni reſiſtat, ſunt diſtincti, & vnus conferri poteſt ei, qui non eſt alterius capax; vnde ſatis eſt, quod infirmus peccare poſſit. *P. 3. T. 4. Reſ. 172.*

Sed, quia peccata non ſunt materia huius Sacramenti,

18 Igitur illud non eſt denegandum puero poſt vſum rationis, quem Parochus ex Confeſſione cognoſcit, numquam actualiter peccaſſe, quia iuuare illum poteſt, ne peccet, & conferre ſanitatem, ſi expedierit. Nec falſificabitur forma, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*: nam ſenſus eſt, *Conferat tibi Deus gratiam de ſe remiſſiuam*, &c. Ob quam rationem non falſificatur forma abſolutionis, cum confertur ei, qui iam eſt in gratia per contritionem. Ita Suarez *to. 4. diſp. 42 ſec. 2. n. 10.* quidquid neget Sancius *n. 18. P. 3. T. 4. Reſ. 181.* Nec ob eandem rationem deneganda eſt vnctio adulto recenter baptizato, qui nullum poſt Baptiſmum peccatum commiſit, ſicut teſtatur Sancius *n. 28.* non eſſe denegatum Matriti *an. 1620.* Et ita docet Præpoſitus *in 3. p. q. vn. de Extr. vnct. dub. 7. n. 61.* contra Nugnum *in 3. p. q. 32 ar. 4.* P. 3. *T. 4. Reſ. 172. & P. 5. T. 3. Reſ. 86.* Item inungendi ſunt oculi, & aures cœci, & ſurdi à natiuitate: tum, quia peccare potuerunt per interiores potentias illis membris correſpondentes, vt deſiderio actus mali illius ſenſus: tum etiam, quia ſatis eſt habuiſſe potentiam peccandi. Ita Præpoſitus *vbi ſup. dub. 8. n. 73.* Qui addit, quod ſi deſit organum, vngi debet locus propè illud. *P. 5. T. 6. Reſ. 11.*

Cōferri poteſt puero, qui numquam actualiter peccauit.

Et adulto morienti ſtatim poſt Baptiſmum.

Et inungi debent oculi & aures cœci, & ſurdi à natiuitate, vel loci vicini.

19 Si verò adſint peccata, & timeatur tempus defuturum, tunc debet præmitti Confeſſio: quia prius adhibenda ſunt Sacramenta neceſſaria, deinde vtilia. Sed caſus poteſt accidere, vt extrema Vnctio exiberi debeat abſque eo, quod infirmus communicauerit, ſi v. g. adſit periculum vomitus. Immo etiam abſque eo quod confeſſus fuerit, vt ſi

Peccator verò nō debet eſſe neceſſario confeſſus, ſed ſufficit quod ſit cōtritus, vel attritus cum opinione cōtritionis

matr. lib. 6. cap. 10. num. 3. P. 3. Tract. 4. Reſolut. 268.

36 † Per *humile* intelliguntur ſubiecti, vt filij, ſerui, & familiares. Nam ex cit. c. *quoniam* †,

FILIVS etiam illegitimus, vel emancipatus, communicare poteſt cum patre,

37 Filius poteſt cum patre excommunicato communicare, etiam ſi ſit emancipatus. Ita Mercerus *q. 2 dub. 17. n. 6.* contra Fabium *in 4. diſt. 15. q. 1. diſp. 4 c. 7. n. 221.* Idque Hurtado probabiliter extendit etiam ad illegitimos & adoptiuos. Quidquid contradicat Turrianus. *P. 5. T. 9. Reſ. 118.*

Et nepos, ac pronepos cum auo, & abauo excommunicatis, Nurus item, & gener cum ſoceris,

Pupillus cum tutore, ſi hi omnes cohabitent.

38 Item cum auo, abauo, &c. excommunicato communicare poſſunt nepotes, pronepotes, &c. quia hi veniunt nomine filiorum ex *l. filijs appellatione*, & alibi. Item nurus, gener, priuignus, & priuigna, &c. qui ratione affinitatis loco filiorum ſunt, ex cap. *affinitatis, Inſtit. de nupt.* Item pupillus cum tutore excommunicato. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando tales maneant in eadem domo, & ſub cura ſuorum correlatiuorum. Ita Cornejo *in 3. p. tr. 5. diſp. 11. §. 10. dub. 3. q. 3.* Gordonus verò *to 2. lib. 7. q. 10. c. 6. n. 76.* etiam extra conuictum, & cohabitationem putat aliquam communicationem inter illos licitam eſſe, quam ſcilicet gradus affinitatis, & naturale vinculum morali modo requirit. *P. 5. T. 9. Reſ. 119.*

Item ſeruus cum domino.

39 Seruus etiam communicare poteſt cum domino excommunicato. Et, quamuis id non videatur procedere, quando mala fide cum illo contraheret ſeruitutem, vt docet Gordonus *n. 79.* & alij, quia in hoc non militat ratio cap. *inter alia, de ſent. excomm.* quod ſcilicet inueniatur obligatus ad ſeruitutem antea contractam; dicendum tamen eſt cum Hurtado *de excomm. diſp 9. diff. 4. n. 24.* ſeruum communicare poſſe cum domino, etiam ſi ſcienter cum ipſo poſt excommunicationem contraxit, quamuis talis contractus (ſecluſa vtilitate, aut neceſſitate) illicitè fiat. Neque admittenda eſt limitatio Fabri *vbi ſup. num 222.* de ſeruis interuenientibus in rebus honeſtis ac neceſſarijs, & de inſeruientibus in criminibus, & ſceleribus: nam DD. abſolute, & ſine vlla limitatione loquuntur *P. 5. T. 9 Reſ. 124.*

Et Religioſi cum Prælato.

40 Religioſi verò communicare non poſſunt cum Prælato excommunicato non tolerato, niſi in his quæ habitationis iura vitari non poſſunt, perinde ac ſi eſſet excommunicatus alius Religioſus de familia. Si verò eſſet toleratus, poſſe cum illo comunicare, certum eſt, ſed Megala *in 3. p. lib. 2. c. 5. q. 4. n. 50.* putat, debere illi obedire, donec excommunicatus per ſententiam declaretur. At negat Villalobos *to. 1. tr. 17. diff. 13. n. 21.* quia, quod communicare poſſint, habent ex priuilegio Extrauag. quo non tenentur vti, alias eſſet onus. *P. 5. T. 9. Reſolut. 127.*

Etiam in diuinis.

41 Vxor, filius, ſeruus, & ſupradictæ perſonæ ſubiectæ poſſunt cum ſuis ſuperioribus excommunicatis communicare etiam in diuinis, quia in talibus ex officio communicare tenebantur ante excommunicationem, & per hanc ea obligatio non tollitur, ex cap. *inter alia, de ſent. excom.* At proinde vxor, liber, famulus poſſunt maritum, patrem, dominum excommunicatum euntem ad Sacrum comitari, &c. Ità Coninch *de Sacr. diſp. 14. dub. 12. n. 130. P. 5. T. 9. Reſ. 124.* propè finem.

Et è contra. Nam, & pater cohabitare poteſt cũ filio excommunicato,

42 Pater & dominus communicare poſſunt cum filijs, & ſeruis excommunicatis, quia eſt eadem ratio, vt ſupra diximus de marito reſpectu vxoris. Quamuis enim ad patrem, & dominum ſpectet curare, vt filij,

&

& ſerui conuertantur; id tamen non ſemper obtinere poterunt, quamuis procurent. Et ſi non procurent, peccabunt quidem contra præceptum naturale, ſed non contra Eccleſiaſticum de vitandis excommunicatis. Text. vero in cap. *filia, diſt.* 27. loquitur de parentibus communicantibus cum filijs excommunicatis in crimine criminoſo. Ita Cornejo *in 3 p tr. 5. diſp.* 10. §. 10. *dub.* 3. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 125.

43 Aduerte autem, quod ſi dominus poteſt ſeruos excommunicatos abſque aliquo eius damno licentiare, non poteſt cum illis communicare. Ita Faber *de cenſ. diſt.* 25. *q.* 1. *diſp.* 4. *cap.* 7. *num.* 225. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 125. in fine.

Et dominus cum ſeruo, quem non poteſt abſque aliquo damno licentiare.

44 Quando ex filijs eiuſdem patris, vel ex famulis eiuſdem domini vnus eſt excommunicatus, poſſunt alij cum illo communicare, ſicuti omnes poſſunt communicare vni tertio domino, vel patri: nam iure poſſunt cum illo communicare, quin communicent inter ſe. Hoc tamen intellige quoad ea, quæ vitari non poſſunt, ſuppoſita cohabitatione, & famulatu. Ità Villalobos *to.* 1. *tr.* 17. *diff.* 13. *n.* 17. *Ibid.*

Et frater cum fratre, ac ſeruus cum conſeruo excommunicatis.

In his tamen, quæ vitari nõ poſſunt.

45 † Per *rem ignoratam*, intelligitur ignorantia inuincibilis, & inaduertentia naturalis.

ITEM excuſat ignorantia.

46 Per *neceſſe*, tandem intelligitur neceſſitas, quæ, vt ſupra diximus, excuſat etiam à communione Sacramentorum, tam actiua, quam paſſiua †.

Et neceſſitas.

47 Præter hos caſus communicare cum excommunicato denunciato peccatum eſt. Et quidem in diuinis, ſecundùm Auilam *de cenſ. p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 8. *dub.* 3. mortale ex ſuo genere; quamuis eſſe poſſit veniale ex paruitate materiæ, vt ſi v.g. quis cum excommunicato tolerato audiret initium Miſſæ vſque ad Euangelium, vel finem à ſacra Communione excluſiuè. Idem docet Coninch *de ſacr. diſp.* 14. *dub.* 14. *n.* 146. & dat exemplum de excommunicato, qui tranſiens per templum ibi attentus hæreret, donec vnus Pſalmus breuis caneretur: & de eo qui cum excommunicato recitaret aliquoties Officium diuinum priuatim: quia in hoc non eſt tanta repugnantia; quanta eſt in Officio publico. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 21.

QVI ſine cauſa conuerſatur cum excõmunicato denunciato, peccat.

Et ĩ diuinis ex ſuo genere mortaliter.

48 E contra verò, communicare cum excommunicato denunciato in humanis, & ciuilibus, ex ſuo genere peccatum veniale eſt, cui adnexa eſt excommunicatio minor, ex cap. *à nobis* 2. *de except.* Poteſt tamen fieri mortale ex aliqua circumſtantia, nimirum ſcandali, vel contemptus. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 2. §. *Notandum.*

In humanis, venialiter.

49 Addit Faber *vbi ſup. c.* 2. *n.* 51. eſſe regulariter mortale; quatenus eſt ſpecialiter prohibitum, & citat textus cap. *in ſacris, de his, quæ vi,* & cap. *exceptionem, de exception.* Aitque, id ſignificare DD. dum dicunt, ex hoc incurri excommunicationem minorem: quia, cum excommunicatio minor priuet perceptione Sacramentorum, non incurritur ob veniale. Sed DD. abſolutè dicunt, communicationem in humanis cum excommunicato, etiam ſtante prohibitione ſpeciali, eſſe peccatum veniale: quia materia huius communicationis eſt leuis, & indirectè tantùm, & ſecundariò prohibetur. Ita Cornejo *vbi ſup. dub.* 1. (Vnde ait Mendoza *de fide vol.* 1. *diſp.* 76. *ſec.* 2. §. 45. lauari interdum cum Iudæo in balneo; non nunquam excipi, vel excipere conuiuio, & alia id genus rariùs effecta, eſſe peccata venialia ob materiæ leuitatem. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 21. in fine) Et ego puto contra Coninch. *vbi ſup. n.* 149. cum

Alterio *lib.* 1. *diſp.* 12. *c.* 6. eſſe peccatum veniale, conuerſari cum excommunicato vitando, etiam frequentiſſimè. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 2.

RVRSVS, excommunicatus eſt inhabilis ad beneficia.

50 † Ex proprijs effectibus excommunicationis primus eſt, reddere inhabilem ad beneficia obtinenda. Sed de hoc vide V. *Beneficium*, à *num.* 20.

Et ineptus ad exercendã iuriſdictionem.

51 Secundus eſt, quod excommunicatus non poteſt exercere actus iuriſdictionis etiam ſi ſit laicus: vide V. *Iudex laicus* n. 37. †. Et ideo ſi iudex Eccleſiaſticus excommunicatus non toleratus alium excommunicet, excommunicatio erit nulla: quia Eccleſia aufert ab eo iuriſdictionem omnino. Attamen, ſi excommunicatio eſt occulta, communis ſententia apud Bizozerum *p.* 2. *c.* 1. *n.* 5. contra Angelum *ſum. V. excommunicatio*, tenet poſſe excommunicare; & hanc poteſtatem non tolli, niſi per manifeſtam ſententiam. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 50. Vnde ſi iudex ſit excommunicatus etiam publicè, dummodo ſit toleratus validè alium excommunicat. Et ita tenet probabiliter Gutierez *can.* 99. *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 82. contra Suarez *diſp.* 14. *ſec.* 2. *n.* 15. quia eodem modo ſe habet, quando eſt publicus ſed toleratus, ac ſe habebat, dum erat occultus. *Ibid.* & *Reſ.* 135.

Si excommunicatio eſt publica.

Et ſi ſit occulta, eius ſententia de excommunicatione, declinari poteſt, opponendo excommunicationem.

52 Poteſt tamen quis talis iudicis iudicium declinare, opponendo excommunicationem, & tunc ſi ipſe excommunicet, excommunicatio erit nulla; quia ille non erit contumax non obediendo. Ita Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 2. *dub.* 12. *n.* 78. & 79. Qui addit excommunicatum denunciatum electum in iudicem in loco, vbĩ ignoratur; valide actus iudiciales exercere in fauorem publicum. *P.* 5. *T.* 9 *Reſ.* 109.

Ipſe verò iudex iudicium exercẽs, peccat venialiter.

53 Sed an iudex excommunicatus toleratus iudicium exercens, peccet mortaliter? Affirmat Coninch *vbi ſup. n.* 148. quia hic actus eſt valde honorificus excommunicato, eumque facit ſuperiorem alijs fidelibus, à quibus vt membrum putridum præciſus eſt. Sed Ledeſma *de excomm. dub.* 9. putat, quod quando acta talis iudicis ſunt valida, peccat tantum venialiter: quia, cum Concilium non priuet illum vſu talis poteſtatis, illum actum prohibere videtur ſolum, quatenus eſt humana quædam communicatio, non autem quatenus eſt actus iuriſdictionis. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 131.

54 † Tertius effectus eſt, quod excommunicatus priuatur actibus quibuſdam iuridicis, & publicis. Vnde in primis †.

DEINDE excommunicatus non poteſt eſſe tabellio,

55 Excommunicatus non poteſt eſſe tabellio, ex cap. 1. *de excep.* *in* 6. & ſi acta efficiat, ait Hurtado *de excomm. diſp.* 8. *diff.* 5. *n.* 8. eſſe inualida; quia ex cap. *nullus* 3. *q.* 4. quæ ab excommunicatis dicuntur, vel conſcribuntur, à nemine ſunt credenda. Idque etiam verum eſſe de tolerato; quia non eſt obligatio illi credendi, ſicut nec cum illo communicandi. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 112.

56 Sed quid, ſi partes conueniant ad petendum inſtrumentum à tabellione excommunicato? Faber *c.* 6. *num.* 201. docet tunc etiam eſſe inualidum; quia hoc munus eſt illi ab Eccleſia prohibitum, quæ prohibitione ſtante, non habent valorem. Ego vero ſentio cum Suarez *diſp.* 16. *ſec.* 5. *n.* 5. tabellionem toleratum, ſi ab alijs requiratur, valide ac etiam licitè inſtrumenta efficere, quia alij poſſunt cum ipſo agere, & conſequenter ipſe cum alijs. Si vero ſit denuntiatus, peccare; inſtrumentum autem, vt in foro exteriori irritum ſit, vt tenent

com-

communiter Canoniſtæ, in foro interno validum eſſe, quando ex conſenſu partium cognoſcentium eius excommunicationem admittitur. Nam Canon. *nullus anathematizatorum* 3. *q*.4. & alij textus, qui in contrarium afferuntur, dicunt quidem, tabellionem excommunicatum non debere admitti, non tamen ſufficienter declarant, quod ſi admittatur, inſtrumenta erunt inualida. Ita Præpoſitus *dub*. 13. *n*. 89. *Ibid*. §. *Sed his*.

57 Deinde excommunicatus non poteſt eſſe teſtis, ex cap. *decernimus, de ſent. excomm. in* 6. Et ſi admittatur, ait Faber *n*. 202. eius teſtimonium fore inualidum, etiam in extraiudicialibus, vt in inſtrumentis; quia ſcripturæ extraiudiciales ſunt publicæ, & aptæ natæ ad iudicium deduci. Sed ego puto cum Henriquez *lib*. 13. *c*. 7. *n*. 5. quod teſtimonium excommunicati etiam non tolerati ſit validum; quia nullo iure irritatur. Tolerati vero etiam licitum. Ita etiam Præpoſitus *n*. 90. & Filliucius *to*. 2. *tr*. 12. *c*. 7. *n*. 188. ait excommunicatum, etiam vitandum, teſtimonium ferentem in iudicio, vel extra, peccare tantum venialiter; quia eſt tantum communicatio humana. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 113. Non teſtis.

58 Sed ſtando in prima ſententia, excipe cum Sanchez *de matr. lib*. 3. *diſp*. 41. *n*. 5, cauſam matrimonij, in qua teſtes excommunicati non repelluntur. Sicut etiam in cauſa hæreſis ex cap. *in fidei de hær. in* 6. *Ibid*. in fine.

59 Tertiò, excommunicatus non toleratus, non poteſt eſſe Aduocatus, vt ſupponitur in cap. *decernimus* 8. *de ſent. excomm. in* 6. Si verò a iudice admittatur, patrocinia ab ipſo facta valida ſunt, quia nullibi irritantur. Ita Villalobos *to*. 1. *tr*. 13. *diff*. 14. *n*. 8. Toleratus vero ſi à fidelibus inducatur, non ſolum valide, ſed etiam licitè admittitur *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 114. Non Aduocatus.

60 Quartò, excommunicatus non poteſt eſſe Procurator, tam ex generali prohibitione communicandi cum alijs, quam ex ſpecialibus iuribus ſupra relatis. Si vero admittatur, eius acta valida erunt, quandiu à iudice non appelletur. Quod probabilius eſt, etiam ſi eligatur poſt excommunicationem incurſam. Ita Præpoſitus *n*. 91. Qui addit matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum, eſſe validum. *Ibid*. §. *Sed an*. Non Procurator.

61 Quinto, excommunicatus ex dictis iuribus non poteſt eſſe Tutor, neque Curator. Si vero admittatur, probabile eſt quod eius contractus ſint validi, vt docet Cornejo § 9. *q. vlt*. contra Sylueſtrum *V. Excomm*. 3. *n*. 2. quia nullum ius eos irritat. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 115. Tutor, aut Curator.

62 Sexto, ex ijſdem iuribus excommunicatus non poteſt eſſe actor in iudicio. Sed aduerte Turrianum *lib* 2. *diſp*. 14. *dub*. 3. docere, quod excommunicatus ius ſuum reuera debitum ſine vi & fraude in iudicio petens, non peccat mortaliter ex obiecto, donec per exceptionem, aut per officium iudicis repellatur. Aduerte etiam cum Hurtado *de excommun. diſp*. 8. *diff*. 3. *n*. 6. quod iudex poteſt quidem excommunicatum toleratum reijcere, non tamen tenetur, etiam ſi ſit publicus (niſi ad petitionem partis, ſufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur eum vitare. *P*. 5. *T*. 9. *Reſ*. 110. Nec actor in iudicio.

63 Septimò, Auila *p*. 2. *c*. 6. *diſp*. 2. *dub*. 2. & alij tenent excommunicatum non poſſe reſpondere in iudicio per ſeipſum, ſed cogi reſpon- Poteſt tamen in iudicio reſpondere per ſemetipſum

dere per Procuratorem; quia id ſignificatur in cap. *intelleximus*, *de iu-dic.* Sed ego verius puto cum Præpoſito *in 3. p. q. 2. dub. 13. n. 87.* reſpondere poſſe per ſeipſum: nam excommunicato non videtur negandum, quod communi iure cuiuis reo conceditur. Et alioqui in cap. *cum inter*, *de excep.* excommunicato conceditur facultas reſpondendi abſque diſtinctione, per ſe, vel per aliuni. In c. verò *intelleximus*, non excludi, ſed ſolum ſignificari, quòd reſpondere debeat, ſaltem per aliũ. Aduertè tamen, quòd ſi poteſt prius abſolutionem obtinere, decentius eſt, vt ante illam per ſe non reſpondeat. *P. 5. T. 9. Reſ. 111.* Sunt etiam alij excommunicationis effectus, quos vide apud alios.

EXCOMMVNIcatio nulla, nullum habet effectum.

64 Sed quid dicendum, quando excommunicatio eſt nulla, aut iniuſta? cauſat ne hos effectus? Reſpondeo, excommunicationem nullam, nullum effectum habere, quod enim nulliter factum eſt, non cenſetur factum, *Clem. Paſtoralis*, *de re iud.* & in c. *cui*, & c. *non debet* 11. q. 3. ait Gregorius: *Non debet is pœnam ſuſtinere canonicam, in cuius damnatione non eſt canonica prolata ſententia.* Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 20. dub. 1.* Abſtinendum tamen eſſe propter ſcandalum à communicatione Sacramentorũ in publico, donec nullitas cognoſcatur, ait Mexia *in leg. Reg. Toleti, tit. de los proprios y rentas, &c. p. 5. fund. 2. n. 28.* Nullitatem autem, ipſum ſufficienter publicare debere. Quamuis contrarium doceat Valerus *V. excomm. diff. 8.* quem vide. Et Vaſquez apud Turrianum *l. c.* ait, ſufficere, quod nullitas cognoſcatur à ſapientibus; vt tamen contra excommunicationem quis operetur, hoc ſapientum iudicium vulgò manifeſtandum eſſe. Quòd ſi, antequam nullitas publicetur, quis ſe ingerat diuinis publicè, ſecundum Turrianum peccabit, nullam tamen pœnam iuris incurret. *P. 5. T. 9. Reſ. 26.* Quod ſi iudex in dubio iuris ſecundum opinionem probabilem ferat excommunicationem, vel declaret in eam aliquem incurriſſe, ſubditus, licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire, & habere ſe pro excommunicato. Ita Villalobos *to. 1. tr. 16. diff. 11. n. 7. P. 5. T. 3. Reſ. 23. §. Et tandem*: & *T. 9. Reſ. 72.* Quid dicendum in dubio, vide ſupra *V. Cenſura, n. 30.*

Niſi, quòd nullitet excommunicatus debet abſtinere à communione fidelium, propter ſcandalum, donec nullitas cognoſcatur.

INIVSTE excommunicatus nõ participat orationes fidelium publicas.

65 Quoad excommunicationem iniuſtam, certum eſt primò, fideles orantes in publico non orare pro tali excommunicato, quamuis illis conſtet de innocentia: quia cum iudex procedit ſecundum allegata, & probata, eius ſententia habet vim, ſaltem in actionibus externis. Non tamen priuatur orationibus Eccleſiæ generalibus, a quibus excommunicati excluduntur: quia non eſt credendum Eccleſiam hoc velle. *P. 5. T. 9. Reſ. 28.*

Participat tamen orationes Eccleſiæ generales.

Et quoad pœnas externas nihil patitur.

66 Quoad pœnas externas & effectus excommunicationis exteriores videlicet actiuam & paſſiuam beneficiorum actionem &c. aliqui afferunt incurri, tam in publico, quam in priuato. Nam Eccleſia ſecundum allegata, & probata poteſt tales pœnas imponere: & excommunicatio iniuſta abſoluitur ſimpliciter, non, vt nulla, ad cautelam. Ita Turrianus *de cenſ. lib. 2. diſp. 20. dub. 2.* Sed ego contrarium teneo cum Suarez *de cenſ. diſp. 4. ſec. 7. n. 14.* quia non eſt credibile, Eccleſiam velle hoc modo obligare. Tenetur itaque talis in publico obedire iudici; in occulto autem probabile eſt, non teneri: quia eſt innocens, non eſt tamen improbabile, quod docuit D. Thomas *in 4. diſt. 18. q. 2. ar. 1.* debere obedire etiam in occulto; quia iudex iuſtè procedit, & habet

Niſi quantum neceſſe eſt ad tollẽdum ſcandalum.

pote-

poteſtatem præcipiendi modo humanó, hoc eſt, ſecundum allegata, & probata. Ex quibus ſequitur, quód iniuſtè excommunicatus celebrans, vel aliam actionem excommunicatis prohibitam exercens in occulto, non incurrit irregularitatem. Celebrans veró in publico ſecundum Vaſquez *de excomm. dub.* 21. *n.* 13 incurrit: quia violat præceptum, cui in publico tenetur obedire. At Suarez *vbi ſup. n.* 2 contrarium docet, primó, quia hic reuera non eſt excommunicatus. Secundó, quia hic actus non eſt actus inobedientiæ perfectus in ſua ſpecie. Quæ rationes quamuis facile ſolui poſſint, eius tamen opinio eſt probabilis, eamque docet Hurtado *de cenſ diſſ.* 24. *n.* 104. ex eo, quod ad non celebrandum, &c. non tenetur ratione cenſuræ præcisè, ſed ratione obedientiæ, né videatur præceptum Superioris contemnere. Benè tamen ait Turrianus *loc. cit.* quód his puniretur, vt violator cenſuræ, & haberetur vt irregularis. Infert etiam Præpoſitus *loc. cit.* communicantem cum tali excommunicato, non incurrere excommunicationem minorem, &c. Sed hoc limitat Vaſquez apud Turrianum *l. c.* quando communicatio fieret in occulto, ſecus autem in publico. Vide circa hæc omnia Gordonum *tom.* 1. *lib.* 7. *quaſt.* 6. *cap.* 3. *num.* 11. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 28. & 27. §. *Non deſinam*.

Vnde ſi occultè celebrat, vel alium actum excommunicatis prohibitum efficit, non incurrit irregularitatē.

Nec cum illo communicans incurrit excommunicationem minorem.

Hactenus de effectibus excommunicationis maioris.

67 Excommunicationis veró minoris vnicus effectus eſt, priuare perceptione Sacramentorum, ex cap. 2. *de excep.* & *c. vlt. de Cler. excomm.* Collationem veró Sacramentorum actiuam non prohibet. Vide V. *Baptiſmi*, *n.* 52. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 3.

EXCOMMVNICatio minor ſolùm priuat perceptione Sacramentorū.

EXTREMÆ VNCTIONIS Neceſſitas.

1 † EXTREMA Vnctio non eſt homini neceſſaria, neceſſitate medij †: nec præcepti obligantis ſub mortali. Itá contra Petrum à Soto *lect.* 2. *de Sacr. extr. Vnct.* Villalobos *to.* 1. *tr.* 10. *diff.* 5. *n.* 1. vbi putat, ceſſante contemptu, & ſcandalo, ommitti poſſe abſq; vllo peccato. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 170. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 97. Et quidem, qui in extremis poſitus, poteſt hoc Sacramentum recipere, & ſciens ac prudens omittit, contemnere illud præſumitur, ſecundùm San Iuan *q. vn. ar.* 7. *de extr. Vnct. dub.* 2. *concl.* 2. Non ita ſecundum Tannerum *to.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 56. *Reſ* 97. *cit.* §. *Sed his*.

EXTREMA vnctio, ceſſante contemptu, & ſcandalo, omitti poteſt.

2 Ex dictis ſequitur, Parochum non teneri regulariter ſub mortali miniſtrare hoc Sacramentum cum periculo mortis, vt dicemus V. *Parochus*, *num.* 5. Nec debere aut poſſe ſimplicem Sacerdotem in defectu Parochi miniſtrare, niſi in certis caſibus, vt dicemus infrà *num.* 23. In caſu tamen neceſſitatis poſſe etiam excommunicatum denunciatum, etiam tempore interdicti, Diximus Verbo *Excommunicationis*, *num.* 19.

EXTREMÆ VNCTIONIS Vtilitas.

EXTREMA Vnctio delet peccata, ſi adſunt, & illorum reliquias.

Roborat infirmum contra tẽtationes.

Et confert ſanitatem, ſi expedit ſaluti animæ.

3 † VTILITAS & effectus extremæ Vnctionis explicantur à Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 2. his verbis: *Huius Sacramenti res eſt gratia Spiritus ſancti, cuius vnctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando; qua infirmus ſubleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, vbi ſaluti animæ expedierit, conſequitur* †.

Et non differtur vſque ad finem vitæ.

Sed neque debet nimirũ maturari.

4 Et, quòd attinet ad ſanitatem, cum Sacramenta non operentur virtute miraculoſa, ſed ſupernaturali ordinaria, non illam conſequitur, qui Vnctionem differt ad extremum vitæ, quando corpus ita eſt viribus deſtitutum, vt ad ſui reſtaurationem neceſſarium ſit manifeſtum miraculum. Immo ait Pitigianus *in* 4. *d.* 23. *q. vn. ar.* 5. *q.* 4. hoc Sacramentum in extremis ſuſcipere, eſſe quodammodo tentare Deum, & virtutem Sacramenti experiri velle. Adde, quod deuotio infirmi, & vſus rationis effectui huius Sacramenti plurimum confert; confertque vires contra tentationes, quæ infirmum in vſu rationis fatigant. Non tamen multum feſtinandum eſt; quia ideo dicitur Vnctio extrema, quia non debet dari, niſi iis, qui præſumuntur in diſcrimine vitæ conſtituti. Ita Kelliſonius *to.* 2. *in* 3. *p. q.* 32. *ar.* 3. contra impudentiſſimum Caluini mendacium. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 173. & *P.* 5. T. 3. *Reſ.* 95.

Gratia confertur poſt quintam vnctionem.

Alij aliter ſentiũt.

5 Gratia huius Sacramenti confertur, quando perficitur vltima vnctio cum ſua forma eſſentiali, quæ eſt quinta. Ita Suarez *to.* 4. *diſp.* 4. *ſec.* 2. *n.* 13. Alij putantes, ſingulas vnctiones eſſe integrum Sacramentum, dicunt, conferri poſt ſingulas. Sed de hoc infra, cum de materia. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 179.

EXTREMÆ VNCTIONIS Materia.

MATERIA remota huius Sacramenti eſt oleum,

6 † SICVT in Baptiſmo duplex eſt materia; nimirum remota, quæ eſt aqua; & proxima, quæ eſt ablutio: ita & duplex datur in hoc Sacramento: remota, & eſt Oleum: proxima, & eſt Vnctio.

Oliuarum.

benedictum ab Epiſcopo in eodem anno.

Sed in neceſſitate admitti poteſt vetus.

Et ſecundum aliquos Chriſma.

Sufficit autem in ſingulis vnctionibus vna gutta.

7 Oleum debet eſſe oliuarum †. & benedictum ab Epiſcopo in eodẽ anno, ex c. *litteris, de conſecr. diſt.* 3. Sed in neceſſitate poteſt Parochus infirmum vngere oleo veteri. Ita declarauit Sacra Congregatio Epiſcoporum *die* 20. *Martij* 1570. apud Gauantum *in ench. V. Extrema Vnctio n.* 10. Immo valde probabile putat Layman *lib* 5. *to.* 8. *c.* 2. *n* 4. materiam huius Sacramenti eſſe poſſe Chriſma. Vnde ſi quis per errorem Chriſmate infirmum vnxiſſet, nihil innouandum fore, ſed rem Domino commendandam: maximè, quod vnctio plerumque non ſine ſcandalo iteraretur. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 176. & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 90. Putat autem Filliuclus *to.* 1. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 78. non ſufficere vnam guttam olei in ſingulis vnctionibus, quia non ſatis eſt ad vngendum. Sed quia ex Riginaldo *to.* 2. *lib.* 28. *c.* 9. *n* 13. ea quantitas olei ſufficit in hoc Sacramento,

quæ aquæ ſufficiens eſt in Baptiſmo, & multi DD. dicunt, in Baptiſmo ſufficere vnam guttam aquæ, vt ſuo loco diximus *n.* 2c. probabile videtur, vnam guttam olei in hoc Sacramento ſufficere. Et ità docet Tannerus *to.* 4. *diſp.* 7. *q.* 1. *dub.* 3. *n.* 16. Ad Argumentum reſpondetur, guttam ſufficere ad vngendam partem corporis aliquantam, nec plus Rituales exigere. Et alioquiſi plus requireretur, ampulla olei breui deficeret. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 88. §. *Notandum eſt* † & dubitanter olim. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 177. †.

8 Vnctio verò ſecundum Becanum *de Sacr. c.* 25. *q.* 7. *n.* 6. ad eſſentiam Sacramenti, & gratiam producendam vnica ſufficit; quia non aliud ex Scriptura, vel Eccleſiæ traditione colligitur. Et forma Ambroſiana, & Veneta non ſignificat, niſi vnam vnctionem. In Baptiſmo quoque ſufficit vna immerſio, & in Euchariſtia vna ſpecies. Et tandem in eo, qui non haberet oculos, non eſſet neceſſaria vnctio oculorum. Quod verò Concilium Florentinum ponat plures vnctiones, non obſtare; quia ponit ſeptem, quas certum eſt non omnes eſſe neceſſarias: debere nihilominus adhiberi plures, iuxta Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vnum Sacramentum dicuntur, ſicut plures Ordines, & ſpecies panis, & vini in Euchariſtia. Ita ille. Ex qua opinione ſequitur, vt *ſupra, n.* 5. inſinuauimus, gratiam huius Sacramenti conferri ſtatim, ac prima vnctio peracta eſt. Sed communior, & probabilior ſententia Ledeſmæ *to.* 1. *de extr. Vnct. c.* 1. docet, ad hoc Sacramentum integrandum requiri quinque vnctiones, & gratiam conferri ſtatim, ac quinta vnctio cum ſua forma peracta eſt, ac proinde ſi infirmus ſtatim poſt primam vnctionem decedat, non conſequi gratiam. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 179.

MATERIA proxima eſt vnctio.

Non ſimplex

Sed quincuplex.

9 Quibus non obſtantibus, ait Marchinus *de peſte p.* 3. *c.* 6. *n.* 26. Parochum in tribus caſibus neceſſitatis poſſe vnicam vnctionem adhibere, cum conditione ſaltem mentaliter percepta, *ſi eſt validam.* Nimirum, ſi timet, infirmum ante quinque vnctiones deceſſurum, vel ſe peſte inficiendum, vel alios ægrotos abſque vlla prorſus vnctione deceſſuros. Nam non eſt improbabile, per vnam vnctionem acquiri aliquam gratiam habitualem, & actualem, immo & corporis ſanitatem. Et alioqui, cum hoc Sacramentum non ſit neceſſarium, non ſit iniuria infirmo; & cum adhibeatur conditio, nec Sacramento. Et obuiatur periculo Sacerdotis. *Ita etiam* Granado *in* 3. *p. contr.* 8. *tr. vn. diſp.* 7. *n.* 12. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 80. & olim *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 168. Ex quibus à fortiori ſequitur, quòd docet Filliucius *to.* 1. *tr.* 3. *c.* 5. *n.* 129 in caſu neceſſitatis ſufficere vnctionem vnius oculi, auris, naris, manus, &c. cum forma generali, *Indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, auditum* &c. *deliquiſti*. Omittendo etiam ſignare ſigno Crucis. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 168. §. *Sed ego*: & *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 79. in fine, & 92. poſt medium.

At in neceſſitate dicunt, poſſe vnicam adhiberi.

Et certum eſt, ſufficere quòd vngatur vnus oculus, vna auris, &c. Etia abſque ſigno Crucis.

10 Et extra neceſſitatem ſigna Crucis omittere, ait Nugnus *in addit. ad* 3 *p. q.* 29. *ar.* 6 eſſe peccatum mortale, & contrarium eſſe improbabile. Sed, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, probabiliſſimum eſt, quia nullum præceptum inuenitur de hac re expreſſum: nec conſtat, conſuetudinem cum tali obligatione introductam eſſe. Male igitur facere, qui illas extra neceſſitatem omittit, ſed non peccare mortaliter. Ita Becanus *de Sacr. c.* 27 *q.* 3. *n* 3 *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 178 *&* 168. in fine.

Quod extra neceſſitatem omittere, ſecluſo contemptu & ſcandalo, non eſt mortale.

11 Petes: An tempore peſtis, ad contagionem vitandam, liceat infirmum vngere virgula argentea, lignea, &c. Reſpondeo, licere; quia hic

Fieri etiam poſſunt vnctiones virgula

argentea, &c. ad vitandam contagionem tempore peſtis.

hic vſes non infert irreuerentiam Sacramento, & ius conſeruandi vitam eſt nobis innatum. Debet autem poſtea talis virga purgari, & ſi argentea ſit, in ſimilem vſum ſeruari; ſi verò lignea, cremari. Ita Marcellinus *de peſte p. 3. c. 5. n. 1.* & alij. *P. 3. T. 4. Reſ. 167.* & *P. 5. T. 3. Reſolut. 79.*

EXTREMÆ VNCTIONIS
Forma.

FORMA huius Sacramenti [Per iſtã ſanctam vnctionem, &c.]

12 HVIVS Sacramenti forma præcepta hæc eſt: *Per iſtam ſanctam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per viſum* (& repetitur ad ſingulos ſenſus, illos nominatim exprimendo) *deliquiſti, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. Sed hæc vltima verba, *in nomine Patris*, &c. ait Filliucius *to. 1 tr. 3. c. 4. n. 86.* non eſſe neceſſaria. Et idem docet Reginaldus *to. 2. lib. 28. c. 9 n. 56.* de illis verbis *ſanctam*, & *piiſſimam*: quia ſine illis ſenſus manet integer. Idem dicendum cum Suarez *to 4. diſp. 40. ſec. 3. n. 13.* contra Nugnum *in add. ad 3. p. to. 2. q. 29 ar. 9. concl. 4.* de particula *per ſuam miſericordiam*, quia cauſa principalis *quæ* huius Sacramenti ſufficienter exprimitur illis verbis, *Indulgeat tibi Deus*. Idem dicendum videtur de illis particulis, *per viſum, auditum*, &c. Igitur de neceſſitate Sacramenti ſunt illa. *Per iſtam vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti*. Qui verò reliqua ſine neceſſitate omitteret, peccaret. *P. 3. T. 4, Reſ. 175 §. Notandum*, & 180.

Quæ omnia non ſunt neceſſaria.

Sed tantum hæc, [Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti.]

13 Hæc autem forma, vt patet, eſt deprecatiua. Sed an indicatiua foret ſufficiens? Affirmat Becanus *de Sacr. c. 27. q. 7. n. 3.* quia ſicut Eccleſia ex illis verbis, *baptizantes eos* colligit hanc formam, *Ego te baptizo*, ita ex illis *vngentes illum*, colligere poteſt hanc, *Ego te vngo*. Deinde, quia forma Ambroſiana, & Veneta non eſt deprecatiua. Tertiò, quia in Confirmatione, ſufficiens eſt hæc forma, *Conſigno te Chriſmate*, vnde & in hoc Sacramento, *vngo te oleo*. Nec obſtare illud Iacobi, *Orent ſuper eum*. Nam forma Sacramentalis à ſanctis Patribus vocatur oratio, etiam ſi ſit indicatiua. Sed negatiuam ſententiam Nugnus *in add. ad 3. p. q. 33. ar. 6.* & alij adeo certam exiſtimant, vt dicant hoc Sacramentum collatum cum forma indicatiua iterandum eſſe ſine conditione, quia non poſſunt eſſe inſtitutæ pro vno Sacramento duæ formæ non habentes eundem ſenſum. Ergo ſi deprecatiua eſt ſufficiens, non erit ſufficiens indicatiua, cum non habeat ſenſum illi æquiualentem. Sed ſententiam Becani probabilem putauit Suarez *in 3. p. to. 4. diſ. 40. ſec. 3. n. 7.* Cum quo contra Nugnum dicendum eſt, validam eſſe hanc formam: *Vngo te Oleo ſancto, & Deus tibi remittat quidquid peccaſti*, &c. quia verbis indicatiuis adiungitur ſufficiens deprecatio. Grauiter tamen peccaret, qui hac forma vteretur. *P. 3. T. 4. Reſ. 175.*

Quid ſi adhibeatur forma indicatiua, [Vngo te oleo, &c.]

Vel partim indicatiua, partim deprecatiua?

14 † EXTREMÆ Vnctionis ſubiectum capax, non eſt quicumque moriturus, ſed tantum moriturus ex infirmitate, ſiue illa procedat ex morbo, ſiue ex vulnere, ſiue ex partu, ſiue ex ſenectute. Vnde non poteſt vngi ſuſpendendus, nauigationem procelloſam aggreſſurus, &c. quia Apoſtolus ait: *Si quis infirmatur.*

EXTREMA Vnctio non poteſt conferri ei, qui ſuſpendi debet;

Sed tantum infirmis.

15 Requiritur etiam vſus rationis. Vnde perpetuo amentibus dari non debet †. Secus, ſi aliquando ſani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt expreſſe, vel tacitè in receptione aliorum Sacramentorum & probabile ſit, illos petituros fore, ſi poſſent. Ita Zambranus *de ſacr. extr. vnct. c. 5. dub. 2.* Qui aduertit, in tali caſu furioſum reſiſtentem eſſe ligandum, & fortiter tenendum, ſecluſis tamen laicis ad tollendum ſcandalum. Quod ſane neceſſarium foret, ſi aliud Sacramentum recipere non potuiſſet. *P.2. T.14. Reſ 78. & P.5. T.3 Reſ.84.*

Vſum rationis habentibus.

Vnde non debet conferri perpetuo amentibus.

Qui nunquam mētis compotes fuere, nec alia Sacramēta ſuſcepere.

16 Pueri etiam ante vſum rationis vngi non debent. At ſtatim poſt vſum rationis vngi poſſunt, non enim expectari debet tempus Communionis, quia maior diſcretio requiritur ad Communionem, quam ad hoc ſacramentum. Ita Hurtado *de ſacr. extr. vnct. diff.* 10. contra Sotum *in 4. d. 23. q. 2. ar. 2.* Immo ſi dubium ſit, num in puero lumen rationis irradiet, vngi debet ſub conditione, *ſi es capax.* Ita Sancius *diſp. 27. n 17.* & nouiſſime Lugo *de Euch. diſp. 13. ſect. 4. n. 41. P. 3. T. 4. Reſ. 169. & P. 5. T. 3. Reſ. 85.*

Nec pueris.

Niſi poſt vſum rationis.

Vel in dubio, ſub conditione [ſi es capax.]

17 Neque verò neceſſe eſt, vt hoc Sacramentum ſuſcipiens aliquando peccauerit, quia materia huius Sacramenti non ſunt peccata, ſicut Pœnitentiæ. Et effectus, nimirum remiſſio peccati, & auxilia quibus infirmus in illa lucta dæmoni reſiſtat, ſunt diſtincti, & vnus conferri poteſt ei, qui non eſt alterius capax; vnde ſatis eſt, quod infirmus peccare poſſit. *P.3. T. 4. Reſ. 172.*

Sed, quia peccata non ſunt materia huius Sacramenti,

18 Igitur illud non eſt denegandum puero poſt vſum rationis, quem Parochus ex Confeſſione cognoſcit, numquam actualiter peccaſſe, quia iuuare illum poteſt, ne peccet, & conferre ſanitatem, ſi expedierit. Nec falſificabitur forma, *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquiſti:* nam ſenſus eſt, *Conferat tibi Deus gratiam de ſe remiſſiuam,* &c. Ob quam rationem non falſificatur forma abſolutionis, cum confertur ei, qui iam eſt in gratia per contritionem. Ita Suarez *to. 4. diſp. 42 ſec. 2. n. 10.* quidquid neget Sancius *n. 18. P. 3. T. 4. Reſ. 181.* Nec ob eandem rationem deneganda eſt vnctio adulto recenter baptizato, qui nullum poſt Baptiſmum peccatum commiſit, ſicut teſtatur Sancius *n. 28.* non eſſe denegatum Matriti *an.* 1620. Et ita docet Præpoſitus *in 3. p. q. vn. de Extr. vnct. dub. 7. n. 61.* contra Nugnum *in 3. p. q. 32. ar. 4. P. 3. T. 4. Reſ. 172. & P. 5. T. 3. Reſ. 86.* Item inungendi ſunt oculi, & aures cœci, & ſurdi à natiuitate: tum, quia peccare potuerunt per interiores potentias illis membris correſpondentes, vt deſiderio actus mali illius ſenſus: tum etiam, quia ſatis eſt habuiſſe potentiam peccandi. Ita Præpoſitus *vbi ſup. dub. 8. n. 73.* Qui addit, quod ſi deſit organum, vngi debet locus propè illud. *P. 5. T. 6. Reſ. 11.*

Conferri poteſt puero, qui numquam actualiter peccauit.

Et adulto morienti ſtatim poſt Baptiſmum.

Et inungi debent oculi & aures cœci, & ſurdi à natiuitate, vel loci vicini.

19 Si verò adſint peccata, & timeatur tempus defuturum, tunc debet præmitti Confeſſio: quia prius adhibenda ſunt Sacramenta neceſſaria, deinde vtilia. Sed caſus poteſt accidere, vt extrema Vnctio exiberi debeat abſque eo, quod infirmus communicauerit, ſi v. g. adſit periculum vomitus. Immo etiam abſque eo quod confeſſus fuerit, vt ſi

Peccator verò nō debet eſſe neceſſariò confeſſus, ſed ſufficit quod ſit cōtritus, vel attritus cum opinione cōtritionis.

Expedit tamen prius confiteri, ſi poteſt.

ita morbus eum præuenerit, vt nec ſigna pœnitentiæ dare poſſit, Immò quantum eſt ex ordine Sacramentorum, poteſt regulariter vngi peccator abſque præuia Confeſſione. Nam ad hoc Sacramentum digne ſuſcipiendum ad ſummum ſatis eſt contritio, vel attritio putata contritio. Ita Filliucius *to.* 1. *tr.* 3. *c.* 5. *n.* 114. & Barboſa *de off. Parochi c.* 22. *n.* 36 P. 5. *T.* 3. *Reſ.* 91.

Et poteſt ſacra Vnctio iterari in eadem infirmitate longa, ſi periculũ iteratò occurrat.

20 In vna infirmitate, in qua infirmus non niſi ſemel appropinquat morti non debet Vnctio iterari. At ſi infirmitas eſt longa, & poſt vnctionem in periculo mortis, à quo infirmus liberatus ſit, elapſo aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etiam ſi plenè non conualuerit, poteſt iterum vngi. Vide Kellıſonium *to.* 2. *in* 3. *p. q.* 33. *ar.* 2. *P.* 5. *T.* 3. *Reſ.* 96.

EXTREMÆ VNCTIONIS Miniſter.

MINISTER huius Sacramenti eſt ſolus Sacerdos.

Non excommunicatus, nec ſuſpenſus.

Nõ oportet, quod ſit vnus.

Vnde ſi vngens moriatur poſt aliquam vnctionem, alium Moiſ. ſius, alium reliquas ſupplere debere.

21 † MINISTER huius Sacramenti non poteſt eſſe, niſi Sacerdos: eius enim miniſterium eſt actus Ordinis ſacerdotalis. Quo Sacerdos priuatur per excommunicationem denunciatam, & ſuſpenſionem ab officio, vel exercitio Ordinum, ſecluſa tamen neceſſitatem, vt dictum eſt V. *Excommunicationis*, n. 10. Non debet eſſe neceſſariò vnus †. Et inde in caſu neceſſitatis, quando v. g. quis incidiſſet in amentiam poſt peccatum mortale, de quo ſolum habuiſſet attritionem, nec petijſſet confiteri, ac proinde abſolui non poſſet, in tali inquam caſu, ſi Sacerdos linire incipiens, peractis duabus, vel tribus vnctionibus cum ſuis formis, moriretur, alius non deberet, neque poſſet illas repetere, ait Moiſeſius *to.* 1. *tr.* 4. *ar.* 3. *n.* 54. Sed alias ſupplere deberet. Sicuti, ſi Sacerdos poſt conſecratam Hoſtiam ſtatis cederet, alius deberet ſolum calicem conſecrare. Et ſic videtur docere D. Thomas *diſt.* 23. *art.* 1. Verumtamen, quia hoc, quamuis probabile, non eſt certum, benefaciet ſecundus Sacerdos in hoc

Mæratius putat debere de nouo incipere.

caſu (ait Mæratius *to.* 3. *diſp.* 10. *ſect.* 2. *n.* 8.) ſi vnctiones ab initio repetat; quia id infirmo eſſe poteſt vtilius. P. 5. T. 3. Reſ. 87. Si

Poſſunt verò in periculo multi vngere, vnus oculũ, alius aurem &c.

verò infirmus ſtatim deceſſurus timeretur, poſſent ei vnctiones ſimul a pluribus Sacerdotibus adhiberi; quia, vt docet Mæratius *ibid. ſec.* 1 *n.* 1. hic vngendi modus eſt validus, cum inter vnctiones partiales ordo non ſit de eſſentia: ac proinde in neceſſitate licitus. Ita Præpoſitus *in* 3. *p. q. vn. dub.* 5. *n.* 37. *Ibid. Reſ.* 88.

At nemo vngere poteſt ſeipſum.

22 Deinde, miniſter huius Sacramenti debet eſſe diſtinctus à ſuſcipiente: ſicut omnia alia Sacramenta, quæ in vſu conſiſtunt. Colligitur ex modo loquendi D. Iacobi 5. ibi *Orent ſuper eum, vngentes eum* Et ſanè mutaretur ſubſtantialiter forma, ſi diceretur, *Indulgeat mihi*: ſicut mutaretur forma Baptiſmi ex D. Thoma *q.* 66. *art.* 5. *ad* 4 dicendo, *Baptizo me*. Ita Mercerus *in* 3. *p. q.* 32. *ar.* 5. *P.* 5. *T.* 3 *Reſ.* 94.

DEBET etiam miniſter eſſe Parochus, vel eius licentiam habere.

23 † Rurſus extra neceſſitatem debet eſſe Parochus; quia vngere, eſt actus iuriſdictionis †. ſufficit autem licentia Parochi. Et in neceſſitate ſine licentia; immo cum reſiſtentia Parochi miniſtrare poteſt ſimplex Sacerdos, etiam Religioſus contra Gauantum, v. *extrema vnctio*,

n. 3.

n. 3. Ita Fernandez *p. 5. c. 10. §. 1. n. 8.* vbi etiam notat, pœnam excommunicationis inflictam in *Clement.* Religioſis hoc Sacramentum extra neceſſitatem miniſtrantibus, incurri etiam à Sacerdote ſæculari. In quo cum ipſo diſſentit Victorellus *in append. ad Poſſeu. c. 9.* quia pœnæ ſunt reſtringendæ. P. 5. T. 3. *Reſ.* 82 † & ex parte etiam *in* P. 3. T. 4. *Reſ.* 170. §. *Notandum* †. Aduerte hic, quòd in neceſſitate, abſente Parocho, tenetur infirmum vngere ex charitate ſimplex Sacerdos; non tamen ſub mortali. Niſi infirmus confiteri, & communicare non potuiſſet. Sic Layman *lib. 5. tr. 8. c. 7. n. 3. Reſ.* 170. *cit.* §. *Ad ſecundam.*

Secluſa neceſſitate.

In qua ſimplex Sacerdos, deficiente Parocho, non tenetur regulariter miniſtrare ſub mortali.

24 † Et verò, quicunque ille ſit, miniſter adhibere debet reſpondentem, & præmittere precationes Ritualis †. Sed, ſi periculum vrget, poteſt vtrunque omittere. Tannerus *to. 4. diſp. 7 q. 8. dub. 3. n. 85.* P. 5. T. 3 *Reſ.* 91. §. *Notandum eſt*. Obſeruat etiam Barboſa *de offic. Parochi, c. 22. n. 44.* non debere Parochum deferre ſacrum oleum abſque lumine: nec illud deferre in domum, ſiue ante vnctionem, vt noctù vocatus promptior inueniatur; ſiuè ab illa rediens, vt citiùs ſe expediat. Sed hoc vtrunque citra periculum irreuerentiæ, aut ſcandali, non eſſe peccatum mortale. *Ibid.* initiò.

Debet tamen miniſter adhibere reſponſorem, & preces.

Et non deferre oleum ſine lumine, aut in domū.

FALSARIVS.

1 † FALSARIVS dicitur, qui in ſcriptura publica falſitatem committit †. Sed an qui mutat ſcripturam in aliquo, nixus nihilominus veritati, dicatur falſarius? v.g. facta eſt apocha alicuius ſolutionis cum ſubcriptione teſtis: amittitur; qui illam reficeret, & loco teſtis ſubſcriberet, eſſet nè falſarius. Iterum: Petrus mutuat centum Caio pecunia numerata. At Notarius in inſtrumento non apponit illud *pecunia numerata*, poteſt nè nouum inſtrumentum cum illis verbis effingere? Rurſus: Epiſcopus concedit Sacerdoti facultatem audiendi Confeſſiones, & abſoluendi reſeruata: At Magiſter Notarius in litteris non apponit facultatem in reſeruata, poteſt ne ille apponere? Ad quæſitum generaliter negatiuè reſpondet Clarus *lib. 4. §. falſum, n. 34.* Et in particulari duos primos caſus concedit Gyptius *de caſ. reſer. c. 13. caſ. 7. n. 7.* vltimum Bellochius *p. 2. q. 9. num.* 113. quia ex *l. cum filius*, *§. hæres meus ff de legat.* 2. non poteſt dici falſum, quod iuuatur primordio veritatis. Sed ipſe *P. 3. T. 6. Reſ.* 56. cum Naldo *ſum. V. Scriptura, n. 7.* & alijs docet, mortale peccatum eſſe, amiſſa vera ſcriptura, ſimilem confingere; quia eſt contra virtutem veracitatis, & cedit in Reipublicæ detrimentum. Cœterum probabile eſt, quod ſi quis corrigeret litteras iuxtà mentem Pontificis, vt (ſi ſupplicatio facta ſit pro Petro Panormitano, & litteræ expeditæ ſint pro Petro Meſſanenſe) ſi quis litteras conformaret cum ſupplicatione, non peccaret, nec incurreret excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ita Naldus *ibi V. falſum, n. 4.* P. 5. T. 14. *Reſ.* 40.

FALSARIVS qui falſificat ſcripturā publicam.

Etiā ſi nitatur primordio veritatis.

Non enim licet, amiſſa vera ſcriptura, confimilem fingere.

Aut ſimilia facere.

Licet tamen corrigere litteras diſpēſationum ad mentem Pontificis.

2 Falſarius quoque eſt, qui diſpenſationem Apoſtolicam mentitis cauſis impetrauit, in quo caſu diſpenſatio non valet. Sed de hoc vide *V. Diſpenſatio à n. 7.*

Seruare.

SERVANDVM eſt feſtum, audiẽdo ſacrum,

Et abſtinendo ab operibus ſeruilibus,

1 † PRÆCEPTVM de ſeruandis diebus feſtis duobus completur, auditione Miſſæ, de qua V. *Miſſam audire*, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus, vt fodere terram, fabricare, & ſimilia †.

2 Et quidem hoc prohibetur Chriſtianis tantùm. Vnde non damnarem dominum, qui prædicta opera imponeret mancipio infideli: quia iſte non peccat, cum non teneatur legibus Eccleſiaſticis. Quâ ratione docuit Layman *lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 5. *n.* 3. licitum eſſe, imponere opera ſeruilia perpetuò amentibus, quamuis contrarium doceat Fernandez *p.* 3. *mandam.* 3. *n.* 16. *P.* 5. *T.* 4. *Reſ.* 7.

Ac iuramentis iudicialibus tãtum.

3 Prohibentur etiam diebus feſtiuis iuramenta *cap.* 1. *de ferijs*. Vbi Abbas putat prohiberi etiam extraiudicialia. Sed Caietanus *in* 2.2. *q.* 122. *ar.* 4. cuius ſententiam probabilem exiſtimo cum Layman *lib.* 4. *tr.* 7. *cap.* 2. *n.* 8. putat prohiberi ſolummodo iudicialia, quæ ſolemniter præſtantur coram iudice: nam de tali materia agit textus, & alioqui omne iuramentum priuatum, ex eo ſolùm quòd in feſto fiat, eſſet ſpeciale peccatum. Igitur ſi abſit ſcandalum, non peccant Notarij celebrantes contractus in diebus feſtiuis.

Nam Notarij, ceſſante ſcãdalo, poſſunt celebrare cõtractus.

Quod ſi in feſtis celebrant contractus ruſticorum, qui in profeſtis abſunt a Ciuitate, Rodriquez *tom.* 1. *c.* 122. *n.* 3. eos excuſat etiam ratione neceſſitatis; ob quam in paruis oppidis ait Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 30. *n.* 17. permittit iudicia litigantium diebus feſtis, quia in profeſtis ruſticani non adſunt *P.* 2 *T.* 15. *Reſ.* 34. † & referendo iterum *P* 4. *T.* 4 *Reſ.* 62. 9. *Nota etiam* †.

Maximè ruſticorũ.

Quoniã verò ſcribere, & tranſcribere non eſt opus ſeruile, nõ peccãt Cõmiſſarij, & Notarij vel alij, acta Curiæ, ſermones, & alia tranſcribentes.

Etiã ex mercede.

4 Commiſſarij, Notarij, & alij officiales acta Curiæ tranſcribentes, ſicut etiam alij tranſcribentes ſermones Prædicatorum, & DD. allegationes pro mercede in diebus feſtis, non peccant mortaliter: quia ſcribere, & tranſcribere non eſt opus ſeruile, cum ſit actio de ſe mentalis, & ſpiritualis, etiam ſi non fiat gratia addiſcendi, ſed ſine proprio profectu, & ex mercede: nam hoc eſt per accidens, & non eſſe ſeruile. Ita Suarez *de Relig. to.* 2. *lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 4. contra Caietanum *in* 2.2. *q.* 122. *ar.* 4. *P.* 2. *T.* 15 *Reſ.* 35.

Quæ ratio excuſat etiã Typographos ordinantes caracteres,

Pictores.

5 Similiter Typographi caracteres in die feſto ordinantes, non peccant mortaliter: quia hoc etiam eſt opus de ſe mentale, non ſeruile. Ita Homobus *vol.* 1. *p* 2. *reſp.* 34. At verò prælo incumbere eſt merè ſeruile, & ideo in diebus feſtis illicitum. Ita etiam Homobonus *vbi ſup.* *P.* 4 T. 4. *Reſolut.* 62. Quod etiam de Pictoribus docet Layman *lib.* 4. *tr* 7. *cap.* 2. *num.* 3.

Digladiatores,

6 Digladiatores etiam, vulgo *Schermidori* artem in die feſto exercentes, excuſantur à Granado *in* 2.2. *contr.* 3. *tr.* 12. *diſp.* 4. *ſec.* 7. *n.* 67. exiſtimante contra Suarez *de Relig. to* 1. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 8. exercitium armorum non eſſe opus ſeruile, ſed liberale, ſicut ſaltare, pulſare citharam, &c. Et ita etiam ego ſentio *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 23. Immo probabilis etiam eſt opinio Granado *vbi ſup. n.* 65. contra Suarez *vbi ſupra* quod diebus feſtis licitum ſit bellare, etiam ſecluſa neceſſitate, ſi Miſſa audiatur. Immo contra Rodriquez *ſum. p.* 1. *c* 126. *n.* 10. puto, id nec eſſe peccatum veniale. Adde, quòd ſtando in contraria ſententia, fere ſemper eſt licitum: quia ſemper adeſt aliqua vtilitas, vel neceſſitas in non differendo bello in aliud tempus: vnde excuſantur etiam

Milites bellantes,

qui

qui vrbes, & oppida aggeribus, vallo, & foſſa muniunt, &c. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 229.

Et in bello aggeres & alia ſacientes.

7 Piſcatio, aucupatio, venatio ſecundum aliquos ſunt opera de ſe ſeruilia, ac proinde illicita. Ita Suarez *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 3. Sed Granado *in* 2 2. *contr.* 3. *tr.* 12. *diſp.* 4. *ſec.* 7. *n.* 65. docet venationem ferarum non eſſe ſeruilem, licet fiat propter lucrum: piſcationem vero eſſe ſeruilem, ſi fiat ferendo retia, remigando &c. Et Filliucius *to.* 2. *tr.* 27. *c.* 9. *n.* 172. 173. docet, non eſſe illicitam venationem, piſcationem, &c. induſtrioſam, & ob recreationem: eſſe verò illicitam ſi ſit laborioſa, & ex officio. Aduerte etiam, quod Suarez admittit ratione conſuetudinis venationem in die feſto. Non autem piſcationem. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 222.

Quid de piſcatione?

Aucupatione?

Venatione?

Multi multa.

8 Computare diebus feſtiuis cum operarijs, & illis mercedem ſoluere, non eſt illicitum: quia voces, aut recognitio ſcripturarum, & *de le taglie* non ſunt opus ſeruile; numeratio vero pecuniæ ex mercede præbendæ, eſt parua quantitas. Contrarium docet Marchantius *in reſol. paſtor. ad Decal. p.* 1. *c.* 3. *q.* 5. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 83.

Item non eſt ſeruile computare cum operarijs, & mercedem ſoluere.

9 Iter agere (& conſequenter ſaltare, choreas ducere &c.) non eſt opus ſeruile, quia eſt actio naturalis in quadam corporis ſituatione conſiſtens; qua propter in die feſto non eſt illicitum. Ita Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 27. *n.* 2. contra Sotum *de iuſt. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 4. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 222. §. *Notandum*. Vnde agaſones, ſeu muliones in inchoantes iter cum beſtijs oneratis in die feſto, raro peccant mortaliter. Nam ſi aliquando peccant, id eſt ratione laboris in leuando, & imponendo onera, quod eſt opus ſeruile: ſed hoc vt plurimum fit in paruo tempore Suarez vero *vbi ſup n.* 3. illos excuſat ſolum in continuatione itineris in profeſto inchoati, ratione publicæ vtilitatis, vel vitandi proprij nocumenti. *P.* 2. *T.* 15. *Reſ.* 36.

Iter agere,

Saltare,

Choreas ducere.

Vnde muliones iter in feſto incipientes cum beſtijs oneratis raro peccant mortaliter.

10 † Opera ſeruilia in diebus feſtiuis exercentes excuſari poſſunt: primò, ratione neceſſitatis: ſecundo, ratione lucri tranſitorij: tertio, ratione conſuetudinis. Nam feſtum ſeruare debemus ex lege humana, quæ conſuetudine tolerata à Prælatis reuocari poteſt, ſaltem quoad aliquem actum: quarto, ratione pietatis: et quintò, ex paruitate materiæ †.

Qui verò opera ſeruilia exercent, excuſari poſſunt.

11 Itaque ratione neceſſitatis excuſantur ſartores, conficientes in diebus feſtis veſtes, vel alia pro funere, & interdum etiam excuſantur, ſi poſt medium noctis præcedentis feſtum laborare coguntur, vt veſtes promiſſas perficiant. Ita Layman *lib.* 4. *t.* 7. *c.* 3. *n.* 12. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 62.

Aut ex neceſſitate, vt ſartores laborantes pro funere, &c.

12 Ratione lucri tranſitorij conceſſit Summus Pontifex in cap. *licet, de ferijs* piſcationem halecum, quæ vno anni tempore tantum ſolet, quod etiam intelligendum eſt de piſcatione thymnorum, & aliorum ſimilium. Id quod Fernandez *p.* 1. *c.* 7. §. 1. *n.* 6. & Caietanus *ſum. V.* *Feſtus dies cap.* 1. extendunt ad quodlibet lucrum tranſitorium repentine occurrens: & ex hoc capite excuſant tonſores in diebus feſtis tondentes, propterea quod in alijs diebus propter occupationes tondendi non accedunt (Quod etiam docet Homobonus *vol.* 1. *p.* 2. *reſp.* 36. P 4. *T.* 4. *Reſ.* 62. §. *Notandum*. Sed ſupradictam opinionem improbat Suarez *de Relig to.* 1. *lib.* 2. *c.* 33. *n.* 9. quia in eo cap. Summus Pontifex reſpexit ad vtilitatem publicam, & ideo non debet fieri extenſio ad priuatam ſingulorum. Ego vero opinionem Fernandez tunc ſolum

Aut ratione lucri tranſitorij vt piſcatores halecum, & thymnorum,

Et ſecundum aliquos, barbitonſores.

libenter admitterem, quando vtilitas, & lucrum tranſitorium ceſſans eſſet tanti momenti, vt eius amiſſio non mediocre nocumentum à prudente iudicaretur. Tonſores vero ſi barbam vnius, vel alterius radant, excuſo ex paruitate materiæ; ſi vero radant omnes, vbi adeſt talis conſuetudo tolerata, ratione conſuetudinis. *P.2. T.15. Reſ.34.*

Aut ratione pietatis, vt laborantes in eleemoſynam.

13 Ratione pietatis, quamuis magis placeat ſententia Caietani *in* 2.2. *q.* 122. *ar.*4. non excuſantis laborantes in die feſto; cum extra neceſſitatem opus præceptum Religionis non debeat prætermitti; tamen Palatius *in ſumma* excuſat opera ſeruilia exercentes in die feſto ratione pietatis, & propter eleemoſynam. Idem docet Villalobos *man. c.* 22.*n.* 80. quoad opera ſeruilia quæ ſecreto fieri poſſunt. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.*177. Idemque docet Marchantius *reſol. Paſtor. ad Decal. p.* 1. *c.* 3. *q.* 2. exemplificans de eo, qui laboraret in gratiam Templi, vel loci pij, præſertim ſi id faciat de licentia Parochi. *P.*5. *T.*13. *Reſ.*83

Puellæ ſuentes ad fugiendum otium,

Excuſantur quoque ratione pietatis puellæ in die feſto ſuentes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium, & ne ad feneſtras ſe conſpiciendas exhibeant. Ita Sà *V. feſtum, n.* 6. & Homobonus *vol.*1. *p.* 2. *reſp.* 35. contra Comitolum *lib.*4 *q.*37. *P.*4. *T.* 4. *Reſ* 62 in fine, & referendo olim *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 8. §. *Notandum eſt etiam hic.*

Parietes Templorum ornantes;

Ornantes tapetibus, & aulæis Templorum parietes vulgo *paratori* poſſunt hanc artem in die feſto exercere, quamuis in præcedentibus diebus id facere potuiſſent. Ita Bonacina *de leg. diſp.* 5. *q. vn. punct.* 3. *n.* 3. contra Conradum *p.* 2. *q* 233. *P.*3. T. 5. *Reſ.* 8. §. *An qui.*

Aut tandè ex paruitate materiæ,

Vt laborantes per duas horas.

14 Ex paruitate materiæ excuſantur opera ſeruilia exercentes in die feſto ſecundum Reginaldum *to.* 2. *lib.* 16 *c.* 3. *n.* 53. ſi laborent minus integra hora. Secundum Marcantium *qq. paſtor. c.*3.*q.*2. ſi non laborent per tres horas. Sed ego puto cum Filliucio *to.* 2. *tr.* 27. *c.* 11. *n.* 205. paucam materiam in hac re eſſe duas horas. Quod etiam docuerat Henriquez *comp. caſ. mor. c.* 7. *n.*4. & docet nouiſſime Granado *in* 2.2. *contr.*6. *tr.* 2. *diſp.* 2. *ſec.* 6. *n.* 54. *P.* 2. *T.* 15. *Reſ.* 36. § *Quæ nam P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 8. in fine & P. 5. T. 5. *Reſ.* 6.

Non tamen opus forẽſe magnæ cõſiderationis exercentes, quantũuis breui tempore.

Aduerte autem, quod in operibus forenſibus & iudicialibus paruitas materiæ non debet ſumi ex quantitate temporis inſumpti, ſed ex qualitate operis. Vnde venditio rei magni momenti, cum magna ſolemnitate celebrata, etiam per paruiſſimum tempus, eſſet peccatum mortale. Quod à fortiori procedit de actibus iudicij. Secus ſi res vendita eſſet parui momenti, vt vendere calceos, &c. Ita Palaus *to.*1. *tr.* 9. *diſp.* 2. *punct.* 3. *n.* 4. *Reſ.* 6. *cit.* §. *Non deſinam*,

CAVSA feſtorum ad iudicem Eccleſiaſticum ſpectat.

15. Laborans in die feſto non poteſt puniri à iudice laico, ſed tantum ab Eccleſiaſtico, ad quem ſpectat ad hoc licentiam concedere. Et ſic declarauit ſacra Congregatio apud Megalium. *conſ.* 97. *n.* 2. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 94.

FESTVM Statuere.

DIES FESTI de iure ſtatui debent cum conſenſu populi.

16 EPISCOPVS non poteſt ſine conſenſu populi dies feſtos inſtituere, ex cap. *conqueſtus, de ferijs.* Vnde ait Palatius *de contr.*

centr. lib. 2. *c.* 10. quod ſi ipſe ſolus inſtituit, non tenentur populi illos ſeruare, & ſi præcipit ſeruari ſub excommunicatione, prouocandum eſſe ad Metropolitanum, vel ſi ipſe eſt Metropolitanus, ad Papam. Alioqui enim Epiſcopi inſtituent feſtos, quos volent, cum maximo eorum, qui ſuis laboribus victitant, detrimento. Sed hoc procedit de iure: nam Fagundez *pr.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 11. & alij aſſerunt, de conſuetudine dies feſtos ſola Epiſcopi auctoritate indici, adhibito Clericorum conſilio, non ſuffragio. Et ſi populi conſenſus requiritur, ſufficienter haberi, quoties non contradicit. Quod autem Epiſcopus in ſynhodo dies feſtos ſtatuere poſſit, tradit Gauantus *in ench. p.* 2. *alleg.* 105. *n.* 39. Debet tamen Epiſcopus eſſe parciſſimus in inſtitutione feſtorum. Ita Sayrus *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 16. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 178.

At ex conſuetudine ſtatuit ſolus Epiſcopus.

Qui in hoc ſit parciſſimus.

17 Et, quamuis Suarez *de Relig. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 11. *n.* 4. *&* 5. doceat, licere Epiſcopo inſtituere diem feſtum alicuius Beati nondum canonizati; quia beatificatio eſt quædam canonizatio minori apparatu celebrata; Ego tamen contrarium teneo cum Villalobos & Caſtellino *de canon. ſanct. c.* 2. *punct.* 6. *§.* 2. *& sequ.* Vnde, vt Reſpublica Venetorum feſtum B. Salonij coleret, à Summo Pontifice Paulo V. impetrauit. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 9.

Et non ſtatuat colendum diem Beati nondum canonizati.

F I D E S.

1 † FIDES definiri poteſt, aſſenſus eorum, quæ Spiritusſanctus Eccleſiæ reuelauit, quia Spiritusſanctus reuelauit. Fidei materia eſt omnis veritas reuelata, quæ in ſacris ſcripturis traditionibus Apoſtolicis, Concilijs approbatis, & declarationibus ſummi Pontificis, quatenus talis, continetur. Alia eſt implicita, qua quis credit quidquid tenet Eccleſia: alia explicita, qua quis credit fidei veritates in ſe ipſis diſtinctè, vt Trinitatem diuinarum Perſonarum, Vnitatem Eſſentiæ, &c.

FIDES definitio.

Materia.

Diuiſio.

2 Iam verò, nemo tenetur habere fidem explicitam omnium, quæ credenda ſunt. Eſt enim ferè impoſſibile omnes articulos, & veritates ſcripturæ, Conciliorum &c. ab aliquo sciri. Sed ſatis eſt, quod quiſque aliquos credat in particulari, & explicitè, pro qualitate ſcientiæ, & perſonæ, reliquos verò implicitè, id quod eſt neceſſarium neceſſitate medij. Nam, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo* †.

Neceſſitas.

3 Myſteria Circumciſionis, aduentus Magorum, & miſſionis Spiritusſancti non oportere explicite credi, docet Taunerus *in* 2. 2. *diſp.* 1 *q.* 7. *dub.* 3 *n.* 68. Et ideo ait Coniuch *in* 2. 2 *diſp.* 14. *dub.* 10. *n.* 190 dicta myſteria ignorantes non peccare mortaliter. Idem de Communione Sanctorum ait Villalobos *to.* 2. *tr.* 1. *diff.* 4. *n.* 3. contra Turrianum *in* 2. 2. *to.* 1. *diſp.* 28. *dub.* 1. Idem de creatione mundi in tempore Suarez *de fide diſp* 13. *ſec.* 4. *n.* 9. 6. Et probabilem eſſe opinionem multorum idem dicentium de Virginitate B. Virginis poſt partum: quamuis oppoſitum ſit probabilius. Subſtantiam & rationem Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ omnes explicite ſcire debent, Sicut etiam aliorum Sacramentorum, quando quis ea ſuſcipere voluerit. Ita Villalobos *vbi ſup. n.* 4. & alij contra Lorcam *in* 2. 2. *q.* 2. *ar.* 8. *diſp.* 23. *mem.* 1. *n.* 19. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 48.

FIDES explicita circūciſiōis, aduētus Magorū, & deſcenſus Spus ſāti, non neceſſaria:

Sicut nec communionis Sanctorum.

Quid de fide creationis in tempore?

Et virginitatis Mariæ poſt partum?

FIDES explicita Baptiſmi, Euchar. Pœnit. quoad ſubſtātiam, neceſſaria.

Sicut aliorū Sacramentorū, quando ſuſcipiuntur.

4 S. Trinitatis, & Incarnationis fidem Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 2.

cap.

FIDES S. Trinitatis, & Incarnationis debet eſſe explicita in adultis.

Quamuis probabile ſit, aliquos valde rudes excuſari.

cap. 2. concl. 6. & DD. communiter tenent debere eſſe explicitam in adultis. Alioqui (inquiunt) poſſet Iudæus ſaluari, ſeruando legem moſaicam, quæ implicitè continet fidem Chriſti. Sed contrariam ſententiam Soti *in 4. diſt. 5 q. vn. ar. 2.* puto etiam probabilem cum Marchantio. *Card. Sacr. qq. Paſtor. tr. 5. c. 2. q. 7.* Nam Deus non plus requirit ab hominibus, quam illi poſſint. Sunt autem inter Chriſtianos adeo rudes, vt huiuſmodi myſteria non apprehendant, quod plerumque euenit in ſurdis, & mutis. Vnde ait Azorius *to. 1. lib. 8 c. 6. q. 6.* quod rudis, qui non poteſt percipere myſterium Trinitatis, ſatis eſt, quod credat explicitè alios clariores, ſcilicet, Chriſtum filium Dei, natum ex Maria virgine, paſſum, crucifixum, &c. Et Tannerus *vbi ſup. dub. 2. n. 49.* quod, qui nullo pacto ea myſteria concipere poteſt, comparandus eſt in hac re cum fatuis, & infantibus, quos præceptum non obligat. Vide Sanchez *vbi ſup. c. 3. n. 18. & 23.* docentem, quo modo rudes dicantur explicitè credere, etiam ſi ſubſtantiam articulorum non percipiant. *P. 3 T. 5. Reſ. 46.* & referendo iterum *in P. 5. T. 13. Reſ. 84.*

Qui etiã excuſantur à mortali ſi ignorent Credo, Pater noſter, Aue Maria, Decalogum, & ſignum Crucis: dummodo horum ſubſtãtiam ſciant.

5 Nota etiam hic, quod quamuis fideles ſuadendi ſint, vt Symbolum, Decalogum, Orationem dominicam, & Aue Maria explicitè ſciant, & memoria retineant, ſicut etiam ſignaculum Crucis; non tamen eſt peccatum mortale, ſed veniale, illa neſcire, dummodo illorum ſubſtantia ſciatur, & intelligatur. Ita de primis quatuor Suarez *de fide diſp. 13. ſec. 5. n. 8.* contra Palatium *in 4. diſt. 15. diſp. 19.* & de ſignaculo Crucis Sanchez *c. 3. n. 14.* contra Villalobos *in ſum. to. 2. tr. 1. diff. 4. n. 12. P. 3. T. 5. Reſ. 48. §. Et tandem*, & olim P. 2. *T. 16. Reſ. 12.*

FIDES interna quoad habitum ſemper neceſſaria,

Quoad actum non item.

Sed aliquãdo per ſe,

Et aliquando per accidens.

6 ✝ Fides neceſſaria eſt, tam interna, quàm exterior illius confeſſio ✝ Et quidem interna quoad habitum ſemper eſt neceſſaria; quoad actum ait Villalobos *diff. 2. n. 2.* per ſe obligare infidelem, quando ſibi Fides ſufficienter proponitur; pueros baptizatos nutritos inter fideles, cùm ad vſum rationis pertingunt, & Fidei myſteria audiunt neceſſariò credenda. Item quando fidelis tentatur de Fide, vt tentationi reſiſtat. Addit Mendoza *in 2. 2. diſp. 93. §. 5.* contra Sanchez *c. 1. n. 2.* obligare etiam fidelem in articulo mortis, vnde tunc à circumſtantibus ad actus fidei excitari ſolet. Item, & intra ſingulos annos ad conſeruandum habitum. Per accidens autem ait Villalobos *vbi ſup.* adeſſe obligationem eliciendi actum fidei, quando inſtaret præceptum illam exteriùs confitendi. Item quando recuperanda eſt gratia amiſſa: nam ad hanc requiritur ſpes, ad ſpem Fides. Et cum adeſſet periculum committendi aliquod peccatum in alia materia, ſi actus Fidei non eliceretur: P. 5. T. 13. *Reſolut. 19.*

FIDES externa nõ obligat ad profitendum cuicumque, & ſemper,

Sed quando ita exigit Religionis honor, aut proximi neceſſitas.

Epiſcopi, & beneficiati curati in in-

7 Præceptum exterioris confeſſionis fidei non ſemper obligat ad reſpondendum infideli interroganti, an aliquis ſit Chriſtianus. Sed regulariter tunc ſolùm, quando Fidei cederet in Religionis iniuriam, aut proximi nocumentum. Ita Bañez *in 2. 2. q. 3 ar. 2.* In alijs autem caſibus poteſt quis interrogantem aliquo pacto eludere, non tamen negare, ſe eſſe Chriſtianum. Ita Filliucius *tom. 2. tr. 22. c. 3. n. 65. P. 3. T. 5. Reſ. 49.* in fine.

8 Profeſſio fidei emittenda eſt ex Tridentino *ſeſſ. 24. c. 12.* ab omnibus prouiſis de beneficio curato infra bimeſtre à die poſſeſſionis, ſub pœna amiſſionis fructuum. Sed hæc pœna non incurritur ante ſententiam. Et qui ex ignorantia vel inaduertentia omiſit, nec poſt ſenten-

tiam ſoluere tenetur in conſcientia. Ita Villalobos *to.* 1. *tr.* 1. *diff.* 6. *n.* 6. Qui addit, non ſolùm ab his dictam profeſſionem fieri poſſe per Procuratorem, ſed etiam ab Epiſcopo. Sed Bonacina *de elect. d.* 50. *nu.* 3. & alij dicunt, profeſſionem fidei fieri debere per ſemetipſum, & ſic declarauit ſacra Congregatio *an.* 1620. teſte Barboſa *in ſum. V. Profeſſio fidei* 1. §. 2. *P.* 5. T. 14. Reſ. 23.

greſſu ad beneficia tenentur emittere fidei profeſſionē.

9 ✝ Quamuis autem non ſemper ſit neceſſarium, fidem exteriùs confiteri; eſt tamen ſemper neceſſarium, non oſtendere per ſe aliquam ſectā. Sed his non obſtantibus ✝ Exiſtimo cum Sà *V. fides*, *n.* 5. contra Caietanum *in* 2.2. *q.* 3. *ar.* 2. licitum eſſe ob periculum mortis, ob iuſtam ab hoſte victoriam reportandam; vel ob aliam cauſam grauem, & neceſſariam, vti in terris Turcarum pileo cum tobalea alba, & Romæ cum ſigno flauo more Iudæorum: nam huiuſmodi ſigna non ſunt de ſe proteſtatiua falſæ Religionis, ſed ſunt res de ſe indifferentes. Vnde nec continent mendacium, nec fidei negationem, ſed occultationem tantum cum materiali ſimulatione. Confirmatur: nam, quemadmodum verbis, vel ſignis æquiuocis poſſumus ad libitum vti vel pro principali ſignificato, vel pro alio, etiam ſi ab audiente aliter intelligantur, & hoc ad occultandum ſecretum: ita in caſu noſtro. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 49. & iterum referendo in *P.* 5. *T.* 7. Reſ. 33. Plus addit Sanchez *c.* 4. *n.* 20. nimirum licere vti veſtibus, per ſe primo deputatis ad ſuperſtitioſum cultum alicuius falſæ ſectæ; nam ſemper retinent communem aptitudinem tegendi corpus, ad quem finem poteſt quicumque illa vſurpare, contempta quacumque alia hominum inſtitutione, & deceptione, etiam ſi inde ſequatur ſcandalum. Hæc opinio eſt probabilis; ſed contraria Suarez *de fide diſp.* 14. *ſect.* 5. *n.* 12. probabilior. *Reſ.* 49. *cit.* §. *Sed plus*, & referendo poſtea *in P.* 5. *T.* 7. *Reſ.* 34.

LICET ob magnā cauſam vti pileo cum tobalea alba, in terris Turcarum.

Vel cum ſigno flauo more Iudæorū.

Non tamen veſtibus per ſe ordinatis ad cultum falſæ ſectæ.

10 Nota hic ex Lorca *in* 2.2. *q.* 6. *diſp.* 24. *n.* 4. licere etiam falſam Religionem fingere vtendo cærimonijs, quibus illa vtitur in ſuo cultu, non quatenus talibus, ſed ob alium finem, & iuſtam cauſam; etiam ſi fiant ad hoc, vt videntes credant, illa vſurpari, vt cærimoniæ illius Religionis. Dummodo tales ſint, vt ratio cultus ab ipſis ſeparari poſſit; ſecundò, vt abſit ſcandalum: & tertiò ne tali vſu obſcuretur confeſſio fidei debita. Ratio autem eſt, quia hæc non eſt, niſi ſimulatio, aut potius diſſimulatio. Sed an hæc opinio ſit probabilis, alij iudicent: nam illam nouiſſimè impugnat Coninch *de fide diſp.* 15. *dub.* 3. *n.* 28. ✝ Et damnauit ſacra Congregatio S. Officij. Et ſanè ſcandalum in hoc caſu ceſſare non poteſt ✝. Licitum tamen eſt in exercitu, vel claſſe conſueta Turcarum vexilla erigere, etiam ſi eſſet ſignum Mahometis. Ita Tannerus *in* 2.2. *q.* 3. *ar.* 2. *diſp.* 1. *q.* 7. *dub.* 120. contra Azorium *to.* 1. *lib.* 8. *cap* 27. *q.* 6. *P.* 3. *T.* 5. Reſ. 49. §. *Notandum eſt etiam*. Licitum etiam eſt ex dictis, vt plurimùm comedere cibos vetitos in terris hæreticorum & infidelium ad euitandum graue damnum dummodo abſit ſcandalum, & præcepti Eccleſiaſtici contemptus. Nam ſignum ciborum, licet aliquo pacto fideles diſtinguat ab infidelibus; non eſt tamen inſtitutum ad falſæ fidei profeſſionem. Ita Sanchez *c.* 4. *n.* 25. *P.* 5. *T.* 7. *Reſ.* 35. Immo Duuallius *in* 2.2 *de fide q.* 3. *ar.* 3. *concl.* 2. aſſerit, Catholicos Angliæ veſcendo carnibus in Quadrageſima, & in diebus Veneris, non peccare, quamuis talis eſus fuerit introductus in proteſtationem euangelicæ libertatis. Cuius rationes videbis apud ipſum. *P.* 5. T. 7.

Sed an liceat fingere falſam ſectā vtendo illius cærimonijs cum certis cautelis?

Lorca affirmat,

Sed Coninch negat.

Licet autem in bello erigere vexillum Turcarum cum ſigno Mahumetis.

Et comedere cibos vetitos apud hæreticos, & infideles ad vitandū graue damnum.

Niſi alicubi vſus talium ciborum introductus ſit in proteſtationem hæreſis, vt in Anglia

Reſ. 33. in fine †. Sed id nullo pacto admittendum, eſt †. An vero liceat ex graui metu idolum Ethnicis, & ſynagogam Iudæis conſtruere, agnum vendere &c. vide V. *Peccato cooperari*, *à n.* 7.

FORNICATIO.

FORNICATIO quid?

An ſit mortale?

Et an ignorantia à peccato mortali excuſare poſſit?

1 † FORNICATIO eſt ſpecies luxuriæ, & definiri poteſt, Concubitus hominis ſoluti cum muliere ſoluta. Eſt peccatum mortale. Ait enim Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. *Omnis fornicator non habet hæreditatem in Regno Chriſti* †. Dari tamen poteſt de ea ignorantia inuincibilis, quæ excuſet à mortali: Ita Tannerus *in* 1. 2. *diſp.* 4. *q.* 9. *dub.* 1. *n.* 14. P. 4. *T.* 4. *Reſ.* 36. An ſit peccatum, optare, vt fornicatio eſſet licita, dictum V. *Deſiderium prauum*. Qui fornicationem cum eadem perſona frequentat, dicitur concubinarius, qui an abſolui debeat ante concubinam expulſam, vide V. *Confeſſarius a n.* 36.

An mulier ob timorē poſſit vim in pudicitiam pati ſuſpendēdo conſenſum.

2 Cœterum fornicationem vi pati, repugnando vi conatu, clamoribus &c. cum animo non conſentiendi, non eſt mortale. Ita Tannerus *diſp.* 2. *q.* 1. *dub.* 4. *n.* 56. & alij. Et quamuis mulier fornicationi violentæ cooperari non poſſit ex quouis periculo, tamen ad vitandam mortem, infamiam &c. poteſt externam corruptionem pati, non conſentiendo, & merè paſſiuè ſe habendo, quia dum non vult conſentire, & facit quod poteſt, non tenetur mori, dehoneſtari &c. Præceptum enim reſiſtendi eſt poſitiuum, quod non obligat in omni euentu, ſed iuxta menſuram rationis, & quando non adeſt tantum periculum. Ita Molfeſius *to.* 1. *tr.* 8. *c.* 2. *n.* 38. Quæ doctrina procedit contra Salas *in p.* 2. *to.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 3. *ſec.* 1. *n.* 31. quando non adeſt periculum conſenſus; nam cum tali periculo nullo pacto licet: exponere enim ſe periculo conſentiendi eſt intrinſece malum, præcepto negatiuo prohibitum, quod obligat in omni euentu, & cum quouis incommodo. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 31. *&* *in Add. ſecundo* Reſ. 27.

Et an fornicatio inter Religioſos ſit contra bonum commune?

3 Peccatum fornicationis inter Regulares eſt contra bonum commune, ſi ſæpius fiat, ita Miranda *to.* 1. *q.* 11. *ar.* 2. *concl.* 2. Idem docet de crimine nefando Pitigianus *c.* 11. *add. litt.* A. Valerus vero *V. Inquiſitio diff.* 1. *n.* 6. tunc hæc peccata eſſe contra bonum publicum, inquit, quando timeri poteſt publicatio; ſecus ſi fiant cum tali perſona, & modo, vt veriſimiliter credantur nunquam detegenda fore. Aduerte vero, quod quamuis hæc peccata ſint contra bonum publicum, debent nihilominus fraterne corrigi, ſi ſperatur fructus, quod etiam in caſu hæreſis, & ſolicitationis docent multi Doctores. *P.* 3. T. 2. *Reſ.* 69.

FVRTVM.

FVRTVM eſt prohibitum in ſeptimo præcepto Decalogi.

1 † FVRTVM eſt iniuſta ablatio rei alienæ inuito domino. Eſt ex ſuo genere peccatum mortale, & prohibetur in ſeptimo legis præcepto, *Non furaberis*. Et quidem furtum propriè dicitur, quando res aliena ſumitur, domino ignorante. Quando vero accedit violentia, dicitur rapina †.

Quod non prohibet ſurripere, bo-

2 Porrò hoc præceptum de non furando, ait Albertinus *rub de*

bær.

bar. in. 6. q. 8. n. 9. & cum eo multi viri docti, non habere locum in Chriſtianis ſurripientibus res ab infidelibus cum conſenſu Principum. Itaque captiui, iniuſtè ab infidelibus detenti, poſſunt à dominis particularibus abſque iniuſtitia furari, quantum ſufficit ad congruam compenſationem pro iniuria captiuitatis, mercede ſeruitutis, ceſſante damno emergente in ſuis negotiationibus, & bonis ob abſentiam à patria, etiam pro ſufficientia redemptionis, tam à dominis ſuis, quam ab alijs, eiuſdem Reipublicæ, ſiue Iudæis, ſiue Turcis. Ita aliqui Theologi in Congregatione de Propaganda Fide apud Peyrinum *priu. Minim. to. 3. c. 4. n. 29.* Immo probabilis eſt opinio Lublini quod Turcarum mancipia poſſint ſubripere quæcunque voluerint, ex tacito ſui Principis conſenſu. Quod quamuis doceat de mancipijs, quia Chriſtiani manentes in terris Turcarum, vt plurimum ſunt mancipia, extendendum tamen eſt cum Molina *de iuſt. to. 1. tr. 2. diſp. 37. n. 1.* & alijs ad quemlibet Chriſtianum. Et idem dicendum cum Sanchez *opuſ. to. 1. lib. 2. c. 4. dub. 5. n. 3. 8.* quoad vectigalia à Turcis impoſita; quod nimirum fraudari poſſint à Chriſtianis. Et ratio horum eſt, quia Turcæ ſunt hoſtes publici, & bona Chriſtianorum tyrannicè poſſident. Vnde Principes Chriſtiani habent ius bellum ipſis gerendi, eoſque iure belli rebus ſuis ſpoliandi. Præſumitur autem adeſſe conſenſus Principum, quod omnes illorum bona ſurripiant, eorumque vires debiliores reddant. Limita prædicta, niſi ſequatur ſcandalum, vel damnum aliorum Chriſtianorum. Item niſi interueniat mendacium, conſcientia erronea, aut fractio fidelitatis, vt ſi quis Turcæ haberet ſaluum conductum. In quibus caſibus Chriſtiani furantes bona Turcarum peccarent, & ſi cum Turcis haberent fœdus, vel aliquod ſaluum conductum, tenerentur ad reſtitutionem, quia in his furtis nullo pacto præſumi poteſt conſenſus Principis Chriſtiani. In alijs caſibus Mendoza *q. 8. poſt 7. concl. & concl. 8.* & alij illos excuſant à reſtitutione: tum, quia reſtituendo augerent vires hoſtibus Eccleſiæ: tum etiam, quia præſumitur conſenſus Principis quoad ſubſtantiam, ſi non quoad modum. *P. 5. T. 13. Reſ. 98.*

na infidelium de conſenſu Principis.

Nam Chriſtiani Turcarum mancipia poſſunt furari, & compenſare ſibi omnia damna &c. ab infideli quocunque.

Immo probabile eſt, furari poſſe quæcunque voluerint.

Sed cum certis limitationibus.

3 Hoc etiam præceptum non habet locum in extrema neceſſitate, in qua omnia ſunt communia. Vide V. *Pauper*.

Licet etiam furari in neceſſitate.

4 † Regulariter autem, vt ſupra diximus, furtum eſt peccatum mortale, niſi excuſet paruitas materiæ, vel alia circumſtantia †. Et quidem paruitas materiæ excuſat à mortali etiam in furto Reliquiarum, quæ ſecundum Palaum *to. 2. tr. 8. diſp. 1. punct. 6. n. 19.* non tam ex quantitate, quam ex dignitate, & æſtimatione penſari debet. Et accipiens Reliquias ab Eccleſia etiam de licentia Epiſcopi, vel Præpoſiti, non excuſatur à furto ſacrilego: nam hi non habent illarum dominium. Ita Sanchez *in ſum. to. 1. lib. 2. c. 43. n. 23. P. 5. T. 5. Reſ. 35.*

IN peccato furti datur parua materia.

Etiam quoad Reliquias.

5 Sed quænam quantitas pecuniæ, vel alterius rei temporalis ſufficit ad peccatum mortale? Reſpondeo in hac re quot capita, tot ſententiæ. Nauarrus *manu. c. 17. n. 4.* ait, eſſe dimidium regalem. Salonius *in 2. 2. to. 1. q. 66. ar. 6. contr. 1.* vnum argenteum. Medina *in p. 2. q. 88. ar. 8.* duos. Valentia *to. 3. diſp. 5. q. 10. punct. 18.* tres. Vega *ſum. to. 1. c. 129. c. 12.* quatuor, vel quinque. Molina *de iuſt. to. 3. diſp. 685.* quantum ſatis eſt ad conducendam operam foſſoris terræ vnius diei, circa ordinarios. Marchantius *reſ. paſt. ad Decal. t. 7. q. 2.* victum

Quantitas verò notabilis non eadem in omnibus.

vnius diei eius perſonæ, à qua quis furatur. Rodriquez *ſum. to. 5. c.* 118. *n.* 27. 29. duos aureos, Banez *in* 2. 2. *q.* 66. *ar.* 6. maiorem quantitatem: ex quibus opinionibus prima eſt nimis rigida, duæ vltimæ nimis laxæ. Probabilior eſt Bonacinæ, qui *de contr. diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 5. *n.* 7. diſtinguit quatuor genera perſonarum. Primum, illuſtrium, & ſplendidè viuentium. Secundum communium, & viuentium ex redditibus. Tertium mechanicorum, & labore viuentium. Quartum, mendicantium. Reſpectu ergo perſonarum primi generis, ait, quantitatem notabilem, vt minimum eſſe nummum aureum. Reſpectu ſecundi generis, quatuor regales plus minuſve. Reſpctu tertij, duos. Et tandem reſpectu quarti, vnum. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 5.7. Et cum hac opinione videtur coincidere opinio Marchantij. *P.* 5. *T.* 5. *Reſol.* 34.

Et quando filius furatur à patre, & Religioſus à monaſterio, maior quantitas requiritur.

6 Porro doctrina ſupradicta procedit quoad exteros. Nam de furtis filiorum, & Religioſorum aliter philoſophandum eſt; plus enim in iis quam in illis requiritur ad furtum mortale. *Ibid.* in fine Itaque, omiſſa opinione Rebellij *p.* 1. *lib.* 3. *q.* 15. *ſec.* 3. *n.* 22. & aliorum communiter quod in Religioſis ſufficiat id, quod ſufficit in ſæcularibus: item opinione Mirandæ *to.* 1. *q.* 28 *ar.* 17. qui, id non determinat, ſed determinandum relinquit in particulari pro temporum locorum, & perſonarum varietate: Mendozæ *q.* 8. *poſit. de pauper. relig. concl.* 9. qui ponit, ſufficere duos argenteos: & Fauſti *lib.* 8. *q.* 193. *n.* 21. qui in monaſterijs ditiſſimis dicit eſſe tres argenteos; in mediocribus, duos; in pauperculis, vnum: mihi placet opinio Sanchez *ſum. to.* 2. *lib.* 7. *c.* 20. *n.* 3. *&* 6. requiri ſaltem quatuor argenteos. Sed Ledeſma *add. ad ſum. to.* 2 *c.* 4. ait non ſufficere octo, vel nouem regales de rebus monaſterij, vel particularis Religioſi; ſi ſemel aut bis in anno ſumantur. Et in comeſtibilibus plus requiri. Et tandem Rodriquez *ſum. to.* 4. *c.* 118. *n.* 27. & 29. & ante illum Sotus, dicunt requiri quantitatem aureorum duorum. Sed hæc opinio videtur laxa. *P.* 1. *T.* 6 *Reſ.* 36.

Sed an multa furta modica faciant vnum mortale?

Varia ſententia.

7 Cæterum multa furta parua ex DD. communi coaleſcunt ad faciendum vnum graue mortale. Vnde, ſi quis paulatim modica ſurriperet, & in vltimo furtulo complente materiam peccati mortalis recordaretur præteritorum, peccaret mortaliter, & teneretur ad reſtitutionem. Quia incipiet eſſe iniquus detentor rei alienæ in notabili quantitate inuito domino. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 52. in fine, & olim. *P.* 1. *T.* 6. *Reſ.* 34. Teneretur autem ſub mortali non ad totam quantitatem, ſed tantum ad illam, qua ablata, furtum non remaneret notabile. Ita Aragonius *in* 2. 2. *q.* 66. *art.* 6. & Granadus *in p.* 2. *contr.* 6. *tr.* 2. *diſp.* 2. *ſec.* 3. *num.* 51. putat, quod ſi furans vltimum obolum, haberet animum ſtatim illum reſtituendi, non peccaret mortaliter, quia illa modica retentio non eſſet notabilis iniuria. Et idem ſi obolos priores conſumpſiſſet, & haberet animum reſtituendi, quando fiet ditior. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 25. Immo Sà *V. furtum n.* 8. & Benaducius *p.* 1. *c.* 1. *nu.* 28. abſolutè docent modica furta nunquam coaleſcere ad conſtituendum mortale, & inducendum onus reſtitutionis; niſi procedant ab eadem voluntate continuata. Nam alioqui multa venialia non conſtituunt vnum mortale. Verum, ſtando in prima ſententia, quam ſuſtinemus, limitanda videtur: primò, tunc furta modica coaleſcere in vnum, quando

Verior eſt affirmatiua, adhibitis certis circumſtantijs.

do fiunt in eodem genere negotij, & animo diteſcendi, vt contingit in vendentibus oleum, & ſimilia. Secundò, quando non ſit magnum interuallum inter ipſa, quod ſecundum Sanchez *ſum. to.2. lib. 7. c.21 n.* 10. eſt ſpatium vnius anni ſecundum Filliucium *to.2. tr.* 31. *c.* 10. *n.* 144. probabilius, vnius menſis, vel dimidij. Tertio, maiorem quantitatem requiri ad mortale in furtis minimis, quam in alijs, & eo maiorem, quo plures ſunt domini, quia tunc ſunt minus inuiti. Ita Sanchez *n.* 17. Puto autem requiri quantitatem duplo maiorem. Et tandem id non procedere in modicis furtis famulorum, & ancillarum de rebus comeſtibilibus ordinariis, quæ claudi non ſolent, non vt illa vendant, ſed comedant. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 12. *dub.* 8. *n.* 48. & Bonacina *de larg. mun. diſp.* 1. *punct.* 5. *n.* 7. *Reſ.* 34. *cit.* Et quod dictum eſt de famulis, dic etiam de Religioſis cum Bonacina *Ibid. P.* 1. *T.* 6. *Reſol.* 35.

8 Qui poſt nobilem quantitatem per minima furta ſublatam, addit furta alia parua, ſecundum Sanchez *n.* 7. committit noua peccata mortalia: quia renouat implicitè voluntatem retinendi rem alienam in quantitate notabili. Filliucius *n.* 146. hoc negat; quia talia furta non conſumant notabilem quantitatem, ſed conſummatam augent, donec accedat alia ſumma notabilis, in qua erit nouum mortale, Megala *in* 2.2. *lib.* 2. *c.* 1. *q.* 3. *n.* 35. diſtinguit, & ſi is interrupta voluntate id faceret, non peccare mortaliter, peccare vero, ſi continuata voluntate non reſtituendi. Omnes hæ opiniones ſunt probabiles, & tutæ. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 43.

Sed an, qui peccauit mortaliter in multis modicis, ſæpe peccet mortaliter furando nouæ modica?

Variæ ſententiæ,

Oēs probabiles.

9 † Si plures conueniant ad furanda multa modica conſtituentia notabilem quantitatem, vnuſquiſque peccabit mortaliter. Nam cum non ſit maior ratio in vno, quam in alio, totum damnum imputatur ſingulis. † Quod ſi vnuſquiſque ſeorſim modicum acciperet ab eodem, quamuis alios ſciat id facientes, non tamen illos iuuaret, hortaretur &c. probabilis eſt opinio Sanchez *n.* 22. & aliorum contra Vaſquez *in p.* 2. *to.* 2. *diſp.* 146. *c.* 2. *n.* 5. & DD. communiter, non peccare mortaliter. Nam non peccat mortaliter ratione ſui furti; eſt enim modicum; nec ratione alieni; quia ad illud non concurrit, & præter ipſius intentionem eſt, quod ſuum cum alijs iungatur. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 42. Ob quam etiam rationem dicendum cum Vaſquez *ibid. n.* 6. contra Bonaccinam *de contr. diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 2. *n.* 5. eum, qui modicum furaretur à Petro, à quo alij notabilem quantitatem ſurripuiſſent, non peccare mortaliter. Nam is non eſſet cauſa notabilis damni, quia iam illatum erat, & furtum ſuum eſt paruum. *P.* 2. *T.* 17. *Reſ.* 41.

Multi furantes ex condicto multa modica, ſinguli peccant mortaliter.

Secus, ſi id ſeorſim & priuato animo faciant.

10 Aduerte quod Valerus *V. Peccatum diff.* 23. ait, licere, abſque vlla culpa ingredi alienam vineam, & vnum, vel alterum racemum comedere, ex Deut. 23. vbi dicitur: *Ingreſſus vineam proximi tui, comede vuas quantum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.* Sed ſi hæc opinio eſſet vera, væ vinearum dominis. Nec video cur non idem dicendum eſſet de pyris, ficis, pomis, &c. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 20.

Non bene ait Valerus, licere omnibus ingredi alienam vineam, & vuas comedere.

11 Furtum rei ſacræ; aut de loco ſacro, eſt ſacrilegium. Quod, & alias furti circumſtantias in Confeſſione explicandas, vide V. *Circumſtantia Vbi.*

FVRTVM rei ſacræ eſt ſacrilegiū.

12 Volenti furari à paupere licitum eſt proponere minorem iniuriam, quam inferret furando à diuite. An etiam conſulere, vt à diui-

diuite potius quam à paupere, nummos ſurripiat. Vide V. *Scandalum*, *num.* 5.

13 Quando promulgatur monitorium, vt reueletur furtum factum de bonis certæ perſonæ, non tenetur quis reuelare filium talis perſonæ, ſi ille furatus eſſet; niſi conſtet mentem patris eſſe, vt etiam filius, ſi reus ſit, manifeſtetur. Nam pater nunquam præſumitur velle filios diffamare. Ita contra Naldum V. *Excom. n.* 8. & V. *filius n.* 3. Raynaudus *de monit. p.* 1. *c.* 3. *q.* 14. Qui tamen id non extendit ad complices: Sed hoc etiam eſt difficile; nam eo ipſo quod reuelantur ſocij & complices, certum moraliter eſt, detegendos eſſe filios. *P.* 5. *T.* 13. *Reſol.* 69.

Si promulgatur cenſura contra nō reuelantes furem, & fur eſt filius eius, qui bona amiſit, nemo tenetur illum, vel eius cōplices reuelare.

Ex furto oritur obligatio reſtitutionis, tam in fure quam in concauſis, de qua re vide V. *Reſtituere quis teneatur ex iniuſta actione*.

GABELLAS Imponere.

GABELLÆ non poſſunt imponi abſque metu excommunicationis, niſi iuſtæ ſint.

1 † AD gabellarum iuſtam & licitam impoſitionem requiritur iuſtitia, tum ex parte cauſæ efficientis, vt qui illas imponit ſit ſupremus populi dominus, alium ſuperiorem in temporalibus non agnoſcens, quales ſunt Papa, Imperator, Reges, multique Duces, ac Reſpublicæ; vel alij inferiores de licentia Papæ, aut Principis ſupremi: tum ex parte cauſæ materialis, quæ duplex eſt, mediata, vt eſt perſona, & immediata quæ ſunt illius bona: tum etiam ex parte cauſæ formalis & finalis. Si ex omnibus his capitibus adſit iuſtitia, quam explicabimus, gabellæ licitè imponuntur. Secus imponentes excommunicantur in quinto Canone Bullæ Cœnæ †.

Et nunquam erunt iuſtæ, ſi tangant Eccleſiaſticos.

Etiam quoad patrimonialia,

2 Circa cauſam materialem remotam, illicita eſt omnis gabella impoſita ſuper rebus Eccleſiaſticorum, & illam imponentes incurrunt excommunicationem *c. quamquam*, & Bullæ Cœnæ *can.* 18. vt docet Duardus *in can.* 5. *q.* 6. *nu.* 15. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 48. Non ſolùm ſi imponatur ſuper bonis Eccleſiaſticis, ſed etiam ſuper patrimonialibus; nam vbi canon dicit *imponentes decimas*, &c. *perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum & Eccleſiarum bonis*, diſtinguit dictionem *eorum* à dictione *Eccleſiarum*; vnde cadere non poteſt, niſi in bona patrimonialia, quæ nullo modo ad Eccleſiam pertinent. Idem habetur in cit. *c. quamquam*, *de cenſ. in* 6. & c. 1. *de immun. Eccleſ.* docentque Theologi communiter cum Homobono *p.* 2. *tr.* 11. *c.* 6. *q.* 9. contra Bobadillam *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 160. aliosque Iuriſconſultos apud ipſum, qui ſupradictam doctrinam reſtringunt ad bona patrimonialia, ad quorum titulum Clerici ſunt ordinati. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 40. & *T.* 3. *Reſ.* 22. in fine, & *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 27. §. *Reſtat*. Et eadem eſt ratio de bonis Clericorum acquiſitis ex teſtamento, donatione, emptione, aut quouis alio titulo, vt dicemus V. *Immunitas Eccleſiaſtica*, *n.* 4. Quare improbanda videtur conſuetudo Neapolis, quod Eccleſiaſtici ſoluunt gabellas ſuper bonis donatis, teſte Riccio *p.* 4. *Collect.* 901. vt eam improbat Duardus *in can.* 18. *Bullæ Cœnæ q.* 6. *n.* 12. & nos generaliter omnem talem conſuetudinem V. *Conſuetudo*, *à n.* 2. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ* 43. Non ſolùm autem directè, ſed nec in-

Data, Empta, Vel quomodocunque acquiſita.

Etiam ſi tangant indirectè.

indirectè onerari poſſunt Eccleſiaſtici pondere gabellarum. Vnde ſi imponatur ex quauis iuſta cauſa gabella, etiam modiciſſima, communiter à laicis & Eccleſiaſticis ſoluenda, vt ſi augeatur modicum pretium comeſtibilium abſque ipſorum conſenſu, & licentia Papæ, *vt infra*, immunitas Eccleſiaſtica violatur. Ita Megala *p. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. n. 107.* & alij contra Malderum *in 2. 2. tr. 5. c. 6. dub. 11.* (Nec ad rem diſtinguit Syluester *v. immunitas num. 22.* dum talem gabellam tunc non licere inquit, quando imponitur animo extorquendi à Clericis pecunias, cum aliter non poſſint. Nam exemptio Clericorum non dependet ex bono, vel malo animo imponentium gabellas. *P. 1. T. 2. Ref. 83.*) Quare Enriquez *lib. 5. c. 15. n. 5. in gloſſ. lit. P.* admonet in tali caſu aperiri tabernam peculiarem, in qua Eccleſiaſticis victualia abſque gabellæ onere vendantur. Sed hoc etiam patitur difficultatem: quia arctat Eccleſiaſticos ad emenda victualia in vna taberna, cum de iure liberi ſint ad emenda vbicumque ſibi placuerit. *P. 1. T. 2. Ref. 46.* & 83.

Vt eſt pragmatica dicta (Papel Sellado).

Ex quibus patet, pragmaticam ſuper chartam, vulgo dictam *Papel ſellado*, ſi imponatur ſoluenda etiam ab Eccleſiaſticis, violare immunitatem. Eſt enim gabella, quia eius taxatio eſt immoderata, & non poteſt mereri nomen pretij: quod autem dicunt, exceſſum valoris ſumi à Principe, ſicut augmentum monetæ in caſibus neceſſitatis, aut computari inter regalias, quæ licitè ſumuntur ab Eccleſiaſticis; non ſoluit difficultatem, nec tollit, quin hæc pragmatica ſit gabella: nam augmentum monetæ ſumitur in caſu neceſſitatis publicæ, deficiente ærario, & tunc habet rationem gabellæ, vt ait Mariana *de inſt. reg. lib. 3. c. 8.* & etiam gabellæ veniunt nomine regaliæ, ſicut angariæ, perangariæ, portus, &c. quibus Eccleſiaſtici non tenentur: Vlpian. enim *in l. inter publica. §. vlt. ff. de verb. ſign.* numerat inter vectigalia redditus Fiſco prouenientes ex ſalinis, vt notat Bornitius *de ærar. lib. 5. c. 4.* quæ tamen ſunt de Regalibus; & vectigalia vocantur à Bucero *de Regal. c. 3. n. 141.* prouentus ex piſcarijs, quæ etiam de regalibus ſunt. Accedit contra prædictam pragmaticam, quòd per eam interdicitur Eccleſiaſticis, quod ſibi de iure licitum eſt, nimirum vti in iudicio chartis papyraceis abſque nota regij ſigilli; quidquid autem reſtringit Clericorum libertatē, prohibendo, vel præcipiendo illis, quod nec diuino, nec canonico iure prohibitum, vel præceptum eſt, violat immunitatem, vt dicemus *V. Statutum*. Neque dicas, dictam pragmaticam latam eſſe propter bonum publicum ad vitandas fraudes inſtrumentorum, &c. nam etiam ſtante pragmatica falſificari poſſunt inſtrumenta, cum charta ſignata omni ementi liberè ſit expoſita. Adde, quòd publica vtilitas non operatur validitatem ſtatuti, ſi non concurrit poteſtas in ſtatuente, vt Felinus *in c. Eccleſia n. 89.* Vnde publicum bonum, & vtilitas non probet laicis iuriſdictionem aliquid ſtatuendi circa Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas. *c. benè quidem diſt. 96. c. quæ in Eccleſ. de conſt.* & alibi paſſim. *P. 6. T. 3. Ref. 7. §. Sed ad rem.* Et ita hanc ſententiam tenet P. Arauyo. *in 1 2. q. 97. diſp. 3. ſect. 5.* quem vide *P. 6. T. 8 Ref. 1.*

Vt, ſi imponatur emptoribus tam Eccleſiaſticorum, quàm laicorum, ſecundùm aliquos

Maius dubium eſt, an ſit contra immunitatem gabella ſoluenda ab emptoribus rerum tam laicorum, quàm Eccleſiaſticorum. Nam Molina *de iuſt. tom. 3. tract. 2. diſp. 663. num. 5.* & alij negant: quia emptores Eccleſiaſticorum non prægrauantur emptoribus laicorum,

&

& Eccleſiaſtici ſemper habebunt ſuum pretium legale indiuiſibile, & inalterabile; gabella verò quæ illi additur, eſt ab illo diſtincta, & pertinet ad emptores. At Menochius *lib. 2. conſ. 136.* cum alijs affirmat: tum, quia Eccleſiaſtici habent ius ita liberè contrahendi, vt ne laici cum eis contrahendo gabellam ſoluant: tum maximè, quia exiſtente gabella, res minoris venduntur; nam pretium ſtatuitur conſideratis multis circumſtantijs, præſertim gabella. Belletus *p. 1. tit. de exemp. Cler. §. 8. num. 8.* diſtinguit: aut gabella eſt addexa contractui venditionis, & tunc eſt iniuſta, quia lædit venditorem immunem: aut eſt adnexa actui ſeparato à contractu, v. g. aſportationi, & tunc eſt iuſta, quia non lædit Eccleſiam. *P. 1. T. 2. Reſ. 49.*

Niſi in caſu neceſſitatis publicæ,

3 Poſſunt nihilominus Principes abſque metu cenſuræ vectigal laicis & Eccleſiaſticis permiſtim imponere ob publicam neceſſitatem, v. g. tempore peſtis, certis conditionibus concurrentibus: Quarum prima eſt, vt facultates laicorum non ſufficiant. Et quidem tunc non ſufficere dicuntur, quando deſunt facultates non ſolùm communitatum, ſed ipſorum etiam particularium relictis neceſſarijs ſecundum ſtatum: etiam in neceſſitatibus æque Clericos, ac laicos reſpicientibus; & ſic hanc facultatem conceſſit D.N. Vrbanus VIII. pro Ducatu Mediolanenſi, quoniam, ait ipſe, *Vniuerſitatum, & hominum eiuſdem ſtatus facultates non ſuppetunt*, expende illud *vniuerſitatum, & hominum*. Et certè alias Clerici talibus gabellis ferè ſemper obnoxij eſſent; quia ciuitates in communi non ſunt tam opulentæ, vt pro communibus neceſſitatibus ſufficiant; & ſic pari paſſu laici, & Eccleſiaſtici incederent. Ita Megala *vbi ſup. n. 123.* contra Palaum *to. 2. tr. 13. diſp. vn. punct. 9. n. 9. P. 5. T. 5. Reſ. 11. §. Quæro tertiò.* † & recitanter olim *P. 1. T. 2 Reſ. 134.* †. Publica autem neceſſitas intelligitur illa, quæ æquè principaliter concernit laicos, & Clericos, non quæ iſtos ſecundariò, & minus principaliter reſpicit, vt eſt in reparatione murorum, pontium &c. in cuſtodia Regni (manutentione exercitus in partibus inimicorum), ne hi naturale Regnum inuadant *P. 1. T. 2. Reſ. 79.* & faciendis expenſis pro primo introitu Regis in ciuitatem *P. 3. T. 1. Reſ. 11.*) & ſimilibus; vnde in his caſibus gabellas ab Eccleſiaſticis exigentes violarent legem c. *non minus*, & cap. *aduerſus, de immun.* & canonem 18. *Bullæ Cœnæ*, necnon legem Ciuilem *auth. item nulla communitas, C. de Epiſ. & Cler.* in qua correctæ fuerunt l. *ad inſtructiones & l. placet n. 1. C. de ſacr. Eccleſ.* vt docet Azorius *p. 3. lib. 5. c. 19. q. 10.* Ita Theologi communiter cum Homebono *p. 2. tr. 11. c. 6. q. 9.* contra aliquot Iuriſtas *P. 1. T. 2. Reſ. 39. & T. 3. Reſ. 22.* Secunda conditio eſt, vt concurrat conſenſus populi, & Cleri, & nomine Cleri non intelligitur ſolùm capitulum Cathedralis, vt docuit Suarez *de immun. lib. 4. c. 26. n. 16.* Sed Clerus totius diœceſis, vel ſaltem alia Capitula eiuſdem Vrbis, & Vicarijs foranei diœceſis, iuxta Barboſam in *Collect. to. 2. lib. 3. tit. 49. n. 7.* & alios. Rota autem Romana *apud poſthum. Farinacij to. 2. deciſ. 42.* requirit conſenſum totius Cleri; quia quod omnes tangit, debet ab omnibus peculiariter approbari c. *cum omnes de conſt. P. 5. T. 1. Reſ. 11. §. Quæro ſecundò.* Tertia conditio eſt, vt præcedat licentia Summi Pontificis; ſine qua conſenſus Epiſcopi, & Cleri iuxta c. *aduerſus*, non ſufficit etiam in caſu, quo neceſſitas publica concerneret æquè principaliter Eccleſiaſticos ac laicos, non obſtantibus ijs, quæ docui

Deficientibus facultatibus laicorũ tam in communi, quàm in particulari,

Concurrentem conſenſu Cleri,

Et Summi Pontificis.

P. 1.

P. 1. T. 2. *Reſ.* 41. quæ melius explicaui poſtea *Reſ.* 133. (Niſi periculum eſſet in mora, in quo caſu pro prima gabellæ impoſitione, modò breve duraturæ viqueſ ſo Summus Pontifex adiri poſſit, ſufficeret conſenſus Epiſcopi & Cleri) Ita Paſ... *vbi ſup. n.* 7. & Rota *in vna leo. dienſ. gabell. die* 19. *Martij* 1604. Quapropter Vrbes Florentia, Panormus, & Mediolanum pro imponendis gabellis ſimilibus in neceſſitatibus, impetrauerunt Bullas Summi Pontificis *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 11. & 15. Admoneri autem debent Epiſcopi, vt cum tales Bullæ impetrantur, aduertant, num narrata in ſupplicationibus vera ſint, nam id intendunt Pontifices, dum dicunt, *Stantibus præmiſſis, conſtito tibi de narratis,* &c. Imo videntur audire debere Clerum, & alios, de quorum intereſſe agitur: nam in Bullis dicitur, *vocato Clero,* &c. Ita Marchinus *de peſte p.* 4. *c.* 4. *n.* 29. *Reſ.* 11, *cit.* 9. *Notandum*. Quando verò Eccleſiaſtici ſtantibus prædictis, gabellas ſoluere tenentur, tantùm abeſt, vt à iudice laico compelli poſſint, vt docuit Salgado *p.* 4. *c.* 14. *num.* 100. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 42. & *P.* 3. T. 1. *Reſ.* 44. Quòd exactio fieri debeat per perſonas Eccleſiaſticas deputatas ab Epiſcopo, vt expreſſum eſt in Bulla Vrbani VIII. conceſſa pro Ducatu Mediolani. *P.* 5, T. 1. *Reſ.* 11. in fine.

Cuius Bullas accipientes Epiſcopi, & executuri, examinent, num ſupplicata ſint vera.

Etiãe exactio fiet per Eccleſiaſticos deputatos ab ipſis.

4 Petes hic: An liceat Reipublicæ ab Eccleſiaſticis gabellas exigere, animo eas reſtituendi poſtea in fine anni, vt facit Ciuitas Panormi ſoluendo *lo ſcaſciato*? Duardus *q.* 15. *n.* 3. negatiuè reſpondet; quia magno incommodo eſt illis ſoluere, vt poſt tantum tempus recuperent niſi id ipſis compenſetur ſoluendo aliquid plus. Sed quia hic Panormi id fit cum conſenſu Epiſcopi, & Cleri, non habeo ſcrupulum. *P.* 1. T. 2. *Reſ.* 45.

An Panormi licitè ſoluatur in fine anni, [lo ſcaſciato?]

5 Circa cauſam materialem proximam, Toletus *lib.* 5. *c.* 74. cum alijs multis damnat vſum imponendi gabellas ſuper rebus ad proprios, & familiæ vſus neceſſarijs, puta frumento, vino, oleo, carnibus, &c. Tum quia prohibetur in *l. vniuerſi, C. de vectig.* & in *l. omnium, eod.* determinatur, vt gabellæ imponantur ſolùm in rebus mercimonij, & negotiationis cauſa aſportatis. Tum etiam, quia tales gabellæ onerant æquè pauperes ac diuites. Imò plus illos, quia panem, vinum, & reliqua comeſtibilia frequentius emunt, quam diuites, quod tamen eſt contra iuſtitiam diſtributiuam. Adde, quod his gabellis onerantur etiam peregrini, qui non tenentur ad tributa. Ex quibus Leſſius *lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 7. *n.* 51. tales gabellas in his caſibus tantùm imponi permittit. nimirum, quando adeſſet conſenſus populi, vel immemorialis conſuetudo, nam cum hæ gabellæ, inquit Turrianus *in* 2. 2. *to.* 2. *diſp.* 14. *dub.* 3. *n.* 2. non ſint prohibitæ Iure naturæ, ſed ciuili tantùm, legitimè præſcripta conſuetudo poteſt illas iuſtificare. Item quando vrgente neceſſitate publica, alia vectigalia exigi non poſſent, aut non ſufficerent, aut quando ſecus ... rerum aliunde deuectarum aliter conſuli non poſſet. Hæc opinio eſt probabilis. Sed placet opinio Suarez *de leg. lib.* 5. *c.* 16. & aliorum abſolutè docentium, tales gabellas eſſe iuſtas. Primo, quia in illis ſeruatur proportio, quantum poteſt nam pauperes pro numero ſuæ familiæ in comparatione ad diuites de huiuſmodi rebus minus emunt, & ſic minus ſoluunt. Secundo, quia, vt notat Molderus *in* 2. 2. *tr.* 5. *c.* 6. *dub.* 6. id, quod pauperes ſoluunt æqualiter cũ diuitibus, cum ipſi idem ſibi compenſant, eo carius vendendo operas ſuas, quo carius valent comeſti-

PORRO non eſt illicita gabella impoſita ſuper victualijs, Pane, Vino, Carnibus, &c.

ſtibilia. Tertiò, quia oppreſſio pauperum, quæ in his opponitur, contingit etiam in gabellis mercium & negotiationum. nam quo mercatores ſuas cariùs emunt merces, eo cariùs pauperibus vendunt. Et tandem, quia tales gabellæ minutim, & veluti inſenſibiliter ſoluuntur, minoraque habent murmura, & minora incommoda, quam in cenſu capitis, aut patrimonij. nam in æſtimatione patrimonij interueniunt odia, deprauata iudicia &c. multi etiam exactores ſunt neceſſarij, quorum ſtipendijs creſcit tributum. leges. in contrarium citatas Turrianus *vbi ſup.* ait mutari poſſe, præſertim quòd gabellas imponunt Principes & magiſtratus habentes merum & miſtum imperium. Ad illud de oppreſſione pauperum, patet ex dictis. Ad illud de peregrinis reſpondetur, quod peregrini in noſtris laribus ſoluunt, compenſari cum eo, quod noſtri ſoluunt in ſuis. Ità Malderus *in 2. 2. tr. 5. c. 6. dub. 6. P. 1. T. 11. Reſ.* 38. & *P. 2. T. 17. Reſ.* 28.

Si vires Regni ſufficiunt.

6 Ex parte cauſæ formalis gabella iuſta eſt, ſi imponatur cum proportione non ſolùm vaſſallorum inter ſe, vt mox *num. præced.* dictum eſt; ſed etiam abſolutè ad vires Regni *P. 1. T. 3. Reſ.* 2. nam poſita etiam neceſſitate, & cauſa iuſta in alijs generibus, ſi vires Regni non ſufficiunt, gabella iniuſtè imponitur. *Ibid. Reſ.* 5. Imo ſi vaſſalli ſint multum onerati, Rex non ſolùm non debet nouum tributum exigere, nouasque gabellas imponere; ſed etiam antiquas minuere, & ſuſpendere gratias & penſiones, etiam in remunerationem conceſſas: nam hæ concedi ſolent & debent cum conditione, quamdiu Regnum ſoluere poterit. Ita Aponte *de pot. pror. tit. 5. n. 21. & ſeq. Ibid. Reſ.* 14. Dubitat præterea Corſettus *in propugn. vectig. ſerici*, an gabella excedens octauam partem valoris rei, propter l. *ex præſtatione, C. de vectig.* ſit iuſta.

Etiam ſi octauam partem valoris ipſarum rerum excedat.

Sed, ſi adſint cetera requiſita, puto, dictam legem non obſtare; tum quia non obligat, niſi in Regnis nunc ſubiectis Imperatori, vt docet Suarez *de leg. lib. 5. c. 16. n. 5.* tum etiam, quia per contrarium vſum abrogata fuit. Vide Malderum *vbi ſup. dub. 5. P. 1. T. 2. Reſ.* 133. §. *Quoad ſecundum.*

SED nulla gabella imponi debet, niſi ob neceſſitatẽ publicam.

Vel etiam ipſius Regis,

Etiam culpabilis.

7 Denique Iuſtitia ex parte cauſæ finalis eſt, quòd gabella imponatur ob publicam vtilitatem, & in neceſſitate communi. Ita Turrianus *in 2. 2. to. 2. diſp. 44. dub. 1. & 2.* & DD. communiter. *P. 1. T. 3. Reſ.* 2. Publica neceſſitas dicitur etiam neceſſitas Regis, nam hæc quoque vergit in pernitiem totius Regni. etiam ſi in illam ſua culpa redactus ſit, vt propter ludum, largitiones immoderatas, bella iniuſta, vel quid ſimile in quibus proinde caſibus gabella pro ſubleuanda Regis miſeria iuſte imponitur, vt docent Neoterici communiter. Niſi quòd Leſſius *lib. 2. c. 33. dub. 6. n. 48.* aduertit, in his caſibus debere Reges a prodigalitatibus, & ſumptibus parùm neceſſarijs abſtinere *Ibid. Reſ.* 4. Publica item neceſſitas dicenda eſt bellum, quod Rex patitur in alijs Regnis: nam ſi hæc debellantur, periclitabitur quoque noſtrum; quia inimici deſpecta, vtpote diminuta, Regis maieſtate, ad auferenda omnia ab eo Regna animum applicabunt. Quare bonum eſt nobis, ait Vazquez *de reſt. c. 6. §. 3. dub. 1. n. 7.* inimicos noſtris ſumptibus alibi profligari, aut ſaltem detineri, & nos interim pace gaudere, quam illos domi infenſos habere. Indecorum autem eſſet regiæ maieſtati, ac contra legitima regnandi iura quòd Rex vnico contentus Regno, alia, quæ iuſto poſſidet titulo, ab alijs vſurpanda relinquere. Sed hæc omnia procedant

Et ob bellum paſſum in alijs Regnis.

dunt de iure communi, & niſi obſtent leges municipales alicuius Regni, vt obſtant in Regno Siciliæ, vt dicemus infrà V. *Parlamentum*, *n*. 5. *Ibid*. *Reſ* 3. Vbi non obſtant iura municipalia.

G A B E L L A S Soluere.

8 † GAbellas ſoluere tenētur vaſſalli & ſubditi impōnentiū. niſi ſint priuilegiati †. Et verò nō tenentur Clerici, etiā in minoribus, etiam tonſurati. Ità Molina *to*. 3. *tr*. 2. *diſp*. 170. *n*. 5. contra Angles *in* 4. *to*. 2. *diff* 5. (& etiam ſi in fraudem collectarum habitum ſumpſerint, animo non clericandi, vt tenet Duardus *in Bull. Cœn. can*. 18. *q*. 7. *n*. 22. *P*. 1. *T* 2. *Reſ*. 44.) Id quod procedit de iure communi, nam in aliquibus Regnis Clerici minores beneficium actu non poſſidentes, ſoluunt gabellas ex conſuetudine: contra quam inſurgit Garſias *de benef. to*. 1. *p*. 3. *c*. 3. *à n*. 1. & alij. *P*. 1. *T*. 2. *Reſ*. 36. & *P*. 4. *T*. 1. *Reſ*. 20. Procedit etiam concluſio, quamuis Clerici non habeant requiſita Tridentini, de quibus *V. Clericus à n*. 2. vt dicemus *V. Immunitas Eccleſiaſtica*. Et quidem tam de bonis Eccleſiaſticis, quàm de patrimonialibus, legatis, donatis, &c. quæ poſſident vt domini temporales exceptis certis caſibus, vt ſupra *n*. 2. & 3. Imò etiam de rebus, quas ipſi conſumunt, quamuis dominium ſit penes alios. Vnde emens victualia pro filio Clerico, vel Capellano familiæ, non tenetur ſoluere gabellas. ſic practicatur in noſtra Sicilia, & docent multi DD. contra *Sanchez in opuſc. to*. 1. *lib*. 2. *c*. 4 *dub*. 54 *n*. 2. *P*. 4. *T*. 4 *Reſ* 175.

GABELLAS non tenentur ſoluere Clerici. Etiam tonſurati. Etiam in fraudem gabellarum.

Etiam carentes requiſitis Tridētini.

Etiam de bonis, quæ conſumunt, abſque dominio.

9 Tenentur nihilominus Clerici, & in vniuerſum Eccleſiaſtici ſoluere gabellas impoſitas in perpetuum & inuariabiliter ſuper illorum bonis priuſquam ad illos perueniſſent. *P*. 1. *T*. 2. *Reſ*. 43. in fine. Non eſt tamen admittendus Driedo *de liber. chriſt. lib*. 2. *c*. 3. dicens, quod prædia omnia tranſeunt ad Eccleſiam cum onere tributorum. Imò probabiliter etiam docuerunt Gueuara *in prop. liber. eccl. aſſer*. 1. *§*. 6. *n*. 27. Albanus *de immun*. & alij, Eccleſiaſticos nec ad onera perpetua, & inuariabilia teneri. nam collecta eſt onus miſtum, *l. reſcripto*, *§. fin. de muner. & bon*. & quantum ad obligationem eſt perſonale, licet quo ad quantitatem ſit reale. Et diſtinctionem de collectis certis & inuariabilibus, & incertis, ac variabilibus non procedere, quando onus ſoluendum imponitur in futurum per ſtatutum. vnde Peſantius *de immun. diſp*. 7. monet in impoſitione talium collectarum impetrari conceſſionem Summi Pontificis. Quæ etiam procedunt de bonis patrimonialibus Clericorum; nam ſi hæc deſcripta reperiantur in extimo, non tranſeunt ad ipſos cum hoc onere. Ita Graſſus *de eff. cler. eff*. 3. *à nu*. 162. *P*. 3. *T*. 1. *Reſ*. 17. Tenetur verò gabellas ſoluere Clericus negotiator. poſtquam ter admonitus à negotiatione non deſiſtit, vt dicemus V. *Negotiari*. Nota autem hic, quòd ſi Clericus conducat agros alienos, vt perceptos ex eis fructus venundet, teneturſoluere gabellam, quia licèt hæc non ſit propriè negotiatio, eſt tamen expreſſe Clericis interdicta, *cauſ*. 21. *q*. 3 *can*. 1. & 3. Et ſic tenet Bonacina *to*. 2. *de reſt. diſp* 2. *q*. 9 *pun*. 2. *n*. 4. licèt contrariam ſententiam vt probabilem admittat

Et ſecundum aliquos etiam de bonis, quæ antequam ad illos peruenisſent, fuerunt onerata in perpetuū & inuariabiliter.

Tenetur verò Clericus negotiator poſt trinam monitionem.

Trullench *in dec. to. 2. lib. 7. c. 12. dub. 5. n. 14. P. 6. T. 7. Reſ. 11.* Si autem Clericus fructus ſuos alio tranſportaret, vt cariùs venderet, non teneretur gabellas ſoluere. Maccabrun. *conſ. 18. n. 241. P. 6. T. 8. Reſ. 4. §. Et tandem.*

Item non tenentur filij Clericorum.

10 Deinde gabellas ſoluere non tenentur Clericorum filij, ait Squillante *de priu. cler. c. 8. dub. 1. n. 13.* legitimi tamen, & viuente patre *P. 3. T. 1. Reſ. 7.*

Religioſi, ſiue Regulares, ſiue Milites.

11 † Tertiò eximuntur ab hoc onere Religioſi tam regulares, quam milites ſancti Ioannis †, ſancti Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, Monteſæ. (*Item* S. Stephani, & S. Lazari. *P. 3. T. 1. Reſ. 61. §. Notandum. & P. 4. T. 1. Reſ. 86.* in fine.) ita Barboſa *de pot. epiſ p. 2. alleg. 13. nu. 14. P. 1. T. 2. Reſ. 50.* Et quidem S. Ioannis, etiam ij, qui ferunt mediam crucem albam, & vxorem ducunt, ſecundùm Riccium *tom. 4. reſ. 177. n. 3. P. 3. T. 1. Reſ. 51.* Item omnium harum Religionum nouitij, vt declarauit ſacra Congregatio apud eundem *ibid. P. 3. T. 2. Reſ. 30. §. Quarto, P. 4. T. 1. Reſ. 36. & antea in P. 1. T. 2. Reſ. 38.*

Etiam vxorati, Etiam nouitij.

Item hoſpites Clericorum Regularium, habitum Religionis proximè ſuſcepturi; quia largo modo dicuntur nouitij, & gaudent priuilegijs fori, & canonis tamquam perſonæ eccleſiaſticæ. *P. 6. T. 8. Reſ. 7.* Et ſecundùm Barboſam *vbi ſup. n. 15.* gaudent etiam vxores viduæ ſupradictorum Equitum. *P. 3. T. 1. Reſ 45.* in fine.

Etiam eorum vxores.

12 Quarto eximuntur mulieres tertiariæ D. Franciſci vulgò *Bizocche*, etiam in ſuis domibus viuentes, ſi caſtam & cœlibem vitam ducunt. Ita nouiſſimè Squillante *cap. 7. dub. 1. num. 42. P. 4. T. 1. Reſ. 31. §. Notandum.*

Item mulieres tertiariæ, vulgò, Bizocche.

13 Quintò coloni partiarij Religioſorum, & Eccleſiaſticorum. Ita Abbas *lib. 1. conſ. 9. n. 2.* & Peyrinus *to. 1. conſt. 2 Iulij II. § 33 n 142.* Et patet ex Bulla Pij V. eximente à datijs, gabellis, &c. non ſolùm perſonas Eccleſiaſticas, & eorum bona, ſed etiam laboratores, colonos, arrendatarios, affictuarios, ſuorumque negotiorum geſtores. Quod præſertim procedit, quando colonus cum Eccleſia ab initio pactus eſſet, de gaudenda exemptione pro parte ſibi competitura, vt docet Macambrunus *conſ. 18. n. 39.* Concedi tamen poſſet cum Filliucio *tom. 1. tr. 16. c. 11. n. 302.* quòd Eccleſiaſticorum coloni teneantur ſoluere gabellas in aſportatione fructuum de loco ad locum. gabellam verò vulgò dictam *del fiore* nullo pacto; quia cùm hæc gabella taxatur, fructus ſunt adhuc affixi ſolo Eccleſiaſtico. *P. 3. T. 1. Reſ. 19.*

Item coloni partiarij Eccleſiaſticorum.

14 Sextò, emphyteuta Eccleſiæ & Eccleſiaſticorum non tenetur ſoluere gabellas pro re emphyteutica. Ità probabiliter Felicianus de Solis *de cenſ. to. 2. in addit. lib. 1 præf. n. 1.* contra Rolandum *lib. 4. conſ. 61. n. 14. & 15.* Idque ratione connexionis dominij vtilis cum directo. quod iuribus, & DD. auctoritate firmatur in deciſione Rotæ Romanæ coram Cardinali Merlino *die 28. Maij 1631.* apud Marinum *reſ quot. c. 207. n 4. P. 4. T. 1. Reſ. 56. §. Quinta.* † quam opinionem *in P. 3. T. 1. Reſ. 24.* probabilem indicauerat. † Sed hoc non procedit cum cenſuario Eccleſiæ, & eo, qui aliquod prædium ab Eccleſia recipit in cenſum emphyteuticum cum poteſtate redimendi. nam in hoc forma contractus nullum dominium remanet penes Eccleſiam, aut perſonam priuilegiatam, ſed ſolum ius recipiendi annuam penſionem. *Reſ. 24. cit. §. Sed hoc.*

Et eorum emphyteutæ,

Abſque poteſtate redimendi.

GABELLAS Fraudare.

15 † GAbellæ eſſe poſſunt aut euidenter iuſtæ, aut probabiliter, aut dubię dubio negatiuo, quia ſcilicet de illarum iuſtitia vel iniuſtitia nulla ratio probabilis redditur †. Et quidem in hoc vltimo caſu Molina *de iuſt. to. 3. tr. 2. diſp. 374. n. 15.* docet fraudari poſſe: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & gabellæ nouæ ſemper præſumuntur iniuſtæ, donec contrarium conſtet. vnde in *cap. quanquam. de cenſ. in 6.* tributa regulariter dicuntur contraria iuri canonico & ciuili. & in *c. peruenit, de cenſ.* ait Pontifex, prius cognoſci debere cenſus iuſtitiam, quàm ſolui. Neque verò præſumendum pro Rege, cum de illius intereſſe agitur. Sed Leſſius *lib. 2. c. 33. dub. 8. n. 64.* tenet fraudari non poſſe. P. 4. T. 3. *Reſ.* 39.

GABELLAS aliqui docent fraudari poſſe, in dubio de illarũ iuſtitia,

Tam negatiuo,

16 Qui tamen *dub. 9. n. 67.* ſine vllo ſcrupulo fraudari poſſe inquit, ſi de illarum iuſtitia adſint rationes vtrinque probabiles: & tunc eſſe veluti bellum inter Regem & populum vtrinque iuſtum. Et in hoc ſenſu valere regulam iuris, *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*. Contrarium docet Vazquez *de reſt. c. 6. §. 3. dub. 5. n. 78.* ex dicto communi; *In dubio præſumendum pro ſuperiore*. Vtraque ſententia eſt probabilis. & vtriuſque rationes ſoluuntur. Primæ, dicendo, quòd non ſit par iuſtitia in tali bello; quia præponderat iuſtitia Principis iuſtè exigentis. Et conditionem poſſidentis eſſe meliorem ante, non poſt ſententiam. Secundæ verò, dictum procedere in caſu, in quo non agitur de intereſſe inferioris. Vide Azorium *p. 3. lib. 5. c. 22. q. 7. P. 1. T. 3. Reſ. 21. & P. 2. T. 17. Reſ. 59.*

Quàm poſitiuo.

17 Porro gabellam euidenter iuſtam fraudare, videtur mortale; & fraudantes ad reſtitutionem teneri, ſi non accedat titulus compenſationis, iuxta dicta V. *Compenſare n. 2.* Nam, ſicut Principes debent Reipublicæ cuſtodiam & vigilantiam, ità Reſpublica debet viciſſim Principi congruum ſuſtentationi ſubſidium. Et præterea huiuſmodi fraudes cadunt in damnum ementium gabellas. Ità Ortiz *in ſum. c. 3. n. 4.* & DD. communiter. Sed Duardus *in can. 18. Bull. cœn. q. 12. n. 19.* contrariam ſententiam tenet, & latè probat, eamque probabilem vocant Leſſius *dub. 8. n. 55.* & Bonacina *de contr. diſp. 2. q. 9. punct. 1. nu. 3.* quia probabile eſt, leges pœnales non obligare in conſcientia. Ad primum argumentum reſpondet Duardus, fraudantes gabellas non intendere violare legem naturalem mandantem ſolui Principibus tributa: ſed, ſe exponere periculo luendæ pœnæ magno cum Principis lucro, vt illud parum retineant, quod in lege purè pœnali, & ſubditorum arbitrio relinquitur. Ad ſecundum reſpondetur, ementes vectigalia tales fraudes non ignorare, & ob id viliùs emere: & quod cum multis amittunt, cum vno, quem in flagranti inueniunt, lucrifacere. Ex quibus Sà *V. gabella, n. 6.* inquit, fraudantes gabellas iuſtas, non eſſe ad reſtitutionem cogendos. P. 1. T. 10. *Reſ.* 19.

Imò etiam ſi ſint euidenter iuſtæ.

GVLA quid ſit?

1 † GVla eſt vnum ex ſeptem vitijs capitalibus, conſiſtens in appetitu cibi & potus immoderati. immoderati inquam, aut quoad tempus, aut quoad pretium, quantitatem, vel qualitatem ciborum, aut denique quoad nimiam & extraordinariam complacentiam de illorum guſtu. Et quidem ſi appetitus inordinatus verſatur circa cibum, dicitur comeſſatio & crapula; ſi circa potum ebrietas. Eſt aliquando gula peccatum mortale, & regulariter quoties comeduntur cibi temporibus prohibitis. in reliquis vt plurimùm veniale †.

Quotuplex?

Et quale peccatũ?

AN, & quale peccatum ſit, comedere, & bibere ob ſolam voluptatẽ?

2 Quæres: An comedere, & bibere abſque neceſſitate ob ſolam voluptatem, ſit peccatum ſaltem veniale? Reſpondet Sancius *in ſelect. diſp. 2. n.* 14. negatiuè, dummodo eſus & potus non noceat. nam ſi res odoriferas olfacere, & res pulchras ob meram delectationem inſpicere, non eſt peccatum, cur peccatum erit in eundem finem comedere? niſi faciamus guſtum peioris, quàm ſenſus cæteri, conditionis. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 6.

Et comedere vſq; ad vomitum?

3 Sed quid, inquies, ſi quis aduertenter comedat vſque ad vomitum? Reſpondeo cum Ioanne Henriquez *c.* 19. *n.* 9. hunc non peccare mortaliter, ſed venialiter, ſi in hoc non ponit vltimum finem, & ſalutem corporis notabiliter non lædit. nam non facit contra aliquod præceptum Dei, vel Eccleſiæ. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 40.

HÆRESIS.

HÆRESIS eſt error hominis Chriſtiani circa fidem.

1 † HÆreſis eſt error hominis Chriſtiani in rebus fidei cum pertinacia †. Vt ergo quis ſit hæreticus, requiritur primo error in intellectu: quamuis enim extrinsecùs dæmonem colat, aut quotcunque actus hæreticales exerceat, ſi bene credit, non eſt hæreticus, quamuis, quia hæc crimina indicant internum errorem in fide, poſſit ab Inquiſitoribus puniri, vt dicemus *V. Inquiſitorum iuriſdictio in qua delicta*. An vero à ſimplici Confeſſario abſolui poſſit, dictum eſt *V. Abſoluere ab hæreſi & alijs criminibus S. Officij*. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 1. & *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 240. in fine.

Cum aſſenſu poſitiuo,

2 Error autem intellectus debet eſſe cum aſſenſu poſitiuo hæreſis enim eſt erroris electio: vnde dubius in fide non eſt hæreticus, poſitiuè; ſed ſolùm priuatiuè, quatenus caret aſſenſu fidei. Et ità intelligi debet auctoritas Steph. PP. *in c.* 1. *de hær.* Vt ſatis probabiliter & tute explicant Puteanus *in* 2. 2. *q.* 11. *ar.* 2. *dub.* 2. & alij, contra Fabrum *de ſacr. Ord. diſt.* 25. *q.* 5. *diſp.* 3. *c.* 4. *n.* 112. & alios. Poteſt etiam explicari pro foro externo: vel quando dubitans, ſupra dubium reflectens, eliceret iudicium erroneum ſpectans res fidei eſſe solùm probabiles &c. *P.* 2. *T.* 16. *Reſ.* 51. Verùm in aſſenſu poſitiuo contra fidem non datur paruitas materiæ, quidquid enim intellectus contemnat credere de rebus fidei, quantumuis minimum, peccat mortaliter, negando fidem Deo reuelanti. Ità Leone *p.* 1. *recollect.* 7. *n.* 45. & alij. Sed Sayrus *lib.* 11. *c.* 2. *n.* 19. putat, in rebus fidei dari poſſe peccatum veniale, quod conſiſtat in verbo leuiſſimo *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 28.

Et cum pertinacia.

3 Secundò ad conſtituendum hæreticum requiritur pertinacia. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 1. Quamuis autem Alciatus *in l.* 2. *C. de ſum. Trin. & fide*

Catho.

cath. n. 3. & alij ad pertinaciam requirant, quòd hæreticus reſiſtat monitioni Eccleſiæ: dicendum tamen cum Becano *in* 2. 2. *c.* 14 *q.* 2. *concl.* 3. *n.* 10. & omnibus fere Theologis, ſatis pertinacem eſſe, qui, ſciens ſuam opinionem eſſe contra determinationem Eccleſiæ, ſpreta nihilominus illius auctoritate, in ſua opinione perſiſtit: Nam, vt ait Simanca *tit.* 48. *n.* 78. Scriptura, & Eccleſiaſtica definitio, quibus fides catholica nititur, plus operatur & poteſt, quàm ſexcentæ iudicis monitiones, & mille prohibitiones iuris humani. Quæ doctrina non ſolùm procedit in foro interno, vt ait Aragon *in* 2. 2. *q.* 11 *art.* 1. *concl.* 2. ſed, vt docet Lorca *ibid. ar.* 2. *diſp* 41. *n.* 8. etiam in externo: alioqui multi ſe excuſarent, quod non fuerint admoniti, & impuniti manerent in Reipublicæ excidium. Poſſet admitti ſententia Alciati cum hæretico rudi, vel, quando hæreticus eſſet curiæ ſæculari tradendus, in quo tamen caſu pro foro externo ſufficeret præceſſiſſe monitionem Inquiſitionis, vel Epiſcopi, aut alterius viri docti ab illis deputati: nec enim ad cuiuſcunque cauſæ iudicium congregari debet Concilium, vel ſupremus Iudex adiri: ſed debent eſſe peculiares iudices, quorum maturo & prudenti iudicio cauſæ finiantur. Ità Lorca *ibid. n.* 20. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 36.

4 Iàm verò, cum certum ſit, non eſſe hæreticum pertinacem, qui ignorat ſe contra fidei determinationem ſentire: dubium tamen eſt, quænam ignorantia pertinaciam excludat, & excuſet hæreticum: nam Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 2. *ar.* 3. *poſt* 3. *concl. caſ.* 1. & alij docent, ignorantiam craſſam & culpabilem, quæ in alijs criminibus non excuſat, neque hæreticum excuſare. Ipſe tamen cum Suarez, Azorio, Coninch & alijs, quos citat & ſequitur Palaus *to.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 3. *punct.* 2. *n.* 3. exiſtimo, non ſolùm ignorantiam craſſam & ſupinam excuſare ab hæreſi, ſed etiam affectatam, ſi quidem affectetur ex tædio ſolùm diſcendi, non autem ex falſa opinione, quòd, quæ Eccleſia proponit credenda, parui momenti ſint. Et ratio eſt, quia hoc modo ignorans non ſpernit auctoritatem Eccleſiæ tamquam incredulus, quamuis Deum offendat, negligendo ſcire, quæ debet. Nec valet paritas Soti de alijs peccatis: nam in his nihil aliud requiritur, quàm quòd quis auertat, aut poſſit & debeat aduertere, quòd contra legem delinquit; in hæreſi verò requiritur pertinacia, & quòd quis aduertat, ſe contra Eccleſiam ſentire, id quod nec cum ignorantia affectata conſtare poteſt. *Ibid. à* §. *ſuppono igitur*. Quæ omnia procedunt pro foro tantùm interno Pro quo nec ſufficit admonitio Inquiſitoris, vel Epiſcopi, (vt diximus *n.* 2. pro foro externo,) ſi nihilominus quis exiſtimet ſe Eccleſiæ conformiter ſentire, illos verò decipi: nam debet ſcire, quod ſentiat contra Eccleſiam. In foro autem externo fruſtra allegatur ignorantia in ijs articulis, quos quilibet ex officio ſcire tenetur & ſic Sacerdotes & viri docti non excuſantur ab errore in articulis fidei & præceptis Decalogi. Secus de ruſticis & ſimplicibus, qui tamen quo magis ſcioli ſunt, eo minùs excuſantur. *Ibid. à* §. *ſed quia*.

Ideſt, vt non ignoret ſe contra fidé ſentire.

Nè affectate quidem.

Quoad forum conſcientiæ.

5 Et hæc ſufficiunt ad conſtituendum hæreticum internum, & committendum grauiſſimum peccatum mortale. Adhuc tamen non ſufficiunt ad incurrendam excommunicationem & alias pœnas iuris, de quibus infra: ſed requiritur præterea, quod error internus aliquo verbo, aut ſigno extrinſecus pateat; nam Eccleſiæ regimen eſt viſibile, eſt que iuriſdictio non fertur in actus internos, vt dictum eſt V. *Cenſura n.* 18 Ità

Et ad incurrendã excommunicationem non ſufficit error internus.

DD.

DD. communiter, contra Ioannem Andream *in cap. vlt. de hær* [illegible] tur hæreticus merè externus incurrit excommunicationem, vt di[illegible] *n.* 1. nec merè internus. ſed ille ſolum, qui internum errorem [illegible] aliquo ſigno exteriùs manifeſtat. *P.* 1. *T.* 5. *Reſ.* 1. & *P.* 4. *T.* 4 *Reſ.* 240. §. *Notandum eſt.*

vel ineptè manifeſtatus.

6 Imò Granadus *in* 2. 2. *contr.* 1. *tr.* 15. *diſp.* 13. *n.* 14. aliquos ca[illegible]s enumerat, in quibus interni erroris manifeſtatio ad excommunica[illegible]em non ſufficit. Primùs eſt, quando quis errorem manifeſt[illegible]et ad petendum conſilium, vel Confeſſario; nam hoc eſſet quærere medicinam. Secundus, ſi proferret inaduertenter, ex naturali obliuione, ſeu act[illegible] inconſideratione inculpata: nam hic actus non eſſet human[illegible]s. (Quod Mendoza *in* 2. 2. *diſp.* 83. *ſec.* 5. §. 42. infert dicendum etiam de [illegible]aduertentia & inconſideratione quòd ſit prohibita ſub cenſura, ſi ver[illegible]m eſt, quod nos docebimus infra V. *Ignorantia n.* 5. & 6. nimirum ignorantiam ſolius pœnæ excuſare ab illa incurrenda, etiam ſi factum [illegible] lege naturali prohibitum. nam, qui acta non aduertit, comparatur ei, qui nunquam agnouit. Sed tamen in hoc ſuam ſententiam noluit explicare. *P.* 5. *T.* 9. *Reſ* 17. §. *Nec deſinam.* Imo poſtea *diſp.* 89. *ſec.* 2. §. 9. obſeruat, in locis, vbi viget Inquiſitio Hiſpanica tam ignorantiam quàm inaduertentiam excommunicationis, eſſe moraliter impoſſibilem; illam quidem ob frequentem & vniuerſalem publicationem edicti, hanc ob timorem denunciationis. *P.* 5. *T.* 13 *Reſ.* 18. §. *ſed hæc doctrina.*) Tertius caſus eſſet, ſi quis ad hæreſim propalandam vteretur ſigno, quod nemo intelligeret. Quartus, quando quis iocosè, & non aſſertiuè proferret, & alioqui eſſet talis, vt de eo hæreſis præſumi non poſſet. Et quintus, quando proferret recitatiuè, dicens: *Habui in mente hunc errorem hæreticalem*; ſi tamen inde neutiquam poſſet colligi, errorem perſeuerare. Hæc Granadus. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 240.

Aut in modica quantitate.

7 Addo ipſe ſextum caſum cum Mendoza *ſec.* 3. §. 21. quando nimirum externum hæreſis ſignum eſſet materia leuis, & (præciſo ordine ad peccatum internum) veniale. Vnde ſi eius carnium in die prohibito cenſeri poſſet contra fidem, non eſſet hæreticus externus, qui eam carnium quantitatem ederet, quæ non ſufficit ad mortale iuxta dicenda infra V. *Ieiunium n.* 49. nec proinde excommunicationem incurreret. nam excommunicatio & reſeruatio eſt de peccato mortali interno vt coniuncto cum mortali externo demonſtrante internum: commeſtio autem carnium in modica quantitate non demonſtrat internam hæreſim; nam fieri ſolet ob ſolam gulam, vel libitum guſtandi carnes. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 32. † Et hoc intereſt inter hæreſim internam & externam, quod illa non admittit paruitatem materiæ, vt diximus *n* 2. hæc vero admittit †. Addit etiam Mendoza §. 29. ſeptimum caſum, & eſt, ſi quis, ſomnum perfectè ſimulans, hæreſim mentalem proferret, tunc enim hoc ſignum, quamuis alioqui ad hæreſim propalandam ſufficiens, ex circumſtantia opinionis ſomni videtur illam occidere: ſicut qui perſonam hæretici agit in ſcœna, etiam ſi hæreſim, quam profert, vere teneat, ab auditoribus tamen non reputaretur hæreticus. Sed, vt verum fatear, hi videntur vere hæretici, quia eorum locutio licèt in ſomno ſimulato, coniungitur hæreſi, & manifeſtatur, quod non accidit in vero dormiente. Et ipſe Hurtadus non audet aſſerere, hos non eſſe hæreticos externos. *P.* 5. *T.* 13. *Reſ.* 17.

Secus ſi quis explicet in ſomno ſimulato.

Ad-

Aduerte etiam hic, Crouſers in reg. S. Franc. *c.* 7. *lec.* 4. confundere hæreſim externam cum manifeſta, & probabile exiſtimare, quòd hæreticus externus, qui non poteſt denunciari, non incurrat cenſuram; nam eſt occulta, ſicut mentalis. Sed hæc opinio admitti non debet: nam Eccleſia imponit cenſuras pro omni peccato hæreſis, quod eſt per ſe ſenſibile, & cadit ſub eius iuriſdictione: nec requiritur iudicium forenſe, ſed ſatis eſt, quòd ipſe hæreticus ſciat, ſe hæreſim protuliſſe. Eſt autem manifeſtum diſcrimen cum hæreſi mentali, quæ eſt per ſe occulta. Et alioqui nulla irregularitas vel cenſura incurreretur, niſi in delictis denunciabilibus. Azorius *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 6. & alij. *P.* 6. *T.* 6. *Reſ.* 51.

8 Hæc de natura hæreſis. Tribunal, ad quod ſpectat hoc delictum, eſt Tribunal S. Inquiſitionis, vt dicemus V. *Inquiſitorum iuriſdictio in quæ delicta*. Pœnas hæreticis infligendas mox referemus. Praxim illos puniendi inuenies V. *Inquiſitorum praxis*. Quis poſsit hæreticum abſoluere, vide V. *Abſoluere ab hæreſi*.

HÆRETICORVM Pœnæ.

1 HÆreticorum pœnæ hæ ſunt. Prima, ſententia excommunicationis maioris, cap. *ad abolendam*, cap. *excommunicamus* 1. & 2. *tit. in Decret. & in* 6. *& can.* 1. *Bullæ Cœnæ*. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 1. §. *Quæro tertiò*.

HÆRETICVS eſt ipſo iure excommunicatus,

2 Secunda priuatio omnis Eccleſiaſticæ dignitatis, officij, & beneficij, & inhabilitas ad ipſa, ex cap. *didicimus*, cap. *pudenda* 24. *quæſt.* 1. cap. *præter*, 32. *diſt.* cap. *quo iure*, *diſt.* 6. cap. *ad abolendam*, cap. *excommunicamus* 1. *de hæret* cap. *vt commiſſi*, *eodem tit. in* 6. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ* 1. † Item irregularitas ex cit. cap. *ad abolendam*, & cap. *ſaluberrimum* 1. *quæſt.* 3. de qua vide *V. Irregularitas n.* 25. †.

Priuatus omni dignitate, officio, & beneficio Eccleſiaſtico, & ad hoc inhabilis remanet, Et irregularis.

Tertia diuortium, nam qui publicè damnatus fuit tanquam hæreticus formalis, ſi deinde reconciliatur, remanet priuatus iure cohabitandi cum coniuge, & debitum petendi. Vide V. *Ingredi Relig. n.* 6. *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 25.

Et priuatus iure cohabitandi cum coniuge.

3 Quarta, publicatio bonorum, quibus priuantur hæretici à die commiſſi criminis, *l. Manichæos l. cognoſcimus C. de hæret.* & alibi *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 1. §. *Tertia*. Circa hanc pœnam dubium eſt primò, an hæretici priuentur bonis maioratus? Et dicendum cum Sanctarello *de hær. cap.* 18. *dub.* 2. *n.* 8. & alijs contra Azorium, *tom.* 1. *lib.* 8. *c.* 12. *q.* 13. quòd non, quando maioratus inſtitutus eſt non ſolùm ex proprijs bonis, ſed etiam ex bonis à Rege donatis: niſi in facultate regia inſtitutionis caueatur, quòd tranſeat in Fiſcum. Sed quid ſi inſtitutor ipſe maioratus ſit hæreticus. Conſule Sanchez *lib.* 2. *cap.* 18. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 60.

Priuatur ſtatim bonis.

An maioratus?

4 Secundò, dubium eſt, an hæreticus priuetur bonis fideicommiſſo ſubiectis, vel alienari prohibitis? Et dicendum etiam, quòd non, ſi alienatio à teſtatore prohibita ſit in fauorem alterius à delinquente, & quando alienatio perpetua eſt, & non pro vita tantummodo delinquentis; niſi teſtator etiam pro vita delinquentis alienationem prohibuerit. In quo etiam caſu hæreticus poteſt fideicommiſſum retinere,

Fideicommiſsis?

quouſque per ſententiam declaretur. Ita Vazquez *in* 1. 2. *diſp.* 169. *c.* 4. Vide vtrumque Molinam Theologum *de iuſt. to.* 3. *diſp.* 657. *n.* 3. Iuriſconſultum *de primog. lib.* 4. *cap. vlt. n.* 31. Sayrus tenet, quòd durante vita poſſeſſoris commoditates fructuum pertineant ad Fiſcum, etiam quando eſt expreſſa prohibitio alienandi. Sed dicendum cum Menochio *vol.* 1. *conſ.* 91. *n.* 6. quod quando teſtator vtitur verbis ſignificantibus, vt eo ipſo delinquens amittat bona cum ſuis commoditatibus, tunc fructus pertinent ad hæredes vocatos, non ad Fiſcum. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 60. §. *Dico ſecundò.*

Caſtrenſibus? 5 Tertiò dubium eſt, an filius hæreticus priuatur bonis caſtrenſibus. Affirmat Simanca *tit.* 9. *n.* 13. quia ſuper talibus bonis habet liberam poteſtatem. Sed æquè probabilis eſt negatiua ſententia Sanctarelli *de hær. cap.* 18. *dub.* 1. *n.* 1. qui reſpondet ad argumentum contrarium, & concludit, peculium caſtrenſe, ſiue quaſi caſtrenſe tribuendum patri.

Profectitijs? Quod à fortiori procedit in bonis profectitijs, quæ ſunt bona patris, tam quoad proprietatem, quam quoad vſumfructum, vt patet ex *l. ſi plures,* §. *& in arrogato, ff. de vulg. & pupillar.* Ita Couarruuias *lib.* 2. *c* 8. *nu.*

Aduentitijs? 7. Circa bona aduentitia, Simanca *tit.* 9. *nu.* 18. vult publicandum etiam vſumfructum: quia vſusfructus in bonis aduentitijs filiorum pertinet ad patrem ratione poteſtatis in ipſos, *l. ſi ex cauſa,* §. *Papinianus, ff. de minoribus*; ſed filius hæreticus non eſt amplius ſub poteſtate patris. At Sanctarellus vbi ſup. *n.* 3. & alij volunt, vſumfructum reſeruandum eſſe patri; quia iuri patris acquiſito factum filij præiudicare non poteſt. Notat tamen, vſumfructum ex bonis aduentitijs poſt hæreſim acquiſitis pertinere ad Fiſcum: quia non ſunt acquiſita ſub poteſtate patris. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 61.

Paraphernalibus vxoris? 6 Quartum dubium: An bona paraphernalia vxoris ſcienter cum hæretico contrahentis ſint publicanda? (Nam dotem certum eſt confiſcari, *c. decreuit, de hær. in* 6.) Et Caſtrus affirmat *to.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 169. *c.* 1. *n.* 13. Sed quia in cap. *decreuit* fit mentio ſolius dotis, placet negatiua ſententia Sanctarelli *de hær. c.* 19. *dub.* 3. *n.* 14. pœnæ enim reſtringi debent. vnde nec bona viri cum hæretica contrahentis confiſcari debent. quia ius citatum loquitur tantùm de fœminis. Zechius *to.* 1. *tit. de fide, c.* 11. *n.* 16. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 62.

Etiam hæreſim commiſſam alienatis? 7 Confiſcantur quoque bona ab hæreticis alienata poſt diem commiſſi criminis; quia ex tunc illorum deſijt eſſe dominus, niſi alienauerit pro rebus neceſſarijs, vt aduertit Quemada *qq. fiſc. q.* 7. *nu.* 6. *P.* 4. *T.* 8 *Reſ.* 92.

Bona autem hæretici applicantur Fiſco 8 Porrò bona hæreticorum antiquitus eorum filijs tradebantur, *l. manichæos, l. cognouimus, C. de hær. Auth. idem eſt, eod.* cap. *Iudæi,* 1. *q.* 4 Sed iure nouo applicantur Fiſco. *auth. Gazaros, l. vlt. C. de bonis præſcript. c. vrgentis,* & *c. ſecundum leges, de hær. in* 6. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 1. §. *Tertia.* Et (quidquid ſit de conſuetudinibus aliorum Regnorum)

Regio in Hiſpania. in Hiſpania non applicantur Fiſco Inquiſitorum, ſed Regio. quia Rex noſter Inquiſitoribus omnia neceſſaria ſubminiſtrat. Idque etiam in Clericis, quorum bona ex iure canonico deferenda ſunt Fiſco Eccleſiæ, vt probat Couarr. *lib* 2. *c.* 9. *n.* 12. Refert & approbat hanc conſuetudinem Torreblanca *de mag. lib.* 3. *c.* 11. *n.* 41. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 43. An verò ſubtrahi debeant dotes & alimenta filiorum, dicemus *n.* 32.

9 Item, ſi hæreticus poſt commiſſum crimen bona per contractum one-

oneroſum alienauit, Fiſcus in reuocatione non tenetur reſtituere pretium, etiam ſi talis bona per mille manus tranſierint. quia emptio rei alienæ, etiam bona fide facta, non poteſt præiudicare vero domino, vel habenti hypothecam ad illam rem. Ita Scaccia *de iud. lib. 1 c. 98. nu.* 13. Aduerte tamen cum Garſia *de melior. c. 6. n. 20.* quòd ſi quis bona fide fundum ab hæretico emiſſet, danda ei forent omnia melioramenta ex *l. in fundo, ff. de rei vindic.* & *l. diuortio, §. impendia, ff. de ſol matr.* ſi verò ſciebat eſſe hæreticum, ſolùm ei danda melioramenta neceſſaria (de quibus Ruinus *lib. 1. conſ. 157. n. 21.*) ait Bartolus *in l. in fundo, n. 11.* Aduertit etiam Rojas, *ſing. 18. n. 3.* quòd ſi pretium, vel aliquid loco pretij inter bona hæreticorum inueniatur, vel in eius vtilitatem conuerſum ſit, emptori reſtituendum eſt. *P. 4. T. 8. Ref. 92.*

Qui, reuocans bona alienata, non tenetur ad pretiũ.

10 Sed, an Fiſcus teneatur hæretici creditoribus ſatisfacere? Reſpondeo, ſi debita contracta ſint ante hæreſim patratam, teneri. Ita Simanca *tit. 9. n. 35.* & patet ex *l. non poſſunt, ff. de iure fiſci.* At, ſi in tali caſu non omnia, ſed aliqua hæretici bona confiſcantur, ſatisfactio fieri debet pro rata illius partis, *l. fin. C. de debit. ciuit.* Nec ſi Fiſcus non faciat inuentarium, tenetur ſatisfacere vltra valorem bonorum confiſcatorum. Ita Clarus *lib. 5. q. 78. n. 30.* Si verò debita contracta ſint poſt hæreſim, Fiſcus ad nihil tenebitur. Ipſi verò incumbit probare, debita poſt commiſſam hæreſim contracta eſſe. Et ſtatim, ac obligatio hæretici erga creditores tranſit in Fiſcum, hæreticus illam omnino exuit, nec ſi ad pinguiorem fortunam perueniat, iterum induit. Ita Vazquez *in 1. 2. diſp. 169. c. 2. n. 20. P. 4. T. 8. Ref. 59.* An hæretico pœnitenti bona remittantur, dicemus infra.

Nec hæretici creditoribus de debitis cõtractis poſt hæreſim ſatisfacere.

11 In ordine ad confiſcationem bonorum facienda eſt ſequeſtratio in limine proceſſus. Quam ſtatuit Inſtructio Toletana an. 1561. n. 6. faciendam eſſe, in caſu hæreſis formalis tantùm, in quo nimirum vnico caſu confiſcantur bona. Et illorum bonorum, quæ inueniuntur penes ipſum hæreticum tantùm. Formam ſequeſtrationis hanc ponit Rojas *de hær. p. 2. n. 46.* quòd ſcilicet ſtatim, ac quis compræhenditur, eius bona, ne ſurripiantur, vel abſcondantur, penes perſonam idoneam coram Tabellione & executore ponantur, quæ perſona illorum curam habeat: quæ verò ſeruari non poſſunt, per cuſtodem Inquiſitorum mandato venundantur. An ſequeſtratio facienda ſit contra hæreticum abſentem, aut defunctum, dicemus infra *n. 23.* & 25. *P. 4. T. 8. Ref. 86.* Hæc pro quarta hæreticorum pœna.

Sequeſtrationis corpus & forma.

12 Quinta pœna hæreticorum eſt perpetua infamia, ex *Auth Gazaros, C. de hær.* cap. *infamis, 6. q. 1* cap. *alieni, 2. q. 7.* c. *infamibus, de reg. iur.* cap. *excommunicamus 1. de hæret.* & *c. 2. §. hæretici, eod. tit. in* 6 Huic pœnæ adnexa eſt inhabilitas ad omnem honorem, dignitatem, officium & actionem ciuilem, quæ infamibus prohibita ſunt in cap. *infamibus, de reg. iur. in. 6.* & in *l. 2. C de dignit.* & nominatim hæreticis in *l. quoniam. C de hær. l. ſi pupilli §. videamus, de negot. geſt.* cap. *excommunicamus 1 de hæret.* & alibi. pœna infamiæ extenditur ad filios & nepotes hæreticorum vſque ad ſecundam generationem, ex l. *quiſquis C. ad leg. Iuliam maieſtatis* & alijs. Vide Couarruuiam *var. lib. 2. c. 8.* & nos infra *n 27 P. 4. T. 7 Ref. 1. § Quarta.*

RVRSVS hæreticus ſit perpetuò infamis.

Et inhabilis ad omnem dignitatẽ, & actionem ciuilem.

13 Vltima tandem pœna eſt traditio Curiæ ſæcularis, ſeu ſupplicium mortis, ex iure ciuili, *l. manichæos, l. Arriani, l. Quicunque, C de hær*

Et tandem traditur Curiæ ſæculari, morte plectendus,

& ex Canon. *c. ad abolendam*; *c. ſicut ait* cap. *excommunicamus* t. *de hæret.* & alibi *P.* 4. *T.* 7 *Reſ.* 1. §. *Et vltima*. † Hac autem pœna plectuntur ſolùm impœnitentes, & incorrigibiles †. Nam verè pœnitentes, ideſt qui delictum confitentur, & doleat, reconciliantur, præmiſſa abiuratione de formali; & pœnas ſubeunt ſecundùm gradum pœnitentiæ. Vnde ait Rojas de hær. p. 2. n 197. quòd, qui confitetur in limine iudicij ante accuſationem, condemnandus eſt ad carcerem temporalem cum habitu pœnitentiali ad breue tempus: qui poſt accuſationem, maiori: qui verò confitetur poſt teſtium publicationem, damnandus eſt ad perpetuum carcerem; quia præſumitur confeſſus metu probationum. In omnibus autem caſibus ſupradictis bona publicari. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 24. niſi quando hæreticus, nullo probationis metu ductus, ad tribunal accedens, ſuos confiteretur errores. Aliàs, ait Simanca *tit.* 47. *n.* 15. Inquiſitores non poſſe illa pœnitentibus in damnum Fiſci remmittere, qui in illa ius acquiſiuit. Aliter tamen in Italia ex vetuſtiſſima conſuetudine practicari. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 44. Certè, ſi Inquiſitores omittant damnare hæreticum, non propterea tenentur reſtituere Fiſco valorem bonorum, iuxtà dicenda V. *Pœna*, *n.* 2. Ita Moura *de enſal. ſec.* 3. *c.* 1. *n.* 35. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 108.

Si eſt impœnitẽs,

Nam ſi eſt pœnitens, recõciliatur,

Et minori plectitur pœna;

Vt carceris perpetui.

14 Pœna autem perpetui carceris reo pœnitenti ſtatuitur in cap. *excommunicamus*, 2. *de hær* & in inſtruct Tolet *an.* 1561. *cap.* 41. Sed Inquiſitores ex iuſta cauſa poſſunt illam mitigare. Sicut in Inquiſit. Romana commutata fuit in pœnam triremium triennalem. quod etiam in Hiſpanica teſtatur ſeruari Rojas *vbi ſup. n.* 203. Poſſuntque commutare in carcerem ad tempus, vel aliam extraordinariam pœnam, cap. *vt commiſſi*, *de hær. in* 6. & Inſtruct Hiſpal. *an.* 1484. §. 11. quare cum nobilibus, qui nec poſſunt, nec debent ad triremes damnari, commutabunt in exilium, deportationem, detruſionem in monaſterium, vel aliam temporaneam pœnam, penſata eorum qualitate, delicti atrocitate &c. Vide Decianum *lib.* 5. *c.* 54. *n.* 45. Quæ omnia locum habent ante ſententiam; nam poſt illam in Hiſpania ſolus ſupremus Inquiſitor talem pœnam relaxare poteſt, vt dicemus V. *Inquiſitorum*, *num.* 20. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 24.

Quæ etiam mitigari poteſt.

15 Aduerte hic cum Sanctarello *de hær. c.* 42. *dub. vn. n.* 5. ſtante Bulla Clement. VIII. in aliquibus caſibus, vt in celebratione, aut confeſſione audita à non presbytero, in negatione Trinitatis, diuinitatis Chriſti, & conceptionis eiuſdem a Spiritu ſancto, aut eiuſdem in noſtram redemptionem interitus, aut Virginitatis Deiparæ: item in ſchiſmate aut hæreſi magiſtratuum, ſeu dominorum temporalium & ſpiritualium, etiam veros pœnitentes non reconciliari. Sed primus caſus, qui non eſt hæreſis formalis, in Hiſpaniæ non eſt in vſu, & ſecundùm Souſam, nullus eſt vſu receptus in Luſitania. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ* 24. §. *Notandum*.

Non tamen omnis reconciliatur.

16 Hæreſiarcham, ſeu dogmatiſtam ſigna pœnitentiæ exhibentem, Cantera *c.* 1. *n* 70. ex cap. *ad abolendam*, & cap. *Berengarius*, inquit non debere relaxari. Rojas *de hær. p.* 2. *n.* 339. debere. Sed Lorca *in* 2. 2. *q.* 11. *ar.* 4. *diſp.* 47. *mem.* 5. *n.* 7. Inquiſitorum arbitrio remittit. Qui in hoc ſint multum cauti, & ſi Regibus & Principibus, aut eorum filijs errores propinare tentauerint, aut pœnitentiam in ipſo tabulato oſtendant, non admittant. Alios verò, ſi quando admittunt, grauioribus pœnis afficiant, præcipuè carcere irremiſſibili. Puto tamen cum Barboſa

Præſertim hæreſiarchæ Principibus hæreſim propinantes.

boſa *to.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *c.* 5. *n.* 5. contra Canteram *vbi ſup. n.* 11. huiuſmodi hæreticis pœnitentibus non eſſe denegandam Euchariſtiam. P. 4. *T.* 7. *Reſ.* 23.

Quid, ſi delictum confitetur in tortura, & poſtea ratificat?

17 Sed an, qui delictum in tortura confitetur, & poſtea ratificat, reconciliari debeat? Negatiue decreuerat Inſtrut. Hiſpal. *an.* 1484. *n.* 15 Sed reuocata merito fuit per Toletanam *an.* 1561. *n.* 13. Nam confeſſio ſponte ratificata ſpontanea eſt. Ità Simanca *tit.* 58. *n.* 14. contra Syluanum *conſ.* 89 *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 24. §. *Non deſinam*. Sed quid, ſi confeſſionem reuocet? Vide V. *Inquiſitorum, n.* 179.

Quid, ſi pœniteat in ipſo tabulato?

18 Quid, ſi hæreticum pœniteat in ipſo tabulato? Inſtructio Toletana *n.* 64. raró, & cum magna cautela reconciliandum, inquit. & Pegna *p.* 3. *com.* 175. iuſtiſſimum eſſe, quód poſtquam reus é carceribus ductus eſt, attenta ipſius perfidia & ſera pœnitentia, non detur locus miſericordiæ. præſertim cum in eius conuerſione ſit tandiù laboratum tutius tamen eſſe, miſericordiam in ipſo quoque tabulato exercere. Vide Decianum *lib.* 5. *c.* 39. *n.* 3. *P.* 4. *T.* 7. Reſ. 24. §. *Sed reſtat.*

19 Verùm, ſi in hoc caſu hæreticus ad reconciliationem admittitur, perpetuò immurari debet, & ſi eſt in aliquo Ordine, degradari; de iure quidem realiter, ſed ex conſuetudine ſatis eſt perſonalis. Diligentias ab Inquiſitoribus adhibendas pro conuerſione reorum iuxtà Inſtruct. Tolet. *n.* 43. tradit Campegius *in annot. ad Zancb de hær. c.* 16. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 25. Si verò reus conuertatur poſt ſententiam latam & publicatam; raró, præſertim ſi curiæ ſæculari ſit traditus, reconciliari debere notat Souſa *aph. lib.* 2. *c.* 34. *n.* 8. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 24. §. *Non deſinam.*

Præſertim poſt ſententiam publicatam?

MORTI etiam traditur hæreticus conuictus negatiuus.

20 Porrò morte plectendus eſt hæreticus impœnitens, etiam ſi talis ſit fictione iuris, vt eſſet in caſu, quo legitimis teſtibus conuictus de hæreſi, illam negaret; quia, qui non agnoſcit peccatum ſuum, non meretur remiſſionem. & potius teſtibus, qui in hoc tribunali diligentiſſime examinantur, deque eorum vita; qualitate, & motiuo ſtrictim inquiritur credendum eſt, quàm ipſi reo in facto proprio. Ità contra Boerium *deciſ.* 341. *n.* 4. docet Lorca *in* 2. 2. *diſp.* 147. *n.* 20. & obſeruat praxis omnium Inquiſitorum. Limitandum eſt tamen in caſu, quo præſumeretur obliuio, quam Pegna *p.* 2. *com.* 59. putat non præſumi in arduis, atrocibus, & horrendis, etiam ante longum tempus commiſſis. nec in ſolitis & conſuetis, quæ delinquentes ſemper comitantur: in reliquis regulariter præſumi poſt decennium. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 25. *à fine* §. 1.

Aut diminutus. Niſi vtrunque excuſet obliuio.

21 Et hæc omnia procedunt etiam in confitente diminuto. qui ſecundùm Canteram *n.* 57. non debet relaxari, niſi diminutiones ſint multum claræ, & conſtet procedere ex malitia. & requiri etiam conſultationem ſupremi Inquiſitoris. Excuſari enim poteſt ex obliuione, vt diximus de negatiuo, & torqueri. Præſumitur autem oblitus, quando tacet complices remotos, & cum quibus raró conuerſatus eſt: præſertim, ſi confiteatur de conſanguineis & propinquis. Item ſi confiteatur errorem, & circumſtantias principales, & taceat minores. Sic Souſa *lib.* 2. *c.* 48. *n.* 11. & ſecundùm Rojas *p.* 2. *n.* 247. ſi taceat tempus. Freytas verò *q.* 22. *n.* 58. relaxari non debere, inquit, niſi diminutio ſit circa errores. Et Palaus *to.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 6 *punct.* 2 *n.* 5. addit, ſecundùm aliquos non debere relaxari ex eo, quód tacuerit complices, quia ex hoc non committitur hæreſis, ſed fautoriæ: & ità ſe practicari audiuiſſe in tribunali Caſtellæ: ipſe tamen relaxandum putat. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 25. §.

Sed

Sed affirmatiuam à verſ. Diminutus.

Item relapſus.

22 Hæreticus relapſus iuxta dicta V. *Abiurare*, *à n.* 36. tradi debet curiæ ſæculari. *c. ad abolendam*, §. *illos quoque*, *de hær.* Niſi ſponte redeat, nullo ſcilicet delationis metu ductus, ad Inquiſitores ſe conferens. Debet tamen prius conſuli ſupremus Senatus, vt docet Molina *de iuſt. tr.* 5. *diſp.* 8. *n.* 14. ex inſtruct. Tolet. *an.* 1561. *n.* 66. & ante duos, vel tres dies per duos, vel tres Eccleſiaſticos in fidei veritate confirmari, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentis muniri, & ad patienter obeundum hortari. *P.* 4. *T* 7. *Reſ.* 26.

Item hæreticus cõfeſſus, aut conuictus comparere ſeculans.

23 Hæreticus confeſſus, vel facti euidentia, aut legitima teſtium probatione conuictus, ſi ſe abſentet, & legitime citatus non compareat, tradi etiam debet curiæ ſeculari tamquam impœnitens. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 27. Et quamuis illius bona in alios tranſlata, de rigore iuris ſequeſtrari non debeant; ait tamen Caſtrus *diſp.* 8. *punct.* 16. §. 3. *n* 3. quod ſi fuga paulò ante citationem præceſſit, & talia bona diſcerni poſſunt, ſequeſtrari debent. Si verò fugit tunc, cùm capi debebat, ſequeſtrantur bona habita pro derelicto, & quę in vxoris & filiorum poteſtate reperiuntur. Et ſi hęc diſcerni non poſſunt, ſequeſtrantur omnia, quæ reperiuntur in eius domo. quia hæc omnia fugitiui eſſe preſumuntur. *Ibid.* §. *Nota etiam*, & *T.* 8. *Reſ.* 86. § *Sed an.* Quamuis autem benignius ſit, quòd talis ſequeſtratio fiat à die declaratæ contumacię vt tenet Quemada *q.* 8. probabiliſſimum tamen eſt, fieri debere à die, in quo dicunt teſtes hæreſim commiſiſſe. Sic tenet Leſſius *lib.* 2. *c.* 29 *dub.* 8. *n.* 64. & ſeruatum fuiſſe in Inquiſitione Galleſiæ, approbante ſupremo Senatu, teſtatur San Vincentę *in manuſcrip. Reſ.* 27. *cit.* §. *Sed etiam*.

Hæreticus punitur etiam defunctus.

24 Illud vero peculiare eſt in hæreſi, quod, cum alia delicta mortę extinguantur, l. *defuncto*, *ff. de publ. iudic.* hæreticus etiam poſt mortem puniri poteſt. Ita Sanctarellus *de hær. c.* 27. *dub.* 1 *n* 12. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 28. initio. Etiam poſt annos quadraginta. Graffius *deciſ. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 12 contra Palaum *vbi ſup.* §. 7. *n.* 16. *Ibid.* §. *Sed reſtat.* Minimè verò ſuſpectus de hæreſi, c. *accuſatus*, §. *ſi verè*, *de hær. in* 6.

Si hæreſis plenè probetur.

Et hæreſis defuncti plenè, hoc eſt duobus teſtibus legitimis, conſtare debet. Ita Simanca *tit.* 18. *n.* 12. quidquid contra ſentiat Decianus *lib.* 5. *c.* 57. *n.* 6. & 9. *Ibid.* §. *Aduertant.* Si vero plene non conſtet, nec breui probandum ſperetur, abſolui debet. nam ſuperuenientibus poſtea probationibus concludentibus, integrari poteſt proceſſus, & condemnari. Ita Pegna *p.* 3. *comm.* 92. *Ibid in fine.* §. 1.

Quid, ſi moriatur pendente proceſſu?

Si autem quis moritur pendente proceſſu, tunc eatenus pro hæretico damnari poteſt, quatenus, vel ſeipſum in carcere interemerit, quòd ex conſcientia criminis, & impœnitentia factum præſumitur, vt ait Gundiſſaluus *de hær. q.* 22. *n* 1. aut probatum fuerit, ipſum inſorduiſſe in excommunicatione per annum, ſaltem ex cauſa fidei, vt notat Clarus *lib* 5. §. *hæreſis*, *n* 19. *Ibid.* §. *Sed nota.* In omnibus autem caſibus ſententiam præcedere debet citatio in perſonam filiorum, & hæredum, ſiue præſentium, ſiue abſentium, ſiue certorum, ſiue incertorum, dando illis copiam indiciorum & teſtium. ſic mandat Inſtruct Tolet *n.* 61. & docet Pegna *p.* 3 *comm.* 92. Illi autem comparere poſſunt per procuratorem. Ita Simanca *tit.* 93 *n.* 3. Imo quilibet è populo defenſionem hæretici defuncti ſuſcipere poteſt abſque nota fautoriæ. Ita etiam Simanca *in ench. tit.* 62. *n.* 8. *Ibid.* §. *Notandum eſt tamen hic, quòd.*

Pœ-

25 Pœna verò hæretici defuncti duplex eſt, ſtatuæ eius, & oſſium, ſi ab alijs ſeparari poſſunt, combuſtio, iuxta Farinacium *q.* 197. *n.* 92. & confiſcatio bonorum. P. 4. *T.* 7. *Reſ.* 27. initio. Quæ etiam ſi ſint Hæreticorum viuorum, & etiam ſi Fiſco ſæculari applicari debeant, non præſcribuntur, niſi poſt annos 40. iuxta ius canonicum in c. *fin. de præſcrip. in 6.* Sic contra Bartol. *in l. 2. C. de Apoſt.* Sanctarell. *ca.* 22. *dub.* 2. *n.* 8. vbi conditiones ad talem præſcriptionem requiſitas recenſet. *Ibid. §. Notandum eſt tamen hic obiter.* Dum tamen cauſa hæretici defuncti agitatur, bona non ſequeſtrantur; quia poſſeſſores non debent illis priuari in cauſa dubia, Ita Instruct. Tolet. *an.* 1561. *nu.* 87. *Ibid. in fine §. 1. & T.* 8. *Reſ.* 86. §. Notandum.

Punitur verò ſtatuæ, & oſſium combuſtione, & publicatione bonorũ.

Quæ cauſa pendente, non ſequeſtrantur.

26 Hæreticus an, & ad quem appellare poſſit, vide V. *Appellatio, n.* 3. & 12. Certè Carrera *de hær. n.* 130. contra Rojas *ſing.* 19. *n.* 5. probat, hæreticum non ſolùm appellare, ſed nec conqueri poſſe coram ſuperiore, vt ſententia, quam iniuſtam eſſe prætendit, reuocetur quod non ſolet regulariter interdici, quoties interdicitur appellatio. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 32. *§. Sed pro coronide.*

AN hæretico concedatur appellatio?

Aut querela corã ſuperiore de ſententia iniuſta?

HÆRETICORVM Filij.

27 HÆreticorum filij ex c. *quicunque*, & *c. ſtatutum de hær. in 6.* efficiuntur inhabiles ad officia publica, qualia pro hac re Instruct. Valliſolet. *an.* 1488. *n.* 6. eſſe inquit non ſolùm officium Iudicis, Iurati, Prætoris, & ſimilium; ſed etiam Notarij, Scribæ, Medici, Chirurgi, Patroni, Procuratoris, & ſimilium: imò etiam barbitonſoris, œconomi, mercatoris, tabernarijs, exactoris redditũum, &c. Et quando in hoc caſu dubitatur, an aliquod officium dicatur publicum, Inquiſitori, vel ipſi & Epiſcopo ſimul incumbit declarare. Ita Pegna *p.* 3. *com.* 8. Ex quibus a fortiori ſequitur, filios hæreticorum inhabiles eſſe ipſo iure ad beneficia, vt docet Ricciullus *de iur. perſ. lib.* 5. *c.* 29. *n.* 2. *ex c.* 2. *de hær. in* 6. & ad penſiones, vt docet Garſias *to.* 3. *p.* 11. *c.* 10. §. 1. *n* 74. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 73.

HÆRETICORVM filij non poſſunt eſſe iudices.

Iurati, &c.

Nec Notarij, Medici, &c.

Imo nec mercatores,

Barbitonſores, &c.

28 Imò priuantur eo ipſo beneficijs obtentis poſt parentum hæreſim. Obtentis autem ante, non priuantur; quia hæc pœna in nullo iure exprimitur. & ſic determinauit Clem. VIII. conſultis Cardinalibus S. Officij apud Ricciull. *vbi ſup.* docentque DD. communiter cum Zechio *to.* 1. *tit. de fide*, *c.* 11. *n.* 16. Nec aliud Inquiſitores determinant, dum in ſententia efficiunt inhabiles ad tenendum & poſſidendum dignitates, &c. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 76.

Priuantur quoque beneficijs obtentis poſt parentum hæreſim.

29 Porrò dictis pœnis afficiuntur omnes hæreticorum filij naturales, etiam ſpurij. Ita Surdus *conſ* 386. *n.* 6. *Ibid. §. Nota etiam.* Etiam ante ipſorum hæreſim nati; quia non puniuntur ob delictum proprium, ſed parentum, inq. eorum ſupplicium, *l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſt. c.* 2. *§ credentes, de hær. in* 6. qui multò acerbius ferunt ſuos filios adultos ſæpe etiam bonis ditatos, & in dignitate conſtitutos, ſua culpa ab eo gradu deijci, quàm infantes, quos etiam poſſunt nullos habere. Ita Barboſa *to.* 3. *lib.* 5. *tit.* 3. *c.* 15. *n.* 3. contra Sanchez *in ſum. tom.* 1.

Etiam ſi ſint ſpurij.

Et nati ante parentum hæreſim.

lib.

lib. 2. *c.* 27. *n.* 14. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 74. An etiam dictis pœnis ſubiaceant filij adoptiui, vide Ricciull. *vbi ſup. c.* 30. *Ibid.* *Reſ.* 76. in fine.

Et quidem eo ipſo, quòd parentes de hæreſi ſunt cóuicti.

30 Nec opus eſt, quod has pœnas afficere filios, explicetur in ſententia; nam ſtatim ac confeſſione legitima, vel facti euidentia parentes hereſim commiſiſſe conuincuntur illas incurrunt. Ita Sanctarellus *de hær. c.* 34. *dub.* 2. *n.* 13. *Ibid.* §. *Notandum*. Nec obſtat, quod catholici & pœnitentes moriantur: nam in c. *ſtatutum* tunc ſolùm à prædictis pœnis excuſantur, quando parentes emendati, Eccleſiæ vnitati incorporantur, quod contingit, cùm per abſolutionem iuridicam & ſolemnem ad pœnitentiam admittuntur, & non traduntur brachio ſæculari. Ita Geminianus *in hunc textum*. cum enim brachio ſæculari traditi conuertuntur, Eccleſia illis audientiam denegat, iuxtà c. *ſuper eo*, *de hær.* & quamuis ſacramentaliter abſoluantur, illa abſolutio non valet pro foro externo. Ita Decianus *lib.* 5. *c.* 56. *n.* 7. & alij contra Surdum *conſ.* 346. *num.* 24. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 75.

Quamuis moriantur pœnitentes.

Aliqui tamen excipiuntur.

31 Verùm pœnas ſupradictas non incurrunt filij aut nepotes teſt um falſorum, in aliquo caſu atroci in pœnam talionis combuſtorum, vt docet Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 27. *n.* 25. *P.* 4. *T.* 7. *Reſ.* 16. §. *Notandum*. Nec hæreticorum filij, quamuis poſt hæreſim parentum nati, qui parentum hæreſim ſponte reuelant. Ità Pegna *p.* 2. *comm.* 15. ex c. *vt inquiſitionis*, *de hær* Quod à fortiori procedit, ſi parentes, non tamquam hæretici, ſed tamquam ſuſpecti de hæreſi damnati ſint. Ità Zanchinus *de hær. c.* 28. *n.* 3. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 75. §. *Notandum*.

FILIIS hæreticorum non tenentur Inquiſitores dare dotes, & alimenta de bonis confiſcatis.

32 Hæreticorum filijs non tenentur Inquiſitores de bonis confiſcatis præbere dotes & alimenta. nam ſi parentes bona omnia hypothecare, & creditores omnia quandoque bona, non deductis alimentis aut dotibus, vſurpare poſſunt; quid ni id fieri poterit in delicto ob bonum commune, vt ſcilicet patres à tam noxio crimine ob filiorum ſaltem amorem abſtineant? Ità Sanchez *vbi ſup. c.* 16 *n* 26. contra Surdum *conſ.* 386. *n.* 8. Præcipit tamen Inſtruct. Hiſpal. apud Quemad. *qq. Fiſc. q.* 24. *n.* 11. dictos orphanos minores honeſtis perſonis alendos ſimul & inſtruendos commendari: & Pegna *comm.* 9. tenuem victum de bonis confiſcatis miniſtrari eis debere inquit, ſi aduerſa valetudine, aut inſufficiente ætate laborantes, laborare non poſſint. Sed hoc ex mera miſericordia. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 45.

HÆRETICORVM Libri.

IN Bulla Cœnæ excommunicátur legentes & retinẽtes libros hæreticorum.

Etiam abſque periculo peruerſionis.

33 † Libros hæreticorum legentes, retinentes, imprimentes, vendentes &c. excommunicantur in primo canone Bullæ Cœnæ, & ſubduntur iuriſdictioni Inquiſitorum tamquam ſuſpecti de hæreſi, vt dicemus V. *Inquiſitorum*, *n.* 7. †. Et quidem cenſuram incurreret, etiam qui legeret abſque periculo peruerſionis; quia lectio huiuſmodi ab Eccleſia non ſolum prohibetur ad vitandum peruerſionis periculum, ſed etiam ad mortificandos hæreticos, priuando illos eo honore, vt eorum opera doctorum virorum manibus contrectentur. Sic Sanctarell. *de hær. c.* 14. *dub. vn. n.* 4. *P.* 6. *T.* 6. *Reſ.* 49. Item qui legeret

librum

librum hæretici tractantem ex profeſſo de Religione, licèt nullam hæreſim contineat (aut vnam hæreſim continentem, & de Religione non tractantem, vt Sanchez *in ſum. to. 1. lib. 2. c. 10. n. 34.* quamuis contrarium probabiliter doceat Filliucius *to. 2. tr. 22. c. 7. n. 204. P. 1. T. 11. Reſ. 31.*) quia Bulla loquitur disiunctiue, *de Religione tractantem, aut hæreſim continentem*. Sanchez *n. 33.* contra Crouters *in reg. S. Fran. c. 7. lec. 5.* (& contra vtrumque, incurreret cenſuram, qui legeret epiſtolam hæreticalem Megala *in 3. p. lib. 3. c. 1. nu. 55. P. 1. T. 1. Reſ. 34.*) Contra quem etiam aduerte, quod non poteſt quis priuata auctoritate legere librum hæretici, vnum vel alterum errorem in illo contentum expungens. ſed error deleri debet auctoritate publica. Fagundez *in dec. to. 1. lib. 1. c. 14. P. 6. T. 6. Reſ. 55.*

Siue de Religione tractent, ſiue hæreſim contineat.

Et idem dic de epiſtola.

34 Si liber ſit auctoris catholici, cum ſcholijs tamen vel commentarijs magnis alicuius hæretici, ſecundùm Suarez *de fide diſp. 20. ſec. 2. n. 13.* prohibetur, ſecundum Sanchez *n. 15.* non prohibetur, quia ſemper dicitur liber auctoris catholici. Mendoza diſtinguit. aut ſcholia, ſiue magna ſiue parua, ſic textus explicationi addicta ſunt, vt ab eo commodè ſeiungi non poſſint, vt ſe habent in D. Thomam commentaria Caietani; aut commodè ſeiungi poſſunt, vt ſe habent in eundem Commentaria Suarez, & in primo caſu non prohiberi inquit, in ſecundo prohiberi. quia primus liber retinet nomen auctoris catholici, vt in exemplo Caietani, in ſecundo accipit nomen commentatoris hæretici, vt in exemplo Suarez. Sic ille *in 2. 2. diſp. 76. ſec. 8. §. 303. P. 5. T. 13. Reſ. 16.* † & negando olim cum Sanchez *P. 1. T. 11. Reſ. 32.* †.

Quid, ſi liber ſit auctoris catholici, commentatus tamen ab hæretico?

Multi multa.

35 Incurrit hanc cenſuram, legens librum hæreticalem per alium: cenſetur enim legere per ſeipſum, Alterius *to. 1. diſp. 2. lib. 5. c. 6.* ſed Portell. *v. libri prohibiti in add. n. 11.* negat: quia cenſura lata contra facientes, non ligat mandantes *P. 1. T. 11. Reſ. 33.*

Quid ſi quis legat per alium?

36 Famulus verò impulſus à domino ad legendum librum hæreticalem in contemptum fidei, peccaret mortaliter legendo, & ſecundùm Bonacinam *de cenſ. diſp. 2. q. 5. pun. 4. n. 11.* incurreret cenſuram: at ſecundùm Duard *in can. 1. q. 48. n. 15.* non ità. *Ibid.* in fine.

Vel ab alio impulſus?

37 Idiota legens librum hæreticalem latinum, quem non intelligit, ſecundùm Megalam *in 3. p. lib. 3. c. 1. n. 45.* incurrit, quia Bulla non ſpectat finem, ſed factum. At contraria ſententia Sanchez *n. 51.* eſt probabiliſſima; quia nulla ratio ſuadere potuit Eccleſiæ prohibitionem lectionis ſolùm materialis. *P. 1. T. 11. Reſ. 36.*

Aut legat, & non intelligat?

38 Quæres primò. An legens libros hæreticorum in prouincijs, in quibus Bulla Cœnæ non eſt recepta, vt in Anglia, Gallia, Germania, incurrat excommunicationem? Reſpondeo: Megala *n. 60.* affirmat. Sanchez *n. 4.* negat. *P. 1. T. 11. Reſ. 35.*

Vel legat in Anglia, & ſimilibus locis?

39 Quæres ſecundo: An in lectione & retentione librorum hæreticalium detur paruitas materiæ? Quoad lectionem Toletus *lib. 1. c. 19. n. 9.* negat: quia poteſt quis in vna linea hæreſim haurire, Sanchez *nu. 31.* affirmat, & dicit eſſe integram paginam (Et Crouters *in reg. S. Franciſci c. 7. lec. 5.* tantam libri partem, quæ per ſe ſumpta, verè cenſeri poſſit nomine libri. Sed hæc opinio reijci debet. *P. 6. T. 6. Reſ. 55. §. Notandum*) & ſententia Sanchez eſt parum probabilis, & Sa idem docens, expurgatus fuit. Dico igitur cum Mendoza *de fide diſp. 76. ſec. 5. §. 11.* dari, & eſſe duas, vel tres lineas, etiam ſi in illis contineatur hæreſis,

An in lectione, & retentione libri hæreticalis detur parua materia?

Et quænam illa ſit?

ob quam liber prohibetur, (dicunt aliqui apud Merollam *to.* 1. *diſp.* 1. *c.* 2. *coroll.* 7. *diff.* 3. *n.* 344. contra Duardum *q.* 46. *n.* 4.) quia non ſtatim, ac quis propoſitionem hæreticalem legit, exponit ſe periculo imbibendi hæreſim, niſi etiam fundamenta & rationes percurrat. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 42. *&* *ex parte olim P.* 1. *T.* 11 *Reſ.* 30. Quoad retentionem etiam reſpondeo cum Sanchez *n.* 55. affirmatiuè, & moram leuem eſſe duorum dierum. quod procedit contra Suarez *nu.* 22. etiam ſi interior animus ex determinatione diutius retinendi fuiſſet mortalis, quia ad incurrendam cenſuram requiritur opus externum in ſe mortale. Ità Palaus *to.* 2. *tr.* 4 *diſp* 2. *punct.* 10. §. 2. *n.* 11. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 43. *& olim obiter. P.* 1. *T.* 11. *Reſ.* 30. §. *Notandum eſt*.

Et an quis poſſit illum comburere,

40 Quæres tertiò: An habens librum hæreticalem, poſſit illum comburere, an omnino teneatur Inquiſitori deferre? Suarez *nu* 23. & DD. communiter dicunt teneri omnino deferre Inquiſitoribus, ſi deferenti aliquod periculum non immineat; & contra non deferentem procedi poſſe tamquam contra hæreticum. Sed Filliucius *to.* 2. *tr.* 22 *c.* 7. *n.* 208. excuſat librum prohibitum comburentem, vel dantem alteri, qui habet facultatem legendi. quam opinionem non improbat Bonacina. Et quidquid ſit de peccato, certum eſt, comburentem non incurrere cenſuram. Ità *Portell. n.* 13. *P.* 1 *T.* 11 *Reſ.* 37. *& recitatiuè poſtea P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 99. §. *Notandum eſt*.

LIBROS hæreticorum legere, & dare licentiam alijs legendi poteſt Papa.

41 † Quæres quartò: An aliqui præter Papam libros hæreticorum legere, & dare alijs licentiam poſſint legendi? Reſpondeo, dubium procedere de Cardinalibus, Epiſcopis, Inquiſitoribus, & Generalibus Ordinum †. Et

42 Quoad Cardinales, Merolla *vbi ſup. diff.* 11. *n.* 147. tenet, eos non poſſe legere, & hanc ſententiam eſſe probabiliorem. vnde videtur contrariam iudicare probabilem. *P.* 5 *T.* 2. *Reſ.* 16. §. Nota tamen, circa medium. † Ex quo ſequitur primo, Cardinales ſeorſim non poſſe facultatem legendi & retinendi libros hæreticorum concedere. nam hoc eſt plus †. Concedere tamen poteſt Sacra Congregatio S. Officij. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 46. in fine.

Et ſacra Congregatio S. Officij tantùm.

43 Sequitur ſecundo, Epiſcopos nec ipſos legere, nec alijs legendi licentiam concedere poſſe. & Cantera *qq. crim. c.* 1. *de hær. n.* 64. putat, Epiſcopum legentem ab Inquiſitoribus anathematizari poſſe, & id practicatum eſſe per Inquiſitorem Conquenſem. Sed ego in hoc caſu conſulerem in Italia Summum Pontificem, & in Hiſpania ſupremum Inquiſitorem. *P.* 4. *T.* 8. *Reſ.* 46. §. *Notandum eſt*.

Minime verò Epiſcopi,

Inquiſitores,

44 Sequitur tertiò, hanc facultatem non habere Inquiſitores. Dñamque Vrbanus VIII. in decreto, quod incipit *Apoſtolatus*, hanc facultatem penes ſolam Congregationem S. Officij reſeruauit. Ante hoc decretum Farinacius *de hær. q.* 180. *n.* 43. cum alijs tenebant, Inquiſitores & legere poſſe, & dare alijs licentiam legendi. quæ opinio procedere ſolùm poterat de Inquiſitore generali, non de alijs, ſtante Bulla Pauli V. poſita in initio indicis expurgatorij. *P.* 4. *T* 8 *Reſ.* 46 *& ex parte in Reſ.* 99. † Poſſunt nihilominus Inquiſitores concedere licentiam legendi libros ab ipſis prohibitos †. Quam licentiam qui haberet in Sicilia, non poſſet exercere in alio Regno, vt docet Portell. *v. libri prohibiti, n.* 4. Quamquam, quia talis licentia eſt gratioſa, & procedit ex facultate voluntaria, quæ exerceri poteſt extra territorium,

con-

contraria ſententia Nauarri *to. 2. tit. de priu. conſ. 6.* ſit probabilis. *P. 4. T. 8. Reſ. 100.*

45 Tandem, hanc facultatem non habent Generales Ordinum ex priuilegio Societatis. tum quia Societas huic priuilegio in Congregatione ſancta renunciauit tum etiam, quia D. N. in cit. decreto reuocat omnes tales facultates conceſſas per litteras Apoſtolicas: aut aliter quomodocunque. *P. 4. T. 8. Reſ. 99.* Et hanc ſententiam ſecuriorem eſſe & conſulendam ait Lezana *in comp. c. 18. n. 46.* Sed Peyrinus *in dictam conſt. 9. Pauli V. n. 10.* exiſtimat non reuocari. quia Pontifex loquitur tantùm de licentijs conceſſis perſonis particularibus, non de priuilegijs Regularium. Quæ opinio ſi vera eſſet, hanc facultatem exercere etiam poſſent Inquiſitores, qui ad hoc habebant priuilegium non perſonę, ſed dignitati conceſſum. *P. 5. T. 13. Reſ. 49.* — Aut Ordinum Generales.

HERES.

QVinam heres inſtitui poſſit, vel debeat; vide V. *Teſtamentum.* Circa obligationem ſoluendi legata, vide V *Legatum.* — HERES.

1 Heres in aſecunda hereditate tenetur efficere inuentarium, ſub pœna ſoluendi debita & legata teſtatoris, etiam ſi vires hereditatis excedant, c. *Raynaldus, de teſtam. & l. fin. C. de libert.* Sed hoc procedit in foro externo, in quo per hoc præſumitur vel hereditatem fraudare, vel cum creditoribus & legatarijs contrahere, iuxta *l apud Iulian § fin. ff ad Trebell.* non in interno, in quo creditur pœnitenti, ſi abſit fraus &c. Valerus *v. hereditas diff. 2. n. 3. P. 1. T. 10. Reſ. 27. §. Cùm igitur, & P. 3 T. 5 Reſ. 56. §. Et eadem.* — tenetur efficere inuentarium. Alias tenetur ad debita & legata, etiam ſupra vires hæreditatis, In foro externo.

2 Porro heres antefertur omnibus creditoribus circa expenſas funeris defuncti. Vide Molſeſium *to. 2. tr. 13. c. 8. n. 43.* & nos V. *Debitor, n. 9. P. 5. T. 3. Reſ. 116.* In bonis autem maioratus vel aliter vinculatis, ſecundùm Fagundez *in dec. to. 1. lib. 4. c. 2. n. 36. & c. 9. nu. 10.* ſuccedit cum onere ſoluendi debita patris contracta ad familiam ſuſtentandam, ſiue maioratus per tertiam perſonam ad illum perueniat, ſiue à parentibus inſtitutus ſit ante, vel poſt debita contracta: nam ea debita conuerſa fuerunt in vtilitatem filij primogeniti: ſi enim pater non inueniſſet illa credita, oportuiſſet bona vinculata magis ac magis oppignorare in damnum ipſius primogeniti, qui cum illa bona accipiat ex cauſa lucratiua, in eum creditoribus competit actio l. *bis ſolis ff de cond. indeb.* ex gloſſa ibi *v. proficit.* Accidit, quòd filij diuites tenentur alere patrem pauperem cum tota familia: ergo primogeniti diuites ex bonis maioratus tenentur ſoluere debita contracta à patre, ad ipſos & familiam ſuſtentandam. Dicendum tamen, nec primogenitum de bonis maioratus, nec vxorem de ſuis bonis dotalibus teneri ſoluere debita patris, & viri, pro ipſorum ſuſtentatione contracta. Nam nec ipſi acceperunt à creditoribus pecunias, nec alter nomine ipſorum accepit. Et ſtatim ac pater & vir mutuum accepit, factus eſt pecuniæ dominus, vnde familia accipit ab illo tamquam à vero domino, ac proinde non tenetur reſtituere. Præſertim, quòd actio mutui eſt perſonalis; & non tranſit ad eos, ad quos mutui beneficium peruenit, l. *eum cui 13. C de action. & oblig.* vnde nec ſunt obnoxia reſtitutioni iocalia & veſtes, quæ — Heres pro expenſis funeris præfertur omnibus creditoribus. Et primogenitus, vel vxor non tenentur ſoluere debita patris & mariti de bonis maioratus, vel dotis Etiam ſi in ipſorū beneficium conuerſa fuerint.

Xx 2 ma-

maritus mutuata pecunia emit, & vxori tradidit, quamuis adhuc ex tent: quia nimirum actio mutuantis non eſt ad rem mutuo emptam, ſed tantùm ad perſonam mutuatarij. Et ità hanc ſententiam docet Sanchez *de matr. lib. 9. diſp. 4. n. 28. & 29.* & alij. Aliqui tamen dicunt, ſucceſſorem in maioratu teneri ſoluere debita contracta ab illo, qui maioratum inſtituit, ante inſtitutionem: quia illa bona erant debitis hypotecata, & alioqui poſſet quis maioratum inſtituere in fraudem creditorum. *P. 6. T. 7. Reſ. 20.* Aduerte hic, quòd in dubio, an fideicommiſſum expiret, an hereditas ad alios tranſmitti debeat, poteſt heres vltimus vocatus de hereditate diſponere, ſecundum Homob. *vol. 2. p. 2. Reſp. 26.* quia in dubijs melior eſt conditio poſſidentis. P. 4. *T. 3. Reſ. 73.* Heredes occiſores damnati ad mortem ad nullam reſtitutionem tenentur. Vide V. *Reſtituere, n. 47.*

In dubio, an fideicommiſſum expiret, heres vltimus vocatus an poſſit de hereditate diſponere?

HORÆ CANONICÆ
Quid, & à quibus recitandæ.

HORAS Canonicas recitare tenentur.

1 † HOræ canonicæ, ſeu diuinum Officium, definitur à Toleto, Laus Dei voce expreſſa per Eccleſiæ inſtitutionem determinata. Sunt autem Horæ canonicæ ſeptem, ad ſeptem principaliora S. Paſſionis myſteria ſignificanda, & continentur his verſibus.

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat,
Prima replet ſputis, dat cauſam Tertia mortis;
Sexta Cruci nectit, latus eius Nona bipertit.
Veſpera deponit, tumulo Completa reponit.

2 Horas canonicas recitare tenentur Clerici, Beneficiati, Regulares, & Moniales.

Clerici in Sacris.

3 Clerici non omnes tenentur, ſed in Sacris conſtituti. Et hi quamuis beneficium non habeant. *c. dolentes, de celebr. miſſ.* †.

Sed quo die promouentur non tenentur ad omnes.

4 Quo die quis Subdiaconus ordinatur, non tenetur ad totum officium illius diei, ſed ſolùm ad Horas, quæ poſt promotionem recitandæ ſuperſunt. Ita Palaus *to 2. diſp. 2. punct. 4. n. 3.* Imò Bonartius *li. 2. c. 39. n. 11.* putat, teneri ſolùm ad Veſperas & Completorium, quia Eccleſia non intendit obligare Clericos ad paruas Horas à primo die promotionis. Sed quid, ſi quis ante promotionem totum diei officium recitaſſet? Adhuc ad Veſperas, &c. teneri, ait Bonacina *to. 1. de hor. can. diſp. 1. q. 2. pun. 5. num. 11.* quia quando recitauit, non tenebatur, & ideo non ſatisfecit. Præſertim, quòd non recitauit nomine Eccleſiæ, à qua nondum deputatus erat tanquam miniſter. Sed contrariam ſententiam tanquam probabilem admittit Trulleuch *in dec. to. 1. lib. 1. c. 7. dub. 13. n. 3.* quia potuit ſoluere anticipatè. Facit pro hac opinione illorum ſententia, qui dicunt, quòd qui mane communicauit, & in eadem die incidit in periculum mortis, non tenetur iterum communicare. Quæ doctrina procedit etiam pro die profeſſionis Religioſorum. *P. 6. T. 7. Reſ. 38. & olim P. 4. T. 4. Reſ. 218.*

Quid ſi recitaſſent omnes anticipatè?

Et quid de Pſalmis iniunctis ab Epiſcopo in ordinatione?

5 Epiſcopus non poteſt iniungere Clericis à ſe ordinatis recitationem quotidianam perpetuam. Ita Villalobos *to. 1 tr. 24. dub. 7. nu. 4.* contra Bonacinam *de Hor. can. diſp. 1. q. 2. punct. 4. n. 2. P. 2. T. 121*

Reſ.

Reſ. 20. §. *Vnde*. Et probabile eſt, nolle illos obligare ad Pſalmos, quos ſemel recitandos iniungit, ſub graui culpa, ſed tantùm ex decentia & honeſtate, vt docet Palaus *punct.* 1. §. 1. *n.* 5. vnde omittentes peccare tantùm venialiter, vt ex Azorio, & alijs docet Homobonus *vol.* 2. *p.* 5. *reſp.* 210. contra Villalobos *vbi ſup. Reſ.* 20. *cit.* & *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 218. §. *Nota etiam*.

6 † BENEFICIATI tenentur ad diuinum Officium, etiam ſi in ſacris non ſint. *d.* 42. *can. fin.* †. Non quidem ſtatim poſt collationem, ſed poſt poſſeſſionem pacificã beneficij, nam ſicut ante illam exercere non poſſunt illius iura, ità nec teneri debent ad onera. Sic Leſſius *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 30. *n.* 167. contra Garſiam *to.* 1. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 92. *P.* 2. *T* 12 *Reſ.* 21.

ITEM beneficiati.

Poſt pacificam beneficij poſſeſſionem.

7 Nota hic primò quòd Riccius *p.* 2. *reſ* 406. & Palaus *vbi ſup.* §. 2. *n.* 9. cum communiori docent, beneficiatum ad Officij onus teneri, ſiue beneficium ſit pingue, ſiue tenue. quia ſibi ſponte præiudicat, qui ſe promoueri permittit ad tenue beneficium; ſicut ob ſimilem rationem, vxorem ducens cum parua dote, tenetur illam alere. vnde in C. *de orat. q.* 7. *c. clericus victum, diſt.* 91. præcipitur vt Clericus, qui victum ex fructibus beneficij ſufficientem non habet ſuis ſe adiuuet laboribus & artificio, ſine tamen officij detrimento. & Concilium Lateran. *ſeſſ* 29. *can.* 9. imponit pœnam reſtitutionis fructuum omittentibus Horas, abſq; diſtinctione beneficij pinguis & tenuis. Adde, quòd beneficiarius non ſolùm fructibus, ſed etiam priuileg. js gaudet beneficij. Sed his non obſtantibus, contrariam ſententiam Soti *lib.* 10. *q.* 5. *ar.* 3. aliorumque doctiſſimorum virorum ſequentem non damnarem. nititur enim auctoritati Apoſtoli 1. *corinth.* 4. *Qui altari ſeruit, de altari viuere debet*. nam qui parum habet ab Eccleſia, non poteſt dici viuere de altari, quia parum pro nihilo reputatur. Et confirmatur primò, quia in iure beneficium tenue reputatur pro non beneficio, vt colligitur ex cap. *is cui, de præb. in* 6. Confirmatur ſecundo, quia habens plura, eaque pinguia & ampla beneficia, non niſi ſemel in die Officium recitare tenetur: vnde non videtur rationabile, quòd habens quatuor, vel ſex aureos beneficij, idem onus ſubſtineat. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 9. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 146. in fine, & *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 25. Ex quibus Leſſius *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 31. *n.* 169. cum Molſeſio *to.* 1. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 29. dicunt, habentem beneficium tenue, teneri ad Horas canonicas ſolùm in feſtis & Dominicis. Quod ego cum Maldero *in* 2. 2. *tr.* 10. *c.* 2. *dub.* 3. procedere exiſtimo non de iure Eccleſiaſtico, ſed tantùm naturali, & compenſari poſſe alijs orationibus, vel Dei cultu: nec obligationem ad reſtituendum adnexam habere. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 9. in fine.

Etiam ſi beneficiũ ſit tenue, ſecundũ aliquos.

Sed contrarium probabile.

8 Porrò non conueniunt Doctores in determinanda quantitate beneficij tenuis, quod diximus ad Horas non obligare. Nam Sotus *vbi ſup.* ait eſſe octo aureorum, Leſſius *vbi ſup.* quod non pertingit ad ſexdecim. (imò Sotus poſtea apud Sanchez *in opuſ. to.* 1. *lib.* 2. *c.* 3. *dub.* 57. *n* 5. reſpondit, beneficium ſexdecim aureorum non obligare; & opinionem illam octo aureorum eum docuiſſe ait Sanchez pro ijs temporibus, quando valor monetæ maior erat, & rerum minor. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 146. à medio) Ledeſma *p.* 2. *tract.* 9. *cap.* 4. *concluſ.* 5. requirit viginti. & tandem Malderus *vbi ſup.* tertiam partem ſuſtentationis Clerici

Et aliqui probabiliter volunt, non teneri, niſi beneficium ſit 20. aureorum.

rici ordinarij. *P.* 2. *T.* 12. *Ref.* 9. §. *Sed ſi quæras*. Vide etiam Bonartium *lib.* 2. *c.* 6, *n.* 10. *P.* 5. *T.* 5. *Ref.* 25. in fine.

Nec in dubio de tenuitate beneficij.

9 Quòd ſi quis dubitet, an ob tenuitatem beneficij teneatur ad Horas, ſecundùm Valquez *in c.* 2. *diſp.* 65. *c.* 3. *n.* 11. tenetur recitare: quia obligatio eſt certa, & excuſatio dubia. Secundùm Salas *in* 1. 2. *tr.* 8. *diſp. vn. ſec.* 17. *num.* 154. non tenetur: quia præceptum valde oneroſum non obligat in dubio. Vtraque ſententia eſt probabilis. *P.* 4. *T.* 3. *Ref.* 34.

Non tenetur ad Horas recipiés beneficium per ſimoniam, aut cum legitimo impedimento.

10 Nota ſecundò cum Sanchez *vbi ſup. dub.* 73. *n.* 5. quòd recipiens beneficium per ſimoniam, aut cum excommunicatione, vel irregularitate, ſicut non facit fructus ſuos, ità nec tenetur ad Horas. Et addit, quòd ſi talis peteret reualidationem, & fructuum compoſitionem, teneretur explicare, ſi Officium non recitaſſet, aliàs iterum ſe de fructibus ob illam cauſam componere teneretur. *P.* 4. *T.* 4. *Ref.* 146.

Nec Canonici coadiutor cum futura ſucceſſione, & congrua portione præſenti.

11 Nota tertiò, coadiutores Canonicorum cum futura ſucceſſione, ſecundùm Acoſtam *in cruc. q.* 75. teneri Horas perſoluere, quia Coadiutorias Papa concedit per modum beneficij, & litteræ expediuntur in forma *dignum*, vt iudex Apoſtolicus prouiſum examinet, & ad poſſeſſionem admittat præmiſſa fidei profeſſione, & adhibitis ſolemnitatibus Canonicorum, quorum nimirum priuilegijs ipſi fruuntur. Aſt ego contrarium ſentio cum Palao *to.* 1. *tr.* 1. *diſp.* 2 *punct.* 1. §. 2. *n.* 7. quia talis coadiutoria non eſt beneficium, vt declarauit Paulus V. apud Suarez *de Hor. can. lib.* 4. *c.* 22. *n.* 19. Et ſane beneficium, quod confertur coadiutori, eſt illud idem, quod poſſidet Canonicus proprietarius, quod proinde ipſe non adhuc poſſidet, cum vnum idemque beneficium non poſſit eſſe vno eodemque tempore penes duos *P.* 5. *T.* 13. *Ref.* 75.

DENIQVE tenentur Moniales, & Religioſi profeſſi, etiam non promoti.

12 Denique Horas canonicas perſoluere tenentur RELIGIOSI & MONIALES addicti choro, poſt emiſſam profeſſionem, ratione conſuetudinis. Ità DD. communiter. Et quamuis Caietanus Medina & alij dubitent, an talis conſuetudo exiſtat, & Villalobos, an introducta ſit ſcienter, & cum animo inducendi obligationem, imò an à mulieribus & adoleſcentibus potuerit ſic introduci, & vim legis habere, ex quibus Alphonſus de Caſtro docet, Clericos non promotos Ordinis Prædicatorum, ad Horas canonicas non teneri (*P.* 2. *T.* 12 *Ref.* 17.) & nouiſſimè P. Bordonus *in conſ. reg. reſ.* 30. *n.* 3. huiuſmodi religioſos extrà chorum ab onere Horarum faciat immunes, quia conſuetudo, quæ affertur, refertur ad communitatem, ſeu ad chorum, non ad deputatos ad chorum, quando abſunt: nam conſuetudo habens vim legis non inducitur ex actibus priuatis, ſed publicis. Hæc tamen opinio improbari debet. & Sà eam docens, in editione Romana correctus fuit, vt notat Palaus *to* 2. *tr.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 1. *n.* 3. Et idem dic de monialibus, quæ etiam ipſæ poſſunt conſuetudinem obligatoriam introducere, approbante ſuperiore; quia ſunt legis capaces. *P.* 6. *T.* 8. *Ref.* 12.

Sed Prælatus poteſt cum eis diſpenſare.

13 Quo tamen die profitentur, tenentur ſolùm ad Horas, quæ ſuperſunt, vt dictum eſt *n.* 4. Et ſuperior poteſt cum his in hoc ex iuſta cauſa, ſtudiorum videlicet, aut negotiorum, diſpenſare. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 9. *n.* 51. Nec obſtat, quòd diſpenſare non ſoleat; quia facultas aliquid faciendi abſque aliorum incommodo, non amittitur per non vſum. *P.* 2. *T.* 12. *Ref.* 19.

Imò

14 Imò etiam cum promotis diſpenſare poteſt ex priuilegio, & Horas canonicas in certos Pſalmos & preces eis commutare, vt dicemus V. *Regularium n.* 13.

Et ex priuilegio etiam cum promotis.

HORÆ CANONICÆ
Sub quo onere recitandæ.

HORÆ à prædictis recitari debẽt ſub mortali. Et à beneficiatis etiam ſub onere reſtitutionis.

15 † OMnes nominati tenentur Horas perſoluere ſub mortali. Et beneficiati præterea ſub onere reſtitutionis fructuum pro rata, ex Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. §. *ſtatuimus*, Nauar. *v. beneficium n.* 11. & DD. communiter. Et quidem quoad peccatum †.

Sed non peccat dupliciter, qui Officium omittit, ad quod duplici titulo obligatur.

16 Nota primò, quod obligatus ad Horas titulo Ordinis ſacri & beneficij, non peccat dupliciter, ſi Horas omittit quia vterque titulus reſpicit eandem Religionis virtutem. Ita Palaus *to.* 1. *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *n.* 29. contra Fagundez *pr.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *n.* 23. *P.* 2. T. 12. *Reſ.* 22. & *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 219. in fine. Quod à fortiori procedit contra Nauarrum apud Garſiam *to.* 1. *p.* 3. *c.* 1. *n.* 142. ſi quis teneatur titulo duplicis beneficij. *P.* 2. T. 12. *Reſ.* 23 in fine.

PLVRES voluntates omittẽdi idẽ Officium, ſunt plura peccata.

17 Plures autem voluntates omittendi Officium eiuſdem diei, ſecundum communem apud Bonartium *lib.* 2. *c.* 20. *n.* 6. ſunt plura peccata. Sed ipſe probabile putat, continuari ſuo modo in externa omiſſione, ſicut plures voluntates occidendi in externo homicidio, & ſic eſſe vnum peccatum. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 219.

Sed non plures omiſſiones Horarum eiuſdem diei.

18 Putat verò Leſſius *vbi ſup. n.* 51. tot peccata committi, quot Horæ eiuſdem diei omittuntur: quia ſingulæ Horæ ſunt diſtincta officia diuerſis temporibus perſoluenda; & volitio omittendi plures Horas, includit plures omiſſiones ſaltem virtualiter diſtinctas, ſingulæ autem omiſſiones ſunt diſtincta peccata. Hæc opinio eſt probabilis, ſed non ſuſtinenda; quia præceptum de recitandis omnibus Horis vnius diei vnum eſt, & habet pro obiecto aggregatum ſeptem Horarum per modum vnius. Ita Nauarrus *c.* 7. *n.* 6. Nec eſt neceſſe numerum Horarum omiſſarum in confeſſione explicare. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 5.

Et datur paruitas materiæ.

19 † Nota ſecundò in omiſſione diuini Officij dari paruitatem materiæ, quæ excuſat à mortali †. & quantitatem notabilem pro committendo mortali in eius omiſſione, ſecundum Nauarrum *c.* 10. *nu.* 44. eſſe totum principium vnius Horæ cum primo Pſalmo, ſecundùm Malderum *vbi ſup.* tertiam partem Horæ, quæ vtraque opinio eſt dura: quia licet quælibet Hora ſit notabilis, non eſt tamen notabilis tertia eius pars. Igitur, in paruis Horis præter Matutinum, Laudes, & Veſperas, notabilis quantitas eſt dimidium. Sic Fernandez *p.* 3. *c.* 13. §. 7. *q.* 3. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 41. (imò Bonartius *c.* 19. *nu* 12. putat eſſe integram Horam, quia reſpectu totius Officij, ſupra quod cadit præceptum, quod eſt minus integra parua Hora, non eſt notabile, vnde ſecundum ipſum, qui ex Hora parua recitaret vnum Pſalmum, excuſaretur a mortali. † Sed hic aduerte, quòd iuxta principia poſita, ſi quis ex pluribus Horis eiuſdem diei modicum omitteret, & multa hæc modica, ſimul ſumpta eſſent in quantitate notabili, peccaret mortaliter; quia continuantur in reſpectu ad totum officium, quod præcipitur †. P. 4. T. 4.

Quæ in Horis paruis eſt dimidium.

In Matut ino, Veſperis & Complectorio, pars minor.

T. 4. *Reſ.* 216.) In Matutino, Laudibus, & Veſperis notabile putat Bonartius, quod eſt æquale vni paruæ Horæ. *Ibid.* & idem ſentit Palaus *to.* 2. *diſp* 2. *punct.* 5. *n.* 1. P. 5. *T.* 5 *Reſ.* 26. Raguccius *de off. can. q.* 13. *n.* 4. quartam partem. Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 18. *nu.* 8. tres lectiones cum reſponſorijs in officio Feriæ putat eſſe paruam materiam. quæ omnes opiniones ſunt probabiles. Et ſi petas, cur in his Horis non dicamus partem notabilem eſſe dimidium, ſicut in paruis Reſpondebimus, quo aliquod totum eſt maius, eo minorem eius partem eſſe notabilem. & ſic communis opinio tenet, tres horas eſſe partem notabilem diei, cuius tamen non ſunt niſi octauum. P. 2. *T.* 12. *Reſ.* 41. Vide etiam Merollam *to.* 1. *diſp.* 2. *c.* 4. *dub.* 7. *diff* 3. *n.* 127 *P* 5. *T.* 5. *Reſ* 26. §. 1. in fine. † Sed conſidera hic, an poſito principio de vnitate præcepti pro omnibus Horis, hæc diſtinctio de Horis magnis & paruis bene procedat †. Ex dictis refellitur communiter Aragonius, qui *in* 2. 2. *q.* 83 *ar* 12. docet, omiſſionem integri Officij vnius vel duorum dierum in anno eſſe paruam materiam. *Reſ* 26. *cit.* §. *Nota tertiò.* & Marchini *de ſacr. Ord. tr.* 2. *p.* 6. *diff.* 3. *n.* 5. quod integra parua Hora non ſit pars notabilis in comparatione ad totum Officium, quod eſt integra præcepti materia. *P* 6. T. 6. *Reſ* 6.

Sed in recitatione publica habendus etiam eſt reſpectus ad ſcandalum, &c.

20 Aduerte autem cum Suarez *de Relig. to.* 2. *lib* 4. *de orat. ca.* 13. *n.* 3. in recitatione publica, vnà cum quantitate partis omiſſæ, quam in vno Pſalmo putat eſſe notabilem, conſiderandam etiam eſſe grauitatem eius & dignitatem, & publicam deformitatem. quæ inde naſcitur. & ideo grauius eſſe omittere verſum *Deus in adiutorium*, quàm quatuor Pſalmi verſus; & canticum *Magnificat*, quam quemuis Pſalmum longiſſimum: quemadmodum grauius eſt in Miſſa omittere vnum verbum ex Canone, quàm orationem integram extrà illum, quæ omnia docet etiam Merolla *vbi ſup. P.* 5 T. 5. *Reſ.* 26. § *Notandum eſt.* † Sed in *P* 2. T. 12. *Reſ.* 41. in fine, docuerat cum Bonacina, eam partem, quæ excuſat à mortali in recitatione Horarum priuata, excuſare etiam in publica; quod ſignum eſt, vtramque opinionem ab ipſo reputari probabilem †.

ONVS reſtituendi in beneficiatis præſcribitur in Bulla Pij V.

21 CIRCA onus reſtitutionis in beneficiatis extat Bulla particularis Pij V. edita *an.* 1571. diſponens, vt qui totum Officium vnius diei omiſerit, omnes illius diei fructus reſtituat; qui totum Matutinum, vel reliquas Horas, dimidium: qui vero vnam paruam Horam, ſextam partem, ſed Henriquez *c.* 13. *n.* 2. *in gloſſ. lit.* Z. exiſtimat, hanc Bullam ſapientum conſilio & praxi moderatam eſſe, vt infra *n.* 29. dicemus. P. 4. *T.* 4. *Reſ.* 111. Sed præterea.

Et non eſt ex iuſtitia, ſed ex Religione, vel obedientia.

22 Nota primò, quod quamuis probabiliter doceat Suarez *vbi ſup. c.* 29. *num* 12. obligationem Horarum in beneficiatis eſſe ex iuſtitia, & ideo teneri recitare ſtatim à poſſeſſione ſub onere reſtitutionis: ſententia tamen Fernandez *p.* 3. *c.* 12. § 8. *n.* 1. quod ſolùm teneatur ad reſtitutionem, ſi recitare omittat poſt ſex menſes, eſt probabilior; nam eſt obligatio ſolùm Religionis vel obedientiæ, ortum habens a lege Eccleſiaſtica, quæ obligare incipit poſt ſemeſtre. ſi enim eſſet iuſtitiæ, quando beneficiarius omittens non poſſet reſtituere fructus, obligaretur ad reſtituendum in bonis ſpiritualibus, vt notat Fillincius *to.* 2 *tr.* 23 *c.* 10. *num.* 108. quod tamen non eſt in conſuetudine. P. 2. T. 12. *Reſ.* 25.

Debetq. fieri fabricæ benefic ij, vel pauperibus.

23 Nota ſecundò, reſtitutionem pro Horarum omiſſione ex Bulla cit. & DD. communiter fabricæ beneficij, vel pauperibus faciendam:

&

&-nomine quidem beneficij veniunt Eccleſia, & domus beneficij, ſiue quam beneficiarius habitat, ſiue alia; item vtilitas in emendis agris, aut meliorandis poſſeſſis, vt augeantur fructus. Ita Suarez *de Relig. lib.* 4. *to.* 2. *c.* 30. *num.* 19. Nomine verò pauperum veniunt etiam pauperes extranei, & ipſe nec beneficiarius, ſi pauper eſt, & ex hoc non ſumat occaſionem amittendi Officium. Item eius mater, frater, ſoror non ſolùm mendici, ſed etiam ſi careant neceſſarijs ad ſtatum. Ita Fauſtus *lib* 2. *q.* 289. Denique etiam defuncti, vt ipſis Miſſæ & alia ſuffragia applicentur. Ità Filiucius *vbi ſup. n.* 325. *P.* 2. T. 12. *Reſ.* 27.

24 Nota tertio, hanc reſtitutionem ſecundùm aliquos ſuppleri poſſe per quaſcunque eleemoſynas antea factas, etiam abſque hoc intuitu. Vide V. *Eleemoſynæ*.

25 † Nota quarto, etiam in hoc dari paruitatem materiæ, & reſtitutionem non eſſe neceſſario faciendam, niſi ex omiſſione notabili, quæ maior aſſignari debet ea, quam ſupra aſſignauimus pro committendo peccato mortali †.

Nec facienda eſt.

26 Primò igitur, non eſt facienda reſtitutio pro rata diſtributionum ex omiſſione partis vnius Horæ: quia leges in hac re loquuntur de Horis integris. Ita Bonartius *lib.* 2. *c.* 11. *n* 10 licet contrarium teneat Palaus *to.* 2 *diſp.* 2. *punct.* 7. *n.* 5 P 2. T. 12. Reſ. 26. & *P.* 4. T. 4. *Reſ* 220.

Pro omiſſione partis alicuius Horæ,

27 Secundo, nec facienda eſt pro omiſſione paucorum verſiculorum in ſingulis Horis, licet ſimul ſumpti conſtituant quantitatem notabilem. Ita Palaus *ibid.* quem vide., RR. *cit.* 26. *in* §. *Notandum*, & 220. *in* §. *Sed quid*.

Aut plurium verſuum plurium Horarum.

28 Tertiò, ſi rata fructuum correſpondens vni Officio totius diei non ſit notabilis, non eſt facienda reſtitutio ſub mortali pro omiſſione totius Officij. *Reſ.* 26. *cit.* §. *Nota*.

Vel etiam totius Officij, ſi rata ei reſpondens non eſt notabilis.

29 Quartò, Sacerdos habens beneficium curatum cum multis oneribus, v. g. Miſſæ, Confeſſionum, &c. quo die Officium omittit, ſecundùm Henriquez *lib* 13. *c.* 13. *nu* 2 non tenetur reſtituere omnes fructus illius diei, ſed ſolummodo partem correſpondentem oneri officij, quam in Epiſcopo, & Parocho dicit eſſe quintam, in Canonico quartam, in alijs beneficiarijs tertiam, & ita ſapientum conſilio interpretatam eſſe in praxi Bullam Pij V. de qua ſupra *n.* 21. Hæc tamen interpretatio Leſſio *lib.* 2. *c.* 34. *n.* 77. nimis laxa videtur, in ijs præſertim, qui non habent alia onera, niſi precum: vnde reſtringendam putat ad habentes alia onera, & tunc cum proportione ad illa Toletus *lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 9. pro toto Officio omiſſo tertiam partem fructuum illius diei reſtituendam putat. Et Salas *diſp.* 15. *ſec* 2. *n.* 27. contra Vaſquez *vbi infra*, exiſtimat, quòd ſi Canonicus groſſum lucratus ſit priuſquam Officium omitteret, non tenetur reſtituere, quia pœna eſt, vt non faciat fructus ſuos, non, vt iam ſuos reſtituat. Verùm Vaſquez *in* 1. 2. *to.* 2. *diſp* 168. *n.* 34. & 35 & alij abſolutè volunt, ab omittente Officium totam illius diei partem fructuum reſtituendam eſſe, quia ita habetur expreſsè in Concil. Lateran. *ſeſſ.* 9. §. *Statuimus*, & in Bulla cit. Pij V. Quibus non obſtantibus, opinionem Henriquez Trullench *in Cruc. lib.* 3 *caſ.* 2. *n.* 3. dicit eſſe probabilem. Ego vero de meo nihil dicam. P. 4. T. 4 *Reſ.* 111. † licet P. 2. *T.* 12. Reſ. 8. probabilem ſuadeat etiam ipſe †.

Et ſi præter Officium habet alia onera, reſtitutio ſecundum aliquos fieri debet pro rata oneris Officij.

30 Quintò, Canonicus aſſiſtens choro, ſed Officium non recitans,

Et ſi Canonicus aſſiſtit choro, ex hoc præciſè diſtributiones acquirit.

ne domi quidem, quamuis ad ratam fructuum teneretur, diſtributiones tamen licitè reciperet; quia hæ ſunt ſtipendium ſolius aſſiſtentiæ, vt dicemus *n.* 58. nec veniunt nomine fructuum in Conc. cit. Sanchez *in opuſc. to.* 2. *lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 10. *n.* 2. contra Aragon. *in.* 2. 2 *q* 83. *art.* 3. *in fine.* P. 4. T. 4 *Reſ.* 149. §. *Ex his.*

Quid, ſi beneficiarius omittat Officiũ per octo dies, in anno?

31 Imo nouiſſimè Ioannes Henriquez *in comp.* c. 29. *nu* 30. excuſat ab onere reſtitutionis beneficiarium, qui omitteret Officium in anno per octo dies: quia (inquit) dominus non priuaret mercede famulum, qui annuam ſeruitutem per octiduum intermitteret. quam opinionem quoad vnum vel alterum diem docuerat Sotus. & approbat Filliucius. Sed inſurgunt Bonartius *c.* 11. *n.* 15. & Palaus *n.* 4. dicentes, has opiniones ſtante Bulla Pij V. non poſſe ſubſiſtere; quia illa pro qualibet die, & pro qualibet Hora reſtitutionem fieri præcipit. Vnde exemplum de famulo non procedere, quia in eo non habemus expreſſam domini voluntatem, ſicut in caſu noſtro, & ideo recurrendum eſt ad præſumptionem. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 34. & *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 24.

32 Nota tandem, quomodolibet obligatum ad Officium, excuſari præterea tam a peccato, quam à reſtitutione cauſis & capitibus, de quibus infra à *n,* 62.

HORÆ CANONICÆ
Qualiter recitandæ.

HORÆ. n.

33 SEx circumſtantiæ in recitando Officio requiruntur: numerus, ordo, qualitas, tempus, locus, & modus.

Septem perſolui debent.

Semel tantùm in die.

34 NVMERVS eſt ſeptenarius, quia ſingulis diebus ſeptem Horæ ſunt perſoluendæ; quæ tamen omnes conſtituunt vnum Officium, quod in vno die vnum tantùm recitandum præcipitur: & qui recitat per Breuiarium Romanum extra chorum, non tenetur ad Officium B. Virg. aut ad Pſalmos graduales, & Pœnitentiales in ferijs præſcriptis, nec ad Officium defunctorum in ſecundis ferijs Aduentus, & Quadrageſimæ, & in prima feria cuiuslibet menſis †.

Et multi docent non adeſſe obligationem recitandi Officium Defunctorum die 2. Nouembris extra chorum.

35 Imò quidam Doctores, apud Molfeſium *to.* 1. *tr.* 5. *c.* 1. *n.* 57. idem dicunt de Officio defunctorum diei 2. Nouemb. quo eorum commemoratio celebratur. quod probari poteſt primum ex Bulla Pij V. poſita initio Breuiarij, in qua Papa ait, ſuam intentionem non eſſe obligandi ad recitationem Officij defunctorum in diebus præſcriptis in Breuiario, non faciens exceptionem huius diei: & eodem modo loquuntur Zechius *in. ſum. to.* 2. *c.* 83. *n.* 16. & alij Doctores. Deinde, quia in rubrica illius diei non habentur verba præceptiua & peculiaria; ſed ſolùm dicitur, quod poſt *Benedicamus. dicuntur Veſpera Defunctorum*, ſicut etiam habetur in rubrica feriæ 2. poſt primam Dominicam Quadrag. Et tandem ex probabili ſententia Vaſquez *in opuſc. de benef. c.* 4. §. 1. *ar.* 2. *dub.* 1. *n.* 58. & aliorum, quod qui in diebus Rogationum, & D. Marci proceſſionibus non interſunt, non tenentur ad priuatam recitationem Litaniarum, cum tamen in rubrica talium dierum talis obligatio exarata ſit verbis præceptiuis. Et ratio iſtorum Doctorum eſt, quam nos attulimus; quia Litaniæ ſunt pars Pſalmorum pœnitentialium,

Nec Litaniar Rogationum & D. Marci,

ad quorum recitationem in diebus ſignatis, Papa inquit ſe nolle obligare.

Verum non eſt recedendum à contraria ſententia, quæ eſt communis, quia proprium Officium illius diei, eſt Officium Defunctorum, vnde *Commemoratio Defunctorum* inſcribitur: & Eccleſia diſpenſans cum Prædicatoribus, ad vnum tantùm Officium, deſignauit recitandum Officium Defunctorum, omiſſo Officio de Octaua. Adde, quod ſi talis dies incidit in Dominica, transfertur in diem ſequentem. Sed contrarium dicendum eſt Ex rationibus,

Ad argumenta in contrarium. Ad primum reſpondetur, Bullam loqui de Officio defunctorum ſingulis menſibus recitandum, non de hoc, quod ſemel tantùm in anno recitandum eſt in eorum commemoratione: varia enim humanæ vitæ negotia, non militant pro hac vnica, ſed pro illis multis Officij recitationibus. Et ſic hæc Bulla ex conſuetudine & Eccleſiæ ſenſu interpretata fuit, vt patet ex Doctoribus poſt illam ſcribentibus, quæ conſuetudo cum ſit grauis, difficilis, generalis, & de violantibus illam viri timorati male ſentiant, ſola fortaſſe ſufficeret ad obligationem inducendam, iuxta dicenda V. *Vſus*, n. 14. Ad ſecundum reſpondetur, ad hoc, vt adſit obligatio recitandi aliquod Officium, non requiri verba præceptiua in eius aſſignatione, cùm aſſignatur tanquam proprium alicuius diei; nam obligatio oritur ex præcepto generali Eccleſiæ de recitando quotidie Officium, & Bulla Pij V. de recitando eo, quod in Breuiario præſcribitur. *P.* 4 *in fine quæſt. vnica*. Et conſuetudine

Ad tertium. Quamuis opinio illa Vaſquez ſit probabilis ex ratione ibi aſſignata, (& præterea quia verba præceptiua, quæ in illis rubricis apponuntur, ſecundùm Caſtrum *lib.* 1. *de leg. pœn. c* 5. *docum.* 4. inducunt obligationem ſolùm venialem, *P.* 2. *T.* 12. *Reſ* 42. & *P.* 4 *cit.* §. *Sed dato*:) Verior tamen & tutior eſt contraria Gauanti *in rubr. Miſſ. to.* 2. *ſect.* 6. *c.* 16. *nu.* 3. ex paritate nimirum rationis cum Officio defunctorum in die 2. Nouembris, de quo hactenus. *P* 4 *T* 4. *Reſ.* 226. In vtroque caſu.

36 † ORDO Horarum eſt, vt prius dicatur Matutinum cum Laudibus, deinde Prima, Tertia &c. Pſalmorum verò, lectionum, antiphonarum &c. quem præſcribit Breuiarium †. Circa quæ Vaſquez *vbi ſup. dub.* 4. *nu.* 66. duo dicit. Primum, quòd inuertens ordinem Horarum, dicendo prius Primam, deinde Matutinum &c. peccat mortaliter, quia derogat communi Eccleſiæ conſuetudini in re graui. Secundum, quòd peruertens ordinem Pſalmorum nunquam excuſatur à veniali; quia nunquam ſuppetere poteſt ratio, cur quis non poſſit æquè bene recitare priorem quando vult recitare poſteriorem. Sed primum non approbat Bonacina; quia inuerſio Horarum eſt defectus in accidente, non in ſubſtantia. Ita ille *de Hor. can. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 4. *nu* 5. vbi addit cum Gauant. *vbi ſup. ſec.* 1. *c.* 5. *tit.* 8 *nu.* 3. talem inuerſionem ſecluſo ſcandalo fieri poſſe etiam in choro. *P.* 2. *T* 12 *Reſ.* 16. & ego exiſtimo cum Villalobos *to.* 1. *tr.* 14. *dub.* 13. *nu.* 1 quod ſi quis recitaret Matutinum diei ſequentis priuſquam diei præſentis compleuiſſet, peccaret ſolùm venialiter. *Ibid Reſ.* 15. Et ita etiam tenet Sanchez *in opuſc to.* 2. *lib.* 7. *c.* 2 *dub.* 37. *nu.* 4. & quamuis Nauarrus & alij penes ipſum contrarium doceant, quia dies ſequens non videtur incipere, niſi poſt ſolutum penſum Horarum præſentis diei: noſtra tamen opinio probabilitate non caret. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ* 9 ante finem §. 1. SERVARI debet ordo tàm inter Horas, quam inter partes ipſarum. Non tamen ſub mortali. Et ſi quis recitaret Matutinum craſtinum ante perſolutum Officium hodiernum, ſatisfaceret.

37 † QVALITAS etiam ſeruanda eſt. nam addicti Breuiario

SERVARI etiam debent rubricæ. Et vnuſquiſque vti ſuo Breuiario.

Romano debent recitare Officium iuxta illud, & vnuſquiſque ſimiliter iuxta ſuum. Et cum præſcribitur Officium de feria, non debet dici de Sancto, &c. †. Sed

Quamuis probabile ſit, Religioſos vti poſſe priuatim Breuiario Romano, relicto proprio.

38 Nota primò, probabilem eſſe opinionem Portellij v. *Hora can. n.* 6. contra Barboſam *in collect. to.* 1. *lib.* 3. *tit.* 41. *c.* 1. *nu.* 10. quòd omnis Religioſus in recitatione priuata vti poſſit Breuiario Romano, relicta conſuetudine ſuæ Eccleſiæ, ex antiqua conſuetudine. Bulla enim Pij V. non reuocat conſuetudines circa recitationes priuatas, ſed tantùm circa publicas. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 10. & *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 135. & Innocent. IV. conceſſit, vt Religioſus extra conuentum recitare poſſit Officium cum Religioſo alterius Ordinis cum Breuiario illius. Ita Rodriquez *in comp. reſ.* 24. *nu.* 34. *Reſ.* 135. *cit.* Imo Clericus, qui omiſſo Breuiario Romano, vteretur ſemel, aut iterum Breuiario D. Dominici v. g. non peccaret mortaliter, ob paruitatem materiæ. Ita Cruz *p.* 1. *pr.* 3. *ar.* 5. *dub* 4. *concl* 1. contra Garſiam *to.* 1. *pr.* 3. *c.* 1. *num.* 150. *Reſ.* 10. *ſup. cit.* poſt medium. An vero Prælatus Regularis Religionis addictæ Breuiario Romano diſpenſare poſſit in choro, vt ſemel aut iterum ab illo recedatur, vide V. *Prælati*, *n.* 21.

Et ſi quis pro Officio de feria recitaret de Sancto, non peccaret mortaliter.

39 Nota ſecundò, quod ſi quis ex accedia, & ſine iuſta cauſa, Officium præſcriptum commutaret in aliud breuius, vt Officium de feria in Officium de Sancto, ſatisfaceret præcepto; quia illud impleret quoad ſubſtantiam, quæ eſt, vt quotidie recitentur ſeptem Horæ canonicæ: quamuis, quia non impleret quoad qualitatem præſcriptam, peccaret venialiter. Ita Caietanus *v. hora*, *c.* 2. contra Vaſquez *d. benef. c.* 4. §. 1. *n.* 60. Id quod contra Suarez *to.* 2. *lib.* 4. *c* 25. *n.* 11. procedit, etiam ſi id frequenter fiat: nam ſi licet ſemel, licet etiam frequenter, cum ſingulis diebus adſit nouum præceptum, ſicuti in diebus Quadrageſimæ ad ieiunandum. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 3. Nec facienda eſt compenſatio, vt recitetur æqualis ſacrorum verborum moles ei, quæ præſcribitur contra eundem. nam ſi aliud Officium recitans ſatisfacit, ad quid illa compenſatio? Si vero non ſatisfacit, nec compenſatio iuuabit: nam ideo non ſatisfacit, quia non recitat præſcriptum, vnde non ſufficit recitare æquale vel maius. ſicut pro aſſiſtentia ſacrificij non ſatisfacit, qui in die feſto aliud opus rependit quantumuis maius. Ita Vega *p.* 1. *cap.* 128. *caſ.* 17. *Ibid.* † Sed limitatio de frequentia videtur conformis doctrinæ præcedenti. & ſententiam de compenſatione Auctor approbare videtur in *P.* 5. *T.* 5 *Reſ.* 26. §. *Notandum*, dum inquit, non ſatisfacturum eum, qui pro Officio longo recitaret Officium Reſurrectionis †.

Secus ſi recitaret de beatificato.

40 Nota tertiò ex Granado *in* 2. 2. *contr.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 4. *ſec.* 2. *nu.* 19. certum eſſe, quòd, qui loco Officij præſcripti recitaret Officium de aliquo beatificato extra eius diem, non ſatisfaceret præcepto. Additque, neque id ex deuotione licere; quia eſt verus cultus ab Eccleſia illi conceſſus pro certo die & perſonis, ac proinde in alio die, vel ab alijs perſonis adhiberi non poteſt. Et eadem eſt ratio de Miſſa. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 231.

Quid ſi quis adderet, aut demeret aliquid ex Officio canonico?

41 Nota quartò, addentem vel detrahentem aliquid in Officio canonico tanquam perpetuò duraturum, quamuis minimum, ſecundùm Suarez *c.* 15. *n.* 15. peccaret mortaliter: cum ob introductionem noui ritus & cultus; tum ob vſurpatam iuriſdictionem. Sed Palaus *tom.*

2. *tr.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 2. *nu.* 15. peccaturum ſolum venialiter putat. Et quidquid ſit de hoc, certum eſt, ſatisfacturum Officio, quia recitat totum quod debet. Ita Palaus *n.* 16. *P.* 5. T. 5. *Reſ.* 64.

41 TEMPVS pro recitandis Horis alicuius diei, ſecundùm Filliucium *tr.* 23. *c.* 8 *n.* 175. incipit ab hora quarta poſt meridiem diei præcedentis, quæ in æquinoctio eſt 21 horologij Itali, in ſolſtitio æſtiuo 20. cum dimidio plus minus, in hyemali 21. item cum dimidio. Gauantus *ſec.* 1. *caſ.* 5 *tit.* 6. *nu.* 6. putat Matutinum craſtinum recitari poſſe a tertia hora poſt meridiem hodiernum. Molſeſius *to.* 2. *tract.* 5. *c.* 2. *n.* 59. recitari poſſe hora vigeſima. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 39. Et ego probabilem puto opinionem Sanchez *to.* 2. *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 37. *nu.* 4. quod recitari poſſit hora 2. poſt meridiem, ſeu ſtatim poſt Veſperas. nec peccati mortalis reum iudicarem, ſi quis in Quadrageſima, in qua Veſperæ dicuntur ante prandium, Matutinum diceret ſtatim poſt prandium. nam tunc dies ſequens videtur iam incepiſſe († præſertim quòd tunc non anticipantur Veſperæ, ſed poſtponitur comeſtio, quæ cœna ſæpius, quàm prandium vocitatur †.) Et ſi quis ab hora ſecunda poſt meridiem recitaret Matutinum, nōdum recitatis Veſperis & Completorio, nec peccaret mortaliter, vt dictum eſt *n.* 36. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 9.

TEMPVS pro Matutino probabile eſt incipere à veſperis præcedentis diei.

43 Laudes verò dici poſſunt ſeparatim à Matutino abſque mortali, & ſecundùm Bonartium *c.* 17. *nu.* 4. abſque vlla culpa. Debet tamen tunc Matutinum terminari Oratione, ſicut Matutinum Natiuitatis. Ita Gauantus *vbi ſup. ſect.* 4. *cap.* 2. Sed negat Sanchez *dub.* 20. *num.* 2. quia de hoc non habetur præceptum, niſi pro nocte Natiuitatis. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ* 48.

Et Laudes dici poſſint ſeparatim.

44 † Vt vero abſque omni culpa Horæ recitentur, Matutinum dici debet ab occaſu Solis vſque ad auroram, Laudes vel vna cum Matutino, vel ſeorſim illuceſcente iam die; Prima, oriente ſole; Tertia, aliquanto poſt; Sexta, adulto iam die; Nona, propè prandium; Veſperæ, poſt prandium; & Completorium propè noctem †.

Sunt tamen horæ ſtatutæ pro ſingulis Horis abſque vlla culpa recitandis.

45 Aduertit autem Sanchez *dub.* 35. *nu.* 5. pro tollendis ſcrupulis, non eſſe peccatum veniale, anticipare, aut poſtponere Horas per modicum tempus, quod putat eſſe ſemihoram, aut tres quadrantes, vel integram horam ad ſummum. *P.* 4. T. 4 *Reſ.* 9. §. *Notandum*.

Quæ mutari poſſunt per breue tempus.

46 Qui verò notabiliter Horas anticiparet, vel poſtponeret, non peccaret mortaliter: & ex cauſa iuſta, nec venialiter. Iuſta cauſa eſſe poteſt maior deuotio, vel periculum occupationis ſuperuenientis. Ita DD. communiter P. 2. T. 12. *Reſ.* 14. & Sanchez *dub.* 36. *num.* 3. inſtans etiam cauſam eſſe inquit, quòd ſtudioſus totum Officium recitet tempore veſpertino, eo quia ſtudijs eſt ineptum. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 9 in fine. Nota etiam cum Valentia *to.* 3. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. contra Suarez *to* 2. *lib.* 4. *c.* 15. *nu.* 11. quod etiam recitantes in choro, non peccant mortaliter, & ſatisfaciunt, ſi recitent extra horas præſcriptas. *P.* 2. T. 12. *Reſ.* 14.

Et ex iuſta cauſa etiam notabiliter.

Etiam in choro.

47 Et tandem nota, quòd licèt qui omittit Officium hodie v. gr. non ſatisfacit recitando poſtea cras; Molſeſius tamen *to.* 1. *tr.* 5. *cap* 5. *n.* 17. exiſtimat, quod ſi id faciat beneficiarius, ſatisfacit pro onere beneficij in ordine ad reſtitutionem, ſicut Capellanus, qui Miſſam, quam hodie celebrare tenetur, celebrat cras. Sed contra ipſum ſtat Henriquez *lib.* 13. *c.* 13. *n.* 2, cum communi: eo quia Bulla Pij V. cogit non

Sed qui omittit Officium hodie, nō poteſt pro illo ſatisfacere cras. Quid de beneficiato in ordine ad reſtitutionem?

re-

recitantes ad reſtituendum ipſo facto, abſque alia declaratione: vnde tranſacto die hodierno, beneficiarius iam contraxit pœnam reſtituendi. a qua non poteſt amplius ſemetipſum eximere. P. 1. T. 12 *Reſ.* 24.

HORÆ dici debent in choro

48 † LOCVS pro recitatione priuata nullus præſcribitur; pro publica præſcribitur chorus †.

A Canonicis.

49 Porrò ad recitationem publicam tenentur Canonici, quibus proinde distributiones præbentur. Et ſi à choro abiint ſine cauſa, ſecundùm Suarez *c.* 10 *n.* 17. peccant mortaliter, etiam ſi ratam diſtributionum reſtituant. id quod ter declarauit ſacra Congregatio apud Garſiam *to* 1. *p.* 3 *c.* 2. *n.* 319. Quia tamen multi id faciunt, probabilem exiſtimo ſententiam Reginaldi *to.* 2. *lib.* 18. *c.* 13. *n.* 176. quod ſi domi recitent, & chorus ab alijs perſoluatur, neque id faciant ex contemptu, aut cum ſcandalo peccant venialiter tantùm. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 31. & *P.* 4. *T* 4. *Reſ.* 149. §. *Notandum eſt*, & *Reſ.* 217. Perſoluitur autem legitimè Officium in choro per quatuor: nam ex Macigni *de Hor. can. c.* 56. *num.* 24. quatuor Canonici conſtituunt chorum. *Reſ* 31. *cit.* in fine. Stando autem in ſententia Suarez, tres aut quatuor dies in anno vltra tempus in Concilio permiſſum choro non intereſſe, non erit mortale, vt docet Bonacina *diſp.* 2. *q.* 1. *punct* 2 *num.* 1. quamuis Suarez excuſet ſolùm abſentiam vnius diei. *Reſ.* 217. *vt.* §. *Nota tamen* & *P.* 5. *T.* 5. *Reſ* 26. in fine.

Et Regularibus. Sicut & Miſſa ſolemnis.

50 Tenentur etiam ad pſallendum in choro Regulares, ſicut & ad celebrandam Miſſam ſolemnem. Non quidem de iure; nam nullus canon id præcipit, ſed ex longa (vt loquitur Gordonus *to.* 2. *lib* 6. *q.* 2. *c.* 6. §. 3. *n.* 22.) ſancta & recepta conſuetudine regulam interpretante, & Regularium Eccleſias cum cathedralibus & collegiatis connumerante: & ita interpretanda eſt *Clem.* 1. *de celebr miſſ. c. dolentes* & cap *creaturas* quamuis hæc duo capita non loquantur de Regularibus. Et quidem conſuetudo circa Officium apud omnes recepta eſt ſub mortali: non ità de Miſſa ſolemni; nam Clerici regulares, qui Theatini dicuntur, non habent talem conſuetudinem pro diebus ferialibus, & pro feſtis non habent obligantem ſum mortali, quidquid contra doceat Peregrinus *in* 3. *p. tr.* 2. *reſ.* 8. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 6. Obligatio autem Officij in choro non obligat ſingulos ſeorſim, ſed communitatem: vnde recitans extrà chorum etiam frequenter, non peccat mortaliter. Ità Torres *in* 2. 2. *contr.* 10. *to.* 1. *diſp.* 1. *num.* 6. contra Peregrinum *vbi ſup.* *P.* 3. *T.* 2 *Reſ.* 18. Prælati vero tenentur curare, vt chorus frequenterur ad ſuam vero præſentiam ex vna parte tenentur magis, quam cæteri; ex alia magis, quam cæteri excuſantur. Vide V. *Prælati*, *num.* 2.

Quæ obligatio tangit omnes ſimul, non ſingulos ſeorſim.

Et requirit in Cõuentibus ad minus quatuor reſidẽtes.

Aduerte hic, P. Bordonum *in conſ reg. q.* 4. *n.* 8. docere, in paruis conuentibus non adeſſe obligationem ad chorum, niſi adſint ad minus quatuor Religioſi choro addicti, imo vt plurimùm quatuor vel quinque reſidentes excuſari, quia obligatio chori pro Religioſis non eſt ità ſtricta, ſicut pro beneficiarijs collegiatis. Sed alij, quatuor reſidentes non excuſant *P.* 6 *T.* 8. *Reſ* 12 *in fine*. Aduerte etiam, Horas canonicas ex cauſa legitima perſolui poſſe in ſacriſtia, vel Oratorio etiam diſſito ab Eccleſia, & qui illi non coniungitur muro communi. quia Officium in dictis locis dirigitur ad Eccleſiam, & Religioſi moraliter dicuntur in Eccleſia canere. Palaus *to.* 2. *tr.* 7. *diſp.* 3. *pun.* 4. *num.* 2. ſaluo melioſi iudicio. *P.* 6 *T.* 8. *Reſ.* 13.

Et ex cauſa legitima ſatis eſt, recitare in ſacriſtia, vel oratorio.

MO-

51 MODVS etiam in Horarum recitatione ſeruari debet, vt ſtudioſè & deuotè iuxta cit. c. *dolentes*. recitentur: debent enim verba debito modo proferri, non nimis celeriter; & ſi recitantur cum ſocio, expectari debet finis alterius verſus. ✝. Verùm

HORÆ recitandæ ſunt ſtudioſè & deuotè.

52 Qui ſyllabas voluntariè abſcindit, ſenſum tamen verborum notabiliter non corrumpit, ſatisfacit; quia non violat ſubſtantiam Officij Ita. Filliucius *c. 7. num. 242.* Idem dic de eo, qui ita celeriter canit, vt ſemper aliquas abſcindat ſyllabas, & audientes nõ poſſint eius verba cum attentione percipere, ceſſante contemptu, ſcandalo & notabili ſenſus interruptione. Et ſocius ſic recitantis ſatisfacit etiam ipſe. P. 2. T. 12. *Reſ.* 32.

Satisfacit tamen qui ſyllabas volũtariè abſcindit, ſine notabili ſenſus interruptione.

53 Medina *C. de orat. q. 7.* requirit, vt recitans Officium priuatim ſic clarè & diſtinctè pronunciet, vt ſecluſis impedimentis, ab aſſiſtentibus audiri poſſit. Contra verò, Bonacina *de Hor. can. diſp. 1. q. 3. pun. 1. §. 1 n. 23.* putat ſufficere motum labiorum, quamuis nec ipſe recitans ſeipſum audiat: nam hic verè vocaliter orat, vt patet ex communi vſu fidelium; & præceptum eſt ad dicendum, non ad audiendum, & alioqui ſurdaſter deberet voce altiſſima recitare. Sed opinio Medinæ eſt nimis ſtricta, opinio verò Bonacinæ admittenda ſolùm eſt pro ſcrupuloſis, vt benè ait Filliucius *c. 3, n. 117.* nam de reliquo vox orantis debet eſſe audibilis, ſaltem ab ipſo orante: vix enim formari poteſt vox, quæ ab ipſo proferente audiri non poſſit; & verba, quæ ſecluſis impedimentis, non poſſunt audiri, non videntur verba, ſed quidam motus in gutture, ſeu inter dentes, quem deteſtatur Concil. Baſileenſe *ſeſſ. 21. §. 2.* Sic Bonartius *de Hor. can. lib. 2. c. 28.* & alij. *P. 6. T. 7. Reſ. 10. & olim recitando. P. 2. T. 12. Reſ. 11.*

Debet verò recitans ſeipſum audire.

54 Quamuis autem de iure antiquo Concil. Aquiſgran. *c. 131.* ibi „ *Canonicis religioſiſſimè in Choro ſtandum, & pſallendum eſt*, & ex inſtitutione Canonicatus, Canonici non ſatisfaciant exiſtentes in choro, & ſubmiſsè pſallentes, niſi cum alijs canant: hodie tamen contrarium dicendum eſt cum Leſſio *lib. 2. c. 34. dub. 33. n. 185*, quia legitimè præſcripta conſuetudo citatum ius antiquauit: ſiquidem in eo præceptum imponebatur; nam Cenedo *q. 2. n. 16*, putat dari ſolum conſilium. Tridentinum autem in hoc, ex negligentia Epiſcoporum non fuit receptum, & de declaratione Cardinalium, quam affert Comitolus *lib. 1. q. 62. n. 3.* non conſtat authenticè. *P. 2. T. 12. Reſ. 6.*

Et Canonici cum alijs canere.

Quod procedit de iure antiquo.

55 Nauarrus *c. 16 n. 75.* putat, Officium neceſſariò dici debere continuatum, ità quòd interrumpens vnum nocturnum v. g. inter Pſalmum & Pſalmum, non ſatisfaciat; quia non dicit vnam Veſperarum aut Completorij orationem, ſicut præcipitur. Sed contraria ſententia Fernandez *p. 3. c. 13. §. 7. n. 5.* eſt probabilis; quia, vt notat Leſſius *c. 37. dub. 10 n. 57.* non ſolùm quilibet Pſalmus, ſed etiam quilibet verſiculus ſeorſim ſumptus, eſt integra oratio, laudatio, vel ſententia, non habens neceſſariam cum alijs connexionem. Poteſt ergò quis incipere Veſperas v. g. & interrumpere, complendas poſt duas horas abſque mortali. *P. 2. T. 12. Reſ. 4.* Et ità tenet Sanchez *in opuſ. tom. 2. lib. 7. c. 2. dub. 19. num. 5.* etiam, ſi quis interrupiſſet animo incipiendi de nouo: nam recitare poteſt quod ſupereſt. *P. 4. T. 4. Reſ. 17.*

HORÆ interrumpi poſſunt.

56 Qui recitat cum ſocio, non tenetur ſecundùm Villalobos *to. 1. tr. 24. dub. 11. n. 4.* recitare cum illo antiphonas, ſed ſufficit, quod dicentem

Et recitans cum ſocio poteſt audi-

re antiphonas omnes & lectiones ab illo.
Et ſi ille habet priuilegium recitandi cum Breuiario breui, ſatisfacit etiam ipſe.

tem ſocium audiat. Idemque docet de lectoribus, quod nimirum recitari omnes poſſint a iuniore, qui melius legit &c contra Azorium apud ipſum, *P. 2. T. 12 Reſ.* 12 Aduerte etiam quod ſocius habentis priuilegium recitandi Officium anticipate, vel cum Breuiario breui, ſatisfacit etiam ipſe: quia quod priuilegium diſponit in vno correlatiuo, extendi etiam debet ad alterum Ita Portellius *v. Hora num.* 8. *P. 2. T. 12 Reſ.* 35.

AD recitationem Horarum non requiritur attentio actualis.
Et ſecundum aliquos nec virtualis.

57 † Deuotè autem recitari Officium eſt, recitari attendendo verbis, aut ſenſui, aut Deo præſenti &c. Eſt autem attentio duplex, actualis & virtualis. Illa eſt, cùm mens actù occupatur circa obiectum: hæc, cùm incipit occupari in principio actionis, ſed poſtea inuoluntariè diſtrahitur. Illa ſecundùm omnes non eſt neceſſaria †. Hanc omnes ferè recentiores volunt requiri, & recitantem cum voluntaria diſtractione non ſatisfacere. tum quia cap. *dolentes* præcipit recitationem deuotam. tum etiam, quia præcipit actum orationis, qui cum ſit colloquium cum Deo in actu interiori præſertim conſiſtit. Sed Coninch *in 3. p. q.* 83. *ar.* 6. *num.* 291 & alij amplexi ſunt contrariam opinionem Durandi *in 4 d.* 15. *q.* 12, quia Eccleſia extra Confeſſionem non habet iuriſdictionem in occulta. Caput ergo *dolentes* præcipit actum deuotum externum (ait Ægidius) qui ſatis ſit ad externam Religionem, contra illos, qui inter recitandum confabulabantur cum ſæcularibus. Actum autem externum orationis debitè factum ſine riſu, confabulatione &c. eſſe verum actum orationis externum, ſicut externa adoratio idoli ſine intentione, eſt verus actus externus idololatriæ. *P. 2 T. 12. Reſ* 2.

An verò Canonici confabulantes in choro, lucrentur diſtributiones?

58 Igitur Canonici, qui in choro alijs canentibus confabularentur, aut cultum externum aliter non ſeruarent, propter cap. *dolentes* peccarent mortaliter, & tenerentur ad reſtitutionem fructuum iuxta Lateran. & ſecundùm Ledeſmam *to. 2. tr 9. c. 4. concl vlt. diff* 1. etiam diſtributionum, quæ licet illis competant pro ſola aſſiſtentia c. *licèt de præb.* & *c. vnicum, de Cler. non reſid* tamen ſic confabulantes non dicuntur verè præſentes, *l. coram Titio, ff de verb. ſignif P. 2. T* 12. Reſ 7. Quod ſi debitè aſſiſterent, quamuis non canerent, poſſent medietatem diſtributionum recipere. Ità Beia p. 1. *caſ* 55 *Ibid Reſ* 33. & *P. 4. T* 4. *Reſ.* 217. §. *Nota etiam*. Satis tamen probabile eſt, ſumere poſſe integras, etiam ſi aſſiſterent confabulando, vt ex ſupradicta ratione tenet Sanchez *in opuſc. to. 2. lib. 2. c. 2. dub* 100. *n.* 2. P. 4. *T* 4. Reſ. 149. † & dubitanter olim *Reſ. 7. ſup. cit.* in fine †. Si vero Canonicus choro aſſiſtat, & Officium recitet voluntariè diſtractus, (etiam in ſententia requirente virtualem attentionem,) eſto non ſatisfaciat præcepto c *dolentes* de attentione; ſatisfacit tamen præcepto recitandi lato in Bulla & alibi, & ſic non tenetur ad reſtitutionem. Ita probabiliter Leſſius *lib. 2. c. 37. dub. 11. n.* 68. P. 2. *T.* 12. Reſ. 1.

Probabiliter aliqui affirmant.

Et multo magis ſi aſſiſtant diſtracti.

Intentio autem ſatisfaciendi non requiritur.

59 Placet etiam opinio Portellij *v Hora in add n.* 5. contra Suarez *in 3. p. to 3. diſp* 88. *ſec.* 3. quòd non ſit neceſſarium recitare Horas canonicas cum intentione ſatisfaciendi præcepto. imò ſatisfieri etiam ab eo, qui recitaret cum expreſſa intentione non ſatisfaciendi pro tunc. Quod generaliter dictum volumus de omni præcepto; quamuis etiam contraria opinio ſit probabilis *P. 2. T. 12. Reſ.* 37.

Dubius an aliquẽ Pſalmũ omiſerit, an iterare debeat?

60 Dubius, an aliquem Pſalmum omiſerit, non tenetur reiterare, dummodo probabiliter ſe illum dixiſſe coniectet: quia & propoſitum ha-

habuit recitandi, & ſe Horam incepiſſe, & librum tenuiſſe meminit. Ino timoratus non benè faciet iterum recitando, & Confeſſarius deberet ei id prohibere ad vitandos ſcrupulos. Ita Homobonus *vol.* 2. *p.* 5. *reſp.* 210. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 68.

61 Qui detinetur in pulſandis organis, transferendis libris, dando thure, vel ſimili alio munere, ſecundum Suarez *to.* 2. *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 13. tenetur poſtea priuatim recitare illas Officij partes, quas audire non potuit. Sed mihi probabilis eſt ſententia negatiua Molfeſij *tr.* 5. *c.* 1. *nu.* 21. quia chorus, cui ſeruit, ſatisfacit etiam pro ipſo. Et idem dic, ſi Clericus; dum alij canunt, ſtudet lectioni, quam lecturus eſt. Torres *in* 2. 2. *to.* 1. *diſp.* 7. *n.* 12. *P.* 2. T. 12. *Reſ.* 13.

Et qui detinetur in pulſandis organis, ferendis libris &c. ſupplere quod non audiuit.

HORÆ CANONICÆ
Quibus de cauſis omitti poſſint.

62 † PRima cauſa à recitatione Horarum excuſans eſt infirmitas; non omnis, ſed grauis, & cui recitatio medici prudentis iudicio damnum inferret †. Quamuis non ob id obligandus foret ad officium, ait Sancius *diſp.* 15. *n.* 2. quòd cum amicis conuerſari & confabulari poſſit; confabulatio enim diuertit animum, ſed Officium applicat. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 43. §. *Imo*, poſt initium.

AB Horarum recitatione excuſatur infirmus, cui recitatio noceret. Etiam ſi cum amicis cõfabulari poſſit.

63 Quod ſi medicus dubitaret, an recitatio ſit nocitura, probabiliter docuit Bonacina *diſp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. *n.* 5 excuſari: quia non tenetur ſe exponere periculo grauis damni. Contra ſentit Suarez *to.* 2. *lib.* 4. *c.* 28. *n.* 21. Et Malderus *in* 2. 2. *tr.* 10. *c.* 2. *dub.* 5. dicit in tali caſu petendam eſſe diſpenſationem. *P.* 2 *T.* 12. *Reſ.* 28. & recitanter poſtea in *P.* 4. T. 3. *Reſ.* 67.

Et etiam ſi Medicus dubitaret de nocumento.

64 Si autem medicus iudicat, recitare poſſe maiorem partem, ideſt Matutinum cum Laudibus, tenetur ad illam. Ita Rodriquez *in ſum. p.* 1. *cap.* 145. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 29. Si verò iudicat, recitare poſſe minorem, ideſt reliquas Horas, non tenetur ad illas. Palaus *tom.* 2. *punct.* 6. *diſp.* 2. *n.* 9. contra Lezanam *c.* 12. *n.* 27. *P.* 4. T. 4. *Reſ.* 225.

Si verò recitare poſſet maiorem partem, teneretur ad illam.

65 Quando infirmitas accedit ſtatutis horis, vt quartana, communior opinio cum Villalobos *to.* 1. *tr.* 24. *diff.* 16. *n.* 7. tenet, eo die recitandum eſſe ab infirmo totum Officium, ſi accedit veſperè, anticipatè: ſi mane, poſtpoſitè: quia obligatio currit per totum diem. Canus id negat *p.* 5. *de pœn. dub.* 31. & ſecundùm Bonartium *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 8. probabiliter: quia ius anticipandi, & poſtponendi Horas eſt priuilegium, quo nemo vti tenetur. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ* 10.

Quid ſi infirmitas accedat ſtatutis horis, vt quartana?

66 Ob quam etiam rationem, ait Sancius *diſp.* 15. *n.* 2. quòd infirmus non tenetur quærere ſocium, cum quo commodè recitaret. Sed Valentia *to.* 2. *diſp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. §. 7. ait teneri, ſi commodè poteſt: etiam cum ſtipendio, addit Palaus *vbi ſup. n.* 14. ſi opus ſit: quia vnuſquiſque tenetur adhibere medium ſimpliciter neceſſarium ad implendum præceptum. Quam opinionem Suarez *vbi ſup. n.* 12. limitat ad beneficiarios tantùm. Et ſanè conſulendum id foret infirmo lautum beneficium poſſidenti: ſed probabile eſt, nec iſtum teneri ſocium conducere pro recitando Officio; ſicut nemo tenetur pro audienda Miſ-

Et an infirmus teneatur adhibere ſocium, ſi commodè poteſt cum eo recitare?

Multi multa.

Zz ſa

ſa conducere ſacerdotem. Ita Bonartius *vbi ſup. n.* 12. Docet etiam Leſſius *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 9. *n.* 54. quòd qui in ſanitate non ſolet recitare cum ſocio, non tenetur illum adhibere in infirmitate, vel cœcitate: & Garſias *p.* 3. *c.* 1. *n.* 215. quod ſolitus adhibere gratis, non tenetur in infirmitate conducere. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 221. & ex parte olim *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 43. §. *Imò*.

Cœcus ad nihil tenetur.
Et Canonicus cœcus acquirit diſtributiones ſine aſſiſtentia.

67 † Cœcus, qui nihil videt, vel graue oculis damnum timet, non tenetur Officium recitare †. Et Canonicus vtroque orbatus oculo, abſq; eo, quòd choro aſſiſtat, lucratur diſtributiones. Moneta *p.* 2. *q.* 6. *nu.* 16. ex l. 1. *C. qui morbo ſe excuſ. lib.* 10. contra Sanchez *in opuſ. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 90. *n.* 7. & declarauit ſacra Congregatio *die* 20. *Iulij* 1629. apud Barboſam *de can. c.* 24. *n.* 30. *P.* 5. *T.* 6. *Reſ.* 14.

Quod ſi maiorem partem Officij memoria tenet, tenetur ad illam.

68 Aduerte autem, quod ſi cęcus tenet memoriter maiorem partem Officij, dubitat Sotus *de iuſt. lib.* 10. *q.* 5. *ar.* 3. an teneatur illam recitare, quia ea tenacitas eſt accidentalis. & quidam innominatus apud Sanchez *vbi ſup.* docet, quod beneficiarius cœcus memor Officij, & non recitans, non tenetur ad reſtitutionem. Ego verò exiſtimo, quòd memor maioris partis, teneatur illam recitare. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 11. quod nouiſſimè tenet Palaus *vbi ſup. n.* 11 *P.* 5 *T.* 6. *Reſ.* 16.

Nô verò ad aliud loco Officij.

69 Si verò cœcus non meminit Officij, non tenetur recitare aliquid loco illius, vt docuit Paludanus *in* 4. *d.* 15. *q.* 5. aut adhibere ſocium, qui ſibi illud legat. Bonartius *vbi ſup. n.* 22. *Reſ* 11. *cit.* §. *Notandum eſt*, & infra.

Surdus verò non excuſatur. Et quãdo excuſatur, non tenetur adhibere ſocium.

70 Surdus non excuſatur ab Officio, quia poteſt legere & percipere. Si verò legitimè impeditus, non poteſt recitare ſolus, non tenetur adhibere ſocium, quem audire non poteſt, ſaltem non niſi clamantem. Et ſi ſimul cœcus eſt, ad nihil tenetur, niſi maioris partis memor ſit, vt dictum eſt. Bonartius *n.* 21. *P.* 5. *T.* 6. *Reſ.* 15.

EXCVSANTVR etiam damnati ad triremes.

71 † SECVNDO à recitatione Horarum excuſat ſtatus impediens †. ratione cuius mihi placet opinio Soti *vbi ſup.* contra Layman *lib* 4. *tr.* 1. *c.* 4. *n.* 2. quòd damnati ad triremes excuſentur ab Officio: ſatis enim habent afflictionis. nec, niſi rarò, laborum intermiſſionem, & rariſſimè animi promptitudinem habere poſſunt. Adde, quod in loco tam turpi ſuum ſtatum detegere, cederet in Eccleſiaſtici Ordinis ignominiam. vnde non eſt paritas cum ſuſpenſis & interdictis, vt vult Layman. *P.* 2. *T.* 11. *Reſ.* 40.

Et ſecundùm aliquos Monachi fugitiui.

72 Monachus fugitiuus, ſecundùm Suarez apud Bonacinam *de hor. can. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *n* 6. tenetur ad Officium, aliàs ex ſuo delicto reportaret commodum. Sed hoc ſequi per accidens, inquit Bonacina, & quamuis conſulendus ſit recitare, non tamen teneri; quia non eſt in ſtatu, in quo recitari ſoleat Officium, quemadmodum non tenetur eiectus, ſiue ad tempus, ſiue in perpetuum. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 18.

Item carentes Breuiario.

Quid ſi hi ſciant Pſalmos?

73 † TERTIO excuſat defectus Breuiarij, ſi quis illud non habeat, nec habere poſſit, nec maiorem partem memoria teneat †. Si verò ſciat ſolos Pſalmos, ſecundum Malderum *vbi ſup.* ad nihil tenetur: quia ſoli Pſalmi non ſunt Officium. Nec placet Villalobos *dub.* 16. *num* 11. dicens, quod debeat illos recitare vna cum lectionibus B. Virginis, vel alijs, quarum meminit. nam non tenetur, niſi ad Officium diei currentis. *P.* 2. *T.* 12. *Reſ.* 30.

74 Sed quid, ſi habeat Diurnum, & Officium ſiat de feria? Thomas San-

Sanchez *to. 1. lib. 1. c. 19. n* 8. tenet, recitare debere Pſalmos, quia Lectiones de feria cum reſponſorijs ſunt parua materia. Alter Sanchez *diſp. 15. n.* 2. negat: quia dictæ lectiones, licet paruæ in quantitate, ſunt pars eſſentialis Officij, ſine qua non conſtat Matutinum canonicum, quod præcipitur recitandum. P. 2 T. 12. Reſ. 43.

An habeat Diurnum, & Officium ſiat de feria?

HOSPITALE.

HOSPITALE an viſitari poſſit ab Epiſcopo?

1 † Epiſcopi ex Tridentino *ſeſſ. 22. c. 8, & 9.* habent ius viſitandi hoſpitalia quæcunque, etiam tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, non obſtante in contrarium priuilegio, aut conſuetudine, niſi ſint ſub immediata Regum protectione, aut in eorum fundatione contrarium expreſsè cautum ſit †. Ex qua vltima exceptione declarauit Sacra Congregatio apud Farinacium in ſupradicta clauſula, reuocari ſolum priuilegia extra fundationem, non in ipſa fundatione conceſſa. Vnde etiam apud Armendariz *add. ad leg. Nauar. lib. 1. tit. 6. leg. 5 §. 2. n. 66.* declarauit, quod ſi Fundator in fundatione Epiſcopum à viſitatione excluſerit, non poteſt illud viſitare. ſtante qua declaratione idem deciſum fuit in Rota *in vna Abulenſi* apud Farinacium *to. 1. p. 2. deciſ. 33.* & ſentiunt DD. communiter cum Garſia *de benef. to. 1. p. 1. c. 2. n. 98. & 104.* qui teſtatur ita declaraſſe S. D. N. Paulum V. an. 1616. Nec audiendum eſt Barboſa *de pot. Epiſc. p. 3. alleg. 75. n. 9.* qui explicat dictas declarationes de hoſpitalibus merè laicalibus; nam DD. Cardinales abſolutè de omnibus hoſpitalibus loquuntur. Exploduntur etiam dicentes, DD. Cardinales id declaraſſe de Epiſcopo quoad iuriſdictionem ordinariam, non quoad delegatam à Tridentino; nam Cardinales interrogati fuerunt in ordine ad dictum decretum Concilij. Et quamuis admittenda eſſet opinio Garſiæ *vbi ſup. n. 98.* quod dictæ declarationes non habeant locum in caſu negligentiæ, cùm non poſſit Fundator prohibere, ne Epiſcopus ſe intromittat circa executionem legatorum piorum, vt probat Bobadilla *lib. 2. c. 17. n. 102. ex c. tua nobis, §. 1. de teſt.* Limitanda foret tamen, vt non procederet, quando Fundator in caſu negligentiæ alios ſubſtitueret, donec ipſi ſubſtituti fuerint negligentes. Ita Perez *de annu. lib. 2. c. 9. n. 36.* Quæ omnia procedunt in caſu, quo in ipſa fundatione Epiſcopus non conſenſerit: nam ſi conſentiat, nullam patiuntur dubitationem; tum quia Epiſcopus poteſt præiudicare iuri ſibi quærendo, quamuis non poſſit iuri quæſito. tum etiam quia, vt aduertit Gonzalez *ſup. 8. reg. Cancell. gloſſ. 5. num. 48.* Concilium præcipit ſeruari clauſulam inſtitutionis, quòd Ordinarius non ſe ingerat; inſtitutionis inquam validæ, ad quam requiritur conſenſus Epiſcopi, vnde ſaltem ſeruari præcipit in caſu, quo Epiſcopus conſentit, & iuri ſibi acquirendo præiudicat. P. 1. T. 2. Reſ. 84.

Si in eius fundatione contrarium cautum ſit?

Ipſo præſertim Epiſcopo conſentiente.

2 Aduerte etiam, quòd quamuis Barboſa *de pot Epiſc. p. 3. alleg. 75. n 16.* & DD. communiter dicant, Epiſcopum non poſſe viſitare confraternitates & hoſpitalia exiſtentes ſub Regum protectione, etiam quoad decentiam diuini cultus, ſine illorum licentia. Contrarium tamen tenet Pereira *de man. reg p. 2. c. 17. n. 12.* quia cultus diuinus, vtpote res ſpiritualis & Eccleſiaſtica, ad Epiſcopum priuatiuè & neceſſario ſpectat. Concilium verò *ſeſſ 22. c. 8.* loqui de operibus, quæ ibi exercen-

Et quid de hoſpitalibus Regum ea ſubiectis?

centur, computis expenſarum,&c. *P.* 1. *T* 2. *Reſ.* 101.

3 Hoſpitalis bona non poſſunt alienari abſq; e ſolemnitatibus in Extrauag. *Ambitioſæ* requiſitis, de quibus vide V. *Alienare*. *P.*1. *T.* 8. *Reſ.* 77.

IACTANTIA.

IACTANTIA quid?

1 † IActantia ſic deſcribitur: Manifeſtatio excellentiæ propriæ ſupra id, quod eſt in ſe, aut in aliorum æſtimatione, verbis inordinate facta.

Et quale peccatū?

2 Eſt de ſe peccatum veniale. Ex multis tamen capitibus fit mortale Inter alia, cùm quis ſe iactat de peccato, & offenſa Dei, in quantum eſt Dei offenſa †. nam ſi quis ſe iactet de agilitate & ingenio in committendo peccato, auditoribus id intelligentibus, non peccat mortaliter. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 47. *dub.* 6. *num.* 42. Quando verò quis iactatur de peccato formaliter, etiam ſine gaudio & complacentia, eſt peccatum mortale, ſed vnius ſpeciei infimæ, quatenus omne peccatum, quodcunque ſit, aſſumitur vt medium ad inanem gloriam comparandam; vnde non oportet in Confeſſione explicare de quanam peccati ſpecie iactatus ſis, vt diximus V. *Circumſtantiæ*, *n.* 31. Non ſolum vero peccas mortaliter, ſi tu de peccato iacteris, ſed etiam, ſi alio te de peccato coram alijs laudante, taceas: & Palaus quidem *to.* 1 *tr.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 11. putat, in tali caſu ſemper teneri ſic laudatum diſplicentiæ ſigna manifeſtare; Sanchez verò *ſum. to.* 1. *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 4. excuſat eum, qui taceret præ verecundia, dummodo interius illi diſpliceat. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 44.

IEIVNIVM
quid, & quotuplex.

IEIVNIVM quid?

1 † IEiunium late ſumptum deſcribi poteſt, Abſtinentia ab his, quæ guſtu percipiuntur. Hæc autem tria ſunt: cibus, potus, & medicina. quæ diſtinctio deſumitur in ordine ad finem in quem ſumuntur.

Quotuplex?

2 Eſt autem ieiunium duplex: naturale, & Eccleſiaſticum. Primum eſt perfectiſſima abſtinentia ab omnibus ſupradictis, de quo dictum eſt V. *Communionis*, *à n.* 29. & mox etiam aliquid dicemus. Secundum, abſtinentia tantùm à cibo ſecundum quantitatem & qualitatem: nam in die ieiunij ſemel tantùm veſcilicet de iure, quamuis conſuetudo introduxerit paruam cœnam, de qua infrà *à n.* 58. nec omnes cibi ſunt liciti, vt dicemus *à n.* 44. Dies autem ieiunij computatur à media in mediam noctem †. Et quidem ſi cœnans in carnibus pridie ieiunij dubitet an media nox tranſacta ſit, adhuc cœnam proſequi poteſt; quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, qui cœnare cœpit in die paſchali, vnde non debet ei præualere ius dubium ieiunij Contra vero, ſi idem dubium contingat cœnanti Sabbato, in piſcibus, is non poteſt edere carnes; quia poſſeſſio ſtat pro præcepto. Villalobos *to.* 1. *tr.* 1. *diff* 21. *n.* 7.

Et quando incipit dies ieiunij?

n. 7. P. 4. T. 3. Reſ. 18. Porrò media nox ſecundùm aliquos terminatur ad primum horologij ictum, & vbi horologia habent præludia, ad præludij initium. Ex quo ſequitur, poſt primum ictum horologij mediam noctem pulſantis, vbi non adſunt præludia, & poſt initium præludij, vbi adeſt, non poſſe cœnam in carnibus diei Iouis continuari, & cœnantem in piſcibus in ſero Sabbati veſci poſſe carnibus. Cum vero qui poſt primum ictum horarum, vel præludij initium aliquid guſtaret, non poſſe mane communicare. Et ita ait Præpoſitus *in 1. 2. q. 19. ar. 6. dub. 5. n. 8.* & nos V. *Communionis, n. 37.* At Breſſerus *de conſc. lib. 4. c. 11. nu. 107.* probabile putat, horam moraliter durare vſque ad vltimum ictum horologij. Sed quid, ſi horologium ante pulſum horarum præmittat quadrantes? Lugo *de ſacr. Euch. diſp. 15. ſect. 2. n. 37.* terminari horam dicit ad primum quadrantem. Trullench vero *in decal. tom. 1. lib. 3. c. 2. dub. 4. n. 8.* id verum putat, mathematicè loquendo; moraliter vero ſigna quadrantum & primum horæ ictum computari poſſe pro vnico tempore. *P. 6. T. 6. Reſ. 34.* Aduerte etiam, nos *vbi ſup. n. 35.* docuiſſe, ſolui ieiunium naturale per deglutitionem ſacchari vel alterius rei poſt mediam noctem, licet ſero in os immiſſum fuerit. Quod tenet nouiſſime Vuigus *in 3. p. q. 80. ar. 8. n. 37.* Quamuis Bauny *p. 1. tr. 10. q. 22.* contrarium doceat, putans non ſolui ieiunium, niſi per comeſtionem, quæ fiat per intromiſſionem cibi, aut potus in os in ipſa die ieiunij. *P. 6. T. 7. Reſ. 15.*

Et terminetur?

Præſertim vbi ante horas præmittitur ſignum?

Vel quadrantes?

IEIVNIVM non frangitur per potum vini.

3 Quod autem attinet ad vnicam comeſtionem, aduerte primò, quòd quamuis probabile ſit, potum vini ſumptum in ſuſtentationem, & ad famem ſedandam extra prandium frangere ieiunium, ac proinde illicitum eſſe, vt docuit Richard. *in 4. d. 15. ar. 3. q. 7.* & poſt ipſum Azorius *p. 1. lib. 7. c. 10. q. 4. in fine*, & alij: oppoſitum tamen eſt probabilius; nam vinum non alit per ſe, ſed per accidens. Eccleſia autem ea ſolùm prohibuit, quæ per ſe alunt. Fagundez *pr. 4. lib. 1. c. 3. n. 19.* & alij innumeri. *P. 1. T. 9. Reſ. 23.*

Frangitur tamen per (chocolate.)

4 Secus verò dicendũ eſt de potione Hiſpanica, quæ dicitur *chocolate*; nam hæc componitur ex ſaccharo, & alijs cibis ſubſtantialibus, ac proinde ordinatur per ſe ad nutritionem: vnde non ſolet ſumi interdiu, ſed manè & ſero, quando corpus eget refectione. Sylvius *in 2. 2. q. 47. ar. 6.* contra Turrian. *in ſum. p. 1. c. 256. dub. 24. concl. 4. & 7. P. 4. T. 4. Reſ. 194. & P. 5. T. 5. Reſ. 11.*

Sed excuſat inaduertentia,

5 † Aduerte ſecundò, nec quamcunque comeſtionem ieiunium frangere. nam in primis excuſat inaduertentia †. qui enim plures cibum in die ieiunij inaduertenter ſumeret, non frangeret ieiunium; nec refectiunculam nocturnam relinquere teneretur, niſi proximè ad horam collationis comediſſet. Sancius *diſp. 52. ex ſelect. n. 3. P. 1. T. 9. Reſ. 1. §. Nota tamen.* Item excuſat vrbanitas, ad quam non lædendam poteſt ieiunans ab amico rogatus modicum comedere. Medina apud Llamas *p. 3. c. 5. §. 25. P. 1. T. 9. Reſ. 29.* † Ruſus excuſat iuſta cauſa †, ob quam ad nocumentum vitandum licet ante frigidæ potionem parum electuarij, vel quatuor amygdalas ſaccharo conditas interdiu ſumere. Etiam toties, quoties biberet. Et quamuis Azorius *vbi ſup. q. 7.* aliquos cibos ab hac regula excipiat, Doctores tamen in modica quantitate omnem cibum permittunt. *P. 1. T. 9. Reſ. 24.* Item ſi famuli miniſtrantes in menſa, aut menſæ lectores mox cœnaturi, tum vt meliùs ſeruiant,

Vrbanitas,

Iuſta cauſa,

uiant, tum etiam vt famem ſubleuent, cum hora ſit tarda, aliquid præ. libent. vel etiam ex reliquijs guloſe comedant. *Sanchez in opuſ. to. 2. lib. 5. c. 1. dub. 24. n. 2. & 3. P. 4. T. 4. Reſ. 142.* Et tandem excuſat paruitas materiæ, quam exiſtimo eſſe vnciarum duarum, quæ eſt quarta pars collationis, quam permittemus *n. 59.* Turrianus *in ſum. p. 1. c. 256. dub. 27. num. 2.* nam multi DD. permittunt in collationem quartam partem cœnæ ordinariæ, quod non eſt malum fundamentum (ait Antonius de Leone *q. de chocolat. p. 3. nu. 21,*) ad id afferendum. *P. 5. T. 5. Reſ. 11.* Aduerte tamen, multas materias paruas continuari ad conſtituendam quantitatem notabilem, & frangentem ieiunium († continuantur enim in effectu refectionis †) Ita DD. communiter. Nec placet diſtinctio Salas *in p. 2. tr. 13. diſp. 16. ſec. 26.* tunc comeſtiunculas continuari, cùm per vnicum voluntatis actum deliberantur: quia abſque eo, quòd ſint vnius volitionis obiectum, † ſunt vnica vnius indiuidui, vnius diei, vnius coctionis refectio †. & alioqui poſſet quis fraudare præceptum, plures refectiones ad modum plurium, & per plures actus intendens. *P. 3. T. 6. Reſ. 43.* & ex parte iterum *P. 5. T. 5. Reſ. 52. poſt initium.*

Et paruitas materiæ. Quæ eſt duarum vnciarum.

Sed plures materiæ paruæ conſtituunt vnam notabilem.

6 Aduerte tertiò, paruitatem materiæ non dari in ieiunio Euchariſtico, vt V. *Communionis, n. 30* diximus, & contrariam ſententiam improbauimus. Et nunc iterum improbamus primò: quia in Concil. Toletan. *ibi cit.* dicitur, vt qui Miſſam poſt cibum, aut potum quamlibet minimum, facere præſumpſerit, excommunicetur. ergo poſt cibum aut potum quantumuis minimum ſuſcepta cõmunio eſt mortifera: quia excommunicatio non poteſt infligi pro veniali. Item *rubr. c. 9* dicit, poſt minimam aquæ ſumptionem communicari non poſſe: quæ verba ſatis indicant obligationem mortalem: quia veniale non impedit communionem. Et infra ait, quòd *ſi in lauando os ſtilla aquæ præter intentionem deglutitur, non impedit communionem, quia ſumpta fuit per modum ſaliuæ*, quare ſi aquæ ſtilla deglutiatur non per modum ſaliuæ, impediet communionem. Secundò probamus ex D. Thoma *in 3. p. q. 80. art. 8.* vbi in corpore ait, dupliciter quem à communione impediri, vno modo per ſe, ideſt per peccatum mortale: ſecundò ob prohibitionem Eccleſiæ, vt ob cibum & potum. & *in reſp. ad 5.* ait, communionem illicitam eſſe poſt cibum & potum, in quantacunque quantitate. ex quibus colligitur, S. Thomam æquiparare communionem poſt cibum cuiuſlibet quantitatis ei, quæ fit in mortali. Tertiò, ſi contraria opinio eſſet probabilis, parua materia non poſſe aſſignari abſque multis abſurdis: nam poſſet quis dicere, Si parua materia eſt vna gutta, cur non etiam duæ & tres? & non deeſſet, qui ad praxim deduceret opinionem Ildephonſi Rodriquez, quod quantitas in auellanæ putamine intercepta, eſſe modica: ſic Sacerdos, qui in miſſa Natiuitatis ablutionem (quæ regulariter non excedit talem quantitatem) ſumeret, ad miſſas vlteriores progredi poſſet, contra textum in *c. ex parte de celebr. miſſ.* Et ideo ex his omnibus contrariam opinionem, quam P. Paſqualigus *in deciſ. 335.* multis probare nititur, Perſicus *de ſacr. lib. 1. c. 3. dub. 5. n. 4* falſam vocauit: & Suarez *to 3. diſp. 66. ſec. 4.* aſſeruit, practicè non eſſe probabilem. *P 6. T 8. Reſ 8.* † Vt vt Auctoris opinio ſit veriſſima, & ſolidè probata; illa tamen illatio: *Canones & D. Thomas dicunt, communionem poſt cibum & potum modiciſſimum eſſe illicitam: ergò communio*

Et paruitas materiæ non poteſt admitti in ieiunio Euchariſtico.

poſt

poſt modicum cibum eſt mortalis, non videtur legitima: nam etiam communio venialis eſt illicita. Cum autem aſſumit: *Communio non impeditur, niſi per mortale*: reſponderi poteſt, aliud eſſe Communionem eſſe peccam notam propter maculam conſcientiæ communicantis, quæ debet eſſe mortifera; aliud propter tranſgreſſionem præcepti in ipſa communione, quæ etiam venialis, reddit communionem venialiter illicitam. & ita eſſe in caſu noſtro. & eſt exemplum in ſententia eorum, qui dicunt, coniuges communicantes poſt copulam, peccare venialiter: in qua vere dici poteſt, & auctores paſſim dicunt, coniugatos in die ſequente copulam communicare non poſſe †.

7 Aduerte quarto, frangentem ieiunium eccleſiaſticum, non toties peccare, quoties præter comeſtionem legitimam comedit in notabili quantitate: ſed peccare ſolum in ſecunda comeſtione, quæ ſcilicet primo tranſgreditur limites vnius, quam permittit Eccleſia, nam hæc ex communi fidelium vſu ab ea ſolum præcipit abſtinere. fracto enim ieiunio, non poteſt amplius reſarciri. Et procedit etiam in eo, qui ignoranter fregiſſet, contra Sancium *diſp.* 42. *n.* 2. *P.* 1. T. 9 *Reſ.* 44. Hinc non eſt audiendus Monteſinus *in* 1. 2. *to.* 2. *q.* 73. *ar.* 2. *q.* 4. *n.* 47. docens, tertio & quarto comedentem ſecundò & tertio peccare contra illud ſemel tantum, quod permittit Eccleſia. Et qui dicunt, vlteriores comeſtiones eſſe peccata venialia contra intrinſecum finem ieiunij, *P.* 1. T. 9. *Reſ* 53. Eadem eſt ratio, ſi quis vouiſſet ieiunare in pane & aqua: nam ſi is ſemel vinum biberet in notabili quantitate, non teneretur ab illo amplius abſtinere. Secus, ſi vouiſſet nihil ſumere, præter panem & aquam. nam tunc peccaret toties quoties. Ita Sanchez *in ſum. to.* 2. *lib.* 4. *c.* 11. *n.* 45. *Ibid. Reſ.* 4.

IEIVNIVM ſemel frangens, non peccat poſtea vlterius comedendo.

Quia remanet irreſarcibile.

Et idem dic de ieiunio in pane & aqua poſt primum vini hauſtum.

8 Aduerte quarto, vnicam comeſtionem non debere eſſe continuam mathematice, ſed ſufficere, quod continuetur moraliter. vnde ſurgens ex medio prandio, abſque intentione finiendi, infra modicum tempus (quod Sancius *diſp.* 52 *n.* 4. putat eſſe duarum horarum,) ad illud finiendum redire poteſt. Imò ſecundùm Leſſium *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 2. *num* 11. etiam ſi habuit animum finiendi, ad comedendum mutata intentione redire poteſt, ſi prandium adhuc durat. Et ſecundum Filliuc. *to.* 2. *tr.* 27. *p.* 2. *c.* 2. *q.* 10. *nu.* 41. etiam ſi finitum ſit, reſtaurare illud poteſt (ſi nondum ſufficienter ederat ad ieiunium) infra quadrantem. & ſecundum Portell. *v ieiunium n.* 10. infra ſemihoram *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 32.

Poteſt verò continuari comeſtio interrupta.

Infra tempus rationabile.

9 Aduerte denique, horam comeſtionis († quæ olim erat nona diei, & tertia poſt meridiem †) non eſſe de eſſentia ieiunij: quia multoties mutata fuit. Vnde qui illam notabiliter anticiparet, peccaret ſolum venialiter: & cum iuſta cauſa, nec venialiter quidem. Leſſius *vbi ſup. n.* 13. *P.* 1. *T.* 9 *Reſ.* 27. Et quamuis Sancius *diſp.* 53. *n.* 5. teneat, horam eſſe de eſſentia ieiunij, & comedentem anticipate ſiue cum cauſa, ſiue ſine, non teneri amplius ad ieiunium. Id tamen cum Layman *lib.* 4 *tr* 8. *c.* 1. *n* 4. non admittimus, ſed impeditum ab itinere, ob quod mane comederat, teneri ieiunare reliquum diei. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 48. Stando autem in ſententia Sancij, hora comeſtionis anticipari poteſt per ſemihoram ſine mortali: in noſtra vero, tantundem ſine veniali. & a Religioſis, qui habent priuilegium anticipandi per horam, poteſt anticipari per horam & dimidiam abſque vlla culpa. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 27. §. *Sed dices* & *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 10.

Et hora comeſtionis non eſt de eſſentia ieiunij.

10 † Præ

Quando obliget.

IEIVNIVM quãdo obliget.

10 † PRæceptum Eccleſiaſticum omnibus commune iubet ieiunare in Quadrageſima, Quatuor anni temporibus & Vigilijs. Abſtinere etiam à carnibus qualibet feria ſexta & ſabbato. Sunt præterea in certis diœceſibus ieiunia quædam particularia. Et tandem ieiunia ex voto & pœnitentia, & quæ iniunguntur in Iubilæo volentibus illud acquirere. Circa quæ: Aduerte primò, quòd ſi dies Natiuitatis Dominicæ incidat in diem Veneris aut Saturni, poſſumus in ea carnibus veſci ex *c. fin. de obſer. ieiun.* Niſi aliàs quis teneretur ex voto, vel obſeruantia regulari †. Ex voto inquam, quo ſe expreſsè obſtrinxiſſet ad ieiunandum illa die. nam ſi quis generaliter vouiſſet ſingulis v. gr. Sabbatis ieiunare, nihil de eo Sabbato determinans, *in* quem Domini Natiuitas inciderit, non teneretur in illo ieiunare. Id quod probat Molina *to. 2. diſp. 272. n. 3.* quia non eſt veriſimile, hunc ſe ad illum ſolemnitatis & communis lætitiæ diem obligare voluiſſe, & ſi de hoc, rogatus fuiſſet, negatiuè reſponſurum. Probat Fagundez *pr. 4. lib. 1. c. 6. n. 6.* quia dum certò non conſtet de intentione vouentis, votum ſumendum eſt iuxta receptum morem Eccleſiæ. Et eadem eſt ratio, ſi quis certo die in hebdomada abſtinere vouiſſet à carnibus. Quidquid in contrarium afferant Suarez *de Relig. to. 2. lib. 4. c. 20 n. 7.* & alij. P. 1. T. 9. Reſ. 12.

IN die Natiuitatis quandocunque contingat, poſſumus edere carnes.

Etiam ſi contingat in die, in quo ſingulis hebdomadis quis ieiunare vouiſſet.

11 † Aduerte ſecundò, aliquando duplicari obligationem ieiunij in eodem die †. Et tunc, ſi duplex obligatio, ſeu duplex præceptum reſpicit duas virtutes (vt obligatio Fratris Minoris in die Veneris coincidente Vigilia, qui tenetur ieiunare ex præcepto Regulæ reſpiciente Religionem, & ex præcepto Eccleſiaſtico reſpiciente Temperantiam) ieiunare omittens, duo peccata committit. Ita Vaſquez *in p. 1. tom. 2. q. 72. art. 6. diſp. 98. num. 8. & 9.* & alij. P. 1. T. 9. Reſ. 16. §. *Quæres*, poſt medium. Secus verò, ſi duplex præceptum reſpiciat eamdem virtutem, vt ſi Vigilia contingat in Quadrageſima &c. nam peccata non multiplicantur à multiplicitate præceptorum: quando eamdem Virtutem reſpiciunt, vt diximus V. *Circumſtantia*, *num.* 80. Ita etiam Vaſquez *ibid.* & alij contra Nauarrum, *cap.* 11. *nu.* 4. cuius tamen ſententia eſt etiam probabilis. P. 1. T. 7. Reſ. 22. & T. 9. Reſ. 16.

QVANDO concurrunt in eodem die duo præcepta pertinẽtia ad duas virtutes, non ieiunare, duplex peccatum eſt.

Secus ſi Vigilia contingat in Quadrageſima v. g.

12 Aduerte tertiò, quod, ſi aliquod ieiunium Eccleſiaſticum incidit in magna aliqua ſolemnitate, & timetur intemperantia populi, poteſt Epiſcopus illud transferre in alium diem. Vide V. *Epiſcopi. n.* 46.

Quid ſi ieiunium aliquod occurrat in magna ſolemnitate?

13 † Aduerte quarto, præter ieiunia ſupradicta, ad quæ obligamur per ſe, adeſſe obligationem de iure diuino, qua per accidens ieiunare, vel à carnibus abſtinere tenemur, quando, & quomodo neceſſarium id eſt ſaluti, ſpirituali præſertim; vt quando vrget grauis tentatio carnis, & non ſuppetit aliud remedium †. In quo caſu Fernandez *p. 4. c. 12. §. 6. n. 1.* ait, obligari etiam prægnantes cum periculo prolis quia ſalus ſpiritualis propria præferenda eſt ſaluti corporali aliorum. Sed id cum Homobono *p. 2. tr. 8. c. 7. q. 17.* non admitto: nam, cum prægnans poſſit contra ſtimulos carnis ſe armare oratione, Sacramentorum frequentia, pijs conſilijs, alijſque ſpiritualibus armis, non debet tantæ iacturæ prolem exponere. P. 1. T. 9. Reſ. 30.

TENETVR præterea ieiunare, qui patitur ſtimulos carnis.

Non tamen prægnans cum periculo prolis.

Quos obliget.

A IEIVNIO excuſat

14 † LOquimur de ieiunio Eccleſiaſtico: & hoc obligat omnes Chriſtianos non legitimè impeditos. Sunt autem multa impedimenta à ieiunio excuſantia. In primis.

Ætas infra tertiũ ſeptennium, & ſupra ſexagenariũ..

15 ÆTAS, qua excuſantur pueri ante annos 21. & ſenes poſt 60. Et illi quidem abſolutè †. Senes verò ſexagenarij, ſi adhuc poſſunt, à multis non excuſantur: quia non eſt ità præſcriptum à natura tempus ſenibus ad defectum, ſicut præſcriptum eſt pueris ad augmentum. vnde Riccius *p. 3. deciſ.* 233. *n. 6.* aſſerit, quod ſenes robuſti damnari poſſunt ad remigandum. Sed Granadus *in p 2. contr. 7. tr. 3 p. 1. diſp. 6. ſec. 5. n.* 39 & alij multi poſt ſexagenarium excuſant omnes ſenes, & probabiliter: nam robur ſenum eſt illuſiuum, & indiget repetito alimento. vnde Pius V. alij que Pontifices negantes Clericis lacticinia in Quadrageſima per Cruciatam, excipiunt ſexagenarios. Et Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp.* 32. *n.* 17. excuſat ſexagenarios non ſolùm à ieiunijs Eccleſię, ſed etiam à ieiunijs, quæ certis diebus vouiſſent in perpetuum. Quamuis in hoc diſſentiat Layman *lib. 4 tr. 8. c. 3. nu. 2. P. 1. T. 9. Reſ. 20.* Suffiicit etiam quod annus ſexagenarius ſit inceptus: nam in fauorabilibus annus inceptus habetur pro completo. Naldus *v. ieiunium, nu. 2. P. 5. T. 14. Reſ* 83.

Etiam robuſtos.

Etiam ſi annus 60. nõ ſit completus.

16 Iuuenis verò complens ætatem in die ieiunij, etiam ſi compleat mane, eſt exemptus per totũ diem: quia præceptum reſpicit totum diem. Ità Sancius *diſp.* 54. *nu.* 4. contra Portellium *v. ieiunium, in add. nu. 4. P. 1. T. 9. Reſ.* 49. Qui ob eamdem rationem docet contra Sanchez *in ſum. to. 1. lib. 1. c. 12. nu.* 33. quod qui poſt meridiem de loco exempto ad locum ieiunij perueniret, non teneretur ieiunare illud ſero. *Ibid. Reſ.* 50. Si autem iuuenis poſt adhibitam diligentiam dubitat, an ætatem compleuerit, non tenetur ieiunare; quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, non pro ieiunio. Ita etiam Sancius *diſp. 43. num. 6. Reſ. 44. cit. & P. 4. T. 3. Reſ. 21.*

Et iuuenis non tenetur ieiunare in die, quo complet ætatem.

Aut in dubio, an ætatem impleuerit.

17 Porrò, iuuenes volentes acquirere Iubilæum, implere debent ieiunia præſcripta. Ita Fagundez *pr. 4. lib. 1. c. 8. n. 5.* Et adoleſcentes Ordinis Minorum tenentur ad ieiunia Regulæ, quæ promiſerunt, vt docet Portell *v ieiunium n.* 2. Quamuis excuſentur ab Eccleſiaſticis. *P. 1. T. 9. Reſ. 16. à §. Nota etiam.*

Tenetur tamen ad ieiunia Iubilei, ſi vult lucrari

Et Regulæ ſi eſt Religioſus.

18 † Secundo à ieiunio excuſat INFIRMITAS †. Et quidem, quoties infirmus eſt diſpenſatus ad carnes ad reficiendas vires, vt in conualeſcentia, Leſſius *lib. 4. c. 2. dub. 6. n.* 45. excuſari docet à ieiunio: quia ad refectionem facit non ſolum qualitas cibi, ſed etiam repetitio ſi verò diſpenſatus eſt, eo quòd alij cibi illi noceant, ob contrariam rationem ait non excuſari. Vnde Graffius *p. 1. lib. 2. c. 37 n* 58. docet, infirmum ſic diſpenſatum teneri ad ieiunium ſi poteſt, & probabiliter. Sed probabilior ſententia Enriquez *lib. 7 c. 13 n. 12* omnem diſpenſatum ad carnes liberum facit ab obſeruatione ieiunij: quia abſtinentia carnium eſt de eſſentia ieiunij. *P. 1. T 9. Reſ. 15. & T. 11. Reſ. 4.*

EXCVSAT etiam infirmitas diſpenſatos ad carnes.

19 In qua ſententia, quo die ſic diſpenſatus abſtinet a carnibus, ſecundum Sanchez *in opuſ to. 2. lib 5. c. 1. dub. 30. n 2.* ieiunare tenetur. ſi quidem diſpenſatus eſt ob nocumentum aliorum ciborum: nam ideo

Etiam eo die, quo ab ijs abſtinere vellent.

is excuſabatur, quia ieiunium cum eſu carnium non conſiſtit: quare ſi à carnibus abſtinet, cur in reliquo non ieiunabit? *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 189. Sed tu contrarium tene cum Turriano *in ſum p.* 1. *c.* 256. *dub.* 35. *concl.* 6. *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 12. in fine.

Et ſi edant lardum & piſces, non peccant contra ieiunium.

20 Porrò ex quacunque cauſa iuſtè diſpenſatus ad carnes, edere poteſt cuniculum, leporem, hedum, lardum, & omne carnium genus. Ità Villalobos *to.* 1. *tr.* 23. *dub.* 8. *n.* 11. (Item vnà cum carnibus piſces, qui poſſunt non nocere, vel etiam appetitum excitare. Vega *to.* 1. *c.* 4. *caſ.* 17. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 26. & *T.* 11 *Reſ.* 4. §. *Omnes*, & P. 3. T 5. *Reſ.* 70. §. *Nota etiam.*) Quod ſi hi cibi illi noceant, peccabit quidem contra temperantiam, non tamen contra præceptum ieiunij. *P.* 1 *T.* 9 *Reſ.* 47.

Item eos, qui dormire non poſſunt incœnati.

21 Cum infirmis connumerari ij poſſunt, qui caloris adeo edacis ſunt, vt incœnati dormire non poſſint. Hi enim excuſantur à ieiunio. Nec tenentur comedere ſero, & collationem mane ſumere; quia habent ius conformandi ſe communi hominum conſuetudini. Ità Sancius *diſp.* 54. *num.* 13. *P.* 1. T. 9. *Reſ.* 51. Qui addit, quòd obligatus ieiunare in pane & aqua, qui ſtare non poteſt quin bibat parum vini, aut edat parum obſonij, tenetur ieiunare, ſumpto illo modico. Quod verum eſt, ſi illud modicum eſt parua materia, (vt quoad vinum vna potatio moderate bibentis, vt dictum eſt V. *Iuramentum, nu* 17.) nam alias non eſſet ieiunium in pane & aqua. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 61.

Et qui nō poſſunt ieiunare niſi vinū bibant, aut obſonio veſcantur, excuſātur à ieiunio in pane & aqua.

TERTIO excuſat labor figulos Argentarios & ſimiles.
Item ſutores,
Prælum apud typographos verſantes,

22 † Tertiò ab obſeruatione ieiunij excuſat LABOR ✝. Ratione cuius excuſantur figuli argentarij, ferrarij, lignarij, fullones, ſementarij, coriarij, textores, piſtores, & ſimiles laborantes. Ità Layman *lib.* 4. *tr.* 8. *c.* 3. *num.* 3 *P* 1. *T.* 9. *Reſ.* 8. Item ſutores, quorum ars eſt etiam laborioſa. Ità Azorius *p.* 1. *lib.* 7. *c.* 17. *q.* 8. *Ibid. Reſ.* 7. Item verſantes prælum apud typographos. Non tamen colligentes typos. Ità Gordonus *to.* 2. *lib.* 6. *q.* 18 *c.* 6. *nu.* 11. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 134. Pictores, barbitonſores & ſartores Layman & alij non excuſant, quia eorum ars non videtur magnæ reſtaurationis indigua. Sed Fagundez *pr.* 4. *lib.* 1. *c.* 7. *nu.* 15. & 16. omnes artifices excuſari putat, ex priuilegio Eugenij IV. in quo omnes artifices ab obſeruatione ieiunij eximuntur. ſiue in eo Pontifex priuilegium eis concedat, ſiue declaret, non teneri. quam ſententiam Filliucius & Bonacina referendo, non improbant. *P.* 1. *T* 8. *Reſ.* 8.

Et ſecundum aliquos
Etiam Pictores, Barbitonſores,
Et Sartores,
Et omnes artifices.

Etiam quo die non laborant.

23 Nota hic primò, artifices prædictos non teneri ieiunare vno vel altero die, quo non laborant. nam indigent alimento pro labore diei ſequentis. & cum non ſint aſſueti ieiunio, nimium affligerentur. Ità Cruz *p.* 1. *pr.* 3. *ar.* 4. *dub.* 9. *concl.* 2. *Ibid. Reſ.* 9.

Et conduci poſſe cum pacto de non ieiunando.

24 Nota ſecundò, quòd ſtante prædicta doctrina ſi inueniantur operarij ieiunantes, & non ieiunantes, liberum eſt cuilibet conducere ad ſua opera quos velit ex his. Et ſic habet praxis timoratorum. Imò Fagundez *c.* 6. *num.* 16. putat, operarios conduci poſſe cum pacto de non ieiunando *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 13.

ITEM Concionatores,

25 Excuſantur deinde Concionatores integræ Quadrageſimæ (etiā pro mercede, vt ait Bonacina *de leg. diſp. vlt. q. vn. punct. vlt. num* 13. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 11.) quia valde laborant. Secus de illis, qui concionantur tantùm in Dominicis, niſi ſint valde debiles ad arbitrium viri prudentis *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 10.

Lectores,

26 Lectores etiam, quorum labor improbus, vel complexio debilior, quàm quæ ſuo muneri cum ſatisfactione obeundo ſufficiat, excu-

ſantur. Et ità etiam Confeſſarij debiles, & ſuo muneri aſſidui. Quos vtroſque ad arbitrium boni viri remittimus. Fagundez *pr.* 4. *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 19. *Ibid.*

Confeſſarij,

27 Idem quoque de Aduocatis & Procuratoribus dicimus. Pro illis habemus Ortiz *in ſum. c.* 19. *mand.* 2. *nu.* 15. & de Procuratoribus eſt eadem ratio. P. 1. *T.* 9. *Reſ.* 12.

Aduocati, Et Procuratores debiles, &c.

28 Cantores ſimiliter, qui ex officio canendi viuunt, & ieiunando redderentur inhabiles, Sancius *diſp.* 44. *n.* 18. excuſari putat, & veſci poſſe ouis in Quadrageſima, etiam ſi ſint Presbyteri, ad ſeruandam vocem: quia nemo tenetur ob ieiunium diminutè munus ſuum obire. Id quod potiori iure procedere exiſtimo in cantoribus deputatis ſolatio magnorum Principum. *P.* 1. *T.* 9 *Reſ* 11. in fine.

Cantores ſimiliter,

29 Scribas tota die ſcribentes, & ex officio ſcribendi viuentes, S. Iuan non excuſat. Sancius *diſp.* 54. *n* 16. illis conſulit, vt conſulant ſuas vires, an vigeant. *P* 4. T 4. Reſ 130.

Scribæ,

30 Itinerantes Ortiz *c.* 19. *n.* 12 omnes excuſat quæcunque ſit itineris cauſa, & etiam ſi non multum laborent. *P.* 1 *T.* 9. *Reſ.* 46. §. *Non reticebo*. Ego verò id tunc approbo, cùm in itinere non inueniuntur ad manducandum, niſi panis, fructus, & olera. nam hæc non ſunt ſufficiens prandium. Sanchez *in opuſc. to* 2. *lib* 5. *c.* 1. *dub.* 15. *n.* 3.

Itinerantes, quibus non adeſt ſufficiens prandium.

31 Defeſſus ex ludo pilæ, vel in quærenda concubina, aut etiam in illicitis mulierum commiſtionibus, qui in tali labore præuidit ſe euaſurum inhabilem ad ieiunium, peccat non ieiunando, ſecundum Ortiz *n.* 17. At ſecundum Medinam *lib.* 1. *c.* 14 §. 10. peccat ſolum in illis actionibus illicitis. *P* 1. *T* 9 *Reſ* 40. Et Sancius id probat *in diſp.* 4. *n.* 20. quia quo die obligat præceptum ieiunij, ieiunare non poſſunt: quando vero laborabant, etiam illicitè, tunc ieiunij præceptum non obligabat. Et addit, quod ſi quis ſe nimium defatigaret in fraudem ieiunij, non peccaret: quia non affectaret non ieiunare cùm deberet, ſed fieri impotens ad ieiunandum, ac proinde deobligari. Quæ opinio mihi non diſplicet, quamuis putem non recedendum a ſententia contraria Azorij *to* 1. *lib.* 7. *c.* 17. *q.* 9 *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 52. Aduerte etiam hic, docere Ledeſmam, *to* 2. *tr.* 27 *concl* 6. *c.* 2 *diff* 5. quod quando labor eſt licitus, vt ludus v. gr. pilæ non tenetur nemo ab illo abſtinere, ne fiat inhabilis ad ieiunium, quia talis abſtinentia non eſt per ſe ordinata ad obſeruationem ieiunij, neque Eccleſia illam præcipit pro ſeruando ieiunio. *P.* 1 *T* 9. *Reſ.* 40. in fine.

Et defeſſus ex quocunque labore etiam illicito.

Et Ledeſma putat, neminem teneri ceſſare a ludo pilæ, vt poſſit ieiunare.

32 Excuſantur præterea prægnantes & lactantes, quæ indigent nutrimento pro ſe & prole; vnde illis non ſufficit vnica comeſtio. Idque locum habet etiam in robuſtis, nam hæ paucæ ſunt, & leges aptantur ad communiora. Adde quòd prægnantes quandoque aſpetunt aliqua, quæ ſi non dentur, imminet proli periculum. Ita Molſeſius *to* 1. *tr.* 10 *c.* 4 *n.* 40. *P.* 1. T. 9. *Reſ.* 14. Nota tamen, quod, licet ſupradictæ excuſentur a ieiunio, non tamen poſſunt edere carnes, & lacticinia, ſecluſo prolis periculo. nam nutrimentum pro ſeipſis & prole capere poſſunt a cibis quadrageſimalibus ſæpius repetitis. Ita S. Iuan *de ieiun. ar.* 7. *diff* 6. *app.* 3. contra Fontes *p.* 3 *c.* 2 *n.* 5 *P.* 4. T. 4. *Reſ* 126.

EXCVSANTVR præterea prægnantes, & nutrices,

Quæ tamen regulariter nō poſſunt edere carnes, & lacticinia

33 Quarto excuſat ab obligatione ieiunij PIETAS, qua nimirum aliquod pium opus exercetur incompoſſibile cum ieiunio. Vnde peregrinantes ad loca ſacra, ſi peregrinationem commode differre non

EXCVSANTVR etiā exercentes aliquod opus pium, quod non compatitur ieiunium.

Vt peregrinantes ad loca ſacra.

poſſunt, excuſantur à ieiunio. Si verò poſſunt, Syluius *in* 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *diſp.* 54. *nu.* 2. ait, teneri. Sed Sancius *diſp.* 54. *num.* 2. negat, excuſatque omnes quæcunque pia opera exercentes incompoſsibilia cum ieiunio. Secundum Ortiz vero *c.* 19. *n.* 12. hi excuſantur etiam ratione laboris, ex quo capite excuſari putat omnes quauis de cauſa iter agentes, vt diximus *n.* 30 *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 46.

A IEIVNIIS oppidi excuſantur abſentes.

Qui poſſunt vti priuilegio loci, etiã contra ius cõmune.

34 A ieiunijs peculiaribus alicuius oppidi præter cauſas prædictas excuſat etiam ABSENTIA. Nam abſentes probabilius eſt non teneri ſeruare ieiunia particularia, quæ ſeruantur in oppido. Vide V. *Lex*, *nu.* 10. Imo poſſunt frui conſuetudinibus fauorabilibus loci, in quo reperiuntur, etiam contra ius commune. & ſic Luſitanus tranſiens per Caſtellam in ſabbato, veſci animalium inteſtinis, vt ait Villalobos *to.* 1. *tr.* 2. *diff* 34 *n.* 1. (*P.* 1. T. 9 *Reſ.* 18.) & peregrini tranſeuntes Mediolanum, comedere carnes in primis quatuor diebus Quadrageſimæ, vt ait Sanchez *de matr. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 18 *n.* 7. & 18. Ibid. circa medium † & vtrumque poſtea recitatiue *in* P. 3. *T.* 5. *Reſ.* 120. †.

35 An verò peregrinus teneatur ad ieiunia peculiaria Diuerſorij, vide V. *Peregrinus*, *n.* 1.

Et à ieiunijs epiſcopalibus excuſantur Regulares.

36 A ieiunijs epiſcopalibus exempti ſunt Regulares. quod tacitè innuit Tridentinum, dum obligans Regulares ad feſta epiſcopalia, nullam efficit de ieiunio mentionem. Suarez *de leg. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 8. Tenentur tamen ad ieiunia ciuitatum recepta ex generali conſuetudine P. 1. T. 9. Reſ 36.

IN dubio de potentia ad ieiunandũ peti debet diſpenſatio.

Quam Prælatus facere poteſt cum ſemetipſo.

37 Dubius an ad ieiunium teneatur, debet à Prælato diſpenſationem expoſcere. Qui in ea concedenda non ſit multùm ſcrupuloſus. nam ſi cauſa eſt dubia, ipſe diſpenſando faciet iuſtam. Si autem videtur ſibi inſufficiens, commutare ieiunium poteſt in aliud opus pium, ſi ſit eccleſiaſticum. nam ieiunium ex voto commutari poteſt per Bullam, & ex pœnitentia, per confeſſarium ſine illa. Prælatus verò diſpenſare etiam poteſt cum ſemetipſo. quia non eſt peioris conditionis quàm ſubditi. quæ etiam ratio militat in reſeruatis. Sanchez *de matr. to.* 3 *lib.* 8. *diſp.* 3. *n.* 9. *P.* 1. *T.* 9 *Reſ.* 15.

OBLIGAMVR etiam in die ieiunij non offerre alijs occaſionem frangendi ieiuniũ.

38 † Porrò in diebus ieiunij non ſolùm tenemur nos ieiunare, ſi poſſumus; ſed etiam non dare cauſam alijs non ieiunandi, ex generali regula charitatis, qua prohibemur obicem ante fratris oculos ponere, iuxtà dicenda V. *Scandalum*, & V. *Peccato cooperari* †.

Sed an liceat inuitare ad cœnam, paratum frangere ieiunium?

39 Igitur primò, non licet aliquem inuitare ad cœnam in die ieiunij, etiam ſi ieiunium frangere paratus ſit. ſicut non licet inuitare ad fornicandum, aut occidendum, paratum fornicari vel occidere. Et ratio eſt; quia voluntas determinata ad aliquem actum pro tali loco & tempore, ſi variatur poſtea ad alium locum & tempus; iam determinatur ad aliam & indiuidualiter diſtinctam actionem; ideoque qui eſt cauſa frangendi ieiunium hoc loco & tempore. etiam cum eo, qui pro alio loco & tempore illud frangere decreuerat, eſt cauſa actus mali ſecundum ſubſtantiam. Nec iuuat dicere: Ego non intendo fractionem præcepti, ſed ſolùm offerre cœnam parato illud frangere &c. nam violatio præcepti non ex eo ſolùm imputatur, quòd quis intendat illius malitiam, ſed quia concurrit ad actionem. cui malitia adnexa eſt. Turrianus *in* 2. 2. *to* 1. *diſp* 95. *dub* 6. & contingere poteſt, vt te cœnam non exhibente, ille ieiunium non frangat, ſiue diuina aliqua inſpiratio-

ne, ſiue alia occupatione præuentus. Suarez *de char. diſp.* 10. *ſect.* 3. *n.* 3. Verum, his non obſtantibus, ſi quis moraliter certus eſſet de futura violatione ieiunij, & illum inuitaret cum expreſſa ſuppoſitione, quod alias velit frangere ieiunium, ſuppetatque aliqua iuſta cauſa, Mendoza *in* 2. 2. *diſp.* 173 *ſect* 12. §. 154. illum à peccato excuſaret. & iuſtam cauſam aſſerit eſſe vrbanitatem ne ille edat cibos noxios, aut alia ſimilis. Probat autem, quia inuitans non cooperaretur internæ voluntati frangendi ieiunium, quæ iam ſupponitur. nec propinaret occaſionem, ſine qua ieiunium non violaretur; ſed tantùm miniſtraret illi materiam, cum ſuppoſitione ſub conditione *ſi velit cœnare*, & liberè eligendam. id quod ſatis iuſtificatur ex aliqua cauſa honeſta. Ità ille: probabiliter quidem. *P.* 5. *T.* 7. *Reſ.* 7. † & in hanc opinionem P. 1. T. 9. *Reſ* 38. magis propenſus fuerat, eamque abſolute docuit in *P.* 3. T. 5. *Reſ.* 36. §. *Item contra Vaſquez.* †.

40 Secundo, famuli miniſtrantes dominis cibos, quos & quando non niſi cum peccato ſumere poſſunt, ſecundum Turrianum *vbi ſup. in fine*, peccant peccatum ſcandali. At Caietanus *in* 2. 2. *q.* 147 *ar.* 4. *in fine*. & alij illos excuſant, quia ad peccatum concurrunt materialiter exhibendo materiam indifferentem, quatenus inſeruit nutritioni, idque ex officio, quod dominis præſtari ſolet. *P.* 5. *T.* 7 *Reſ.* 13. Hortado etiam *in* 2. 2. *diſp.* 10. *diff.* 9. illos excuſat ratione propriæ vtilitatis, ſi heri non peccant ex ignorantia P. 5. *in add. ad T.* 7. § *Nota ſecundò*, † & abſolutè olim cum Caietano *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 38. in fine. *Famulis cibos vetitos heris miniſtrare.*

41 Tertiò, tabernarij & caupones miniſtrantes cœnam ijs, quos à ieiunio putant non excuſari, ſecundum Toletum *lib.* 6. *c.* 5. peccant; ſecundum Ledeſmam *to.* 2 *tr.* 27. *c.* 2 *concl.* 6 *diff.* 4. non ità. Leſſius *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 4. *n.* 24. diſtinguit: Vel poſſunt cœnam negare abſque notabili incommodo, vel non poſſunt. Si poſſunt, & illi non ſunt aliò cœnaturi, tenentur ex charitate illud peccatum vitare. ſecus, ſi ſecus. Omnes iſtæ ſententiæ ſunt probabiles. ſed ſecunda ferè ſemper in praxi ſeruari poteſt: quia moraliter loquendo, vt aduertit Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 35. confluentes ad illos, vt plurimum ſunt pauperes, operarij, viatores, quos probabiliter credere poſſunt à ieiunio excuſari. Et ſi accedunt viri nobiles, hi erunt deperditæ vitæ, & quibus non poterunt reſiſtere ſine minis & contumelijs. Et nihilominus cœnam, quam ab ipſis habere non poterunt, alibi paratam inueniunt. Quod ſi tabernarius dubitet, an confluentes ad eos teneantur ad ieiunium, maiori ratione excuſatur; nam non ſua intereſt id diſcutere, & vnuſquiſque præſumitur bonus Ita Reginaldus *to.* 1. *lib.* 4. *c.* 16. *nu.* 200. Vnde non tenetur de hoc illos interrogare. quidquid dicat Leſſius *vbi ſup.* P. 1. *T.* 9. *Reſ.* 39. † & magis abſolutè *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 36. §. *Item licitum*. *Et quid de tabernarijs cauponibus?*

42 Vendentes ſimiliter cibos prohibitos in die ieiunij non peccant, ſiue publicè vendant, ſiue occultè, ſi certò non noſcunt ementem peccare. nam bona fide vendunt: & multi ſunt, qui illis cibis egent. nec illis præceptum impoſitum eſt de exploranda emptorum intentione. Ita Fagundez *pr.* 4. *lib.* 1. *cap.* 10 *n* 10. *P* 1. *T.* 9 *Reſ.* 38. §. *Ex his*. & Hurtado *in* 2. 2. *diſp.* 10. *diff.* 9. *P.* 5 *in add. ad T.* 7. §. *Nota ſecundò*. *Et venditoribus ciborum prohibitorum?*

Quaſe

PATER, & dominus tenentur curare, vt filij & ſerui ieiunent.

43 Quartò, patresfamilias & domini tenentur ex charitate curare, vt filij & ſerui eorum ieiunent, alias illos corrigere. Non tamen tenentur eos compellere, & ſi non ieiunant, de domo eijcere. nam hoc eſſet nimis durum. Ita Homobonus *p.* 2. *tr.* 8. *c.* 7. *q.* 21 *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 28. Nec tenetur quis ad ſua opera conducere operarios ieiunantes, vt dictum eſt, *n.* 24.

IEIVNIVM.

Quibus cibis explendum.

IN diebus ieiunij vetantur carnes.

44 † ADuerte primo, hæc tria præcepta abſtinendi à carnibus, abſtinendi ab ouis, & lacticinijs, & ieiunandi, eſſe diſtincta. & quamuis præceptum de abſtinentia carnium includatur in præcepto ieiunij, vnde ſecundum probabiliorem ſententiam diſpenſatus ad carnes, cenſetur diſpenſatus ad ieiunium, vt dictum remanet *nu.* 18. præceptum nihilominus de non edendis carnibus non includit præceptum ieiunij, nam pueri ante annum 21. non tenentur ad ieiunium, tenentur tamen à carnibus abſtinere. quod etiam de prægnantibus & nutricibus dictum eſt *n* 37 †

Sed non infantibus,

45 Dari tamen poſſunt carnes infantibus antè ſeptennium, etiam vbi adeſt contraria conſuetudo: nam pueri nec legibus, nec conſuetudinibus obligantur. Imo Sancius *diſp* 41. *n* 3. id verum putat, etiam ſi infans doli capax ſit nam per accidens eſt, quòd vſus rationis in aliquo acceleretur, & ius poſitiuum non intendit obligare niſi in illa ætate, in qua communiter lux rationis irradiat. Sed in hoc diſſentit Villalobos *to.* 1. *tr.* 23 *dub.* 8. *n.* 7. *P.* 1. *T* 9 *Reſ.* 42. Dari etiam poſſunt carnes paganis, qui non tenentur legibus Chriſtianorum: & amentibus, propter rationes, quas adducit Sanchez *in ſum to.* 1. *lib.* 1 *c.* 12. *n* 16 *Ibid* & *P.* 5. *T.* 14. *Reſ.* 7 in fine.

Paganis, Et amentibus

Et infirmis, aut infirmitatem timentibus ex cibis quadrageſimalibus.

46 Si quis etiam ab antiquo cibos quadrageſimales noxios expertus eſſet, non teneretur illis amplius veſci, & in reliquis Quadrageſimis periculum facere: alioqui enim eſus carnium in præſeruationem nunquam liceret. Secus ſi cauſam noxietatis ceſſaſſe, maximè dubitaret. Sancius *diſp.* 51. *nu.* 9. P 3. *T.* 5. *Reſ.* 70. §. *Notandum*. Qui idem dicendum exiſtimat in dubio, an tales cibi ſint nocituri: quia æquale ius nobis ineſt ad fugiendum damnum certum, ac damnum rationabiliter formidabile. illudque certò, & antiquius omni lege poſitiua. Et dubium in fauorem rei & poſſidentis interpretandum eſt. Nec diſpenſationem requiri. Sed Doctores, qui eam requirunt, loqui in dubio damni leuis, quod etiam præſens non excuſaret a ieiunio: ſed ſolùm ſufficeret ad diſpenſandum. Ita ille. an probabiliter, alij iudicent. P. 4. *T* 3 *Reſ* 56.

PRÆCEPTVM de abſtinentia carnium violatur toties quoties.
Sed non in ieiunijs ex voto.

47 † Igitur in diebus ieiuniorum & ſingulis ſextis ferijs & ſabbatis tenentur a carnibus abſtinere †, ſub onere peccati mortalis toties quoties committendi: quia eſt præceptum negatiuum. Ità Sancius *diſp.* 47. *num.* 26. *P.* 1 *T* 9. *Reſ.* 45. Quod probabile eſt non procedere in ieiunijs ex voto. nam vouens ieiunium, non vouet abſtinentiam carnium per ſe, ſed quatenus includitur eſſentialiter in ieiunio: quare fracto ieiu-

nio per primum carnium eſum, videtur ceſſare obligatio abſtinentiæ carnium. Ità Fauſtus *lib. 1. q. 140. n. 2.* contra Azorium *p. 1. lib. 7. c. 10. q. 8. Reſ. 37. ibid.* † & abſolute poſtea *Reſ. 45. §. Notandum* †.

48 Sed nota hic duo. Primum, pinguedinem ſecundùm gloſſam in *cap. presbyter d. 82. in v. ſagimen*, Hoſtienſem, Abbatem & alios apud Enriquez *lib. 7. c. 13. num. 21. in gloſſ. lit. H.* & nouiſſime Fagundez *pr. 4. lib. 1. c. 2. num. 20.* non computari inter carnes, ſed inter oua & lacticinia: quia pinguedo ex Ariſtotele *2. de gen.* non eſt caro. Et hanc ſententia (quæ tamen non caret aduerſarijs) multum fauere conſuetudini Regni Siciliæ, in quo tempore Quadrageſimæ, quando ex priuilegio Cruciatæ edi poſſunt lacticinia & oua, vſui eſſe ſolet etiam ſagimen. Præterquam quòd hic vſus iuſtificatur ab antiquitate, ſicut vſus Caſtellæ edendi inteſtina animalium in ſabbato, & alij ſimiles. Qui poſſunt iuſtis de cauſis introducti eſſe, quas non tenemur poſt tot annos inueſtigare. Et quamuis iuſta cauſa defuerit, nunc legitimi ſunt: quia pleræque conſuetudines contra legem initiò iniuſtæ ſunt, donec adoleſcant. *P. 1. T. 9. Reſ. 21.*

Pinguedo verò nõ eſt caro.

Vnde non eſt damnanda cõſuetudo Siciliæ vtendi lardo, & ſagimine in ſtar ouium & lacticiniorum.

49 Secundum notandum eſt, in eſu carnium in diebus prohibitis dari paruitatem materiæ, quemadmodum datur in præcepto negatiuo de non furando. Ità Merolla *to. 1. diſp. 2. c. 4. dub. 7. n. 111.* & Leone *qq. mor. de chocol. p. 3. num. 3.* qui dicit, eſſe eam quantitatem, quæ coquo ad guſtandum, & libatoribus Principum ad aſſecurandum ſufficit. nam ſi in hac quantitate admittit diſpenſationem ex cauſa tam leui abſque eo, quòd derogatur præceptum, ſignum eſt, tantæ carnis eſu præceptum ſolùm accidentaliter violari, & ſi id fiat abſque cauſa legitima, peccari ſolùm venialiter. *P. 5. T. 5. Reſol. 32.* Collige autem ex dictis, infirmorum miniſtris non eſſe illicitum, aliquid ex carnibus edere in die vetito, non ſolùm ad probandum, ſed etiam ad excitandum infirmo appetitum, & tollendum faſtidium, ſi id commodum eſſet. Nam in his eſt vrgentior ratio, quam quæ fauet coquis & dapiferis Principum; nimirum charitas, quam Eccleſia non intendit impedire. Ità Sanchez *in opuſ. to. 2. lib. 5. c. 1. dub. 22. n. 10. Ibid.* in fine.

Et in eſu carnium datur paruitas materiæ?

50 In ieiunijs Quadrageſimæ interdicuntur etiam oua & lacticinia, *ex c. denique d. 4.* & longa, communiterque recepta conſuetudine. & quidem tam ius citatum, quam conſuetudo obligat ſub mortali. Sic enim illud explicant DD. communiter contra Fagundez *pr. 4. lib. 1. c. 2. num. 12.* & certas Academias apud ipſum, explicantes de obligatione veniali: conſuetudo verò eſt vbique grauis, communiter ſeruata, & de eius tranſgreſſione populus ſcandalizatur, & timorati non benè ſentiunt ipſique tranſgreſſores pœnam reportant, quæ ſecundùm Suarez *de leg. lib. 7. c. 15. n. 13.* ſunt ſufficientia ſigna, quod aliqua conſuetudo obliget ſub mortali. *P. 3. T. 6. Reſ. 80.* Hoc autem præceptum vrget etiam in Dominicis Quadrageſimæ, vt docet Enriquez *lib. 7. ca. 13. num. 10.* quamuis neget Gomez *in bull. clauſ. 7. n. 7* & non improbet Trullench *in bull. lib. 1. §. 4. dub. 3. num. 1. Ibid.* in fine, & *P. 5. T. 14 Reſ. 13.* in fine. Et toties quis peccat mortaliter, quoties oua &c. comedit etiam eodem die, vt diximus *n. 47* de carnibus. Imo Sancius *diſp. 41. n. 16.* putat, edentem ſimul in Quadrageſima carnes & oua, peccare dupliciter, propter duo præcepta diſtincta. *P. 1. T. 9. Reſ. 45.* poſt initium.

IN ieiunijs Quadrageſimæ prohibentur etiam oua & lacticinia ſub mortali.

Etiam in Dominicis.

Et hoc præceptum frangitur toties, quoties comeduntur.

Et ſecundum Sancium ſi eduntur vna cũ carnibus, fit duplex peccatum.

51 Excuſat verò in primis paruitas materiæ, vt dictum eſt de carnibus-

Excuſat verò paruitas materiæ, bus. Vnde, quia in cibum, qui vulgò *biſcotto* dicitur, parum oui intrat, & longa conſuetudine introductus eſt, in ieiunio Quadrageſimæ non eſt mortiferus. Villalobos *to. 1 tr. 23. dub 7. n. 3. P. 1. T. 9 Reſ. 31.*

Et neceſſitas, 52 Secundò excuſat neceſſitas, non ſolùm infirmos, ſed etiam eos, qui alias epulas non habent, vt ſi quis in itinere præter lacticinia non inueniret, niſi panem, fructus, & olera: nam hæc non ſunt ſufficiens prandium & Sanchez *in opuſc. to. 2. lib. 5. c. 1. dub. 19. n. 6.* permittit itinerantibus lacticinia, quoties non inueniunt piſces. *P. 5. T. 14. Reſ 13. §. Notandum eſt.*

Et edens oua in Quadrageſima nō frangit ieiunium. 53 Qui vero in Quadrageſima edit oua, vel lacticinia, non proinde frangit ieiunium, ſed ſolùm peccat contra præceptum de abſtinendo ab illis, quod *n. 44.* diximus eſſe diſtinctum a præcepto ieiunij. Ita Sanchez *in ſum to. 2 lib. 4 c. 11. n. 53. P. 1 T. 9 Reſ. 45.* in fine.

OVA autem & lacticinia non prohibentur in alijs ieiunijs. 54 Porro in diebus Veneris & Saturni, & in omnibus ieiunijs extra Quadrageſimam oua, & lacticinia de iure communi non prohibentur. Ita D. Thomas *2. 2. q. 147. art. 8. ad 3.* & alij communiter contra Richard. *in 4. diſt. 15. art. 3. q. 5. P. 3. T. 6. Reſ. 8. §. Notandum ſecundò*, & *P. 5. T. 14. Reſ. 13. §. Nota.*

Tam de iure, Quam de conſuetudine. 55 Aliqui tamen, vt Cruz *in bull. diſp. 1. c. 5. dub. 12. nu. 17.* dicunt, prohiberi conſuetudine ſub mortali. Sed Filliucius *tom. 2. tr. 27. p. 2. c 3. n. 49.* recte obſeruat talem conſuetudinem, ſi alicubi recepta eſt, introductam eſſe ex deuotione, & propterea admonendum populum, ne peccet ex conſcientia erronea. Et vterque Sanchez, ac nouiſſime Trullench *vbi ſup. num. 9.* docent, in Regnis Hiſpaniarum talem conſuetudinem, quæ obliget ſub mortali, conſtare non poſſe; quia non poteſt adeſſe præſcriptio 40. annorum requiſita ad eam legitimandam; maior enim populi pars à multis annis ſumit Bullam, & eo e lacticinia etiam in Quadrageſima, & ſic contrarius vſus non poteſt allegari, niſi apud paucos, & pauperiores, qui videntes alios, qui edunt lacticinia, habere Bullam putant, edi non poſſe ſine Bulla. Quæ omnia militant pro noſtro Regno Siciliæ. Et cum hæc omnia faciant ſaltem quæſtionem dubiam, tuto quis poteſt hanc ſententiam ſequi; quia in dubijs melior eſt conditio poſſidentis: poſſeſſio autem ſtat pro libertate. Et in dubio nemo præſumitur ſe velle obligare. *P. 1. T. 9. Reſ. 5. §. Sed talem. Reſ 6.* in fine, & *41. P. 3. in addit. Reſ 20.* & *P. 5. T. 14. Reſ. 13.*

Præſertim in Regnis Cruciatæ, vt in Hiſpania, Et Sicilia,

Et ſpecialiter quo ad Religioſos. 56 Verum, dato & non conceſſo, quòd talis conſuetudo vigeat ſub mortali, adhuc tamen non obligat Religioſos loquendo de Regno Siciliæ, quia in eo Religioſi non habent talem conſuetudinem; & non tenentur conſuetudinibus ſæcularium. Et ita tenet Sanchez *in opuſc. vbi ſup. dub. 21 nu. 2.* quòd ſi in Hiſpania adeſſet conſuetudo abſtinendi a lacticinijs, adhuc Patres Societatis edere poſſent Et addit cum Paludano *in 4. diſt. 15. q 4. ar. 3.* quod conſuetudines laicorum non tenentur ſeruare Clerici Sed in hoc vltimo diſſentit Suarez *de leg lib 7. c. 17. n. 12. P. 5. T. 14. Reſ 13.* & in noſtra Sicilia conſuetudo abſtinendi à lacticinijs in Vigilijs & quatuor anni temporibus videtur grauis, & recepta ſub mortali apud Regulares. Vide præterea infra V. *Vſus. n. 7* †.

Vnde lacticinia edi poſſunt in ieiunijs ex voto extra Quadrageſimam. 57 Sed an lacticinia edi poſſint in ieiunijs voti, Pœnitentiæ, & Iubilæi? Reſpondeo quoad ieiunia ex voto extra Quadrageſimam cum Portellio *add. ad dub. Reg. V. Ieiun. n. 7.* affirmatiue, quia hæc ſolùm

lùm prohibentur in Quadrageſima. *P.* 1, *T* 9. *Reſ.* 5. Et ſi quis vouit ieiunare in Quadrageſima, dubitat tamen, an voluerit à lacticinijs abſtinere, comedens lacticinia non ſit reus voti, quamuis peccet contra praeceptum Eccleſiæ. Ità Sanchez *ſum. to.* 1. *lib.* 4. *c* 11. *n.* 53. *Ibid.* 9. *Itaque.* Et ſi aliunde non eſſet obligatus ieiunare, poſſet edere lacticinia ſine vllo pecccato. Ità Salas *in* 1. 2. *to.* 2. *tr.* 8. *diſp. vn. ſec.* 25. *n.* 250. contra Turrianum *opuſc.* 10. *diſp.* 1. *dub.* 2. *P.* 4. *T.* 3. *Reſ.* 20. Quoad ieiunia ex pœnitentia affirmatiue reſpondent etiam Paludanus *vbi ſup. art.* 4. *concl.* 2. & alij. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 6. Et quoad ieiunia Iubilæi extra Quadrageſimam, Henriquez *lib.* 7. *c.* 10. *nu.* 4. & *c.* 13. *num.* 13. qui adducit declarationem Pij V. Gregorij XIII. & XIV. & Sixti V. in ſuis Iubilæis *Ibid.* & *P. Tertia, in. addit. Reſ.* 20. Vnde in omnibus ieiunijs extrà Quadrageſimam lacticinia non prohibentur. *P.* 1. T. 9. *Reſ.* 41. & *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 80 §. *Notandum ſecundò.* An verò edi poſſint in collatione eorum ieiuniorum, in quibus permittŭtur, dicemus infra *n.* 62.

Ex pœnitentia, Iubilæi,

Et in omnibus extra Quadrageſimã.

I E I V N I V M
Quoad collationem.

58 † COllatio ſerotina in die ieiunij non licet de iure; ſed introducta eſt ex iam legitimè præſcripta conſuetudine. Vnde & quantitas eius & qualitas à conſuetudine communi, virorum doctorum & timoratorum præcipue, petenda eſt †. Et quidem.

COLLATIO ortum habuit ex cõſuetudine.

59 Quod attinet ad quantitatem, ſunt quinque opiniones. Prima Graffij *p.* 1. *lib.* 2. *c.* 34. *nu.* 29. quæ permittit tres vncias. Secunda Homoboni *p.* 1. *tr.* 6. *c.* 20. *q.* 90. quæ permittit quatuor. Tertia Villalobos *to.* 1. *tr.* 23. *dub.* 7. *n.* 4. quæ ſex. Quarta Fagundez *pr.* 4. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 13. & 19. quæ vncias octo permittit. Vltima tandem Filliucij *to.* 2. *tr.* 27. *p* 2. *c.* 3. *q.* 7. *n* 33. & aliorum, quæ illam extendit ad quartam partem cœnæ ordinariæ. Ex quibus opinionibus prima & ſecunda ſunt nimis rigidæ: tertia, & maximè quarta, probabiliores. Quinta verò eſt nimis laxa, (& ideo in praxi non admittenda; imò etiam Turrianus *cenſ Theol. cent.* 3. *dub.* 27. appellat improbabilem, & refert, à viris doctis Hiſpaniæ iudicari temerariam. nam quarta pars cœnæ ordinariæ eſt notabilis, vt videre eſt apud Hiſpanos, Gallos, Flandros, Germanos. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 117.) Quòd verò dicunt, quartam partem in alijs non eſſe notabilem: in primis non eſt generaliter verum. nam labor ſex horarum in die feſto, quæ ſunt pars quarta diei, eſt notabilis; & ita in alijs multis. (deinde non eſt conſideranda quantitas collationis in ordine ad cœnam, ſed ſecundum ſe, vnde quamuis quarta pars cœnæ reſpectu cœnæ non eſſet notabilis, eſt tamen notabilis ſecundum ſe ſpectata. *P.* 4. T. 4. *Reſ* 117.) Conſuetudo verò, quæ aſſertur, non viget apud timoratos. *P.* 1. T. 9. *Reſ.* 1.

Et fieri poteſt ſex vel octo vnciarũ.

60 Non eſt tamen damnanda conſuetudo Curialiũ Romanorũ facientium collationem groſſam, nam hi videntur generaliter diſpenſari, dum Papa ſcienter tolerat, & Concionatores & Confeſſarij non damnant. Quamuis, vt rectè obſeruat Cenedo *qq. can. q.* 41 *nu.* 4 talis conſuetudo ad alias Prouincias transferri non debeat. P. 1. *T.* 9 *Reſ.* 35. in fine.

Maior autem a Curialibus Romanis.

Et nobilibus.

ſine. Niſi quòd Sancius *diſp. 52. n. 9.* notat viris nobilioribus, tum ratione conſuetudinis, tum etiam, quia ſolent eſſe debilioris valetudinis, & aſſueti pluribus, & delicatioribus epulis, licere ſumere collationem aliquanto maiorem, quam plebeis. *Ibid. Reſ.* 1. in fine.

Et in Vigilia Natiuitatis fieri poteſt duplo maior.

Et ſecundum Sanchez triplo.

Etiam ſi cōtingat in Sabbato quatuor temporum.

61 Obſerua etiam, in Vigilia Natiuitatis collationem ſumi poſſe duplo maiorem ſolito. Ita Turrianus *ſum. p.* 1. *c.* 256. *dub.* 38 *concl.* 3. P. 5 T. 14. *Reſ.* 12. §. *Notandum eſt.* († Quamuis P. 1. *T.* 9. *Reſ.* 35. cit. vocauerit hanc ſententiam ſolùm probabilem †) Vnde puto cum Fagundez, ſumi poſſe ſexdecim vnciarum plus minusue. *P.* 1. T. 9. *Reſ.* 35. in fine §. *Quid ego.* Imò Sanchez *in opuſc. dub.* 26. *nu.* 1. putat, ſumi poſſe triplo maiorem ſolita, & teſtatur de vſu timoratorum etiam Religioſorum. († quod Auctori negandum videbatur in *Reſ* 35 *cit.* §. *Sed an talis* †) Et extendit hoc etiam ad caſum, quo Vigilia Natiuitatis occurreret in Sabbato Quatuor temporum, quia dignius trahit ad ſe minus dignum, & teſtatur de ſenſu virorum doctorum re late diſputata. Ipſumque ſequitur Sancius *num.* 10. quamuis reprobet Boſſius *de Iubil. ſect.* 4. *caſ.* 18. *nu.* 156. *P.* 5. T. 14. *Reſ.* 12. §. *Notandum.*

Sed non permittitur fieri in piſcibus,

Ouis,
Lacticinijs,
Leguminibus,
Et ſimilibus.
Sed tantùm in bellarijs & pane.

62 Quoad qualitatem ciborum, falſa & improbabilis eſt opinio Bonacinæ *de leg. diſp. vlt punct.* 3. *q.* 1. *nu.* 3. quòd in collatione non veniat conſideranda. nam conſuetudo, quæ collationem introduxit, non minus qualitatem, quàm quantitatem eius præſcripſit. *P.* 1. *T.* 9. *Reſ.* 1. §. *Ex his.* Et Turrianus *cent.* 2. *dub.* 94. dicit eſſe doctrinam ſcandaloſam, temerariam, & bonis moribus contrariam, aſſerere, quod pro collatione edere liceat duo oua. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 117. initio. Tenetur ergo ieiunans ſub mortali abſtinere in collatione ab ouis, piſcibus, lacticinijs, leguminibus coctis, & alijs cibis ſubſtantialibus, & refectiunculam ſumere in bellarijs (ſic appellantur fructus, dulciaria & alia, quæ ante cœnam ad excitandum appetitum, vel poſt ad ſigillandum cibum apponuntur in menſa,) & pane. *Reſ.* 1. *cit.* §. *Sed cum.* Tenet quidem Turrianus *in ſum. p* 1. *c.* 256. *dub.* 37. *concl.* 2. edi poſſe vna cum pane aliquid caſei, vel lactis (& Boſſius *vbi ſup. nu.* 128. ſumi poſſe iuſculum ex aqua ſeu vino, pane, & her[illegible], aut leguminibus ſale & oleo conditum in debita quantitate; quia nimirum hæc ſeorſim & cruda non prohibentur, & panis aqua coctus parùm inmutatur. (& idem de pane cocto cum amygdalis docuit Azorius *p.* 1. *lib.* 7. *c.* 9. *q.* 8.) Sed contra Boſſium tenent Villalobos & alij communiter; quia legumina ſunt opido nutritiua, & non computantur inter bellaria, nec ſunt adhuc per conſuetudinem introducta. P. 5. T 14. *Reſ.* 14.) & contra Turrianum, & Azorium tenet Sanchez *in opuſc. to.* 1. *lib.* 5. *c.* 1 *dub.* 25. *nu.* 4. docens, collationem fieri non poſſe cum caſeo, lacte, vel cremore amygdalino. Et reuera, ſi Turrianus non admittit piſciculos, qua ratione admittit caſeum? Niſi dicas, caſeum referri inter bellaria, ex quo cum Turriano videtur tenere Boſſius *n.* 132. quamuis ſubdat, tutius eſſe abſtinere. P. 5. T. 14 *Reſ.* 12.

Quid de pane cocto cum amygdalis?

HORA collationis non eſt de eſſentia.
Et poteſt variari ſine mortali.
Et cum cauſa ſine veniali.

63 Hora collationis communiter eſt ſero: ſed non pertinet ad ſubſtantiam; & qui mane illam ſumeret, & ſerò cœnaret, peccaret ſolùm venialiter; & ex iuſta cauſa, vt propter concionandum, legendum, &c. nullo modo. Ita Naldus *v. ieiunium*, *n.* 8. P 1. *T.* 9 *Reſ.* 33. Idque potiori iure procedit in eo, qui de loco non ieiunij ad locum ieiunij pro-

profecturus ientaculum ſumeret, vt docet Sancius *diſp.* 54. *n.* 28. *Ibid. Reſ.* 3. vel idem faceret tranſiturus de loco ieiunij ad locum non ieiunij, quod licitum eſſet etiam ad vitandum ieiunium. *Ibid. Reſ.* 19. Hic tamen ante diſceſſum non poſſet edere carnes. *Ibid. Reſ.* 8.

IGNORANTIA.

IGNORANTIA

Aut iuris, aut facti

1 † DIcenda aliqua ſunt de ignorantia: quia minuit voluntarium, vtpote quod procedere dicitur a principio cognoſcitiuo. Eſt ergo duplex in primis ignorantia, iuris, & facti. Exemplum illius, ſi quis comedit carnes in die Veneris, neſciens id eſſe prohibitum ab Eccleſia. Exemplum huius, ſi quis id faciat, ſciens quidem prohiberi, ſed ignorans eſſe diem Veneri. Quia vero iura trahere ſolent ſecum pœnam adnexam, ignorantia iuris ſubdiſtingui poteſt in ignorantiam præcepti, & pœnę impoſitæ tali pręcepto.

Et illa aut præcepti, aut pœnæ adnexæ.

Et aut iuris diuini, aut humani: Generalis, aut particularis.

Hæc aut facti mali intrinſece, aut quia prohibitum.

2 Rurſus, ignorantia iuris alia eſt iuris diuini, alia humani, & hæc alia iuris communis lati in Concilijs generalibus, aut Bullis pontificijs; aut particularis alicuius diœceſis. Ignorantia autem facti aut eſt de facto alias illicito, etiam præciſa lege poſitiua, aut de facto illicito ſolum quia prohibitum v. g. percuſſio Clerici eſt de ſe mala, etiam ſi præſcindamus à can. *ſi quis ſuadente*; audire verò leges extrà clauſtra monachis ideo malum eſt, quia ijs prohibetur in c. *non magnopere*, *ne Clerici vel monachi*.

Vtraque verò aut vincibilis, aut nõ.

3 Vtraque autem ignorantia iuris & facti eſt iterum duplex: inuincibilis & inculpabilis, & vincibilis ac culpabilis. Illa eſt, quando quis neſcit, quæ neſcire non debet, aut non poteſt † hæc verò ſecundùm Valentiam *to.* 2. *diſp* 6. *q.* 6. *punct.* 1. quod quis ignorat quæ ſcire debet & poteſt v. g. tenentur homines ſcire, delectationem moroſam eſſe peccatum, & quando occurrit, aduertere. Qui ergo in illam conſentit, quamuis ignorans, aut non aduertens eius malitiam, peccare, & ignorare vincibiliter & culpabiliter. Quæ ſententia eſt probabilis, quidquid dicat Salas *in* 1. 2 *tr.* 13. *diſp.* 8 *ſec. vlt. n.* 87. Sed probabilior & communior ſententia Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 16. *n.* 21. ad ignorantiam vincibilem & peccaminoſam præter obligationem aduertendi requirit ante conſenſum expreſſam aliquam cogitationem & conſiderationem actualem malitiæ, aut periculi, vel ſaltem expreſſam aliquam dubitationem, vel ſcrupulum: nam ſi de malitia operis nulla ſuſpicio vel ſcrupulus in mentem veniat, opus in quantum malum non erit voluntarium: cum nulla ratione fieri poſſit, vt voluntas velit malum, quod intellectus non præcognouerit *P.* 4. *T.* 4. *Reſ* 36.

Et vincibilis aut affectata.

4 Et hæc quidem ignorantia vincibilis iterum duplex eſt. vna affectata, quando quis cognoſcit debere aliquid ſcire, & ex induſtria vult ignorare: altera craſſa & ſupina, quando quis non ex propoſito, ſed ex quadam negligentia ignorat quæ ſcire poteſt & debet. *P.* 4. *Reſ. cit.* §. *Suppono igitur*. & Sanchez *de matr to.* 3. *lib* 9. *diſp.* 32. *n.* 31. requirit latam culpam, ità vt ignorans aut nullam, aut valde modicam diligentiam adhibuerit. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 13. † Poteſt etiam aſſignari tertia ſpecies ignorantiæ vincibilis, quæ ſit minus culpabilis quàm prædicta, ſit tamen mortifera, vt tenet Barboſa *in collect. tom.* 3. *lib.* 1. *tit.* 2. *c.* 2. *n* 7.

Aut craſſa & ſupina,

Aut neutra.

Et omnis aut abſolutè, aut ex ſuppoſitione ſciendo ſum.

num. 7. contra Suarez *apud ipſum* †. Denique, omnis hæc ignorantia aut eſt de rebus, quæ per ſe ſciri præcipiuntur, quales ſunt articuli fidei præcepta decalogi & Eccleſiæ, & alia pertinentia ad ſtatum particularem vniuſcuiuſque: aut de rebus, quæ ſciri debent ſolùm ex ſuppoſitione, quod quis circa materiam alicuius virtutis operari velit aut debeat. His poſitis, quod attinet ad culpam.

IGNORANTIA per ſe ſciendorum eſt peccatum mortale in ſpecie determinata.

Sciendorum ex ſuppoſitione non item.

5 Ignorantia culpabilis myſteriorum fidei & aliorum, quæ per ſe ſciri præcipiuntur, ſeu negligentia ea ſciendi, eſt de ſe peccatum mortale, diſtinctum ab eo, cuius eſt cauſa ſecundùm Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 126 *c.* 3. & alios († & approbat Auctor *P.* 3. *T.* 4 *Reſ* 165. †) contra ſpecialem virtutem ſtudioſitatis, quæ moderatur appetitum ſciendi iuxta peculiares materias & perſonas † Alia verò ignorantia, eorum ſcilicet, quæ ſciri debent ex ſuppoſitione ſiue iuris ſiue facti excuſat a peccato, cuius eſt cauſa, ſi eſt inuincibilis. nam ſi eſt vincibilis, eſt peccatum ipſamet †: non quidem diſtinctum & determinatæ ſpeciei, ſed illius ſpeciei, in qua eſt peccatum cauſatum ab ipſa. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ* 141. §. *Quæres*, & *P.* 4. *T* 4. *Reſ.* 37. Vide V. *Circumſtantiæ*, *n.* 54. 79. & 102.

Et ſecundum aliquos excuſat à peccato cõtra ius humanũ, etiam ſi ſit vincibilis.

Et quamuis Bonacina *in decal. diſp* 2. *q.* 8 *punct.* 7. *nu.* 21. & Sanchez *in ſum to.* 1. *lib.* 1. *c.* 17. *nu.* 19. dicant, etiam vincibilem ignorantiam, ſi non ſit affectata vel craſſa, excuſare à tranſgreſſione legis humanę: quia hæc non obligat cum tanto rigore. contra ſtat Palaus *to.* 1 *tr.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 16. *n.* 3. quia tota materia tranſgreſſionis in hoc caſu conſiſtit in negligentia culpabili ſciendi præceptum: imò non eſt alia malitia v. g. omiſſionis ieiunij ab ea, quæ eſt in illa culpabili negligentia. quæ proinde ſi eſt mortifera, tranſgreſſio non poteſt eſſe venialis. Sed has opiniones conatur conciliare Merolla *to.* 1 *diſp.* 4. *c* 2. *dub.* 10. *num.* 167. Certum eſt autem, non peccare mortaliter tranſgredientes præceptum Eccleſiaſticum bona fide, ex cauſa inſufficiente, exiſtimata ſufficiente, vt docet Caietanus *in ſum. v. ieiunii c.* 3. *P* 4. *T.* 4. *Reſ.* 35. Et à peccato hæreſis excuſat etiam ignorantia affectata, dummodo affectata non ſit ex mala opinione contra Eccleſiam, quia ad illam requiritur pertinacia. Vide V. *Hæreſis*, *num.* 4.

Et inuincibilis excuſat ſine dubio. Poteſtque contingere etiam circa ius diuinum. Et myſteria fidei, Et ius naturale ſecundarium prohibens bigamiam, Vindictam, Vſuram, Fornicationem, Mendacium officioſum, Pollutionem, Homicidium ſui ipſius, &c.

6 Ignorantia autem inuincibilis († quæ ſecundùm communem excuſat à culpa, ſicut etiam inaduertentia & obliuio actualis †) contingere poteſt non ſolùm circa ius poſitiuum humanum, & particulares circumſtantias facti, ſed etiam circa ius diuinum, & myſteria fidei. imò etiam circa ius naturale. non quidem circa præcepta vniuerſaliſſima, ſed circa alia, & frequentiùs circa ea, quæ ex præceptis vniuerſaliſſimis difficiliùs inferuntur, vt eſt bigamia, iniuriarum vltio, vſura, fornicatio, mendacium officioſum (pollutio voluntaria, *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 108. & homicidium ſui ipſius, *P.* 5. *T.* 4. *Reſ.* 30. præſertim ad ſaluandam pudicitiam, vt inſinuare videtur D Hieron. *in cap.* 1. *Ionæ verſ fin.* quod alioqui illicitum eſt, vt ait D Thomas 2. 2. *q.* 64. *ar.* 5. & Auguſt. 1. *de ciuit. c.* 18. non enim amittitur pudicitia per inuoluntariam fornicationis paſſionem, vt admirabili fortitudine obiecit tyranno Lucia noſtra; quia conſiſtit in animo. *P* 6. *T.* 7. *Reſ* 47.) Difficiliùs verò & rariùs circa præcepta, quæ ex vniuerſalibus facilè deducuntur, vt eſt cultus vnius Dei, & ſimilia, quæ directè in præceptis Decalogi continentur. Layman *lib.* 4. *tr.* 6. *c.* 8 *num.* 3. Tanner. *in* 1. 2. *diſp.* 4 *q.* 9. *dub.* 1. *n.* 14. & DD. communiter. *P.* 4. T. 4 *Reſ.* 36.

7 Ignorantia excuſat ab incurſione cenſurarum & aliarum pœnarum ſpiritualium, ſiue facti ſit, ſiue iuris etiam vincibilis Sanchez *de matr. tom.* 3. *lib.* 9. *diſp.* 32. *nu.* 31. contra Sotum *in* 4 *d.* 28. *q.* 1. *ar.* 2. *P.* 3. *T.* 5. *Reſ.* 13 & *P.* 5 *T.* 9. *Reſ.* 17. & *T.* 14. *Reſ.* 24. in fine Et ſi pœna lata ſit contra ſcienter violantes, aut præſumentes, excuſat etiam craſſa & ſupina (imo probabiliter etiam affectata *P.* 3 *T.* 6 *Reſ.* 7. † & recitanter *in P.* 5. T 9. *Reſ.* 17. §. *Notandum*, & tenet nouiſſimè Ghilinus *v excommunicatio, nu.* 21. & Cœleſtinus *in comp. tr.* 3. *c.* 5. *nu.* 4. †.) quia temeritas & ſcientia omnem ignorantiam excludunt. Bonacina *de cenſ. diſp.* 4. *ſect.* 10. *n.* 1. Quæ omnia procedunt etiam de ignorantia ſolius pœnæ, ſtante ſcientia præcepti (*P.* 3. T. 5. *Reſ* 13. & §. *Notandum P.* 4. *T.* 4 *Reſ.* 187. & *P.* 5. *T.* 9. *Reſ.* 17.) non enim ſatis eſt ad incurrendam cenſuram, quòd ſciam opus eſſe prohibitum, niſi etiam ſciam prohiberi ſub cenſura. Portell. *in add. ad dub. reg v. ignorantia num.* 29 (*P.* 3. T. 5. *Reſ.* 12. & *P.* 4. T. 2. *Reſ.* 36. & 85. §. *Dico*.) Vbi contra Pontium *lib* 10. *c.* 6 *n.* 12. docet, coniugem inceſtuoſum cum ignorantia pœnæ impoſitæ priuationis iuris ad debitum, non egere diſpenſatione. *P.* 3. *T.* 5 *Reſ.* 12. Quod generaliter procedit, etiam ſi actus, cui pœna adnexa eſt, ſit naturali iure damnatus, vt ſupradictus; & ſiue pœna epiſcopalis ſit, ſiue papalis, verbi gratia, imponat Papa excommunicationem furto: tunc qui talem pœnam ignorans, furaretur, peccaret quidem peccatum furti contra legem diuinam & naturalem de non furando, excommunicationem tamen non incurreret. Portell. *n.* 27. Et idem dic de ſuſpenſione, interdicto (P. 3. T. 6. *Reſ.* 41) & irregularitate. P. 4. T. 2. *Reſ.* 85. Ex quibus à fortiori ſequitur, omnem ignorantiam, quæ excuſat a culpa, excuſare etiam à cenſuris & pœnis illi impoſitis, vt Filliucius *to.* 1. *tr.* 20. *c.* 3. *n.* 58. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 51.

A CENSVRIS, & pœnis ſpiritualibus excuſat etiā vincibilis.

Et probabiliter etiam affectata.

Etiam ſolius pœnæ.

Etiam impoſitæ a. ctui intrinſecè malo.

Etiam à Papa.

8 Petes: quid dicendum de caſuum reſeruatione? incurritur ne ab ignorante caſum eſſe reſeruatum? Reſpondeo, P. Lugo *de ſacr. pœn. diſp.* 20. *ſec.* 2. *nu.* 11. diſtinguere, & aliquando in pœnam imponi, & tunc ſecundum probabilem opinionem non habere locum in ignorante. aliquando verò in medicinam, vt quando ad prudens Eccleſiæ regimen facultas Confeſſarijs limitatur, & tunc incurri etiam ab ignaro, vt habet praxis Religionum. Et quamuis dici poſſit, omnem reſeruationem ad bonum Eccleſiæ regimen referri, & hoc non obſtante, Bonacin. *de ſacr. diſp.* 5. *q* 7. *pun.* 5 §. 4. *n.* 1. & alios, reſeruationem inter pœnas & odia connumerare; vnde inferri poſſit nullam reſeruationem habere locum in ignorante: quia tamen contraria ſententia eſt communis, non audeo ab illa recedere. P 6. T. 6 *Reſ.* 42

An idem in caſuū reſeruatione?

9 Quę autem dicta ſunt de ignorantia, applica etiam obliuioni, & inaduertentiæ inculpatę, quæ illi æquiparantur. Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 4. *c.* 22. *n* 18. vnde ſi quis v. gr. vouiſſet non fornicari ſub pœna peregrinationis, vel eleemoſynę, & poſtea immemor voti fornicaretur; non teneretur ad pœnam voti. P. 3. *T.* 5. *Reſ* 41.

IGNORANTIÆ comparatur obliuio & inaduertentia.

10 Porrò ignorantia non ſolùm excuſat in foro animę, ſed etiam in exteriori iudicio. Probatur autem per iuramentum atteſtantis, quia nemo prǽſumitur ſuę ſalutis oblitus. Caball. & alij apud ipſum, *reſ. crim. cent* 3 *caſ.* 287 *n.* 46. Præſertim ſi accedat aliqua præſumptio, vt ſi legem palàm violauerit. Farinac. *de delic. canon q.* 149. *num.* 203.

Et ignorantia excuſat etiam in foro externo Et probatur iuramento eam allegantis.

Si non adſit præſumptio iuris de ſcientia.

Ex quibus ſequitur, quód ſi quis in hoc Regno Siciliæ vitulam publicè mactaſſet, iuraretque ſe legem D.N. Vrbani VIII. id prohibentem, ignoraſſe, non deberet declarari pœnas dictæ legis incurriſſe. P. 4. T. 4. *Reſ.* 187. Limita tamen, niſi ex parte iuris adſit præſumptio ſcientiæ: nam hæc non eliditur per ignorantiæ iuramentum Bartol. *de iur proiur.* n. 18. contra Afflict. *ibid.* 9. 2. *n.* 9. & Portell. *in reſ. p.* 1. *caſ.* 27 *nu.* 3. *P.* 5. *T.* 14 *Reſ.* 24.

IMMVNITAS ECCLESIARVM
Quoad loca.

IMMVNITAS tuendi reos conceſſa eſt

1 † IMmunitas Eccleſiarum eſt priuilegium Eccleſijs & locis ſacris conceſſum, vt rei ad ea confugientes, non poſſint extrahi per vim. Quod priuilegium vndenam ortum habuerit, dicemus *n.* 15. Quatuor autem hoc loco occurrunt examinanda: primum, quænam loca gaudeant immunitatem: ſecundum, quænam perſonæ ad ea confugientes, tutæ ſint: tertium, [illegible] ibus delictis: quartum, quinam ſit effectus Eccleſiaſticæ immu[illegible] tam quoad iudicem laicum, quam quoad Eccleſiaſticum: & primo [illegible]oad loca.

Eccleſijs,

Etiam ſi Euchariſtiam non habeât,

2 Priuilegio immunitatis gaudent in primis Eccleſiæ, cap. *miror*, cap. *definiuit*, cap. *nullus*, 17. *q.* 4. cap. *Eccleſiæ*, cap. *inter alia, de imm. Eccleſiæ*, & conſt. *Cum aliàs nonnulli* Greg. XIV. †. Etiam ſi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum non retineant quia cap. *Eccleſiæ cit.* id non requirit, & priuilegium Eccleſiæ non eſt conceſſum ſolùm ratione talis præſentiæ, ſed ob deſtinationem ad Sacra in ea peragenda. Palaus *to.* 2. *tr.* 11. *punct.* 6 *num.* 2. contra Couarruu. *lib.* 2. *c.* 20. & Sarpum *de iure aſyl. c.* 4. Etiam ſi de facto non peragantur. Peregrinus *c.* 4. *nu.* 7. contra

Nec ſacra in eis fiant.

Etiam pollutis, Interdictis,

Ambroſinum *de immun. c.* 10. *n.* 2. Imo etiam ſi ſit polluta vel interdicta; nam non propterea deſinit eſſe ſacra, ſicut Clericus interdictus non amittit ſua priuilegia. Suarez *de relig. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 9. *num.* 6. Et non ſolùm quoad peregrinos, ſed etiam quoad populum, ob cuius delictum interdicta fuerit. Peregrinus *n.* 14. contra Decian. *to.* 2 *lib.* 6. *c.* 25. n. 20. Item quamuis non dum ſit perfectè conſtructa: nam eo ipſo, quod

Nondû perfectis,

Epiſcopi auctoritate conſtrui cœpit, diuinis obſequijs dicata eſt. Farin. *de immun. c.* 17. *num.* 261. Et quamuis conſtructio intermittatur, contra Italiam *lib.* 1. *c.* 14 § 3. *n.* 15. *& ſequ.* Item quamuis Eccleſia diruta ſit, non auctoritate ſuperioris, ſi ſit ſpes reædificationis. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 11. contra Corream *par.* 2. *tr.* 10. quia ſimiliter Eccleſia diruta, ratione loci, in quo ædificata erat, ſacra eſſe non deſinit, l. *ede ſacra, ff de contr. empt.* & l. *in tantum* §. *ſacra, in fin. ff. de rer. diu. P.* 6. *T.* 1 *Reſ.* 1.

Et dirutis.

Item Oratorijs cõfraternitatum,

3 Secundò gaudent Oratoria Confraternitatum Eccleſiæ, aut monaſterio affixa. Peregrinus *nu.* 68. Vel auctoritate Epiſcopi erecta, quod præſumitur quotieſcunque habent campanam ſuper tectum & publice pulſatur. contra Sayrum *vbi ſup.* Vide c *præſentibus, de priu* & Sanchez *de matr lib.* 9. *diſp.* 15. *num.* 39. *Ibid* §. *Sed non eſt.* Imo Nouar. *ſec.* 2. *q.* 56. *num.* 8. id extendit ad quaſcunque Confraternitates, in quibus pia opera exercentur, quamuis erectæ ſint abſque Epiſcopi facultate.

tate. P. 4 T. 1. *Reſ.* 37. Sed contrarium declarauit ſacra Congregatio Epiſcoporum 17. *Decemb.* 1617. & Immunit. 9 *Decemb.* 1631. *Ibid. Reſ.* 108. prope finem.

Cœmeterijs,

4 Tertio contra Sarpum *ibid.* gaudent Cœmeteria cap *fin. de immun. Eccleſ.* ibi, *vel earum cœmeterijs*: etiam ab Eccleſia ſeparata, quia ex quo Cœmeterium fidelium ſepulturæ deſtinatum eſt, Epiſcopi auctoritate ſacratum præſumitur. Palaus *to. 2. tr. 11. diſp. vn. punct. 6. nu.* 16. Imò etiam ſi non ab Epiſcopo, ſed a ſimplici Sacerdote benedictum ſit: addit Peregrinus *nu.* 57. vel etiam ſi a nemine, dummodo Chriſtianus aliquis cum Officijs conſuetis de Epiſcopi licentia in eo ſepultus ſit. & etiam ſi pollutum ſit, vel interdictum, vt de Eccleſia diximus: nam Eccleſia & cœmeterium ex eadem cauſa æquiparantur, vt ait Caſtrus *conſ* 441. *P. 6. T. 1. Reſ. 6. & olim P. 4. T. 1. Reſ.* 108. §. *Notandum.*

Hoſpitalibus,

5 Quarto gaudent Hoſpitalia publica Epiſcopi auctoritate erecta Farin. *c. 17. nu.* 265. ex cap. *ad hæc, d. relig. dom.* cap. *definiuit* 17. *q.* 4. & l. *omnia priuilegia, C. de Epiſc. & Cler.* vbi omnia priuilegia Eccleſiarum extenduntur ad hoſpitalia: nam ſunt loca religioſa, quæ in prophanos vſus conuerti non debent. Et benè ait Caſtrus *conſ.* 458. *lib.* 2. hoc procedere, etiam ſi in hoſpitali ſacra non celebrentur; & propterea non ſit in eo altare, campanile, vel Eccleſia. Vide Ciarlinium *contr. ſir. c.* 116 (*Ibid. §. Sed tranſeamus.*) & Nouarium, qui *c.* 54. idem dicendum putat de hoſpitali erecto abſque Epiſcopi facultate. *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 37. in fine.

Monaſterijs Religioſorum,

6 Quintò gaudent immunitate Monaſteria Religioſorum quoad totam clauſuram, ideſt clauſtrum, dormitorium, hortum, domus familiarium & animalium, & ſimilia. quia adhærent Eccleſiæ. Vide cap. *ſi quis contumax*, cap *frater*, cap. *ſi quis in atrio*, cap. *minor* 17. *q. 4. c. 2. de conſuetud.* & habetur expreſsè in *l. pateant, C. de his qui ad Eccl. confug.* & docent Sanchez *vbi ſup nu.* 42. & alij multi. Et contra Trullench in decal. *to. 1. lib. 1. c. 11. dub 1. nu.* 6. id procedit etiam in grancijs Religioſorum; quę ſunt veluti hoſpitia ipſorum, & monaſterij membra, ſub auctoritate Prælati Monaſterij, cuius ſunt granciæ. Sic Peregrinus *n.* 58. *Ibid. §. Et tandem*, Gaudent ſimiliter Domus Clericorum in communi viuentium, vt Domus PP. Congregat. Oratorij. Item Domus Seminarij, Domus Puellarum, & Orphanorum, Epiſcopi auctoritate fundatæ. P. 6. T. 1. *Reſ.* 1. in fine.

Palatijs Epiſcoporum,

7 Sexto gaudent Palatia Epiſcoporum. Concil. Aurelian. *in cap. id conſtituimus* 17. *q.* 4. Vbi contra Sarpum *fol.* 40. non diſtinguitur de palatijs ſitis intra, vel extra quadraginta paſſus ab Eccleſia, vel de habentibus & non habentibus oratorium: quoniam immunitas eis conceſſa eſt ob reuerentiam dignitatis epiſcopalis, quæ vbique eadem eſt: & aliquid peculiare eſſe debet Domui Epiſcopali, quod non eſt alijs domibus Eccleſiæ & Canonicorum, quæ intra paſſus 40. gaudent immunitate. Correa *p. 2. q. 8. num.* 19. & alij multi. *P. 1. T. 1. Reſ. 27. P. 4. T. 1. Reſ. 96. & P. 6. T. 1. Reſ.* 4. Nec obſtat, quod ait Sarpus, a ſacris Canonibus ſtatutum eſſe, quod Epiſcopi domum Eccleſiæ proximam habeant. Nam, ſi habeant diſtantem, ſolùm dici poſſent iuri contrauenire, non tamen amittere immunitatem: quia non quidquid fit contra ius, tollit immunitatem. Bonacina *tom 2 diſp. 3. q. 7. punct. 4. nu.* 11. Reuera tamen id pro illis temporibus ſtatutum fuit, quando Clerici vnà

cum

cum Epiſcopo habitabant: quòd cum amplius in vſu non ſit, talis obligatio ceſſauit, vt ſupponitur in Ceremoniali Rom. edito à Clem. VIII. *c.* 2. Aduerte etiam, quòd Palatium Epiſcopi gaudet immunitate, etiam eo abſente, vel mortuo, vt docet Italia *n.* 4. dummodo alteri locatum non ſit. Et *n.* 13. ampliat ad domum Epiſcopi, quando per ſuam diœceſim in viſitatione tranſcurrit. *Reſ. 4. cit. in fine, & ex parte in Reſ. etiam 96. cit.*

Etiam Titularijs,

Adde, idem videri dicendum de Palatijs Epiſcoporum Titularium (quorum neceſſitatem in Eccleſia Dei optime explicat Bollus *in Oecon. can. claſſ* 3. *c.* 2. §. 4. contra Canum *de loc. Theol. lib* 5. *c.* 7. & retinere dignitatem epiſcopalem habetur in c. *legimus v. vbicunque diſt.* 93.) aut extra diœceſim exiſtentium, contra Ciarlinium *c.* 10. *num.* 10. Et ratio eſt, quia iura indiſtinctè loquuntur, & lex generaliter lata, generaliter intelligi debet, l. *in fraudem § vlt. de teſt. mil.* & ratio conceſſionis immunitatis, quæ deſumpta eſt ex Epiſcopi dignitate, militat etiam in his. Adde, quòd familia Epiſcopi Titularis, aut extrà diœceſim exiſtentis, gaudet foro, vt dicemus *V. Immun. Eccleſiaſt. n.* 19. Verùm, cum ſupradicti Epiſcopi iuriſdictionem non habeant, Epiſcopi diœceſani erit, de delictis ſuorum familiarum, & de reis in eorum domos fugientibus iudicare. Sed de hac re Sacra Immunit. Congregatio ſuum ferat oraculum. Dices cum Peregrino, Epiſcopus reſidere debet in ſua Eccleſia, & extra diœceſim nullam habet iuriſdictionem: ergò nec eius domus immunitate gaudebit. Reſpondeo, conſequentiam gratis inferri & præterea non ſemper peccare Epiſcopos manendo extrà Eccleſiam. P. 6. T. 1. *Reſ.* 5. *& ex parte olim* P. 4. *T.* 1 *Reſ.* 40. Adde aliquos apud Villadiegum extendere priuilegium immunitatis ad palatia aliquorum Oratorum Curiæ. P. 1. T. 1. *Reſ* 27. *in fine*.

Et Cardinalium.

8 Septimò gaudent immunitate Palatia Eminentiſſimorum Cardinalium extra Vrbem. Nam Greg. XIII & Sixtus V. hoc priuilegium ab eis abſtulerunt tantùm pro Vrbe, nec eædem rationes militant extra illam. Marinus *c.* 180. *n.* 12. *P.* 1. T. 1. *Reſ.* 37 *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 40. *§. Sed his*, & *P.* 5. T. 2. *Reſ.* 34. Idque ex ſimilitudine quam habent cum Palatijs Epiſcoporum. *Palaus to.* 2. *tr.* 11. *diſp. vn. punct.* 6. *n.* 22. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 5. *§ Secundò.*

Item domibus Eccleſiæ,
Et Eccleſiaſticorũ ſitis intra paſſus vt intra ab Eccleſia.
Etiam laicis conceſſis in locationem.

9 Octauo gaudent immunitate domus Eccleſiæ, Parochorum, Canonicorum, & aliorum Eccleſiaſticorum in ambitu Eccleſiæ, de quo infra *n.* 11. Etiam ſi laicis locatæ ſint. Chartarius *deciſ. crim.* 46. *nu.* 20. contra Oldradum *conſil.* 55. Et practicatum fuit Mediolani in cauſa cuiuſdam rei confugientis in ædem Eccleſiæ locatam laicis, teſte eodem Carth. Et ratio eſt, quia iura non requirunt, quòd domus huiuſmodi non inhabitentur à laicis. Et cum ſint fauorabilia, ampliari potius debent, quàm reſtringi: præſertim cùm dominium vtile cum directo, quod in tali caſu penès Eccleſiam reſidet, adeo connexum ſit, vt talis domus dici debeat Eccleſiaſtica, vt deciſum fuit in Rota *in vna Venetæ cenſ. an.* 1607. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 2. *à §. Rectè etiam, & olim* P. 3. *T.* 1. *Reſ* 71.

Vel emphyteuſim.

Quæ quidem rationes militant etiam, ſi tales domus conceſſæ ſint laicis in emphyteuſim: nam prædicta deciſio loquitur in hoc caſu: & probari poteſt à ſimili, quia eadem Rota *an.* 1631. cenſuit, bona Eccleſiæ conceſſa laicis in emphyteuſim, gaudere priuilegio fori, & collectari non poſſe. Sed in hoc caſu contrariam ſententiam docuit Nouarius *in ſum. tit. de immun. num.* 25. Et ego nolo

huius opinionis primus auctor haberi. *Reſ. 2. cit. à §. Sed ex his.* Quod autem de domo Eccleſiæ dictum eſt, procedit quoque de eius campanili, ſiue illi coniunctum, ſiue ab ea diſiunctum ſit; dummodo ſimiliter intra ambitum ſitum ſit paſſuum 30. Sic declarauit Sacra Congreg. Cardin. 7 *Decemb.* 1632. Et Nouar *nu.* 26. extendit ad campanile quantumcunque diſtans ex paritate Palatij Epiſcopalis, & propter ſpiritualitatem, quæ in eo eſt ratione campanarum oleo ſacro benedictarum, earumque vſum in Dei cultum, ob quæ *Turris ſacra* vulgò appellatur. Sed fallitur: nam Epiſcopi Palatio priuilegium conceſſum eſt ratione perſonæ: & pia opera etiam in Oratorijs priuatarum domorum exercentur, quæ immunitate non gaudent. *P. 4. T. 1. Reſ.* 108.

Et idem dic de campanili.

10 Nono, omnis locus, cui quomodolibet præſens ſit Corpus Chriſti. Atque ita reus confugiens ad Sacerdotem Corpus Chriſti ferentem, & illum tangens, ſecundum communem apud Bobadillam *to. 1. lib. 2. c. 14. n 86* contra Bouacidam *de leg. diſp. 3. q. 7. §. 2. num.* 11. gaudet immunitate. Imò ſatis eſt, intrare cubiculum ægroti communicantis, vt ait Suarez *de relig. tom. 1. tr. 2. lib. 3. c. 9. n.* 10. Aut perſonis, quæ per vicos & plateas hoc Sanctiſſimum Sacramentum aſſociant, ſe miſcere, vt ait Peregrinus *n. 19.* quia hæ perſonæ vnà cum Sacerdote repræſentant vnam Eccleſiam. Et horum omnium ratio eſt, quia hoc Sanctiſſimum Sacramentum eſt ratio præcipua, cur Eccleſijs immunitas conceſſa ſit. *P. 1. T. 1. Reſ.* 28. Id ipſum docet Correa *ad c. inter alia, de imm. p 2. n.* 25. de loco, vbi ſint, vel vnde proceſſionaliter tranſeant, ſacræ Reliquiæ; nam etiam ob Reliquias Eccleſiæ immunes ſunt: colitur enim Deus, & honoratur in Sanctis, tamquam in charis & amicis. Idem de ſacris Imaginibus. Idem de Sacerdotibus, qui non ſolùm Dei obſequijs dicati ſunt, vt Eccleſia; ſed ipſum manibus ſuis tractant, & ſunt ipſius ſacrarium († quod potiori iure dici poſſet de Sacerdote deferente Oleum ſanctum †. Sed id negat Riccius *p. 3. deciſ.* 88. *n. 5. Ibid.* in fine.) Sanè iura loquuntur ſolùm de Eccleſijs, & DD. communiter tamùm de Sacerdote Euchariſtiam deferente. *P. 4. T. 1. Reſ.* 48. Extendi tamen debet cum Albano & alijs ad Cardinales, ſi reus ad furcam ductus, vnum ex illis obuiam habeat, quod in praxim deduxit Cardinalis Ximenius Archiepiſc. Toletan. apud Gomezium *de eius geſtis lib.* 3. & ex conſuetudine id eis competere tradit Baldus *in l. addictos, C. de appell.* & iure quidem nam id olim habebant apud Romanos Flamines Diales, & Veſtales, apud Gell. *lib. 10. c. 15. P. 5. T. 2. Reſ.* 29.

Et de omni loco, cui quomodolibet præſens ſit Corpus Chriſti.

Et ſecundum aliquos etiam Reliquiæ,

Imagines ſacræ, Vel Sacerdotes,

Quod vltimũ limitandum eſt ad Cardinales.

11 Porrò ad Eccleſias reuertendo, non ſolum aula ipſa & corpus Eccleſiæ quoad ſuperficiem concauam gaudet immunitate: ſed etiam muri eius extrinſecùs, ſi quis illos tangat. Riccius *to. 3. reſ* 560. *nu.* 8. contra Archidiac. *in c. vn. de reliq. & ven. SS. P. 3. T. 1. Reſ* 73 *& P. 6.* T. 1. *Reſ. 3. §. Ad argumentum, & Reſ. 6. in fine.* Aut ſi oſtio clauſo adhæreat nam appellatione Eccleſiæ venit etiam oſtium, ſicut appellatione domus ex l. *ſi aquæductum C. de contr. empt.* Gambacurta *lib. 4. c. 1. num.* 9. contra Sarpum *fol.* 41. Eſtque expreſſum in cap. *ſi quis contumax* 17. *q.* 4. *Reſ. 3. cit.* Et potiori iure id procedit, ſi quis aſcendat ſuper tectum Eccleſiæ, & locorum recenſitorum. Sperellus *deciſ. 63. n. 9. Reſ. 73. cit. in fine, & Reſ. 3. etiam cit. §. Dicendum.* Etiam ſi pars aliqua veſtis è dictis locis foras pendeat: nam per eam reus capi non poteſt.

PORRO loca recenſita gaudent etiam quoad muros extrinſecùs.

Oſtium,

Tectum,

Ccc

ceſt. Villalobos *tom. 2. tr. 39. diff. 5. n. 4.* P. 6. T. 1. *Reſ. 6. §. Sed pro complemento*. Idem dicendum de porticu Eccleſiæ ex cap. *ſi quis contumax cit.* ibi *vel de porticibus Eccleſiæ*. & DD. communiter, qui hoc priuilegium extendunt ad ſcalas, vt idem Sperellus *deciſ.* 60. *num.* 14. Et, vt vno verbo me expediam, tota Eccleſiæ fabrica, etiam quoad habitationem coniunctam, clauſtrum, hortos, & ſimilia. † quod etiam procedit de alijs domibus ſupradictis †. Et ratio eſt, quia in fauorabilibus lata interpretatio facienda eſt. Ob contrariam rationem, Eccleſia per ſeminis, aut ſanguinis effuſionem in dictis locis non polluitur, quia nimirum odia ſunt reſtringenda. *P. 6. T. 1. Reſ. 1. à §. Sed quaro.* Adde, Eccleſiam gaudere immunitate per externum ambitum paſſuum quoad Matricem quadraginta, quoad alias triginta. cap. *ſicut antiquitus*, cap. *definiuit*, cap *quiſquis* 17. *q.* 4. (nomine paſſus ait Bonacina *to. 3. diſp. 2. q. 3. punct. 16. §. 4. n. 7.* intelligi menſuram quinque pedum, & nomine pedis menſuram quindecim digitorum. *P. 3. T. 1. Reſ. 71.*). Quod contra Sarpum *fol* 33. procedit tam de Eccleſijs extra, quàm intra mœnia ciuitatis, aut pagi. quia iura prædicta indiſtincte loquuntur. præſertim quod Eccleſia matrix ſemper eſt intra muros. Limitari tamen debet cum Peregrino *c* 4. *n.* 33. quoad Eccleſias intra ambitum murorum caſtelli, in quo priuilegium paſſuum propter loci anguſtiam practicari non poteſt, vt habetur in cap. *quiſquis cit.* Neque hoc priuilegium paſſuum antiquatum eſt per contrarium vſum, vt ait Sarpus. Et ſi eſſet, contraria conſuetudo ſeruari non deberet, vt ait Tuſchus *v. immunitas concl* 59. *n.* 18. addit tria valde notanda: primùm, quod ambitus intelligi debet ſolùm de ſpatijs liberis, vt ſunt plateolæ & viæ, & de domibus contiguis ipſi Eccleſiæ, etiam laicorum, non autem de domibus laicorum non contiguis; quæ tamen non tollunt priuilegium quoad reliquas ambitus partes. Secundùm, non oportere quod talia loca ſint ſacra. Tertium, locum habere etiam ſi reus confugiat primò ad ipſum ambitum, contra Palaum, qui *punct. 6. n.* 14. tunc gaudere inquit, ſi reus primo ad Eccleſiam confugiens, per ambitum poſtea ſe detineat. *P. 6. T. 1. Reſ. 2.*

Porticum,

Scalas, Clauſtrum, Hortum, &c.

Et Eccleſiæ præterea per circuitum 30 vel 40. paſſuũ.

Etiam ſi ſint intra mœnia.

IMMVNITAS ECCLESIARVM
Quoad Perſonas.

12 IMmunitate Eccleſiæ & loci ſacri de rigore iuris, & in terminis conſt. Gregor. omnes perſonæ gaudere poſſunt in delictis non exceptis. Etiam ſi infideles ſint aut Iudæi, quia nimirum iura has perſonas non excipiunt, & ad Gentilium aſyla cuiuſcunque Religionis perſonæ tuto confugiebant. ratio autem eſt, quia immunitas non eſt conceſſa perſonis, ſed locis. Aliqui limitant hanc ſententiam in caſu, quo infidelis ad Eccleſiam confugiens, Baptiſmum abſque ſimulatione poſtulaſſet. Sed communis opinio ex declaratione Sac. Congreg. immunitatis, etiam perfidum in Eccleſia protegendum affirmat; quam ſequitur nouiſſimè Ricciullus *lib. 2. c. 12.* nam hanc clauſulam iura non adhibuerunt. Stando autem in ſententia illorum, infidelis Baptiſmum petens, tueri deberet, donec ſuæ intentionis candor examinaretur. Præſumptio enim, quod

IMMVNITAS ſuffragatur omni generi perſonarũ.

Etiam Iudæis, Infidelibus,

quod illa petitio Baptiſmi ſit coacta & fraudulenta, non eſt iuris,& de iure; vnde Epiſcopus debet contra illam probationes admittere, & conſtito de intentionis rectitudine, illum defendere, vt docet Suarez *de relig. to. 1. lib. 3. c. 10. nu* 12. *P. 1. T. 1.* Reſ. 22. *P. 4. T. 1. Reſ.* 50. *P. 5. T. 1. Reſ. 2. §. Notandum & P. 6. T. 1.* Reſ. 23. Et eadem eſt ratio de hæretico, ſchiſmatico, apoſtata, hæreticorum fautore &c. in alijs delictis ab hæreſi, fautoria &c. nam iura negantia hæreticis immunitatem, intelligenda ſunt in ſenſu formali, nimirum quoad delictum hæreſis &c. non autem quoad homicidium, furtum &c. nam quamuis hæreticus etiam in his criminibus indignus ſit, qui ab Eccleſia, cuius proditor & hoſtis eſt, protegatur; Eccleſia tamen in ſuæ pietatis oſtenſionem non illum excludit, Farinacius *c* 13. *num.* 170. contra Sarpum *c. 5. fol* 60. *P 1. T 1. Reſ. 19. & P. 6. T. 1. Reſ* 24.

Hæreticis, Schiſmaticis, Apoſtatis, &c. Pro delictis non exceptis.

13 Petes primo: An Eccleſiæ immunitate gaudeant Clerici, ità vt ab Epiſcopo extrahi ab ea, inuiti non poſſint? Affirmatiuè reſpondeo cum Romano *conſ.* 226. & 234. & alijs communiter, contra Abbatem *in c. inter alia, de immun. n.* 13. Et ſic declarauit ſacra Congregatio 29. *Ian.* 1617. & 17. *Auguſti.* 1618. præter caſus degradatione dignos. Imò Roman. probat maiorem rationem vigere in Clericis, quàm in laicis in ordine ad participandum hoc priuilegium. *P. 1. T. 1. Reſ. 24. P. 3. T. 1. Reſ. 35. & P. 6 T. 1. Reſ* 25 *§. Notandum, &* 26. *§. Quæro decimò.* Et reus Sacerdos cotta & ſtola indutus extra Eccleſiã inuentus ad aſſociandum v. g. defunctum, præcedente Cruce, non poſſet à ſatellitibus capi, vt ait Locatellus *de tort. in ſp. 5. num.* 164. quod à fortiori procederet in Sacerdote ferente extremam Vnctionem, vel Sacrum Viaticum infirmo, nam eadem reuerentia, quæ debetur Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, maiori ratione debetur Sacerdoti, dum in habitu ſacerdotali miniſtrando diuina, & exequendo officia Eccleſiaſtica, repræſentat Chriſtum Dominum. Vnde ſi in his caſibus Sacerdos caperetur, & de aliquo delicto ab Epiſcopo interrogaretur, non deberet ei reſpondere, ſed opponere nullitatem capturæ. *§. Notandum cit.*

Item Clericis,

12 Petes ſecundò: Quid de Religioſis? Reſpondeo, ſi delicta extra Eccleſiam & conuentum commiſſa ſint, gaudere immunitate, ex paritate Clericorum. Conſuetudinem verò, quæ in contrarium affertur, nec certam eſſe, nec obſtare. nam ſi nullus laicus ad Eccleſiam hactenus aufugiſſet, non propterea Eccleſia immunitatem, quæ ſibi conceſſa fuit, amitteret. Gambacurta *lib. 4. c. 11. n.* 10. contra Riccium *p.* 3. *deciſ.* 172. *n* 6. *P. 1 T.* 1. *Reſ.* 25 Et ideo Religioſus in Eccleſia & domo alterius Religionis ab ea, à qua apoſtatauit, gaudere debet immunitate, vt practicatum teſtatur Italia *de immun. lib. 1. c 3. §. 1. num.* 17. *P. 1. T. 1. Reſ.* 23. *P. 4.* T. 1. Reſ. 83. *in fine, &* P. 6. *T 1. Reſ. 26. § Quæro decimò.* Imo Gambacurta idem dicendum putat de Eccleſijs & monaſterijs, in quibus Religioſus deliquit: quia hic caſus in ſacris canonibus non excipitur. Procedere tamen, quando ſuperior procedit ad pœnas canonicas vt iudex: non quando ad pœnas ſalutares vt pater. Sed hæc opinio, licet in rigore iuris probabilis, habet contra ſe contrariam praxim à ſummis Pontificibus approbatam. Quotidie namque in ſacra Congreg. Regular. occurrunt Religioſorum appellationes, ex quibus ſummus Pontifex compertum habere poteſt, hanc ſuis ſubditis locorum immunitatem Regulares Prælatos ſuffragari non velle. & tamen ſuperiores

Et Religioſis, confugientibus ad alias Eccleſias ab ijs, in quibus deliquerunt.

Secus de ijs, in quibus deliquerunt.

non punit ſed potius ſententias eorum confirmat. Et ſi opinio Gambacurtæ admittenda eſſet, nullus Religioſus puniri poſſet, & diſciplina regularis corrueret. Trullench *in dec. to. 1. lib. 1. c. 11. dub. 2. n. 2. & 3. Reſ. 25. & 26. cit.*

IMMVNITAS ECCLESIARVM Quoad delicta.

15 SVpponendum hic primò eſt contra Sarpum (commentitium nomen, quod in tota hac materia *de immunitate* maximè infenſum; & Eccleſiarum priuilegijs inuidum contradicentem habemus in libro, qui *de iure aſylorum* inſcribitur) Eccleſiarum immunitatem eſſe de iure diuino. Sic DD. communiter, quos citat & ſequitur Germon. *lib 3. c. 56.* & ad contraria argumenta reſpondet. Et dato quod ſit de iure humano, ea non a ſæcularibus Principibus, ſed à ſummis Pontificibus originem habuit. ſic declarante Tridentino *ſeſſ. 25. c. 20.* Et quamuis Gelaſius huius nominis primus leges immunitatis primus ſtatuerit, certum tamen eſt, Pontifices illam conceſſiſſe, ex quo Eccleſiæ primùm ædificari cœperunt. quia dictus Gelaſius, ante quem, vt diximus, nullus de hac re habebatur canon, in *c. Pater 17. q. 4.* ait, nunquam licuiſſe Principibus reos ad Eccleſiam confugientes inuitos extrahere, & extrahentem fuiſſe ſacrilegum. Quemadmodum autem Clericorum exemptio quoad forum. quamuis in ipſis Eccleſiæ exordijs in praxim deducta, vt patet ex Apoſtolo *1. ad Timot. 5.* ibi, *Aduerſus Presbyterum noli accuſationem recipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus*, & docet Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 13. nu. 10.* poſt multa tamen tempora ſacris Canonibus roborari cœpit: ita de Eccleſiarum immunitate dicendum foret. Secus enim Pontifices per multa ſæcula templa Chriſtianorum Aſylis Gentilium deteriora eſſe annuiſſe, & in concedenda illis immunitate à laicis Principibus fuiſſe præuentos, quod eſt abſurdum. Dicendum igitur, Eccleſiarum immunitatem fundari in iure diuino & canonico, acceſſiſſe etiam ei Imperatorum & Regum decreta, quæ Sarpus adducit, non tanquam inſtitutoria, ſed tanquam ſubſidiaria (vt de alijs legibus Imperial. circa Cleric. exemptionem docuit ſacra Rota *in vna Albanen. Gabella die 28. Ian. 1630.*) eaque aliquando Sacra Concilia ex ſuaui Eccleſiæ prouidentia, & ad maiorem ſacræ immunitatis obſeruantiam poſtulaſſe. P. 4. T. 1. *Reſ. 44. & P. 6. T. 1. Reſ. 34. à 9. Sed ſupereſt. & ex parte in Reſ. 29. 9. Quartò.*

IMMVNITAS Eccleſiarum eſt de iure diuino, Canonico, Et ciuili.

16 ✝ Supponendum ſecundò, inter alias de Eccleſiarum immunitate canonicas ſanctiones emanaſſe conſtitutionem Gregorij XIV. *datam Romæ in Quirinali Calend. Iul. 1591.* quæ incipit *Cum aliàs nonnulli*, in qua omnia priuilegia quibuſuis perſonis conceſſa extrahendi reos ab Eccleſijs in caſibus permiſſis reuocantur, & omnia in hanc formam cum antiquis iuribus reducuntur, quatenus in poſterum nemo ex magiſtratibus laicis reum de Eccleſia, aut loco ſacro abſque Epiſcopi licentia extrahere præſumat, ſub pœna excommun. latæ in Bulla Cœnæ contra violatores Eccleſiaſticæ immunitatis. Reos verò omnes hac im-

Ex ius poſitiuum correctum eſt per Bullam Greg. XIV

munitate gaudere, præter latrones publicos, graſſatores viarum, aut depopulatores agrorum, proditorios, item homicidas, quiue homicidia, aut membrorum mutilationes in ipſis Eccleſijs, aut cœmeterijs commiſerint, necnon aſſaſinij, hæreſis, aut læſę maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis, reos †. Quæ quidem conſtitutio cum lata ſit per modum legis vniuerſalis, & reducat omnia ad vnam formam cum particula taxatiua *tantùm*, ſublata facultate aliter interpretandi, reuocat non ſolùm conſuetudines, vt ait Maceratenſis *lib* 2. *reſ.* 15. *n.* 5. & iuris ampliationes per DD. factas contra Gambacurtam *c.* 8. & 9. ſed ipſum etiam contrarium ius commune, vt docet Filliucius *to.* 1. *trac.* 15. *c* 6. *n.* 153. & determinatur in litteris arbitrij Prælatis Sicilię à Sede Apoſt. *an.* 1605. conceſſis, & in quodam Breui Clem. VIII. ad Archiepiſ. Panormitan. 6. *Febr. an.* 1597. vbi declaratur, homicidium per inſidias committentes gaudere immunitate, non obſtante cap. 1. *de homicid. P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 1. Dices primo, contrariam conſuetudinem non abrogari per hanc Bullam, quia hæc derogatio in ea non exprimitur, vt exprimi alias deberet ex *c.* 1. *de conſt. in* 6. Reſpondeo, omnes conſuetudines contra Eccleſiarum immunitatem eſſe inualidas & corruptelas, vt probauimus V. *Conſuetudo*, *num.* 2. Et præterea, dictum caput non procedere in legibus, per quas ad ius primæuum reducimur (Caſtro *in l. de quibus nu.* 54 *ff. de leg.* & Carthar *deciſ. crim.* 46. *num.* 45.) qualis eſt Conſtitutio, de qua loquimur. Quæ etiam ſatis expreſsè contrariam reuocat conſuetudinem, dum prohibet iudicibus ſæcularibus reum ab Eccleſia extrahere, etiam in delictis exceptis. Dices ſecundò cum Sarpo, dictam Conſtitut. non fuiſſe vſu receptam, aut contraria conſuetudine fuiſſe abrogatam. Reſpondeo, in dicta Conſt. adiectam eſſe clauſulam decreti irritantis, cuius virtus eſt, quòd probari non poſſit, legem tali clauſula firmatam non fuiſſe vſu receptam, vt nouiſſimè ſacra Rota *in Maior. Indult. die* 11. *April.* 1619. coram D. Merlin o, & 16. *Nouemb.* 1640. coram D. Peutingero. Contrariam verò conſuetudinem non potuiſſe eam antiquare; quia præter ſupra dicta contra omnem ſimilem conſuetudinem, nondum elapſum eſt tempus ad talem ſtabiliendam conſuetudinem requiſitum, quod eſſe annorum 40. dicemus V. *Vſus*, *nu.* 12. & non eſt introducta ſciente ſummo Pontifice, qui reclamat quotannis in Bulla Cœnæ, & nouiſſimè in Bulla *Romanus Pontifex*, *data Romæ* 5. *Jan.* 1641. P. 6. *Trac.* 1. *Reſ.* 29. Nec obeſt conſenſus Clericorum & Epiſcoporum, nam hi non poſſunt renuntiare priuilegio, quod principaliter in Dei honorem conceſsum eſt, aut conſentire conſuetudini contra Canones. Ex quibus ait Valboa *in c.* 1. *de foro comp.* conſenſum Clericorum in ijs, quæ Eccleſiaſticæ libertati præiudicant, nil operari. Sicut etiam Sperell. *deciſ.* 37. *num.* 63. *Ibid. Reſ.* 9. *à* §. *Sed non deſinam*.

Cum ſuis ampliationibus, Et contrarijs conſuetudinibus.

Etiam introductis de conſenſu Cleri, & Epiſcopi.

17 Supponendum tertiò contra Gambacurtam *lib* 8. *c.* 13. Conſtitutionem prædictam violari non ſolùm per conſummatam, ſed etiam per attentatam rei ab Eccleſia extractionem, per illa verba, *quidquam præter, aut contra tenorem huius conſtitutionis attentare præſumpſerit*, quæ ſicut rationabiliter interpretantur à Farinacio *c.* 20. *num* 322. de attentatione in externum opus delapſa, ità gratis interpretantur à Gambacurta de attentatione cum effectu ſubſecuto. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 15. Item violari per reicidium de mandato iudicis laici in ipſa Eccleſia commiſſum,

Et Bulla violatur etiam per attētatam rei ab Eccleſia extractionem.

Aut reicidium in ea.

ſum, vt poſt Nouarium & Naldum docuit nouiſſimè Squillante *de oblig. Cler. p. 5. dub. 14. num 90.* vbi teſtatur de praxi. Nam legis mens magis eſt attendenda, quàm verba, l. *ſcire ff. de legib.* l. *non aliter ff. de legat.* 3 l. *nominis & rei* §. *verbum ex legibus, ff de verb. ſign.* ratio enim eſt anima legis, à qua regulari debet. Guttierez *lib. 3. q. 17. n. 83.* mens autem Pontificis fuit, hunc caſum comprehendere, quia reuerentia Eccleſię debita (ratio principalis, & vnica dictę Conſt.) magis violatur per occiſionem in ipſa Eccleſia, quàm per extractionem rei ab ea. Et alioqui dicta Conſt. facilè eludi poſſet; nam Iudices ad vitandam excommun. reos non extrahi, ſed occidi mandarent in ipſa Eccleſia, quod eſſet legi fraudem facere, contra regulam *l. contra legem 28. ff. de legib.* quapropter Nauarrus *c. 27. n. 51.* & alij, ad eluſionem vitandam vltra verborum proprietatem tam naturalem, quàm ciuilem legem extendi poſſe permittunt. Dices, Lex pœnalis extendi non debet ad caſus non expreſſos, etiam vbi maior ratio militat, vt dicemus v. *Lex quomodo interpretanda.* ergo. Reſpondeo, multos negare antecedens. Nos vero dicimus primo, illud non procedere quando lex pœnalis fauet Eccleſiæ, vt Gloſſ. *in cap. ſciant cuncti. V. alios.* & ibi Dominicus & Francus *num. 6.* Et præterea negamus conſequentiam: nam dicta Conſtitutio licet pœnas infligat, &c. Ex primaria tamen intentione fauorem Eccleſiæ intendit, & perſonarum ad eam confugientium; & ideo fauorabilis cenſeri debet, vt in ſimili de cau. *ſi quis ſuadente* ait Moditius *in* §. *lex eſt, inſt. de iure gent. dub. 21. nu. 4* & de omnibus concernentibus Eccleſiaſticam immunitatem, Merolla *to. 3. diſp. 6. c. 6. dub. 1. n. 14.* P. 6. T. 1. *Reſ. 35.*

Eſt enim lex fauorabilis & ideo in rei & Eccleſiæ fauorem ampliãda.

18 Et ideo generaliter contra Sarpum dicendum eſt, dictam Conſtitutionem in fauorem Eccleſiæ, & redundanter etiam reorum, extendendam eſſe, ſiue in dubijs circa loca ſacra, ſiue circa delicta &c. Nec valet dicere, quod intereſt bono publico, ne crimina, præſertim atrociora, impunita remaneant: Eccleſiam non debere facinoroſis delinquendi occaſionem præbere: Deum & Eccleſiam abhorrere delicta, &c. quæ acriter ac inſolenter nimium vrget Sarpus. Nam maximè intereſt reipublicæ, quod Eccleſia tueatur ad ſe confugientes, propter reuerentiam Deo debitam. Vnde apud omnes nationes vſus inualuit, quòd domus diuino dicatę cultui reos ad ſe confugientes protexerint. (quamuis Sarpus de templo Iudæorum id neget, & hunc vſum ſolis Grecis attribuat, apud Bittherſutium *de iure aſyl. c. 12.* vbi illum impugnat. *P. 6 T. 1. Reſ. 35.* §. *Et hæc dicta.*) quę quamuis, vt ipſe obijcit, fuerint pauciores, cum Chriſtianorum Templa innumera penè ſint; multitudo tamen aliunde compenſatur: tum quia noſtra Templa non fauent in omnibus delictis vt illa fauebant, nam rei in multis extrahuntur, & brachio ſeculari traduntur, & in alijs puniuntur à iudice Eccleſiaſtico, licèt remiſſius. tum quia maior debetur honor verò Deo, quàm Ioui, Herculi, &c. Quod ſi inde mali occaſionem arripiunt ſcelera committendi, id commune eſt omni rei quantumuis bonæ. nulla enim eſt tam optima, qua aliqui ex ſua malitia non abutantur. Abutuntur enim Dei miſericordia, licèt ipſe alioqui delicta & abhorreat, & puniat. P. 6. T. 1 *Reſ. 34.* Quod autem Sarpus opponit, Eccleſiam ſi grauiora delicta protegeret, euaſuram ſpeluncam latronum, retunditur à Guttierez *lib. 3. q. 3. n. 9.* auctoritate Chryſo-

ſtomi, defendentis Eutropium tyrannum, & Chriſtianorum perſecutorem, qui ob manifeſtas rapinas ab Honorio & Arcadio Imperatoribus ad ſupplicium damnatus, ad Eccleſiam confugerat, & ad ſimilem inſtantiam ſic reſpondentis: *Maximè propter hoc tuendus eſt Eutropius, quòd ſceleſtorum princeps fuit; in his enim oportet glorificari Deum, qui permiſit in id neceſſitatis eum adduci, vt per ipſum & virtus, quæ ineſt Eccleſiæ noſceretur. Iſta enim vera ſunt ornamenta altaris Eccleſiæ: iſta ſunt vera Chriſtianæ pietatis inſignia, &c.* Denique quod addit ex Nauarro & Farinacio, reos Romę in delictis grauioribus Eccleſiarum immunitate non frui, falſum eſt, & ſpurcum mendacium, quod Farinacius ex ſola Nauarri auctoritate docuerat, & poſtea in ijs, quæ Romæ obiuit muneribus, in praxi compertus, *in Appen. de immun. c. 2. nu. 17.* retractauit, Nauarrum excuſans. Et dato, quòd verum eſſet, nihil Sarpo faueret, ad idem iuſtificandum in alijs locis. Nam Papa qui Romæ præſens eſt, poteſt immunitatem iuxta contingentiam & caſuum diuerſitatem concedere & denegare, quod ex defectu poteſtatis Principi laico non licet. *P. 6. T. 1. Reſ. 25. à §. Nec obſtat.*

19 Supponendum quartò, excommunicationem Bullæ Gregor. non eſſe ferendam, ſed latæ ſententiæ, vt declarauit Clem. VIII. & Paulus V. contra Zambellum *v. eccleſia quoad eius immun. n. 23.* Vide Palaum *to. 2. tr. 11. diſp. vn. punct. 12. nu. 3. P. 6. T. 1. Reſ. 34. in fine.* Item eſſe reſeruatam ſummo Pontifici, nec ab Epiſcopo abſolui poſſe. Ciarlin. *c. 10. num. 38.* & Maranta *p. 2 reſp. 36. num. 14.* Et declarauit ſacra Congreg. apud ipſum *in vna Neapol. de Sanfelicijs an. 1626.* & olim *in vna Liparen. die 16. Ianuar. 1611.* vt conſtat ex litteris Cardin. Galli ad Epiſc. Liparen. Imo Scortia, *epit. 152. theor. 387.* docet, violantes Eccleſiarum immunitatem incurrere in cenſuras Bullę Cœnæ. licèt neget Fontanella *to. 1. deciſ. 201. n. 38. Ibid. à §. Et tandem, & recitanter olim. P. 1. T. 1. Reſ. 41.*

Et imponit excommunicationem latæ ſententiæ,

Summo Pontifici reſeruatam.

20 Suppono tandem, in dubijs, an reus gaudeat immunitate vel nè, Eccleſiaſtico Iudici definitionem incumbere, remota appellatione reſpectu tam rei, quàm fiſci (quamuis Zypæus *lib. 3. tit. de imm eccleſ. conſ. 3.* dicat, reum, quem Epiſcopus, inauditum immunitate non gaudere declarauit, appellare poſſe. Vide illum.) *P. 6. T. 1. Reſ. 30.* Nec teneri ſtare proceſſui iudicis laici, præſertim poſt dubium de hac re ortum erecto. Sed debere nouas probationes, eaſque concludentes recipere. *P. 6. T. 1. Reſ. 31.* Quæ omnia latè probabimus V. *Index Eccleſiaſticus, à num. 11.* Et nunc pro loci exigentia minutiùs explicantes, addimus primò, ſi delictum commiſſum ſit in diœceſi Sedis vacantis, iudicem legitimum talis controuerſiæ eſſe Vicarium Capituli, quia in *c. vn. de maior. & obed in 6.* Vicarius Capituli dicitur eam iuriſdictionem habere, quam haberet Epiſcopus, ſi viueret Peregrinus *cap. 3. à num. 33.* contra Italiam *de immun. lib. 1. c. 6. §. 1. nu. 42. P. 6. T. 1. Reſ 30. §. Quæro primò.* Item Epiſcopum electum & confirmatum, licèt nondum conſecratum; quia hic actus ſpectat ad iuriſdictionem, quam Epiſcopus per confirmationem acquirit cap. *tranſmiſſa de elect.* Idem contra eundem. *Ibid §. Quæro ſecundò.* Deinde teſtes examinatos in proceſſu informatiuo dictæ cauſæ, repeti debere, citatis fiſco Eccleſiaſtico & reo, vt tenent Palaus & Peregrinus, quos *loco cit. n. 15.* referemus; ijſque aſſignandas eſſe dilationes neceſſarias ad ſua iura de-

IN dubijs an reus gaudeat immunitate, Epiſcopus debet decidere.

Aut Vicarius Capituli ſede vacante,

Modo, qui ſcribitur.

defendenda; nam hoc exigitur ad omnem ſententiam de iure naturæ. Palaus *to. 2. tr. 11. diſp. vn. pun. 13. n. 14.* contra Giurbam *conſ. 50. nu. 5. Ibid. §. Quæro tertiò*, & *Quæro quartò*. Tertiò, dum cauſa diſcutitur, non debere reum in Eccleſia compedibus alligari. & conſuetudinem contrariam, quam conatur defendere Fontanella *deciſ. 200. & 201.* damnandam eſſe, tanquam contrariam ſacris canonibus, præſertim cap. *definiuit 17. q. 4.* vbi cauetur, ne reis aliqua vis, aut nocibilitas, damnumve inferatur, quin per 30. paſſus ad Eccleſia poſſint exire. Fagundez *p. 2. lib. 4. c. 4. n. 55.* & alij. *P. 6. T. 1. Reſ. 29. §. Hinc obiter.* Poſſe adhiberi vigilias à miniſtris laicis circa Eccleſiam, permittit Palaus *pun. 11. nu. 6.* Sane non poteſt iudex laicus reum extrahere, in ſuis interim carceribus detinendum: nam Conſt. Greg. dicit, cuſtodiendum eſſe in carceribus Epiſcopi, adhibita etiam ſi opus fuerit, cuſtodia iudicis laici. Vnde non placet quorundam opinio, qui dicunt licere iudici laico, reum in ſuis carceribus nomine Epiſcopi detinere ad maiorem ſecuritatem. Et multo minus, ſi dicant, retinere poſſe nomine proprio, dando cautionem de immunitate. Bonacina *to. 2. diſp. 3. q. 7. pun. 4. nu. 11. P. 6. T. 1. Reſ 32.* Quartò, iudicem Eccleſiaſticum non ſolùm non poſſe reum laico concedere, aut hunc contra illum ſic conceſſum procedere, in caſibus non exceptis, contra Corream *p. 4. nu. 10.* & alios, quia dum Bulla prædicta concedit Epiſcopis reum conſignare in aliquibus caſibus irritum quidquid contra actum fuerit, decernens, cenſetur in alijs caſibus hanc poteſtatem non permittere, vt docet Bonacina *pun. 7. n. 3.* (*Ibid. §. Quæro ſecundò.*) Sed etiam, quando inter Doctores dubium eſt, num reus gaudeat immunitate, vel ne, vt cum alijs Sperellus *deciſ. 60 nu. 13.* Nam in dubijs ea opinio amplectenda eſt, quæ fauet Eccleſiæ, vt dicemus V. *Opinio n. 11.* Vnde aduertant Epiſcopi, quòd ſi tradant reos Curiæ ſæculari in caſu, quo gaudere debent immunitate, præter peccatum & obligationem damnorum, ſi reus damnatur ad mortem, incurrunt irregularitatem. Nouar *n. 31. P. 6. T. 1. Reſ. 30. in fine.* Addo denique in delictis exceptis non poſſe reum extrahi a iudice laico abſque licentia Epiſcopi, non ſolum poſt Conſt. Greg. vt dicemus V. *Iudex laicus nu. 31.* ſed etiam antea ex iure can. in c. *frater*, & in c. *definiuit 17. q. 4.* & ciuili in l. *pateant in fin. C. de his, qui ad Eccl. conf* & auth. *ſi quis C. ad l. Iul. de adult. in §. fin.* Et ratio eſt, quia Princeps laicus non poteſt exercere iuriſdictionem in Eccleſia, cum ſit extra territorium eius, vt infra *n. 36.* Nec obſtat, quòd Epiſcopus in his caſibus non poſſit licentiam denegare. Nam nec denegare poteſt Regularibus licentiam prædicando in ſuis Eccleſijs, quam tamen petere tenentur, Caballus *c. 194. n. 12.* & alij. P. 6. *T. 1. Reſ. 28.* Si quæ vero alicubi contraria extat conſuetudo, ea reprobanda venit per ea, quę diximus V. *Conſuetudo, à n. 2.* & dicemus iterum V. *Vſus. Ibid. Reſ 29.*

GAVDENT verò immunitate rei in omnibus & quibuſuis delictis præter excepta.

21 His poſitis, ad delicta deueniendo, generaliter dicimus, quæcunque delicta, quantumuis enormia ſint, præter ea, quæ in Bulla excipiuntur, & referemus infra, gaudere Eccleſiæ immunitate. Nam Bulla corrigit ius commune, & excipit aliquos caſus cum particula taxatiua *tantùm*, quæ firmat regulam in non exceptis, l. *nam quod liquidè §. fin.* & impedit extenſionem ad non expreſſa, l. *properandum*, §. 1. *C. de iud. l. ſi cum exceptio §. quòd ſi homo, ff. quod met. cauſa.* & adiecta

gratio-

orationi affirmatiuæ, excludit & negat omne id, quod eſt extrà modum & formam eius, quod ponitur. l. *Iulianus*, & l. *non tantùm*, *ff. de petit. hered.* & quando ponitur per modum formæ, nec additionem nec diminutionem admittit, l. 1. §. *opus nouum*, *ff. de nou. oper. nunciat.* Bald. *in l. quoties C. de ſuis & legit.* & DD. communiter. Adde, quòd in dicta Bulla apponitur clauſula *ſublata eis & eorum cuilibet* &c. quæ omnem prorſus extenſionem, & interpretationem extraneam repellit. Decius *conſ. 61. n. 2. lib. 1.* Aymon *conſ. 201. n. 43.* Et ſic docent in terminis Maranta *p. 2. reſp. 36. nu. 29.* Giurba *conſ. 110. n. 15.* Farinacius *c. 22. n. 355.* & alij quamplures, contra Cutell. *in l. Martini c. 17. num. 5.* (Sancium *diſp. 44. num. 52.* qui tamen loquitur in terminis iuris communis. P. 1. *T. 1. Reſ. 39.* in quibus etiam refellendus eſt per ea, quæ docet Palaus *tom. 2. tr. 11. diſp. vn. punct. 10. num. 4.* & alij) & Gambacurtam, cuius commentaria *de immun. in hanc Bullam*, quia contrarium docebant, a ſacra Congreg. fuerunt prohibita per decretum *ſub die 17. Iul* 1633. *P. 5. T. 1. Reſ. 2. & P. 6.* T. 1. *Reſ. 25.* Nec obſtant epiſtolæ Clem. VIII. adductæ à Farinacio *c. 22. num* 250. directæ ad Archiepiſcopos Neapolitan. & Bononien. contra debitores fugitiuos, bannitos, fures, &c. nam in illis Pontifex non declarat, huiuſmodi delinquentes non gaudere immunitate, ſed ſolùm prohibet Prælatis, ne tales perſonas in ſuis Eccleſijs & domibus diu detineant. Nec obligant in alijs locis, cum Romæ publicatæ non fuerint. Peregrinus *cap* 11. *num.* 14. *P. 3. Tract. 1. Reſ.* 40.

22 Gaudent ergo in primis immunitate Eccleſiæ fures, non obſtante conſuetudine à Sarpo *ſol.* 51. allegata, vt ſæpius dictum eſt, etiam ſi ab Epiſcopis & Clericis approbata fuerit. *P. 6. T. 1. Reſ. 9. à §. Sed an ſaltem.* Item ſacrilegus & periurus, præterquam ſi occiderit vel mutilauerit in Eccleſia, vt dicemus *n. 25.* Chartar. *deciſ. crim. 7. n. 60.* contra Boerium *deciſ.* 109. *n* 3. & Igneũ *in l. 1. n. 20. ff. ad ſillian P. 6. T. 1. Reſ. 26. §. Quæro ſextò.* Item ſuſpenſus, vel interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, quamuis priuentur eccleſiaſtica ſepultura, quia hæc illis prohibetur, immunitas verò non item. interdictum enim non refertur ad ingreſſum materialem Eccleſiæ, ſed formalem, in ordine ad audienda diuina officia. Farinacius *c. 2. n* 44. cum Suarez & alijs, contra Felinum *in c. 2 de excep. n. 6.* Item excommunicatus declaratus: nam clericus excommunicatus non amittit forum; nec Eccleſia interdicta priuilegium protegendi reos. Couarruu. *lib* 2 *c. 20. nu. 11.* contra eundem *ibid. Ibid. §. Quæro ſecundò, & §. Quæro tertiò.* Vnde gaudet percutiens, vel occidens Clericum, etiam ſi ſic lædat Eccleſiam: nam Eccleſia diligit inimicos, & benefacit perſequentibus illam. Sperellus & alij multi apud ipſum *deciſ. 22. n* 10. *Ibid. in fine §. Quæro ſextò, & olim P. 1. T. 1. Reſ 34. & P. 4. T. 1. Reſ.* 68. Item occidens aliquem in duello, Ambroſinus & alij apud ipſum *de immun. c. 8. nu.* 12. contra Barboſam *de iure Eccl. lib. 2. c. 3. nu* 101. *Ibid §. Quæro decimotertio, & olim P. 4. T 1. Reſ.* 46. Item deflorans monialem. Etiam de iure communi, vt communiter Canoniſtæ cum Abbate apud Peregrin *c. 12. num* 14. contra Corream *p. 3. num* 16. *P. 4. T. 1. Reſ 43. & P. 6. T* 1. *Reſ.* 14. *in fine.* Item raptor virginis. etiam de iure communi, ex c. *de raptoribus 30. q. 1.* Fagundez *p* 2. *lib. 4. c. 4. num* 42. & alij penes ipſum, contra Sarpum *c. 5. ſol* 49. *Reſ. 14. cit.* Etiam ſi virginem, aut monialem in Eccleſia defloraſſet *Reſ. 43 cit.* Item

Fures,

Sacrilegi, Periuri, Suſpenſi, Interdicti,

Et excõmunicati,

Vt occiſores Clericorum,

Monomachi,

Monialium defloratores,

Raptores,

Miniſtri extrahentes reum ab Eccleſia, quando debet gaudere, Blaſphæmi, Simoniaci,

miniſtri extrahentes reum ab Eccleſia in caſibus, in quibus gaudere deberent, quamuis indigni ſint, qui immunitate gaudeant, qua alios gaudere non ſinunt. Palaus *pun.* 10. *n.* 10. contra Decian. *lib.* 6. *c.* 25. *n.* 9. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 32. §. *Sed hic obiter*. Item blaſphæmus, in Deum, B. Virginem &c. & ſimoniacus. niſi blaſphæmia hæreticalis ſit, aut ſimoniacus errorem haberet in intellectu contra fidem. Ita de primo Nauar. *c.* 25. *n.* 20. contra Oldrad. *conſ.* 154. De ſecundo Farinac. *c.* 13 *n.* 177. contra Decian. *c.* 26. *nu.* 5. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 26. §. *Quæro octauò*, & *Quæro nonò* & de blaſph. olim *P.* 1. T. 1 *Reſ* 31. *prope finem* & *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 51. Item Religioſus apoſtata, ſi confugiat ad Eccleſias alterius Religionis iuxtà dicta *n.* 14. Item adulter, non obſtante Auth. *de mandatis Principum* §. *deinde competens eſt v. homicidia autem*, & alijs iuribus ciuilibus, quæ in hac materia nihil valent, cum ſtandum ſit iuri canonico. Ità Carthar. *deciſ. crim.* 46 *nu.* 84. contra Ancharan. *in c. inter alia de imm.* *Reſ.* 26. *cit.* §. *Quæro ſept.* Item ſodomita. etiam ſi crimen nefandum commiſerit in Eccleſia. Maranta *p* 2. *reſp* 36. *à nu.* 22. contra Cutell. *in l. Martini c.* 17. *nu.* 5. *Reſ. cit.* §. *Quæro quartò*, & *olim P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 2. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 45. & *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 2. §. *Vnde. ex dictis*. Etiam ſtando in terminis iuris communis, ex c. *inter alia de imm.* & ibi Hoſtien. *num.* 1. *Reſ.* 45. *cit.* & etiam ſi ſodomita ſit Clericus, ait Nouarius *n.* 4. §. *Vnde ex dictis*, *mox cit.* Item patris occiſor, ſecluſa proditione, vel aſſaſſinio. Barboſa *lib.* 2. *c.* 3 *nu.* 95. P. 6. *T.* 1. *Reſ.* 26. & quiuis alius facinoroſus, præter delicta ſequentia. *Ibid. Reſ* 25. & *alibi ſæpiſſimè*.

Et Religioſi apoſtatæ.

Item Sodomitæ,

Et parricidæ.

CASVS excepti debet preſſe ſumi,

23 Caſus autem excepti in Bulla Gregorij, in quibus reus immunitate non gaudet, propriè ſumi debent, nec ampliari ex paritate aut maioritate rationis: quia talis exceptio eſt odioſa, & ideo ſtrictè interpretanda. Et quamuis Decianus *lib.* 2. *c.* 28. *nu* 20. & alij doceant, legem pœnalem ex identitate rationis extendi poſſe, id tamen non procedit, vbi agitur de præiudicio cauſæ fauorabilis, vt eſt immunitas Eccleſiarum. Farinacius *c. vlt. nu.* 355. & alij. Vide ſupra *n.* 17 & 18.

Et ſunt hæreſis,

24 PRIMVM ergo delictum exceptum eſt HÆRESIS. Hæreticus enim non gaudet immunitate. formaliter tamen ſumptus, ſeu pro delicto hæreſis tantùm, nam pro alijs gaudet, vt dictum eſt. *nu.* 12. Nomine autem hæreſis veniunt etiam delicta hæreſim ſapientia, quæ ab Inquiſitoribus cognoſcuntur: nam hæreſis interna occulta eſt, & per externa delicta dignoſci & inquiri debet. Farinacius *in appen. cap.* 13. *nu.* 175. *P* 1. *T.* 1. *Reſ.* 38. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 51. & *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 24. Si verò conſtaret, fautoriam hæreſis, ſchiſma, apoſtaſiam &c. cum hæreſi, aut hæreſis fauore coniuncta non eſſe, tales non eſſent ab immunitate excludendi. *Reſ.* 24. *cit.* §. *Sed hoc*, in fine.

Homicidium, aut mutilatio in Eccleſia, vel Cœmeterio,

25 SECVNDVM delictum exceptum in Conſt. Greg. eſt HOMICIDIVM & MVTILATIO IN ECCLESIA vel COEMETERIO. quod cum etiam ſtrictè interpretandum ſit, non ſunt excludendi ab immunitate furantes in Eccleſia etiam res ſacras, vel in eam cum furto, aut armati ſe recipientes. monetam in ea cudentes, ſodomiam, vel aliud quantumuis enorme delictum committentes præter iam dicta; vt patet ex † Bulla, & ex † c. *inter cætera*, *de immun.* Nec valet dicere, eandem rationem vrgere in his delictis atrocibus, ac in illis. Nam hoc ſolùm probat, hæc quoque excipi rationabiliter potuiſſe, aut in caſu

o..

occurrente impetrari poſſe a Summo Pontifice, vt propter delicta e-normiora rei curiæ ſæculari tradantur. minime vero, de facto ex-cepta eſſe, Farinac. c. 16. n. 208. & alijs contra Sarpum c. 5. fol. 43. P. 1. T. 1. Reſ. 2. & P. 6. T. 1. Reſ. 7. Et quòd furantes in Eccleſia gaudeant immunitate, declarauit ſacra Congreg. in vna Squillac. 18. Martij 1632. P. 6. T. 1. Reſ. 9 † & de tali furto etiam olim P. 1. T. 1. Reſ 17. de fugientibus ad Eccleſiam cum furto, in ſpecie Reſ 9. cit. 9. Verum. & cum alijs Reſ. 17. cit. & P. 6. T. 1. Reſ. 8. †. Et idem dic de violantibus Eccleſias: eas comburendo &c. cum Peregrino c. 13. n. 15. P. 1. T 7 Reſ. 21. & P. 6. T. 7. Reſ. 16. in fine.

26 Nomine autem homicidij in dicta exceptione intelligendum eſt homicidium in ipſa Eccleſia phyſice commiſſum. Vnde ſi, in Eccleſia exiſtens, mandet quem extra Eccleſiam occidi, non priuatur immunitate. Palaus pun. 9 n. 18. & alij contra Suarez de relig. to. 1. lib. 3. c. 11. nu. 7. & alios. Et idem dici debet de eo, qui extra Eccleſiam exiſtens, homicidium in Eccleſia fieri mandat, quia mandans homicidium non eſt proprie homicida. Idem Palaus pun 4. n. 17. & alij, contra Peregrinum c. 6 nu. 36. P. 1. T. 1. Reſ. 10 & P. 6. T. 1. Reſ. 7. à 9. Verum etiam. Intelligi etiam debet de homicidio conſummato, & non ſolum incepto in Eccleſia. Vnde, qui ab Eccleſia tormentariam pilam exploderet, & ſic hominem interimeret, non eſſet priuandus immunitate. Bonacina de leg. diſp. 3. q. 7. §. 4. n. 8. contra Farinac. cap. 16. nu. 223. Ob contrariam rationem, qui extra Eccleſiam exiſtens, hominem in Eccleſia exiſtentem occideret, non gauderet immunitate. Riccius p 5. collect. 1792. P. 1. T. 1. Reſ. 9. & obiter P. 4. T. 1 Reſ. 107. poſt medium. Secus ſi ab Eccleſia violenter extraheret, & poſtea occideret. nam in hoc caſu nec cauſa neceſſaria mortis daretur in Eccleſia Palaus pun 9. nu. 18. contra Peregrin. c. 6. nu 16 Reſ. 107. cit. in fine, & P. 6. T. 1. Reſ. 7 §. Et tandem. Item intelligi debet de homicidio plene voluntario & deliberato. Vnde ſi quis in Eccleſia aliquem occideret in ſubita rixa, & ex calore iracundiæ, adhuc gauderet Immunitate, vt deciſum fuit Romæ an. 1639. occaſione cuiuſdam homicidij facti in Eccleſia ſancti Ioannis Lateran. & tenet Farinacius, & poſt illum Nouarius num. 58. & alij. quia talis non videretur habere animum violandi Eccleſiam. P. 6. T 1. Reſ. 7. §. Sed quid dicendum ſi quis, & recitanter olim P. 1. T. 1. Reſ. 11. Maxime ſi homicidium fieret in defenſionem. Ibid. & P. 4. T. 1. Reſ. 107. Nomine vero mutilationis venit abſciſſio veri membri, † iuxta dicenda V Irregularitas ex mutilatione †. Vnde quæcunque vulneratio in Eccleſia commiſſa, citra mortem vel membri abſciſſionem, gaudet immunitate. & iuxta hanc doctrinam Sac. Congreg. Epiſcop. die 16. Nouemb. 1618. declarauit, inferentes sfrigia in faciem alicuius intra Eccleſiam, gaudere ipſius immunitate, teſte Barboſa de iure Eccl. lib. 1. c. 3. n. 13. Reſ 11. cit. in fine, & P. 6. T. 1. Reſ. 7. §. Vnde ex his.

27 Nomine autem Eccleſiæ non veniunt ſcalæ, atrium, porticus, tectum &c. vt venire diximus nomine loci ſacri in ordine ad ſuffragandum reo confugienti; nam ibi eramus in fauorabilibus, hic ſumus in odioſis. Idem dic de palatio Epiſcopi, domibus canonicorum, Monaſterijs Religioſorum, &c. occidens ergo aliquem in ſcala, vel ſuper tectum Eccleſiæ, non amittit immunitatem. Megala in 3 p. c. 2.

quæſt. 1. *num.* 17. P. 3. T. 1. *Reſ.* 39. & P. 6. T. 1. *Reſ.* 7. §. *Oritur etiam*. Etiam ſi in tali loco deliquerit ſub ſpe confugiendi ad Eccleſiam, non obſtante decreto Clem. VIII. ad Archiepiſcopum Panorm. de quo benè Ciarlinius *cap.* 10. *à nu.* 55. quia nimirum editum fuit pro caſu particulari. Et ratio eſt, quia talis caſus non excipitur in Conſt. & alioqui qui committit reſeruatum ſub ſpe Iubilæi, adhuc abſolui poteſt virtute illius. Palaus *to.* 2. *tr.* 11. *diſp.* 1. *pun.* 9. *n.* 21. & alij, contra Danzam *to.* 1. *tit. de immun. c.* 2. *n.* 6. Idemque procedere in terminis Iuris communis, tradit Suarez *lib.* 3. *c.* 11. *num.* 9. contra Couarruuiam. P. 6. T. 1. *Reſ.* 10. Qui etiam citra mutilationem & mortem, vulneraret actu confitentem in Eccleſia abſque hæreſi, gauderet adhuc immunitate. Sicut etiam, ſi occideret confitentem extra Eccleſiam, aut infirmum, dum ſacro oleo vngitur, &c. quia ſimiliter hęc delicta non excipiuntur. Solùm ergo propter atrocitatem delicti, conſuli poſſet Summus Pontifex. contra Trullench *in decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 11. *dub.* 3. *n.* 21. P. 6. T. 1. *Reſ.* 26. §. *Quæro duodecimò*.

28 TERTIVM delictum exceptum, eſt HOMICIDIVM PRODITORIVM, quod intelligendum èſt etiam de conſummato per effectum mortis ſecutum: nam verba Bullę ſunt prętériti temporis perfectiq; demonſtrant actum conſummatum, l. 1. §. *hæc verba*, *ff. quod quiſque iur.* Idque etiam in terminis iuris communis, ex *cap.* 1. *de homicid.* tenent DD. quos citat, & ſequitur Farinacius *c.* 9. *n.* 55. contra Sarpum *fol.* 47. P. 1. T. 1. *Reſ.* 4. & 18. P. 4. T. 1. *Reſ.* 83. & P. 6. T. 1. *Reſ.* 12. Vnde ineptè extenditur à Bobadilla *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 14. *num.* 44. ad alapas, aut fuſtigationes viro nobili proditoriè inflictas. P. 1. T. 1. *Reſ.* 31. Item intelligi debet de homicidio conſummato phyſicè per ipſummet proditorem: vnde ſi quis per inſidias aliquem eò ducit, vbi ab alio occidetur, non priuabitur immunitate. contra Peregrin. *c.* 7. *n.* 9. *Reſ.* 12. *cit.* §. *Notandum eſt tamen.* Sicut etiam ſi teſtis per falſam depoſitionem eſſet cauſa, quòd aliquis ſuſpenderetur. Palaus *pun.* 10. *num.* 8. P. 6. T. 1. *Reſ.* 26. §. *Quæro vndecimò.* † & *remiſſius olim* P. 1. T. 1. *Reſ.* 19. & P. 4. T. 1. *Reſ.* 104. §. *Sed quid* †. Porrò non eſt homicidium proditorium, ſi quis inimicum occidat ex animo præmeditato, &, vt vulgo dicitur, *appoſtatè*, quod proinde gaudet immunitate. Caball. *de hom. nu.* 388. contra Sarpum *fol.* 48. Etiam in terminis iuris communis. Suarez *de relig. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 11. *n.* 13. & practicatum Caſtellæ ex determinatione ſupremi Concilij, teſtatur Villalobos *to.* 2. *tr.* 39. *diff.* 7. *nu.* 12. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 13. Nec homicidium per ſclopum à tergo, vt ex ſacra Congreg. *die* 2. *Auguſti* 1619. obſeruat Barboſa *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 62. Nec homicidium per inſidias tantum (P. 1. T. 1. *Reſ.* 33.) vt per venenum; ſed debet accedere ſimulata amicitia cum eo, cum quo nullus præceſſerat rancor, & qui proinde non debuit præcauere. Et ſic intelligenda ſacra Congregat. dum die 3. *Decemb. an.* 1632. declarauit, occidentem veneno, non gaudere immunitate: nam ſi occidatur inimicus veneno, aut dum dormit &c. non verè proditoriè occiditur, cum præcauere debuerit. Et ſic declarauit Clem. VIII. Archiepiſcopo Panormit. 6. *Februarij* 1597. docentq. Peregrinus, Bonacina, Farinacius & alij. quibus adde Palaum *pun.* 9. *nu.* 26. contra Felinum *c.* 1. *de hom. nu.* 1. & alios communiter. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 5. & 36. & *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 12. §. *Nota etiam.* Et procedit etiam, ſi filius in-

ſidiose

Homicidium proditorium.

ſidioſè occideret patrem inimicum, contra Barboſam *c.* 3. *nu.* 95. P. 6. T. 1. *Reſ.* 26. Aut amicum reconciliatum, cum quo non ſit reaſſumpta ſtricta amicitia per cohabitationem, aut commeſſationes: nam alias inimicus reconciliatus habendus pro inimico. ſic Curia Archiepiſc. Neap. apud Ricciuni *p.* 1. *deciſ.* 168. *n.* 2. contra Gambacurt. *l.* 5. *c.* 28. *n.* 3. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 35. & *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 34. Et procedit etiam, ſi occiſor dederat fideiuſſionem de non offendendo: nam adhuc ſe tueri debebat, & præſumere perſeuerantiam odij. Marinus *c.* 174. *n.* 3. contra Peregrin. *c.* 7. *n.* 10. *Reſ.* 34. cit. Denique, non eſt homicidium proditorium, ſi veneno occidatur infans in vtero matris; quia in infantem, qui non eſt capax doli, non cadit proditio. Bonacina *tomo* 3. *diſput.* 2. *quæſt.* 3. *pun.* 16. §. 8. *num.* 8. contra Peregrinum *c.* 3. *nu.* 8. P. 3. T. 1. *Reſ.* 72. Et ſi proditoriè occidatur à Christiano infidelis, non eſt cenſendum delictum exceptum, quia non videtur noſter proximus, qui non communicat nobiſcum in fide, Eccleſia. & Sacramentis. Conſtitutio autem excipit homicidium proditorium proximi. Bonacina *in decal. diſp.* 7. *q.* 3. contra Palaum *pun.* 9. *n.* 31. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 105.

29 QVARTVM delictum, quod in Gregor. Conſtit. excipitur, eſt ASSASSINIVM. Aſſaſſinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut mercede conductus, aliquem occidit, Et abſente mandante, vt ait Farinac. *c.* 8. *n.* 132. & 133. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 18. §. *Non reticebo*, & P. 6. *T.* 1. *Reſ.* 11. §. *Secundò*. Et preſsè etiam ſumi debet pro eo, qui per aſſaſſinium occidit phyſicè, non moraliter, vt eſſet teſtis pecunia corruptus in cauſa mortis; quem licèt *in* P. 1. T. 1. *Reſ.* 19. docuerim non gaudere immunitate, nunc exiſtimo, ſaltem conſulendum eſſe ſummum Pontificem: nam Bonacina *vbi ſup. pun.* 6. §. 3. *n.* 8. ait gaudere. P. 4. T. 1. *Reſ.* 104. Item non debet intelligi de mediatore aſſaſſinij, aut complice. DD. *in c. pro humani de hom. in* 6. & decidit ſacrum Concilium *an.* 1615. apud Rouitum *in prag.* 1. *de aſſaſſ. num.* 49. P. 4. T. 1. *Reſ.* 33. & P. 6. T. 1. *Reſ.* 11. *in fine*. Rurſus, aſſaſſinium debet eſſe conſummatum ſecuta morte, vt de homicidio proditorio diximus; aliàs aſſaſſinus gaudebit immunitate. etiam ſi ad actum proximum, nempe ad vulnerationem, deuenerit. quamuis oppoſitum docuerim P. 1. T. 1. *Reſ.* 18. cum Peregrino *c.* 7. *n.* 37. nam ſi aſſaſſinus quem vulneret citra mortem, non punitur pœna ordinaria aſſaſſinij, vt non contemnendi DD. apud. Farinac. *q.* 123. *inſp.* 4. *num.* 115. vnde cum hæc opinio ſit mitior & fauorabilis, in fauorem Eccleſiarum amplecti debet. Sic Layman *lib.* 4. *tr.* 9. *c.* 3. *n.* 9. & Palaus *pun.* 9. *n.* 38. vbi, mandantem aſſaſſinium, etiam morte non ſecuta, non gaudere, inquit, iuxtà c. 1. *de hom. in* 6. nam ibi aſſaſſinus dicitur (& ſiue mors ſequatur, ſiue non, aſſaſſinij pœnis puniendus) mandans aſſaſſinium, non mandatarius. Imò Bocerus nouiſſimè *de hom. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 4. ità explicat c. 1. *cit.* vt velit, conductum ad occidendum non debere dici aſſaſſinum. Sed DD. communiter contrarium docent. Verum, non dicitur aſſaſſinus, per pecuniam occidens, aut occidere mandans communem inimicum. Farinac. *c.* 8. *nu.* 132. & 133. *Ibid.* §. *Non reticebo*, & P. 6. T. 1. *Reſ.* 11. §. *Vnde primò*. Aut per pecuniam occidens infidelem, qui non eſt noſter proximus, vt ſupra dictum eſt P. 4. T. 1. *Reſ.* 105. §. *Notandum*. & etiam ſi ſit, textus *in c.* 1. *de homic.* exprimit proximum Chriſtianum. Couarruu. *lib.* 2. *c.* 20. *nu.* 10. & poſt Bullam Gregor. Nouarius *in concl nou.*

Aſſaſſinium,

iur.

iur. pont. concl. 43. *nu.* 22. vbi ait, occiſum non cenſeri Chriſtian m..., niſi a fiſco vel accuſatore probetur. Oſdeſob vero *in caut. crim. tit.* 2. *conſ.* 10. *n* 7. putat, onus huius probationis incumbere reo. P. 6 T. 1. *Reſ.* 11. à §. *Sed quid.* Nota etiam, non dici aſſaſſinum, qui homicidium committeret, ſolùm vt complaceret alicui. Hondedeus *conſ* 93. *n.* 68. *lib.* 2. *Reſ.* 11. *cit. in fine.* Aut per alterius preces, contrà Villadieg. *polit. c.* 3. *n.* 215 P. 1. T 1. *Reſ.* 18. §. *Non reticebo.* Aut per promiſſionem pretij vel mercedis generalem & incertam, vt ſi quis promittat ſicario, ſe nunquam ei defecturum in neceſſitatibus. Baldus *conſ.* 385. & in terminis Bullæ Greg. Palaus *pun* 9. *n* 34. Aut rei non exiſtentis in ſua poteſtate; vt ſi quis promitteret aliquam in vxorem, aut filius Principis officium a patre impetrandum. Boſſius *de mand ad hom. n* 35. Aut ſi promiſſionem vel oblationem ſicarius non acceptauit. Rimin. Iun. *conſil.* 685. *n.* 12. *vol.* 6. qui *nu.* 14 dicit, non ſufficere illam præſumptionem, quod ſicarius homicidium perpetrauerit, acceptata intrinſecus promiſſione. Aut denique, ſi ſicarius, paruam pecuniæ quantitatem accepit, quę ad tale facinus animum inclinare non potuit. Vulpellus *conſ.* 143. *nu.* 9. contra Palaum *vbi ſup. P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 11. à §. *Notandum eſt.*

Crimen læſæ maieſtatis in perſonā Principis.

30 QVINTO à priuilegio immunitatis excipitur CRIMEN LÆSÆ MAIESTATIS in perſonam Principis quod intelligitur de Principe ſupremo, vt ſunt Reges, & alij, qui ſuperiorem in temporalibus non recognoſcunt (item de Cardinalibus, qui cum Summo Pontifice faciunt vnum corpus, & ſunt Principes Eccleſiæ, habentque ſimul cum Regibus Maieſtatem. Peregrin. *c.* 11. *n.* 1. *P.* 5. T. 2. *Reſ.* 86. Vnde ratam habens Cardinalis occiſionem ſuo nomine factam, ſecundùm ipſum non gaudet immunitate. *Ibid. Reſ.* 87. *in fine.* (ſicut ſecundum Italiam *de immun. lib.* 1. *c.* 5. §. 7 *nu.* 52 non reuelantes conſpirationem & machinationem contra Cardinales & Reges. *Ibid. Reſ.* 90.) quos ſicut & defenſores, receptatoreſque interficientium Cardinales, cuſtodiendos puto, & interim conſulendum Summum Pontificem. *Ibid. & Reſ.* 91. *eiuſdem Tract. in fine*, non reuelantes verò gaudere immunitate, cum Bonacina *tom* 2. *diſp.* 39 *c.* 7. *pun.* 7. *nu.* 11. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 18. *in fine*, & *referenter olim P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 7. *in fine.* Imò Farinac. *n.* 185. etiam occiſores ipſos Cardinalium & Epiſcoporum gaudere putat, aut ſaltem de ijs conſulendum eſſe Summum Pontificem, *Ibid. Reſ.* 20. in fine, & ſic faciendum puto, *Reſ* 87. *cit. in fine*) Minimè tamen de Comitibus, Marchionibus, Ducibus, & Principibus vaſſallis Regis. Farinac *c.* 13. *n.* 187. contra Gambacurt. *lib.* 5. *c.* 44. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 6 Nec de Fiſco regio, aut Iuſtitiæ Præſide. Idem Farin. *n.* 192. *Ibid. Reſ.* 20 Nec etiam de Conſiliarijs, Oratoribus, Proregibus, fratribus vel vxore ipſius Regis: quia Bulla ſolùm excipit conſurationem in perſonam ipſius Principis. Ita in terminis Bullę Bonacina *pun.* 6. §. 6. *n.* 3. & in terminis iuris communis Guttierez *lib.* 4. *q.* 4. *n.* 3. P. 6. T. 1. *Reſ.* 18. Et qui Regem offenderet citra perſonam, gauderet immunitate. Vnde non ſunt immunitate priuandi monetarij: ſiue qui monetam falſam cudunt, ſiue qui veram tondent, vt ait Peregrinus *c.* 10 *n.* 10. *& c.* 6. *n.* 11. P. 1. *T.* 1. *Reſ.* 7. & P 6. T. 1. *Reſ.* 19. Et multo minus fraudantes vectigalia, vt ait Villalobos *diff* 7. *num.* 17. non obſtantibus legibus contrarijs Imperatorum, quæ omnes corrigun-

tur per cap. *inter alia de immun.* & per Bullam. P. 6. T. 1. Reſ. 20. Item non debet priuari immunitate offendens ſtatuam vel imaginem Principis; faciens ſe Regem, cum non ſit; offendens eum, qui habet à Rege ſaluum conductum; coniurans de tradendo Regno, vel Ciuitate. quia in his offenditur dignitas Regis, non perſona, & Bulla excipit offendentem perſonam Principis, cuius ipſe vaſſallus ſit ratione originis, vel domicilij. Quidquid contra hęc inſurgat Sarpus *fol* 51. qui ſi in Hiſtorijs verſatus fuiſſet, inueniſſet Pauſaniam, accuſatum apud Lacedemonios maieſtatis, & ad Chalcicę Palladis refugium confugientem, euaſiſſe impunitum. P. 6. T. 1. Reſ. 18. §. *Sed ceſſat. & olim ex parte in* P. 1. T. 1. Reſ. 7. & P. 4. T. 1. Reſ 103.

31 SEXTO excipiuntur LATRONES PVBLICI, & GRASSATORES VIARVM. Intellige *publicarum*; nam nomen *via* denotat viam publicam. Amboſin. *c.* 3. *n.* 5. & alij. Et latrocinium, ſeu graſſationem multoties iteratam: nam non eſt publicus latro, qui ſemel aut iterum deprędatus eſt; ſicut nec publica meretrix, quæ ſemel aut bis fornicata; aut publicus vſurarius, qui ſemel tantum commiſit vſuram l. *quis ſit fugitiuus*, §. *errorem*, & l. *ſciendum.* §. *illud*, *ff de edilit.* & Panormit. *in c.* 1. *de iud n.* 4. Et ita hanc ſententiam tenent communiter Canoniſtæ apud Igneum *in l* 3. §. *ſubuertitur num.* 107. *ff. ad ſyll.* quibus adde Nouar. *n.* 45. qui ex Suarez & alijs docet *num.* 46. non eſſe priuandum immunitate graſſatorem viarum, ſi ſæpius delicta tentauerit, ſed non perfecerit: quia exceptio intelligi debet de delicto conſummato. Nec obſtat in Sicilia *pragm.* 1. *tit.* 47. *ſub tit. de furt. & rap.* ex qua morte plectuntur etiam, qui ſemel viatores in via publica ſpoliaſſent. nam hæc lex laicalis nihil operari poteſt in ordine ad priuilegium immunitatis. vt contra Italiam *lib.* 1. *c.* 5. §. 1. *nu.* 20. Peguera *deciſ.* 410. & Maſtrill. *de indulto c.* 33. *nu.* 7. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 15. Ex quibus ſequitur, non eſſe immunitate priuandos tamquam publicos latrones in primis decoctores, vulgo *falliti*, contra Sarpum *c.* 5 *fol.* 50. quamuis propter aliquam ſimilitudinē latronibus publicis à Pio V. æquiparentur. Sic. Farinac. *to.* 1. *conſ.* 76. *nu.* 13. & alij *P.* 1. T. 1. *Reſ.* 32 *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 47. §. *Notandum*, & 83. §. *Notandum eſt etiam hic.* & P. 6. T. 1. Reſ. 17. Nec fraudantes regia tributa (*P.* 6. *cit.* Reſ. 20.) obligatos ad quæcunque debita, etiam publica, vt exactor tributorum, aut ex adminiſtratione aliqua v. g. tutela, & obligatos ad publica ratiocinia. *Ibid.* §. *Vnde*, & *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 32. *in fine*. Nec raptores virginum, aut monialium. P. 6. T. 1. *Reſ.* 14. Aut denique captiuantes perſonas, ob pretium redemptionis, niſi, id ſæpius fecerint in vijs publicis, campis, aut Vrbium vijs. Nam, ſi qui ſecreto per nuntios, aut litteras, perſonas aliquas ſub comminatione compoſuerint, non ſunt dicendi publici latrones, aut graſſatores, vt contra Nouarium *nu.* 44. Maranta *p.* 2. *reſp.* 46. *nu.* 10. *Ibid.* Reſ. 15. à §. *Sed hic obiter*.

Publicum latrocinium, & graſſatio viarum.

32 VLTIMVM denique delictum, quod in Gregorij Conſtitutione excipitur, eſt AGRORVM DEPOPVLATIO, quę cum Barboſa *cap.* 3. *nu.* 87. intelligi debet tam de nocturna, quàm de diurna. nam licet in iure communi excepta ſolùm fuiſſet nocturna; Bulla tamen Gregor. ly *nocturnus* non appoſuit. nec ſe refert ad ius commune, vt ait Palaus *pun.* 9. *n.* 5. nam illud corrigit, vt dictum eſt. *nu.* 16 *P.* 6. T. 1. Reſ. 15. à §. *Verùm*. Incendiarij tamen, licet depopulatoribus ſimiles,

Agrorumue populatio.

nun

non ſunt ab immunitate excludendi; quia odia extendi non debent. Palaus *pun.* 10. *n.* 9. & alij, contra Sarpum *fol.* 50. Vnde, ſi quis Eccleſiam deprædaturus, eius fores combureret, gauderet adhuc immunitate. Peregrin. *c.* 12. *n.* 15. *Ibid. Reſ.* 16.

IMMVNITAS ECCLESIARVM
Quoad effectus.

33 IN ordine ad iudicem laicum primus effectus immunitatis eſt, vt reus in loco ſacro exiſtens, non poſſit inuitus à laicis miniſtris abſtrahi. Etiam ſi non gaudeant immunitate. nam tunc requiritur licentia Epiſcopi, vt dictum eſt *n.* 20. & interim non poteſt brachio apprehenſus detineri ne fugiat, aut ad Epiſcopum duci, ſi Eccleſiaſtici quærant illum dimittere. nam in his omnibus fit irreuerentia loco ſacro. Peregrin *cap.* 13. *num.* 10. P. 1. *T.* 1. *Reſ.* 8. Etiam ſi detentus à ſatellitibus in Eccleſiam intret, ſecum illos trahens. Palaus *pun.* 7. *nu.* 11. & determinatum fuit in Curia Epiſcopali Agrigent. contra Pegueram *deciſ.* 251. P. 3. *T.* 1. *Reſ.* 36. P. 4. *T.* 1. *Reſ.* 106. *&* P. 6. *T.* 1. *Reſ.* 27. §. *Ad alium*. Etiam ſi vt intret, vim faciat, & ſatellites vulneret cum magna ſanguinis effuſione in ipſa Eccleſia. Farinacius *c.* 16. *n.* 227. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ.* 13. Et multò magis procedit, ſi in Eccleſiam confugiat, de ſatellitum manibus ereptus per ſeipſum, vt ait Nouar. *nu.* 14. vel etiam ab alijs, contra ipſum *ibid.* quia eſt par ratio, & reus in vtroque caſu liber in Eccleſiam confugit. Gaudentque, qui eum de manu ſatellitum eripuerunt, quamuis alioqui maxima pœna digni. nam licet hoc delictum ſit læſæ maieſtatis, non eſt tamen in perſonam Principis. Dices cum Nouario: quando reus de manibus ſatellitum ab alijs eripitur, ſatellites ſua poſſeſſione per vim ſpoliantur, ergo in illam remitti debent, ſicut ſi reus ab Eccleſia per vim extrahitur, reſtitui ei debet. Reſpondeo, in tali caſu non Eccleſiam ſed alios ſpoliaſſe ſatellites, & reum in ipſam liberè introiſſe; in alio verò iudicem ſæcularem reum ab Eccleſia per vim extrahere, & ideo paritatem non currere. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 27. §. *Verum*.

IMMVNITATIS effectus ſunt, quòd reus nõ poſſit extrahi ab Eccleſia, per miniſtros laicos, niſi in caſibus exceptis, Et tunc cum conſenſu Epiſcopi;

Quomodocunque in locum ſacrum peruenerit.

34 † Adde, quòd Eccleſia habet ius ſuum à Deo, aut à Papa, & ideo, cum nulli alij ſubiecta ſit, non poteſt illo ſpoliari vllo modo abſque Papæ conſenſu †. ſiue reus ſubdolis verbis & fallacijs; extrahatur; vt Bobadilla *tom.* 1. *lib.* 2. *cap* 14 *num.* 80 (*P.* 1 T. 1. *Reſ.* 26.) ſiue vi, aut dolo, vt Megala *in* 3. *par. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 1. *nu.* 32. (*P.* 1. T. 1. *Reſ.* 16.) ſiue per Epiſcopi conceſſionem, vt ſupra dictum eſt *nu.* 20. etiam ſi ipſemet reus per vim aut dolum extractus, &c. renunciet priuilegio immunitatis (nam debet id facere reſtitutus Eccleſiæ, cui primariò fauet priuilegium, & tunc non permittendo ſe ligare in Eccleſia, ſed liber ab Eccleſia exeundo, vt Farinac. *c* 19. *n.* 304. *P.* 6. T. 1. *Reſ.* 32. *Qu.* 5) Aut ſi ſic extractus commiſiſſet delictum pertinens ad forum laicale: nam qui prior eſt tempore, potior eſt iure; & non debet Eccleſia ſua immunitate priuari ob iniuſtam extractionem. Peregrinus *c.* 15. *num.* 25. contra Gamam *deciſ.* 57. *Ibid Qu.* 4. Adde quòd Bulla loquitur disiunctiuè, *capiunt*, *vel incarcerant* &c. & ideo intelligenda eſt

Et ſi extrahatur extra caſus exceptos, reſtitui debet.

com-

comprehendere etiam iudicem, qui quomodocunque captum vel extra-ctum, incarcerat &c. Bonacina *in dec diſp.* 3. *q.* 7. *pun.* 9 *nu.* 10. *P.* 4. T. 1. *Reſ.* 102. Qui etiam tenetur ad reſtitutionem reo omnium damnorum, quæ inde paſſus eſt: quia peccat contra iuſtitiam, priuando iure ſuo, primò, Eccleſiam reum tuendi, deinde ipſum, vt ab Eccleſia tueretur. Suarez *c.* 13. *nu.* 5. & alij. Nec obſtat D. Thomas, dum *in* 2. 2. *q.* 99 *ar.* 2. dicit, extrahentem reum ab Eccleſia committere ſolùm ſacrilegium; nam intelligit primario, non etiam conſecutiuè, quatenus ſuppoſita immunitate competat reo tuitionis ius: & ſi expoſitio non placet, dic ab eo tranſeunter dictum, & gratia exempli, in quo non requiritur veritas. P. 6 *T.* 1. *Reſ* 32. §. *Quæro tertiò*.

Et reſtitui ei omnia damna emergentia.

35 † Iuriſdictio verò iudicis laici eſt à populo, & Eccleſiæ poteſtati ſubiecta, qua proinde ſummus Pontifex in aliquo caſu ſpoliare eum poteſt in finem ſupernaturalem, vt in hoc caſu ad maiorem Dei, & ſacrorum locorum propter ipſum, reuerentiam. Cenſetur autem eum ſpoliaſſe in omnibus caſibus, qui non excipiuntur, dum in omnibus caſibus reum gaudere mandat immunitate præter exceptos †. Et cum non diſtinguat de reo ante, vel poſt capturam, vel ſententiam, dicendum eſt gaudere etiam ſi in Eccleſia confugiat, per ſeipſum, vel alios à birruarijs elapſus, vel etiam cum ipſiſmet birruarijs eò tractis per vim, vt ſupra dictum eſt: aut à carceribus, effractis foribus, fugiens, vt Nouar. *c.* 10. *n.* 11. & alij contra Petrum de Gregorio *in ſyntag lib.* 33. *c.* 22. *nu.* 21. ſiue ab eis dimiſſus ſub iuramento redeundi, nam fides data & iuramentum non tollit priuilegium immunitatis. nec in hoc caſu ab Epiſcopo dari poteſt licentia extrahendi ſub cautione de impunitate pœnæ corporalis, vt Palaus *pun.* 7. *nu.* 13. P. 1. T. 1. *Reſ* 19. P. 3. T. 1. *Reſ.* 37. *&* *P.* 6. *T.* 1. *Reſ* 22. *in fine*, *&* 26. *Qu.* 5. Siue denique ad triremes, verbera, vel vltimum etiam ſupplicium damnatus, ad Eccleſiam confugerit contra Sarpum *fol.* 54. Trullench *in decal. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 11. *dub.* 3. *n.* 29. & alij multi. Dices: damnatus ad triremes efficitur ſeruus pœnæ. Ergò non eſt ab Eccleſia protegendus, quia Eccleſia non protegit ſeruos à dominis fugientes, *c. inter alia*, §. *ſi verò ſeruus de immun. & alibi*. Reſpondeo primò: nego antecedens: nam hodie nullus per condemnationem ad aliquod opus publicum, etiam perpetuum, efficitur ſeruus pœnæ, vt ex auth. *ſed hodie C. de donat.* Correa *p.* 2. *num.* 9. Reſpondeo ſecundo: Etiam ſi tales ſeruis æquipararentur, adhuc verè reos eſſe, quales non ſunt ſerui à dominis fugientes, priuſquam in Eccleſiam ſe receperint, & ideo non eſſe paritatem. *P.* 1. *T.* 1. *Reſ* 40. P. 3. T. 1. *Reſ.* 37. P. 4. T. 1. *Reſ.* 47. *& P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 22. Cùm verò reus ad furcam ducitur per Eccleſiam, Peregrinus *c.* 5. *num.* 8. gaudere inquit immunitate, ſi ſit alius locus, vnde duci poſſit; ſi verò non ſit alius locus, non gaudere. Megala abſolutè gaudere, inquit *conſ.* 46. Bobadilla abſolutè, non gaudere, *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 14. *nu.* 61. & hic quidem, in rigore iuris veriùs; ille verò magis piè, & ideo amplectendus. P. 1. T. 1. *Reſ.* 30.

Et ſi in eccleſiam confugiat poſt capturam, Cõdemnationem &c. adhuc gaudet.

Et ſi per Eccleſiã tranſit reus, dum trahitur ad ſupplicium, liberari debet.

36 Secundus effectus immunitatis eſt, vt reus, dum eſt in Eccleſia vel loco ſacro, non dicatur eſſe in territorio Principis: nam Eccleſia ſecundùm Aymon *conſ.* 908. *n.* 6 *lib.* 5. & alios, non eſt propriè de territorio Principis. Vel dic, quòd licèt ratione ſitus verè ſit in territorio Principis, tamen quoad effectus iuris, & præcipue ad ligandum hominem ſtatuto, non ita; vnde legiſtæ *in l. fin ff. de iuriſd omn. iud.* dicunt, æqui-

SECVNDO reus, dum eſt in Eccleſia, non dicitur eſſe propriè in territorij Principis.

parari inter ſe, eſſe in loco territorij exempto, & non eſſe in territorio. Ex quibus infertur, bannitum dum manet in Eccleſia patriæ, non frangere exilium, nec ab ea extrahi poſſe, ſi non eſt bannitus ob delictum exceptum, vt Sanchez *in opuſ. to. 2. lib. 6. c. 1. dub. 8. num. 24.* & alij. præſertim quòd bannitus in alieno territorio capi non poteſt, vt Azeuedus *lib. 1. tit. 2. c. 3. nu. 7. P. 4. T. 1. Reſ. 92 & P. 6. T. 1. Reſ. 21.* Et multò minus in Eccleſia occidi, quamuis ſtatutum ſit, vt impune occidi poſſit. Peregrin. *c. 5. nu. 11.* nam occidens incurret excommun. papalem tamquam violator immunitatis, iuxtà dicta *num. 17. Ibid. Reſ. 21. in fine.* Non poteſt etiam per laicos miniſtros armis ſpoliari, aut rebus furtiuis. Ciarlin. *c. 10. num. 16.* Maranta, & alij, contra Naldum *v. eccleſia n. 5. P. 1. T. 1. Reſ. 8. & P. 6. T. 1. Reſ. 8. & 9. 9. Verùm.*

Vnde nec ab eo damnari poteſt.

Etiam poſt egreſſum, ſi ab Eccleſiaſtico dãnatus fuit.

37 Tertius effectus eſt, vt reus, dum eſt in Eccleſia, non poſſit à Iudice laico ad aliquam pœnam damnari. & ſi ſemel a iudice Eccleſiaſtico mulctabitur vt infra, non poterit de cætero pro eodem delicto criminaliter accuſari, inquiri, aut iudicari, vt tradit Gloſſ. *in cap. reum 17. q. 4. v. vel ad mortem*, Archid. *ibid. num 3.* & alij. aliàs enim nec priuilegium immunitatis aliquid iuuaret, & reus bis puniri poſſet pro eodem delicto. *P. 6. T. 1. Reſ. 33. 9. Sed hic obiter.* Adde, Oldradum *conſil. 154. in fine.* Azorium *p. 2. lib. 9. cap. 9. q. 12.* & alios non ignobiles, docuiſſe, quòd reus, qui ad Eccleſiam in delictis non exceptis confugiens, ab ea poſtea liber egreditur, non poſſit à iudice laico corporali pœna puniri, quam opinionem Perſicus *lib. 1. cap. 9. dub. 12. nu. 121.* ait de iure veriorem eſſe, quia ſtatim ac reus Eccleſiam ingreditur, gaudere debet immunitate. Et quidquid ſit de huius opinionis veritate, ea ſaltem practicari omnino debet in quatuor caſibus, nimirum, quando reus a iudice Eccleſiaſtico condemnatus fuit, vt diximus; quando extrahitur in caſibus non exceptis, aut in exceptis, abſque licentia Epiſcopi, & quando in caſibus non exceptis ab Epiſcopo curiæ laicæ remittitur, præmiſſa cautione de delinquentis impunitate quoad omnem pœnam corporalem, iuxtà cap. *id conſtituimus*, & cap. *reum 17. q. 4.* ſed hic vltimus poſt Conſt. Greg. non videtur locum habere, vt obſeruat Ambroſinus *cap. 11. nu. 6.* quia in ea permittitur reus concedi ſolùm in caſibus exceptis, pro quibus etiam corporaliter puniri poterit. Sunt autem pœnæ corporales, mors, triremes, exilium, carcer perpetuus, ſeruitus perpetua, & verbera, vt Suarez *de relig. to. 1. tr. 2. lib. 3. c. 12. nu. 6. P. 6. T. 1. Reſ 33. & ex parte etiam in P. 1. T. 1. Reſ. 12.*

Reus gaudens immunitate, non debet ea priuari ob delictũ exceptum, poſtea cõmiſſum.

38 Petes hic primò: An reus confugiens ad Eccleſiam ob delictum non exceptum, committens poſtea delictum exceptum, extrahi poſſit tam pro delicto excepto, quàm pro non excepto? Affirmatiuè reſpondet Peregrin. *cap. 6. num. 10.* de eo qui in Eccleſia mutilationem vel homicidium perpetraſſet, quia ob iniuriam ſemel illatam dignus foret, qui immunitatis priuilegio generaliter priuaretur. Sed licet talis reus id mereatur, quia tamen talis pœna in Conſt. ei non infligitur, & omnia delicta præter excepta immunia eſſe declarantur, contrarium tenendum eſt cum Palao *pun. 10. nu. 12.* & alijs *P. 6. T. 1. Reſ. 26. qu. 14.*

Et cùm extrahitur in caſu nõ excepto, reſtitui debet eidem Eccleſiæ, à qua fuit extractus.

39 Petes ſecundò: Cuinam reſtituendus eſt reus ab Eccleſia extractus, in caſu, quo gaudere debet immunitate? palaus *punct. 11. num.*

num. 13. non oportere inquit, quod eidem Eccleſiæ reſtituatur, ſed ſatis eſſe, quod reſtituatur alicui Eccleſiæ æquè tutæ & commodæ: quia hoc priuilegium pro omnibus Eccleſijs vnicum eſt, & ſicut per extractionem ab vna omnes violantur, ſic per reſtitutionem factam vni, omnibus ſatisfit. Item ſufficere, quòd reſtituatur Epiſcopo, vel eius Vicario; quia Epiſcopus repræſentat Eccleſiam. Farinacius *tom.* 2. *conſ.* 168. *num.* 49. *in fine* diſtinguit: & ſi reus petat reſtitui eidem Eccleſiæ, reſtituendum *eſſe*; ſi verò non petat, reſtitui poſſe alteri Eccleſiæ, vel Epiſcopo. Ego verò abſolutè teneo cum Barboſa *cap.* 3. *num.* 54. reſtituendum eſſe eidem Eccleſiæ, à qua extractus fuit. quod declarauit ſacra Congreg. Immun. *an.* 1632. apud ipſum. P. 6. T. 1. *Reſ.* 27.

40 In ordine autem ad Epiſcopum & iudicem Eccleſiaſticum, Eccleſiæ immunitas operatur primò, quod reus in Eccleſiam confugiens, non poſſit ab eo Curiæ laicali concedi, niſi per probationes in ſua Curia euidenter conſtet, reum non gaudere immunitate, iuxta dicta *n.* 20. Et dum eſt in Eccleſia, ſi aliunde viuere non poteſt, ab eo alimentari debeat, *præſenti.* §. *ſanè.* C *de his, qui ad Eccl. confug.* & DD. quos ad ſatietatem adducit Farinac. *c.* 19. *n.* 296. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 33. § *Et tandem.*

Epiſcopus verò nõ poteſt reũ concedere, præter caſus exceptos,

Et debet eum alimentare, ſi oportet;

41 Secundo, reus in Eccleſia exiſtens, non poteſt pro delicto non excepto puniri ab Epiſcopo corporaliter, vt triremibus, exilio, &c. ſupra enumeratis, *cap. inter alia de immun.* ibi: *neque damnari debet ad mortem, vel ad pœnam,* & cap. *id conſtituimus* 17. *q.* 4. ibi: *de morte, debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri.* Farinac. *cap.* 21. *num.* 335. & alij multi, Suarez *cap.* 12. *num.* 6. cum alijs neotericis. Sed ſolum pœna pecuniaria, & ad damna & intereſſe ſecuta ei, in quem deliquit; vel ſi pecuniam non habet, pœna aliqua corporali non multum afflictiua, nam hoc erit per accidens. Vide Farinac. *ibidem*, Palaum *punct.* 11. *num.* 10. & alios penès ipſos. Quas quidem pœnas non ſolùm poſſunt; ſed etiam debent Epiſcopi reis imponere, iuxta c. *inter alia, cit.* ibi: *qui ad Eccleſiam confugit, legitimè puniendus ſit de eo, quod iniquè fecit* &c. aliter iniuſtitiam facere & delinquere, tradunt communiter Canoniſtæ *in d. cap. inter alia*, Hoſtienſis *num.* 1. Ioannes Andr. *num.* 5. Anchar. *num.* 2. Abbas *num.* 13. P. 6. T. 1. *Reſ.* 33. à §. *Sed hic obiter.*

Et punire. Non tamen corporaliter.

42 Notandum eſt etiam hic, debitores fraudulentos cum bonis ad Eccleſiam confugientes, non debere ibi multo tempore tolerari, ſed ab Eccleſia eijci, vt ſacra Congreg. Epiſcop. *in vna Baren. die* 12. *Martij* 1600. Quæ etiam *die* 1. *Decemb.* 1617. decreuit, quod decoctores res & bona in creditorum præiudicium ad Eccleſias tranſportare non debent; ſed iudici ſæculari conſignanda ſunt, vt illas & illa, cui de iure, adiudicet. *P.* 6. *T.* 1. *Reſ.* 17. *in fine.*

Et debitores fraudulentos non diù fouere.

IMMVNITAS
Eccleſiaſtica.

1 † ECcleſiaſtica immunitas ſeu libertas, eſt facultas Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum faciendi, quidquid ſibi libuerit, niſi

IMMVNITAS eccleſiaſtica quadruplex eſt.

quod vi aut iure prohibentur: vel melius, eſt exemptio Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum bonorum, cauſarum, & perſonarum à iuriſdictione Principis laici, vnde hoc priuilegium quadruplex eſt, locale, de quo hactenus V. *Immunitas Eccleſiarum*; reale, de quo V. *Gabellas*, perſonale de quo in ſequentibus, & actionale, de quo V. *Iudex Eccleſiaſticus* & V. *Iudex laicus*; & iterum de omnibus V. *Princeps*, & V. *Statutum laicale*. Diximus autem *ſup. num.* 15. priuilegium locale Eccleſiarum tuendi reos ad eas confugientes, eſſe de iure diuino. Circa perſonale & reale

Et quoad forum Clericorum,

2 Cutellius *in C. leg. ſicul. fol.* 301. & alij, dicunt, immunitatem ſeu exemptionem Clericorum à poteſtate laicali ortum habuiſſe à iure ciuili. & Palatius *in* 4. *d.* 25. *diſp.* 5. putat primò conceſſam eſſe à Conſtantino. Salgadus vero *de prot. reg. to.* 1. *p.* 1. *c.* 1. *præl.* 1. *num.* 51. à Iuſtiniano. Leſſius *lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 4. *nu.* 30. Sotus *in* 4. *d.* 25. *q.* 2. *ar.* 2. *concl.* 3. & alij Theologi dicunt, in ſpiritualibus eſſe de iure diuino: in temporalibus verò, de iure pontificio, ſed diuino maximè conſonam. Sed prima ſententia communiter reprobatur: nam, quamuis ex Imperatoribus Conſtantinus immunitatem primus acceptaſſe videatur; tamen in Concil. Aquilaren. & Matiſconen. II. dicitur, ortum eam habuiſſe à tempore naſcentis Eccleſiæ. Quod contra Paulum Seruitam probat Bellarm. *fol.* 7. ex 1. *ad Timot.* 5. Contra ſecundam etiam eſt, quia in ſacris Canonibus ſæpiſſimè inculcatur, Eccleſiæ & Eccleſiaſticorum immunitatem quoad perſonas, & bona eſſe de iure diuino, aut de ordinatione conſtitutam, vt videre eſt in Concil. Lateran. ſub Innocent. III. c. 46. & ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. in Trident. *ſeſſ* 25. *c.* 20. in *cap. quamquam de cenſ.* in can. *ſi Imperator diſt.* 96. can. *Sylueſter* 11. *q.* 1. can. *relatum eod.* & alibi. Neque dicas cum Molina *de iuſt. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 31. *n.* 6. Concilia & Pontifices ſumere ius diuinum late pro Canonico. Nam præterquam quòd ius diuinum in locis citatis diſtinguitur ab humano, & conſequenter à Canonico, hæc reſponſio nullo pacto aptari poteſt Tridentino, quod Dei ordinationem, & canonicas ſanctiones expreſsè diſtinguit.

Eſt de iure diuino, & Canonico.

3 Dicendum igitur, immunitatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum immediatè à iure diuino, deinde verò à Canonico ſtatutam eſſe. Et ita tenent communiter Canoniſtæ, compluresque Theologi cum Azorio *p.* 1. *lib.* 5. *c.* 12. *q.* 1. Layman *lib.* 4. *tr.* 9. *c.* 8 *n.* 1. Fillincio *tom.* 1. *tr.* 16. c. 11. *num* 316. & nouiſſimè Rota Romana coram Cardinali Merlino *in vna Albanen. die* 28. *Iun.* 1630. Neque obſtat, quod in ſacris litteris de immunitate non habeatur locus: nam non omnia ad ſalutem & Eccleſiæ ſtatum neceſſaria habentur in ſcripturis, vt videre eſt de materia & forma aliquorum Sacramentorum, quæ non niſi per traditionem ab Apoſtolis ad nos peruenerunt. quod ipſum de immunitate dici debet, ſi Concilijs fides habenda eſt, eam a iure diuino procedere affirmantibus. Et ſic reſpondet Rota *ibid.* cum Granado *in* 3. *p. contr.* 9. *tr.* 4. *diſp.* 4. *ſec.* 2. *n.* 16. *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 21. & olim *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 1.

Etiam in ciuilibus,

4 Quæ omnia procedunt quoad exemptionem Clericorum etiam in ciuilibus, vt habetur expreſsè in c. *nullus clericus* 11. *q.* 1. & in Trident. *ſeſſ* 24. *c.* 20. præter aliquos caſus expreſſos in c. *tranſmiſſa*, & cap. *vtrum de foro comp. P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 66.

Et quoad omnia bona.

5 Et procedunt etiam quoad omnia Eccleſiaſticorum bona, quomodocunque ad eos pertineant, vt late Rota Romana *vbi ſup* nam co ip-

ſo quòd bona ad Eccleſiam & Eccleſiaſticos tranſeunt, à laicali iuriſdictione eximuntur, & ſub dominio Chriſti ſpeciali iure conſtituuntur, qui ſicut a tributis omnino immunis fuit *Matth.* 17. ita etiam Eccleſia eius ſponſa, & Eccleſiaſtici eius familiares immunes eſſe debent. Et ſanè non eſſet plenè exempta perſona, niſi etiam eius bona eſſent exempta, vt tradit Abbas & Canoniſtæ communiter *in c. Eccleſia S. Mariæ, & in c. quæ Eccleſiarum, de conſt. P. 1. T. 2. Reſ. 26. & 43. P. 5. T. 1. Reſ. 27. & P. 6. T. 3. Reſ. 7. §. Vnde ex his.*

Vnde nó poſſunt ei derogare Principes,

6 Huic autem immunitati inprimis non poſſunt derogare Reges & Principes; non ſolùm quia eſt de iure diuino, aut ſaltem canonico, ſed etiam dato, quod a iure ciuili ortum habuiſſet. Nam in primis quod ſemel conceſſum & acceptatum eſt, non poteſt amplius repeti. Felin. *in cap. Eccleſia S. Maria n.* 124. Deinde in hoc priuilegium conſenſeruut populi, à quibus Principes ipſi poteſtatem adepti ſunt. Tertiò, quia Pontifices & Concilia, quæ ſunt ſupra ipſos, illud confirmarunt. Et hæc doctrina vera eſt non ſolùm de immunitate totius Eccleſiæ, ſed etiam vnius Eccleſię tantùm, vt Genuenſ. *in pract. trienn.* 17. *q.* 480. *n.* 2. quia per ſtatutum contra immunitatem Eccleſię particularis ſemper pręiudicatur cæteris indirectè, & illud ferentes excommunicari videntur in Bulla Cœnæ ibi *quarumcunque Eccleſiarum quomodolibet præiudicatur.* Azorius *p. 1. lib. 5. c. 13. q. 5. &* alij, contra Souſam *in eum locum c. 16. diſp. 84. concl. 5. num. 6. P. 5. T. 1. Reſ.* 14. & antea *in P. 1. T. 2. Reſ. 2. & 61. & in P. 4. T. 1. Reſ. 82. §. Deinde.* Ex quibus ſequitur, quod ſi Princeps priuilegium aliquod alicui Eccleſiæ, aut Eccleſiaſticorum domui concederet, non poſſet poſtea reuocare. *Reſ. 61. cit.* Vnde multo minus reuocari poteſt priuilegium Conſtantini, vt Eccleſiæ ædificari poſſint per totum orbem, cap. *futuram* 12. q. 1. quod toti Eccleſiæ conceſſum eſt, vt diximus *v. Eccleſia, n.* 1.

Conſuetudo,

7 Deinde contra priuilegium immunitatis non poteſt præualere conſuetudo etiam immemorabilis, etiam miſta laicorum & Clericorum, etiam contra immunitatem partialem alicuius Eccleſię. Vide V. *Conſuetudo, à num.* 2.

Clerici ipſi,

8 Rurſus, priuilegio Immunitatis non poſſunt renunciare ipſimet Clerici, nec quoad patrimonialia: quia id *ipſis* interdictum eſt tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, 11. *q.* 1. *can. inſolita*, & can. *placuit, extra de foro comp.* & ibi Abbas *n* 7. & DD. communiter. Ratio autem eſt, quia hoc priuilegium conceſſum eſt ſtatui Clericorum generaliter, priuilegio autem communitatis nemo cedere poteſt, c. *ſi diligenti, de foro comp.* Et procedit etiam de Epiſcopo. Farinac. *de inquiſ. q. 8. n. 13. P. 1. T. 2. Reſ 3. P. 3. T. 1. Reſ.* 29.

Cum Epiſcopo;

Aut Summo Pontifice,

9 Denique nec ſummus Pontifex poteſt Eccleſiaſticæ immunitati in vniuerſum renunciare, etiam ſi ſit de iure humano, & ciuili. quia Papa non eſt abſolutus dominus bonorum & iurium ſuæ ſedis, eorumque quæ ſibi à Principibus collata ſunt (cum ſint donata principaliter Chriſto, & proinde Sedi, non perſonæ); ſed ſolùm diſpenſator fidelis & prudens. Suarez *apud Ceuallos de cogn. per viam viol. in proœm. c. 6. P. 1. T. 2 Reſ.* 2. Poteſt tamen renunciare in aliquo caſu ex cauſa iuſta, delegando ſibi Principes in iuriſdictione Eccleſiaſtica contra Clericos &c. Circa quod

Niſi quòd Papa poteſt ex iuſta cauſa concedere laicis aliquam actionem Eccleſiaſticam,

Quam aliqui dicũt cõceſſam Regi Hiſpaniarum,

10 Dubium primò eſt, an Papa revera in aliquibus Regnis immu-

ni-

nitati præiudicauerit, ſuam iuriſdictionem laicis Principibus delegando? Et Peſantius *de immun. diſp.* 3. affirmat circa Tribunal *de la fuerça*, Gueuara *de orig. & vſu mon. &c.* circa Monarchiam Siciliæ. Graſſalius *Reg. Franc. lib.* 2. *iur.* 1. 2. circa priuilegia Regis Francorum pro conferendis beneficijs Regni ſui; & Zanardus *tom.* 3. *cap.* 50. circa priuilegium Reip. Venetæ procedendi in aliquibus caſibus contra Clericos. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 6. Sed Ceuallos *vbi ſup. gloſſ.* 6. negat, Regem Hiſpaniarum circa tribunal *de la fuerça* priuilegium habere, ſed ex alio capite iuſtificari. *P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 64 Et quidquid ſit de his.

Regi Galliarum,

Et Reipublicæ Venetæ.

11 Maius dubium ſecundò eſt, an talia priuilegia, poſito quod adſint, reuocentur quotannis in Bulla Cœnæ? Nam certum eſt, vt ex multis probat Souſa *c.* 26. *diſp.* 102. *num.* 2. Papam derogare poſſe quæcunque priuilegia, etiam in remunerationem, aut ex contractu, & pacto oneroſo, qualia ſunt concordata cum Regibus, conceſſa: etiam ſi per immemorialem conſuetudinem obſeruata ſint. Siquidem priuilegium conceſſum ſubdito, ex DD. communi reuocari poteſt: & iuriſdictio delegata reuocari poteſt ad libitum. Vide Suarez *de immun. lib.* 4. *c.* 34. *nu.* 27. (& quamuis Papa promiſerit, ſe ea non reuocaturum, ſemper tamen reuocandi poteſtatem ſibi reſeruat, quia etiam a ſe abdicare non poteſt. & ideo Sixtus V. in Bulla Cœnæ *an.* 1586. reuocauit priuilegia conceſſa etiam Imperatori & Regibus, etiam per viam contractus. *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 14.) Diſparitas autem a Principe laico eſt, quia priuilegium conceſſum a Principe Eccleſiæ, eximitur de poteſtate laicali, & ideo non poteſt amplius reuocari, vt dictum *nu.* 6. at priuilegium conceſſum Principi, non fit liberum a iuriſdictione Eccleſiæ, & Summi Pontificis. P. 3. *T.* 1. *Reſ.* 57. *& P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 14.

Quas omnes reuocare poteſt ad libitum, quomodocúque conceſſæ ſint,

12 Hoc ergo ſuppoſito vt certo, Filliuc. *to.* 1. *tr.* 16. *c.* 10. *n.* 258. & alij, docent, talia priuilegia in Bulla Cœnæ non reuocari, quod in ſpecie de concordatis tradit Pereira *p.* 1. *c.* 6. *num.* 13 quia ait ipſe, non ſunt priuilegia, ſed contractus vltro citroque obligatorij. Sayrus verò *lib.* 3. *c.* 25. *nu.* 10. Maynardus *p.* 2. *ar.* 18. *nu.* 10. & alij, dicunt, reuocari: nam Papa id clarè explicat per illam clauſulam reuocatoriam generalem, *non obſtantibus*, &c. & procedere etiam in concordatis, ait Azorius *tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 12. quia conceduntur per modum priuilegij, vt docet Suarez. *P.* 1. *T.* 2. *Reſ.* 61. *& P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 74. His præmiſſis,

Et de facto reuocar quotannis in Bulla Cœnæ, ſecúdum aliquos.

13 Gaudent immunitate Eccleſiaſtica in ciuilibus & criminalibus, in perſona & bonis, in primis Clerici, etiam in minoribus, etiam primæ tonſuræ, & coniugati. Imò (ſaluo ſacræ Congregationis Immunitatis Oraculo) etiam non tonſurati, ſi habitum ferant, & alicui Eccleſiæ inſeruiant in ordine ad Ordines ſuſcipiendos, aliaque habeant requiſita Tridentini, de quibus V. *Clericus quoad forum*. (quæ tamen non requiruntur pro priuilegio canonis, vt dictum V. *Excommunicationes*, *num* 2. nec pro exemptione gabellarum, vt V. *Gabellas ſoluere*.) Probatur autem ex c. 2. *de foro comp.* ibi: *Nullus iudicum neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum vllum, aut minores Eccleſiæ ſine permiſſu Pontificis per ſe diſtringere, aut condemnare præſumat*. vbi Gloſſa, per minores Eccleſiæ, intelligit ſeruientes deputatos ad eius obſequium. Vnde hanc ſententiam firmare videtur noſter Barbat. *in eum locum nu.* 29. *&* 33. Quod autem ait Reginaldus *to.* 1. *lib.* 9. *c.* 23. *nu.* 354. text. cit.

GAVDENT autẽ ſoſo Clerici,

lo-

loqui de deputato ad Eccleſiæ miniſterium perpetuum, optimè refellitur a Narbona *p. 3. lib. 4. tit. 1. leg. 20. gloſſ. 1. n. 27.* ſi quidem non perpetuitatis, ſed ſeruitij qualitas reſpicitur a iure, quæ æque in temporale cadit, ac in perpetuum. & cum hoc priuilegium conceſſum ſit in gratiam Eccleſiæ, vt miniſtros habeat priuilegiatos *ex l. c. & c. Eccleſiarum ſeruos 12. q. 1.* temporaliter ſeruientes debent exempti eſſe pro tempore, ſicut ſeruientes in perpetuum, exempti ſunt in perpetuum. Etiam ſi priuilegio canonis non fruantur; quia hæc priuilegia non conuertuntur *P. 6. T. 1. Reſ. 36.*

Borumq. vxores,

14 Item Clericorum vxores; nam vxor ſequitur forum mariti *l. fin. C. de incol.* Sanchez *in opuſ. tom. 2. lib. 6. c. 1. dub. 3. n. 2.* contra Marinum & Bonacinam. etiam poſt Clericorum mortem, ſi in viduitate permaneant addit ipſe; nam quamdiu ad ſecunda vota non tranſeunt, in primo matrimonio perſeuerare cenſentur. *P. 3. T. 1. Reſ. 45. & P. 4. T. 1. Reſ. 41.*

Filij,

15 Item Clericorum filij legitimi ante clericatum ſuſcepti, durante patris vita. Barboſa *de iur. Pont. lib. 1. c. 39. §. 2. num. 62.* & ſacra Congregatio Cardin. *apud ipſum die 18. Mart. 1631. P. 3. T. 1. Reſ. 7. & P. 4. T. 1. Reſ. 11.*

Patres & fratres cohabitantes

16 Item Clericorum patres & fratres in eadem domo cohabitantes pro indiuiſo, ab onere hoſpitandi milites, aut in hunc finem ſoluenda pecunia, exempti ſunt; etiam ſi Clerici ſint minores, quia priuilegium perſonæ communicant ſocij, *gloſſ. in l. fin. C. de mun.* Sic Riccius *p. 3. reſ. 28. n. 1. & 2.* & alij multi contra Marinum. *P. 4. T. 1. Reſ. 32.*

17 Imò hoc priuilegio gaudent laici habitantes in domibus Clericorum conductitijs: nam hoſpitium militum redundat indirectè in damnum domorum. Sacra Congregatio *die 9. Iun. 1617. P. 4. T. 1. Reſ. 32.*

Et ſerui,

18 Et mancipia & ſerui Clericorum in perpetuum gaudent priuilegio fori; quia computantur in cenſu dominorum. Bellettus *tit. de ſtat. Cler. real. §. 1. n. 12.* Idque etiam ſi ſint infideles; nam immunitas non ſuffragatur ipſis, ſed ipſorum dominis. Paramus *in defenſ. iuriſd. S. Off. c. 14. nu. 47.* Et Narbona *vbi ſup.* idem docet de ſeruis ad tempus: quia pro tempore ſeruitutis ſunt quid acceſſorium ipſis Clericis. Id quod à fortiori procederet, ſi his priuilegio non gaudentibus, graue aliquod incommodum in dominos redundaret, vt ait Menoch. *de arbitr. caſ. 562 num. 7. P. 3. T. 1. Reſ. 47.*

Item familia Epiſcoporum,

19 Deinde à fortiori gaudent priuilegio fori laici familiares Epiſcoporum, quibus multa conceduntur, quæ alijs Clericis non ſunt permiſſa, vt Guazzinus *to. 1. defenſ. 20. c. 9. num. 23.* Sic Abbas, Hoſtienſis, Ioannes Andreas, Buttrius, Zambellus *v. Eccleſia quoad eius libert. n. 10.* & DD. communiter apud Acugnam *in decr. p. 1. d. 32. c. 10. num. 11.* contra Suarez *de immun. lib. 4. c. 29. n. 9.* & Morcoſum *in allegat. Hiſpan. idiom. P. 1. T. 2. Reſ. 98. P. 3. T. 1. Reſ. 12. P. 4. T. 1. Reſ. 30.* & *P. 6. T. 2. Reſ. 2. & 3 & 10.* in fine. Etiam in delictis communibus, & extra Officium commiſſis, contra Cutellium *in patr. reg. iur. c. 1. nu. 21.* & declarauit ſacra Congregatio facto verbo cum Sanctiſſimo *die 2. Mart. 1611.* apud Raum *de immun. P. 5. T. 1. Reſ. 125.* & nouiſſime *an. 1632.* ad omnes Epiſcopos Siciliæ; vbi etiam extat decretum Viceregium anni 1462. directum ad Officiales Caſtri Ioannis id præcipiens, ad inſtantiam Epiſcopi Catanen. & aſſeruatur in Cancell. Regia Steph. Macri *fol. 144.*

Etiam in delictis extra officium,

P. 6.

Etiam Titularij. P. 6. T. 2. Ref. 6. Procedit etiam ſi Epiſcopi ſint Titulares: quia nimirum hi habent Epiſcopi dignitatem, intuitu cuius hæc immunitas Epiſcopi famulis conceditur: eorum tamen famuli non ab ipſis, ſed ab Ordinario loci, in quo degunt, puniri debent. Sacra Congregatio die 17. Ian. 1628. apud Ciarlinium c. 20. nu. 19. P. 5. T. 1. Ref. 25. & ordinauit Eminentiſſimus Raggio, olim Auditor, de mente SS. D. N. Vrbani VIII. in cauſa familiarium colonorum, partialium, & bonorum Archiepiſcopi Rhodien. 14. Maij 1639. P. 6 T. 2. Ref. 4. Et in ſpecie de bariſello ſacra Congreg. in vna Sorana die 25. April. 1614. de Fiſcali die 15. April. 1615. & de Notario die 6. Aug. 1602. apud Sellium in ſellect. can. c. 18. n. 25. P. 4. T. 1. Ref. 30. §. Notandum & P. 5. T. 1. Ref. 1.

Quod probatur iuribus, Probatur autem ex cap. fin. de off. Archid. & cap. Eccleſiarum ſeruos; nam in primo omnes Epiſcopi familiares abſque perſonarum aut cauſarum diſtinctione a ſæculari iuriſdictione declarantur immunes; & in ſecundo licet idem dicatur de ſeruis perpetuis, DD. tamen ex connexione materiæ eo ad fauorem familiæ epiſcopalis vtuntur. Deinde accedunt

Et rationibus; rationes, quia priuilegium capitis extendi debet ad acceſſoria & appendices, c. quantis de priuil. c. liceat eod. & Auth. habita C. ne filius pro patre. & priuilegium domini extendi debet ad ſeruos. Albericus in l. 1. C. de Epiſc. & Cler. nu. 4. quia exempta ab aliquo foro perſona, cenſetur etiam exempta eius familia, c. 1. de priuil. in 6. l. non aliter, ff. de iud. & l. 2. C. de Epiſc. & Cler. maximè, vt docet Oldrad. conſil. 293. nu. 5. quando aliter vſus familiarium dominis incommodior redderetur. P. 6. T. 1. Ref. 3. Adde, quòd ſcrinia, ſcilicet ſecretarij, libellarij, archiuarij, &c. Imperatoris, gaudent indiſtinctè priuilegio fori Imperialis cum ipſorum domo & familia, l. in ſacris, C. de proximis ſacr. ſcrin. P. 5. T. 1. Ref. 1. §. Sed omnia, circa medium.

Et argumenta Moſcoſi in contrariũ. At obijcit Moſcoſus, Epiſcopos familiam armatam habere non poſſe, gloſſ. in cap. dilecto, de ſent. excomm. Deinde, nullum canonem extare, qui Epiſcopi familiam in cauſis communibus exemptam declaret. Tertiò, Papam non poſſe laicos de poteſtate iudicis laici Principibus inultis eximere. Quartò, poſt Tridentinum ſolos Clericos cum ſuis requiſitis gaudere poſſe immunitate ſecundum Suarez. Quintò, abſurdum eſſe, Epiſcopum in delictis ſuorum familiarium eſſe iudicem competentem contra l. qui iuriſdictioni, ff. de iud. Sextò, affert litteras Regis Ferdinandi, & Iſabellæ, ſtatuentes, familiares Prælatorum ſubiectos eſſe poteſtati laicali. Septimò, nam aliàs poteſtas Regis nimium minueretur, & reſpublica propter huiuſmodi familiarium delicta perturbaretur. P. 6. T. 2. Ref. 1. Affert quoque exemplum Vrbis, in qua Epiſcoporum familiares non gaudent foro: & Siciliæ, in qua ait ipſe, dicti familiares, vt gaudeant debent clericali caractere inſigniti eſſe. Ibid. Ref. 10. à §. Verũ. Et denique Cardinalium declarationes, quas attulimus, nec certas eſſe, inquit, nec neceſſariò ſequendas. Ibid. Ref. 6. §. Dicendum.

Diſſoluuntur; Et contra, ipſum oſtenditur Epiſcopum habere poſſe familiam armatã. Quibus ſic reſpondemus. Ad primum, falſum eſſe aſſumptum: nam Epiſcopi ex vi ſolius iuriſdictionis eccleſiaſticæ habere poſſunt familiam armatam ad carcerandum, & pœnas corporis inflictiuas citra ſanguinem imponendum, & terminare iudicium ſine recurſu ad brachium ſæculare; vt de Inquiſitoribus (cum quibus Epiſcopi contra hæreticos procedunt, ex Clem. 1. §. præterquod.) diximus V. Inquiſitorum,

lorum, nu. 25. Habent enim imperium in ſua diœceſi, c. *contra idolorum*, c. *propè vias* 26. *q.* 5. vnde concluditur habere poſſe familiam armatam ex text. in l. *illicitas*, *ff. de off. præſ.* §. *qui vniuerſas*. Nam conceſſo fine, media etiam conceſſa cenſentur, c. *cum infirmitas*, *de pœn* & c. *quoniam de ſent. excom.* & conceſſa iuriſdictione, cenſentur conceſſa omnia neceſſaria ad eam exercendam, *l.* 2. *ff. de iuriſd. omn. iud.* præſertim quòd in c. *pernicioſam de off. iud. ord.* conceditur Epiſcopo facultas ad completum iudicium, per illa verba *inquirendi, vleiſcendi, iudicandi*: & ex c. 3. *ſeſſ.* 25. Trident. habet ordinariam iuriſdictionem etiam contra laicos, per bonorum apprehenſionem, & perſonarum diſtrictionem, ad quam familia armata multùm conducit; accedit quod ipſum Tridentinum id ibi ſupponit, dum ait: *per ſuos proprios, aut alienos executores* &c. quæ verba ſatis violenter interpretantur à Beretta, *conſ.* 4. *&* 6. vera enim interpretatio (ex eodem Trid. *in rubr. de recip. & obſeru. Decr. Conc.* & conſt. Pij IV. *ad calcem ipſius*) à ſolo Papa, aut ſacra Congregatione petenda eſt, quæ ad inſtantiam S. Caroli Borrom. coram S. P. Pio V *die* 5. *Iun.* 1567. declarauit, Epiſcopum tenere poſſe familiam armatam. Et ideo hanc ſententiam tenent DD. quos citat & ſequitur Ciarlinius *c.* 50. *n.* 25. *&* 34. Barboſa *de pot. Epiſ. p.* 3. *alleg.* 107. Molinus *de brachio regio p.* 4. *n.* 258. & eſſe communem, tradit Martha *de iuriſd. p.* 1. *c.* 50. *num.* 12. *P.* 6. T. 2. *Reſ.* 5. Confirmantur prædicta. nam Epiſcopus habet territorium ad exercendam iuriſdictionem contentioſam, c. *omnes baſilicæ* 16. *q.* 7. & cap. *vt animarum de conſt. in* 6. Gloſſa, Ioann. Andreas, Felin. & alij apud Leonem *vbi infra*: diœceſis namque & territorium idem ſunt. Panorm. *conſ.* 82. *num.* 7. *lib.* 1. Alexand. *conſ.* 248. Item habere poſſunt carcerem, c. *Epiſcopus de off. ordin. in* 6. ergo & carcerum cuſtodes, *Clem.* 1. §. *ſanè de hæret.* & miniſtros, qui reos capiant, & ad carceres ducant, c. *contra idolorum*, & ibi Gloſſ. 26. *q.* 5. & c. *attendendum* 16. *q.* 4. Denique multa crimina ſunt miſti fori, gloſſ. *in cap. cum ſit generale, de foro comp.* in quibus datur locus præuenienti, l. *ſi quis poſtea*, & ibi DD. *ff. de iud.* & inter præuentiones realis, quæ fit per capturam, præcedit verbalem: ergò iudex Eccleſiaſticus debet habere familiam armatam, per quam in his delictis reos realiter præuenire poſſit: alioqui ſi implorare debet brachium laicum, numquam illud præueniet. vt benè probat Franciſcus de Leone *p.* 1. *c.* 9. *num.* 9. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 17.

Sicut habet territorium,

Carcerem,

Et cuſtodes.

Ad ſecundum reſpondemus, canones loqui etiam pro delictis communibus, quod conſtat ex interpretatione ſacræ Congregat. facto verbo cum Sanctiſſimo, vt dictum eſt *initio P.* 6. T. 2. *Reſ.* 6.

Et Papam eximere poſſe aliquos laicos de iuriſdictione laicali.

Ad tertium, falſum eſſe quod Papa non poſſit eximere laicos de iuriſdictione laicali; nam licèt non habeat dominium directum in totú orbem, (quod tamen affirmat inter alios Solorzanus *de Ind. iur. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 17.) habet ſaltem indirectum, & habitù ex iuſta cauſa exercendum, & ideo ex iuſta cauſa eximere poteſt laicos de poteſtate laicali. Portocarrero *in alleg. pro iuriſd. S. Off. n.* 33. Merolla, Mancinus, & Valboa *in c.* 1. *de foro comp.* iuſta autem cauſa eſt honor & reuerentia dignitati Epiſcopali debita, recteque cauſarum fori Eccleſiaſtici adminiſtratio, eximendi miniſtros Epiſcopi; nam in multis iuribus aliqui ob dictam rationem eximebantur à iuriſdictione ordinaria, & ſubdebantur ſuperiori ſui officij, vt in *l. fin. C. de iuriſd. omn. iud.* l. *in officiales, C. de off. Rect. prou.*

l. *ex eo, C. de agent. in reb.* & alibi. imò hæc exemptio concedebatur etiam vxoribus officialium, l. *ne ad diuerſa, C. de ſilentiar. lib.* 12. filijs, *l. eos, C. de fabricen. lib.* 10. matribus l. *fin. C. de caſtrenſ. & min eod.* ac etiam ſeruis & colonis, l. *in ſacris, C. de ſacr. ſcrin. lib.* 11. non ſolùm ſi eſſent rei, ſed etiam ſi actores, l. *in viros, C. de comit. conſiſt. lib.* 12. Et denique, ſi aliunde non conſtaret, Papam id facere poſſe, ſatis conſtat ex eo, quia fecit & declarauit: nam factum Papæ in dubium reuocari non debet, *cap. in memoriam* 19. *diſt.* Anton. de Butrio *in c.* 2. *de transl. n.* 6. & alij. Adde, quòd etiam laici poſſunt ſe ſubmittere iuriſdictioni eccleſiaſticæ, vt dicemus V. *Statutum laicale n.* 17. *P.* 6. *T.* 2. *Reſ.* 7.

Et non omnes, qui gaudent immunitate ferre debere habitum & tonſuram.

Ad quartum, Tridentinum ibi ſolùm diſponere de Clericis, vt patet ex illo exordio: *Nullus prima tonſura initiatus* &c. non autem de alijs perſonis, quæ non titulo Clericatus, ſed alio quocunque, immunitate de iure communi gaudebant, vt DD. communiter poſt Concilium ſcribentes, inter quos Ghilinus *v. Epiſcopus, n.* 5. Megal. *to.* 2. *reſ.* 122. *n.* 7. & Gambacurta *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 7. Vnde nihil facit contra familiam Epiſcopi, quæ non intuitu Clericatus, ſed honoris epiſcopalis immunitate fruitur. P. 1. *T.* 2. *Reſ.* 98. *P.* 5. *T.* 1. *Reſ.* 1. in fine, & P. 6. T. 2. *Reſ* 8.

Ad quintum non eſſe abſurdum, quòd Epiſcopus ſit iudex in delictis ſuorum familiarium; ſicut non eſt abſurdum, quòd id faciant Inquiſitores Hiſpani, Martianus fecerit in ſuos cubicularios, *l.* 3. *C. de præpoſ. ſacr. cubic.* lib. 12. & Zeno in ſilentiarios *l.* 4. *C. de ſilent. eod.* nec de his caſibus loqui Vlpian. in lege adducta. *Ibid. Reſ.* 9.

Ad Sextum, litteris Regis Catholici opponimus Oraculum Summi Pontificis, qui eſt caput Eccleſiæ Catholicæ, & ad quem ſpectat declarare Canones & Concilia, præſertim, quod in dubio de iuriſdictione inter laicum & Eccleſiaſticum huius eſt definire, vt dicemus V. *Opinio, n.* 11. P. 6. T. 2. *Reſ.* 9. *§. Ad ſextum.* Ad ſeptimum, nimis procaciter afferere Moſcoſum, quòd Epiſcopi in delicta ſuorum familiarium conniueant, cum perturbatione reipublicæ; ac proinde videri dignum, qui comprehendatur in illa regula Trid. *initio Indicis libr. prohib. tit. de correct. libr.* Quod autem addit de diminutione regiæ poteſtatis, ironicè etiam in ſimili affertur à Portocarrero *n.* 6. nam (ait ipſe) nimium conſiderabilis ſubtractio fit, cùm inter millia millium laicorum, quadraginta vel quinquaginta in cenſum Eccleſiaſticorum referuntur, vt proinde miniſtri laici, alios obliti, toti iſtis inuidere debeant, tamquam reipublicæ perturbatoribus, & ſine quorum cognitione regia poteſtas multum decreſcit. *Ibid. Reſ.* 10.

Exemplum Romæ, quod adducit Moſcoſus *n.* 79. dicimus non eſſe trahendum in alia loca. nam ibi eſſe poteſt aliqua iuſta cauſa benè viſa Summo Pontifici, & forſitan erit reuerentia ſuæ ſanctitati debita, ob quod familia etiam Cardinalium, quæ etiam ſecundum Pereiram *to.* 1. *c.* 10. *n.* 13. gaudet vbique priuilegio fori, Romæ eo non gaudet, vt Bonacina *to.* 3. *diſp.* 1. *q.* 16. *pun.* 3. *n.* 7. Quod verò ait de Regno Siciliæ, mendacium eſt. nam ex litteris viceregijs anni 1567. & 1608. ad inſtantiam Epiſcopi Agrigentini, & an. 1621. ab Excellentiſs. de Lemos ad inſtantiam Archidiaconi Meſſanen. mandatur ſeruari priuilegium fori, *tam quoad Clericos habentes requiſita Trid quàm quoad familiares & officiales Epiſcoporum, & ſic hodie ſeruatur in praxi. Ibid. à §. Verum.* Denique, circa declarationes & oracula Sac. Congregationis de

Et dictos familiares in Sicilia gaudere foro ſine cabitu & tonſura.

hac

hac re, non poteſt allegari ignorantia; ſiquidem ex lite habita inter S. Carolum Borrhom. & miniſtros regios Mediolani coram Pontifice, & reſponſionibus, quæ quotidie ad Epiſcopos à S. Congregatione mittuntur authenticæ, id adeo clarum eſt, vt probatione non indigeat, ex gloſſ. *in cap. appellanti de appell.* & DD. communiter. Nec dici poteſt, non eſſe dictis declarationibus neceſſariò ſtandum, aut eas facere pro ſtatu Eccleſiæ tantùm. Nam primum damnauit S. D. N. in decreto diei 2. Auguſti 1631. maxime quòd dictæ declarationes feruntur ex ordine S. P. & facto verbo cum ipſo, vt docet Merolla *to. 2 diſp. 4. c. 4. dub. 12. n. 173.* & contra ſecundum eſt, quòd litteræ ſupra citatæ miſſæ ſunt extra ſtatum Eccleſiæ, & Congregationes Cardinalium erectæ ſunt à Summo Pontifice pro reſoluendis difficultatibus totius Eccleſiæ. *P. 6. T. 2. Reſ. 6. §. Dicendum.*

20 Quod autem dictum eſt de familia Epiſcopi, procedit etiam in Inquiſitoribus, vt dicemus V. *Inquiſitorum, n. 25.* item in familia habentis Territorium & iura Epiſcopalia cum poteſtate iuriſdictionis, vt eſt in Sicilia Archimandrita Meſſanen. nam hi habent iuriſdictionem, ratione cuius Epiſcopis hoc priuilegium conceſſum eſt. Ciarlinius *c. 28. à n. 26. P. 5. T. 1. Reſ. 25.* Item in familia Vicarij Epiſcopi, vt ait Nouarius *de elect. fori q. 36. ſect. 2. P. 3. T. 1. Reſ. 46.* Et denique potiori iure procedit in familia Legati, ſeu Nuntij Apoſtolici, qui non ſolùm habet iuriſdictionem ordinariam Epiſcopi, vt probat Fagundez *in decal. to. 1. lib. 2. c. 41. n. 22.* & alij communiter, vnde docet Calderinus *conſil. 11.* quòd quidquid poteſt Epiſcopus in diœceſi reſpectu iuriſdictionis, poteſt Legatus in ſua prouincia: ſed præterea eſt ſupra omnes Ordinarios, tamquam Summi Pontificis vices gerens *c. 2 de legat. in 6.* & ibi DD. communiter *P. 6 T. 2. Reſ 2. & T. 8 Reſ. 2.* in fine.

ITEM gaudent familiares Inquiſitorum.

Archimandritæ,

Et Legatorum, Nuntiorumve Apoſtolicorum.

21 Petes hic: Si offendatur laicus familiaris Epiſcopi, quinam iudex cognoſcere debet? Eccleſiaſticus ne, an laicus? Reſpondeo, ſi offendatur vt talis, intuitu officij, ſeu in officij executione, ad Eccleſiaſticum pertinet: nam in hoc caſu offenditur ipſius iuriſdictio & dignitas, & extrat argumentum, quòd turbans iuriſdictionem iudicis, punitur ab illo iudice, cuius iuriſdictio turbata eſt, vt Menochius *conſil. 230. n. 82. lib. 2* Eugenius *conſil 31.* & alij. Si verò offendatur vt priuatus, ex inimicitia &c. eſt delictum miſti fori, & pertinet ad præuenientem; nam in hoc caſu læditur ſola perſona ipſius paſſi. Et diſparitas vtriuſque caſus patet in multis. offendens enim conſiliarium Principis, ſi id faciat intuitu officij, eſt reus læſæ maieſtatis; ſi ex inimicitia, non item, vt obſeruat Fabius *de Anna conſil. 67. nu. 2. vol. 1.* Oddus *conſil. 88.* & alij. Rurſus, offendens miniſtros S. Officij ex odio particulari extra officium, non includitur in pœnis Bullæ *Si de protegendis*, vt docet Catena *de mod. proc. in S. Off. tit 10. §. 6. n. 23.* Et denique offendentes Romipetas, non vt euntes ad Rom. Curiam, non incurrunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, vt DD. communiter cum Duardo *lib. 2. can. 9 q. 32.* Confirmatur etiam propoſitio à maiori, quia offendens Clericum, puniri poteſt à iudice laico præueniente, vt ex generali text. in cap. 1. *de foro comp.* obſeruat Valboa *cap. 4. n. 34.* & alij, quos citat & ſequitur Chartar. *deciſ. 6. crim. n 2.* contra Bartol *in l. 1. n. 144. C. de Sum. Trinit.* Et ideo noſtram ſententiam tenent

Verum eſt, quòd offendens quē ex his familiaribus in officio, punitur à iudice familiaris.

Offendēs verò extra officium, puniri poteſt à præueniente,

Fff 2 nent

nent Farinacius, & D. Merlinus Rotæ Decanus. *P.* 6. *T.* 8. *Reſ* 3.

ITEM gaudent ſoro Religioſi. Etiam Nouitij.

22 Gaudent præterea immunitate fori Regulares, etiam nouitij. Vide V. *Iudex laicus n.* 14. *&* 15. Etiam impuberes, & proinde nondum annum formalis probationis ingreſſi: nam ex quo habitum aſſumunt, adhærent Religioni, & reputantur vt Eccleſiaſtici. Marchin. *reſ. pro Ord milit. art.* 6. *n.* 58. Quod potiori iure procedit in Relig Clericorum Regul. circa hoſpites: nam hi ſtatim ac in Religionē recipiuntur, more ſolito habitum & obſeruantiam aliorum profitentur, & contrauenientes puniuntur, gaudentque omnibus Religionis priuilegijs: & ſuperiores cumijs omnibus facultatibus vtuntur, quibus & cum nouitijs, præſertim circa ſacramenta Pœnitentiæ & Ordinis. vnde non ſolùm fori, ſed etiam canonis, & gabellarum immunitate gaudere debent. contra Paſqualigum *deciſ.* 424. *n* 2. *P.* 6. *T.* 8. *Reſ.* 7.

Etiam Equites S. Ioannis.

23 Item gaudent Religioſi milites ex Religionibus erectis auctoritate Papæ, quæ nimirum ſunt veræ Religiones, vt dicemus V. *Religioſi milites, n.* 1. Vnde gaudent foro Equites S. Ioannis (Barboſa *de pot. epiſc. p.* 2. *alleg.* 12. *nu.* 45. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 86.) etiam illi, qui ferunt mediam crucem, ſecundum Riccium *to.* 4. *reſ.* 177. *n.* 3. contra Bobadillam *to.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *n.* 233. quia militant ſub eadem Religione. *P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 51. Item S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, Monteſæ, S. Stephani, & S. Lazari: Sancius *in ſelect. diſp.* 49. *n.* 13. etiam extra loca commendarum; quia eorum priuilegium non eſt locale, ſed perſonale, ſicut aliorum Religioſorum. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 36. *&* 86 *&* *alibi paſſim*. Secus de Equitibus Aurei Velleris, S. Michaelis, Annunciationis, Dela banda, & aliarum Religionum non approbatarum à Papa. *Reſ* 36. *cit. in fine*. Illi autem gaudent etiam nouitij, vt dicemus V. *Nouitius, nu.* 2. Et gaudent etiam ipſorum vxores, ſicut de vxoribus Clericorum diximus *n.* 14. nec refert, quod ipſæ habitus incapaces ſint. nam ex l. *ne ad diuerſa, C. de ſil. lib.* 12. ſilentiariorum vxores, licèt ad virorum officia inhabiles, gaudere tamen dicuntur eorum foro. Et idem dic de exemptione gabellarum. Etiam poſt obitum viri, quandiù viduæ & honeſtæ vixerint. Amaya *in C. lib.* 10. *tit.* 39 *à num.* 16. *P.* 6. *T.* 8. *Reſ* 6.

S. Iacobi, Alcentaræ, Calatrauæ, Monteſæ, S. Stephani, & S. Lazari.

Etiam nouitij, Et earum vxores.

Item Tertiarij.

24 Item gaudent Oblati, ſeu Tertiarij Religionum, ſi in monaſterio viuant, & abſque fraude ſe & ſua ei obtulerint: etiam quoad delicta ante oblationem commiſſa. Sic ſacra Congregatio apud Aldan. *in comp. tit.* 10. *n.* 15. quæ addit, in caſu fraudis, tales a laico iudice puniri poſſe, non tamen pœna corporea, ſed pecuniaria. Porro Marin. *c.* 114. *n* 6. præter conditiones prædictas requirit in his mancipationem perpetuam monaſterio, & habitum debitum, per quem a ſæcularibus diſtinguantur. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ* 31. Gaudent etiam ſorores tertiariæ S. Franc. etiam in domibus viuentes, ſi vitam cœlibem ex voto traducant. Sic ſacra Congreg. & tenet Pontius *de imped cauſ* 27. *c* 19. §. 5. contrar a autem de lario Leonis X. ab eodem reuocata fuit, edita conſtit. 1. *Mart.* 1518. *P.* 1. *T* 2. *Reſ* 85. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 31. §. *Notandum*, & P. 6. *T.* 8. *Reſ* 30. in fine.

Et tertiariæ Religioſorum cum certis clauſulis.

Inſeruientes Monialibus cum habitu, Eremitæ approbati.

25 Item gaudent foro ex Monacina *in Bull. Cœn. diſp.* 1 *q* 16 *ſect.* 1. *punct.* 3. *nu.* 18. illi homines, qui habitum Religioſum induti, inſeruiunt monialibus, petendo pro illis eleemoſynas. *Reſ.* 31 *cit in fine* §. 1.

26 Item Eremitæ, Ordini vel Eccleſiæ ſpeciatim addicti, paupertatis,

tatis, vel alterius obligationis voto apud Epiſcopum, vel alium Prælatum edito. Marinus *c.* 114. *n.* 8. & alij. *P.* 4. *T.* 1. *Reſ.* 35.

Et hoſpitalarij

27 Hoſpitalarij laici coniugati, & habentes de proprio: Abbas cenſet non gaudere foro, *in c.* 2. *n.* 11 *de foro comp.* Barboſa vero *nu.* 40. gaudere inquit, dummodo inſeruiant Hoſpitali, Epiſcopi auctoritate conſtructo, Vide Decian. *to.* 1. *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 39. *P.* 3. *T.* 1. *Reſ.* 66.

IMPEDIMENTA Matrimonij.

IMPEDIMENTA Matrimonij, alia tantùm illud impediunt.

1 † IMpedimenta matrimonij ſunt duplicis generis: aliqua enim tantùm impediunt, ne licite contrahi poſſit, alia vero etiam contractum dirimunt, tamquam inualidum. Priora ſunt quinque: votum, interdictum, ſponſalia, catechiſmus, & crimen.

Vt votum ſimplex caſtitatis, vel Religionis.

2 Et nomine voti intellige votum ſimplex Religionis aut caſtitatis †. quod remanet etiam in Religioſis nulliter per metum profeſſis, nam votum caſtitatis ob connexionem eſſentialem cum ſtatu religioſo, ſemper valet vt poteſt, & ſic ſaltem vt ſimplex. Sanchez *de matr. lib* 7, *diſp.* 27. *n.* 13. *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 51. An qui poſt votum ſimplex caſtitatis virginem violaret ſub promiſſione coniugij, teneretur ad votum, an ad matrimonium, & an peccet mortaliter vxorem ducens cum voto Religionis, animo in eam intrandi ante conſummationem, vide V. *Ingredi Religionem n.* 2. *&* 3. Votum autem ſolemne etiam dirimit, vt infra *n.* 14.

Interdictum, Sponſalia,

3 De impedimento interdicti, vide V. *Matrimonium*, *nu.* 41. Impedimentum ſponſalium eſt, quod contrahens ſponſalia cum vna, non poteſt ducere aliam ſine peccato, niſi interueniat iuſta cauſa, quæ ad ſponſaliorum ſolutionem ſufficiat, iuxtà dicenda V. *Sponſalia à n.* 8.

Catechiſmus,

4 Impedimentum Catechiſmi contrahitur ab eo, qui tenet infantem baptizandum, reſpondetque eius nomine miniſtro interroganti, an credat, an renunciet diabolo &c. Et quidem ſi idem ſit patrinus catechiſmi & Baptiſmi, contrahit impedimentum dirimens: ſi ſolius catechiſmi, contrahebat tantùm impediens ex *c.* 2. *de regen. ſpir. in* 6. nunc autem Tridentinum, puto probabiliter cum Pontio *lib.* 6. *c.* 11. *num* 3. contra Palatium *in* 4. *d.* 42 *diſp. vn* nullam contrahere; quia in illo dicitur ſpiritualis cognatio non contrahi, niſi in Baptiſmo & Confirmatione. Pro qua ſententia Pontius citat declarationem Sacræ Congregationis Interpretum. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 260.

Et crimen.

5 Crimina impedientia ſunt vxoricidium, presbytericidium, matrimonium cum moniali ſcienter contractum, propriæ prolis de fonte fraudulenta ſuſceptio, publica pœnitentia, raptus alienæ ſponſæ, & inceſtus cum conſanguineis coniugis aut ſponſæ adhuc viuentis, ſaltem intra ſecundum gradum poſt Tridentinum. Sed hoc impedimentum criminis per diuturnam conſuetudinem ſublatum exiſtimo cum Coninch *de ſacr. diſp.* 30. *dub* 3 *n.* 25 contra Rebellium *p.* 2. *lib* 3 *q.* 18 *n.* 23. Si quis verò ſcrupuloſus diſpenſationem de eo petere velit, adeat Epiſcopum, ſecundum Nauarrum, & DD. communiter apud ipſum *lib.* 4. *conſ.* 9. *n.* 5. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ* 259.

ALIA etiam dirimunt,

6 Impedimenta DIRIMENTIA antiquitùs plura, per Tridentinum reda-

redacta ſunt ad duodecim, quibus duo alia de nouo adiecit. & continentur omnia in his verſibus:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas;
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis,
Si ſponſam rapias, ſi clandeſtinus inibis.

ERROR debet eſſe in ſubſtantia, vt ſi quis exiſtimet ducere Bertam, & ducat Angelicam. nam error in qualitate non obſtat, niſi qualitas attingat ſtatum libertatis vel ſeruitutis, vt ſi quis putans ducere liberam, vel liberum, inueniat ſeruam vel ſeruum, quo caſu matrimonium nullum eſſet ex impedimento CONDITIONIS. VOTUM debet eſſe ſolemne religioſæ profeſſionis. etiam Equitum S. Ioannis, non autem aliorum. Vide V. *Religioſi Milites*, *nu.* 4. & monachus, qui poſt votum emiſſum matrimonium iniret, incurreret ipſo facto excommunicationem *clem.* 1. *de conſang. & affin.* & puniri poſſet ab Inquiſitoribus, vt dicimus V. *Inquiſitorum*, *num.* 83.

Vt error. Conditio. Votum ſolemne.

7 COGNATIO triplex eſt: naturalis, ſpiritualis & legalis. Prima dicitur conſanguinitas, eſtque coniunctio multorum per dependentiam, aut ad ſe inuicem, (& dicitur in linea recta, in qua impedimentum conſurgit ex omni gradu in infinitum) aut à communi capite (& dicitur linea tranſuerſalis, & impedit ad quartum gradum incluſiue) ſecundum ſanguinem. Cognatio ſpiritualis contrahitur in ſacramentis Baptiſmi & Confirmationis. Vide V. *Patrinus*. Legalis contrahitur per adoptionem alicuius in filium †. Eſt autem duplex: perfecta, quæ dicitur arrogatio, qua ſcilicet adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, fitque eius neceſſarius heres, de poteſtate ſupremi Principis tantùm: & imperfecta, quæ retinet nomen generis, qua nimirum adoptatus remanet ſub poteſtate patris carnalis, nec fit heres neceſſarius adoptantis teſtantis, ſed tantùm inteſtati, adque eam ſufficit auctoritas Magiſtratus. Et quidem in ſententia Præpoſiti. *in* 3. *p. q.* 7. *dub.* 13. *nu.* 109. & aliorum, vtriuſque adoptionis cognatio irritat matrimonium: quia iura indiſtincte loquuntur. Sed Sanchez *de matr. to.* 2. *lib.* 7. *diſp* 63. *num.* 8. probabilius tenet, ſolam cognationem adoptionis perfectæ dirimere, & ita interpretanda eſſe iura, quia in re pœnali reſtringi debent: præſertim, quòd periculum incontinentiæ ex cohabitatione, ait D. Thomas fuiſſe motiuum huius impedimenti ſtatuendi, non procedit in adoptione imperfecta, in qua adoptatus non habitat in domo adoptantis. Et in hac ſententia eſt ipſe D Thomas *in* 3. *p. q.* 57. *art.* 2. vt colligitur ex ratione citata, quam aſſignat. Ex quibus Ludouicus de ſan Iuan *de matr. q.* 6. *ar.* 11. *dub.* 2. *concl.* 4. docuit, ex adoptione imperfecta oriri ſolùm impedimentum impediens. quod tamen etiam negat Ochagauia *de ſacr. tr.* 3. *q.* 58. *nu.* 5. P. 4. T. 4 *Reſ.* 120.

Cognatio naturalis, Spiritualis, Et legalis, Quæ oritur ex adoptione, perfecta.

8 † Porrò hoc impedimentum naſcitur inter ipſum adoptantem & adoptatum & filios nepoteſque adoptati vſque ad quartum gradum, inter filios adoptantis & adoptatum, & inter vxorem adoptantis & adoptatum, vxoremque adoptati & adoptantem, c. *Vnico*, *de cogn. leg.* †. Inter ipſos autem adoptatos nullum eſt impedimentum, quia cum raró plures adoptari ſoleant, ad hoc iura non reſpexere, nec extendi debent, vt contra Ledeſmam *de matr. q* 57. *ar.* 3. Rebellius *p.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 7. *concl.* 3. *num.* 12. Addens, inter adoptatum & filiam illegitimam ado-

ptan-

plantis non eſſe impedimentum. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 121.

9 † CRIMINA matrimonium dirimentia quatuor ſunt. Primum, ſi adulter promittat adulteræ ſe illam ducturum mortuo viro. Secundum, cùm vir & fœmina conueniunt ad occidendum coniugem, vt inter ſe contrahant, & de facto occidunt. Tertius, cùm vnus coniugum occidit alterum animo contrahendi cum adultero, etiam ignorante. Quartum, cùm quis poſt matrimonium ratum cum vna, contrahit & conſummat cum alia ſciente. De primo habetur c. *ſignificaſti, de eo, qui duxit vxorem, &c.* de ſecundo c. *laudabilem, de conuerſ. coniug,* de tertio in cap. *ſuper hoc, de eo qui polluit per adult.* & de quarto cap. *veniens*, & cap. *propoſitum, de eo qui duxit &c.* †. Porrò primum Sanchez *diſp.* 79. *n.* 10. tenet contrahi ab adultero, etiam ſi promiſſio coniugij ſit ficta. Henriquez verò *lib.* 12. *c.* 14. *n,* 3. probabiliter etiam docet, debere eſſe ſeriam. Item mutuam & reciprocam. & Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *c.* 10. *n.* 4. debere eſſe puram, aut purificatam ante coniugis mortẽ. ſuſpenſa enim, & quæ pendet ex futuro euentu, non dicitur ſimpliciter promiſſio. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 198.

Crimen homicidij, vel adulterij, vel vtriuſque.

10 Impedimentum DISPARITATIS CVLTVS eſt inter duos, vnum baptizatum, alium non item. Si vterque coniux ſit baptizatus, ſed vnus catholicus, alter hæreticus, matrimonium non eſt inualidum, ſed illicitum. Si coniuges infideles conuertantur, debent in ſuo matrimonio, non contra ius naturæ contracto, permanere. Si verò alter conuertatur requirere debet alterum, an conuerti etiam velit, aut cohabitare abſque Creatoris offenſa, & ſi renuat, contrahere poteſt prohibito; quia primum matrimonium ſolutum eſt. Si autem adeo diſtet, vt commodè requiri non poſſit, Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 74. *nu.* 12. nihil vltra requiri inquit, nam moraliter certum eſt, quòd nolit conuerti & lares relinquere. Pontius verò *lib.* 7. *c.* 48. *num.* 12. requirit diſpenſationem Pontificis. vterque probabiliter. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 264.

Cultus diſparitas inter Chriſtianũ, & non Chriſtianum.

11 Coniux verò infidelis, qui coniugem conuerſum ſequi non vult, poteſt ſecundùm Sanchez *diſp.* 77. *n.* 6. ad aliud matrimonium tranſire: quia nullo iure id ſibi prohibetur. non enim ſæculari, quia nullum eſt: nec Eccleſiaſtico, quia ad illud non tenetur. Peccare igitur contra ius naturale & diuinum, violando leges prioris matrimonij, qua coniugem conuerſum ſequi tenebatur; at matrimonio diſſoluto, nil ſupereſſe, quo ab alio contrahendo prohibeatur. Sed aduerſus Sanchez inſurgit Pontius *n.* 25. ex c. *ſi infidelis* 28 *q.* 2. & ex D. Thoma, *in* 4. *d.* 37. *q.* 2. *ar.* 5. *ad* 3. aitque, in iure citato Eccleſiam non id decernere, ſed ſolùm promulgare pœnam violati matrimonij & veræ fidei inflictam de iure diuino. Vtraque etiam ſententia eſt probabilis. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 263.

12 Iam verò matrimonium catholici cum hæretica vel infideli non eſſe ità malum intrinſecè, docuerunt Sanchez *diſp.* 72. *nu.* 5. Filliucius & alij, vt nulla circumſtantia licitum reddi poſſit. Et Pontius *in append. c.* 6. id procedere inquit, etiam ſi in aliquo caſu adeſſet periculum peruerſionis, ſi magna aliqua & eximia id poſtulet cauſa, augmenti nimirum & propagationis Eccleſiæ, tranquillitatis eius ſtatus, aut liberationis catholicorum, qui ſub aliquo hæretico Principe detinentur oppreſſi. Nam exponere ſe periculo peccandi ex magna & vrgenti cauſa non eſt peccatum. non enim amatur periculum, ſed illud ingens bonum, quod abſque tali periculo acquiri non poteſt. Ità ille ex D. Thoma

Non tamen Catholicicum hæretica. Nam horum matrimonium nõ eſt omnino illicitum ex quacunq; cauſa.

Thoma, Caietano, & alijs. *P. 3. T. 4. Reſ. 169.*

Item Vis, 13 † Impedimentum VIS eſt, quando alter coniugum contrahit ex metu; nam tunc etiam ſi interius conſentiat, matrimonium eſt nullum. Vide V. *Metus, à nu. 7.*

Ordo Sacer, 14. Impedimentum ORDINIS conſurgit ex Ordine ſacro ante matrimonium ſuſcepto, eo quia habet votum caſtitatis adnexum †. Sed aduerte, quod ſi ſacer Ordo per vim, & metum ſuſceptus ſit, omnes DD. cum Sanchez *de matr. to. 2. lib. 7. diſp. 29.* dicunt matrimonium non dirimere, quia votum adnexum non eſt validum cap. *per latam de ijs, qui vi &c.* Solus Pontius contrarium docet ex multis *lib. 7. cap. 29. n. 3.* fatetur tamen, ſic ordinatum dignum eſſe diſpenſatione. *P. 3. T. 4. Reſ. 193.*

Ligamen, 15 † Impedimentum LIGAMINIS conſurgit ex matrimonio rato, & multo magis conſummato: qui enim viuente coniuge cum alio contraheret, non contraheret validè †. Et idem iuris eſſe ait Coninch *de ſacr. diſp. 24. dub. 6. nu. 53.* ſi quis ſecundò contrahat mortuo primo coniuge, quem tamen putat eſſe viuum; quia is non habet veram intentionem contrahendi, cum non poſſit ſeriò intendere id, quod exiſtimat impoſſibile. Quod tamen negat Sanchez *to. 1. lib. 2. diſp. 33. n. 2.* quia talis perſona eſt legitima, & reuera habilis ad contrahendum, & intendit contrahere quatenus poteſt. Et affert paritatem de Baptiſmo hæretici, qui ſi habet intentionem Eccleſiæ, verè baptizat, quamuis Baptiſmum rem irriſoriam putet. Pontius has opiniones conciliat *lib. 4. c. 23. n. 1.* & primam procedere inquit, quando coniux impedimenti & impotentiæ conſcius contrahere velit contra fas & ius. nam hic non eſt ſimilis hæretico baptizanti. qui ſcit ſe poſſe facere quod intendit, ideſt facere quod intendit Eccleſia, ille non item. Secundam verò, quando impedimentum ignoraret, vel conditionatum conſenſum eliceret, v. gr. *quamuis de iure non poſſim, ſi tamen fortè contrahere poſſim, conſentio.* nam cum hæc conditio ſit de præſenti, & reuera purificata, matrimonium debet conſiſtere. *P. 3. T. 4. Reſ. 293.*

Honeſtas. 16 † Impedimentum iuſtitiæ publicæ HONESTATIS oritur ex ſponſalibus, aut matrimonio rato cum conſanguineo coniugis. de ſponſalibus id habetur in cap. *vnico de ſponſ. in 6.* de matrimonio rato colligit Abbas *in c. ſponſam extra de ſponſ.* argumento à minori ad maius. Igitur qui ſpopondit cum aliqua non poteſt, ea viuente, vel mortua, contrahere cum conſanguinea in primo gradu poſt Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 3.* qui verò contraxit, prohibetur vſque ad quartum gradum incluſiuè †.

Quæ non obſtat, ſponſalibus ſolutis. 17 Non ſolui hoc impedimentum ait Sanchez *to. 2. lib. 7. diſp. 65. n. 21.* ſi ſponſalia communi conſenſu ſoluantur: quia remanet poſt mortem, quæ eſt maior ſponſalium diſſolutio. Sed hoc argumentum non eſt firmum: nam ideo mortuo ſponſo, ſponſalia non diſſoluuntur; quia ille præſumitur deceſſiſſe, vel ſaltem debuiſſe decedere cum ea voluntate, cum qua contraxit ſponſalia: in noſtro autem caſu adeſt voluntas expreſſa diſſolutionis ſponſaliorum. Ideo contrarium dicendum puto cum Rebellio *p. 2. lib. 3. q. 14. n. 3.* vbi adducit pro hac ſententia declarationem Cardinalium. *P. 3. T. 4. Reſ. 222.*

Affinitas, 18 † AFFINITAS, ſi oriatur ex matrimonio conſummato, ſeu ex copula licita, dirimit matrimonium vſque ad quartum gradum incluſiuè:

ſiue: vnde, mortuo coniuge, non poteſt quis contrahere cum conſanguineo illius intra quartum gradum: ſi vero oriatur ex copula fornicaria, non excedit ſecundum gradum, vt qui fornicariè cognouit mulierem, non poſſit eius conſanguineam in primo, vel ſecundo gradu in matrimonium ducere †. Quę vero requirantur ad contrahendam affinitatem, conſule nos ſupra V. *Affinitas*, vbi diximus, requiri copulam carnalem. Ex quo nunc inferimus cum Guttierez *c. 54. n. 23.* & alijs contra Præpoſitum *in 3. p. q. 7. dub. 11. n. 88.* ex matrimonio rato, & non conſummato non oriri impedimentum affinitatis, ſed ſolius honeſtatis: ac proinde pro eius diſpenſatione non eſſe ſoluendum Datariæ duplum, nec cognoſcentem conſanguineam vxoris nondum cognitæ, incurrere excommunicat. *clem. vn. de conſanguin.* Ratio autem eſt, quia propinquitas ſanguinis verbis dicitur, non efficitur, vt declarauit Pius V. in Bulla *Ad Romanum*, & ſacra Congregatio apud Rebell. *n. 109.* & Farinac. *in ſeſſ. 44. c. 3. P. 6. T. 8. Reſ. 25.* Quæ nō oritur ex matrimonio rato.

19 † SI FORTE COIRE NEQVIBIS eſt duodecimum impedimentum, ſi nimirum coniux aut inepta habeat inſtrumenta generationis, aut omnino non habeat. Debet autem ineptitudo eſſe perpetua †. Sed Et impotentia perpetua.

20 Nota primò, quòd impotentes impotentia perpetua non poſſunt nubere, ne in ordine ad caſtè viuendum quidem. nam de intrinſeca matrimonij ratione eſt traditio poteſtatis ad vſum & copulam coniugalem, quam impotentes tradere non poſſunt, cum non habeant: nec poſſunt matrimonij, vel alterius Sacramenti, aut contractus rationem eſſentialem ad ſuum ipſorum arbitrium immutare. Accedit Bulla Sixti V. edita *an.* 1587. declarans, matrimonia ſpadonum, vel eunuchorum prorſus eiuratorum cum quibuſuis mulieribus ſiue ſcientibus, ſiue ignorantibus, eſſe & ſemper fuiſſe irrita. Et ita docet Henriquez *lib. 12 c. 8. n. 1.* & ex recentioribus Syluius *in add. ad 3. p. q. 58. art. 1. q. 2.* & alij communiter. (Ex quibus rectè ait Lugo *de ſacr. pœn. diſp. 16. ſect. 6. n. 338.* in Confeſſione eunuchi explicandam eſſe circumſtantiam impotentiæ, non ſolùm in peccato fornicationis, ſed etiam in peccatis internis contra caſtitatem, ſi non præſcindunt a malitia contra naturam, quam talis circunſtantia ſuperaddit, iuxta dicta V. *Delectatio*, *n. 3.* Licèt dubitet Filliucius, an talis circunſtantia mutet ſpeciem. P. 6. *T. 6. Reſ. 35.*) Non eſt tamen improbabilis contraria ſententia, quam ex cap. *conſultationis*, & cap. *requiſiſti*, *de frig. & malef.* & ex D. Thoma, Paludano, & alijs docet Pontius *lib. 7. à cap. 55.* Et eius fundamentum eſt, quia, cum ſuperueniens impotentia perpetua matrimonium iam contractum non dirimat, ſignum eſt aptitudinem ad generandum non eſſe materiam neceſſariam matrimonij; deficiente enim materia neceſſaria, omnia ſacramenta deficiunt. De eſſentia ergo matrimonij ſolùm eſſe mutuam animorum coniunctionem in naturalem vitæ ſocietatem cum diuerſitate ſexus: quod totum reperitur in matrimonio ſpadonum. & in hoc matrimonio præberi dominium corporis, eſto non adſit aptitudo ad generandum, quæ eſt propter vſum. nec eſſe nouum in his, quorum vſus diſtinguitur a dominio, traditionem ſolius dominij poſſe eſſe integram materiam contractus independenter ab vſu. Et reſpondet ad argumenta contraria. *P. 4. T. 4. Reſ. 75.*

Cum qua non valet matrimonium, etiam ad caſtè viuendum.

Licet valere dicat Pontius.

21 Nota ſecundò, quòd mulier nubens cum impedimento extraordinariæ arctitudinis, ob quod vſui maritali inepta redditur, tenetur, ſi abſque

Et mulier inepta propter arctitudinem tenetur ſeuè inciſionem pati.

abſque periculo mortis, aut grauis & periculoſæ infirmitatis, poteſt pati inciſionem & apta fieri. Sibi enim imputet, quod ſibi ante nuptias non proſpexerit. *P. 3. in addit. Reſ. 3. §. Hoc ſuppoſito*. Si vero ipſa ex ſe apta ſit ad copulam, vir autem eius inueniatur ineptus propter extraordinariam genitalium magnitudinem vel debilitatem, non tenetur pati inciſionem, etiam ſi commodè poſſit. quia cum defectus ſit ex parte viri, ipſi incumbit remedium adhibere & ſe aptum reddere. præſertim quòd talem inciſionem virginalis horret natura, nec facile patitur honeſtas. Sic Ochagrauia *de ſacr. tract. 3. q. 69. n. 16.* & cum eo Pontius. Hurtadus, & alij, contra Megalium *in prompt. to. 1. v. corruptio virginis, nu. 5.* caput autem *ex litteris*, & cap. *fraternitatis, de frigid. & malef.* loquuntur in primo caſu. Quid ergo agendum, ſi id contingat? Reſpondeo, ſi nulla eſt ſpes clauſtra rumpendi, matrimonium ſolui debere, quia nullum eſt: nec in contractu ius vlli acquiſitum eſt. celebratus eſt enim ſub conditione tacita, quòd coniuges apti ſint, non ſimpliciter in ordine ad totum ſexum, ſed ad hunc coniugem in particulari; vnde ſi vir, alioqui aptus in ordine ad aliquam aliam mulierem, ineptus ſit in ordine ad hanc vxorem, aliàs ex ſe aptam, quamuis hæc poſſit per leuem inciſionem apta fieri etiam in ordine ad improportionatum virum, non acquirit in corpus eius dominium, nec ipſa inciſionem pati tenetur: ſed matrimonium diſſolui debet, ſi autem infra triennium ſit ſpes clauſtra rumpendi; id tempus expectari debere de iure. Pontius *lib. 7 cap. 62. nu. 2. P. 3. T. 4. Reſ. 201. & in addit. ſecund. Reſ. 3.*

Secus, ſi defectus oriatur ex ſuperfluitate viri.

22 † Et ſupradicta duodecim impedimenta ſunt de iure antiquo duo quæ ſequuntur, addidit Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 6.* Vnum eſt RAPTVS. nam inter raptorem & raptam, quamdiu eſt ſub poteſtate raptoris, non poteſt intercedere matrimonium validum †. Quod intelligendum eſt, ſi raptus fiat cauſa contrahendi matrimonium, non ſi fiat cauſa libidinis. Ita Sanchez *to. 2. lib. 7. diſp. 13. nu. 4.* & declarauit ſacra Congregatio apud Mazillam. Quamuis contrarium doceat, & aliam declarationem adducat Sà *v. matrimonium n. 9.* Item niſi rapta conſentiat. nam ſecus non conſurget impedimentum, eſto quòd iniuria parentibus inferatur. Sanchez *n. 3.* contra Sa *vbi ſup.* quia Concilium ſolum reſpexit libertati nuptiarum, ne ſcilicet virgines nubere cogerentur. *P. 3. T. 4. Reſ. 261.*

Item Raptus.

In ordine ad matrimonium.

23 Alterum Concilij impedimentum eſt, ſi matrimonium ſit CLANDESTINVM. Debet enim celebrari coram Parocho, & duobus teſtibus, vt dicemus *V. Matrimonium quoad Parochum & teſtes*. Hic ſolùm addo duo. Primum eſt, Pontium *lib. 5. c. 9.* & alios docere, quod vbi Concilium non eſt receptum, ibi matrimonium abſque Parocho & teſtibus contrahi poſſit, non ſolùm ab incolis, ſed etiam ab aduenis, licèt eò accedant animo ſic contrahendi, mox in domicilium reuerſuri. quia lex generalis non obligat perſonas, niſi dependenter à loco, in quo recipitur: vnde Itali v. g. in Gallia non tenentur legibus Concilij. & eo procedentes etiam hoc animo, vterentur iure ſuo, quia talis tranſitus ob talem finem nō eſt prohibitus, ac proinde nec dolum, aut fraudem adhiberent. l. *nullus v*[illegible] *5. de reg. iur.* & l. *cum creditor, ff. de furtis.* Sed contrarium docet S[illegible] *v. matrimonium 8.* & declarauit ſacra Congreg. an. 1628. apud Zypæum *lib. 4. tit. de ſponſ. & matr. conſ. 6. P. 6. T. 7. Reſ. 29.*

Et defectus Parochi, & teſtium. Sed an hoc impedimentum, vbi Tridentinum non eſt receptum, habeat locum in peregrinis locorum ſubiectorum.

Alte-

14 Alterum eſt, impedimenta iuris antiqui, quæ per Tridentinum ſublata ſunt, cenſeri à Zypdo *tit. de congreg. ſpir. conſ.* 1. ſublata, etiam vbi Concilium non eſt receptum & promulgatum. nam promulgatio Romana, quæ ſola ad onera non fuit ſufficiens, ſufficiens fuit ad mnamina, & ad tollenda onera, quia ad hoc ob ius libertatis multo pauciora ſufficiunt, quam requirantur ad onera imponenda. Et credendum eſt, Concilij intentionem fuiſſe, vbi ſeruari per omnia temporum & locorum iniuria non permittit ibi obſeruari debere & poſſe ſaltem poſſibilia. nam extra Italiam raræ ſunt prouinciæ, in quibus quoad omnia ſit receptum. Quam ſententiam licet non eſſe improbabilem exiſtimem cum Præpoſito *in* 2. 2. *q.* 95. *diſp.* 1. *dub.* 7. *nu.* 27. eius tamen iudicium ad ſacram Sedem, ſacramque Interpretum Congregationem remitto. P. 6. T. 8. *Reſ.* 26. Et an illorum incolæ adhuc detineãtur impedimẽtis iuris antiqui, per Tridentinum ſublatis?

Et hæc ſunt matrimonij impedimenta, quibus Princeps laicus non poteſt aliud ſuperaddere, vt dicemus V. *Statutum laicale n.* 4. Qui autem in illis valeat diſpenſare, V. *Diſpenſare* dictum eſt.

INCESTVS.

1 Inceſtus eſt illicitus concubitus inter conſanguineos, vel affines in gradu prohibito, ſiue ſit affinitas carnalis de qua V. *Affinitas*, ſiue etiam ſpiritualis, aut legalis, iuxta dicta V. *Impedimenta*. P. 3. T. 4. *Reſ.* 140. 9. *Non reticeam*. An coitus inter maſculos cognatos, ſit inceſtus, & an inceſtus in diuerſa linea & gradu, ſint eiuſdem ſpeciei, vide V. *Circumſtantia a n.* 18. INCESTVS eſt illicitus concubitus inter coniunctos.

2 Inceſtus cum conſanguinea vxoris in primo, aut ſecundo gradu, impedit virum à iure petendi debitum. in alijs gradibus non item; quia de his ius canonicum non diſpoſuit. Pontius *lib.* 7 *c.* 33. *n.* 6. contra Comitolum *lib.* 1. *q.* 138. *n.* 2. P. 3. *T.* 5. *Reſ.* 19. Aliquis priuat cõiugem iure petendi debitum.

3 † Poteſt autem talis vir ad debitum diſpenſari ab Epiſcopo †, & à Confeſſario Regulari ſecundum Lezanam *to.* 1. *v. Affinitas*, *nu.* 4. & 5. deputato tamen a ſuperiore monaſterij ſpecialiter (quæ deputatio durat ad libitum ſuperioris, & per eius mortem expirat) in Sacramento Confeſſionis, & in Religionis domibus ac Eccleſijs tantùm. Idque ex quodam priuilegio conceſſo Monachis Monaſterij S. Benedicti Congregationis Valliſoletan. Olim poterant hoc ipſum etiam extra Confeſſionem, extra propriam Eccleſiam, & probabiliter etiam abſque deputatione, ex oraculis Iulij II. & Pij V. apud Rodriquez *to.* 1. *q.* 63. *art.* 1. vt docuimus P. 3. T. 2. *Reſ.* 14. & *P.* 5. T. 13. *Reſ.* 46. in fine. Sed hodie hæc oracula non ſuffragantur, ſtante decreto S. D. N. Vrbani *Aliàs felicis an.* 1631. omnia oracula reuocante. P. 6. T. 8. *Reſ.* 32. Qui diſpẽſari poteſt ab Epiſcopo. Et a Confeſſario Regulari per quod dam priuilegium.

INDVLGENTIA.

1 † Indulgentia eſt remiſſio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ extra ſacramentum facta ex theſauri Eccleſiaſtici diſpenſatione. INDVLGENTIA quid?

2 Indulgentias concedere poſſunt Papa, Cardinales, Epiſcopi, & Legati Pontificis. & Papa quidem plenarias, perpetuas, & per totum orbem: A quibus concedi poſſit?

orbem: reliqui 40. tantum dierum (præter Cardinales, qui concedere poſſunt 100. dierum) temporaneas (præter Legatum, qui concedere poteſt perpetuas cap. *fin. de off. legat.*) & vnuſquiſque in ſua diœceſi, legatione, & prouincia †. Concilium generale, Capitulum ſede vacante, Prælati inferiores Epiſcopo, etiam epiſcopali iuriſdictione gaudentes, vt Archimandrita, Indulgentias concedere non poſſunt. Ita Faber *in 4. d. 19. q. vn. diſp. 38. c. 5.* [illegible] An verò poſſint ex præſcripta conſuetudine? Negat Sotus *in 4. d. 21. q. 1. art. 4.* quia concedere Indulgentias eſt relaxare pœnas Deo debitas, quod abſque ipſius, vel eius Vicarij poteſtate, fieri non poteſt. Saltem igitur requiri conſenſum Pontificis tacitum. Non eſt tamen improbabilis ſententia Abbatis *n. 2. arg. c. cum contingat, de foro comp.* quòd poteſtas concedendi Indulgentias acquiri poſſit per conſuetudinem; quia id docet communis ſententia apud Sanchez *lib. 4. c. 38. n. 21. mor.* de poteſtate diſpenſandi vota, & iuramenta, quæ diſpenſatio ſoluit eodem modo animas in foro Dei. Vide Layman *lib. 5. tr. 7. cap. 4. num. 3. P. 5. T. 12. Reſ. 21.*

A quibus non?

Et an concedi poſſit vi conſuetudinis?

3 † Requiritur autem ad concedendas Indulgentias cauſa pia †. & quidem ſecundum Suarez *to. 4. diſp. 54. ſec. 3. n. 5.* & communiorem, proportionata Indulgentiæ, vt pro parua cauſa non liceat concedere magnas. Valentia tamen *tom. 4. diſp. 7. q. 20. p. 4.* & Reginaldus *to. 1. lib. 7. c. 12. n. 137.* contrarium non improbabiliter ſuſtinent. Eiſque videtur fauere D. Thomas *in ſupplem. q. 25. art. 3.* dum dicit. quamcunque cauſam in Dei honorem, & Eccleſiæ vtilitatem vrgentem ad Indulgentias concedendas ſufficere. Aduerte autem ex Sà *v. indulgentia n. 1.* quòd ſi Papa Indulgentiam abſque cauſa concedat, non erit inualida. P. 5. T. 12. Reſ. 10.

AD Indulgentias concedendas requiritur cauſa pia.

Et probabile eſt, qualemcunque ſufficere.

4 † Proſunt verò Indulgentiæ omnibus Chriſtianis, tam viuis, quàm defunctis, ſi vtrique ſint in gratia, vt dicemus, cum de requiſitis *n. 1.* †. & quidem etiam defunctis cathecumenis; quia hi ſuſceperunt Baptiſmum in voto, & ſunt capaces Beatitudinis: poteſtque pro illis offerri ſacrificium. Ita contra Præpoſitum *in 3. p. q. 14. dub. 3. nu. 28.* Granado *in 3. p. contr. 12. tr. 15. diſp. 6. nu. 2.* qui addit, docteque probat, Indulgentias prodeſſe cathecumenis etiam viuis. *P. 5. T. 12. Reſ. 9.* Defunctis verò non ſolùm proſunt per modum impetrationis ſecundum liberam Dei acceptantis voluntatem, vt docuit Layman *vbi ſupra c. 7. n. 3.* Sed certò & infallibiliter, vt docet Acoſta *in Cruc. q. 19.* & alij; quia ſatisfactio Chriſti & Sanctorum ſufficit etiam pro illis. & de hac re extare Chriſti promiſſionem, conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione, & verbis illis Matthæi 16. *Quodcunque ſolueris, &c.* Nec audiendus eſt Caietanus *in opuſc. to. 1. tr. 10. q. 1. & tr. 16. q. 5.* qui hanc doctrinam limitat ad illos defunctos, qui id in vita ſibi meruerunt per pietatem & curam erga alios defunctos. Nam defuncti non communicant ſuffragia propter merita, ſed ſolùm ob ſtatum gratiæ, vt *ibid* Acoſta. *P. 5 T. 12. Reſ. 8.*

INDVLGENTIÆ proſunt omnibus fidelibus, etiam cathecumenis. Etiã defunctis.

Et quidem certò & infallibiliter.

Et ſiue in vita pij erga mortuos fuerint, ſiue non.

5 † Effectus Indulgentiæ eſt, vt diximus, remiſſio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis. Et plenaria quidem totam pœnam remittit: non plenaria, tantam, quantam explicat †. ità tamen, vt ſi Indulgentia ſit v. g. 40. dierum, non intelligantur remitti 40. dies pœnæ purgatorij, ſed 40. dies pœnitentiæ præſentis vitæ, & ſecundariò tantumdem in purga-

INDVLGENTIA plenaria delet totam peccati pœnã temporalem. Non plenaria 40. dierum v. gr. 40. dies pœnitentiæ præſentis vitæ,

torij

torio, quantum remitteretur per illos 40. dies præſentis vitæ. Fauſtus de indulg. *lib.* 2. *q.* 153. & 155. contra Cordubam *de indulg. lib.* 5. *q.* 31. *P.* 5. *T.* 12. *Reſ.* 39.

6 Vnde communis opinio apud eundem Fauſtum *ibid.* docet, per Indulgentias liberari hominem ab onere implendi pœnitentiam impoſitam a Confeſſario modo vt ſupra, vt ſcilicet, ſi Confeſſarius impoſuit ieiunium 40. dierum, liberetur per Indulgentiam 40. dierum: ſi ieiunium annuum ſingulis ſextis ferijs, per Indulgentiam 52. dierum, &c. Solus Valentia contrarium docuit *to.* 4. *diſp.* 7. *q.* 20. *p.* 3. ductus ex eo, quod obligatio implendi pœnitentias ex Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 3. ſit iuris diuini, in quo Summus Pontifex diſpenſare non poteſt; ad integritatem enim Confeſſionis requiritur ſatisfactio pœnitentis. Et alioqui nunquam pœnitentiæ implerentur, cum Indulgentiæ quotidie ſuppetant. Alias rationes vide apud ipſum. quem poſtea ſecutus eſt Dunallius *in p.* 2. *tr. de indulg, q. vn. ar.* 8. Sed non ob id recedendum eſt à communi ſententia. nam quamuis pœnitens de iure diuino aliquam ſatisfactionem ponere debeat: tantam tamen, vel tantam, hanc, vel illam, de iure humano tenetur ponere, ad arbitrium nimirum Confeſſarij, vel ſecundùm ius. Nec vllum abſurdum eſt, vt notauit Granado *contr.* 12. *tr.* 2. *diſp.* 4. *num.* 5. quod nemo pœnitentiam peragat, ſi nemo ad conſequendas Indulgentias impiger eſt, & infrequens. quamuis optimum ſit, etiam obtenta Indulgentia, eam implere; & ſi præſeruatiua ſit, neceſſarium. *P.* 5. *T.* 12. *Reſ.* 3.

Vnde & liberat ab onere implendi pœnitentiam ſacramentalem.

7 Quando Eccleſia deſtruitur, Indulgentiæ illi conceſſæ amittuntur, ſecundùm Layman *lib.* 5. *tr.* 7. *c.* 3. *n.* 5. quia non loco ſimpliciter, ſed Eccleſiæ conceduntur. Si vero reædificetur in eodem loco, Indulgentia redit (ſed de hoc maxime dubitat Lugo *de ſacr. pœn. diſp.* 27. *ſec.* 8. *n.* 131. quia reuera illa Eccleſia eſt alia, phyſicè & moraliter, nouamque conſecrationem requirit. Secus, ſi dirueretur, & reficeretur per partes. *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 32.) Si autem deſtructa ſit auctoritate ſuperioris in pœnam delinquentium: tunc vna cum priuilegijs etiam Indulgentias amiſiſſe. Quòd ſi deſtruatur cum pacto, vt reædificetur in alio loco ſub eodem Patrono ac titulo, probabile eſſe, quòd etiam Indulgentiæ transferantur. Vide Villalobos *to.* 1. *tr.* 26. *diff.* 24. *num.* 2. *P.* 5. *T.* 12. *Reſ.* 20. & *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 32. Indulgentia autem, quæ conceditur alicui feſto, non transfertur cum officio illius feſti, vt ait Lezana *to.* 3. *v. feſti dies n.* 13. *P.* 6. *T.* 8. *Reſ.* 31. in fine. Si verò cum officio transferatur etiam feſtum, & in conceſſione non fiat mentio diei menſis, ſed ſolùm feſtiuitatis, tunc cenſeo cum Syluio *v. indulgentia* 2. §. *ſi autem*, transferri etiam indulgentiam, quia tunc eſt dies feſtus alicuius Sancti, cùm eius officium, & feſtum celebratur. *Ibid.* & T. 2. *Reſ.* 31.

QVID, ſi deſtruatur Eccleſia, cui Indulgentiæ conceſſæ ſunt?

Aut feſtum transferatur, cui adnexa eſt Indulgẽtia?

INDVLGENTIÆ Requiſita.

INDVLGENTIA requirit gratiam in ſubiecto.

1 † COmmune eſt omni Indulgentiæ, primò non acquiri, niſi ab exiſtentibus in gratia, vt ſupra innuimus †. Niſi quòd ſi Indulgentiam quis conſequitur pro animabus purgatorij, non debet eſſe

At non in eo, qui opus facit pro defunctis.

ſe neceſſariò in gratia. ſufficit enim quòd ſint in gratia ipſæ animæ, quibus Indulgentiam applicat, & Eccleſia, cuius nomine opus facit, ob quod Papa ſatisfactionem Chriſti,& Sanctorum diſpenſat. Ita Præpoſitus *in 3. p. q. 14. dub. 10. n. 93. P. 5. T. 12. Reſ. 38.*

In excõmunicatis verò præter côtritionem, verius eſt requiri abſolutionem actualem,

2 † Qui ergo ſibi Indulgentiam acquirere vult, ſi in mortali eſt, confiteatur, aut, ſi confiteri non poteſt, conteratur †. niſi ſit excommunicatus, qui etiam contritus, eſt membrum reciſum ab Eccleſia, donec abſolutionem obtineat. Ita Nugnus *in addit. ad 3. p. quæſt. 17. artic. 1.* Quamquam probabile etiam ſit, excommunicatum, qui abſolutionem obtinere non poteſt, ſi conteratur, & à contumacia recedat, fieri ab Eccleſia Indulgentiæ participem: cum alioqui orare poſſit in Eccleſia priuatim, ieiunare, & alia opera Indulgentiæ præſtare. communio verò poteſt per Confeſſarium commutari in aliud opus pium. P. 5. *T.* 12. *Reſ.* 13.

IN gratia autem eſſe debet ſuſceptor in inſtanti receptionis Indulgentiæ.
Eſto quòd opera fecerit in peccato.

3 Sufficit autem ad Indulgentiam, vt quis ſit in gratia in eo inſtanti, in quo applicatur; quando nimirum verum eſt dicere: *Nunc primò completa ſunt omnia requiſita.* nam Indulgentiæ effectus prouenit ex ſatisfactione Chriſti & Sanctorum; opera verò iniuncta requiruntur ſolum vt conditio: vnde parum refert, quòd fiant cum peccato. Ita Granado *in 3. p. contr. 12. tr. 5. diſp. 2. n. 5.* contra Comitolum *lib. 1. q. 37. n. 2. P. 5. T. 12. Reſ. 4. §. Notandum.*

Et probabile eſt in aliquo caſu accedentem cum obice illam acquirere, recedente fictione.

4 Imò ſatis probabiliter, & multum piè addit, quòd ſi in aliquo caſu Pontifex in Indulgentia nec Confeſſionem, nec contritionem requirit: vel ſi requirit, homo bona fide exiſtimat ſe rite confeſſum aut contritum eſſe, cum tamen non ſit, ac proinde Indulgentiam propter obicem non acquirit, recedente poſtea fictione, illam acquirat. Et ratio primò eſt, quia de pietate Eccleſiæ credendum eſt, concedere velle Indulgentiam contritis eo modo, quem quis prudenter putat ſufficere, aut confeſſis confeſſione valida, quamuis informi. Secundò, quia omnia Sacramenta, ſaltem bona fide ſuſcepta, ſuum effectum ſortiuntur recedente fictione: quare idem dicendum eſt de Indulgentijs, quæ non ſecus, ac illa, habent ſuum effectum ex meritis Chriſti, & quaſi ex opere operato. Tertiò, quia qui opera à Pontifice præſcripta adimpleuit, habet morale ius ad Indulgentiam conſequendam; ac proinde remanet diſpenſatus ad illam in actu primo, & ablato peccati obice, non eſt cur illam non conſequatur. de omnia Granadus, negantibus Suarez *to. 4. diſp. 52. ſec. 2. n. 12.* Coninch *diſp. 12. dub. 7. n. 37.* & alijs, nimis liberalem ſic fieri inimico remiſſionem, obijcientibus. *P. 4. T. 4. Reſ. 94. & P. 5. T. 12. Reſ. 4.*

DEBENT etiam poni opera requiſita.

5 † Secunda conditio ad Indulgentias conſequendas prærequiſita eſt operum præſcriptorum poſitio: ieiuniorum ſcilicet, eleemoſynarum, Confeſſionis &c. & quidem *nu. 10.* diximus non oportere, quòd omnia talia opera præſtari debeant in gratia †. Debere autem fieri benè moraliter, ait Sylùius *in 3. p. q. 27. ar. 1. q. 1. concl. 2.* ità quòd ſi fiant cum peccato veniali, vt ob vanam gloriam, non ſufficiant. Faber vero *in 4. d. 19. q. vn. diſp. 38. c. 7. num. 214.* ſufficere inquit, ſi fiant ſine mortali. Et Bellarminus *lib. 1. c. 13. q. 2.* etiam facta cum mortali valere inquit, ſi non præſcribantur fieri ad placandum Deum, ſed in alium finem, puta ſubueniendi pauperis aut ſimilem. Nec ineptè quis diceret, opus bonum, etiam ſi fiat in finem mortiferum, retinere aliquid bonitatis, quia

Bona ex ſuo genere,

Quamuis ex circumſtantijs ſiant mortifera.

De...

Deum placare valeat. Vnde dicendum exiſtimo cum Granado *diſp.* 4. *nu.* 10. ſufficere, quod opus ſit bonum ex ſuo genere, licèt ex circumſtantijs & in indiuiduo malum ſit: nam præcepta diuina & humana implentur per opera ex ſuo genere bona, licet indiuidualiter peccaminoſa. Nec opus eſſe, quòd opus propter Indulgentiam potiſſimum efficiatur. *P.* 5. *T.* 12. *Reſ.* 5. ſed ſatis eſſe, in eum finem executioni mandari, licèt alius finis æquè, aut magis principaliter intendatur. Ità Granado *vbi ſup.* contra Cordubam *q.* 25. *Ibid. Reſ.* 7. Et probabile eſt ſufficere, quòd fiant cum intentione habituali lucrandi Indulgentiam, vt docuit Sanctarellus *de Iubil. cap.* 15. *d. b* 4. contra Cordubam *de Indulg. q.* 15. qui, ſicut ad merendum, ita etiam ad Indulgentiam lucrandam requirit intentionem actualem. nam non eſt veriſimile, quòd Papa requirere velit intentionem actualem, quam nec natura Indulgentiæ poſtulat, nec conceſſionis verba ſignificant. P. 5. *T.* 12. *Reſ.* 6. Quare Indulgentia plenaria Adriani VI. apud Rodriquez *in comp. reſ.* 77. *nu.* 51. acquiritur à recitantibus tres *Aue* cum tribus verſiculis *Angelus Domini, Ecce ancilla, Et Verbum caro*, ad ſonum campanæ poſt ſolis occaſum, quamuis ignorantibus tali operi talem Indulgentiam eſſe conceſſam. *P.*4.*T.* 4.*Reſ.* 24. Datur etiam in implendis operibus leuitas materiæ, quam qui relinquit, non propterea non lucratur Indulgentiã. quia parũ pro nihilo reputatur. Vnde ait Trullench *in cruc. lib.* 1. §. 1. *dub.* 15. *num.* 1. quòd ſi iniungatur pro Indulgentia vna Miſſa audienda, qui audire relinqueret minimam partem, adhuc Indulgentiæ fieret compos. *P.* 5. *T.* 5. *Reſ.* 7. & iterum *T.* 12. *Reſ.* 23. Et quando Pontifex Indulgentiam concedit ex iuſta cauſa, & opus aliquod requirit ſolùm vt conditionem, tunc qui idem opus diuerſo conatu, deuotione &c. ponunt, æqualem nihilominus Indulgentiam conſequuntur; quia Indulgentia habet effectum ſuum ex opere operato. vnde cùm præſcribitur eleemoſyna indefinita, tantùm Indulgentiæ acquirit qui dat vnum aureum, quantam qui dat centum. Aliàs enim falſum eſſet, quòd *Indulgentia tantum valet, quantum ſonat*. Ità Boſſius *ſec.* 4. *caſ.* 21. §. 1. *num.* 38. contra Polaubrum *ſec.* 42. *num.* 57. P. 5. T. 12. *Reſ.* 18. Aduerte etiam quòd ſi duo Pontifices facientibus certum opus tali die concederent vnuſquiſque 40. dies v.g. Indulgentiæ, tunc facientes ſemel illud opus eo die, lucrarentur 80. dies Indulgentiæ. Secus vero ſi vterque opus exigeret nullo alligatum tempori, quia tunc vnuſquiſque exigeret opus independenter ab alio. Ità Granadus *tr.* 6. *diſp.* 2. *nu.* 8. Quamuis ſine vlla diſtinctione affirmet Naldus *num.* 5. acquiri poſſe varias Indulgentias per idem opus, & Coninch neget *dub.* 9. *nu.* 42. *Ibid. Reſ.* 11. Hæc de operibus in communi. In ſpecie verò

> Et non eſt neceſſe quod fiant principaliter ob Indulgentiam.
>
> Imò probabiliter ſufficit intẽtio habitualis.
>
> Et, ſi operũ relinquatur minimum, nihil obeſt.
>
> Nec maiora opera facientes, plus Indulgentiæ acquirunt.
>
> Contingere autẽ poteſt, per vnum idemque opus plures Indulgentias acquiri.

6 Quoad preces, quando in Bulla non determinantur, ſufficit orare iuxta mentem Pontificis, qualcunque orationes recitando, quacunque lingua, Latina, Italica, Gallica, &c. ſolitariè, aut alternatim cum ſocio: ſedendo, ſtando, &c. operto, vel diſcooperto capite: longè, vel breuiter. Quamuis conſulendum ſit omnibus, vt quantum fieri poteſt, deuotè ac prolixè orent. Boſſius *de Iubil ſect.* 4. *caſ.* 17. *num.* 15. P. 5. *T.* 12. *Reſ.* 33. Rodriguez *in cruc.* §. 7. *nu.* 2. putat, orationem requiri vocalem; quia Eccleſia non præcipit actum internum, ſed externum. At Trullench *ibid lib.* 1. §. 6. *dub.* 2. *num.* 7. æque probabiliter ait ſufficere mentalem, ſi ſolùm dicatur, orandum eſſe: quia oratio mentalis, oratio propriiſſimè dicitur; &, cæteris paribus, potior eſt voca-

> IN ſpecie de precibus, ſufficit quęcunque oratio ad mentẽ Papę quocunque modo, lingua, & quãtitate.
>
> Etiam mentalis.

vocali & magis fructuoſa. Et reſpondet ad rationes Rodriquez. *Ibid. Reſ.* 44.

ELEEMOSYNA etiam, ſufficit quæcunque, ſi non dicatur fieri cũ proportione ad facultates.

Et ſecundum aliquos etiam ſi id dicatur.

7 Quoad eleemoſynam, ſi non determinatur, ſufficit etiam quæcunque, etiam vnius oboli. nec penſanda eſt habilitas perſonarum: quia ad veritatem propoſitionis indefinitæ quælibet ſingularis ſufficit. Ita Rodriquez *nu.* 4. contra Nauarrum *in comm. de iubil. notab.* 31. *nu.* 34. *P.* 5. *T.* 12. *Reſ.* 14. & 31. §. *Dico igitur*. Quam doctrinam aliqui apud Bottonum *in obſeru. ſuper bull. Sixti V fol.* 196 extendunt etiam ad caſum, quo eleemoſyna facienda præſcribitur iuxta facultatem: nam alias nemo certus eſſe poſſet, ſe eſſe Indulgentiam conſecutum, cum difficillimum ſit ſcire, quanta eleemoſyna cuicunque facultati reſpondeat. Adde, quòd Reges & Principes deberent dare aliquot ſcutorum millia, & ſic Indulgentiæ conſecutio nimis difficilis redderetur. Cumque Pontifex hanc eleemoſynam certæ fabricæ Eccleſiæ ſe applicare velle ſignificet, ſi danda eſſet ad facultatum proportionem, colligeretur ſumma plurimarum Eccleſiarum fabricæ ſuffectura, quod Papam intendere, non eſt veriſimile. Quam ſententiam docet etiam Boſſius *caſ.* 21. *num.* 30. cum hac limitatione, vt vnuſquiſque det eleemoſynam conſuetam, v. gr. Princeps, qui conſueuit dare vnum aureum, det vnum aureum; Baro qui duos iulios, det duos iulios, &c. *Reſ.* 14. *cit.* §. *Sed quid*. Pauperibus verò Sanctarellus *cap.* 7. *dub.* 1. ait, eleemoſynam commutandam eſſe in aliud opus pium, ſicut infirmis ieiunia, &c. Sed Fernandez *p.* 3. *c.* 7. §. 8. *nu.* 3. ait, ſibi videri, mens Pontificis eſſe, quòd, qui eleemoſynam præbere non poteſt, abſque vlla commutatione Indulgentiam conſequatur. Et ſtando in prima ſententia, ſufficit obolus, vt ait Boſſius *nu.* 4. & 5 vbi *n.* 6. addit, ſufficere, quòd pauper curet, vt eleemoſynam pro ſe alius præbeat. *Ibid. Reſ.* 15. & 31. Vide etiam V. *Iubilæum*, *num.* 8.

Quid de pauperibus?

Et quid de Confeſſione & communione?

8 Quoad Confeſſionem, quandonam requiratur vt opus iniunctum, & an tunc requiratur in eo, qui habet ſolum venialia, vide V. *Bulla Cruciatæ à nu.* 15. & V. *Iubilæum à nu.* 12 Regulariter verò, ſi aliud non exprimitur, Confeſſio & Communio cenſentur exigi ad ponendum hominem in gratia Dei, ait Turrianus *in ſelect. p.* 2. *diſp.* 31. *dub.* 64. vnde ſi ſint duæ Indulgentiæ duobus immediatis diebus conſequendæ, quam vtraque confeſſionem & communionem requirit, ſatis eſſe quod quis confiteatur & communicet in primo, dummodo in ſecundo reperiatur in gratia. *P.* 4. *T.* 4. *Reſ.* 166.

Et an ad acquirendam Indulgẽtiam ſatis ſit operari cum opinione probabili?

9 Cæterum conetur quiſque ex opinionibus ſupradictis eligere probabiliores aut tutiores: nam ſi quis vteretur opinione probabili, quæ in re non eſſet vera, ſecundum Fauſtum *lib.* 4. *q.* 64. non acquireret Indulgentiam: quod enim in alijs materijs dicitur, ſufficere, quòd quis operetur ex opinione probabili, in materia de Indulgentijs deficere. Vide etiam Boſſium *ſect.* 4. *caſ.* 8. *n.* 5. *P.* 5 *T.* 12. *Reſ.* 32.

DENIQVE in hoc Regno, & vbicũq; eſt Bulla Cruciatæ, nulla Indulg. acquiritur ſine Bulla.

Aut publicari poteſt abſq; licentia Cõmiſſarij gratuita.

10 Denique in locis Cruciatæ ad omnem Indulgentiam requiritur Bulla, exceptis Indulgentijs Regularium pro ipſis Regularibus tantum. Nec vlla Indulgentia publicari poteſt ſine licentia Commiſſarij. Qui tamen nec ipſe, nec eius notarius poteſt quicquam in tali executione accipere, ne iure laboris quidem. Vide V. *Commiſſarius nu.* 5 Et multò minus accipere aliquid poſſunt pro eadem executione officiales laici etiam ſub colore laboris impenſi. Id quod pro omnibus reſcriptis pa-

palibus

palibus ordinauit Sereniſſimus Rex Philippus II. in epiſtola ad Eccellentiſſ. de Terra noua, cui ſubſcripſit totum ſacrum Concilium. Et procedit præcipuè in Indulgentijs, quæ ſunt res ſpirituales, & Papa eas annullat, ſi pro earum publicatione aliquid ſumitur. *P.* 5 *T.* 13. *Reſ.* 71. *Vnde à fortiori.*

11 Nota hic duo: Primum, quòd quando Summus Pontifex in conceſſione alicuius Indulgentiæ apponit illam clauſulam (*Volumus autem, quòd ſi aliàs Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus aliquam aliam Indulgentiam perpetuò, vel ad tempus nondùm elapſum duraturàm conceſſerimus, præſentes nullæ ſint*) intendit tantum excludere ſimilem Indulgentiam pro eodem Sancto &c. propter dictionem, *aliam*, quæ eſt repetitiua eiuſdem qualitatis, quæ immediatè fuerat expreſſa: non autem alias, quæ eidem Eccleſiæ in honorem alterius Sancti v. g. conceſſæ fuiſſent. Lezana *v. clauſula nu.* 25. & alij P. 6. *T.* 8. *Reſ.* 31.

CLAVSVLA apponi ſolita in Indulgentijs [*Volumus autem*, &c.] non excludit, niſi Indulgentias ſimiles.

12 Secundum, quòd ſtante rubrica Indulgentiarum quinque Sanctorum, in qua dicitur, quod ſi amittatur granum, poſſit pro alia vice aliud ſubrogari, ſi quis grano amiſſo, & in eius vicem alio ſubſtituto, granum primum inueniret, Indulgentia non priori, ſed ſubrogato affixa remaneret, quia verificata fuit conditio, vt poſſit eligi ſecundum, & ex quo huic applicata fuit, in priori ceſſauit. Tutius tamen erit, vtrumque retinere. In illa autem applicatione ſufficit actus mentalis, quia non eſt conceſſio Indulgentiæ, & ſic actus iuriſdictionis, ſed ſola deputatio grani, tamquam conditio à Papa requiſita ad hoc; vt ab ipſo talis Indulgentia illi grani conceſſa ſit. Lugo *de ſacr. pœnit. diſp.* 27. *ſec.* 8. §. 3. *n.* 150. P. 6. T. 7. *Reſ.* 33.

Et ſi granum quia que Sanctorum amiſſū inueniatur, videtur Indulgentia remanere affixa grano interim ſubſtituto.

I N E B R I A R I.

1 SE ſcienter inebriare peccatum eſt, & ſecundùm Vuigers *c.* 2. *de temper. dub.* 5. *num.* 26. ſic intrinſecè malum, vt nec ex mortis metu licitum fiat. Ait namque S. Auguſt. *ſerm* 232. *Etiam ſi ad hoc veniretur, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut moriaris; melius erat, vt caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* At Leſſius *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 4. *num.* 31. contrarium in hoc tenet, & probabiliter, vt ait Layman *lib.* 3. *ſec.* 4. *n.* 5. nam ſi id licitum eſt ad pellendum, vel arcendum morbum, cur non etiam ad vitandam mortem comminatam? nec enim ſatisfacit reſponſio Caietani, quòd ebrietas non ordinatur per ſe ad hoc ſicut ad illud. nam metus mortis excuſat etiam ea peccata, quæ ad tale periculum non ordinantur per ſe, qualia ſunt manum vel digitum ſibi præſcindere, ieiunare ſupra valetudinem, ex virtute abſtinentiæ; veſci fungis, & cibis noxijs, bibere copiam vini eliquati, etiam cum periculo febris, & ſimilia. quæ quemadmodum cùm adhibentur ad vitandam mortem, non ſunt contra virtutem, ita nec contra virtutem erit immoderatus potus ob eandem cauſam: quia ſicut ad mortem, etiam ab extrinſeco imminentem, arcendam, corporis ſanitatem lædere licet, ita etiam in eundem finem licebit, vſum rationis ad modicum impedire: ſic exigente obligatione cuſtodiæ, quam horum omnium habet homo, ob bonum totius. Ad D. Auguſtinum reſpondet Leſſius, eum illud aſſerere propter ea, quæ con-

INEBRIARI an liceat ex metu mortis?

ſuncta per accidens eſſe ſolent. † & reſponderi etiam poteſt, cum loqui in caſu, quo ebrietas ſub metu mortis præciperetur in ordine ad violandam virtutem temperantiæ, & in contemptum ipſius. † *P. 6. T. 7. Reſ.* 44. An alium inebriare liceat ad aliquod malum vitandum, vide *V. Scandalum num.* 4. An coniux coniugi ebrio debitum reddere teneatur, vide V. *Vxor num.* 3.

Quæ facta ebrioſi ſint peccata in ſe?

Vel in cauſa?

2 Petes: An facta mala ebriorum imputentur, & ſint peccaminoſa? Reſpondeo, in ſe non eſſe peccata, quia non ſunt voluntaria; ſed eſſe quoſdam effectus peccati præcedentis, quando nimirum voluntariè quis ſe inebriauit. Vaſquez *tom.* 1. *in p.* 2. *diſp.* 94. *d. c.* 2. contra Sotum *in.* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *ar.* 7. Qui *diſp.* 217. *c.* 3. *n.* 11. notat, multa dicta & facta ebriorum etiam præuiſa, non eſſe peccata, nè in cauſa quidem, qualia ſunt contumelia, blaſphemiæ, periuria, infidelitas: quia contumelia ab ebrio in hominum exiſtimatione non cenſetur iniurioſa, & blaſphæmia, & alia recenſita non ſunt peccata, niſi ſcienter fiant: nam qui non videt, falſum eſſe quod iurat, non eſt periurus. Sed circa blaſphæmiam, infidelitatem, & periurium, contrarium tenet Sanchez *in ſum. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 16. *num.* 44. Omnes tamen fatentur, actus ebriorum, lædentes proximum in vita, aut bonis, eſſe peccata, ſaltem in cauſa.

Et quid ſi ebrius poſt ebrietatem, malum inceptum in ebrietate, non poteſt præuertere?

3 Aduerte autem quòd in ſententia Soti, quòd actus ebriorum ſint peccata in ſe, ſi ebrius, antequam hi actus ſequantur, pœniteat datæ cauſæ efficacis, malum poſtea ſequens non erit peccatum in ſe; quia voluntarium interciſum fuit per pœnitentiam. Vnde, ſi antequam ſequeretur, confeſſus eſſet datæ cauſæ, non teneretur poſtea confiteri damnorum ſequentium, vt ait idem Sotus *vbi ſup.* Imò Enriquez *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 5. *in gloſſa litt. H.* putat, quòd ſi illi effectui adnexa eſt excommunicatio, ebrius illum præuertens per pœnitentiam non illam incurrit. Quod licet Sanchez non admittat *vbi ſup. num vlt.* in omnibus, admittit tamen in peccatis ſolius oris; in his enim ſi fiant ab ebrio, etiam voluntaria in cauſa, non incurri excommunicationem ſi quæ adnexa eſt. *P.* 3. *T.* 6. *Reſ.* 52.

INFIRMVS.

INFIRMVS quoad ieiunium, Officium diuinũ,

1 INfirmus excuſatur ab obligatione ieiunij. Vide V. *Ieiunium, num.* 18. Et Sacerdos infirmus à recitatione Officij. Vide V. *Hora canonica, à num.* 10.

Confeſſionem, Communionem, Et Vnctionem extremam.

2 Infirmus in periculo mortis tenetur confiteri. Vide V. *Confeſſionis, num.* 14. & communicare. Vide V. *Communionis num.* 9. An etiam extremam Vnctionẽ ſuſcipere, vide V. *Extremæ vnctionis, n.* 1. *&* 2.

INGREDI Monaſteria.

INGREDI Monaſteria Monialium

† DE ingreſſu ad monachandum, vide infra V. *Ingredi Religionem*. Hic ſermo eſt de clauſura quoad ingreſſum: nam quoad egreſſum, dictum eſt V. *Clauſura*.

Pro-

Viris & mulieribus prohibitum, (Et Clauſtra Religioſorum mulieribus,) Sub mortali, Et ſub excommunicatione. Secluſa neceſſitate.

1 Prohibitum ergò eſt omnibus, tam viris, quàm mulieribus in monaſteria monialium, & mulieribus in monaſteria virorum, ingredi, vel admitti; & intrantes vltra caſus neceſſarios, & ſine licentia, peccant mortaliter, & contrahunt excommunicationem papalem. quam etiam incurrunt Superiores vtriuſque ſexus admittentes, vel ingredi permittentes ſub prætextu facultatis papalis. Religioſi autem abſque tali prætextu admittentes, incurrunt ipſo facto ſuſpenſionem à diuinis, priuationem officiorum, & inhabilitatem ad alia in poſterum obtinenda. ex varijs motibus diuerſorum Pontificum, præſertim Gregorij XIII. & Pij V. de quibus inter alios Bonacina *de clauſ. q. 4. & 5.* Sanchez *in op. mor. lib. 6. c. 16* & Suarez *to. 4. de relig. lib. 1. cap.* 10 †. Qui tamen, cum in *c. 7. nu.* 8 ait, fœminarum ingreſſum in monaſteria virorum, ſecluſo ſcandalo, prauo fine, &c. non eſſe mortalem, eo quia nullo iure ſtatuitur, non eſt admittendus; nam Bulla Pij V. clarè loquitur, & poſita eſt in bullario. Nec ſimiliter admitti debet Layman, dum *lib. 4. tr. 5. c. 12. num.* 4. dubitat, an fœmina ingrediens abſque prætextu licentiæ, mortaliter peccet, & quia prohibitio Pij V. lata eſt in eas, quæ prætextu licentiarum monaſteriorum pacem turbabant. & ſic illum non admittit Bonacina *q 5. pun. 3. mem. 1. P. 4. T.* 4 *Reſ.* 179. † nam idem Pius viuæ vocis oraculo contrarium declarauit Cardinali Cribello, apud Quarantam *v. monaſteria* †.

Qualis eſſet infirmitas monialis pro ingrediendo Confeſſario cum licentia.

2 Neceſſitas autem cenſetur infirmitas monialis pro ingreſſu Confeſſarij ad ipſam audiendam, non ſolùm quando Regula præcipit confeſſionem, ſed etiam quoties ipſa infirma aſſerit, ſe tali Sacramento indigere. Portell. *v. clauſura mon. n.* 9. minimè verò electio Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ pro ingreſſu Epiſcopi, vel Prælati Regularis, niſi in caſu, quo moniales in electione diſcordarent, & timeretur de ſubornatione: aliter enim electio fieri poteſt, Prælato recipiente vota extrinſecùs per craticulam. Villalobos *to. 2. tr. 35. diff. 46. num.* 12. P. 3. T. 2. *Reſ.* 67. à §. *Notandum*. Azorius *to. 1. lib. 13. c. 8. q.* 4. putat eſſe ſufficientem neceſſitatem, ſi nupta adulterij apud virum ſuſpecta ab eo necari formidet, aut ſi vidua ob maiorem honeſtatem id cuperet, vt in monaſterium de licentia Epiſcopi ingredi poſſit. Sed quoad nuptam ſacra Congregatio declarauit Epiſcopo Salmaticen. talem licentiam ab Epiſcopo concedi non poſſe. Portell. *num. 2. Ibid. Reſ.* 130. Quoties vero Confeſſarius vel alius Religioſus ad audiendam Confeſſionem, vel in alium finem, monaſterium de licentia ſuperioris ingreditur, puto cum Sanchez *in ſum to. 2. lib. 16. c. 16. n.* 46. ingredi poſſe cum ſocio; nam licentia ſibi conceſſa, ratione decentiæ extendi videtur ad ſocium. Oppoſitum tamen non improbabiliter docuit Bonacina *q. 4. pun.* 4. nam, ait ipſe, ſicut non dedecet, Religioſum cum viro Principe agere in cubiculo, ſocio ad fores manente; idem dici poteſt, quando ingreditur monaſterium. Finita autem Confeſſione, ſtatim (ideſt infra quadrantem, vt ait vir doctus apud Villalobos *diff. 49. nu* 1.) egredi debet. aliàs peccabit mortaliter. (P. 3. T. 2. *Reſ.* 51.) clauſuram tamen non violabit, nec cenſuram incurret: quia hæc lata eſt contra ingredientes abſque licentia, vnde non debet ad eum extendi, qui cum licentia ingreſſus, modicum ea abutitur. eſt enim conſtit. Greg. & decretum Tridentini *ſeſſ. 25. c. 5.* de hac re, odioſus, vt ait Suarez *to. 4. lib. 1. c. 7. n.* 5. contra Merolam *to. 1. diſp. 1. diff. 7. nu.* 498. Et ſic docet Sanchez *n.* 68. & *n.* 69. proba-

Quæ valet etiam pro ſocio.

Egreſſuris poſt confeſſionem ſtatim.

Sed non ſub cenſura.

biliter id extendit ad caſum; quo quis peracto opere, molimina in monaſterio traheret in malum finem, v. g. ad fornicandum. contra Bonacinam *vbi ſup n.* 22. *P.* 3. *T.* 2. *Ref.* 67.

Nec cenſurā Tridentini incurreret Abbatiſſa intromittens.

3 Et ob eandem rationem Abbatiſſa vel Prioriſſa virum in monaſterium intromittens, etiam in malum finem, non incurreret cenſuram Tridentini; quia hæc lata eſt contra intrantes tantùm. *P.* 2. *T.* 16. *Ref.* 32. Incurreret tamen excommunicationem Gregorij. quam probabile eſt non incurrere moniales ſubditas; quia in conſtitutione fit ſolùm mentio de Abbatiſſis &c. Rodriquez *qq. regul. tom.* 1. *q.* 47. *artic.* 3. contra Filliucium *to.* 1. *tr.* 15. *c.* 5. *n.* 119. *Ibid. Ref.* 31.

LICENTIA ſcripta non requiritur ad ingreſſum operariorum. nam his dare poteſt licentiam Abbatiſſa, ex facultate Prælati ſemel ad ſemper conceſſa.

4 Licentiam in ſcriptis, quam pro ingreſſu virorum in monaſteria monialium requirit Tridentinum, Bellochius *p.* 2. *q.* 9. *num.* 162. cenſet requiri tantùm in foro externo, in interno autem ſufficere vocalem. Contrarium tenet Sanchez *num.* 30. Cuius opinio non procedit in caſibus ordinarijs pro medicis, chirurgis, carpentarijs, cœmentarijs, & ſimilibus operarijs. Nam his dare poteſt licentiam Abbatiſſa, ex licentia Prælati, ad maiorem cautelam in ſcriptis. Dixi *ad maiorem cautelam*, quia hæc licentia ſufficit ſi ſit vocalis. non enim eſt licentia ingrediendi, ſed facultas talem licentiam concedendi, de qua Tridentinum non loquitur. contra Graff. *in deciſ. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 6. *P.* 3. *T.* 2. *Ref.* 129.

CENSVRA intrātis in monaſteriū occultæ abſolui poteſt ab Epiſcopo.

5 Petes: An excommunicatio intrantis in monaſterium monialium, ſi ſit occulta, abſolui poſſit ab Epiſcopo? Reſpondet affirmatiuè. Vide V. *Abſoluere, num.* 40.

INCVRRITVR etiam cenſura cum alijs pœnis à Religioſis admittentibus fœminas intra clauſtra.

6 Incurrunt quoque excommunicationem papalem Religioſi intromittentes fœminas in monaſterij clauſtra, abſoluibilem tamen per Cruciatam ſecundùm Rodriquez *in expl. motus Pij V. num.* 34. & a ſuperiore Regulari per priuilegia. Incurrunt quoque priuationem officiorum, & inhabilitatem ad alia in poſterum obtinenda ipſo facto, abſque alia declaratione. (adhuc tamen requiritur ſententia, iuxta dicenda V. *Pœna, num.* 2.) & in his diſpenſare poſſunt Generales & Prouinciales, vt ait Rodriquez *tom.* 1. *q.* 24. *art.* 7. contra Graff. *p.* 1. *lib.* 4. *c.* 23. *num.* 12. non tamen Confeſſarius per Cruciatam; quia non ſunt cenſuræ. *P.* 3. *T.* 2. *Ref.* 66.

Sed omnes iſtæ cenſuræ nō ligant infantes.

7 Nota hic duo. Primum eſt, quod pœnæ prædictæ non ligant infantes doli expertes: hi enim in monaſteria admitti poſſunt. († & ſi ſint fœminæ in clauſtra virorum †.) Suarez *to.* 2. *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 4. *P.* 3. *T.* 2. *Ref.* 67. Item nec Reges, Reginas, & Cardinales ob eorum excellentiam. Idem Suarez *to.* 4. *lib.* 1. *cap.* 7. *nu.* 5. *Ibid.* §. *Ad argumentum.* † contrarium poſtea docuit de Cardinalibus in *P.* 5. *T.* 2. *Ref.* 20. quia in dicto Gregorij decreto id Cardinalibus vltra caſus neceſſarios prohibetur expreſsè †.

Et in tali ingreſſu excuſat paruitas materiæ.

8 Secundum eſt, in fractione clauſuræ dari paruitatem materiæ, quam Naldus *v. clauſura num.* 1. dicit eſſe ingreſſum (& idem de egreſſu monialis diximus V. *Clauſura, num.* 5) ad duos pedes per breue tempus. Quam ſententiam, licèt non approbet Homobonus *tom.* 1. *p.* 4. *reſp.* 61. exiſtimans, paruam materiam eſſe ingreſſum totius medij corporis, quando nimirum corpus manet in limine, partim intra, & partim extra: approbat tamen Merolla *tom.* 1. *diſp.* 1. *cap.* 2. *diff.* 7. *num.* 502. P. 5. T. 5. *Ref.* 22.

IN-

Religionem.

Vide V. *Nouitiatus*, V. *Nouitius*, & V *Profeſſio*.

1 Religionem ingredi tenetur, quicunque id vouit. Poteſt tamen ingreſſum differre, ad vitandum ſcandalum infirmorum, ſecundum Valentiam. Vide V. *Scandalum num.* 29. Item ad occurrendum neceſſitati ſororis in graui neceſſitate, & proſtitutionis periculo conſtitutæ, ſi votum non eſt emiſſum pro tempore determinato, ſecundum Palaum *tom.* 3. *tr.* 16. *diſp.* 1. *pun.* 7. §. 5. *n.* 13. imò etiam, ſi pro determinato, ſecundum Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 31. *&* 32. & Trullench *in decal. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 23. *n.* 10. quia, ait Sanchez, prouidere tali neceſſitati eſt opus tantæ charitatis, vt ſecundum prudentis arbitrium, videatur maius Dei obſequium, quàm præſentaneus Religionis ingreſſus. Et quamuis Palaus obijciat, non eſſe illud ſororis leuamen actum maioris virtutis, nam alioqui votum in tale ſubſidium commutari poſſe propria auctoritate, & non obſtante tali neceſſitate, Religionis ingreſſum eſſe licitum, etiam ſecundum Sanchez, & ideo capacem obligationis voti: nihilominus in caſu occurrente conſulerem dilationem ad aliquod tempus, vel ad maiorem cautelam, recurſum ad Epiſcopum, qui iuxta dicta V. *Epiſcopus* in tali caſu diſpenſare poteſt. *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 54.

VOVENS Religionem poteſt ingreſſum differre, ad vitandũ ſcandalum infirmorũ.

Aut ſuccurrendũ graui neceſſitati ſororis.

2 Aſtrictus voto Religionis non poteſt matrimonium contrahere, animo Religionem ingrediendi infra bimeſtre, ante conſummationem. quia exponere ſe periculo fraudandi votum. videretur quoque illudere Sacramento: & non leuem ſponſæ inferret iniuriam, quæ non poſſet alteri nubere, donec ipſe profiteretur. Eſt communis opinio apud Sanchez *de matr. lib.* 1. *diſp.* 43. *num.* 7. *&* 10. *vbi num.* 6. bene notat, contrarium non eſſe improbabile, cum ſponſus de iure poſt matrimonium contractum poſſit infra bimeſtre vxorem relinquere, & ad Religionem tranſire. ſi enim id ſponſæ iniurioſum non eſt, nec erit iniurioſum eam ducere eo animo. Quod potiori iure procederet contra Cucchum *lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 20. ſi quis vxorem duceret eo animo abſque voto. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 281.

Non tamen vxorẽ ducere cũ intentionem ingrediẽdi ante conſummationem.

3 Petes primo: An qui poſt votum huiuſmodi defloraret puellam ſub promiſſione coniugij, teneretur ad votum potius, an ad matrimonium? Reſpondet Leſſius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 4. *num.* 32. & alij communiter, teneri ad matrimonium, & probabiliter: nam obligatio promiſſionis coniugij cum defloratione, cum ſit iuſtitiæ, ſoluit obligationem voti, quæ eſt Religionis. præſertim quia eam ſoluit quoque ſuperueniens neceſſitas patris, quæ ſolùm ponit in filio obligationem charitatis. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 203. *&* 280. Sed probabile quoque eſt, teneri ad votum, vt docuerunt Nauarrus, & Rodriquez, quos citat, & ſequitur Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *par.* 1. *cap.* 2. *nu* 5. quia promiſſio facta puellæ poſt votum non tenet, vtpote dominij in ſuum corpus Deo præacquiſiti per votum. Ex quo patet ad argumenta. Dices: Tenetur ſaltem puellam ducere ratione damni illati, ſicut qui defloraſſet abſque voto ſub ficta coniugij promiſſione. Reſpondeo, negando paritatem. nam qui ficte promittit, tenetur promittere ex animo: qui vero promittit poſt votum, promittere

Et ſi poſt votum defloraret puellã ſub promiſſione coniugij, hæc promiſſio nulla eſſet.

non

non poteſt. vnde paritas ſolùm currit cum eo, qui puellam deflo-raſſet abſque vlla promiſſione, qui non teneretur illam ducere ob damnum illatum. *P.* 3. T. 4. *Reſ.* 280. §. *Sed contrariam*, & P. 5. *T.* 14. *Reſ.* 38. Probabile quoque eſt, quod ait Pontius *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 9. talem teneri primò ad coniugium, & poſtea infra bimeſtre Religionem, nondum conſummato matrimonio, intrare. quia ſic vtramque obligationem impleret. *P.* 3. *T.* 4. *Reſ.* 203. §. *Notandum.*

Si autem in voto ratione infirmitatis diſpenſaretur, diſpenſatio cenſeretur data pro tẽpore infirmitatis.

4 Petes ſecundò: An diſpenſatus in voto Religionis ratione infirmitatis, cenſeatur diſpenſatus etiam ſi conualeſcat? Et reſpondeo negatiue. Affirmatiuam tamen ſententiam docent nonnulli, cum quibus V. *Diſpenſatio*, *num.* 5. diximus, ceſſante cauſa diſpenſationis, non ceſſare ipſam diſpenſationem. Et hanc ſententiam tenent nouiſſimè Auctor caſuum conſcientiæ Bonon. *caſu* 1. *fol.* 35. & Zambellus *v. diſpenſatio*, *num.* 5. P. 6. T. 7. *Reſ.* 45.

CONIVX vterq; Religionem ingredi poteſt ſimul.

Vel conuenire, vt vnus ingrediatur, altero manente in ſæculo cum voto caſtitatis: Si ſenex ſit,

Vel ſenilis valetudinis.

5 Religionem ingredi poteſt vxoratus, ſi vxor etiam ipſa recipiatur in monaſterium, aut ſi ſenex ſit, (ideſt annorum ſecundùm Riccium ſexaginta, ſecundùm Sanchez quinquaginta: nam mulier anno 50 ſterileſcit vt vir ſexagenarius &c aut ſecundùm Pontium deficiat in robore, valetudine, &c. iudicio Epiſcopi) in ſæculo manens voto caſtitatis ſe aſtringat. cap. *cum ſis*, & cap. *apoſtol. de conuerſ. coniug.* In quibus iuribus cum de vtroque coniuge ſermo ſit, poteſt etiam vxor ingredi monaſterium, viro Religionem (etiam S. Ioann. Ieroſol. vt docet Pontius *vbi infra num.* 1. contra Sanchez *lib* 7 *diſp.* 32. *num.* 4. *Vbi infra* §. *Non deſinam.*) ingrediente; vel ſi ſenex ſit (ideſt annorum 60. aut ſecundùm Bonacinam *quæſt* 3. *punct.* 4. *num.* 12. ætatis, quæ ex praua valetudine annis 60. reſpondeat, &c.) manente in ſæculo cum voto caſtitatis, vt docet Pontius *lib.* 9 *cap.* 12. *num.* 3. quamuis neget Hurtadus *de matr. diſp.* 11 *diff.* 9 *num.* 8. Debet autem coniux in hoc caſu ab Epiſcopo licentiam impetrare: quamquam Pontius dicat, talem obligationem extinctam eſſe per contrarium vſum. *P.* 4 *T.* 4. *Reſ* 73.

Si verò alter illorum damnatus eſſet tamquam hæreticus, etiam ſecreto, alter poſſet manere in ſæculo ſeparatus.

6 Petes: An vxor hæretici damnati & poſtea reconciliati, ſi nolit illum recipere, debeat ingredi Monaſterium? Affirmatiuè reſpondet Simanca *tit.* 40. *num.* 16. & teſtatur de communi: in fauorem nimirum fidei (ad piſcandos faciliùs de hæreſeos lacu hæreticos) & matrimonij, in quo diuortium *Matth.* 19. licitum dicitur ob fornicationem carnalem, ergò non ob ſpiritualem poſt emendam, cum peruerſionis periculum iam ceſſauerit. Ego verò teneo cum Mendoza *de fide vol.* 1. *diſp.* 76. *ſec* 6 §. 206. & 207. & alijs multis, per ſententiam hæreſis declaratoriam, remanere coniugem iure cohabitandi & debitum petendi priuatum in pœnam hæreſeos, abſque alia declaratione: nam cohabitare cum viro damnato tamquam hæretico eſt inſuaue & infame; & cum iudex priuare hæreticum poſſit omnibus bonis, priuare etiam poteſt iure, quod habebat in coniugem: vxor igitur damnati tamquam hæretici remanet ſolùm ligata vinculo matrimonij, non tamen tenetur illum quantumuis reconciliatum in domum recipere. Nec propterea tenetur ingredi in monaſterium: nam hoc nimis durum eſſet, & in fauorem hæretici, qui in ſæculo liber maneret. Et hæc omnia contra Barboſam *in rubr.* 2 *p. num.* 21 & 22. *ff ſolut. matrim.* procedunt, etiam ſi ſententia non ſit publica, ſed intra priuatos parietes; nam poſita ſententia hæreſis, & induto reo habitum pœnitentiæ, ſtatim emergunt

pœnæ

pœnæ hæreticorum. Sic Fagundez *in decal. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 8. *num.* 11. Item procedunt de viro, ſi vxor vt hæretica damnata fuerit: habet enim expreſſam de iure facultatem ingrediendi Religionem, & conſequenter etiam manendi in ſæculo ſacris initiatus, quia ſtatus ſacri Ordinis & Religionis propter ſolemne, & perpetuum caſtitatis votum æquiparantur, & cum hæc ſit gratia, in fauorem viri catholici ampliari debet. Et ita etiam tenet Fagundez. *loc. cit. num.* 21. contra Angles, Lopez & alios penes ipſum *n.* 12. *P.* 6. *T.* 7. *Reſ.* 25.

7 Parentes cogere poſſunt filias ſuas impuberes intrare monaſterium. puberes non item. Vide V. *Pater, à num.* 2. Et quidem ad habitum ſuſcipiendum ex Rodriquez, Naldo, & nouiſſimè Vechio *diſp.* 52. *dub.* 9. *num.* 16. puella impubes nec ſpontanea admitti poteſt; quia exiſtimant, in Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 17. determinari, quod puella habitum ſuſceptura debeat duodecim annos excedere. Sed Suarez id negat. & Medina *de ſacr. hom. conſ. lib.* 4. *contr.* 9. *cap.* 4. teſtatur, ſe illi decreto interfuiſſe, & Patres Concilij nihil minus cogitaſſe. ſed ſolum decernere voluiſſe, vt puella pubes ante habitus ſuſceptionem examinaretur de libertate, iuxta dicenda V. *Profeſſio, num.* 2. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 47.

PVELLÆ impuberes poſſunt cogi monaſterium intrare. Non ad monachādum. Sed ſpontaneè admitti poſſunt.

8 Nota hic, quòd donatio facta ante ingreſſum Religionis, tenet, non obſtante Tridentino *in ſeſſ.* 25. *cap.* 16. vbi diſponit, quòd donatio Religioſi non aliter valeat, quàm ſi fiat infra bimeſtre proximum profeſſioni; nam loquitur de nouitio, vt ſacra Congregatio apud Menoch. *in addit. ad lib.* 2. *de arb. iud. caſ.* 436. *num* 3. *P.* 3. *T.* 2. *Reſ.* 55.

DONATIO mox in Religionem ingreſſuri, tenet.

9 Nota etiam, quòd ſi illegitimus auctoritate Principis aut Magiſtratus legitimatus in ſæculo, Religionem ingrediatur, non manebit diſpenſatus ad officia Religionis, quia talis diſpenſatio non pertinet ad laicum. Portell. *v. illegitimus num.* 5. Qui etiam *num.* 6. idem docet de ſacerdote illegitimo diſpenſato in ſæculo ad beneficium parochiale. *P.* 3. *T.* 2 *Reſ.* 102. §. *Nota.*

Sed illegitimi legitimatio facta in ſæculo, non ſuffragatur in Religione

10 Dare aliquid pro receptione ad habitum religioſum, eſt ſimonia. Sed an hoc procedat in habitu Religioſorum Equitum, vide V. *Simonia, num.* 7.

INIVRIARE.

1 Vide V. *Contumelia*. Hic ſolum confirmamus, quod à nobis dictum eſt V. *Compenſare. num.* 4 quod obijcienti crimen falſum, vel occultum, liceat reſpondere, *mentiris*. nam quidem Theologus id negat, aſſerens exemplum Chriſti, qui à Phariſæis laceſſitus illa contumelia, *Dæmonium habes*, non reſpondit, *mentiris*, ſed, *Ego dæmonium non habeo*. Probat etiam; quia hæc reſponſio cum inferatur poſt contumeliam, non habet rationem defenſionis, ſed potius vindictæ. Nos verò dicimus, optimum quidem eſſe, quod ſequamur exempla Redemptoris, reſpondendo, *non ſum*; non tamen ad id teneri. & illud *non ſum*, eſſe etiam velatam mentitam, cum autem iniuria ſit expreſſa, poſſe propulſari expreſsè pec

LICET iniurianti, reſpondere, mentiris.

vec-

verbum *mentiris*: quod in tali caſu ex circunſtantia actualis defenſionis patet non eſſe offenſiuum, ſed defenſiuum. Et ſanè Theologi cum Mendoza *in* 2. 2. *volum* 2. *diſp.* 170. §. 14. *num.* 119. dicunt, quando blaſphæmus obijcit Deo mendacium, quod aliter refelli non poteſt, pertinere ad Religionis virtutem, reſpondere ei, *mentiris*, quod ſignum eſt, hoc verbum non eſſe ſic intrinſecè malum, vt aliquando honeſtari non poſſit. Prætertim, quòd talem iniurium probare poſſim mendacem in iudicio, & vt talem ad punitionem adigere. Et ſic tenet Hurtad. *vbi ſup.* & alij. *P.* 6. *T.* 6. *Reſ.* 16.

FINIS PRIMÆ PARTIS.